İSTANBUL KALKINMA AJANSI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ KALKINMA BAKANLIĞI

Bu eserin;

kataloglanması, dijital ortama aktarılması ve

elektronik ortamda kullanıma sunulması

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)'nın desteğiyle

İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı

Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü (Atatürk Kitaplığı)

tarafından gerçekleştirilmiştir.

Proje No	:	İSTKA/2012/BIL/233
Destek Programı	:	Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı
Projeyi Destekleyen	:	İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)
Proje Adı	:	Osmanlı Dönemi Nadir Eserlerin Kataloglanması, Dijital Ortama Aktarılması ve Elektronik Ortamda Kullanıma Sunulması
Proje Sahibi Kuruluş	:	İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Proje Yüklenicisi	:	Yordam BT Ltd. Şti.
Proje Uygulama Yeri	:	Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü - Atatürk Kitaplığı İSTANBUL – Beyoğlu

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

تتبعات علميه وادبيه

بيروت ولايتى

— ١ —

جنوب قسمى

بيروت ، عكا ، نابلس

لوالرينه عائد مشاهدات وتوصيفات ايله بيوغرافيا ، ئەتنوغرافيا ، ژه‌ئولوژى ، تاريخ ، آثار عتيقه ، احوال روحيه ، اخلاقيه ، اجتماعيه ، صحيه ، دين ، لسان ، ادبيات ، صنايع نفيسه ، معارف ، زراعت ، تجارت ، نافعه وصنايع تدقيقاتنى حاويدر

ولايت مطبعه سى

١٣٣٥ هـ — ١٣٣٣ م

تتبعات علميه وادبيه

بيروت ولايتى

— ١ —

جنوب قسمى





تتبعات علميه وادبيه

بيروت ولايتى

— ١ —

جنوب قسمى

بيروت ، عكا ، نابلس

لوالرينه عائد مشاهدات وتوصيفات ايله جوغرافيا ، ئەتنوغرافيا ، ژەئولوژى ، تاريخ ، آثار عتيقه ، احوال روحيه ، اخلاقيه ، اجتماعيه ، صحيه ، دين ، لسان ، ادبيات ، صنايع نفيسه ، معارف ، زراعت ، تجارت ، نافعه وصنايع تدقيقاتى حاويدر

ولايت مطبعه سى
١٣٣٥ ه‍ — ١٣٣٣ م

مقدمه







مقدمه

مملكتمزك احوال عمومیه‌سنی علم ومدنیت نقطهٔ نظرندن تدقیق وتتبع ایده‌رك مقدس وطنمزی بزلره لایقیله طانیتدیره‌جق شایان استفاده اثرلر وجوده كتیرمك خصوصنده‌كی احتیاجمز رد وانكاری غیر قابل بر حقیقت درجه‌سنده معلوم وبدیهی اولدیغی حالده شیمدی‌یه قدر بو یولده بر خطوه آتیلامامسنك فقدان عزم وتشبثه عطفی ضروریدر ؛ وقتیله نشر ایدیله‌كلمكده اولان ولایت سالنامه‌لرینك بی مآل بر جدول رتب ومأموریندن عبارت اولدیغی دخی دوشونوله‌جك اولورسه دوائر رسمیه‌نك‌ده عین تسامحه معروض قالدقلری تظاهر ایدر .

ایشته بو عظیم احتیاجمزك تطمینی ومأمورین حكومت واهالیٔ مملكت ایچون فائده‌بخش بر رهبر علمی ومدنینك احضاریله عرفان مستقبلمزی تنویر اتمك لزومنی تقدیر بویوران والیٔ عالیٔ ولایت عزمی بك افندی حضرتلری بوكره بیروت تجارت‌مكتبی مدیری رفیق تمیمی ومكتب سلطانی مدیر ثانیسی محمد بهجت بكلری انتخاب وولایتك قسم جنوبیسنه اعزام بویورمشلردر .

بر طرفدن وسائط عمومیه‌نك فقدانه ویالكز ایكی آی دوام ایتمسی ضروری اولان سیاحت مدتنك محدودیتنه رغماً [سلفیت — نابلس — طول كرم — ملبس — جنین — حیفا — عكا — صور — صیدا — نباطیه — جدیدهٔ مرجعیون — جاعونه — صفد — طبریا ناصره — بیسان] منطقه‌لرنده سیاحت ایده‌ن ودیكر طرفدن اسامیسی خاتمه‌ده مندرج آثار علمیه وادبیه‌دن بر قسمنی تدقیق مجبوریتنده قالان مومی الیهمادن رفیق بك [جوغرافیا ، اتنوغرافیا ، ژه‌ئولوژی ، تاریخ ، آثار عتیقه ، معارف ، زراعت ، تجارت ، نافعه وصنایع] امورینی و [درزیلر ، خرستیانلر وموسوی] لرك احوال دینیه‌سنی وبهجت بك ایسه [احوال روحیه ، اخلاقیه ، اجتماعیه وصحیه] یی [السنه ، ادبیات وصنایع نفیسه] یی [متوالیلر ، بابیلر ، سامریلر] ی و [مؤسسات اجنبیه] یی تتبع و [مشاهدات وتوصیفات عمومیه] یی دخی قید وتحریر ایده‌رك بیروت ولایتنك قسم جنوبیسنه عائد اولان اشبو اثری مشتركاً تألیف ایتمشلردر .

اثر مذكور ایلك دفعه اولمق اوزره وجوده كتیرلمش بر (تجربهٔ قلمیه) اولوب تصادف ایدلمسی طبیعی اولان بعض موادك اكمالی وقسم شمالی حقنده دخی بو یولده مكمل بر اثر وجوده كتیرلمسی مقام عالیٔ ولایتجه متصور اولدیغندن آز بر زمان ظرفنده علمی ومدنی بر دلیله اولان احتیاجمز بو صورتله‌ده تطمین ایدلمش اوله‌جقدر .



مؤلفلر

محمد رفیق بك

محمد رفیق بك (۱۳۰۳) سنهٔ مالیه‌سنده نابلسده تولد ایتمشدر . پدری جهتندن صحابهٔ کرامدن تمیمی الداری حضرتلرینه منسوبدر .

مومی الیه نابلس مکتب ابتدائیسی ایله مکتب اعدادیسنده تحصیلنی اکمال ایتدکدن واستانبوله عزیمت ایده‌رك مرجان مکتب اعدادیسنده دخی ایکی سنه قالدقدن صوکره مکتب مذکوردن (علی الاعلی) درجه‌ده نشأتله بالمسابقه (۱۳۲۲) تاریخنده مکتب ملکیه‌یه داخل اولمشدر .

مکتب ملکیه‌نك صوك صنفنده بولوندیغی اثناده اکمال تحصیل ضمننده معارف نظارت جلیله‌سنجه اوروپایه طلبه اعزامی تقرر ایتمه‌سی ومومی الیه دخی مسابقه‌یه داخل اوله‌رق موفق اولمسی اوزرینه (پارس) ه عزیمت ایتمش واوراده اوچ سنه قاله‌رق فرانسزجه‌یی تحصیل ایتمش و(۱۳۲۷) تاریخنده پارس ادبیات فاكولته‌سی تاریخ درسلری دیپلوماسنی احراز ایلمشدر .

او تاریخده استانبوله عودتی اوزرینه اولا مناستر مکتب سلطانیسی تاریخ معلملکنه تعیین اولنمش ایسه‌ده بالقان حربی مناسبتیله محل مأموریتنه عزیمت ایده‌میه‌رك سلانیکدن عودته مضطر قالمش وبالآخره خرپوت سلطانیسی تاریخ معلملکنه تحویل مأموریت ایلمشدر .

خرپوتده یدی آی قالدقدن صوکره بیروتده یکیدن کشاد ایدیلن ایکنجی سلطانی مکتبی تاریخ وجغرافیا معلملکنه تعیین اولنمش وایکی سنه صوکره مکتبك لغوی اوزرینه ایکی آی قدر مأموریتسز قالمش وفقط بو اثناده شام اتحاد وترقی قلوبی مدیریتنده بولنمشدر .

بو زمان ظرفنده معارف نظارت جلیله‌سنجه اولا ازمیر سلطانیسی تاریخ وجغرافیا وبالآخره شام ایکنجی سلطانیسی ادبیات وفلسفه معلملکنه تعیین اولنمش ایسه‌ده ایفای وظیفه‌یه مبادرتدن اول بیروتده (۱۳۳۱) تاریخنده یکیدن کشاد ایدیلن تجارت مکتبی مدیریتنه تعیین اولنمشدر .

رفیق تمیمی بکك فرانسزجه (مدحت پاشانك طونه والیلکی) نامیله پارس ادبیات فاكولته‌سی هیئت ممیزه‌سی طرفندن مظهر قبول اولان مطبوع بر اثری اولدیغی کبی بیروت ایکنجی سلطانی مکتبنده بولوندیغی مدتجه تدریس ایتدیکی تاریخ درسلرینی حاوی اولمق اوزره سکز جلدلك غیر مطبوع (تاریخ عمومی) اثری موجوددر .



محمد بهجت بك

محمد بهجت بك (۱۳۰۸) سنهٔ هجریه‌سنه مصادف (۱۳۰٦) سنهٔ مالیه‌سنده حلبده تولد ایلمشدر . پدری الیوم بیروت استیناف محکمه‌سی اعضاسندن حلبلی کاتب زاده محمد بشیر افندی‌در . والده‌سی ایسه استانبوللی‌در ، واسکدارلی رضا افندینك کریمه‌سی‌در .

مومی الیه دها کوچوك یاشندن بری ابویندن عربجه وتورکجه‌یی اوکره‌نمش وحلبده (فیضیه) مکتب ابتدائیسنده تحصیل ابتدائی‌سنی اکمالدن صوکره (۱۳۱۵) سنه‌سنده حلب مکتب اعدادیسنه داخل اوله‌رق اوراده درت سنه اوقومش واو اثناده پدرینك سلانیکه تحویل مأموریت ایتمه‌سی اوزرینه محل مذکوره عزیمتله تحصیل تالیسنی اوراده اکمال ایلمش و(۱۳۲۲) تاریخنده برنجیلکله سلانیك مکتب اعدادیسندن مأذون اولمشدر .

تاریخ مذکورده اکمال تحصیل ضمننده استانبوله عزیمت ایده‌رك بالمسابقه مکتب حقوقه داخل اولمش‌در . او اثناده استانبول محیطی ، کندیسنده ادبیاته قارشی بر میل وجوده کتیره‌رك تورك ادبیات قدیمه وجدیده‌سنی تتبعه باشلادیغی کبی آثار منظومه ومنثوره تحریرینه و(۱۳۲٤) تاریخنده حریتك اعلانی اوزرینه اثرلرینی (رسملی کتاب) ، (ثروت فنون) وامثالی ادبی مجموعه‌لرده نشره ابتدار ایلمش و (طنین) و (تصویر افکار) غزته‌لری هیئات تحریریه‌سی میاننده بولونه‌رق برمدت مذکور غزته‌لرده دخی معاونت تحریریه‌سی سبقت ایتمشدر .

بالآخره عدلیه نظارتی طرفندن نشر ایدلمکده بولونان (جریدهٔ عدلیه) محررلکنی در عهده ایلمش و(۱۳۲٦) تاریخنده استانبول حقوق فاكولته‌سندن (علی الاعلی) درجه‌ده شهادتنامه ایله نشأت ایتمسی اوزرینه عدلیه نظارتی ایستاتستیق دائره‌سی ایکنجی صنف کتابتنه تعیین اولنمشدر .

او تاریخده مکاتب سلطانیه‌نك کشادی اوزرینه مسلك تدریسی ترجیح وبیروت مکتب سلطانیسی ادبیات عثمانیه معلملکنی قبول ایده‌رك بیروته کلمشدر . بیروتده بولوندیغی مدت ظرفنده بالخاصه ادبیات غربیه تتبعاتیله مشغول اولدیغی کبی بیروت (یسوعیه) کلیه‌سی تورکجه درسلرینی دخی در عهده ایلمش و(۱۳۲۹) سنه‌سنده ایسه معارف نظارت جلیله‌سنجه مکتب سلطانی فلسفه معلملکی دخی عهده‌سنه ویرلمشدر .

حرب عمومینك اعلانی متعاقب ، بیروت سلطانیسنك شامه نقلی حسبیله مومی الیه شامه عزیمت ایتمش واوراده دخی (شام مکتب اعدادی عسکریسی) ادبیات درسلرینی آیروجه تدریس ایلمشدر . (۱۳۳۱) تاریخنده ایسه بیروت سلطانیسی مدیر ثانیلکنه تعیین اولنمش وادبیات وفلسفه درسلری دخی عهده‌سنده قالمشدر .

محمد بهجت بکك (۱۳۲۷) سنه‌سنده ، استانبولده طنین مطبعه‌سنده مطبوع (أرغنون) نامنده بر مجموعهٔ أشعاری بولوندیغی کبی غیر مطبوع منظومه‌لری وآثار مدرسیه وتماشائیه‌سی دخی موجوددر .





معلومات عمومیه







معلومات عموميه

— ١ —

بيروت ولايتنك موقع وحدودى :

٣٥ ٣٢ — ١٠ ٣٤ طول و ٥٠ ٣١ — ٣٥ ٣٥ عرض درجه‌لرى اره‌سنده واقع اولان بيروت ولايتى سوريه سواحلنك قسم اعظمندن عبارت اولوب سواحل مذكوره‌نك حلب ولايتنه ملحق اولان قسم شماليسيله جبل لبنان سنجاغنه تابع قسم وسطيسندن وقدس سنجاغى مربوطاتندن بولنان قسم جنوبيسندن ما عداسى بو ولايت داخلنده‌در . ولايتك حدودى جهت جنوبيه ده ايچ طرفه طوغرى توسع ايدوب بو قسمى تشكيل ايدن عكا ونابلس سنجاقلرى شريعه نهرى وقدس سنجاغى حدودينه قدر امتداد ايدر . بو وجهله بيروت ولايتى شمالاً حلب شرقاً ينه حلب‌وسوريه ولايتلرى جنوباً قدس متصرفلغى وغرباً اق دكزله محدوددر .

ولايت جبل لبنان متصرفلغيله همان همان يكديكرينه مساوى ايكى قسمه تقسيم ايدلمش اولوب جنوبدن شماله دوغرى قسم جنوبيسنك يعنى نابلس سنجاغى داخلنده جماعين ناحيه‌سى حدود جنوبيه‌سندن صيدا قضاسنده (نهر الاولى) يه‌قدر امتداد ايدن قسمنك طولى (١٦٥) وقسم شماليسنك يعنى طرابلس شام قصبه‌سندن لاذقيه سنجاغى داخلنده صهيون قضاسنك حدود شماليه‌سنه قدر اولان قسمنك طولى دخى (١٩٠) كه جمعاً (٣٥٥) كيلومتره يه بالغ اولديغى حالده عرضى قسم جنوبيده ٣٠—٩٠ وقسم شماليده ٣٠—٥٠ كيلومترو اره‌سنده‌در .

— ٢ —

مساحهٔ سطحيه ونفوس :

ولايتك عموم مساحهٔ سطحيه‌سى ظن اولنديغنه كوره (٣٠٥٠٠) كيلومترو مربعندن عبارت اولوب، اشبو رقمك لوايه كوره تقسيمى بروجه آتيدر .

بيروت لواسى	٤٥٣٠	كيلومترومربعى
عكا »	٧٥٢٧	»
طرابلس شام »	٥٩٦٩	»
لاذقيه »	٥٨١٠	»
نابلس »	٦٦٦٤	»
يكون	٣٠٥٠٠	»

اشبو ارقامك نه درجه‌يه قدر دوغرى اولديغنى كسديرمك برآز مشكلدر . بونجه‌سنه‌لردن برى اهمال ايتديكمز مهم‌مسئله‌لردن قاداسترو اصولنك عدم تطبيقندن ناشى سياحتمز اثناسنده قضا ولوالرك مساحهٔ سطحيه‌لرى حقنده الده ايتديكمز رقملر اوقدر مشوش وحقيقتدن او قدر اوزاق كه كوكل بردرلو دوغرى اولمدقلرى محقق اولان رقملرى راپوره كچيرمكه راضى اوله‌ميور . مساحه مسئله‌سى مملكتك عادتا حيات وبقاسيله علاقه داردر . اراضى وسيعه‌يه مالك بر زنكين ملكتك حدود ومقدارينى بيلمكه مجبور اولديغى كبى ملت دخى بر چوق زنكين معدنلرى احتوا ايدن بونجه مدنيتلره مهبط اولان شو ملك وسيع عثمانينك حدود ومساحه‌سنى صريح وحقيقى بر صورتده بيلمكه مفتقردر . يوقاريكى جدوله درج ايديلن عددلر ١٨٩٦ سنه‌سنده *Uital Guinet* نام جغرافيا متخصصنك پارسده نشر ايتديكى « سوريه ، لبنان وفلسطين » نام اثرندن اقتباس اولنمشدر . مؤلف مقدمه‌ده اشبو رقملرك مأخذلرينى ذكر ايتمسى ايجاب ايدركن مسكوت عنه براقمش اولديغندن تدقيق ايتديكمز بيروت عكا ونابلس لوالرينك مساحهٔ حقيقيه‌لرينى ارامغه قالقيشان قارئى تيقظه دعوت ايتمكه مجبور قاليورز .

نفوس . — نفوس دائره‌لرندن آلديغمز رقملر بروجه زير درج اولنور :

بيروت قضاسى	١٥٠٠٠٠	
صور »	٤١٢٤٠	
صيدا »	٥٤٢٨٤	١٨٦٦٣٩ — بيروت سنجاغى
مرجعيون »	٣١١١٥	
عكا قضاسى	٤١٢٩٠	
حيفا »	٣٠٧٣٧	
ناصره »	٢٠٧٩٢	١٣٨٨٧٣ — عكا سنجاغى
طبريا »	١٣٧١٧	
صفد »	٣٢٢٣٧	
نابلس قضاسى	٥٦٥٧٥	
جنين »	٤١٩١٥	١٣٧٥١٨ — نابلس سنجاغى
بنى‌صعب »	٣٩٠٢٨	
هر اوچ لوانك مجموع نفوسى	٥٦٣٠٣٠	٥٦٣٠٣٠

بالاده درج ايديلن ايكى جدولدن مستبان اوله‌جغى وجهله ولايته مربوط بيروت ، عكا ونابلس لوالرينك مجموع اراضيسى ١٨٧٢١ كيلومترومربعى وسعتنده اولمسنه ونفوس عموميه‌سى ٥٦٣٠٣٠ اولديغنه نظراً هر كيلومترو مربعنه ٣٠٫٠٨ نفوس اصابت ايديور ديمكدر .

—٣—

اهــــالى

سوريه اهاليسى اتنوغرافيا نقطهٔ نظرندن عرب ، سريانى ، تورك ، چركس ، يهودى وفرانق قسملرينه واديان نقطهٔ نظرندن اسلام ، خريستيان (روم اورتودوقس ، قتوليك ، مارونى ، لاتين ، ارمنى قتوليكى ، ارمنى قديم ، سريانى ، كلدانى ، پروتستان) موسوى وسامرى [*] قسملرينه منقسمدر .

١ — سوريه عربلرى

اسلاميتك حين انتشارنده عربستان شبه جزيره‌سندن قالقه‌رق سوريه قطعه‌سنده توطن ايدن عائله‌لردن مركب وايكى قسمه منقسمدرلر : حضرى وبدوى .

سوريه‌نك معمور شهرلرنده توطن ايده‌رك يواش يواش اسكى عرب قيافتلرينى اقوام اجنبيه‌نك واخيراً اوروپاليلرك اثوابلريله تبديل ايتمكده اولان حضريلر قسمى سوريه شهرلرنده معروف اولان بيوك ومشهور عائله‌لر تشكيل ايتمكده دركه بو قسمك افرادى هر حالده اصلاً عرب اولميان سريانيلردن قات قات فضله‌در . شمديكى حالده حضرى عربلرك بر چوق عادت وعنعنه‌لرى اسكى جدلرينككنه هيچ بر وجهله اثر مشابهت ارائه ايتمامكده‌در . بدويلر هر كسك معلومى اولديغى اوزره حيات باديه‌يى ترجيح ايده‌رك سيار بر حالده وچادر آلتنده مقيم عشائردن عبارت اولوب سوريه‌نك قسم مدنيسندن اوزاق اولانلرى حالا بداوت عربيه‌نك اوفاغندن اك مهمنه وارنجه‌يه قدر بتون عادتلرينى محافظه ايتمكده‌در . مسافره اولان حرمتلرى ، شرقيلره ، جنكجويانه ادبياته اولان هوسلرى جمله‌نك معلوميدر . اشبو عشائر بللى باشلى ايكى قسمه منقسمدر .

برنجى قسم عنزه‌لردن تركب ايتمكده دركه بونلر قيشين عربستانك وسطنه دوغرى هجرت وياذين تكرار سوريه حدودينه عودت ايدرلر . عنزه‌لر درت مهم قبيله‌يه آيريلورلر : ولد على . حسنه ، رواله وبيشر . نفوسلرى ٢٥ — ٣٠ بيك اره‌سنده‌در .

ايكنجى قسمى تشكيل ايدن قبائل مواسم اربعه‌ده سوريه‌دن آيرلميه‌رق معين بر قطعهٔ اراضى يى اسكان ايدن بدويلردر . اشبو ثابت عشائرك اك مهم قسمنى « بنى صخر » تشكيل ايدركه بونلر كرك سنجاغنده ساكندرلر . بونلردن باشقه حوله حوضه‌سنده (غوارنه) وغور بيسانده بشاتوه ، بواتيه ، غزاويه وصقور عشيرتلرى دخى موجود دركه بو صوك قبيله‌لر شمديكى حالده مواشيدن زياده زراعت وفلاحتله اشتغال ايتمكده‌درلر . (**)

(*) سامريلرك احوال عموميه‌سى نابلس قصبه‌سنك حين تدقيقنده بر تفصيل ايضاح ايديله‌جكدر .

٢ — سريانيلر

شمديكى سوريه اهاليسنك بر قسم مهمى بيننده متعمم ومستعمل اولان لسان يوزندن عربلر مياننده تعداد ايديلمكده ايسه‌ده حقيقت حالده سريانى تعبير ايديلن بو قوم سوريه سكان قديمه‌سنك احفادندندر . دين مبين اسلامك حين انتشارنده عربستانك شمال طرفلرينى استيلا ايدن عربلر اهالئ محليه‌يى محو وافنا ايتمك پولتيقه‌سنى تعقيب ايتمك شويله دورسون كنديلرينه اسلاميتى بيله جبر وشدتله قبول ايتديرمه‌مشلردى بونكله برابر اشبو سكنهٔ قديمه‌نك بر قسم مهمى بيزا نسليلرك حكمى اثناسنده خريستيانلغه هوس ايتدكلرى كبى اسلام فتوحاتى اثناسنده دخى اسكى دينلرندن وازكچه‌رك انوار اسلاميه ايله متحلى اولمشلر ايسه‌ده بتپرستلك عادتلرينك بر قسمندن ينه فراغت ايده‌مه مشلردر . از جمله « مقام » عنوانى آلتنده معروف اولان اماكن مقدسه‌لرى ـ كه حقيقت حالده شريعت موسويه طرفندن شدتله رد ايديلن « ماقوم » دن باشقه بر شى دكلدر ـ ادعا ايتدكلرينه كوره اوليا ويا انبياى كرامك مرقد ويا مقام مباركلرى اولوب ، فقط تعميق كيفيت ايدلديكى صورتده اكثريسنك مؤخراً بر طاقم اعزهٔ نصارى اسملريله ياد ايدلمش اسكى آلههٔ موضوعه من ارلرندن باشقه بر شى دكلدر . اماكن عموميه اوكنده قوزى ذبحى ، مزارقپولرينك اوست طاشنك قينه ايله تلوينى ، مقامات مقدسه پنجره‌لرينه اوفاق پاچاوره‌لرك ربطى وبو كبى مقاملرده موم وسائر مواد زيتيه‌نك اشعالى ، اماكن مقدسه‌ده يمين ايدلمسى وكاذبك يمين عقيبنده اولومله مجازات ايديله جكنه اعتقاد تام حاصل ايدلمسى كبى عادتلر هپ سوريه‌يى وقتيله اسكان ايدن بتپرست اقوامك نامنى خاطرلاتان علائمدندر .

سريانى اسمى يهوديلردن ما عدا سوريه‌ده وقتيله توطن ايدن وعبرانيجه‌دن محرف آرامى بر لغت تكلم ايدن سوريه‌نك بالعموم اقوام قديمه‌سنه اطلاق اولنور . اقوام مذكوره خريستيانلغك حين انتشارنده اقسامه آيريله‌رق كيمى نصرانيتى قبول وديكر بر قسمى دين قديم وثنيتى محافظه ايتدى . سوريه‌ده اسلاميتك انتشارى اوزرينه عربجه لسانى يواش يواش سريانيجه‌نك يرينه قائم اولمغه باشلادى ونهايت لسان مذكور عموميلشدى . شمديكى حالده يالكز انتى لبنانك يالكز بر ايكى كوينده عربجه ايله قاريشيق بر سريانيجه تكلم ايدلمكده‌در .

— ٤ —

اديان ومذاهب

سوريه اسلاملرى سنى ، شيعى ويا متوالى ، درزى كبى اقسامه منقسمدر . سنى ايله

[**] بيروت ولايتى عشائرينك احوال عموميه‌سى ايلروده بر تفصيل ايضاح ايديله‌جكدر .

شیعیلك تاریخ اسلامه عائد ودین مبین احمدی سالکلرنجه معروف اولمغله اعطای معلوماتدن صرفنظرله بوراده یالکز بابیلردن ودرزیلردن بحث ایدیله جکدر .[*]

١ — بابیلر وبابیزم

[١] **بابیزمك تاریخچه سی** — بابیه (Babisme)١٨٤٣ تاریخلرنده شیرازلی (السید علی محمد) نامیله معروف بر ذات طرفندن ایرانده تأسیس ایدلمش بردیندر . بو ذات تصوف وفلسفه ایله شریعتی مزج ایدن مشهور (الشیخ احمد زین الدین الاحسائی) نام ذاتك مریدانندن درس کورمشدر . کرك شیخك و کرك مریدانینك ادعاسنه نظراً ظهور وقدومی منتظر اولان مهدی (جابلقا)و (جابرسا) نامیله توسیم ایدیلن بر عالم غیر جسمانی ده تعبیر دیکرله بر عالم روحانیده اقامت ایتمکده ایمش . (السید علی محمد) ده آز چوق بو مدعیاته اویه رق مکه دن عودتنده ، کندیسنك (باب المهدی) اولدیغنی درمیان ایله مش وبر مدت بو مدعاده دوام ایلیه رك عناصر اسلامیه ، نصرانیه ، یهودیه ووثنیه دن مرکب اولمق اوزره مذکور دینی تأسیس ایله مشدر .. کندیسنی بر مدت (باب الدین) لقبیله ده توسیم ایتدکدن صوکره بونی ده ترك ایده رك (نقطه) ، (خالق الحق) اسملرینی موافق بولمش ونهایت کندیسنك بسیط بر پیغمبر دکل بلکه بر هیکل الهی اولدیغنی ده بیان وادعا ایلمشدر ؛ حتی منسوبیننده برینه (باب) لقبنی ویره رك جهات مختلفه یه اعزام ایلمشدر .

بالآخره مقتدا بهی اولان شیخ الاحسائی نك قوانی درپیش ایده رك بنفسه (مهدی) نك کندیسی اولدیغی ایکنجی دفعه اوله رق ادعایه قویولمشدر . اساساً ایرانده بر طرفدن رجعه نك یعنی ائمهٔ سابقه دن بعضیلریله تابعینك رجوعی حقنده کی (امامیه) مذهبنك ودیکر طرفدن تناسخ ارواح خصوصنده کی طائفه باطنیه نك اعتقاداتی ایزلری هنوز اشخاص اوزرنده باقی ایدی . عینی زمانده (السیدعلی)نك اعواننده بعضیسی کندیسنك حسن وبعضیسی ایسه حسین ویاخود دیکر بر امام اولدیغنی ادعا ایله برابر دیکر طرفدن بالذات (السیدعلی محمد)ده کندیسنی حسن ویا حسین کبی اسملرله یاد ایتدیره رك دیکرلرندن تفریقه یاردم ایده ن شخصیت انسانیه نك بر مجموعهٔ صفات واخلاقدن عبارت بولندیغی وبر شخصده وجه تام اوزره بو مجموعهٔ صفات واخلاقك وجودی حالنده هر هانکی زمان ومکانده اولورسه اولسون بنفسه او شخصیت اوله جغنی درمیان ایلمسی وبو اعتقاداتك ده شیعه دن طائفهٔ شیخیه نك معتقداتنه یقین بولنمسی حسبیله علی محمد ك بو یولده کی دعوتی مظهر قبول اولمشدر .

---

[*] یالکز متوالیلرك احوال اجتماعیه وادبیه سندن ایلروده بحث ایدیله جکدر .

بو دفعه مدعیاتنك رواجنی کورونجه کندیسنك بر پیغمبر اولدیغنی واوزرینه نازل اولان کتابك (بیان) نامنده بولوندیغنی وحتی قرآن کریمده دخی (خلق الانسان علمه البیان) دیه بیورلدیغی وانساندن مقصد محمد اولوب (بیان) ایسه (السید علی) یه منزل اولان کتاب اولدیغنی افاده واتیان ایتمشدر .

(بیان) کتابی مسجع بر عربی ایله بعض کلمات فارسیه یی جامعدر . . (السید علی) کندینی بر مدت (ذکر) لقبیله ده یاد ایتمشدر . (انا نحن نزلنا الذکر وانا له لحافظون) (فاسألوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون) آیات کریمه لرنده مذکور اولان (ذکر) کلمه سندن مقصود بالذات ینه کندیسی ایمش . دینیله متدین اولانلر آز بر زمان ظرفنده کیتدکجه زیاده لشمش وبو ذات هر کسك کوکلنه قورقو القا ایتمکه باشلامش در. زیرا بو دینه طعنده بولونانلر دین طرفدارلرنجه اولدیرلمکده ایدی . بو صورتله پك چوق قان دوکولدی .. معما فیه بو نکله اکتفا ایتمدیلر .

بابیلر حکومت علیهنه قیام ایده رك اوچ موضعدن هجوم وتعرضده بولوندیلر؛ کوچ حالله فتنه باصدیریله رق (السید علی) نامنده کی ذات یاقالانمش وتبریز علماسنك فتواسیله زندانده اون سکز آی براقلدقدن صوکره ١٨٥٠ تاریخ میلادیسنده قورشونه دیزلمش ونعشی بر خندقه آتیلمشدر . طرفدارانك روایتنه نظراً جسدی سمایه عروج ایتمش وفقط ایرانیلرك فکرینه کوره کوپکلر طرفندن أکل ایدلمشدر . .

(محمد علی) نك وفاتندن اوچ سنه صوکره اتباعندن اوچ شخص شاهه سؤ قصدده بولنمسی اوزرینه او تاریخده بر آز قان دوکولمشدر .

(محمد علی) بعض رساله لرنده شاکردلرندن (یحیی) نام ذاتك (صبح ازل) اسمیله کندیسندن صوکره خلیفه اوله جغنی ذکر ایتمش بولنمسی حسبیله ایران شاهی بودین طرفدارانك اثرینی شدتله تعقیبه باشلامشدر . بر چارهٔ خلاص بولونه میه جغنی کورن (یحیی صبح ازل) بویوك برادری (بهاء) نامیله ملقب میرزا حسین ایله برلکده بغداده فرار ایتمشلردر . اواثناده برادرینك تنسیبیله (صبح ازل) کوزلردن نهان اوله رق برادری ایسه (صبح ازل) ك بین الناس حاضر بولوندیغنی وفقط کوزلرك کندیسنی کوره مه مکده اولدیغنی ادعا ایدییوردی . ایران حکومتیله دولت عثمانیه بیننده حصوله کلن اتفاق اوزرینه حکومت بونلری بالآخره ادرنه یه اجلا ایلمشدر . فقط بو دفعه آره لرینه نفاق کیرمش وبابیلردن بر قسمی (صبح ازل) قسم آخری ایسه (بهاء) یه تبعیت ایلدیکی ایچون قسم اوله (ازلیه) قسم آخره ایسه (بابیه) دنیلمشدر . . . (بهاء الله)اساسات بابیه یی اکمال ومدنیت حاضره ایله توفیقه غیرت ایده رك معتقداتنی (کتاب اقدس) نام اثرنده جمع ایتمشدر . صبح ازلك ده آیریجه بر کتاب مخصوصی وارایمش . فقط هر

ایکیسی اساس اعتباریله بابیه دندر .

بر مدت صوکره حکومت عثمانیه‌جه کندیلرنده بعض مقاصد بولندیغی حس ایدلمسی اوزرینه صبح ازل قبریس آطه‌سنه نفی ایدیله‌رك بالآخره اوراده وفات ایله‌مش (بهاء) ایسه عکایه اجلا ایدلمشدر .. اوراده قلعه‌بند اوله‌رق قالان بهانك بالآخره وقوع وفاتی اوزرینه اوغلی (شیخ عباس) ظهور ایتمشدر .. بوده گاه اوروپایه وآمریقایه سیاحتلر یاپمق گاه مبشرلر کوندرمك صورتیله بابیزمك دوام انتشارینه بذل مقدرت ایلمکده‌در .

[٢] — **بابیزمك اساسات دینیه‌سی** — بابیزمك تاریخچه‌سنی بو صورتله اکلادقدن صوکره بو دینك ماهیتنه واساساتنه نقل کلام ایلیه‌لم . باب دینی ، بوتون ادیانده اولدیغی کبی بر مبدأ یگانه‌یه اعتقاد ایدر . بوتون انبیای مرسلینك صادق اولدیغنه ده اینانیر . ولاهوتك ناسوته حلولی حقنده‌کی قول نصارایه‌ده تقرب ایدر . ارواحك بدندن افتراقندن صوکره ثواب ویاخود عقابه معروض قاله‌جقلرینی دخی قبول ایدرسه‌ده بو ثواب وعقاب کیفیتنك آنجق ماضیده‌کی خیر وشری تخطر وتخیل صورتیله حصوله گله‌جك بر تلذذ ویا بر تألمدن عبارت اوله‌جغنه قائلدرلر . وافعال ردیئه ایله شائبه دار اولان روحلردن بو نوع ملکات سیئه آتلدقدن صوکره آنجق ایکنجی دفعه اولمق اوزره عالم جسمانی‌یه عودت ایدر . بو شکل اعتقادك بر نوع تناسخ اولدیغنده شبهه یوقدر .. باب دینی هر صباح یالکز ایکی رکعت نمازایله اکتفا ایدر . ویالکز بونی امر ایدرمش . وقتیله شیرازده بویوك بر مسجد کشاد ایدیله‌رك نماز اثناسنده استقبال ایدلمك اوزره بو راسی قبله اتخاذ ایدلمشدر . بابیلرك آیلری اون طقوز کون اعتبار ایدلمشدر . زیرا اون طقوز عددی ، لاهوت عالم وحدتنك کندی زعملرنجه اون طقوز اقنومدن مرکب اولمسی حسبیله مقدس اعتبار ایدلمکده‌در . بو عالمك ریاستنده (باب) بولنیور . اونلرك نظرنده باب محمدده عیسادن بویوکدر . باب دینی یالکز بر آی اوروج فرض ایتمکده‌در . مدتی‌ده نوروز کونی ختام بولور . ویوم نوروز اونلرك عید فطرینی تشکیل ایدر . بو دیانت موجبنجه مکه ، قدس کبی ، انبیا واولیانك مزارلری کبی نه قدر مواقع مقدسه ومبارکه وارسه جمله‌سی تخریب ایدلمك لازمدر . وبو ایلك سلطهٔ اداریه‌یه مالك اوله‌جق اولان بابی طرفندن یاپیلمق لازمدر . باب زماننده شراب ایله توتونی منع ایتمش ایسه‌ده اتباعی حلال قیلمشلردر . باب یالکز چای شربنك بر ثواب عظیمه مظهر ایده‌جکنی بیان وچایی بالخاصه توصیه ایتمشدر .. باب دیننده آنجق ایکی‌یه قدر تعدد زوجات جائزدر . شراویا متعه صورتیله اولان ازدواجده انحصار یوقدر . بر روایته نظراً همشیره ایله‌ده ازدواج جائز ایمش . . . یالان سویله‌ین ویاخود برینی آرقه‌دن چاغیران فنا بر گناه ایشلمش بولنورکه بونك کفارتی علاقه‌دارینه اوچ مثقال ثقلنده یاقوت ویرمك ایمش . بولمازسه ایکی کون اوروج طوتمق ایجاب

ایدر . طهرانده شهید اولان رفقای دینك مرقدلرینه جواهر ایله مرصع تربه‌لر یاپیلمسی وکندیلرندن استقلال ایده‌بیله‌جك هر شخصك قیلجینی چکه‌رك یادین یا اولوم دیمسی وجزیه‌یی اصلا قبول ایتمه‌مسی لوازم دینیه‌دندر .. بابیلردن هر برنده بر کوموش کاسه ایله بر تمیز البیسه بولونمق لازمدرکه کاسه‌ایله صافی صودن ایچسون والبیسه‌ایله ایشسز زماننده سوسلنسون . (باب) دن ایکی بیك کسورسنه صوکره آنجق بر کامل دیگرك ظهور ایتمسی قابل اولابیلیرمش . والحاصل (بابیلرك دینی ، یالکز بر نظام اوزره قرارقیلمز . اوسیال اولان قوملر کبی اثنای سیرنده بعضاً برتپه تشکیل ایتمسی وصوکره محل آخره انتقال ایده‌رك اوراده‌ده دیگر برقابارجق یاپمسی قابلدر .) صورتنده اعتقاد حاصل ایتمکده دینلرنجه صحیحدر . بو دینه کوره مستفرشه‌لر آلنه‌مایه‌جغی کبی طلاقده جائز دکلدر . قادینلرکده تستر ایتمسی ینه جائز اولماز .

بو دین احکامندن اولمق اوزره معلم طلبه‌سنی اصلا ضرب ایده‌مز .. زکاتك ، صدقه‌نك ده بابیلردن باشقاسنه اعطاسی جائز دکلدر . بابیلردن فقیر بولونمازسه صدقه وزکات طائفهٔ شیخیه‌دن فقیر اولانلره ویریلیر .

(اباحیه) مسلکنه نسبتلری لوازم دینیه‌لرندن اولدیغی ایچون کندی دینلرینه مخالفت ایدنلرك قانلرینی هدر ایتمك مذهبلرنجه حلالدر .. دینلری اموالده مشارکتی‌ده امر ایدرمش ..

[٣] — **بابیزمك مدنی غایه‌لری** — بابیلردن بهائیه شعبه‌سنك شیخ حاضری (شیخ عباس) لوندره‌ده بولونان مجلهٔ شرقیه‌یه، *The Asiatic quarter by Review.* جریده‌سنه فارسی العباره بر مکتوب کوندرمش وجریدهٔ مذکوره اشبو مکتوبك فوطوغرافیسنی (١٩١٣) سنه‌سی نیسان نسخه‌سنده انگلیزجه‌یه ترجمه‌سیله برابر نشر ایتمشدر . بو مکتوب بر کونا مجبوریت ویا تضییق ایله یازلمش اولمادیغی ایچون مندرجاتی معتبر صایلمق و (بابیزم)ك مدنی غایه‌لری حقنده بر وثیقهٔ تاریخیه مثابه‌سنده اعتبار اولونمق اقتضا ایدر .

ایلروده کوریله‌جکی وجهله شیخ ایله اولان اجتماعلرمزده طرفندن درمیان ایدیلن افکار ومطالعاتله‌ده متناقص اولماسی بو مکتوبك صمیمیلکنه ودوغرولغنه‌ده بر دلیل اولابیلیر . بزده بو مکتوبك مضمونی بروجه آتی ترجمه ودرج ایدیورز :

لوندره‌ده (شرق) مجله‌سی مدیر محترمنه

هو الله

محترم دوستم

مکتوبکز واصل اولدی ... جان ووجداندن منبعث اولان اوروابط روحانیه‌نی زیاده‌سیله مسرور ایله‌دی . بو سیاحتمده دخی اکلاشیلدی‌که عالم غرب ، مدنیت مادیه نقطهٔ

نظرنده فوق العاده ترقياته مظهر اولمش ايسه‌ده مدنيت الهيه‌يى كلياً فراموش ايله‌مشدر. شمدى بوتون افكار عالم طبيعته مستغرق اولوب عالم طبيعتده ايسه نقائص چوق اولديغى ايچون مدنيت الهيه كورونه‌مز بر حاله كلمشدر . زيرا مادامكه عالم طبيعتده مبدأ اساسى تنازع بقادر . وتنازع بقا ايسه بوتون مشكلاتك منشائى و بنى بشر آره‌سنده‌كى بغض وعداوتك وجنك وجدالك‌ده سبب يكانه‌سيدر . ومادامكه عالم طبيعتده ظلم وخودپسندى وحقوق سائره‌يه تعدى وغلبه كبى عالم حيوانينك ايجاباتندن اولان صفات غير ممدوحه موجود ومقتضاى طبيعت ، بنى بشر آره‌سنده حكمران‌در . او حالده بنى بشر ايچون فلاح ونجاح محالدر . زيرا عالم انسانينك فلاح ونجاحى آنجق حقيقت انسانيه‌نك بر زينتى مثابه‌سنده اولان فضائل وخصائلك وجودينه منوطدر . بو ايسه بالطبع مقتضاى طبيعته مخالفدر . زيرا طبيعت جنكجودر ، خونخواردر ، ستمكاردر ، طبيعت ، حضرت پروردكاردن غافلدر . بناءً عليه بويولده‌كى صفات وحشت وافتراسك عالم حيوانيده طبيعى اوله‌رق بولونماسى ملاحظه سيله دركه جناب حق ، محض ولطف وعنايت اولمق اوزره پيغمبرلر كوندرمش وكتابلر انزال ايتمشدر . تاكه تربيهٔ الهيه ايله عالم انسانى فساد طبيعتدن وظلمت وجهالتدن نجات بولسون . وكمالات معنويه‌يه ، احساسات وجدانيه‌يه ، فضائل روحانيه ايرشسون . ومصدر سنوحات رحمانيه اولسون . ايشته ، مدنيت الهيه بودر .

بوكون عالم انسانيده مدنيت ماديه بر زجاج قدر لطافت اوزره‌در . لاكن بيكلرجه اسفلر اولسونكه بو زجاج براپشيقدن ، تجليات الهيه‌نك مظهرى اولان مدنيت الهيه ايشيغندن محروم‌در . حالبوكه بو عصر ، بر عصر انواردر ، ظهور حقيقت عصريدر ، ترقيات عصريدر . بويله اولديغى حالده يوز بيكلرجه اسف اولسونكه بنى بشر آره‌سنده جاهلانه تعصبلر ، منازعات طبيعيه ، خصومت وعداوت حالا بوتون شدتيله حكمفرما اوليور . حالبوكه بوتون فناقلر مدنيت الهيه‌نك كلياً اورطه‌دن قالقمسندن وتعاليم انبيانك فراموش ايدلمسندن نشأت ايتمكده‌در . مثلا نص تورات موجبنجه جميع بنى بشر جناب حق طرفندن خلق ايدلمشدر ، الطاف پروردكارك كولكه‌سى آلتنده‌در . نص انجيل مقتضاسنجه آفتاب الهى مطيع وعاصى اوزرينه ، هركس اوزرينه پرتوانداز اولمقده‌در .

قرآن كريمده دخى (لا ترى فى خلق الرحمن من تفاوت) ديه بيوريليور .

ايشته مظاهر مقدسهٔ الهيه‌نك اساسى بودر . فقط ينه هزار افسوسكه عمومى بر سوء تفاهم ، بنيان انبيايى تخريب ايتمشدر . بوندن دولايى دركه دين ، محبت والفت ايچون وعالم انسانى‌نك وحدتنى تأمين ايچون بر سبب اولمق لازم كليركن باعث بغض وعداوت اولمشدر.

آلتى بيك سنه‌دنبرى بنى بشر آره‌سنده ، عالم حيوانينك خصائصندن اولان خونريزلك فرمانفرما اوليور . وعالم انسانى‌يى زير وزبر ايديور .. بو حاله يوز بيكلرجه اسفلر

اولسون . بن ديدمكه :

بارى بوتون غرب ممالكنده سياحت ايده‌يم ؛ بوتون بويوك قلوبلرده وكليسالرده حضرت بهاء اللهك تعاليمى وجهله عالم انسانينك وحدتنى اعلان وصلح عموميى ترويج ايده‌يم . سسمك يتديكى قدر فرياد ايده‌يم ، ديه‌يم كه : الحمد لله شمس حقيقت افق مشرقدن طلوع ايده‌رك جميع عالم اوزرينه پرتو انداز اوليور . اونك ضياسى تعاليم آسمانيدركه عالم انسانيتك وحدتنى اعلان ايدر عين زمانده صلح عمومينك ترويجى ، حقيقتك تحريسى والفت ومحبتك ديانت قوتيله تأسيسى وعلم وعقل ودينك معاملاته تطبيقى وتعصب دينى ، تعصب جنسى ووطنى وسياسينك تركى ، معارف عموميه‌نك تعميمى ، بين الملل وبين الدول موجود اختلافاتك ومسائل مشكله‌نك حلى ضمننده بر محكمهٔ كبراى عمومينك تحكيمى وفضائل انسانيه ايله عمومك تربيه‌سى واساسات اقتصاديه‌نك تشييدى ولسان عمومينك تأسيسى كبى برچوق خصوصاتك لزومنى عينى شمس هدايت بزه ابلاغ ايديور .

تاكه عالم انسانى ظلم وضلالتدن قورتولسون ، مطلع انواره ايرشسون . بنى بشر آره‌سنده‌كى نزاع ، جدال خصومت وعداوت زائل اولسون ، دينلر بيننده‌كى سوء تفاهم اورته‌دن قالقسون ، زيرا اديان الهيه‌نك اساسى بردر . اوده عالم انسانيتك وحدتى‌در .

الحمد لله آمريقاده بر چوق انسانلر كوردم كه مقصد اصليلرى جميع ابناى بشر آره‌سنده بر الفت پيدا ايتمك وعالم انسانى‌يى ترقى ايتديرمكدر . اميد ايده‌رم كه بو علوى فكرلر انتشار ايدر واوزمان اديان واقوام بيننده نزاع وجدال قالماز . ايشته ، اصل عزت ابديه بودر ؛ سعادت سرمديه بودر ؛ عالم انسانينك جنتى‌ده بودر . (*)

٢ — درزيلر

[١] تاريخچه‌سى . — عرب تاريخ قديمنك پك مهم وقايعندن برينى تشكيل ايدن « سيل العرم » دن صوكره عرب عاربه‌يه منسوب بر چوق قبيله‌لرك عربستانك شمال وشمال شرقيسيله جهت غربيسنه دوغرى يمندن هجرت ايتدكلرى تاريخله اشتغال ايدنلرك معلوميدر . درزيلر بو صره‌لرده يمندن هجرتله حيره‌ده مناذره حكومتنى تأسيس ايدن آل تنوخه منسوب اولدقلرينى ادعا ايدرلر .

نعمان اكبر عجم شاهى كسرى ابرويز طرفندن قتل ايدلدكدن صوكره مناذره تختنه صعود ايدن « لخم النعمان » عراق منطقه‌سندن ١٢ اصيل طائفه ايله برابر حلب ديارينه هجرت ايده‌رك معره قصبه‌سنده يرلشدى وما بين النهرينده بر وقت اجراى حكم ايدن بنى ايوبلردن امير معنك قيزيله ازدواج ايلمش ايدى . بو صره‌لرده نعمانك عشيرتنه بنو

(*) بابيزمك خطوط عموميهٔ حاضره‌سى حيفا تدقيقات محليه‌سنده بر تفصيل ذكر ايديله‌جكدر .

هاشم التنوخی دیرلر ایدی . اسلامیتك انتشاری وفتوحاتنك اتساع پیدا ایتمسی اوزرینه تنوخیلر دخی شرف اسلامله مشرف اوله‌رق مجاهدین اسلامیه‌یه التحاقله سوریه قطعه‌سنك فتحنه اشتراك ایتدیلر. بوصره‌لرده جبل لبنانی کندیلرینه وطن اتخاذ ایلمشلردی . قرن رابع هجریده مصرده دولت فاطمیه‌نك تأسسی اوزرینه تنوخیلرك برقسمی سوریه‌یی ترکله مصره هجرت ایلدیلر وبوراده مراتب عالیه واملاك واسعه اصحابی کسلدیلر. حاکم بامر الله تخت فاطمیه‌یه صعود ایدرکن تنوخیلر حکمدار مشار الیهك شخصنه وافکار دینیه‌سنه زیاده‌سیله طرفدار کورونه‌رك تعقیب ایتدیکی سیاستك مدافع بی امانی اولمشلردی. بو صره‌لرده حاکم بامر الله سوریه‌ده‌کی تنوخیلرك اداره‌سنه کندی رجالندن « محمد بن اسماعیل الدرزی »یی مأمور ایتمکله اسملری بو آدمك نامنه قلب اولندی . بونکله برابر الدرزی ایله تنوخیلر آره‌سنده شدتلی منازعات ومجادلات ظهور ایتدی ایدی . حتی والئ مذکور درزیلر طرفندن قتل ایله ایدلدی . فاطمیه دولتنك زوالندن صوکره تنوخیلردن حلب دیارنده قالان قسم لبنانده‌کی اقربالرینه معن امیرلرینك زیر اداره‌سنده اوله‌رق التحاقله شوف طاغلرنده اختیار اقامت ایلدیلر. بو آندن اعتباراً تنوخیلر ویاتعبیر آخرله درزیلرك بیوك بر نفوذ وقوته مالك اولدیلر .

نورالدین شهید وهلاکوخان زمانلرنده تنوخیلر اك بیوك منصبلره ارتقا ایتدکلری کبی سوریه‌یی فتح ایدن سلطان سلیم خان زماننده درزیلرك رئیسی برنجی فخر الدین معن سلطان مشار الیهه اولان معاونت فعلیه سندن دولایی کندیسنه مکافاةً غزه‌دن لاذقیه‌یه قدر امتداد ایدن صیدا ایالتنه والی نصب ایدلمشدی . بوتاریخدن اعتباراً حاکمیت تنوخیلردن آل معنه انتقال ایتدی . بونك ایچوندرکه جبل لبنانك دیکر براسمی ده جبل معندر .

درزیلر لبنانده ، حورانده کثرتله وصفد ، عکا ومرجعیون ودمشق طرفلرنده وحلب منطقه‌سنده اقلیتله موجود اولوب احوال اجتماعیه وطرز معیشتلری ساکن اولدقلری منطقه‌یه کوره بارز بر تخالف عرض ایلر. شمدیکی حالده لبنان درزیلری حکومته بتون معناسیله اطاعت ایتمکده اولوب راحته، تعلیم وتربیه‌یه هوسکار کورونمکده‌در . فقط بوکا مقابل حوران درزیلری وقتیله نفوسلرینك قلیل اولمسندن وکندیلرینه وقوعبولان هجمات وغارات متوالیه‌دن طولایی جسور وجنکاور کسیله‌رك اخذ ثاره شدت تمسکلریله شهرت بولمشلردر .

درزیلر سائر بدویلر کبی مسافره حرمت ورعایت ایتدکلری کبی رفاه والایشدن زینت ودبدبه‌دن بك حظ ایتمزلر . متین اخلاقلریله دوزکون جمله‌لریله شهرتشعاردرلر . اسرافدن صاقنه‌رق بدنك صحت وسلامتنه لازم اولدیغی قدر اعتنا ایتمك بر درزی ایچون لا یتغیر بر طبیعت اولمقدن زیاده آیروجه بر وظیفهٔ دینیه‌در .



درزی قادینلرینك قیافتی



ویتال کینه « سوریه ، لبنان وفلسطین » نام کتابنده درزیلردن بحث ایدرکن شو صورتله ادارهٔ کلام ایدییور :

« حوران سنجاغنده ساکن وسوریه ولایتی نفوسنک طقوزده برنی تشکیل ایدن درزیلردن آز بر مقدار عکا سنجاغنده دخی موجود اولوب وقتیله بو طائفه جبل لبنانده اقامت وفنیکیا ایله فلسطین ساحللرینی اسکان ایدرلردی . امیر مشهور فخر الدین زماننده درزیلرک احوال عمومیه‌سی شایان تحسین بر درجه‌یه وارمشکن جزار احمد پاشا طرفندن طائفهٔ مذکوره تضییقات شدیده کورمه‌سی اوزرینه کتله کتله حوران طاغلرینه التجا و هجرت ایتمکه باشلامشدی فاطمیوندن حاکم بامر اللهه معتقد ، ارواحک جسددن جسده انتقال وحتی قدسیت الهیه‌نك اجسام معینه‌ده حلول ایتدیکنه قائل اولان بو درزیلر اعتقاد ایتدکلری اللهك مستثنی وعالی بر وجود جسمانی‌یه حلول ایتدیکی آنده کندیلرینك بتون دنیایه حاکم کسیله جکلرینه وهر بر فردك دخی حسنات وقبائحی نسبتنده بو ملك وسیع دنیویده املاك صاحبی اوله‌جغنه وسائر بالعموم اقوامك کندیلرینه خدمت ایده‌جکلرینه اعتقاد وایمان ایدرلر .

حاکم بامر الله زماننده برو بو مذهب دنیانك هر طرفنه تعمیمنه غیرت ایدلمش مدهش فاطمیه ملکنك وزیر خاصی بولنان « حمزه » اك اوفاق اطه‌لرده بیله مبشر ارسالنه سعی ایده‌رك حتی اوروپاده واسقوچیاده درزیلکك تعمیمنه موفق اولمش ایمش . احتمال بو افکارك تحت تأثیرنده فرانسه‌ده‌کی « موحد درزی » و « لبنان متولیلری » لوجلری تأسیس ایدلمشدی . درزیلرك علامت دینیه‌لری حیرام نام فنیکه ملکنك قوللاندیغی اقاسیه اغاجی اولوب بتون درزی اولرنده وحتی مکتبلرنده بو اغاجدن برر دانه زرع ایدلمشدر. نشان مراسمنده متقابل محبتلریله برابر بیومك ویتشمك اوزره زوج وزوجه برر اقاسیه اغاجی زرع ایدرلر . »

درزیلر عاقل وجاهل نامیله ایکی‌یه منقسمدرلر. یالکز عاقللر امور دینیه‌یه واقف اولوب بونلرك دخی اکتساب ایدیلن معلوماته کوره درجه‌لری واردر . ناحیه ویا کوی باش عاقلنك مساعدهٔ مخصوصه‌سی اولمینجه هیچ بر جاهل صنفنی ترك ایده‌مز . اك بیوك عاقل ، ادعا ایتدکلرینه کوره ، کندیلرنجه پك محترم وزیاده‌سیله مکتوم طوتیلان کتابی اوقومق ومحتویاتنه مطلع اولمق درجه‌سنه صعود ایدن ذاتدر . بتون عاقللر هر جمعه اقشامی خلوتلرنده « معبد » کتب دینیه قرائتنی دیکلمکه کیدرلر. بر قسمی اجتماعك ابتداسنده دیکر بر قسمی اورته‌سنده واك محترم قسمی دخی اجتماعك صوکنده چکلمکه مجبور طوتیلیور . اشبو اجتماعات دینیه‌ده کچیریله‌جك اولان مدتك آز ویاچوقلغی عاقل درجه‌سنك کوچك ویابیوکلکنی کوسترر . جاهللره کلنجه بونلر یالکز قربان ورمضان بایراملرنده





دروزی مشایخی

اشبو مراسم دینیه‌یه اشتراك ایتمك حقنی حائز درلر .

هر بر درزی عاقل اوله‌ماز . بو مرتبهٔ رفیعه‌یه صعود ایده‌جك ذاتك آغیرباشلی ، عفیف وسب وشتمدن متوقی اولمسی ، البسه انتخابنده خودپسند اولمامسی ، مسکرات ، سیغاره ایچمکدن وحرام‌مال اخذندن توقی ایتمسی شرطدر. بوندن بشقه هر عاقلك صارقلی اولماسی وسیاه تاقیه ایله عبا کیمسی وصقال صالیویرمسی لابددر .

[۲]— **درزیلرك دینی واعتقادلری** — بوخصوصده صریح وواضح بر صورتده ادارهٔ کلام ایتمك اییجه مشکلدر . درزیلر دردنجی عصر هجریدن برو خوارج کبی شدتلی وظالمانه سیاسته معروض قالدقلرندن تمادیٔ ازمان ایله پك زیاده کتوم کسلدیلر . کرك سیاحتمز اثناسنده کرك باشقه وقتلرده راست کلدیکمز عاقل درزیلرك ایضاحات ویرمه‌مه سنده‌کی اصرارلری مستبد بر عنعنهٔ تاریخیه‌نك بقایای مظلمه‌سندن باشقه برشی دکلدر .

کندی ادعالرینه کوره درزیلك هپمزك بیلدیکمز اسلامیتدن باشقه بر شی دکلدر . اسماعیلیه‌ویاقرامطه طائفه دینیه‌لریله قطعیاً علاقه‌لری اولمدیغنی ادعا ایدرلر . کندیلرینك پتپرستلکه اولان بغض‌وعداوتلری مشهور اولمغله برابر تناسخ ارواحه واللهك وجودینه دخی اینانیرلر . بو زاغی‌یه طایدقلرینی ادعا ایدنلر اغلب احتمال یاکلش بر فکره ذاهبدرلر. یالکز الله تعالی حضرتلرینك فاطمیه ملوکندن حاکم بامر اللهك شخصنده تمثل وتجلی ایتدیکنه قائل اولدقلرینه اینانمق پك‌ده خطا آلود اولمسه کرکدر .

بوندنبشقه درزیلر اللهك وحدانیتنه ، نهاتی اولمدیغنه ، روحك ابدی اولوب برجسمدن دیکر بر جسمه انتقال ایتدیکنه (تقمص) حشر ونشره ایمان ایتدیکلری کبی کتب مقدسه‌ده مذکور انبیانك هپسنه حرمتلری اولدیغنی مصراً ادعا ایدرلر.

بتون بو صراحتلر قارشوسنده درزیلکده انسانك تردد ایتمه‌مسی ایجاب ایدرکن بنه ممکن اولمیور . چونکه درزیلر پك زیاده حرمت ایتدیکلری حمزه بن علی — که حاکم بامر اللهك رجال مقربه سندندر — طرفندن قلمه آلنان رساله‌لره کوری کورینه ایمان ایتدکلری قویاً ظن اولنمقده‌در . بر بطندن دیکر بر بطنه انتقال ایدوب بیوك اعتنا واحترام ایله محافظه وخلوتلرده کمال خضوع وخشوع ایله تلاوت ایدلدیکی مصراً ادعا اولنان اشبو « حکمت » رساله‌لری سراپا موحدلرك معتقداتنه مغایر جمله‌لرله مالامالدر . از جمله حمزه‌نك بروجه زیر درج اولنان « میثاق ولی الزمان » رساله‌سی مدعامزی اثباته بیوك بر دلیلدر :

(توکلت علی مولانا الحاکم الاحد الفرد الصمد المنزه عن الازواج والعدد اقر فلان بن.فلان انه قد تبرأ من جمیع المذاهب والمقالات والادیان والاعتقادات کلها علی اصناف اختلافاتها وانه لا یعرف شیئاً غیر طاعة مولانا الحاکم جل ذکره والطاعة هی العبادة

وانه لا يشرك فى عبادته احداً مضى او حضر او ينتظر وانه قد سلم روحه وجسمه وماله وولده وجميع ما يملكه لمولانا الحاكم جل ذكره ورضى بجميع احكامه له وعليه غير معترض ولا منكر لشئ من افعاله ساءه ذلك ام سره ومتى رجع عن دين مولانا الحاكم جل ذكره او خالف شيئاً من اوامره كان بريئاً من البارى المعبود واحترم الافادة من جميع الحدود واستحق العقوبة من البارى العلى جل ذكره ومن اقر ان ليس له فى السماء اله معبود ولا فى الارض امام موجود الا مولانا الحاكم جل ذكره كان من الموحدين الفائزين .)

اشبو ميثاق ولى الزمان رساله‌سى مطالعه ايلديكى كبى سراپا وحدانيت وصمدانيت آلهيه‌يه مغاير بر طاقم افكار باطله ايله مالامالدر . فرنك واسلام مؤرخ وعالملرى درزيلرك بو كبى رساله‌لرى تقديس ايتدكلرينى ومحتوياتنه ايمان واعتقاد ايلديكلرينى ادعا ايدوب دوريبورلر . درزيلرك دها اول درميان ايديلن اعتقادات ظاهرهٔ دينيه‌لريله بو كفرله مملو رساله‌لر اره‌سنده مدهش تباين موجود اولوب بو خصوصده تحرئ حقيقت ايتمك اوزره عاقللره مراجعت ايدن نور پرست عالملر كنديلرينى مع التأسف بوش يره ازعاج ايتمش اولورلر . شمديكى حالده تعصب وجهالت متكاثف بر صورتده درزى مملكتلرينى قاووروب صاوورمقده اولديغندن هيچ بر « عاقل » حقيقتى سويلمز . بويولده وعد وياوعيد استعمالى دخى عبثدر .

بو مناسبتله شوراسنى درميان ايتمكدن كنديمى آله‌مدم : بو قدرسنه دنبرى اسلام ، خريستيان وسائر ملتلر اره‌سنده يشامش اليش ويريش ايتمش بر درزى طائفه‌سنك معتقداتى حقنده صريح وقطعى معلومات ايدينمه‌مك . بونجه اختراعلرك . بونجه عجائب فنيه‌نك كشف ايلديكى شو يكرمنجى عصرده درزيلرك عقيدهٔ دينيه‌لرينه نفوذ ايده‌مه‌مك مدنيت حاضره ايچون بر شيندر . انشاء الله ايلرده مملكتمزده علوم وفنون لايقيله انتشار ايدر وبو مهم مسئله صلاحيتدار درزى عالملرى طرفندن صرف علوم وفنون حاضره‌يه بر خدمت اولمق اوزره توضيح اولنور . اميد ايده‌لم !

٣ — خريستيانلر

[١] **روم اورتودوقس** . — شرق خريستيانلرينك قسم اعظمى روم كليساسنه تابع ولسانلرى عبادتده دخى استعمال ايديلن عربجه‌در . يالكز همان همان عموميتله اجنبى يونانليلردن تركب ايدن يوكسك مرتبه‌ده‌كى راهبلر عبادتلرينى رومجه ايفا ايدرلر . روم اورتودكسلرك برى قدسده وديكرى انطاكيه‌ده (شمديكى حالده شامده) اولمق اوزره ايكى پطريقخانه‌لرى اولوب قدسده‌كى پطريقك زير اداره‌سنده‌كى مترهپوليدلر شهر مذكورده‌كى مناسترلرده اقامت ايتمكده‌درلر . عكا وبيت لحم مترهپوليدلرى ايسه مأموريتلرى باشنده



بولنمقده‌درلر . قدس پطریقخانه‌سی بتون فلسطینده‌کی روم کلیسالرینه وانطالیه نککی ایسه صوردن آسیای صغرایه قدر اولان کلیسالرك امور عمومیه‌سنی تسویه ایتمکه صلاحیتدارلردر . شام ، بعلبك ، حلب کلیسالری بوصوك پطریقخانه‌یه مربوطدر . روملر پروتستانلردن زیاده لاتینلره بغض وعداوت بسلمکده‌اولوب بونلره قارشو صوك درجه متعصب اولملریله مشهوردرلر محاربهٔ حاضره‌نك اعلانی تاریخنه قدر روس جمعیت فلسطینیه‌سنك اجرا ایتدیککی پروپاغانده سایه‌سنده اشبو روملر بیوك نفوذه مالك اولمشلردی .

[٢] **قاتولیکلردن لاتینلر .** — پاپانك وکالتنی حائز اولان باش‌مترهپولیدلری بیروتده اقامت ایتمکده اولوب حلب ، شام ، بیروت لاتین کلیسالرینك ادارهٔ روحانیه‌سی بو ذات طرفندن درعهده ایدلمشدر . بوکونکی کونده لاتین طائفهٔ دینیه‌سنك فرانسیسکن ، ژه‌زویت ، لازاریست ، سورده‌سن ژوزه‌ف ، سورده نازاره‌ت نامیله معروف متعدد جمعیات مذهبیه‌لری موجوددر . اشبو جمعیتلر عن القدیم سوریه‌ده مقیم طوائف نصرانیه‌نك وبالخصوص قاتولیکلرك حیات ادبیه وحتی مادیه‌سنه بیله تحکم ایتمکه موفق اولمش وحرب حاضرك اعلانی تاریخنه قدر اوروپاده‌کی بیوك قتولیك حکومتلرینك کوندردکاری مبالغ جسیمه سایه‌سنده عثمانلیلق واسلاملق ایچون صوك درجه مضر تلقینات سیاسیه واجتماعیه‌ده بولنه‌رق ملت عثمانیه افرادی اره‌سنده درین تفرقه‌لرك تحدثنه بذل مساعی ایتمکده بولنمشلردر .

[٣] — **مارونیلر .** — برکتلهٔ متکاثفه حالنده لبنانك نهر الکلبدن نهر البارده قدر اولان سطح مائل غربیسنی اسکان ایدن بو طائفهٔ نصرانیه‌نك بر قسمی بیروت لواسنده وبر اقلیت قلیله‌سی لاذقیه وطرابلس شام لوالرنده ساکندر . تخمیناً ٣٥٠،٠٠٠ نفوسه مالك اولان مارونیلر آلتنجی عصر میلادینك اواخرینه دوغری (جان مارون) نام راهبك صرف ایتدیکی مساعیٔ فوق العاده ایله لبنانك یوکسك یایلالرنده وصرپ کوشه‌لرنده طوپلانه‌رق مناعت ارضیه سایه‌سنده درزیلرله اولان مجاورتلرینه رغماً نیم مستقل بر حالده ١٢ نجی عصر میلادی‌یه قدر یشامغه موفق اولمشلردی . صوك ایکی عصر ظرفنده حکومت عثمانیه شدت وقوتله حکمنی مارونیلره حس ایتدیرمکه باشلایه‌رق ساکن اولدقلری منطقه‌لرده بر چوق درزی کویلرینی تأسیس ایتمشدی .

مارونیلرك مسافره اولان حرمت ورعایتلری سائر عرب عرقنه منسوب عشائر درجه‌سنه هیچ بر وقت واصل اوله‌مازه (١٩) نجی عصرك نصف اخیرینه قدر انجق چارشافله سوقاغه چیقمغی عادت ایدینمش اولان مارونی قادینی نهایت بو اسارتدن کندینی قورتارمغه اولمش وشمدیکی طرز حیاتی اوروپا قادینلر ینککنه یواش یواش تقرب ایتمکده

بولنمشدر .

لبنانك ربعندن زیاده‌سنی تحت تصرفلرینه آلان مارونی هیئت روحانیه‌سنك عین منطقه‌ده ٢٠٠ دن زیاده مناستری موجوددر . مارونی راهبی اولنمك حقنه مالك ایسه‌ده قاریسنك وفاتی حالنده تکرار ازدواجی غیر جائزدر .

پاپا طرفندن تصدیق ایدلمك اوزره مارونی پطریقنی انتخاب ایدن راهبلر درجهٔ ثانیه‌ده‌کی کوی پاپازلری طرفندن منتخبدر . عبادت دینیه‌لری هیچ بر مارونینك اکلایه مدیغی سریانی لسانی اوزره جریان ایتمکده‌در .

سنین اخیره‌ده بر چوق قتولیك جمعیتلری باشده ژزویتلر اولمق اوزره مارونیلرله مسکون مناطقك هر طرفنده یوزلرجه مکتبلر کشاد ایده‌رك فرانسزجه لسانك تعمیمنه غیرت ایتمشلردر. بیوك شهرلرده نسل حاضره منسوب کنجلرك قسم اعظمی فرانسزجه لسانی لسان مادرزادلرندن دها سهولتله یازار واوقورلر . اشبو کنجلر خلقةً متشبث وتجارته هوسکار اولملقله برابر یدی سکزسنه چالشمق صورتیله شهادتنامه‌سنی استحصاله موفق اولدیغی مکتبدن الده ایتدیکی استفاده اکثریا فرانسز ادبیاتنه وجسارت مدنیه‌ایله تشبث شخصی فکرینك تنمیه‌سنه منحصر قالیور . مصرده ، آمریقاده اوروپانك بیوك شهرلرنده وبیروتده‌کی مارونی تاجرلرینك پارلاق موفقیتلری مدعامزی اثباته برر دلیلدر .

[٤] — **متحدروملر .** — میلاد عیسادن اول یمندن هجرتله شامك جنوب وغرب طرفلرینی اسکان ایده‌رك خریستیانلغك انتشاری اوزرینه اشبو دینی قبول ایدن عرب عاربه‌یه اطلاق اولنور . اشو متحدلرك روملق ویایونانلیلقله قطعیاً علاقه‌لری یوقدر . حتی عبادت دینیه‌لرینی عربجه ایفا ایتمکده‌درلر . یالکز مرجعلری پاپادر ؛ شامده اقامت ایدن رئیسلری انطاکیه ، اسکندریه وقدس پطریقی عنوانی حائزدر . بتون آسیا خریستیانلری اره‌سنده ذکالریله ، حسن اخلاقلریله تمیز ایدن وملکیت دخی تسمیه ایدیلن بو متحدروملر ودها دوغریسی بو عرب خریستیانلری اره‌سنده علوم وفنون اپیجه تعمیم ایدلمشدر . لسان مادرزادلرینی ، بتون شرق ادنی نصرانیلری اره‌سنده اك طاتلی واك دوغری تکلم ایدن بونلردر . تشبث شخصیلری ومعاملات تجاریه‌ده‌کی وقوفلری حیرت افزادر .

[٥] — **اجنبی قاتولیك مؤسساتی .** — سوریه قطعه‌سنده وبالخاصه بیروت ولایتنده موجود اجنبی مؤسساتی ایله مؤسسات مذکوره‌نك فعالیت دینیه ومدرسیه‌لری وبالنتیجه تأثیرات سیاسیه‌لری حقنده بر فکر الده ایتمك ایچون صحائف تاریخیه‌یی بر مقدار چویرمك واوننجی عصر میلادی‌یه قادار ارتقا ایلمك ایجاب ایدر .

قرون متوسطه کلیسا تاریخی علی العاده تدقیق اولونه‌جق اولورسه اوروپاده بولونان قاتولیك کلیسالرینك تاریخ مذکوره دوغرونه درجه‌لرده بوزولدیغی الك کوچوك بر ملاحظه ایله اکلاشیلیر . بو سببدن دولایی درکه مناسترلرك اصلاح احوالی مقصدیله وحتی صنوف روحانیه آره‌سنده پك قطعی تشبثاته کیریشلمکه باشلانمش وبوتون بو تشبثات اولا (سن بنوا) طریقتنك احداثنی وبالآخره بوندن دها خشین بر طریقتك (قلونی) مناستری طریقتنك تأسسنی انتاج ایتمشدر . اون ایکنجی عصر اوائلنده ایسه هیچ کیمسه ایله اختلاط ایتمه‌یه‌رك وخالی اورمانلرده تارلا آچه‌رق زراعتله مشغول اولان سیسترسیه‌ن Eisterciens طریقتی، اونی متعاقب الك ایصسز یرلرده یاشایان (پره‌مونتره) Premontrés تارك دنیالغی ، ونهایت بری برندن آیری کوچوك حجره‌لرده ودائمی بر سکوت ایچنده حیاتی بچیره‌ن شارترو Chartreux نامیله بر طاقم طریقتلر تشکیل ایدلمشدر .

اهل صلیب سفرلری دخی بو کبی طریقتلرك تزایدی کبی بر نتیجه حصوله کتیرمش وحتی منتسبینی شوالیه‌لردن بولونان بعض طریقتلر ظهور ایده‌رك خرستیان اولمایانلره ، مسلمانلره قارشی حرب ایتمك وظیفه‌سنی رهبر حرکات اتخاذ ایتمشلردر .

اون اوچنجی عصرده ایسه خلق آره‌سنه قاریشمق ، وعظ ایتمك ، خرستیان اولمایانلره نصرانیتی قبول ایتدیرمك مقصدیله یکی طریقتلر احداث اولنمشدر . بونلر میاننده فرانسیسکن Franciscains لر ایله دومینیکن Dominicains لری ذکر ایده بیلیرز . بو نوع طریقتلرك عددی بر قاچ عصر ظرفنده بر قاچ یوزه بالغ اولدیغی کبی راهبه‌لره مخصوص اولمق اوزره ده بر چوق طریقتلر دها یکیدن کشاد اولونمشدر.

بوتون بو طریقتلر منسوبینی ایتالیا ، فرانسه واسپانیادن باشلایارق اوروپا ممالکنده بر چوق مناسترلر وجوده کتیردکاری کبی دیکر قطعات ارضیه‌ده دخی شعبه‌لر کشاد ایتمشلر وخرستیانلغك مهد ظهوری اولان سوریه قطعه‌سنده بالخاصه وبوتون معناسیله اجرای فعالیتی اهم وظائفدن عد ایلمشلردر .

اساساً حروب صلیبیه‌نك غایهٔ ظهوری ارض مقدسك اسلام ألندن تخلیصی اولوب بوتون عالم نصرانیتك اوفجیع وقانلی محاربه‌لردن صوکره دوچار اولدیغی رجعت وهزیمت الیمه ارض مقدسك حرباً استیلاسنك نه‌درجه‌ده متعسر ومستحیل اولدیغی اثبات ایتمش اولدیغندن خرستیانلق عالمنك وخرستیان حکومتلرینك بو دفعه‌ده قلعه‌یی داخلدن ضبط ایتمك طریقنه توسل ایتدکاری وکندی أوز مملکتنده یاریندیرمادقلری بعض جمعیات وجماعاتك غایهٔ مقرره‌لری داخلنده تدویر واحضار افکاره تشبث ایتمك اوزره ارض مقدسه سوق ایله‌دکاری بوکون بداهت درجه‌سنده معلوم بر حقیقت اولدیغی وارستهٔ ایضاحدر .

بناءً علیه خرستیانلغك نشر وتعمیمی اساسنی قبول ایدن قاتولیك مؤسساتی بر طرفدن

غایهٔ دینیه‌لرینه ایریشمکله برابر دیکر جهتدن باشقا بر موفقیت دها الده ایتدکلرینی کوره‌رك بو خصوصده‌کی مبارزه‌لرینه کرمی ویرمشلر وآز بر زمان ظرفنده منسوب بولوندقلری ملت وحکومتك بوتون معناسیله بر پروپاغانداجیسی اولمشلردر .

حکومات اجنبیه ایسه کندی اوز مملکتلری ایچون مضر کوردکاری بو کبی عناصر دینیه‌نك مملکتلری خارجنده‌کی موفقیاتنی تقدیر ایده‌رك اونلری مقاصد سیاسیه‌لرینه آلت ایتمکی پك موافق بولمش ومبالغ کلیه صرفی صورتیله کندیلرینه معاونتده قصور ایتمه‌دیکی کبی سیاسی مأمورلری واسطه‌سیله هر کون کندیلرینه تعلیمات لازمه‌یی اعطاده دخی تراخی ایتمه‌مشلردر .

معصوم بر کسوهٔ دینیه آلتنده عرض وجود ایدن رهبان وراهباتك هر محلده اولدیغی کبی بالخاصه سوریه قطعه‌سنده کشاد ایتدکاری اونا محدود مؤسسات مدرسیه ایله تنویر افکاره موفق اولدقلری غیرقابل انکار بر حقیقت اولمقله برابر اونسبتده افکاری تسمیم ایده‌رك بعض صافدل اهالئ محلیه‌یی اجنبیلاشدیردکلرینی ، مملکتنه وملتنه قارشی کندیلرینی پك لاقید بر حال فلاکتده افراغ ایتدکلرینی دخی اعتراف ایتمك ایجاب ایدر .

اجنبی مؤسساتنك بوتون بو حرکات تحریکیه‌سی عنصر نصرانی اوزرنده دها فیضلی ثمره‌لو ویرمش ویرلی بر طاقم جماعات دینیه ورهبان طریقتلرینك تأسیسنی وبو مؤسساتك دخی اجنبی مؤسساتی تقلید ایده‌رك واونلرك اثرینی تعقیب ایده‌رك بعضاً پك غریب اجنبی رهبان جماعاتی قاریقاتورلرینك تشکلنی انتاج ایلمشدر . سوریه‌ده لسان تدریسلری اجنبی بر لسان اولان بعض یرلی مکتبلرك هپ بو نوعدن بولوندیغنی قبول ایتمك حقشناشلغنده بولونمق ضروری‌در .

اجنبی مؤسسات دینیه‌سی میاننده اورتودوقس وپروتستان رهبان وراهباتنك دخی فعالیتلرینی اونوتمق جائز دکل ایسه‌ده قاتولیك مؤسساتنك تشکیلات عمومیه‌لریله مقایسه ایدیله‌جك اولورسه بو نوع رهبان وراهباتك هنوز پك کیریلرده قالدیغنی تسلیم ایتملی در .

قاتولیك طریقتلری سوریه‌ده ، ارض مقدسده بالخاصه صوکنجی عصر ظرفنده پك بویوك بر مقیاسده نما بولمش اولدیغی ایچون الك کوچوك کویلره وارنجه‌یه قدر بوتون قدس لواسنده ، بوتون سوریه سواحلنده ، بیروت ولایتنده اجنبی مناسترلره ، دار الایتاملره ، خسته‌خانه‌لره ، لیلی ونهاری مکتبلره تصادف ایدلمکده بولوندیغی کبی هر آدیمده خصوصی کسوهٔ دینیه‌لریله بر چوق رهابین وراهبات ایله قارشی قارشویه کلندیکنه حیرت ایتمه‌ملی در .

بو کون سوریه محیطنده یالکز اجرای فعالیت ایدن قاتولیك طریقتلرینك عددینی اوتوزه ابلاغ ایتمك قابلدر . هر نه‌قدر بونلردن بر قسمنك حدود فعالیتلری ساکن بر دنك دینی آلتنده یالکز قدس شریف محیطنه منحصر ایسه‌ده قسم اعظمنك بوتون سوریه انحاسنده تدویر نفوذ وفعالیت ایتدکلری آتیده‌کی ایضاحاتمزدن وبو خصوصده درمیان ایده جکمز رقملردن واضحاً اکلاشیله جقدر .

جزویت طریقتی *la Cie de jesus* منتسبیننك بیروتده کائن و (یسوعیه کلیه‌سی *L'université*) نامیله معروف بویوك مکتبلری ایچون هر سنه نشر ایدیلن پروغراملرینك ، — (*St, Joseph*) نامنده‌کی رساله‌لرینك (١ — ٥) صحیفه‌سنده فرانسه حکومتیله اولان علاقه‌لرینی باللاندیره باللاندیره آکلاتمقده‌درلر . دیکر جهتدن قدس شریفده امور تعلیمیه ایله اشتغال ایدن بر هیئت علمیه طرفندن قلمه آلنان فلسطین *La Palastine* نامنده‌کی اثرك مقدمه‌سنده خرستیانلره مخصوص اولمق اوزره تفریق ایتدیکی بنده قدسده بولونان قاتولیك مؤسساتنی صایدقدن صوکره بو مؤسساتده موجود رهبان وراهبات ایله خسته‌لرك وطلبه‌نك عددینی وبو مؤسساتك درجهٔ فعالیتنی کوسترن بر جدول تنظیم ایتمشدر . بو جدولی عیناً بروجه آتی ترجمه واستنساخ ایله‌یورز :

مناسترلرده بولونان رهبان	٧٦٠
« « راهبات	٤٢٠
یکون	١١٨٠
مکتبلرده « طلبهٔ ذکور	٢٤٠٠
« « « اناث	٢٨٠٠
یکون	٥٢٠٠
دار الایتاملرده بولونان اولاد ذکور	٣٦٠
« « « « اناث	٤٣٠
یکون	٧٩٠
خسته‌خانه‌لره کیروب چیقان خسته‌لر سنوی	٦٠٠٠
معاینه‌خانه واجزاخانه‌یه مراجعت ایدنلر سنوی	٣٠٠،٠٠٠ شخص

قاتولیك مؤسساتیله مناسبتده بولونان هر شخصك بیلده بر دفعه تلقین ایتدکلری افکاری قبول ایتدیکی تصور ایدلسه وبو نسبت توسیع اولونسه ارض مقدسه وبوتون سوریه‌یه صاچیلان افکار مضره‌نك نه بویوك بر محصله تشکیل ایده‌جکی تصور اولونملیدر .

بو رقملردن صوکره مختلف طریقتلر حقنده آیریجه ایضاحات ویره‌جك اولورسه‌ق بیروتده‌کی اجنبی قاتولیك مؤسساتنه دائر آز چوق بر فکر حاصل ایدلمش اولور . بو طریقتلری سوریه محیطنه تاریخ ورودلرینی نظر دقته آله‌رق کوستره‌جکز .

١ — **جزویت طریقتی** *la Cie de jesus* دركه ١٥٤٠ تاریخنده اسپانیول اصیل زادکاندن (ایغناس دولویولا *Ignas de loyola*) طرفندن تأسیس اولنمشدر . جزویتلرك *les Jesuites* حال حاضرده‌کی مرکزلری رومه‌ده‌در . جزویتلر بوندن ایکی اوچ عصر مقدم سوریه محیطنه کله‌رك الیوم لازاریست راهبلری طرفندن اشغال ایدیلن بر قسم مناسترلری تأسیس ایتدکدن صوکره سوریه‌دن مفارقت ایتمشلر ایدی . بالآخره (١٨٣١) تاریخنده بیروته تکرار ورود ایتمشلر و (١٨٤٣) تاریخنده جبل لبنانده کسروانده کائن غزیرده‌کی مکتبی تأسیسی ایتمشلردر . جزویتلر او تاریخدن بری سوریه محیطنده قالمشلر و (١٨٧٦) تاریخنده بیروتده‌کی یسوعیه کلیه‌سنی وبویوك مناستری کشاد ایلمشلردر . جزویتلرك بکفیاده ، معلقه وزحله‌ده ، غزیرده ، شامده ، حلبده ، تعنایلده ، (جزین) ده مناسترلری ونهاری مکتبلری واردر . یالکز بیروتده‌کی مکتبلری نهاری ولیلی اولوب درجات ثلثهٔ تحصیله‌یی شاملدر . صوك زمانلرده الهیات وطبیه شعبه‌لرینه حقوق وهندسه شعبه‌لری دخی علاوه ایدیله‌رك بر دار الفنون شکلنی آلمشدر . جزویتلر سوریه محیطنده (الآباء الیسوعیون) نامیله معروفدرلر .

٢ — **فرانسیسکنلر** : *les Pères Franciscains* بو طریقت (١٢١٠) سنهٔ میلادیه‌سنده تأسیس اولونمشدر . صلیبیون زماننده بری سوریه محیطنده وارض مقدسده بولونمقده ایدیلر . صوك عصر ظرفنده ، (١٨٤٨) تاریخندن صوکره فعالیتلرینه دها زیاده کرمی ویرمشلر وبر طرفدن مناسترلرینی تزیید ایتدکلری کبی دیکر جهتدن قدس زیارتجیلری ایچون مأوالر انشا ایتمشلردر . فرانسیسکن راهبلرینك یالکز قدس شریفده اولمق اوزره آلتی مناستر ومأوالری بولوندیغی کبی ١ — بیت لحم ٢ — عین کریم ٣ — طبریا ٤ — جبل الطور *Mont Talor* ٥ — ناصره ٦ . — قانا . ٧ — عکا . ٨ — صور . ٩ صیدا . ١٠ — بیروت . ١١ — لبنانده حریثه . ١٢ — طرابلس شام . ١٣ — لاذقیه . ١٤ — شام ١٥ — حلب . ١٦ — اسکندرون . ١٧ — عینتاب . ١٨ — نصیبین ١٩ — یکی قلعه ٢٠ — مرعشده مناسترلری ومأوالری واردر . حلبده بر مکتب دخی اداره ایتمکده‌درلر . سوریه محیطنده فعالیتی پك واسع اولان بو راهبلر (الآباء الفرنسیسکان) نامیله معروفدرلر .

٣ — **قارمل راهبلری** : *les Carmes* حیفا قصبه‌سی اتصالنده بولونان (جبل

الکرمل)ه نسبتله بو اسمله یاد اولونمقده‌درلر . بونلر صلیبیونك قافلهٔ اخیره‌سیله برلکده خرستیانلرجه مقدس اولان مذکور طاغی ترك ایتمشلر ایکن اون یدنجی عصرك اواسطنه دوغرو (١٦٣٦) تاریخنده تکرار قارمل داغنه کله‌رك یکیدن برمناستر تأسیس وبرمسافر خانه انشا ایتمشلردر . . قارمل راهبلرینك حیفاده ، طرابلس شامده وعکارده قبیاتده برر مناسترلری دها واردر . کندیلری امورتعلیمیه ایله اشتغال ایتمه‌دکلری حالده عادتلری خلافنه اوله‌رق جبل لبنانده (بشری)ده بر مکتب کشاد ایتمشلردر . بو راهبلر (الآبآء الکرملیون) نامیله معروفدرلر .

٤ — سن ژوزه‌ف راهبه‌لری: les soeurs de saint Joseph de L'Apparition بو راهبه‌لرمارسیلیادن (١٨٤٨) تاریخنده قدس شریفه کلمشلردر . جمعیتلری فرانسه‌ده Gaillac قصبه‌سنده Emilie de Vialard نام راهبه طرفندن تأسیس اولنمشدر . مرکزلری مارسیلیاده اولوب آمریقاده دخی شعبه‌لری واردر . بو راهبه‌لرك مجموع مناستر لری (٣٠) عدددر . سوریه لیلر بیننده (الراهبات الیوسفیات) نامیله معروف اولان بو راهبه‌لرك فلسطینده اون اوچ مؤسسه‌لری واردر .

١ ـ قدس . ٢ ـ یافه . ٣ـ ناصره‌ده برر خسته‌خانه‌لری بولوندیغی کبی طقسان کوچوك قیزی حاوی اوچ دار الایتام لری (١٨٠) طلبه‌یی حاوی ایکی نهاری مکتبلری وییکی متجاوز طلبه‌سی بولونان بش دینی مکتبلرینی دخی بومیانده تعداد ایده‌بیلرز . بوندن ماعدا ١ ـ بیروتده لیلی ونهاری بر مکتب ٢ـ صیداده بر مناسترو بر نهاری مکتب ٣ـ دیر القمرده بر مناستر وبر مکتب ٤ ـ حلبده ایکی مناستر وایکی لیلی مکتب وبر خسته‌خانه ٥ ـ اسکندرونده بر مناستر وبر مکتبلری دخی موجوددر .

٥ — ناصره راهبه‌لری : Les Dames de Nazareth بو راهبه‌لر اول امرده دوغرودن دوغری‌یه ناصره قصبه‌سنده بولونمق اوزره تأسیس جمعیت ایتمشلر ایسه‌ده بالآخره غالیله La Galilée ده اوچ مؤسسه دها وجوده کتیرمشلردر . ١ — حیفاده بر نهاری مکتب ٢ ـ شفاعمر ٣ ـ عکاده مکتبلر . بوندن ما عدا بیروتده اك کزیده بر محلده (دیر الناصره) نامیله معروف بویوك مناستری تأسیس ایتمشلردر . سوریه‌ده بو راهبه‌لر (راهبات الناصره) نامیله معروفدرلر . بو راهبه‌لرك سوریه‌یه تاریخ ورودلری (١٨٥٥) در

٦ — قارمه لیتلر : Les Carmélites (سورته ره‌زا)طرفندن بو راهبه‌لرك تاریخ تأسیسلری (١٥٧٠) سنه‌لرینه دوغرودر . مرکزلری رومامده‌در . قدس شریفه(١٨٧٣) تاریخنده کله‌رك شهر جوارنده کائن وجبل الطور یاخود جبل الزیتون نامیله معروف

Mont Olivier داغنده مناسترلرینی انشا ایتمشلردر . بوندن ما عدا ١ ـ بیت لحمده ٢ ـ حیفاده قارمل داغنك اتکنده برر مناسترلری دها واردر . بو اوچ مناسترده فرق قدر راهبه موجوددر . وبونلر (راهبات الکرملیات) نامیله معروفدرلر .

٧—فره‌رلر : Les Frères des écoles Chretiennes (١٧٢٤) سنهٔ میلادیه‌سنده فرانسه‌ده تشکیل جمعیت ایتمشلردر .

فره‌رلر جمعیتنی تشکیل ایدن (ژان باتیست دولاسال) نام ذاتدر . فره‌رلرك مرکزی پارسده‌در . بونلر (١٨٧٨) تاریخنده سوریه محیطنه ورود ایتمشلردر . فره‌رلرك سوریه ده‌کی تشکیلاتلری پك واسعدر . ١ ـ قدس ٢ ـ حیفا ٣ ـ ناصره ٤ ـ بیت لحم ده مکتبلری واردر . فره‌رلرك اساس وظیفه‌سی تعلیم اولدیغی ایچون یالکز بو مکتبلرده (١٠٠٠) سی متجاوز طلبه‌واردر . بومحللردن ما عدا ٥ ـ بیروتده ٦ ـ طرابلس شامده ٧ ـ اسکندرونده لیلی ونهاری منتظم مکتبلری بولونمقده‌در . بونار (اخوة المدارس الیسوعیه) نامیله معروفدرلر .

٨—سن ژانه ده دیو فره‌رلری : Les Frères de Saint Jean de Dieu بو فره‌رلر اسپانیاده غرناده‌ده (١٥٧٢) تاریخنده تأسیس جمعیت ایتمشلردر . بونلرك مرکزلری رومادە اولوب مجنونلری ومعتوهلری تداوی ایتمك ، خسته خانه‌لر کشاد ایلمك وظیفه‌سنی بنمسه‌مشلردر. ایتالیا ، فرانسه ، باویه‌را ، پروسیا ، مجارستان واسپانیاده خسته‌خانه‌لری واردر . (١٨٩٧) تاریخنده‌کی بر ایستاتیستیقه کوره بونلرك عددلری (١٤٨١) راهب ایدی . (١٣٤٨٣) خسته‌یه باقیورلردی . بو فره‌رلر (١٨٧٩ تاریخنده قدس شریفه کله‌رك بیت لحم یولنده کائن (طنطور)ده بر خسته‌خانه تأسیس ایتدکلری کبی (ناصره) ده دخی بر خسته‌خانه وبر معاینه‌خانه کشاد ایلمشلردر . بونلر (رهبان مار یوحنا الالهی) نامیله معروفدرلر .

٩ — سنت قلدر راهبه‌لری : Les Religieuses de Sainte Claire بو راهبه‌لر جمعیتی (١٢١٠) تاریخ میلادیسنده راهبه (قلارا) طرفندن ایتالیاده Assise شهرنده تأسیس اولونمشدر . بونار (١٨٨٤) تاریخنده سوریه محیطنه کله‌رك قدس شریف جوارنده (بیت لحم) یولی اوزرنده بر مناستر تأسیس ایتمشلردر . بونلرك برده (ناصره)ده بر مناسترلری دخی موجوددر . هر ایکی مناسترده راهبه‌لرك عددی (٣٠) قدردر . تعلیم ایله اشتغال ایتمزلر .

١٠ — فرانسیسکن راهبه‌لری : Les Soeurs Franciscaines بو راهبه‌لر (١٨٨٥) تاریخنده قدسه کله‌رك (٦٠) قدر یتیمی تربیه ایده‌جك درجه‌ده بر مؤسسه

وجوده كتيرمشلردر . (يافا)ده دخى (١٠٠) طلبه‌سى بولونان بر قيز مكتبنى اداره ايتمكده‌درلر. بوندن بر قاچ سنه مقدم شامه دخى كله‌رك اوراده‌ده بر مؤسسه وجوده كتيرمشلردر . سوريه‌ده باشقه مؤسسه‌لرى يوقدر .

١١ — له سوردەشاريته : Les Soeurs de Charité بو راهبه‌لرك جمعيتى فرانسه‌ده پەر دوپول طرفندن (١٦٣٢) تاريخنده تأسيس اولونمشدر قدس محيطنه (١٨٨٦) تاريخنده كلمشلردر. قدسده‌كى مؤسسه‌لرنده كوچوك ممه‌ده‌كى چوجوقلردن، يتيملردن ، اعمالره ، اختيار عجزه‌يه وارنجه‌يه قدر كافهٔ صنوف بشره ، محتاجينه باقيورلر . بلديه‌خسته‌خانه‌سنده‌ده خدمت ايديورلر . بيت لحمده بر خسته‌خانه ايله بر دار الايتام ، حيفاده بر خسته‌خانه وبر مكتب ، (ناصره) ده بر خسته‌خانه ، بيروتده بويوك بر خسته‌خانه بر دار الايتام، قيزلره واركَكلره مخصوص بر دار الصنايع ، بيروتده آيريجه اوچ كوچوك مكتب ، طرابلسده يتيملره مخصوص بر صنايع مكتبى ، جبل لبنانده (اهدن)ده (بحنس)ده بر سناتوريوم ، (برج البراجنه) ده دخى بر مكتب اداره ايتمكده‌درلر . بونلر سوريه‌ليلر عندنده (راهبات المحبه) ناميله معروفدرلر .

١٢ — باويه راهبه‌لرى : Les Soeurs Bavaroises de Saint-Charles بونلرك مركزلرى باويه‌راده‌در . بو راهبه‌لر خسته‌خانه اداره‌سيله معروف ومشهوردرلر . حتى برلينده‌كى اك مهم خسته‌خانه‌لر بونلرك تحت اداره‌سنده بولونيور ؛ ١ـ قدس شريفده اوچ مؤسسه‌لرى (ايكى مكتبله بر دار الايتام). ٢ ـ حيفاده بر خسته‌خانه وبر معاينه‌خانه ٣ ـ بيروتده بر خسته‌خانه وليلى ونهارى بر قيز مكتبى . ٤ ـ شامده ٥ ـ حلبده دخى مؤسسه‌لرى موجوددر . بونلر قدسه (١٨٨٧) تاريخنده ورود ايتمشلردر (راهبات الالمانيات) ناميله معروفدرلر .

١٣ — مارى‌ره پاراتريس راهبه‌لرى : Les Religieuses de Marie Reparatrice بو راهبه‌لرك مركزى رومادە‌در . (١٨٨٨) تاريخنده قدس محيطنه كله‌رك بر بويوك مناستر تأسيس ايتمشلردر . بالآخره بيروته كله‌رك بوراده‌دخى بر عبادتخانه كشاد ايتمشلردر . سوريه‌ليلر بيننده (راهبات السجود)ناميله معروفدرلر .

١٤ — لازاريستلر : Les Lazaristes ايكى قسمدر بونلردن بر قسم لازاريست راهبلرى واردركه آلماندر؛ بونلر (١٨٩٠) تاريخنده قولونيا جمعيت مسيحيه‌سى طرفندن مأمور ايديله‌رك قدس شريفه كلمشلر وقدسده باب الشرقى قربنده يرلشه‌رك اوراده بر مكتب دخى تأسيس ايتمشلردر .

لازاريستلرك ايكنجى قسمى فرانسز راهبلرندن متشكلدر . بونلرك جمعيتى (١٦٣٢)ده

تأسيس ايدلمش وسوريه محيطنه بوندن برايكى عصر مقدم كله‌رك وقتيله جزويت راهبلرينك اشغال ايتدكارى مناسترلرده يرلشمشلردر . فرانسز لازاريستلرينك مركزلرى پاريسده‌در ١ ـ ازمير ٢ ـ طرابلس شام ٣ ـ جبل لبنانده عين طورا ٤ ـ جبل لبنانده اهدن ٥ ـ شام ٦ ـ جبل لبنانده ره‌يفونده مؤسسه‌لرى وشامده وعين‌طوراده مكتبلرى موجوددر لازاريستلر امور تحريريه ايله‌ده اشتغال ايتمكده‌درلر . سوريه‌ليلر بيننده (العازاريون) ناميله معروفدرلر.

١٥ — سالزين راهبلر : Les Pères Salesiens بو راهبلرك جمعيتى ايتاليالى (دون بوسقو) طرفندن (١٨٦٥) تاريخنده دوغرو تأسيس ايدلمش اولوب بالآخره Saint Sepulcre كليساسى راهبى « دون بللونى »نك تشويقيله قدس شريفه (١٨٩١) تاريخنده ورود ايتمشلردر . په رساله زيه‌نلرك درت مؤسسه‌لرى واردر . ١ ـ بيت لحمده دار الايتام ٢ ـ بيت جمال ٣ ـ قره ميزان ٤ ـ ناصره‌ده بولونان زراعى دار الايتاملر . بو مؤسسه‌لرده (٢٢٠) قدر چوجوق موجوددر . بو مؤسسه‌لر (٤٠) راهب وفره‌ر طرفندن اداره‌ايدلمكده‌در. بيت اللحمده برده مكتب ابتدائيلرى واردركه (٢٢٠)طلبه‌يى حاويدر . سوريه‌ليلر بيننده « الاباء الساليزيون » ناميله معروفدرلر .

١٦ — سالزين راهبه‌لر : Les Religieuses Salesiennes بو راهبه‌لرك جمعيتى دخى دون بوسقو طرفندن تأسيس اولنمش و (١٨٩١) تاريخنده په‌رساله‌زيه‌نلرله برلكده قدسه كلمشلر ، په رساله زيه‌نلرله تشريك‌مساعى‌ايتمشلردر . بونلر (راهبات الساليزيات) ناميله معروفدرلر .

شمدى‌يه قدر بيروت ولايتنده مؤسساتى بولونان رهبان وراهبه‌لر حقنده معلومات ويردك؛ برقسم طريقتلر دها واردركه يالكز قدس شريفده مؤسسه‌لر وجوده كتيرمشلردر. بونلرك يالكز اسملريله تاريخ تأسيسلرينى ذكر ايتمكله اكتفا ايده‌جكز:

١ — Les Dames de Sion بونلر قدسده (ئه‌كسه هومو) Ecce Humo كليساسنده بولونديغى محلده بر مؤسسه وجوده كتيرمشلردر؛ قدسه تاريخ ورودلرى (١٨٥٦)در .

٢ — les pères blanc ١٨٧١ تاريخنده تشكل ايتمش بر جمعيتدركه راهبلرى ١٨٧٨ تاريخنده قدسه كلمشلردر . (سنت آن) و(به‌ته‌سدا) كليسالرينى تأسيس ايتمشلردر. « الاباء البيض » ناميله معروفدرلر

٣ — Les pères du Sacré-Coeur de Bétharram ١٨٧٩ تاريخنده قدسه كله‌رك بيت لحم قربنده بر مؤسسه وجوده كتيرمشلردر .

٤ — Les soeurs de Rosair ١٨٨٠ تاریخلرنده سن سه پولقر راهبی (دوم طنوز) طرفندن تأسیس ایدیلن یرلی بر جماعتدر ، قتولیکدر . (الراهبات الوردیات) نامیله معروفدرلر .

٥ — les pères de Notre Dames de sion ١٨٨٤ تاریخنده قدسه کلمشلردرلر .

٦— Les Pères Dominicains ١٨٨٤ تاریخنده قدسه کلمشلردر . (رهبان مار عبد الاحد) یاخود (الدومنیکان)ناملریله معروفدرلر .

٧— Les Augustins de l'Assomption : ١٨٨٧ تاریخنده کلمشلردر . قدسده نوتردام دوفرانس مأواسنی اداره ایدیورلر. بوراهبلر « الصعودیون» نامیله معروفدرلر .

٨— les Pèrres Trappistes : بو راهبلر «١٨٩١» تاریخنده ورود ایتمشلردر. قدیم « Emmaus »جوارنده کائن العترونده مناسترلری واردر . بونلر سوتجیلکده وزراعتده مشهور و« الاباء الترابیین » نامیله معروفدرلر .

٩ — les Benedictins du Calvaires : ١٨٩٦ تاریخنده قدسه کلمشلردر. بونلر اون ایکی راهبه‌دن عبارت اولوب قدس جوارنده‌کی جبل الطورده اقامت ایتمکده‌درلر.

١٠— les Riligieuses de l'Hortus Conclusus : بونلر آمریقالی قاتولیك راهبه‌لردر . «١٩٠١» تاریخنده قدسه کلمشلر وبیت لحمده بر مناستر تأسیس ایتمشلردر .

بو ایضاحاتدن آکلاشلیور که سوریه‌ده موجود قاتولیك جمعیاتنك عددی یکرمی آلتی‌یه بالغ اولمقده‌در. زیر اداره‌لرنده بولونان مؤسسات مدرسیه وشفاخانه‌ده ودار الایتاملرده نه‌قدر طلبه‌نك ، مریضك ویتیمك بولونه‌جغی ده پك جزئی بر ملاحظه ایله آکلاشیلیر.

[٦] — پروتستانلر . — براقلیت قلیله حالنده بولنمقده اولان اشبو طائفه سوریه‌ده‌کی یهودیلری نصرانیلشدیرمك غایه‌سیله مؤسس اولان لوندره جمعیت دینیه‌سیله اسقوچیا وآمریقا میسیونرلرینك تعب ناپذیر مساعئ مادیه ومعنویه‌لریله میدانه کلمشدر. شمدی‌یه قدر سوریه‌ده پروتستانلغك نشر وتعمیمی ایچون میلیونلر وبلکه میلیارلر صرف ایدلمش ایسه‌ده اشبو دین جدیدی قبول ایدنلرك عددی ینه پك محدود قالمشدر .

٤ — یهودیلر وسیونیزم [*]

[١] یهودیلر — کتب مقدسه‌ده بر تفصیل بیان اولندیغی اوزره یهودیلر ارض

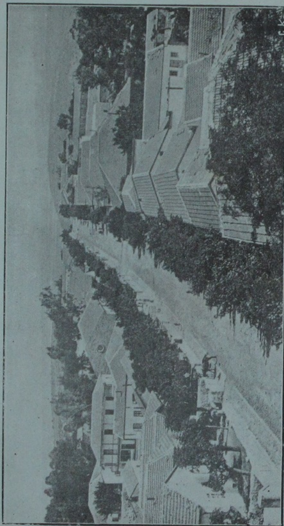
(*) یهودیلرك احوال اجتماعیه وادبیه‌سی ملبس ، حیفا ، طبریا ، جاعونه ، صفد تدقیقات محلیه‌سنده بر تفصیل ایضاح ایدیله‌جکدر

مقدسه‌ده شانلی کونلر کچیردکدنصکره نکبت وخیبته اوغرایه‌رق دشمنلری طرفندن دنیانك اطراف اربعه‌سنه نفی واجلا ایدلمشلردی . بوکونکی فلسطین قطعه‌سنك یهودیلری یاکندی آرزو واختیارلریله دیار اجنبیه‌دن تکرار سوکیلی طوپراقلرینه قاووشمش ویاخود اوروپاده‌کی زنکین یهودیلردن تشکل ایدن استعمار شرکتلرینك حیرتبخش مساعیسیله روسیه وروماتیادن کتیرتیله‌رك الك ییکی اصول اوزره انشا ایدلمش کویلری اسکان ایدن اجنبی یهودیلردن مرکب بولنمشدر . یالکز شام یهودیلری اغلب احتماله کوره فلسطیندن هیچ آیریلمیان موسویلرك احفادندن اولسه‌لر کرکدر .

فلسطین یهودیلری اون طقوزنجی عصر ابتدالرنده صرف مغربی واسپانیوللردن یعنی وقتیله فردیناند قتولیك وایکنجی فیلیب زماننده‌کی انکیزیسیونلر طرفندن اسپانیادن طرد ایدلمش موسویلردن عبارت ایدی . بونلره (سه فاردیم Sephardim) یعنی اهل کتاب تعبیر ایدرلر . اون طقوزنجی عصرك اواسطندن صوکره بونلره هیچ بر وجهله بکزه‌مین ایکنجی بر کتلهٔ یهود آقین آقین ارض موعوده طوغری روسیه‌دن هجرت ایتمکه قیولدیلر . بونلره (آشکنازیم) یعنی اوروپای شرقی یهودیلری اطلاق اولنور . ١٨٤٠ سنه سنه دوغری یاپیلان بر حسابه کوره روسیه‌دن سنوی یوز قدر یهودی اولوم زماننك حلول ایتدیکنه قائل اوله‌رق فلسطین یولنی طوتمشدر . اشبو هجرتك اسبابنی تهیئه ایدن بر طاقم عوامل دینیه غیر موجود دکلدی : یهودیلر ارض مقدسده کومولن دینداولرك حساب کوننده بولندقلری مزارلردن بلا مشکلات بعث اولنه جقلرینه وحالبوکه بشقه یرده مدفون اولنلرك موعود اولان محل مقدسه واره بیلمك وبورادن ندای ربانی‌یه اجابت ایده بیلمك ایچون تحت الارض بر چوق اوزون یوللرك حفرینه مجبور ایدیله‌جکلرینه اعتقاد ایدرلر .

آلمانیا، روسیه ورومانیا یهودیلری طرفندن قبول ایدیلن عنعنات تلمودیه‌یه کوره حضرت مسیح ایلروده نازل اوله‌جغی وقت تخت ملوکانه‌سنی (صفد) شهرنده قوره جغندن بر چوق آشکنازلر قصبهٔ مقدسه‌یی ترجیح ایده‌رك کندیلرینه وطن جدید اتخاذ ایدیورلر . مسیحك تکرار ظهور ایده‌جکی شهر کندیلرینه کوره (طبریا) اولمغله بو راسی دخی بر چوق اوروپالی یهودی‌یه ملجأ اولمش وبوندنبشقه بیکلرجه یهودی مهاجری قدس یولنی طوتمشدر .

١٩ نجی عصرك صوکرینه طوغری روسلر طرفندن یاپیلان مظالم وقتل عامللر اوزرینه حرکت هجریه متکاثف بر صورتده تزاید وفقط محورینی خفیف بر صورتده انحراف ایتدیردی. مهاجرلر یو سفر (یهودا) طرفلرینی اسکان وبو رالرده بر چوق واسع اراضی الده ایتمکه قیولدیلر .



یهودی قولونیلرنده بری — زمارین (زیکرونه ژاقوب)



شو راسنی نظر دقتدن دور طوتمالیکه مهاجرت فکری کندی کندینه یهودیلر آره‌سنـده دوغمش ویواش یواش بیویه‌رك شمدیکی حالنی آلمش بر تشبث فردی محصولی دکلدر. ۱۸۸۰ سنهٔ میلادیه سندن صوکره روسیه‌لی لوواتن‌ووایزنبرغ ، پولونیالی فرایمن روسیه‌لی هابسمن والبوم ریشون لوزیون مستعمره‌سنده بر حیات هابغمن نام یهودیلر مهاجرتك ترویجی مقصدیله اره‌لرنده بر جمعیت تأسیس ایلدیلر . ایکی سنه صوکره ایلك دفعه اوله‌رق روسیه‌دن‌کلن موسوی مهاجرلری طرفندن یهودا منطقه‌سنده ریشون لوزیون نام کوی بنا وتأسیس ایدلدی . ۱۸۸۳ سنه‌سنده‌رومانیا یهودیلری عین غایه ایله بر جمعیت تأسیس ایده‌رك طوپلایه بیلدکلری بر مقدار پاره وقاندیره بیلدکلری ۱۰ عائله‌دن متشکل بر کتلهٔ یهودیه ایله حیفا جوارنده توطن‌ایتدیلر . وبوراده اراضی‌صاتون آله‌رق (زمارین ویاخود تعبیر یهودیسیله (زیکرون جاقوب) کوینك تأسیسنه موفق اولدیلر

اشبو ایکی جمعیتك مساعدیسیله فلسطینك جهت غربیه سنده یرلش یهودی مهاجرلری زراعتله اشتغال ایتمکه باشلادی. فقط مستعمرلرك بجر کسزلکندن وجهالتلرندن ناشی عدم موفقیت بتون قوتیله باش کوستره‌رك مهاجرلر الیم بر حاله کرفتار اولدی ، آجلق ، سفالت امراض مستولیه کبی بلایای سماویه هب بردن یهودیلر آره‌سنده باش کوستردی . زنکین اولمغه وارض مقدسده فریح وفخور یشایه‌رق مسعودانه ترك حیات ایتمکه قوشان بومهاجرلر فقر وضرورته کرفتار اوله‌رق اوته‌ده‌بروده تسأل ایتمکه قیولدیلر . مهم برقسمی تلف اولدی . حکومت‌عثمانیه بونلردن بر قاچ قافله‌یی تکرار کلدکلری مملکته اعاده ایتمکه مضطر قالمشدی .

پریشانلغك بودرجه‌سنی کورن بش اون آچیق کوزلی یهودی‌عریض وعمیق مذاکره‌دن صوکره زنکینلردن اعانه طلب ایتمك وممکن اولورسه کلیتلیجه بر مبلغ استقراض ایتمك اوزره آره‌لرندن یوقاریده اسمی کچن‌واینبرغ نام مستعمری اوروپایه اعزام ایلدیلر (۱۸۸۷) . بویهودی پارسده‌کی بیوك کاهنك دلالتیله یهودی میلیونرلرندن «ادموند روچیلد » ه چاتدی . یانه یاقیله کندی ملتداشلرینك حال اسف اشتمالنی محرق بر لسانله اکلاتدی . بو مناسبتله واینبرغ بارونك حسیات سموحانه‌سنی تحریك وتهییج ایتمك ایچون بتون طلاقت لسانیه‌سنی استعمال ایدییوردی . سر کذشت نهایت موفقیت تامه ایله تتویج ایدلدی . روچیلد آچیق قره‌دی‌لی بر مأمور مخصوصنی ریشون لوزیونه اعزام ایتدی . بو وقعه استعمار یهودی بیوك اهمیتی حائزدر چونکه بو آندن اعتباراً صرف ایدیلن یوز بیکلرجه لیرالر کفایت ایتمیه‌رك تضعیف ایدلدی . پاره بر سیل خروشان کبی پارسدن شرقه دوغری آقوب کیدییوردی . بارون پاره‌دن باشقه متفنن مأمورلردخی اعزام ایده‌رك طبیعت ارض وقابلیت زراعیه حقنده راپورلر تنظیم ایتدیرییور .

دیکر طرفدن یکیدن اراضی صاتون آلنمسنی امر ایدییوردی . آز زمان ظرفنده بتون ریشون لوزیون کویی بارونك املاکی عدادینه کیردی .

غیر منتظر اولان بو احسان وانعاملر قارشوسنده یهودیلر سؤ استعمال ایده‌رك دهشتلی اسرافلره قیوللری اوزرینه بو حال اسف انکیزی مشاهده ایدن بارون شهرك یالکز صو ، مکتب وامور صحیه‌وسائر مؤسسات عمومیه مصارفنی چکه‌جکنی وفقط زراعت اوغورنده بر پاره ویرمیه‌جکنی اخطار ایتدی . دیکر طرفدن ریشونده‌کی اراضیسنك بدل مقطوعیله «یدی فرانغه بردونم» کویلیلره فراغ ایدلمسی ایچون آدملرینه اوامر لازمه اعطا ایلدی. وفقط ینه کندی عرقداشلرینك منافع حقیقیه‌سنی کوزه‌ده‌رك یکرمی سنه مدتله فائضسز اوله‌رق نامتناهی اقراضاتده بولندی . نهایت ۱۹۱۰ سنه‌سنده دیوناتدن یوزده ۱ـ۲ نسبتده جزئی بر فائض استیفا ایده‌جکنی اعلان ایتدی ایسه‌ده یهودیلر بو اعلانی ظنمه قالورسه مستهزیانه بر تبسمله مقابله ایتمش اوله‌جقلردر . چونکه حتی فائضسز اوله‌رق پاره استقراض ایدوب‌ده وعده‌نك ختامنده بورجنی اوده‌ین اشخاص پك محدوددر .

حیفا یهودی استعمار منطقه‌سنك مرکزنی تشکیل ایدن ایدن زمارین « زیکرون جاقوب » کوینك بولندیغی بر سراپا طاشلق ایدی . بالاده ذکری کچن رومانیا جمعیت استعماریه سی دونم باشنه ۲۰ فرانق تأدیه‌ایتمك صورتیله بوراسنی صاتون آله‌رق رومانیادن مهاجر نقلنه باشلامشدی . فقط یافه منطقه‌سنده‌کی عدم موفقیت بوراده دها بارز دها آجیقلی برصورتده نمایان اولدی. روسیه مهاجرلرینك باشنه کلن فلاکتلر بونلر آره‌سنده دخی باش کوسترمسی اوزرینه ینه زنکین بارونه‌باش اورولدی . وموی الیهدن قوپاریلان یوز بیکلرله ، زمارین جوارنده بر قاچ اوفاق قطعهٔ اراضی دها صاتون آلنه‌رق احوال زراعیه دها امین ودها سالم برحاله افراغ ایدلدی . دیکر طرفدن زنکین روچیلدایلرودده استرداد ایدلمك اوزره اشبو یهودی مهاجرلرینه دخی کلیتلی اقراضاتده بولندی هیچ یوقدن کندیلرینی بردن بره زنکین کورن یهودیلر پاره صرفنده تفنن ایتمکه قیوله‌رق و کوچك زرعیاته نهایت ویره‌رك مثمر آغاجلردن متشکل اورمان غرسنه مباشرت ایلدیلر . پك واسع بر صورتده یتشدیریلن باغلردن شراب یاپه‌جق فابریقه دخی انشا اونمش ایسه‌ده اجنبیلرله بو خصوصده رقابت ایتمه‌نك عدم امکانی وقتیله حساب ایتمك زحمتنی اختیار ایتمین بو میراث یدیلر موفق اولمیه‌رق بوش یره برچوق پاره‌نك صرفنه سببیت ویرمشلردی اشبو عدم موفقیت قارشوسنده زراعتی بر اکلنجه حالنده تلقی ایدن مستعمرلر باغلرك بر قسم مهمنی قلع ایده‌رك یرینه بادم پورتقال ولیمون اغاجلرینك تأسیسنی تنسیب ایلدیلر .

اشبو مدهش اسرافاتدن بارون متأثر اولمق شویله طورسون بالعکس ملتداشلر اکلنسون



وایش کورسون دیه (طنطوره)ده بنه بیتمك توکنمك بیلمین میلیونلریله بیوك بر جام فابریقه‌سنك تأسیسنی امر ایتدی . فقط مواد ابتدائیه‌نك فنالغندن دولایی فابریقه آز مدت صوکره تعطیل ایدلدی . شایان قیددرکه یاریم میلیون فرانقلق بر مصرفله میدانه کله‌رك صرف درست‌دوشونولمدیکندن طولایی‌تعطیل ایدیلان بو فابریقه یوزندن یکرمی سنه دنبرو بارونك وکیللری رسوم متنوعه عنوانی آلتنده سنوی ٥٠ لیرا قدر بر پاره تأدیه ایتمکده‌در .

عین فکرله جاعونه‌ده ٣٠٠—٤٠٠ بیك فرانق صرف ایدیله‌رك میدانه کتیریلین معهود عطریات فابریقه‌سی ینه عین عقامته محکوم اوله‌رق بر ایکی سنه‌قریق، دوکوك، یهودی النده‌ایشلدلدکدن‌وبونجه‌سنه‌در «کونش یوزی کورمین» شو زواللی ملت افرادینی اکلندیردکدن صوکره ترك ایدلدی .

بتون بو بهالی اکلنجه‌لر ، عدم موفقیتلرله برابر اوروپاده‌کی زنکین یهودیلر مهاجرت فکرندن وازکچه جکلرینه دها اساسلی ودها متین بر حاله قلبنی آرزو ایتدیلر ، وبویولده اره‌لرنده اوزون اوزادی‌مناقشه‌لر جریان ایتدی . نهایت ١٨٩٠ سنه‌سنده روسیه مظالمی آلتنده اینم اینم ایکلین یهودیلری قورتارمق غایه‌سیله لوندره‌ده « جویشین قولونیزه‌شین اسوسیاسیون » عنوانلی بر جمعیت تأسس ایتدی . اشبو جمعیت مختلف تابعیتلره منسوب نارسیس لووه‌ن وفرانسیس فیلیپسون ، ادمون لاهمن ، سالامون رایناق ، هانری فرانق کبی زنکین یهودیلردن تشکیل ایدلمش غایه‌سی یالکز ارض فلسطینده دکل بلکه قانادا ، ارژانتین وبره‌زیلیاده دخی واسع اراضی صاتون آله‌رق اورایه یهودی مهاجرینی اسکان ایلمکدر .

اشبو جمعیتك اعضالری ثروت واعتبارجه اوروپاده پك زیاده معروفدر . مؤسسلر میاننده صاییلان اوستریالی بارون هیرش که وقتیله روم‌ایلی شمندوفرلرینك امتیازینی آلمش ایدی — ادعا ایتدکلرینه کوره ٤٠٠ میلیون فرانقدن عبارت‌اولان بتون ثروتی J.C.A. جمعیتنه هبه ایتمش ایدی .

اعضالردن نارسیس لووه‌ن مشهور اللیانس ایزرائیلیت جمعیتنك رئیسی اولدیغی کبی بو استعمار جمعیتنك ریاستنده دخی — وفاتنه قدر — بولنمشدر لووه‌ن حرب عمومی اثناسنده وفات ایتدیکندن یرینه‌کچن ذاتك اسمنی جمعیت مذکوره‌نك فلسطینده‌کی مأمورلری مخابراتك انقطاعندن طولایی بیلمیورلر .

[٢] سیونیزم . — قدسك مبنی اولدیغی سیون داغندن کنایه اولوب فلسطینده‌برحکومت مستقلهٔ یهودیه‌نك تأسیسی غایهٔ سیاسیه سنه اطلاق اولنور.

نظریهٔ مذکوره رومانیا وروسیه حکومتلرینك ظلم واعتسافندن بیزار قالان یهودیلر آره‌سنده ١٨٨٢ سنه‌سنه قدر غیر واضح بر حالده متعمم ایکن سنهٔ مذکوره‌ده‌کی روس قتل عامندن صوکره یواش یواش خطوط عمومیه‌سی توضح ایتمکه یوز طوتمشدی .

بر طرفدن بارون روچیلدك میلیونلریله فلسطینده تأسیس اولنان منتظم کویلرده مهاجر یهودیلر اسکان‌ایدیلیور دیکر طرفدن‌نمسه‌لی بارون Hirsch یهودی مهاجرتنك ارژانتین ممالکنده دها زیاده فائده بخش اولدیغنه قائل اولیور وارالرده ینه مهاجرین مذکوره ایچون زراعی قولونیلر تأسیس ایدیلیور ایدی . نهایت ١٨٩٦ سنه‌سنده مجارستان یهودیلر-ندن مشهور هه‌رتزه‌ل Herzel بتون سیونیستلرك مقاصد سیاسیه‌لرینی براره یه‌جمع ایدن (حکومت یهودیه) نام اثرینی میدان کتیردی . اثر مذکور بوکونکی کونده بتون یهودیلرك عادتا ایکنجی بر تلمودی مثابه‌سنده‌در .

شوراسی شایان دقتدرکه سیونیزم نظریه‌سی ملیت عصرینك محصولی اولمیوب، تلمود محررلری بیله بو خیالرله متسلی اولمش اولدقلری کبی هر بر متعصب یهودی اشبو طاتلی امللرله یشامغه ، تلمودك فلسطینه رجوعی متضمن بر قاچ آیتنی اوقومغه مجبوردر .

موسویلرك قدسده‌کی نوحه‌لر دیواری اوکنده اغلایه‌رق اوقودقلری دینی مرثیه‌لر مدعامزی اثباته کافیدر . یوکسك سسله اوقونان مزامیرك بر نمونه‌سی بروجه آتی درج اولنور :

سندن رجا ایدییورز صهیونه مرحمت ایت ! — قدس اولادینی برآره‌یه طوپلا — ای صهیون منجیسی ! عجله‌ایت — قدسك قلبنه سویله — صهیون شنلنسون وعظمت ایله مالامال اولسون — شفوقانه بر نظرله قدسه‌باق — سیونده قراللق بر آن اول تأسس ایتسون .

حیات سیاسیه‌لرینه خاتمه چکلمسی اوزرینه تارو ماللر زمانندن بر وارض موعودلرینی ترکه مجبور ایدیله‌رك دنیانك اطراف اربعه‌سنه داغیلان موسویلرك حیات تاریخیه‌لرینی تدقیق ایده‌جك اولورسه‌ق کوروزکه صوك عصرده یتیشن متفکرلرینك بللی باشلی مساعیسی تعصب دینی‌بی ممکن اولدیغی قدر عنعنات تاریخیه ایله مملو ملی بر قالبه افراغ ایلمکدر .

١٧٦٠ سنهٔ میلادیه‌سنده موئیز مندلسون Mendelshon نامنده بر یهودی متفکری برلین شهرنده یکی یهودیلکك اساساتی‌وضع ایتمکه قالقشه‌رق تدقیقاتی نهایت شو نقطه اطرافنده جمع ایده‌بیلمشدی : موسویلر ایچون آیروجه برملیت اولماملیدر . هر بر یهودی ساکن اولدیغی مملکتی وطن اصلی اتخاذ ایتمکه مجبوردر . فرانسه‌ده‌کی یهودیلر مملکت مذکوره‌یی وآلمانیاده کیلر آلمانیایی‌وطن اصلی اتخاذ ایتمیلدرلر .

مندلسونك اشبو افکاری یهودیلرك حیات سیاسیه‌لری اوزینه ١٩نجی عصر اواسطنه قدر جدی بر صورتده تأثیرینی ایقاع ایلمش ایدی. فقط ١٨٦٢ سنه‌سنده ایلك دفعه اوله‌رق (موئیزهه‌س) اسمنده بر آلمان یهودیسی عصر حاضر ملیتپرورانه‌ك آکلابیله‌جکاری بر لسانله یهودی ملتنك تشکیلی لزومندن باحث «روما قدس» نام اثرینی نشر ایلدی بو نکله برابر بو کتابك تأثیری صفر قالدی. روسیه ایمپراطوری ایکنجی الکساندر زماننده قانلی بر تعصبله روسلر یهودیلره هجوم ایده‌رك قتل عام ایقاع ایلدلری اوزرینه مهاجرت فکری هر بر یهودینك آغزنده طولاشیرکن پنسکه‌ر Pinsker نام یهودی موئیزهه‌سك فکرلرینی توسیعاً بر اثر قلمه آلدی. اثرده یهودیلر ایچون یکیدن انتخاب ایدیله‌جك وطن جدیدك فلسطین وسوریه‌می یوقسه آمریقا قطعه سیمی اولمسی لازمکله‌جکنی سؤال ایدییوردی.

ذاتاً اثر مذکورك نشرندن بر آز اول بش اون روس عائله‌سی فلسطینه هجرتله ریشون لوزیون کوینی تأسیس ایلمشلر ایدی.

مهاجرت مسئله‌سی یهودی متفکرلرینی بللی باشلی ایکی قسمه ایرمشدر. صرف پاره واکمك اکتساب وتدارکندن باشقه بر شی دوشونه‌مین یهودی عمله‌سی ممالك متحدهٔ آمریقایه؛ فکرلری ملیت ویکی دولت تأسیسی نظریه‌لریله مشبوع اولان یهودیلر ایسه فلسطینه دوغروی هجرته قیولدیلر. اوندن اعتبار یکرمی سنه ظرفنده ٨٠٠،٠٠٠ عمله بحر محیطی قطع ایده‌رك بر جدید مما لکنده یرلشمش بولندی. دیکر طرفدن فلسطین استعمارینه چالشمق اوزره اوفاقدن شرکتلر تأسس ایتدی. بتون بو نلرله برابرینه سیاسی سیونیزمك حالا پر نسیبلری وضع اولنه مامشدی. بارون هیرش بیتمك بیلمین ثروتیله آرژانتینده یهودی مستعمره‌لرینك انشاسنه چالشه‌رق ملیتپروانك فکرینه بر درلو یناشمق ایستمیوردی.

فلسطینده یرلشن یهودی مهاجرلرینك پك سفیل بر حاله دوچار اولدقلرینی معلن حوادث بتون اوروپا یهودیلرینی ایقاظ ایتمکه سبب اولدی.

١٨٩٦ سنهٔ میلادیه‌سنده صحنهٔ یهودیه‌یه یکی بر سیمای مدهش عرض وجود ایتدی مجارستانلی دوقتور هه‌رتزلدن بحث ایتمك ایستیورم.

سیونیزمه جریان حاضرینی ویرن، متفکر وملیتپرور بتون یهودیلرك کرك حاضرده وکرك مستقبلده تعقیب ایده‌جکلری سیاسی پروغرامی محکم واساسلی بر صورتده ترتیب ایدن اشبو دوقتورك نامی بو کونکی عالم موسویده پك بیوك بر موقع طوتمشدر. هر یهودی خانه‌سنك الك کوزل اوطه‌سنی هه‌رتزلك رسملریله تزیین ایدییور. سیونیستلرك فلسطینده استعمال ایتدکلری پوسته پوللری اوزرنده بیله دوقتورك فوطوغرافی موجوددر.

دوقتور هه‌رتزه‌ل آلمان ادبیاتیله توغل ایتمش بر عالمدر. ١٨٩٦ تاریخندن اعتباراً محور علمیسنی تبدیل ایتمکه قرار ویره‌رك بتون ذکاسنی، اقتدار علمی وادبیسنی یهودی مسئله سنك حلنه تخصیص ایلدی. بو تبدلك عوامل خارجیه‌سی غیر موجود دکلدی؛ سن، تأیمس، ونه وا نهرلری آره‌سنده‌کی بتون واسع مملکتلرده دهشتلی بر یهودی علیهدارلغی تمرکز ایتمش ایدی. اوزمانکی غزته‌لر، مجموعه‌لر، ملت یهودیه حقنده تحقیر آمیز مقاله‌لرله املا ایدلدیکی کبی اوروپا حکومتلرینك اکثریسی ملت مذکوره افرادینه قارشو بر طاقم مقررات مضره اتخاد ایلیوب دورییوردی وضعیتك پك مشکل اولدیغنی کورن دوقتور نهایت حیات ملیه‌سی غلیانه کله‌رك صحنهٔ جداله آتیلمغه وبی نوعنی قال وقلمیله مدافعه وممکنسه بو اسارتدن تخلیص ایتمکه قرار ویردی. نشر ایتدیکی (حکومت یهودیه) کتابنده فلسطیندن هیچ بحث ایتمدی. ذاتاً کندیسی او صره‌لرده وطن جدید انتخابنده مترددد ایدی. نهایت استعمار شرکتلریله ائتلاف ایده‌رك سیونستلرك بال قونغره سنده (١٨٩٧) «جدلرك مملکتیله شمدیکی موسویلرك تمایلات روحیه‌لری آره‌سنده بولنمسی لازمکلان مناسبات» دن باحث نطقلر ایراد ایتدی.

١٨٩٧ سنه‌سی ٢١ اغستوسندن ١ ایلوله قدر دوام ایدن اشبو قونغره؛ سیونیستلرك مشاهیر رؤساسندن دوقتور هه‌رتزه‌ل وماکس نورداو Max Nordau نام ایکی عالمك دعوتیله انعقاد ایتمش فلسطیندن، آمریقادن، روسیه‌دن وسائر ممالکدن ٢٠٠ کشی طوپلانمشدی مختلف ذوات طرفندن سیونیزمك وسائط فعاله‌سی حقنده نطقلر تعاطی ایدلدکدن صوکره تطبیقی تقرر ایدن پروغرامك اساسلری شو نقطه‌لره ارجاع اولندی: سیونیزمك غایه‌سی ارض فلسطینده یهودیلره مخصوص وحقوق عمومیه ایله مؤمن کویلر انشا ایدیله‌جکدر. بو غایه‌نك قوه‌دن فعله چیقارلمسی ایچون بروجه آتی مقررات اتخاذ اولنمشدر.

١. — یهودیلردن چفتچی، مستقل صنعت منسوبی وصنعتکار مهاجرلر واسطه‌سیله فلسطینك استعمارینه دوام ایدیله‌جکدر.

٢. — دنیانك اطراف اربعه‌سنه یاییلمش اولان یهودیلر آره‌سنده قوانین محلیه دائره‌سنده بر وحدت ملیه وجوده کتیریله‌جکدر.

٣. — ملیت فکرینك علویتی ملتداشلره اکلاتیله‌جق یهودیلکك مستهجن ومعیوب اولدیغنه ذاهب اولان موسویلر ارشاد ایدیله‌رك ملیتك بالعکس مقدس ومحترم بر مبدأ اولدیغی توضیح ایدیله‌جکدر.

٤ — سیونیزمك غایه‌سنی ونقاط عمومیه‌سنی بتون حکومتلره قبول ایتدیرمك ایچون لازمکلن وسائطه مراجعت ایدیله‌جکدر.

بوندن باشقه قونغره هیئتی ٢٣ کشیدن مرکب ومرکزی ویانه اولمق اوزره بر هیئت

ادارۀ دائمه‌نك تشكيلنه قرار ويرمشدر . هيئت اداره دوقتور هه‌رتزلك زير اداره‌سنده بوله‌جق وهر برسيونيستدن سنوى بر فرانق استيفا ايليه‌جكدر . اشبو تخصيصات سنويه‌يى ويرن هر يوز سيونيست عمومى قونغره‌لره بر اعضا انتخاب ايدوب كوندرمكه حقلرى اوله‌جقدر .

بو قونغره ايله سيونيزم نظرياتدن عملياته كچمش اوليور ديمكدر .

سيونيزمك وسائط فعاله‌سى . — دوقتور هه‌رتزه‌ل « حكومت يهوديه » كتابنده ديوركه « يهودى عداوتنك اجراى حكم ايتديكى بتون مدنى ممالكدن يهوديلر مهاجرت ايتمليدر . بر ميليار مارق سرمايه ايله تشكيلى ضرورى اولان بر يهودى قومپانياسى اشبو مهاجرلرك اموال منقوله وغير منقوله‌سنى صاته‌رق دها مساعد مملكتلرده اراضى صاتون آلملى وبوراده اصول جديده اوزره چفتلك ، خانه انشا وآلات زراعيۀ جديده تدارك ايلمليدر . »

بو فكرلرى درميان ايدن دوقتور مترقى سوسياليستلرك نظريه‌لرينى اونوتميه‌رق وطن جديده‌ده بر لشديريله‌جك يهوديلرك طرز اداره‌لرنده سوسياليزمك حرفياً تطبيق اولنمسنى التزام ايدييور وديوركه « ملتداشلرم مدنيت غربيه ايله مشبوع ، ترقى وتجدده طرفدار بر سوسياليست ده‌موقراسيسى آلتنده يشاملیدر »

نظرياتجه پارلاق اولان بو افكارك جهت تطبيقيه‌سنده بر چوق مشكلات تحدث ايتمسى اوزرينه يهودى زنكين ومتفكرلرى ٢ ميليون انكليز ليراسى سرمايه ايله بر يهودى بانقه‌سنك تأسيسنه قيولديلر . بانقه بيوك مشكلاتله تأسيس ايديله بيلمشدى .

سونيستلرك بو كونكى كونده احراز ايتدكلرى موفقيتلر غير قابل انكار حقيقتلردندر باخصوص روسيه ورومانياده‌كى تشكيلاتلرى كلمه‌نك بتون معناسيله مكملدر . فلسطينده يراشمش مستعمرلرك هپسى عبرانيجه‌يى چوجقلرينه اوكرتمكه مجبور طوتيليور . زيارت ايتديكمز بتون يهودى مكتبلرينك لسان تدريسلرى عبرانيجه‌دور . اسپانيولجه ويا آشكنازجه يالكز ياشليلر آره‌سنده متعممدر . انتباه ملى بر تفصيل عرض ايتديكم وجهله مكتبلرده تمركز ايدييور سيونيستلر ، مليتپرورلر بتون قوتلريله اميده ، ايده آله دوغرى قوشيورلر . فقط بارونلرك ، ميليونرلرك بيتمك توكنمك بيلمين پاره‌لريله ، شيماريق ، مسرف ويالكز مستهلك كسيلن بو يهودى اقليتيله امل موسوى ميدانه كليرمى ؟ !

— ٥ —

بيروت . عكا ونابلس لوالرينك احوال طبيعيه‌سى

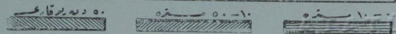
١ — طاغلر

عموميتله طاغلق اولان بيروت ولايتنك حدود شرقيه‌سنى تشكيل ايدن جبالك بر قاچى استثنا ايدلديكى حالده شرقدن غربه دوغرى — دكز ساحلنه قدر — ولايتى قطع ايدن داغلرك ارتفاعلرى متوسطدر . ولايتك جهت شماليه‌سى جهت جنوبيه‌سنه نظراً زياده‌جه طاغلق اولديغى كبى جنوبه دوغرى امتداد ايدن سلسلۀ جبال دخى ولايتك جهت شرقيه‌سنى احاطه ايلر . لاذقيه سنجاغنك شمال شرقيسندن جبل لبنانه قدر امتداد ايدن نصيريه داغلرى بيروت ولايتنى شمالده سوريه ولايتندن تفريق ايتمكده اولوب طرابلس شام جوارنده (٣٠٥٠) متره ارتفاعنده‌كى جبل السواد وعكار قضاسنده اولوب نصيريه ايله لبنان داغلرى آره‌سنده بر نقطۀ وصل حالنده بولنان و ٣٠٧٤ متره ارتفاعنده بولنان عكار داغلرى ولايتك شمال سلسلۀ جبليه‌سنه (نصيريه) منسوبدر .

اشبو سلسله عرض ايدلديكى وجهله جبل لبنانه قاريشه‌رق جنوبه دوغرى امتداديله تكرار بيروت ولايتنده صيدا اراضيسنه وبورادن دخى غربه دوغرى صوره قدر امتداد ايدر . بو قضا داخلنده اولا ليتانى وبر از صوكره جنوبده عين نهرك ديكر بر اسمى اولان قاسميه‌نك ساحل علويسنى تشكيل ايده‌ركدن دكز ساحلنده وقاسميه نهرينك منصبنده نهايت بولور .

ليتانى نهرينك قسم سفليسنى تشكيل ايدن قاسميه حفره‌سى فن مبحث الجبال نقطۀ نظرندن عادى بر حادثه‌دن بشقه بر شى اولميوب اصل جبل لبنانك حدود جنوبيه‌سنى تشكيل ايتديكندن بو اسم ايله ياد ايدلمشدر . نهرك صول كنارندن جنوبه وفلسطينك داخلنه دوغرى ياپيلان سلاسل جبال ظاهراً جبل لبنان سلسله‌سنه داخل ايسه‌ده سيرده‌كى عدم انتظامدن وارتفاعك آزلغندن دولايى آيروجه بر سلسله تشكيل ايدر كبى اوليور . فى الحقيقه صور ، عكا ، ناصره وصفد وسائر فلسطين قضالرنده بولنمقده اولان طاغلر بحر سفيددن شريعه واديسنه قدر اولان بتون منطقه‌يى اشغال ايلمكده‌در . جهت شرقيه‌ده‌كى سلاسل جبالك اك يوكسك نقطه‌سى ١٠٠٠ متره‌يى تجاوز ايتمه‌مكده وشريعه واديسنك جهت يسارينى تشكيل ايلمكده‌در . اشبو سلسلۀ شرقيه‌يه عمود اولمق اوزره شرقدن غربه دوغرى ممتد بر چوق تپه‌لر دخى موجود وساحلده اشبو عوارض يكديكرينه اوفاق





بيروت داغلرى



تپه‌لرله مربوط اولوب بو حادثه‌دن دخی وقتیله ساحله موازی بر سلسلهٔ جبلیه‌نك موجودیتنه حکم ایدنلر یوقدکلدر .

خلاصه اوله‌رق شونی درمیان ایده‌لم که قاسمیه نهری منصبنك جهت جنوبیه‌سنده بری بیاض بروننده دیکری رأس الکرومدن باشلایوب فلسطینك ایچرولرینه دوغری ایلرولین ایکی سلسلهٔ جبال موجوددرکه بونك اولکیسی بلاط ، ادائیر ، جرموق ، طابور وداهر وجلبوع داغلرینی حاصل وجهت غربیه‌ده بر آز مرتفع اولان (عربه) داغنی (٦٩٦متره) تشکیل ایتدکدن صوکره کرمل سلسله‌سنك مهم شعباتندن عیبال داغنه اتکا ایدن رأس الاقرعده نهایت بولدر . شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد اشبو ایکی سلسله آره‌سنده وسعتله وقوهٔ انباتیه‌سیله مشهور عکا وادیسی و بنی عامر اووه‌سی موجوددر .

فلسطین قطعه‌سنك جهت شمالیه‌سنده (غالیله‌ده) اك یوکسك طاغ جبل جرموق (١١٨٩م) اولوب صفد قصبه‌سنك شمال غربیسنده وشریعه نهریله بحرسفید سطح مائلی آره‌سنده‌کی تپه‌لر صره‌سنده‌در. ناصره طاغلرینك جنوبنده کائن اولوب ارتفاع خصوصنده پك اهمیتلی اولمیان طابور طاغی (٥٦١م) قدسیت جهتیله غالیله منطقه‌سنك اك مشهور نقطهٔ مرتفعه‌سنی تشکیل ایتمکده‌در ارتفاعنك اهمیتسزلکنه رغماً مرج بنی عامرك حاکم بر کنارنده واقع اولمسنه مبنی اوته‌دنبرو بر موقع مستحکم حالنده تلقی اولنه کلمشدر. تپه‌سنی تشکیل ایدن یایلانك اوته‌سنده بروسنده مشاهده اولنوب رومالیلره وقرون وسطی رجالنه وعبرانیلره عائد مواقع مستحکمه بقایاسی بو نظریه مزی اثباته کافیدر . جبل الطورك (طابورك عربجه‌سی) تاریخ نصرانیتده دخی بیوك بر موقعی اولوب محل مخصوصنده آزوجه اشبو اهمیت بر تفصیل عرض اولنه‌جقدر .

غالیله داغلرینك جنوبنده عوارض طبیعیه بر دنبره محو اوله‌رق بحر سفیددن شریعه وادیسنه‌قدر ممتد اولان بنی عامر ویاتعبیر قدیمله «جزرائل» ویا « اسدرالون *Esdraelon* اووه‌سی باشلارکه وقتیله پك مبذول بر صورتده شمال وغرب داغلرندن جنوبه دوغری اقان نهرلره ممر اولدیغی قویاً مأمولدر . اووه‌نك اوته‌سنده بروسنده منفرد بر حالده جوار داغلردن نهرلرله طوپراغی نقل اولنان تلاله تصادف اولنیور ٢٨ کیلومترودن زیاده بر عرضه مالك اولان اشبو اووه‌نك قوهٔ انباتیه‌سی وقتیله نقل اولنان مواد برکانیه‌نك کثرتندن ناشی فوق العاده‌در . زرین کوبی جوارنده ارتفاعی ١٢٠ متره‌در . بحرسفیده دوغری ایلرولین قسمی افقی وفقط جهت شرقیه‌یه یعنی شریعه وادیسنه اینن قسم دیکری میللی اولوب نهایت ارتفاعی تحت البحره تنزل ایدر .

مرج بنی عامر فلسطین قطعه‌سنی یکدیکرندن آیری ایکی قسمه تفریق ایدر . اسکی زمانلرده‌کی محاربات یهودیه ، کنعانیه وصلیبیه‌نك بر قسم مهمی وحتی ١٩ نجی عصرك

ابتدالرنده مصردن قالقەرق سوریەنك فتحنه قوشان فرانسز جنرالی بوناپارت ایله عثمانلی اوردوسی آرەسندەکی قوتلی محاربەده بودوز وواسع اراضیده وقوعه کلمشدر .

حیفا جوارندەکی رأس الکرومدن باشلایوب جنوب شرقی‌یه ممتد وکلسی صخوردن مرکب کرمل سلسلەسی فلسطینك اك منتظم جبلنی تشکیل ایتمکدەدر . بو سلسلەدار و ٤٠٠ — ٦٠٠ متره ارتفاعنده بر تپه حاصل ایتدکدن صوکره شمال شرقی جهتنده بردن‌بره ارتفاعنی غائب ایدەرك مرج بنی عامرله وجهت غربیەده صارونه وجنوبیەده ساماریه اوولریله برلشیر . اشبو صوك منطقەده سلسلەنك اك یوکسك شعباتی یعنی نابلس شهرینه ناظر عیبال وغاریزیم طاغلری تکون ایدر . برنجینك ارتفاعی ٩٤٠ وایکنجیسنککی ٨٧٠ مترەدر .

٢ — نهرلر

بیروت ولایتندەکی داغلرك وضعیت طبیعیەسی ولایت اراضیسنی ایکی سطح مائله تقسیم وصولرینی ایکی منصبه توزیع ایلرکه بری بحر سفید ودیکری حوله وطبریا کوللریدر .

دائرهٔ تدقیقمزه کیرن اوچ لوانك نهرلری بروجه زیر بیان اولنور :

بحر سفیده بیروت ، الاولی ، زهرانی ، القاسمیه ، الکابره ، نعمین ، المقطع ، دغله ، زرقه ، المعجز ، اسکندرون نهرلری و کول سطح مائلنه دخی شریعه وادی‌السلامه وادی السمك نهرلری جریان ایتمکدەدر .

بونلردن بیروت نهری جبل لبنان داخلنده حمانا جهتندن کلوب بیروت ایله جبل لبنان بینی فصل ایدەرك خضر علیه السلامك مقام عالیلری جوارنده ونهر الاولی دخی جبل لبنان داخلنده الباروك نام محلدن نبعان ایله صیدا جوارنده دکزه دوکیلورلر .

قاسمیه نهری : لیتانی ویاتعبیر قدیمیله *léontes* نامی آلتنده بعلبك قصبەسی شمالنده وعاصی نهری منبعنك بر قاچ یوز مترو جنوبنده اصل منبعنی آلیر . وفقط مرئی اولان منبعی بعلبك شهرینك ٢٥ کیلو مترو جنوبنده واتی لبنانك بر وادیسندەدر . بو نقطەدن اعتباراً هر ایکی جهتدن آلدیغی کوچك ایرمقلرله دقیقەده ١٤٣ متره مکعبی صوسوق ایدن لیتانی نهری شمالدن جنوبه وجبل الشیخ استقامتنده وواديسنده صاغ وصولدن دوش مولوزلر وقیالرله بر قاچ طبیعی مانعەلر تشکیل ایدەرك جریان ایدرکه نبطیه ـ مرجعیون یولنده کائن (قلعة الشقیف) ك اوچ کیلومترو جنوبنده بردن‌بره مجراسنی بالتبدیل غربه دوغری جریان ایتمکه باشلارکه بو آندن اعتباراً لیتانی یرینه قاسمیه اسمی قائم اولمغه باشلار . بو نقطەدن صورەقدر ٧ — ٨ کیلومترو مسافه واردر . مجموع طولی تقریباً ١٦٠ کیلو-



مترو اولوب بونك ٥٠ كیلو متروسی مرجعیون ، صیدا وصور قضالری داخلنده‌در .

نهر الكابره : صفد قضاسنده نبعان ایدوب بر خیلی جنائن وبساتین اسقا وعكا اهالیسنك صویه اولان احتیاجلرینی دفع ایدر . نعمین نهری دخی عكا قضاسنده نبعان وشهر مذكور جوارنده دكزه انصباب ایدر.

مقطع نهری : بری جبل جلبوعدن دیگری ناصره جوارنده‌كی جبل طابوردن نبعان ایدن ایكی ایاقدن مركب اولوب اولكیسی جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه ودیگری شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه دوغری اقه‌رق وحیفادن ١٠ كیلومترو اوزاقده اوچنجی بر ایاق دها آله‌رق جلبوع داغندن اعتباراً مرج بنی عامرده ٦٠—٧٠ كیلو مترو مسافه قطع ایتدكدنصكره عكا ایله حیفا آره‌سنده دكزه دوكیلور . مقطع نهرینك مجراسی ناصره وحیفا قضالری داخلنده‌در . عیبال وغاریزیم سطوح مائله‌سندن ساماریه‌یه دوغری برچوق ایرماقلر جریان وصارونه اووه‌سنی اسقا ایلمكده‌در . نهر الازرق ، نهر الاخضر ونهرابو- زابوره بو منظومهٔ میاهیه‌یه داخلدر .

شریعه نهری . — جبل لبنان متصرفلغی حدود جنوبیه‌سندن قدس شریف متصرفلغنه قدر بیروت ولایتنی سوریه نككنـدن فصل ایدن شریعه نهری مجراسنك سطح بحردن انحطاطنك پك فضله اولمسی جغرافیا وژه‌ئولوژی فنلرنده مهم بحثلر میانه داخل اولمسنه سببیت ویرمشدر . نهر مذكور بللی باشلی حاصبانی ، بانیاس ، دان نام اوچ ایرماغك اجتماعندن تكون ایتمشدر ، بونلردن حاصبانی ایرماغی جبل الشیخ سطح مائل غربیسنده واقع حاصبیا قصبه‌سی جوارنده و ٦٦٠ متره ارتفاعنده بر موقعدن وبانیاس ایرماغی جبل الشیخك جهت جنوبیهٔ شرقیه‌ده‌كی سطح مائلنده وبانیاس قصبه‌سی قربنده (٤٦٠) متره ارتفاعنده بر فتحه‌دن ودان ایرماغی دخی بانیاسك ٢٦٠ متره جنوبندن نبعان ایده‌رك هر اوچ ایرماق ٢،١٥ متره ارتفاعنده‌كی حوله كولندن ١٠ كیلو مترو شمالده متحداً وشریعه‌نامی آلتنده جنوبه دوغری اقار . حاصبیا قصبه‌سندن حوله كولنه قدر اولان مسافه ٥٠ كیلو مترو قدردر . اشبو مسافه‌نك اهمیتسزلكنه رغماً حاصبانی نهرینك منبعیله شریعه نهرینك حوله‌یه اقدیغی موقعك ارتفاعلری آره‌سنده‌كی تخالف اپیجه بارز اولوب ٦٥٨ مترو قدر . یعنی كیلومترو باشنه شریعه نهری ١٣،٠٦ متره‌قدر بر میلله جنوبه دوغری جریان ایتمكده‌در .

شریعه نهری حوله كولنی قطع ایده‌رك جنوبه دوغری جریانه دوام ایتدیكی مدتجه میل دخی تزاید ایدر . حوله‌دن ٤٠ كیلو مترو جنوبده واقع طبریه كولنه مواصلت ایدركن غورك یعنی شریعه وادیسنك سطح بحردن اولان انحطاطی ٢٠٨ متره‌یه قدر وارمش بولنیور . مار الذكر كوللر آره‌سنده‌كی درجهٔ میل كیلو مترو باشنه ١٢ متره‌دن بر آز فضله‌در .



(شریعه) نهری منبعلری

شریعه نهرینك منبعدن طبریا كولنده‌كی منصبه قدر اولان طولی ١٩٠ كیلو مترو اولدیغنه وطبریا كولنك سطح بحردن اولان انحطاطی معلوم اولمسنه كوره غور یعنی شریعه وادیسنك درجهٔ میل وسطیسی — منبعدن منصبه قدر — كیلو مترو باشنه ٥،٥٨ متره‌در. بونك كبی بارز میللی بر نهردن غورك اطرافنده‌كی اراضی‌یی اروا واسقا ایتمك مملكت ایچون بر سعادت عظمادر. با خصوص غورك میلی شمالدن جنوبه دوغری متوجه بولنمسیله طبریا كولنه انصباب ایتمه‌دن صوینی بر طاقم مانعه‌لرله ضبط واطرافه اساله ایتمك غایت قولایدر. آتی وطنه بو سعادتی كوستره جكمی؟

٣ — كوللر

بیروت ولایتنده حوله وطبریادن باشقه اهمیتلی كول یوقدر.

حوله كولی عبرانیلرك «مه‌روم‌صولری» تسمیه ایتدكلری حفره اولوب شمالدن جنوبه اقان شریعه‌نك یاییلمسندن تكون ایتمشدر. انكلیز كاشفلرینك تدقیقات فنیه‌سنه نظراً سطح بحردن ایكی متره قدر ارتفاعی واردر. ١٨٨٥ سنهٔ میلادیه‌سنده اجرا ایدیلان اشبو تدقیقاته كوره كولك عمقی ٢—٥ متره آره‌سنده وشكلی منتظم بر مثلث حالنده‌در. كولك شمالنده كائن منتظم اووه ایكی ساعت عرضنده وبر حوض شكلنده اولوب جهت شرقیه‌ده كی طاغلر غربده كیندن بر آز آلچاقدر. اووه‌نك وسطی بطاقلق حالنده اولمسنه رغماً الیوم (غوارنه) [*] نام عشیرت طرفندن اسكان ایدلمكده‌در. محاربهٔ حاضره اعلانندن مقدم مار الذكر بطاقلقلرك قورودلمسیله قابل استفاده بر حاله افراغی ضمننده بیروتك معتبر اغنیاسندن مركب بر شركت با امتیاز تأسس ایتمش ایدی.

طبریا كولی. — ملازم لینچ *lynch* طرفندن اجرا ایدیلن تدقیقاته نظراً كولك طولی شمالدن جنوبه یكرمی آلتی كیلو مترو و ٨٢٤ متره وعرض وسطیسی شرقدن غربه ٩ كیلومترو و ٢٥٥ مترو قدر اولوب مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٢ كیلومترو مربعی تخمین ایدلمكده‌در، عمقی جهت جنوبیه‌ده ٤٥ مترو قدر اولوب سطح بحردن درجهٔ انحطاطی ٢٠٨ وبر قوله كوره ٢١٢ مترودر. قابل شرب اولان صوینك ایچنده لذتلی بر چوق بالقلر موجود اولوب قسم كلیسی طبریا شهرنده استهلاك ایدلمكده‌در.

بنی اسرائیلك كه‌زنه‌ت *Kezneth* ویاخود زارهت *Génésareth* تسمیه ایتدكلری طبریا كولی سوریه ولایتنی بیروتدن تفریق ایتمكده وجهت غربیه‌دن ایكی ثلثی بیروت ولایتی داخلنده‌در. حفره‌سی اراضیٔ بركانیه عدادینه داخل وسطحی ازمنهٔ قدیمه‌ده شمدیكندن دها زیاده وسعتلی اولدیغی قویاً مظنوندر. سواحلنده بولنان قیالرك وضعیت

(*) بو عشیرت حقنده تدقیقات محلیه‌ده آیروجه تفصیلات ویرلمشدر.





طبريا كولى وحواليسى

حاضره‌سى بو صوك ادعايى تأييد ايلر.

ظن اولنديغنه نظراً وقتيله طبريا كولى مرج بنى عامر واسطه‌سيله بحرسفيده متصل ايدى، او وقت حال فعاليتده بولنان بر وولقان. لاولرله مذكور واسطهٔ اتصالى قپانديغنى مار الذكر اووه‌نك آلت طبقاتنده بولنمقده اولان مواد بركانيه‌دن استدلال ايدلمكده‌در. كول حفره‌سنك وولقانيك اولديغى اطرافنده‌كى قاپلجه‌لردن وقعرينك بازالت طبقه‌لريله مستور بولنمسندن وبرده طبريا حواليسنده حركت ارضك تماديسندن دخى آكلاشيله‌بليور.

— ٦ —

احوال ژه‌ئولوژيه

فلسطين طاغلرينك قسم اعظمى تباشير طبقاتندن تشكل ايتمشدر. مختلف رنكدن قياده پولرينه آنجق متفرق برصورتده تصادف اولنمقده اولوب فلسطينك الك اسكى صخورينى تشكيل ايدن وبلور شيستلردن ويا پورفيردن اولان اشبو قيالر اسكى تشكلات بركانيه‌نك آثارندن بشقه بر شى دكلدر. شمديكى حالده بو جنس طاشلره يالكز بحر لوطك جنوب شرقيسنده وغورك ساحل شرقيسنده تصادف اولنيور. قيالر كلس وقاربون دوريته عائد كلس ومانغانزى حاوى بر نوع فحميت كلس دانه‌لرندن مركب طبقه‌لرله مستور بر حالده‌در.

اوست طبقه‌لرى تشكيل ايدن اراضئ تباشيريه تباشيرلى وبالچقلى مانغانزى حاوى فحميت كلسلى اولوب بونلره بحر لوطك ساحل شرقيسنده كثرتله تصادف اولنمقده‌در. اشبو طبقه‌لر اره‌سنده استريديه، دكز كستانه‌سى كبى حيوانات بحريه وبر چوق حيوانات ناعمه مستحاثه حالنده بولنيور. بوكبى مستحاثه‌لر سلطده، شريعه واديسنك منطقهٔ شرقيه‌سنده وقدسك جهت غربيه‌سنده دخى موجوددر.

بونلردن باشقه تباشير ومانغانز حاوى فحميت كلس وقوم كتله‌لرى دها واردركه بونلر نفس قدس قصبه‌سنده بولنيور. زيتون طاغنده مزارلره قونمق اوزره استعمال ايديلن ومعدن كبى سس ويرن حيوانات ناعمه مستحاثه‌لريله قاريشيق صارى‌يه مائل بياض رنكلى تباشير صخره‌لرى موجوددر. ساماريا جهتنده نادر واراضئ جديده‌ده بسبتون مفقود اولان صدفلى تباشير صخره‌لرى غاليله‌ده دخى كثرتله موجود اولوب بوكا مقابل رسوبى ونبتونى اراضى سوريه سواحلنك قسم مهمنى تشكيل ايتمكده‌در. بونوعدن اولان اراضى دكزك ترسيب ايتديكى لحقدن مركبدر. بيوك نهرلرك هر ايكى طرفنده دخى لحقدن تركب ايتمش طبقاته كثرتله تصادف اولنيور.

— ٧ —

اقليم وهوا

١ — اقليم

بو خصوصده عصر سابقك اواخرينه قدر صريح وفني معلومات آلمه‌نك امكانی يوقدی. ١٨٩٥ سنه‌سنده بو خصوص ايچون تشكل ايدن بر آلمان جمعيت فنيه‌سی منتظم بر صورتده معلومات فنيه اعطاسنه باشلايه‌رق عثمانلی ايمپراطورلغنك بو منطقه مهمه‌سنی عالمه طانيتديرمغه موفق اولدی.

كورديكمز اوچ لوا تشكيلات طبيعيه‌سی اعتباريله اقليم نقطهٔ نظرندن اوچه آيريلور. دكز كنارنده اقليم بحری، جبلی منطقه‌لرده اقليم بری وشريعه واديسنده ده مناطق حاره اقليمی اجرای حكم ايتمكده‌در.

عموميت نقطهٔ نظرندن اشبو منطقه يالكز ياغمور موسمی اولان قيش وقوراق دوره‌سنك اجرای حكم ايتديكی ياز موسمنك تأثيری آلتنده‌در. ياغمور موسمنك عقبنده بر بچق آی قدر (مارتك ١٥ ندن مايسك ابتداسنه قدر) ايلك بهار اجرای حكم ايتدكدن صوكره ياز موسمی حس اولنمغه باشلار مايسك نصف اخيرنده ياغمورلر كسب ندرت ايدر. حزيران همان همان ياغمور سز كچر. تموز ايسه بسبتون يابس بر حالده‌در. اغستوس وايلول آيلری حزيرانه پك زياده بكزرلر. تشرين اولك صوكرينه وثانينك ابتدالرينه دوغری يابس بر حالده قالمش اراضی‌ بی قابل زرع بر حاله افراغ ايدن مبذول ياغمورلر نزول ايدر ونهايت از فاصله‌دن صوكره كانون اولك نصفندن اعتباراً اصل قيش موسمی بتون معناسيله حلول ايدر. كانون ثانيده پك مبذول بر صورتده ياغان ياغمورلر شباطده سير كاشمكه باشلار. مارت ونيسان صولری حبوباتك نشو ونماسنه خدمت ايدر. بتون بو آيلرده ياغمورلرك كفايت ويا عدم كفايتی ايله محصولاتك ايی ويا كوتو اولمسی ارەسنده طبيعی صيقی بر نسبت موجوددر.

دكز كنارنده وولايتك الچق محللرنده ايچه يوكسك اولان درجهٔ حرارت مرتفع اولان منطقه‌لرده معتدل بر صورتده اجرای حكم ايدر. شريعه واديسنك جهت شرقيه‌سنده‌كی اووه‌لرده درجهٔ حرارت مارت آينده كيجه‌لری تحت الصفره بيله تنزل ايتديكی حالده ايرته‌سی كونی وقت ظهرده زائد ٢٥ درجه‌يه قدر چيقديغی نادر دكلدر.

ولايتك ساحل قسمنك درجهٔ حرارتی طاغلكندن بر آز فضله اولمغله برابر قدس جهتلرينه قدر تأثيری حس اولنان دكز روزكاری اشبو شدتی تخفيف ايتمكده‌در.



شام وحلب شهرلرنده دكز روزكارينى يوكسك طاغلر توقيف ايده‌رك سيرينه مانع اولديغندن بوراده حرارت دها فضله‌در . ولايتك اك صيجاق منطقه‌سى اولان شريعه وادي‌سنده حرارت وسطيه ٢٤ اولوب فقط بعضاً ياز موسمنده (٥٠)يه قدرصعودايتديكى (حوله حوضه‌سنده) نادر دكلدر . بو درجه ايله شريعه واديسى نوبى صحراسنه ياقلاشيور ديمكدر . بوراده محصولاتك حصادينه نيسانده باشلانيوركه مرتفع اولان ويا ساحلده بولنان منطقه‌لردن ١٠ — ١٥ كون اول ديمكدر

٢ — روزكارلر

هندستان جهتندن‌اسن جنوب روزكارى(Mousson)دكز وقره روزكارلرينك تبدلاتنه تابعدر. معلوم اولديغى اوزره شمال‌روزكارى صغوق جنوبككى صيجاق‌غربدن كلنى رطوبتلى وشرق روزكارى يابسدر راطب هوانك‌فلسطينده‌كى حكم‌سنويسى وسطى‌اوله‌رق ٥٥ وجنوب وجنوب‌شرقيككى ٤٦ كوندر . شمال وشمال شرقيدن سوريه وفلسين منطقه لرينه دوغرى اسه‌رك شدت حرارتك تعديلنه سببيت ويرن روزكارلرك حكم وسطيلرى ١١٤ كوندر . جنوب وجنوب شرقى روزكارلرى يابس وحار منطقه‌لره اوغرايه‌رق سوريه يه واردېغى ايچون اكثر ياصحته مضرت ايراث ايدييور . اوزون نام جسمدن عارى اولان بو روزكارلرا كثريا مايسك نصف اخيرنده وياغمور موسمنك‌حلولندن اول حسن اولنه‌رق حرارتك بعضاً ٤٥سانتيغراده قدر صعودينه سبب ويرييور .

— ٨ —

معادن

بيروت ولايتنك هيچ بر طرفنده شمدى‌يه قدر منتظم بر صورتده ايشلديلن معادنه راست كلنمه‌مكله برابر بر چوقلرى متفننلرجه مجهول بر حالده قالمش اولديغى ادعا ايتمك طوغرى دكلدر . هر اوچ لوانك معروف معادنى بروجه زير بيان اولنور .

بيروت سنجاغنده : صيدا قضاسنده حديد ، نحاس ، عنبر وكهربا معدنلرى ومهم مقدارده خشب متفحم (lignite) دامارلرى موجود اولوب اشبو ثروت طبيعيه‌نك قسم كليسى صيدانك شرقنده ودكز كنارندن ١٣ كيلومترو مسافه‌ده كائن (نيها) طاغنك سطح غربيسنده بولنمقده‌در . آز مصرفله انشا ايديله‌جك اولان برده قوويل خطيله دكز ساحلنه قدر نقلى پك قولايدر . ليغنيت معدنك سياه ، پارلاق وتوز حالنه منقلب اولميان برجنسى سطح‌ارضده پارچه‌حالنده(المراه) نام محل قربنده‌كائن ٧٥٠ متره ارتفاعلى برتپه‌ده بولنمقده‌در . اشبو معدن دامارى بورادن باشلايه‌رق ٩٠٠ متره ارتفاعنده‌كى (عين‌تاجوره)

يه وبورادن دخى ظن اولنديغنه كوره (كركيا) و (زحلتا) كويلرى آره‌سندن جنوبه و ١٢٠٠ متره‌لك بر مسافه‌يه قدر تمادى ايدر . اشبو نقطه‌دن اعتباراً معدن غائب اولور . فقط تحت الارض مدفون بر حالده (٩٠٠) متره‌لك بر مسافه‌يه قدر دوام ايتديكى قوياً ظن اولمقده‌در . بعض يرلرده ٦—٧ متره‌لك عمقدن بر قاچ قنطار ليغنيت استخراج اولنمشدر. طبقه‌سنك ثخنى ٥٠ و. —١،٦٠ متره آره‌سنده‌در .

عين تاجوره‌دن تقريباً ٣٠٠ متره شمالده خشب متفحم دامارلرينك اوستنده وايكى تباشير طبقه‌سى آره‌سنده بيتوملى شيست معدنى واردر . ثخنى ٧٥ و ٠— ٣،٥٠ متره اولوب مساحه‌سى ١٠٠٠ متره قدردر .

مذكور طاغك جهت معكوسه‌سنده (٨٠٠) متره ارتفاعنده ونيها ايله‌مشغره كويلرى آره‌سنده وصيدانك ١٦ كيلو مترو شرقنده واقع (بيرته) نام كويده ينه خشب متفحم معدنى موجوددر . جبل لبنان متصرفلغنه تابع (حيتوره) كوينده ينه مذكور معدنله كهربار موجود اولوب عنبره دخى اشبو معادنك بولنديغى يرلرده تصادف اولنمقده‌در .

بيروت شهرنده وقتيله فنيكه قراللرى طرفندن دخى انشاآت جسيمه‌ده قوللانيلان قوملى طاش‌اوجاقلرى موجود اولوب اليوم شهر مذكور اولرينك انشاسنده استعمال اولنان طاشلر بورادن اخراج اولنمقده‌در .

صور قضاسنه ملحق (عين‌ابل) و (عيديب) و (هريقه) نام كويلرده‌بيتوم معدنى‌بولنور.

عكا سنجاغنده : اسكى غاليله‌دن تشكل ايدن بو سنجاقده بللى باشلى قيمتدار معدنلر موجود دكلدر . يالكز صفد قصبه‌سنه ناظر اولان يوكسك جرماق طاغنده صارى مرمر اوجاقلرى بولنمقده‌در . سنجاغك اوته‌سنده بروسنده بيتوم معدننه دخى تصادف اولنور . ناصره شهرينك اتكا ايتديكى طاغ سراپا‌بم بياض ويموشاق صخور تباشيريه‌دن مركب اولوب بونلرده سيله كس موجودكلدر . نابلس سنجاغنده ظن اولنديغنه كوره معادن غير موجوددر . يالكز اكثرتپه‌لرى بياض صخور تباشيريه‌دن مركبدر .

مياه معدنيه .— ولايت داخلنده معلوم وفائده‌سى مجرب مياه معدنيه يالكز طبريا قاپليجه‌لريدر . بوراده يالكز تركيبات معدنيه‌سى ذكر ايديله‌رك تفصيلات سائره‌سى محل مخصوصنده يعنى طبريا قضاسى فصلنه ترك ايدلمشدر . آتيده‌كى رقملر ١٣٢٦سنهٔ هجريه‌سنده قلمه آلنان سالنامهٔ ولايتدن آلنمشدر :

حرارت : ٦٠ — ٧٠

ثقلت اضافيه‌سى : ١،٢٣٤٣

قلورور	١٨،٤٦
حامض كبريت	١،٩٠

مانغانز	١٫١٣
حمض قالسیوم	٤٫٩٦
سودا	٩٫٤١
حامض فحم	—
برومیت	—
	٣٥٫٨٦

بیك اقسامده شو نسبت بولنور:

قلورور دوسودیوم	١٧٫٧٤
« مانغانزیوم	٢٫٧٨
« قالسیوم	٨٫٩٤
کبریتیت «	١٫٠٨
	٣٠٫٥٤

قاپلیجه منبعلرینك باشقه تحلیلی

قلورور	١٧٫٨٠٠
اوقزیژن	٤٫١١
آسید سولفریك	٠٫٦٣٤
حامض قاربون	٠٫٤٥
مانغانز	٠٫٤٣٣
سودا	٩٫٩٩٤
حمض قالسیوم	٤٫٩٠٦
	٢٩٫٨٠١

قلورور دوسودیوم	١٨٫٨٦٠
« دومانغانزیوم	١٫٢٨
« قالسیوم	٨٫٧٣٤
کبریتیت قالسیوم	١٫٧٩
قاربونات دوقالسیوم	٠٫١٠٠
	٢٩٫٨٠١

—٩—

اورمانلر

١ — اورمانلر

ولایت داخلنده اکثر لوا و قضالرده اوفاق بیوك بعض اورمان قطعاتی موجود ایسه‌ده بونلردن اك زیاده احتطاب وانتفاعه الویریشلی اولانلر لاذقیه وطرابلس شام لوالری داخلنده بولنانلر اولمغله دائرهٔ تدقیقمزه داخل اولمدیغندن درجندن صرف نظر ایدلدی.

بیروت شهرینك جهت جنوبیه‌سنده و قوملق سمتنده تخمیناً ایکی بیك دونم وسعتنده بش آلتی مترو ارتفاع و ٤٠ — ٥٠ سانتیمتره محیطنده ساحل چامی و « صنوبر » تعبیر اولنان اشجاری حاوی بر اورمان موجود اولوب امر محافظه‌سنه باخصوصی اخیراً تشکل ایدن شرکت طرفندن اییجه اعتنا ایدلمکده‌در. بو اورمانك ٧٦٧ سنهٔ هجریه‌سنده بیروت شهرینك غرب جنوبیسنده‌کی قوملغك تدریجاً شهرك کنارینه دوغری توسع ایده‌رك مزروع محللری استیلا ایلمسنه حائل اولمق اوزره یتشدیرلمش اولدیغی روایات تاریخیه دندر. شو اصول وقتیله پك کوزل دوشونلمش وساحله قریب اولان بعض اوروپا شهرلرنده

دخی دکزلرك کتوردیکی قوملرك استیلاسندن اراضی‌یی محافظه ایچون اوفق قطعاتده اورمانلر یتشدیرلمکده بولنمشدر.

مرکز ولایته ملحق صیدا و مرجعیون قضالری داخلنده متفرق بر حالده بعض اورمان قطعاتی موجود ایسه‌ده بونلر صرف احتیاجات داخلیه ایچون احتطاب ایدلمکده‌در.

صور قضاسی داخلنده و قصبه‌یه وسطی سکز ساعت مسافه‌ده وادی النصاری، شحل علمان، وادی الخنازیر و حلت ارض اورمانلری اولدقجه وسعتی حائز ایسه‌ده اشجارك عمومیتله میشه جنسندن اولمسی و بونلردن اك بیوکلرینك محیطی بر مترو و طولی بش آلتی مترو بولنمسی حسبیله کراسته‌لکه الویرمامکده و عمومیتله حطب و کموره حصر و تخصیص ایدلمکده‌در. قضانك جهات جنوبیه‌سنده وادی کرکر، وادی البالون، وادی النهور نام‌لریله دیکر اوفاق اورمانلر دخی موجوددر.

عکا سنجاغی داخلنده بولنان اورمانلر دخی شفا عمرو ناحیه‌سنك جهت شمالیه‌سنده و عکا ایله جوار اسکله‌لره وسطی بش ساعت بعد و مسافه‌ده کائندر. بونلر الغربی، مزج، عاد الهوانی، الزیب نام‌لریله یاد اولنورلر. وسعت تقریبیه‌لری قرق بیك دونم اولوب اشجارینك کافه‌سی میشه جنسندندر. ارتفاع وسطیلری ٤ - ٦ متره و محیط وسطیلری دخی ٥٠ سانتیمتره ایله بر متره آره‌سنده‌در. اشجار مذکوره بر کونا صنایع و اعمالاته الویریشلی اولمدیغندن احتطابه تخصیص ایدلمکده‌در.

حیفا قضاسی داخلنده وسط بحردن ٤٠٠ — ٥٠٠ متره ارتفاعنده‌کی تپه و یماجلرده کائن اولوب تقریبا ٤٠،٠٠٠ دونم وسعتنده بولنان اورمانلر دخی کرمل، وادی عسل، عضامه، حاری، باجور نام‌لریله یاد اولنورلر. اشجار مذکوره اوفاق بوی و جسامتده اولدقلری جهتله صیدا و صور قضالرنده اولدیغی کبی احتطابدن بشقه بر شیئه یارامامقده‌درلر.

٢ — اورمانلر حقنده ملاحظات

— وقتیله « سیل کبی سود و بال اقدیغی » روایت اولنان ارض فلسطین اورمانلرینك تخریباتنه ازمنهٔ تاریخیه‌دنبرو باشلانمشدی. اشو تخریباتك برنجی درجه بر وجه زیر نتائج وخیمه‌سی کورونمشدر.

(١) طاغلرك چیپلاق قالمسی
(٢) ساحللرده قوم اکشبه‌سنك تشکلی
(٣) بطاقلقلرك تشکلی

[١] — **طاغلرك چیپلاق قالمسی** — طاغلرك چیپلاق قالمسی و سطوح مائله‌لی اراضینك اغاج و چالیلردن محروم قالمسی تأثیرات هوائیه‌نك پك شدتلی اولمسنه و اشکالك حصولنه

سببیت ویرمکده اولدیغی امور محققه‌دندر . هر قیش موسمنده یاغان یاغموری متعاقب صولرك کوچك شلاله‌لر تشکیل ایتمکده ، وقیالرك بطی تجزیسندن برسنه ظرفنده حصوله کلمکده ، قابل زراعت طوپراقلری اووه‌لره دوغری سورو کلمکده اولدقلری کورولور . بونك ایچوندرکه حال حاضرده‌کی بتون داغلر مزقوب قوری بر اسکلت منظره‌سنی ارائه ایتمکده‌در. بوطاغلرك چپلاق قالمسی مملکتك قابل زراعت طوپراقلرینك لا اقل ایکی ثلثدن زیاده‌سنی غائب ایتمك دیمکدر .

[٢]— **متحرك اکثبه‌نك تشکلی** —اورمانلرك تخریباتی تعبیر اصحله اغاجلرك محوی اکثبه‌لرك تشکلنه سببیت ویرمشدر . روایات تاریخیه بونی تأیید ایدیور تاریخشناسان قیساریه‌نك شرق طرفنده آلتی ایله سکز کیلومتره‌یرده امتداد ایدن سایه‌دار قورولقلری مدح ورومالی قادینلرك اوکه‌دن صوکره اویقو اویومق ایچون مذکور کولکه‌لکاره التجا ایتدکلرینی روایت ایدرلر. حالبوکه حال حاضرده مذکوراراضی کاملاً اکثبه‌لرله طولمشدر. روایات تاریخیه‌یه نظراً آلتی - سکز کیلو متر وعرض ایله فلسطین سواحلنده امتدادایدن ساحل اکثبه‌لری ایکی بیك سنه‌لك بر زمانك محصولیدر فلسطینك اشبو سیار اکثبه‌لرینك مساحهٔ سطحیه‌سی بر میلیون دونم وسعتنده اولدیغی وهر سنه بونلرك قابل زراعت منطقه‌لردن استیلا ایتدیکی اراضینك بر تقدیره کوره ٥٠٠٠ دونمدن آز بولنمدیغی رقمله ثابت امور محققه‌دندر .

بناءً علیه باشدن باشه فلسطین سواحلندن اغاجلرك محو وتخریبی شمدی‌یه قدر بزه بر میلیون دونملك اراضی غائب ایتدیکی کبی فلسطین زراعتنه دخی هرسنه ٥٠٠٠ دونملك بر مساحه صنایع ایتدیرمکده‌در . اشبو متحرك اکثبه‌لری توقیف وحرکتدن منع ایتمك اورمانلرك تجدید واحیاسنه همت ایده‌جك حکومتك الك مهم مشاغلندن اولملیدر .

بونك اجراسی ممکنمیدر ؟ بوکا جواب اوله‌رق دیرزکه فرانسه‌نك بوردو شهری وقتیله سیار اکثبه قوملری آلتنده مدفون قالمق تهلکه‌سنه معروض ایدی . حالبوکه بوکون شهر مذکور جوارنده (التون اغاجی)تسمیه اولنان چامدن کنیش بر اورمان موجودر. اصول فنیه اوزره تأسیس واداره ایدلمش اولان اشبو اورمانك نهایت یاریم عصرلق بر موجودیتی حائزدر .

[٣] — **بطاقلقلرك تشکلی** — بطاقلقلرك تشکلنی اورمانلرك تخریباتنه عطف ایتمك وهلهٔ غریب کورونورسه‌ده اشبو نظریه الیوم مرتبهٔ ثبوته وارمشدر . شویله‌که:

اورمانلرله مستور طاغلر اوزرینه یاغمور یاغدیغی زمان بو یاغمور صولری یاپراق وداللر آره‌لقلرنده تجزی وانقسام ایدر وبو صورتله یره سقوطلری بطائت کسب ایدر . اشبو صولر یاپراق ودال بوزونتیسندن تشکل ایتمش اولان غایتله قابل نفوذ وسونکرمسی طبقه طرفندن کمال سهولتله امتصاص اولنور. پویله‌جه یواش یواش سطوح مائله‌نك الت طبقاتندن سیلان وآنجق اووه‌لرده فائده‌لی وصاف برحالده ظهور ایدرلرکه اهالینك استفاده‌سنی تأمین ایتدکدنصکره ینه صاف وبراق اوله‌رق نهرودره‌لرك مجراسنی توسیع وتطهیرده مدخل کلیسی اولور. حالبوکه فلسطین طاغلرینه دوشن یاغمورلرك شدتلی صدمه‌سنی توقیف ایده‌جك هیچ برشی بولنمدیغندن اشبو صولر قیالرك چپلاق وغیر قابل نفوذ سطحلری اوزرندن اقوب کیدر . صولر چایرلری آشوب مرور ایتدیکی زمان بیوك بیوك سیلابلر حصوله کتیرر . وبو سیلابلر برقاچ ساعت ظرفنده ذاتاً یاغمور صولریله اشباع حالنه کلن اووه‌لرك طوپراقلرنده صویی مبذول چامورلر تشکیل ایدر . اشبو چاموردده فائده‌لی برلیمون (صلصال) تشکیل ایده‌جکنه تارلاده‌کی مزروعاتی تخریب ایدر صو مجرالرینی کنیشلتیر. اووه‌لرده آز زمانده حصوله کلن وفقط تأثیرات مضره‌سی اووزن مدت دوام ایدن بیوك سیلاب وبطاقلقلر تشکل ایدر . بونلرك مضراتی بریرده بر دفعه باشلاینجه آرتق الی النهایه متزایداً دوام ایدر بونك ایچون اورمانجیلر دیرلرکه اووه‌لری قورتارمق ایچون طاغلرك محافظهٔ سلامتنی تأمین ایدیکز .

مجراسی متبدل وجریانی پك بطی اولان اشبو نهرلر طاغلرك چامورلریله حجملری تزاید ایتمش برحالده دکزه طوغری اقارکن منصبلری قربنده مرورلرینه حیلولت ایدن سیار قومه تصادف ایدرلر بو سببدن بالضروره صاغ وصول طرفلرده اراضی‌یه یاییلارق بطاقلقلر تشکیل ایدرلر.

الحاصل طاغلرك چپلاق قالمسندن وسیار اکثبه مساحه‌سنك توسعندن حاصل اولان بطاقلقلر فلسطین زراعتنك الك عظیم بر آفتیدر . بو بطاقلقلری قوروتمق ایچون اورمانلرك احیا واحداث پروغرامنه داخل اولمسی ایجاب ایدر .

اورمانلر مترك خراب برحالده بولنمسندن خارجه ویرمکه مجبور اولدیغمز بر چوق رسوم فاحشه واردر . هرسنه بیروت ، حیفا ویافا لیمانلرینه ادخال ایدیلن کراسته‌نك بدلی ٤٠٠ بیك لیرای عثمانی اوله‌رق قبول ایدرسه‌ك هرحالده حقیقتی تجاوز ایتمامش اولورز.

مملکتك بوندن اوتوز سنه اول خارجه کوندرمکده بولنمش اولدیغی پورتقال صندوقلرینك عددی برقاچ بیکی تجاوز ایتمزکن یالکز یافادن الیوم اخراج ایدیلن صندوقلر برمیلیونی کچدیکی کبی بش سنه صوکره بوعددك اوچ میلیونه بالغ اولمسی امید ایدلمکده‌در. پورتقالی دنك ایده‌جك صندوقلری روسیه‌ ایله آوستریادن کتیریورز . بونلرك بهری بزه اوچ غروشه مال اولیور . یعنی یالکز پورتقال محصولنك خارجه سوقی ایچون سنه‌ده

٣٠٠٠٠ لیرای عثمانی ویریورز. تعبیر آخرلرله اخراج اولنان بهر صندوق ایچون اوروپایه معین بر رسم ادا ایلیورز بو رسم حکومتك استیفا ایتدیکی ویرکودن اوچ درت دفعه فضله‌در . طبیعتك نه صورتله بزدن انتقام آلدیغنه بر آز عطف نظر ایتسه فنا اولماز.

٤ — اورمانلرك محو وتخریبنی توقیف ایده‌جك وسائل . — اورمانلرك محو وتخریبنی منع ویکیدن احداث واحیاسی قضیه‌لریله اشتغال ایدن حکومات اجرا ایتدکلری تجارب خصوصیه سایه‌سنده اشبو مهم کیفیتك قواندنله ، واسع وعاقلانه بر صورتده توزیعی لازمکلن تخصیصاتله، منتخب وکزیده مأمورینله، غایت دقیق روح تتبعله قائم اوله‌بیله‌جکنی آکلادیلر .

مملکتك عادتا حیاتیله علاقه‌دار اولان بو مهم ایشلره کیریشه‌جك حکومت ایلك اولا حطب وکرسته قطعیاتنك وبو کبی محصولات طبیعیه اخراجاتنك شرائطنی تعیین وتحدید ایلر. نشو ونما دوره‌سی اثناسنده قطعیاتك منعیله یالکز صیجاقلرك حکمفرما اولدیغی زمانلرده بو عملیاتك ایفا واجراسنه مساعده اعطاسی الزمدر .

بوندن بشقه آغاجلرك رخنه‌دار اولمسنی انتاج ایدن کوکلرك قوپارلمسنی منع ومرعالری تنظیم ایلمك ضروری اولدیغی کبی اورمانلرك تخریبنده پك بیوك بر عامل تشکیل ایدن کچیلر اوزرندن رسوم آلمق وقیون رسمندن واز کچمك دخی اورمانلرك حیاتی نقطهٔ نظرندن پك زیاده الزمدر .

زیتونلکه تحویل ایدیلن هر طاغلق اراضینك اوچ سنه‌دن اون سنه‌یه قدر بر مدت ایچون رسومدن معفو طوتلمسنه دائر قانون نشر ایدلدی ایسه‌ده بوندن پك آز کیمسه استفاده ایتمشدر . ذاتاً اتباع اولنان وسائل تشویقیه‌یه نظراً حد اعظمیسی اون سنه اولان اشبو معافیتك مدتی پك آزدر. زیتونلکه تحویل ایدیلن هر طاغلق اراضینك اون بش سنه قدر بر مدت ایچون رسومدن معفو طوتلمسی ایجاب ایدر . بوتون بو تدبیرلری ذکر ایدرکن شمندوفر اداره‌لرینه یتشدیرمك ایچون ظالم حطب متعهدلرینك یاش وقورو مثمر ویا غیر مثمر اغاجلره اولان تعدیات بی انصافانه‌لرینی درخاطر ایتمه‌مك قابل دکلدر .

— ١٠ —

حیات نباتیه

— احوال عمومیه‌سنی تدقیقه مأمور ایدلدیکمز اوچ لوانك حیات عمومیهٔ نباتیه‌سی مذکور لوالرك منقسم بولندقلری اوچ منطقه‌نك احوال اقلیمیه‌سنه کوره تبدل ایتمکده‌در.

ساحل باشدن باشه بحر سفید حوضه‌سنك حیات نباتیه‌سی زمره‌سنه داخلدرکه سائر منطقه‌لرده‌کی حیاتدن یشیل ثابت وسرت یاپراقلی شجره‌لرك کثرتی وچابوق صولان ایلك بهار نباتاتیله تمیز ایدر . اشقو نباتاتله سوریه سواحلی اسپانیا ، جزائر وسجلیا اقلیمنه زیاده‌سیله مشابهت عرض ایلر . بیروت جوارنده کثرتله یتیشن تسبیح اغاجی وسواحلك اوته‌سنده بروسنده نشو ونما بولان جمیز اغاجلری اقلیمك ممالك حاره نککنه ایجه تقرب ایتمکده اولدیغنه بر دلیلدر . لبنانك شطح مائل شرقیسیله فلسطینك سائر طاغلرنده‌کی حیات نباتیه شرق ایسته‌پلرینکنه پك بکزر . بورالرده سنجابی بر چوق تیکنلر اوتلر چیچکسز سنجابی وتویج شفوی شکلنده پارلاق ایلك بهار نباتاتی یتشیر . بوندن بشقه بتون یشیل نباتاته وبرده کوچك اورمان حالنده یاپراغی تیکنلی میشه وفستق اغاجلرینه وبرده فصیلهٔ صنوبریه‌یه منسوب اشجاره تصادف اولنور .

خصوصی اقلیمندن دولایی منطقهٔ حاره حدودنده بولنان نوبی وحبشستان منطقه‌لرینه مشابه اولان شریعه حوضه‌سنده (اوشر) تعبیر اولنان وصحرای کبیرك جنوب منطقه‌لرنده یتیشن نباتاتله شمسیه بچمنده بر نوع اقاسیا ومنظره‌سی غریب اولان باز اغاجی (*Maringa aptera*) وحوله ایله طبریا کوللری سواحلنده پاپدوس اغاجلری یتشمکده‌در.

محصولات زراعیه‌یه کلنجه مملکت زیاده‌سیله منبت منطقه‌لر عدادینه ادخال ایدلمسه بیله محصولاتی اهالیٔ محلیه‌یی اداره ایده‌جك درجه‌ده مبذولدر . یافه وحیفا اووه‌لرنده بغدای بره سکز وآرپه بره ١٥ ویردیکی نادر دکلدر. قرون قدیمه‌ده پك بیوك بر اهمیتی حائز اولوب وفقط قرون وسطدن بر ویقین زمانه قدر اهمال ایدیلن باغجیلق سوریه‌ده اخیراً اجنبی مهاجرلری طرفندن احیا ایدلدی . لبنانده ، حیفاده ویافه‌ده مکمل باغلر وجوده کتیرلدی .

حیفا قضاسی اخیراً باغجیلق ایله اشتهار ایتمش بر قضا اولوب حتی بوندن بر قاچ سنه مقدم استحصال ایدیلن اوزوملردن درت میلیون کیلویه قریب شراب اعمال ایدلمش وبیك اوچیوز اون اوچ سنه‌سنده حیفایه تابع زمارین قریه‌سنده بارون روچیلد طرفندن مکمل

بر شراب فابريقه‌سى انشا ايتديريلوب اوراده حال حاضرده شراب، راقى وقونياق اعمال ايدلمكده در .

يتيشن اوزوملر نفاست ، كميت وكيفيتجه مقبول اولديغى حالده نه چاره‌كه بر قاچ سنه اول ظهور ايدن فيلوقسر خستـه‌لغندن باغلرك قسم كليسى خراب اولمشدر . بو مدهش خسته‌لغك خراب ايتمش اولديغى باغلرى تلافى ايتمك ايچون سنه‌دن سنه‌يه آمريقا اصمه چبوقلريله يكيدن باغلر وجوده كتيرلمكده‌در . آمريقا آصمه چبوغى يتشديرمك اوزره زمارين قريه‌سنده ايقا جمعيت موسويه‌سى طرفندن بش دونملك بر فرانلق وجوده كتيرلمشدر بوندن بشقه عتليت نمونه تارلاسنده آمريقادن جلب اولنان مختلف الجنس آصمه چبوقلرينك هر جنسى بورا اقليمنه كوره هانكى ونه كبى طوپراقده ويرلى واوروپا چبوقلرندن هانكيلريله تركيبلرى ايجاب ايده‌جكى تجربه ايدلديكدن صوكره توزيع ايدلمكده‌در .

طوپراغك مختلف محللرنده قالكرك مقدار اصغريسى يوزده ٨ واعظميسى يوزده ٢٥—٣٠ اولوب وسطيسى ايسه يوزده ١٠—١٨ قدردر . حكومت سنيه طرفندن تأسيس ايدلمسى اقتضا ايدن آمريقا آصمه فدانلغندن حصوله كله‌جك چبوقلرك يرلى اهالى‌يه توزيعيله بورالرك تشكلات ارضيه‌سى اعتباريله باغلرك يتشديرلمسنه فوق العاده مساعد اولان تپه وبايرلرده يكيدن باغ غرسياتنك اجراسى پك الزمدر .

سوريه‌يه دردنجى عصر ميلاديده ادخال ايديلن طوت اغاجلريله يقين زمانلرده ايپك بوجكنه ويريلان اهميتدن طولايى زياده‌سيله اعتنا ايدلدى . بتون بيروت ولايتنده (٤٥٠٠) هكتار وسعتنده بر اراضى‌يى اشغال ايدن ٩،١٧٠،٠٠٠ طوت اغاجنك ١،٢٠٠،٠٠٠ ى عكا سنجاغنده موجوددر .

سوريه اغاجلرى آره‌سنده پك مهم بر موقع اشغال ايدن زيتون اغاجلرى هر اوچ لوانك اووه ويماجلرنده كثرتله بولنمقده‌در . خصوصيله نابلس وعكا سنجاقلرينك بر چوق يرلرى بو قيمتدار اغاجله مستوردر . زراع اشبو اغاجلرى هيچ بر صورتله تيمار ايتميوب حاليله ترك ايتمكده وبعض اصحاب مراق ايسه بونلرى تأثيرات سماويه‌دن محافظه ايچون قيشين اغاجلرك اطرافنه طاشلر وضع ايلمكده‌در . بعضيلرى دخى ٥٠—٦٠ سانتيمتره طولنده و ٧٠—٨٠ سانتيمتره عرضنده طوپراق پيغينلريله اورتمكده وقيش مروو ايتديكدن صكره پيغينلرى بوزمقده‌در . آلمان وموسوى قولونيلرنده مار الذكر عملياتدن ما عدا هر سنه اغاجلرك اطرافده‌كى اراضى‌يى كوزلجه سوردكدنصكره لازمكلن تيمارى اجرا ايدرلر و ٢—٣ سنه‌ده بر كوبره‌لرلر .

آلنان محصولاتك قسم كليسى ياغ چيقارمغه وقسم جزئيسى عمكه حصر ايلمكده‌درلر . حيفاده تابع عتليت كوينده‌كى موسوى تجارب زراعيه استاسيوننك قلمه آلديغى فنى

راپوردن مستبان اولديغى اوزره يرلى نوعلردن آلنوب تحليل ايديلن ٢٥ نمونه‌دن اك زياده ياغ مقدارى يالكز يوزده ٣٦،٨٦ يه واصل اولمشدر . بو زيتون اغاجنك يانى باشنده بولنان ديكر بر اغاجك محصولى تحليلده مع التأسف يالكز يوزده ١٩،٥٤ مقدارنده ياغ ويرمشدر . بناءً عليه اولجـه ظن اولنديغى كبى زيتون ياغنك نسبتى يالكز طوپراغك نوعنـدن ايلرو كلديكى تظاهر ايديور .

مذكور ايكى باغ نمونه‌سى قارمل طاغى اراضيسنده بولنـان ايكى اغاجدن آلنمشدر . معاينه ايدبلن ٢٥ نمونه‌دن :

يديسى يوزده ٣٠ دن زياده

اون برى يوزده ٢٥ « «

وديكرلرى ده اصغرى اوله‌رق يوزده ١٩,٥٤ مقدارنده ياغ احتوا ايتدكلرى تبين ايتمشدر .

اك ايى اجنبى نوعلردن اوچى زمارين قريه‌سنده غرس ايديله‌رك بعد التحليل آتيده‌كى زيت مقدارى الده ايدلمشدر .

	ا	ب	ت
زيتون ياغى مقدارى يوزده	٢١،٤٩	٢٦،٠٥	٢٤،٥٩

زيتون تعصيرخانه‌لرندن آلنان ياغ مقدارى نسبتنـه كلنجـه ، اجنبى ويرلى نوعلرى قاريشيق اوله‌رق يوزده ١٦—١٨ ياغ ويردكلرى حالده اك ايى يرلى جنسلر يوزده ٢٣—٢٥ وبعضاً (٣٠) ه قدر ياغ ويرمشلردر . اشبو ارقام يرلى زيتون اغاجنك اجنبيلردن دها زياده استفاده‌لى اولديغنى اثبات ايديور . اشبو قيمتدار محصولاتدن باشقـه هر اوچ لواده ميوه‌دار اغاجلره دخى هوس ايدلمكده اولوب پورتقال وليمون اك مهملرينى تشكيل ايدر . يالكز بوصوك ميوه‌دن ولايتك حاصلات وسطيۀ سنويه‌سى ٢٨ ميليون كيلو غرام قدردر . صيدا قصبه‌سى روحنواز ، دلبر وقوكت پورتقال اغاجلريله شهرتشعاردر .

—١١—

حيات حيوانيـه

بيروت ولايتنك جنوبنده برى حمارلره تصادف اولنديغى كبى شريعه واديسنده حراثت وفلاحتـده قوللانيلان مانده‌لر دخى موجوددر . اكثر ياطاغلرده سرسريانه دولاشان قوردلر قيش موسمنده ارتفاعى آز اولان اووه‌لره التجا ايده‌رك بو مناسبتله تارلالرك تخريبنه وحيوانات اهليه‌يه وحتى انسانلره هجومه قيولورلر يبان طموزى اكثريتله چالى

جیرپینك صیق بر حالده بولنمسندن مرور وعبوری ممکن اولمیان شریعه وادیسنك بعض
کوشه‌لرنده کثرتله بولنور . طابور طاغنده بولنمقده اولان پارسلر طاوشان وجیلانلرله
تعیش ایدرلر حوله کولنك اطرافنده صوقوشلرینه ووحشی قناریه وقازلره کثرتله
تصادف اولنور . زهرلی ییلانلر ، کرتنکله وسائر حیوانات زاحفه شریعه وادیسنده
وغورده کثرتله بولنور . قیساریه شهر قدیمی جوارنده دکزه دوکیلان نهر الزرقه ایله
نهر المقطعده تمساحلر موجود اولدیغنی ادعا ایدن برچوق ذوات واردر. دوقتور(لورته‌ل) ك
تدقیقاتنه نظراً اشبو ایکی نهرك تمساحلری نیل نهرینك مدهش حیوانلرینه هیچ بر
وجه ایله بکزه‌مزلر . بویلری بر بچق متره‌یی تجاوز ایتمین بو حیوانلر یالکز مارت آینده
نهردن ساحله چیقه‌رق یمورطه‌لرینی براقیرکه بو اثناده انسانك بونلردن صاقنمسی ایجاب ایدر.
فلسطینك حیات حیوانیه‌سی آسیوی اولمقدن زیاده مصریدر . تمساحلرك جوده نهرلرنده
بولندیغنی ذکر ایدن تاریخ طبیعی متخصصی (تریسترام) دییورکه عجبا تاریخ قدیمده
جوده نهرلریله نیل آره‌سنده بر ارتباط موجود دکلمی ایدی ؟

اقلیم جهتیله آفریقایه بکزه‌ین غور منطقه‌سی حیات حیوانیه ایله‌ده عین مشابهتی ابراز
ایلر . شمدی‌یه قدر فلسطینده کورینن ۳۲۲ جنس قوشك ٥٨ ی نیل حوضه‌سنده
وآفریقای شمالیده دخی مشاهده اولنمشدر .

—١٢—

محصولات صناعیه

بیروت ولایتنده صنایع جسیمه‌دن اثر قالمامشدر ؛ یالکز صنایع زراعیه اهمیتنی غائب
ایتمدکدن باشقه بر آز ترقی بیله ایتمشدر . ولایتك اوته‌سنده بروسنده اییجه مقدارده اون
وزیتون یاغی فابریقه‌لری موجود اولوب بونلرك قسم اعظمی پك ابتدائی بر حالده صو
ویاحیوانله ایشلدلمکده‌در . بتون ولایتده صو ایله متحرك ١٠٠ دن فضله وبر او قدرده
هوا ایله ایشلر اون فابریقه‌سی موجوددر . نابلس وطرابلس شهرلرنده صابون اعمالاتی
اییجه آثار ترقی کوسترمکده اولوب یالکز سرمایه دارانك هپسی مدنیت غربیه‌یه آشنا
اولمدقلرندن اعمالاتخانه‌لری پك ابتدائی بر حالده قالمشدر . نابلسدن بحث ایدیلورکن بو
کیفیت آیروجه توضیح ایدیله‌جکدر .

صوك سنه‌لرده فرانسزلر طرفندن سوریه‌یه ادخال ایدیلوب آز مدت ظرفنده یرلیلر
آره‌سنده تعمم ایدن البومین ویمورطه صاریسی اعمالاتی بالخاصه شایان دقتدر اشبو صنعتك
مصرفی آز ومشکلاتی همان همان یوق کبی اولوب یرلیلر بونك سرینی اجنبیلردن چالمغه

موفق اولدیلر وکندیلریله دهشتلی بر رقابته کیریشدیلر . ایکی سنه اولنه کلنجه‌یه قدر
(طبیعی محاربه تاریخ اعلاننده اول) مظفریت اهالی طرفنه تمایل ایدییوردی . یالکز
یرلی فابریقه‌لر اوروپایه بهر کیلوسی ٣،٥ فرانقدن ١٠،٤٢٧ کیلو البومین وبهر کیلوسی بر
فرانقدن ٥٨،٦٤٥ کیلو یمورطه صاریسی اخراج ایتمشلردی . اجرا ایدیلن دقیق بر حسابه
کوره بر کیلو آلبومین ویمورطه صاریسنك استخراجی ایچون ٦٠ یمورطه‌نك صرفی
لازمکلدیکنه نظراً بو رقملر ایچون سنوی :

یمورطه		٣،٥١٨،٧٠٠
اوروپایه اخراج اولنان	»	١،٣٣٤،٨٠٠
یکون		٤،٨٥٣،٥٠٠

یمورطه استهلاك ایدیلیور .

دیمك که بیروت ولایتی سنه‌ده استهلاکات محلیه‌دن باشقه ٤،٨٥٣،٥٠٠ عدد یمورطه
اخراج ایدییور دیمکدر . بویله کارلی ایش بر چوقلرینی طاووق بسلمکه تشویق ایتدی .

صنایع نسجیه کمیت خصوصنده خسوفه اوغرامقله برابر حالا کیفیتده موقع ممتازینی
محافظه ایتمکده‌در . بیروتك ، عکانك طرابلسك منسوجات قطنیه‌سی وباخصوص
طرابلسك منسوجات حریریه‌سی معروفدر . بو اعمالاتخانه‌لره لازم اولان مواد ابتدائیه
نك بر قسم مهمی جبل لبناندن کلیر . جبل مذکور طرابلس فابریقه‌لرینه سنه‌ده
٣٥٠،٠٠٠ وبیروتده کیلره ٢٠٠،٠٠٠ کیلو غرام ثقلتنده قوزه صاتمقده‌در .

ایپلك حالنه افراغ ایدیلن ایپكك بر قسمی مارسیلیایه اخراج اولنوب قسم دیکری
ارابسك نقشلرله مزین اینجه ایپکلیلر نسج ایدن بیروت فابریقه‌لرنده استهلاك اولنمقده‌در.
بوندن باشقه بیروت ، طرابلس وصیداده‌کی اعمالاتخانه‌لرده الاجه تعبیر ایتدکلری
ایپکلی ویا پموقلی منسوجات دخی اعمال اولنور . بو رالرده قرمزی‌یه بویانمش ایپکلر
اوروپانك اك مهم سرکیلرنده مظهر تقدیر اولمشدر .

بیروت شهرندن اوروپایه کوندریلن آلتون ویا کموشدن معمول زینت ایشلری
اییجه رغبته مظهر اولدیغی کبی اعمال ایدیلن آلتون وکموش تللردن قفس شکلنده بر نوع
قیومجیلق ویانه سرکیسنده برنجی درجه‌دن مدالیه‌یه نائل اولمشدی .

بو کبی اینجه ، ظریف وذوق سلیم محصولی اولان عثمانلی زینت ایشلری پورتکیزدن
باشقه هیچ بر اوروپا مملکتنده تقلید ایدیله‌مدی . ایتالیانك جنوره شهرینك
قیومجیلغی کرك صنعت وکرك انتظام خطوط وذوق سلیم نقطه نظرندن پك آشاغیدر
بیروتده ، صیداده ، ناصره‌ده وولایتك بیوك شهرلرنده یاپیلن صدفله ایشلنمش اوانی خشبیه
بر چوق ارباب مراقك نظر تقدیر وتحسیننی جلب ایتمکده‌در .

—١٣—

امور زراعیه

امور زراعیه حقنده وقوف واختصاصیله معروف فاضل محترم حسین کاظم بك افندی طرفلرندن قلمه آلنان اشبو مقالهٔ مخصوصه‌یی عیناً درج ایدییورز :

١ — سوریه زراعتنه متعلق بر ایکی سوز

سوریه‌نك هانکی طرفنه باقیلمش اولسه ، زراعتك حال ابتدائی وطبیعیده قالدیغی ، علمك وعلم ایله علاقه‌دار اولان صنعتلرك تکاملنی تعقیب ایده‌مدیکی کوریلور . بو نقیصه زراعتدن بکله‌نیلن استفاده‌یی محدود بر درجه‌یه ایندیرمشدر. دیکر طرفدن‌ده توپراغك ، اقلیمك وهوانك فیض تأثیریله بو مملکتده زراعت ، آنادولینك بر چوق یرلرنده اولدیغی کبی ، حال طبیعیدن بوسبتون اوزاقلاشمامشدر . آنادولینك دوز اوولرنده ، واسع یایلالرنده ، عارضه‌لی قیرلرنده اك مساعد ییللرده بره بش وآلتیدن زیاده حاصلات آلینه‌مایور؛ محصولاتك آلوب قالدیردیغی عناصر غدائیه ایله سنه‌دن سنه‌یه قوتدن دوشن تارلالردن أیی کوتو برشی قازانه بیلمك طبیعتك وتصادفك لطفنه قالمش ایکن سوریه‌ده هوانك وتوپراغك داها مساعد وداها فیاض اولماسی سایه‌سنده ، اك ابتدائی بر طرزده یاپیلان زراعتله ، ممکن اولدیغی قادار چوق وأیی حاصلات یتشدیریلیور. اقتصادیات زراعیه‌یه کوره ، آنادولی زراعتی — اك چوق أمك واك آز مصرفله اك آز حاصلات آلمق — حکمیله تعریف ایدیله بیلیر. حال بوکه سوریه زراعتی اقتصاد نقطهٔ نظرندن ده آز چوق بر کار براقییور وزراعتك بو مملکتده مهم بر عامل ومؤثر اولدیغی کوریلیور . بو فیض ورجحان شبهه‌سز اقلیمه وتوپراغه عائددر . زراعت علمنه کوره ، سوریه‌ده یاپیلان زراعتك آنادولیده‌کی طرز زراعتدن پك چوق تخالف ایتمه‌دیکی محققدز . سوریه‌نك أسکی ویکی زراعتی آراسنده بر مقایسه یاپمق وزمانك وجوده کتیردیکی فرقلری کورمك پك فائده‌لی در وبو اسکی دورلره نسبتله حاصلات زراعیه حس ایدیله‌جك قادار آزالمشدر . فقط بو حال دنیانك باشقا مملکتلرنده‌ده بویله اولمشدر . هر طرفده توپراقلردن متمادیاً بعض شیلرك آزالدیغی ، شرائط اقلیمیه وزراعیه‌نك ، اك معمور یرلردن اك اوزاق مملکتلره قادار ، هر طرفده بوزیلوب دکیشدیکنی هر کس بیلیر . دنیانك بیوك بر قسمی اسکی دورلرده واسع وصیق اورمانلرله قاپلانمش ایکن شرائط اقلیمیه وزراعیه شبهه‌سز باشقا ایدی . اورمانلرك تخریبی ، چالیلقلرك کسیلمه‌سی

دنیانك منظره‌سنی دکیشدیردی . اورمانلردن وچالیلقلردن آچیلان منبت تارلالردن ایلك سنه‌لرده آلنان حاصلاتك ایلکی وچوقلغی بو یولده یورومك ایچون انسانلره جرأت ویردی . اورمانلردن آچیلان یرلر سنه‌دن سنه‌یه کنیشله‌دی. برقاچ سنه صوکرا قوتدن دوشن توپراقلرك غائب ایتدیکی عناصر غدائیه‌یی کیری ویرمك اصوللری بیلنمه‌دیکی ایچون هر طرفده اورمانلر انصافسزجه کسیلدی ویکیدن یکی‌یه تارلالر آچیلدی . بو یوزدن میدانه چیقان اراضی هر مملکتده توپراقدن یاشایان خلقك احتیاجندن قات قات زیاده اولدی . اورمانلر آزالوب فنا وقوتسز توپراقلر میدانده قالدی واوزمان سفالت زراعیه باشلادی ... یالکز بعض مملکتلرده علمك وصنایعك زراعتی دوشدیکی یردن قالدیره‌بیله‌جکی آکلاشیلدی . علم کیمیای زراعی اوتلرك توپراقدن نه کبی شیلر آلدیغی وبر دوزی‌یه توپراقدن اکسیلن بو عناصری کیمیائی ، معدنی وصناعی ماده‌لرله تارلالره کیری ویرمك وبو سایه‌ده هر زمانده وهر یرده توپراقدن أیی وچوق حاصلات آله بیلمك امکانی اولدیغی واضحاً کوسته‌ره‌بیوردی . پك یاقین دورلره قادار توپراقله اوتلر آراسنده‌کی مناسبتلر آکلاشیله‌مامشدی . توپراغه اوتلرك کوکلرینی طوتمقدن باشقه بر وظیفه ویریله‌ییور وأهلی ویابانی بوتون نباتاتك دال ویاپراقلریله هوادن یاشادیغنه اینانیلییوردی. اوتلرك مرکباتیله توپراقلرك عناصری آراسنده‌کی مناسبتلر تمامیله آکلاشیلدقدن صوکرا، زراعتك تصادفه تابع برایش حالندن قورتاریله‌جغنه امیدلر چوغالدی . زراعتك بر چوق نظریه‌لری بر کیمیا دارالاستحضارنده حل ایدیلن بر معادله‌ٔ فنیه حالنی آلدی . عالملر بزم أکدیکمز اوتلری تحلیل ایتدیلر وهر برینك توپراقده نه کبی عناصر انباتیه آرادیغنی آکلادقدن صوکره بو عنصری اونلرك أکیله‌جکی توپراقاره ویرمك چاره‌لرینی دوشوندیلر . اووقتده توپراقلری قوتدن دوشورمه‌مك اصوللری بولوندی وبورادن — زراعت متناوبه — کبی علمی وفائده‌لی بر اصول میدانه چیقدی . انسانلر علم وصنعت سایه سنده طبیعته وتوپراغه تحکم ایده بیلمك یوللرینی بولدیلر واقلیمك وهوانك عارضه‌لرینه قارشی چاره‌لر آرادیلر . بونك ایچون توپراقلرك داها باشقا طرزده ایشلنمه‌سی زراعت میخانیکیه آلتلرینك قوللانیلماسی ، حاصلاتك تنویعی ، چاپالامه وسورکوله‌مه کبی ، پوللوقلرك وصابانلرك ده‌رین وآغیر ایشلرینی تماملایان خفیف ویوزدن سورمه‌لر ، چاپا ماکینه لری ، یرینه وتوپراغك احتیاجنه کوره تفجیر واسقا اصوللری ... اقلیمك تأثیرینی، چفتجیلکك فائده سنه اولمق اوزره تعدیل ایتدی وزراعت راطبه ویابسه طرزلریله طبیعته ازچوق غلبه ایتمه‌یه امکان بولوندی ... علمك ایلریله‌مش اولدیغی مملکتلرده زراعت بو تعریف ایتدیکمز شکللری آلدی وزراعت هر معناسنه کوره برفن وصنعت اولدی ... سوریه مزی بالطبع بو مملکتلردن بری عدایده‌ریز . فقط ، طبیعتك بوراده باشقا یرلرمزه نسبتله ، داها فیاض

اولدیغنی سویله مشدك . بونك سببلرینی مطالعه ایتمك فائده‌دن خالی دکلدر : تاریخ ، بزه اسکیدن سوریه ساحللرینك تااچریلره طوغرو واسع اورمانلرله قپلانمش اولدیغنی، فنیکه تجارت بحریه‌سنك بومملکتده رواج و حیات بولدیغنی کوسته ریور . رومالیلر زماننده حورانك أك چوق ذخیره یتشدیره‌ن بریراولدیغنی بیلیبورز . بوراده تأسس ایدن بویوك ومتعدد شهرلرده حیاتك توپراقدن چیقاریلدیغنده‌شبهه ایدیله‌مز ... فقط بوزمانلرك شرائط اقلیمیه‌سی بزم ادراك ایتدیکمز عصرك شرائطیله نسبت ایدیله‌مه‌یه‌جك قادار دکشمشدر . اورمانلر آزالمش ، توپراقار قوتدن دوشمش ، نهر یاتاقلرینك طولوب یوکسلمه‌سندن جابجا کوللر وباتاقلقلر وجوده کلمش‌در . بونکله برابر ، سوریه‌نك توپراغی وهواسی ینه فیضلی قالمش ، اسکی حوران بوزمانك‌ده بوغدای مملکتی اولمق رجحانی بوتون‌بوتون غائب ایتمه‌مشدر . بوحال آتیا بومملکتك زراعتنه علمی ومعقول برشکل ویره‌بیلمك ایچون بزه پك بویوك امیدلر بخش ایدر . وبوراده صرف ایدیله‌جك سرمایه‌لرك ، امکلرك غائب اولمایه‌جغنی آکلادیر ...

بیروت ولایتنك ، داها طوغروسی سوریه زراعتنك علم نقطهٔ نظرندن تعریفی شایان استفاده دکلدر . توپراغك هنوز پك ابتدائی بر طرزده وصوك درجه‌ده بسیط وساده آلتلرله‌ایشلندیکی بو مملکتده چفتجیلکدن چیقاریلان فائده‌لرك محدود بردرجه‌ده قالدیغنده شبهه یوقدر. زراعت متناوبه‌نك، کیمیوی ومعدنی عناصر انباتیه‌نك، زراعت متکاثفه‌نك تأمین ایتدیکی مبذول حاصلاته وبویوك کارلره بورالرده انتظار ایدیله‌مز . دیکر طرفدن‌ده شرائط اقتصادیه‌یی حسابه قویمق وبونك زراعتده‌کی تأثیرلرینی نظر اعتباره آلمق لازمکلیر. بو راسی منکر اولمامقله برابر آقده‌کیز بوینجه اوزانان بیروت ولایتی ساحللری شوسه یوللریله ، شمن دوفرلریله ، بحری وسائط نقلیه‌سیله ، زراعته داها مساعد شرائط اقتصادیه حاضر لامقده‌در . زراعتك آنجاق بوکبی اویغون شرائطده فائده‌لی وکارلی اوله بیلدیکنی هرکس بیلیر . بو نقطهٔ نظره کوره ، بو مملکتك زراعتی قوله قوتدن داها باشقا شیلرده قازاندیرمقده‌در . باخصوص شرائط اقلیمیه‌ده بر چفتجیلکه ألویریشلی‌در :

صیجاق، رطوبت ... زراعتك بو أیکی مهم شرطی بو مملکتده مبذولدر . اقلیمك اطرادی ، موسملرك انتظام تعاقبی ، یاغمورلرك مبذولیتی کبی مساعد شرائط اکسیك دکلدر . لبنانك طاشلق وعقیم صیرتلرندن باشقا ولایتك همان هر طرفنده حیات ارضك بی نهایه فیوض وبدایعی کوریلور . طبیعت هریرده انسانك یوزینه کولر . سوریه قطعه‌سی بو کونکی حالیله‌ده شبهه‌سز بر زراعت مملکتی‌در . شیمدی‌سز علمك وصنایعك تکاملندن ایلری‌کلن مأثری بویره‌کتیرکز ، اورمانلری ممکن اولدیغی درجه‌ده یکیدن یتشدیرکز ، توپراقلری طبیعتده پك مبذول اولان عناصر غدائیه‌ایله جانلاندیرکز ، دکیزك سواحله

استیلاسنه مانع اولکز ، کوللری وباتاقلقلری قورودکز ، تارلالری صولامق چاره‌لرینی بولکز ، تخملره اعتنا ایدکز ، صنعی چایرلر یتشدیرکز ، طبیعتك طوعی قوتلری اولان اورمانلردن وچایرلردن استفاده یوللرینی آرایکز . اوزمان سوریه آز وقتده دنیانك اك مترقی زراعت مملکتلری صیراسنه کچر . شو قادارکه طرز زراعتی‌ده ایلشدیرمك ، خصوصیله زراعت متناوبه‌یه رواج ویرمك لازمدر . وبو سایه‌ده مملکتده علمی ومعقول بر اصول زراعت وجوده کلمش اولور .. حال حاضرده بیروت ولایتی بوغدای وآرپادن باشقاینه حبوباتدن صایلان ، بقله ، فول بقله، داری ومرجمك کبی بر چوق شیلر یتشدیرمکده‌در. یالکز مناوبهٔ زراعت اك ابتدائی شکلندن ، بر سنه اکیز وایرته‌سی سنه نطاسدن هنوز اوزاقلاشمامشدر . اوچ درت سنه‌لك بر زراعت متناوبه اصولی بیلنمش اولسه توپراقلردن داها زیاده استفاده ایدیلیر ، تارلالرك بوتون بوتون قوتدن دوشمه‌سنه سببیت ویرلمز وچایرلریتشدیرلمك صورتیله چفت حیوانلرینك جنسلری ایلشدیرلمش اولور . یرینه کوره اوچ ویادورت وبلکه داها زیاده‌ سنه‌ده بر دفعه حبوبات زراعتنك توپراقلردن آلوب کوتوردیکی عناصر انباتیه بر دورهٔ زراعت متناوبه‌نك دیکر سنه‌لرینی اشغال ایدن متنوع حاصلات ایله وتارلالره ویریلن کوبره‌لرله اعاده ایدیلیر . ینه بو طوزده انسانلره وحیوانلره اك ایی ومبذول بر غداویرن پاتاتز ، پانجار ، هاووج وامثالی کوکلی اوتلرك زراعتی تعمم ایدر ، یاش وقوری اوتلرله حیوانلره بول ومغذی بریه‌جك حاضرلانیر . علمی اصول زراعتك ویره‌جکی منفعتلری آکلامق ایچون اوزاقلره کیتمه‌یه‌لزوم یوقدر . حیفاده وداها بر قاچ یرده اوروپالی مهاجرلرك تأسیس ایتدکاری نمونه وتجربه‌تارلالرنده، کویلرده بو طرز زراعتك بوتون فیضلرینی کورمك ممکندر وبزم ـ زراعت استعماریه ـ تعبیر ایتدیکمز بو اوروپا اصولنه تقلید ایله سوریه زراعتنك هریرده ایلری کوتوریله‌جکنه اعتمادمز واردر . بو طرزده حاصلاتك توپراقلردن آلدیغی عناصر غدائیه طبیعی وصنعی واسطه‌لرله ، تنویع زراعتله ، عادی وکیمیوی کوبره‌لرله ینه توپراغه اعاده ایدلمش اولور . مملکتمزده سفالت زراعیه‌یی بر طرف ایده‌جك ، توپراقلره وانسانلره فیض وحیات ویره‌بیله‌جك آنجاق بو اصول زراعتدر . مهاجر کویلری سوریه ایچون بر — چفتلك مکتبی — و— زراعت تجربه تارلاسی— حکمنده‌در . بورالرده اقلیمك شرائطی ، هوانك تأثیرلری ، توپراغك مرکباتی اوزون اوزادی‌یه تدقیق ایدلمش وایش یکیلکك ترددلرندن ، اندیشه‌لرندن اوزاقلاشدیرلمشدر . حیفا جوارنده زراعت متناوبه اصولنده أکیلن تارلالرك ویردیکی چوق وایی حاصلات علمه استناد ایدن چفتجیلکك تأمین ایده‌بیله‌جکی فائده‌لری آکلادیر . شوراسنی‌ده اونوتمامالی درکه زراعتده‌ده تدریجی بر انقلاب وتجدد پایدار اوله‌بیلیر . عصرلردن بری اك ابتدائی بر طرز زراعتك جاری

اولديغى بر مملكتده بردن بره اك مكمل وعلمى بر طرز زراعته ، زراعتده غايه اولان مناوبهٔ زراعيه‌يه كچيله‌مز . اقليمك ، توپراغك ، اقتصادى وتجارى شرائطك تأثيرلرى آلتنده زراعت متناوبه‌نك باشقاباشقا شكللر آلماسى لازم كلير . بو اشكالى بيلديره‌جك اسبابى داها اولدن دوشونمه‌يه مجبورز . زراعت استعماريه‌ده ، يعنى ولايتك بعض نقطه‌لرنده اوروپانك علمى زراعتنه امتثالاً ياپيلان اصولده بو سويله ديكمز شرائط كوزه ديلمش وديكر طرفدن‌ده توپراقلرك قابليتى ، اقليمك تأثيرلرى آيرى آيرى تدقيق ايدلمش اولديغندن بو تجربه‌لردن باشقا يرلرده‌ده استفاده ايدلمك ممكندر . بيروت وسوريه زراعتنك ايلرى كيتمه سنه زراعت استعماريه‌نك مهم بر سائق وعامل اولديغنده شبهه يوقدر .

زراعت متوسعه ومتكاثفه تعبيرلرينك دلالت ايتدكارى حال ومعنا بو علمك متخصصلرنجه معلومدر وهر ايكى طرز زراعتى ايجاب ايتديره‌ن اسباب وعوامل واردر . زراعتدن آز چوق بر استفاده ايدلمك ايچون بو سوائقك تدقيقى لازم كلير . — اك چوق بر سرمايه ايله اك آز بريردن ممكن اولديغى قادار زياده حاصلات آلمق علمى وصنعتى اولان — زراعت متكاثفه — آنجاق سرمايهٔ زراعينك ، كيميوى ومعدنى عناصر انباتيه‌نك مبذولاً بولونديغى يرلرده ، هر دورلو حاصلات زراعيه‌نك قولايجه واك مساعد شرائطده الدن چيقاريله بيلديكى وعلم وصنعتك قولايلقلرندن اك واسع مقياسده استفاده ايديلن متمدن ومترقى مملكتلرده ياپيله بيلير . بو طرز ، بر يرده داها ديديكمز كبى زراعتده غايه‌در وهرطرفده بو غايه‌يه طوغرويورومك لازم كلير . بالعكس — اك آز مصرفله ، اك كنيش بريردن آز چوق حاصلات آلمق صنعتى اولان — زراعت متوسعه — بزم مملكتلرمزه ، بزم اقتصادى واجتماعى شرائطمزه داها اويغون اولان بر طرزدر . هر هانكى بر مملكتده غايهٔ زراعيه زراعت متوسعه‌دن زراعت متكاثفه‌يه كچمكدر . بونك اسباب وسوائقى ، بو طرزده‌كى تكاملى قولايلاشديران وياكه‌جلشديره‌ن شرائطى آرامق بزى بوراده تعقيب ايتديكمز مقصددن اوزاقلاشديرير . يالكز شوقدار سويله‌مك ايسته‌ريز ، كه بو غايه‌يه طوغرو يول آلمق ايچون دوشونيله‌جك وحاضرلانه‌جق بر چوق شيلر واردر واوزمان تدريجى بر تكامل ايله ، زمين وزمانك شرائطنى ، اقتصادى واجتماعى عامللرى كوز اوكنده طوتمق صورتيله صاغلام آديملر آتيله‌بيلير . ايمدى ، ولايتك بر چوق يرلرنده جارى اولان اسكى اصولده زراعتك بقا ودوامنى ايجاب ايتديره‌ن بر چوق سببلر واردر وبو اسباب موجود اولدقجه دكل زراعت متكاثفه‌يه ، حتى مناوبهٔ زراعته طوغرو يورومكدن فائده‌يرينه ضرر كوريلور . شوقادار ، كه بو حالده‌بيله ياپيله‌جق وحاضرلانه‌جق بر چوق شيلر واردر . ديكر طرفده‌ده زراعت متناوبه ومتكاثفه اوروپا مهاجرلرينك مستعمره‌لرنده دائما تقليد وامتثال ايديله‌جك بر غايه حالنده‌طورير . خلقده

آراديغمز استعداد حاصل اولديغى زمان بو تقليد كندى كندينه وجوده‌كلير .

بو اعتباره كوره ياپيله‌جق شيلرى شويولده طوپلايه بيليرز .

ا — ولايتك زراعت علمى نقطهٔ نظرندن تتبعى ؛

ب — زراعتك شدتله علاقه‌دار اولديغى شرائط اقتصاديه‌نك مطالعه‌سى ؛

پ — دار المعلمينلرده وتحصيل اعدادى مكتبلرنده تدريسات زراعيه‌يه اهميت ويرلمك وقلاسيك زراعت كتابلرى يازديرلمق ؛

ت — زراعت علمنك اك بسيط وفائده‌لى نظريه‌لرندن باحث وساده بر لسانله يازيلمش رساله‌لرى ولايتك هر طرفنه طاغيتمق ؛

ث — سنه‌ده‌بر دفعه ولايتك بويوك قصبه‌لرنده برمشهر زراعت تأسيس ومكافاتلر اعطاسى ؛

ج — حاصلات ارضيه اوررينه آز بر مدت وجزئى بر فائضله اقراضاتده بولونه بيله‌جك بر مؤسسه‌نك وجوده كتيرلمه‌سى ؛

چ — بر تجربه اولمق اوره بر ويا ايكى يرده بر زراعت تعاون شركتنك تأسيسى ؛

بوديكمز شيلر حاضرلاندقدن وزراعتك شكل حاضرى واحتياجلرى كورلدكدن صوكرا مملكتك زراعتى برر مسئله‌يه حالنده ميدانه چيقار .

سوريه طوپراقلرندن پك واسع برمقياسده استفاده ايدلمك امكانى حاضرلايان برشى‌ده ميوه استحصالاتى‌در . ولايتك ساحلى باشدن باشه پورتاقال ، انجير، زيتون، ، خرما، موز، اوزوم وامثالى ميوه‌لرله شكر قاميشى يتشديرمه‌يه صوك درجه‌ده الويريشلى‌در . وبويله استحصالات ايله بويوك بويوك منفعتلرالده ايتمك ايشدن بيله‌دكلدر . سبزه وميوه باغچوانلغى، باغجيلق ، اورمانجيلق، ايپكجيلك . . . ايچون بر ولايتده پك واسع ومساعد زمينلر واردر. حيوان يتشديرمك ، طاووقجيلق، تره‌ياغجيلق پك بويوك كارلر براقان وزراعتله اوزاقدن وياقيندن علاقه‌دار اولان صنعتلردر . يالكز ، زراعت نظرى وعملى برعلمدر . اكثريا كوره‌نكدن ايلرى كچميه‌ن اعتيادات ايله زراعت عمليه‌دن پك چوق شى قازانيله‌ماز ؛ علمه ونباتات ژه‌ئولوژى حيوانات ، حكمت طبيعيه كيميا وميخانيك كبى فنلردن فيض آلان برزراعت نظريه ايله تكامله كيديله بيلير . اقليمدن ، هوادن اقتصادى واجتماعى شرائطه ، كمرك تعرفه‌لرندن اصول حمايه‌يه قادار هر شى ايله آز چوق علاقه‌دار اولان زراعتك تكاملى زمين وزمانك سوائق وعواملنى تتبع ايله حاضرلانير . هرشيده اولديغى كبى ، زراعتده‌ده مملكتك علمه بويوك احتياجى واردر ونقصان اولان بودر . مملكتك زراعتدن وزراعى صنعتلردن بكله‌ديكى شيلر واردر شيمديكى حالده زراعتدن ضايعه انتقال ايديله‌جك دوره‌دن چوق اوزاقده‌يز باخصوص صنايعك ايلرى كيتمش اولديغى يرلرده زراعتده بوندن پك واسع بر مقياسده استفاده ايتمشدر . زراعت طبيعتك وانسانيتك

موجوديتندن صادر اولان بوتون قوتلرله علاقه‌داردر وانسانلغك حياتيله معاصردر . زراعت تعبيرنده طبيعت ايله انسانيتى خلاصه ايدن، بونلرى بر نقطه‌ده طوپلايان بر شى واردر : چونكه ايشله‌نن توپراق وايشله‌ين انساندر . انسانلغك صفت متمايزه‌سى عقلك طبيعته تحكمى در وقواى طبيعتدن تأمين واستحصال حيات وسعادتدر . بومجاهده، بو مدهش وشرفلى مبارزه‌نك توپراقلرده ، تارلالرده ، باغلرده، وباغچه‌لرده جارى اولديغنى ؛ الك قيصه تعبيرله فعاليت بشريه‌نك زراعتده تجلى ايتديكنى هر كس بيلير . بين ايله‌معده آراسنده‌كى مناسباتى‌ده كوز اوكنه كتيره‌جك اولورسه‌ق انسانلق عالمنده‌كى تكاملك زراعتله ، طبيعته تحكم ايله واونك قوتلرندن وقابليتلرندن استفاده ايله باشلامش اولديغنى اعتراف ايتمك لازم كلير . حياتك بوتون فعاليتنده سائق اولان زراعتك اساس مدنيت اولديغنده شبهه يوقدر .

٢ — تشكيلات ومؤسسات زراعيه [*]

اعلان مشروطيتدن اول هر طرفده اولديغى كبى بيروت ولايتنده‌دخى زراعت تشكيلاتى يوق ايدى بو امر مهمه ٣٢٥ سنه‌سندن برى تجارت وزراعت نظارت جليله سى اهميت ويرمكه باشلامشدر . مخصصاتى موازنهٔ عموميه‌ده اولان مأمورين اليوم يالكز بر زراعت مديريله حيفا ، عكا ، طرابلس شام ، لاذقيه ايله بيروت زراعت معلملريدر . بر ولايتك ترقيات زراعيه‌سنه خدمت ايده‌جك شو برقاچ مأمورك غير كافى اولديغنى كورن والئ عالى ولايت عزمى بك افندى حضرتلرى ٣٣٢ سنه‌سى خصوصى بودجه سنك دها واسع بر صورتده تنظيمنى امر بيورديلر . وبو صورتله ٣٣١ سنه‌سنك كانون اولنده بيروتده اجتماع ايدن مجلس عمومئ ولايت ولايتك امور زراعيه‌سى ايچون ١،١٣٨،٠٠٠ غروشلق تخصيصات ويرمشلردر . ٣٣٢ سنه‌سى امور زراعيه بودجه‌سى ربط ايدلمشدر . بونك تدقيقندن دخى اكلاشيله‌جغى وجهله ولايتك هر لواسنده بر چفتلك مكتبنك تأسيس وكشادى تقرر ايدرك بو مكتبلرك اراضيلرى همان هر طرفده مبايعه ايدلمشدر .

صور وطرابلس شام مكتبلرى بنالرينك انشاسنه باشلانمش وختام بولمق اوزره‌در . احوال حاضره دولاييسيله ديكر چفتجيلك مكتبلرينك بنالرينه هنوز باشلانمامشدر . ٣٣١ سنه‌سى تشرين ثانى ظرفنده ينه عزمى بك افندى حضرتلرى طرفندن كشاد بيوريلن بيروت نمونه باغچه وسوتخانه‌سى ايچون ٣٣٢ سنه‌سى بودجه‌سنده يوز يكرمى بربيك غروش تخصيصات اعطا بيورمشدر . مملكتك سوتجيلك وپنيرجيلك صنعتنك كرى قالديغى وبونك جداً محتاج تشويق ومعاونت اولديغنى كورن والئ مشار اليه حضرتلرى طرفندن نيسان سنه ٣٣٢ ابتداسندن اعتباراً بيروت شهرنده بر سوتجلك مكتبنك كشادينى امر بيورديلر وكيفيت همان قوه‌دن فعله چيقارلمشدر . مكتب مذكوره سنه‌ده مجاناً يكرمى طلبه التمسنه قرار

[*] اشبو معلومات بيروت زراعت مديريتى طرفندن كوندرلمشدر .

ويرلمشدر . اليوم مكتب مذكورده بولنان طلبه‌لر فن دائره‌سنده يغورت ، تره‌ياغى ، بياض قاشقاوال وحلوم پنيريله آرناؤد پنيرينى قايماق اعمالنى وديكر بعض اوروپا پنيرلرينك اعمالنى اوكرنمشلردر . بو مؤسسه سايه‌سنده يرلى بياض پنيرينك دها مكمل بر صورتده وقاشير پنيرينك وديكر پنيرلرك صورت اعمالى تعمم ايده‌جكى محققدر .

معاشات ومصارفاتى موازنهٔ عموميه‌دن ويريلن ٣٢٦ سنه‌سنده برى بيروتده بر ده دار الحرير مكتبى موجوددر .

كرك موازنهٔ عموميه‌دن وكرك موازنهٔ خصوصيه‌ده‌كى مأمورين ومؤسسات زراعيه‌نك امر نظارت واداره‌سى مركزى بيروتده بولنان زراعت مديريتنه مودوع بولنمشدر .

« ١٣٣٢ » سنه‌سنده ولايت ايچون موازنهٔ عموميه‌دن ويريلن تخصيصات مقدارى .

	غروش	پاره
زراعت مديريله بش زراعت معلمنك بر كاتب وبر خدمه‌نك برسنه‌لك معاشاتى	٦٩٦٠٠	٠٠
بيروت زراعت دائره‌سنك بر سنه‌لك ايجارى	٠٣٠٠٠	٠٠
تنوير وتسخين	٠٠٠٩٠	٠٠
قرطاسيه	٠٠٧٨٠	٠٠
متفرقه	٠١٢٠٠	٠٠
خرجراه ويوميه	١٣٠٠٠	٠٠
دار الحرير معاشاتى	١٧٤٠٠	٠٠
توتلك وابنيه ايجارى	٠٦٧٠٠	٠٠
متفرقه ومحروقات ومفروشات وسائره	٠٥٠٠٠	٠٠
بوجكجى وعمله يوميه‌سى (اوچ آيلق بر نفر بوجكجيله ايكى عمله)	٠١٨٠٠	٠٠
يكون	١١٨٥٧٠	٠٠

—١٤—

امور نافعه

١ — طرق ومعابر

١٣٣١ سنه‌سنده اجرا اولنان عملياتله ٣٣٢ سنه‌سى ظرفنده ياپيله‌جق عمليات وانشاآت ومعاملات فنيه واداريه حقنده ولايت سرمهندسلكندن مجلس عمومئ ولايته ويريلن رابور موضوعمزى بر مقدار آكلاته‌بيله‌جك بر ماهيتده اولمغله بيروت عكا ونابلس لوالرينه متعلق اولان قسمى بر وجه زير عيناً درج اولنور .

وقتیله ولایت داخلنده یاپیلان یوللرك مجموع طولی ٥٥٢،٠٠٠ کیلومترودن عبارت اولوب بونلردن ٣٢١ + ٢٠٠ کیلومتروسی طرق عمومیه‌یه و ٨٠٠ + ٣٥١ کیلومتروسی‌ده طرق خصوصیه‌یه تفریق وتخصیص ایدلمشدر . بو صورتله وجوده کتیریلن عملیاتك چوغنده هر ولایتده اولدیغی کبی ایجاب فنیسی نظر اعتباره آلنه‌رق تماميله فنی بر عملیاتله یاپلدیغی کبی یاپیلان اقسامه‌ده درحال تطبیقی مقتضی تعمیرات متمادیه‌سنه‌ده اهمیت ویریلمه‌رك متروك بر حالده قالدیغندن یوللر غیرقابل مرور بر حالده خراب اولمش بولنمسی حسبیله موجودی تماميله اصلاح واکمال ایدلمدکجه یکیدن کشادی اشد لزومی اولان یوللردن ماعدا یکیدن یول کشادندن صرفنظر ایدلمشدر :

٣٣١ سنه‌سی بودجه سنه نظراً یاپیلان عملیاتله بالمجوریه یاپیله میان وترك ودور ایدیلن وایدیله‌میان عملیات وانشاآت وتعمیرات حقنده جریان ایدن احوال، بروجه زیر عرض ایدیلیر .

١ — بیروت اطراف شهریوللری . — اشبو طریقك اکمال انشاآتی ایچون کچن سنه بودجه‌سنه مع علاوه ٢٢٠،٠٠٠ غروش تخصیص ایدیله‌رك عملیاته باشلانلمش وشمدی‌یه قدر ٢٫٩٠٠ متره طولنده تسویهٔ ترابیه و ٨٦٢٥٠ املا و ٩١٩٥ حفر و ٥٧١ متره مکعبی یموشاق و ٥٩٧ سرت تسویهٔ ترابیه اجرا و ١٠٥٠ متره مکعبی قیرمه و ١٧٢ طون یونتمه طاش احضار ایدلمش وبوکا مقابل شمدی‌یه قدر ٢١٩١٤٠ غروش صرف ایدلمشدرکه بو سنه‌کی تخصیصاتدن آنجق ٨٦٠ غروش قدر بر پاره قالیور . مع ما فیه تخصیص اولنان مقدار عملیاتك اکمالنه غیر کافی کورولمکله سنهٔ حاضره داخلنده تخصیص اولنوب احوال دولاییسیله صرف اولنمیان سائر اقسام طرق بودجه‌سندن دها ٢٠٠،٠٠٠ غروشك تفریق ومناقله صورتیله تخصیص ایدلدیکی تقدیرده سنه نهایتنه قدر اکمال عملیاتنه دوام ایدیله‌بیله‌جکی مستغنئ عرضدر . مذکور طریقك تمدیدی وایجاب ایدن مواصله‌یی تأمین ایچون مقتضی عملیاتی حقنده، ٣٣٢ سنه‌سی بودجه‌سنه ٢٠٠،٠٠٠ غروش وضع ایدلمشدرکه بو بابده‌کی اوراق کشفیه‌سی بر طرفدن عملیاتنه دوام ایدلمك صورتیله دردست تنظیمدر .

٢ — صور قصبه‌سی اطرافده‌کی قسم طریق ایچون : ١٣٣١ سنه‌سی ظرفده تخصیص اولنان ٩١٨٩٤ غروشه مقابل متعهدی معرفتیله ١٣٤٣ مترو طولنده ١،٨٤٠ مترومکعب شوسه فرش ایله سیلندیری کشیده و ٥٥ متره مکعبی قیرمه و ١٨ متره مکعبی خام طاش احضار ایدلمش اولدیغی کبی متباقی ١٥٢ متره طولنده‌کی شوسه عملیاتیده سنه نهایتنه قدر بهمه حال اکمال ایدیله‌جکدرکه بو صورتله متعهد تعهدینی ایفا ایتمش بولنه‌جقدر .

٣ — صیدا ـ مرجعیون طریقی . — اولجه متعهده احاله ایدیله‌رك عملیات اکمال ویوزده بش تواقصی ایله قبول موقتی اجرا ایدلمش ایسه‌ده عملیاتدن بر سنه مدت کچدیکی

حالده متعهد ایکی قبول آره‌سنده اکمالنه مجبور بولندیغی تعمیرات متمادیه سنه‌دوام ایله قبول قطعی‌یه شایان بر حاله یولی افراغ ایلمدیکندن نظارت جلیله‌نك امریله حسابی قطع ونواقصی عملیاته مقابل متعهدك استحقاقندن ١٣٤٢٧ غروش تنزیل و ١٤٥٩٩ غروش‌ده توقیف ایدیله‌رك متعهد نام وحسابنه اکمال عملیاته دوام ایدلمکده‌درکه عملیاتك اکمالنی متعاقب توقیف اولنان اقچه‌دن پاره قالدیغی تقدیرده استحقاق اولمغله متعهدینه ویریله‌جکدر .

مع ما فیه متعهد اثنای انشاآتده استخدام ایلدیکی عمله‌نك بر مقدارینك استحقاقنی تسویه ایلمدیکی چالشمش اولان عمله‌نك افاده‌سی ومتعهدك قبولیله مثبت بولندیغندن اکمال عملیاته قدر توقیف ایدیلن وتعمیرات ایچون صرفی جهتنه کیدیله‌میه‌جك اولان متعهدك یوزده اونلرندن دینی نسبتنده بر مبلغ تفریق وعمله‌یه متعهدك حضوریله توزیع ایدیله‌جکدر .

عکا سنجاغی

١ — ناصره ـ طبریا قسمی : ایکنجی واوچنجی قسملر ایچون ٣٣١ سنه‌سی انشاآت وتعمیرات فصلنه بودجه‌سنه ٤٦٧٥٧٣ غروش تخصیص ایدیله‌رك اشبو اقسامدن ایکنجی قسم ٣٣٠ سنه‌سنده متعهدینه احاله ایله ایلول نهایتنه قدر عملیاتنه دوام ایدلمش ایسه‌ده احوال حاضرهٔ حربیه دولاییسیله قطع حساب ایدلمه‌دن متعهد عملیاتی ترك ایلمکله جهت عسکریه‌دن هر ایکی قسمده اکمال ایدلمشدر اوچنجی قسمك ایسه اوراق کشفیه‌سی بیله یاپیلمامش اولدیغندن بو سنه نافعه‌جه هیچ بر عملیات یاپیله‌رق براقلمش اولدیغی حالده جهت عسکریه‌جه اشد لزومنه مبنی عمله طابورلریله مستعجلاً اکمال ایدلمشدر . بو سببدن دولایی بو سنه بودجه سنه ادخال ایدلمامشدر .

٢ — حیفا — ناصره : برنجی وایکنجی قسملر ایچون ٣٣١ سنه‌سی بودجه سنه : ٥٧٩٢١٢ غروش تخصیص ایدیله‌رك متعهد واسطه‌سیله وقتیله تعمیراتنه باشلانلمش ایسه‌ده مقام عالئ ولایتپناهیجه کوستریلن لزوم اوزرینه قونطورات فسخ وعملیاته یکی قانون موجبنجه تطبیق اولنان تعمیرات متمادیه صورتنده اهالی محلیه طرفندن دوام ایدیله‌رك اکمال اولنمش اولمغله ٣٣٢ سنه‌سی بودجه‌سنه داخل ایدلمامشدر . وبو سنه بودجه‌سنه‌ادخال اولنان مبلغ بو صورتله اقتصاد ایدلمشدر .

٣ — ناصره — عفوله طریق : ١٣٣١ سنه‌سی بودجه سنه اشبو طریقك مجدداً انشاسی ایچون ٣٠١٤٧٣ غروش تخصیص ایله ٣٣٠ سنه‌سی نهایتنه قدر عملیاته متعهد طرفندن دوام ایدلمش ایسه‌ده احوال حاضره دولاییسیله استحقاقنك تسویه ایدیله‌مه‌مسندن طولایی متعهد ترك عملیات ایتمش بولندیغندن جهت عسکریه‌جه عملیاتی اکمال ایدلمشدر .

بو بابده متعهدك حسابی بیله قطع ایدلمه‌مشدر .

٤ — عکار صفد طریقی : اشبو طریقك برنجی وایکنجی قسملری ایچون ١٣٣١ سنه‌سی بودجه‌سنه ٣٣٠ سنه‌سندن مدور اوله‌رق ٧١٧٤٥٣ غروش تخصیص ایدلمش ایسه‌ده احوال حاضره حربیه دولاییسیله بو سنه ظرفنده مدور عملیات دوام وتعقیب ایدلمه‌مش اولمغله برابر کذلکاه عملیاتدن اول قطعی بر صورتله تنظیم ایدلمه‌مسی ومبدأ عملیاتده بر چوق واریانتلر یاپلمسی متعهدك افلاس ایله ایشی ترك ایتمسنه وقونطوراتوسنك فسخنه بادی اولمشدر . بوكا بناءً اوچیوز اوتوز بر سنه‌سی ظرفنده بو طریق اوزرنده هیچ بر عملیات وصرفیات اجرا ایدلمه‌مشدر . مع ما فیه ٣٣٢ سنه‌سی ظرفنده بهمه حال اشبو طریقك اکمالی لازم بولندیغندن متقدم ٣٣٢ سنه‌سی بودجه سنه ادخال ایدیله‌رك ٨١٧٤٥٣ غروش تخصیص ایدلمش اولمغله بهمه حال سنه نهایتنه قدر اکمالی ایچون سعی وغیرت ایدیله‌جکدر .

نابلس سنجاغی

١ — جنین ـ نابلس طریقی : ٣٣٠ سنه‌سندن مدور اولان اشبو طریق عملیاتی ایچون ٣٣١ سنه‌سی بودجه‌سی عملیاتی میاننده (١١٢٢٥٨) غروشلق بر مبلغ تخصیص ایدلدیکی حالده احوال حاضرهٔ حربیه دولاییسیله عملیاتنه دوام ایدیله‌مدیکندن بو سنه ظرفنده صرفیات اجرا ایدیله‌مه‌مشدر . انجق ترك عملیات ایتدیرلمش اولان متعهدك ٣٣٠ سنه‌سی طرفنده احضار ایلدیکی قیرمه طاشلرك قسم اعظمی مانع مرور اولان محللره جهت عسکریه طرفندن فرش اولنه‌رق طوپ امرارینه مساعد بر حالده یول کشاد ایدلمش اولمغله متباقی نواقص عملیاتك بوکره وقوعبوله‌جق دور عاجزی‌یی متعاقب کورولەجك لزوم اوزرینه سنه نهایتنه قدر یا امانة ویاخود پازارلق صورتیله ویا اسکی متعهدینه اکمال ایتدیرلمسی جهتنه کیدیله‌جکندن ٣٣٢ سنه‌سی بودجه‌سنه داخل ایدلمامشدر .

— ١٥ —

سوریه قطعه‌سنك تاریخچه‌سی

١ — قرون اولی

بابلیلر طرفندن استعمال ایدیلن (سوری) کلمه‌سندن مشتق اولان سوریه اسمی میلاددن اوچ بیك سنه اول شرقاً مدیا طاغلریله ، غرباً طوروس جبالیله جنوباً بابل مملکتیله وشمالاً ارمنستان ایله محدود قطعهٔ اراضی‌یه علم اولمش ایدی . مرور زمانله بو عنوان شمدیکی

منطقه‌یه اطلاق ایدلدی .

تاریخك اك اسکی زمانلرندن بر ومعروف اولان سوریه‌لیلر سامی عرقنه منسوب اولوب بر قاچ شعبه‌یه آیرلمش اولان لسانلری عبرانیجه‌نك اطرافنده دولاشمش دورمشدر .

اسکی بابل خرابه‌لرنده اخیراً کشف ایدیلان کتابه‌لره کوره ملوك کلدانیه تاریخك اك اسکی زمانلرنده سوریه قطعه‌سنه بر قاچ دفعه هجوم ایده‌رك حال بداوت ووحشتده یشایان اقوامنی زیر اطاعتلرینه المشلر وفقط قوت وشوکتلرینه خلل عارض اولدیغی صره‌لرده عراق جهتلرنده وعجم کورفزی ساحلنده اقامت ایدن ارامی وکنعانیلر سوریه‌یه تعرضله اولا شمال طرفلرینی ومؤخراً سواحلنی اشغاله موفق اولمشلر ایدی . میلاددن یکرمی عصر اول وقوعبولان اشبو هجوملر اثناسنده عشائر اك زیاده سوریه‌نك ساحل قسمنی یعنی فنیقیا قطعه‌سنی اسکانه قیولمشلردی . اسکی مصرلیلر بو قطعه‌یه خورما اغاجی معناسنه اولان « فنیکس » کلمه‌سندن مشتق پونیا ویونانیلر تحریف ایده‌رك فنیکیه دیدیلر . احتمالکه مذکور تاریخلرده سوریه سواحلنده کلیتلی مقداری خورما اغاجی موجود ایدی .

دیکر بر روایته کوره سامیلر وقتیله عربستانك ایچرولرندن قالقه‌رق بر قاچ هجوم عقیبنده سوریه‌نك بر قاچ منطقه‌سنی اسکانه موفق اولمشلردر . ایلك اولا کنعانیلرك هجومی واقع اولدی . جهت غربیه‌یی مسکن اتخاذ ایدن فنیکه‌لیلر بو مهاجرلرك طبقهٔ اساسیه‌سنی تشکیل ایدرلر . انجیل شریفه کوره کنعانی ویا تعبیر آخرله عموریلردن مقصد تاریخ قدیمده بحر سفید ایله شریعه وادیسی آره‌سنده واقع منطقه‌یی اسکان ایدن قبائلدر . مصرده کشف اولنان (تل عمارنا) کتابهٔ قدیمه‌سنه کوره اك صوکره‌کی مهاجرت (خابیری) یعنی عبرانیلر طرفندن واقع اولمشدر . بونلر شریعه‌نك جهت غربیه‌سنی ؛ اقربالری بولنان موآبیلر بحر لوطك جهت جنوبیهٔ شرقیه‌سنی وعمونیلر شریعه نهرینك شرقنی اسکان ایتدیلر . بو قبائلدن پك چوق صوکره آرامیلرك مهاجرتی وقوعبوله‌رق لبنان وپه‌ره‌نك (شامك) شمال طرفلری اسکان ایدلدی . تل عمارنا کتابه‌سی حك ایدلدیکی زمان آسیای صغری اقوامندن اولان هیتیتلر فلسطینك شمال طرفلرینه قدر یاییلمشلردی که بونلرك سامیلرله علاقه‌لری یوق ایدی .

سوریه قطعه‌سنك تجارت نقطهٔ نظرندن اولان موقع مستثناسی قدیمدن بری بیوك دولتلرك نظر دقتنی جلب ایتمشدر . نته‌کیم مصر فرعونلری میلاددن اون یدنجی عصر اول سوریه‌نك کندی ملکلرینه الحاقی لزومنه قائل اوله‌رق بر قاچ دفعه اردو اعزام وممکلتك بر قسم مهمنی فتح ایتمشلردی . فرعونلرك بو هجوملرینی واستیلالرینی مؤید بیروت شهری جوارنده ونهر الکلب جهتنده قیالر اوزرنده محکوك بر رسم موجوددر . اشبو رسم فرعونلردن ایکنجی رامزه‌سك آلهه‌لر قیافتنه کیرمش بر تمثالنی کوسترمکده‌در .

سوریه وفلسطین قطعه‌لری بش عصر قدر مصر فرعونلری طرفندن اداره اولندی. نیم مستقل مصرلی والیلر طرفندن فرعونه کوندریلان راپورلرك بر قسمی ١٨٨٧ سنه‌سنده مصر قطعه‌سنده‌کی واسیوط بلده‌سی قربنده‌کی (تل عمارنا) موقعنده کشف اولندی. بالچقدن لوحه‌لر اوزرینه‌یازیلان بوکتابه‌لر خط کوفی‌ایله قلمه آلنمش کلدانیجه‌در.

اشبو لوحه‌لر اثبات ایدییورکه سوریه منطقه‌سی دخی اوزمان سائر آسیا منطقه‌لری کبی صیقی بر صورتده کلدانی مدنیتنك تحت تأثیرنده ایدی. کتابه‌ده سوریه‌وفلسطینك بر چوق شهرلرندن وقدس ملکندن بحث اولنیور. مصرك مشهور قارناق خرابه‌سنك قپوسنده فلسطینده ١١٨ شهر وقصبه‌نك اوچنجی تو تموزیس طرفندن اداره ایدلدیکی مذکوردر. برنجی اناستازینك پاپیروسنده (٣٨) شهردن وآروجه صور شهرینك شمالنده واقع درت قصبه‌دن بحث اولنمقده‌در.

عبرانیلر شریعه‌نك جهت شرقیه‌سندن مملکتك ایچنه دوغری توسعه قیولدقلری زمان حضرت موسانك نبوتی‌سایه‌سنده وحدانیت الهیه ایله یکدیکرینه متین بر صورتده مربوط بر طاقم عشیرتلردن مرکب ایدیلر. مختلف تاریخلرده کنعانیلر دخی شریعه‌نك جهت شرقیه‌سندن قالقه‌رق عبرانیلرله امتزاج ایتمکه قیولمشلردی. اوزمانکی عبرانیلر انجیل شریفه کوره (١٢) قبیله‌دن مرکب ایدیلر. بالآخره بعض قبیله‌لر بونلره التحاق ایده‌رك بر اسمله یاد اولندیلر. از جمله سیمه‌ون قبیله‌سی یهودا ولاوی قبیله‌لریله برلشدی. شمدیکی حالده هر بر قبیله‌نك وقبیله اسکان ایتمش اولدیغی منطقه‌یی تعیین ایتمك پك مشکلدر. مرکزده افرایم قبیله‌سیله ماناسه عشیرتنك نصفندن مرکب اولان یوسف قبیله‌سی ویانی باشنده یقیندن اقرباسی‌اولان بنجامین قبیله‌سی موجود ایدی. یوسف قبیله‌سیله هم عیار اولان یهودا عشیرتی قسم جنوبی‌یه مالك وعیساشار قبیله‌سی شمالده شریعه‌یه قدر ممتد اولان « جیزرائه‌ل » وادیسنده (مرج بنی عامر) ساکن ایدیلر. بونلرك جوارنده صره ایله زابولون ، نفتالی وساحل قربنده آزر قبیله‌لری کلیر. منتهای جنوبی‌یی (دان) لر اسکان ایدردی. روبه‌ن شریعه‌نك جنوب شرقیسنده اقامت ایدر واکثریا موآبیلر طرفندن تعجیز اولنور ایدی.

الك اسکی منابع تاریخیه‌دن معدود اولان‌ده بوره آلهیسنه کوره اووقتکی یهودیلرك نفوس عمومیه‌سی ١٦٠٠٠٠ قدر تخمین اولنیور.

اسرائیلیلره تعرض ایدن فلسطینیلر مقاومت کوره‌رك نهایت بر حکومت یهودیه تأسیسنه سببیت ویرمشلردی. انبیای اسرائیلیه‌دن ساموئه‌ل بنجامین قبیله‌سندن ساؤل نام ذاتی متصف بولندیغی مزایای عالیه‌دن دولایی تخت ملوکی‌یه اصعاد ایتمش وفقط مذکور حاکم رقابت شخصیه‌دن طولایی بردرلو یکی حکومتك اساسلرینی متین بر صورتده قوره‌مه‌مشدی.

C. F. K.

حضرت سلیمان دورنده حکومت عبرانیه

احادناسدن ایکن مفطور بولندیغی ذکا وفطانت سایه‌سنده اولا فلسطینلرك تحت حمایه‌سنده وقرال ساؤلك وفاتندن صوكره سربست بر صورتده عائلهٔ حکمداری افرادی ایله مجادله‌یه کیریشه‌رك نهایت منسوب اولدیغی یهودیه بر نسلکنه صعود ایدن حضرت داوود ساؤلك اوغلی (ایزبوزه‌ت) ك وفاتیله بتون ملك یهودی‌یی اداره ایتمك درجه‌سنه صعود ایتدی . زمان حکومتنده یهودیه ملکی الك واسع حدودینی بولمشدی . داوود علیه السلام پایتختی قدسك اسکی اسمی اولان (جبوش)ده قوره‌رق بر طرفدن موسویلری اوته دنبرو تعجیز ایدن فلسطینلری « ره‌فایم » محاربه‌سنده تأدیب ایتمکه ودیکر طرفدن موأبیلری وعمونیلری زیرا طاعتنه آله‌رق شامی خراجه باغلامغه موفق اولدی . داخلده اوغلی (آبسالون) طرفندن ایقاد ایدیلن کانون فسادی سوندیردیکی کبی مملکتك شمالنده توره‌ین عصاتك تأدیبنه قوت یتشدیرمش ایدی . بو غائله‌لردن صوکره داوود مملکتك اصلاحیله اوغراشه‌رق امور اداره‌یی وویرکو مسائلنی تنظیم ودائمی بر اوفاق اردو دخی ترتیب ایلدی .

داوودك اوغلی حضرت سلیمان قدسك تحکیمندن صوکره شهرده مدبدب بر سرایله بر معبد انشا ایلدی . جوارنده‌کی قراللرله وبالخصوص مصر فرعونلریله مناسبات حسنه تأسیس ایتدی . اغلب احتماله کوره بو تاریخه قدر پك ابتدائی وعادتا وحشی بر حالده یشایان یهودیلر آره‌سنده کنعانیلرك واقوام متجاوره‌نك مدنیتلری اشبو دورده انتشار ایتمکه باشلادی . ایلك سنه‌لری غایت پارلاق اولان دور سلیمانی مؤخراً ادبار یولنی طوتمغه باشلادی . شام حکومتی حکومت یهودیه‌یه قارشو عدم اطاعت اظهار ایله‌یه‌رك جزیه اعطاسندن قورتولدی . حکومت یهودیه‌یی تشکیل ایدن ایالاتك اوته‌سنده بروسنده بیله عصیانلر باش کوستردی . وحضرت سلیمانك وفاتیله نفس یهودیلر بیله جنوبده (حکومت یهودیه) وشمالده (حکومت اسرائیلیه) نامیله ایکی‌یه انقسام ایده‌رك یکدیکریله محاربه‌یه طوتشمشلردی .

حکومت اسرائیله قرالی بر نجی یوربعام پایتختنی سیشه‌مده (نابلسده) قوردی . مؤخراً پایتخت تیرزایه (شمدیکی طلوزه کویی) ونهایت قرال اومری زماننده ساماریه‌یه (شمدیکی سبسطیه کویی) نقل ایدلدی .

یهودیلرك بو انشقاقی دشمنلرینك اکمکنه یاغ سوریوردی . شام پرنسلری متعدد دفعه اسرائیلیه حکومتنی مغلوب واراضیسنك بر قسم مهمنی ضبط ایتدیلر . ایکنجی یوربعام زماننده اشبو حکومت موقت بر مدت ایچون اسکی حدودینی تکرار اعاده وتأسیس ایده بیلدی . محافظه ایدیله بیلن الك اسکی سامی کتابه‌سی بو زمانه عائددر . (کرك جوارنده دیبان نام کویده کشف اولنمش موأب ملکی «مزا»یه عائد برستون) .



قبل المیلاد سکزنجی عصرك اواسطنـه دوغری یهودیه حکمداری (اشاز) ملك وتاجنی تهلکه‌ده براقان شمال یهودیلرینی انجق اثوریلرك معاونتیله دفع ایده‌بیلمشدی. جنوب یهودیلرندن جزیه آلمغه باشلایان آثوریلر اسرائیلیه مملکتنه ۷۲۱ (ق. م) سنه‌سنده هجوم ایده‌رك مغلوب واهـالیسنی جهت شرقیـه‌یه نفی واجـلا ایده‌رك کنـدی همجنسلرینی فلسطینده اسکان واقامه ایلدیلر . بو احوالدن عبرت آلمیان یهودیلر کندیلرینی طوپلامق، اره‌لرنده وفاق واتحاد رابطه‌لرینی تقویه ایتمك جهتلرینه کیتمدکلرندن نهایت ۵۹۷ (ق.م.) سنه‌سنده بخت النصر طرفندن بتون بتونه مغلوب ایدیلدیلر و ۱۰۰۰۰ قدر یهودی بابله اجلا ایدلدی. اونبر سنـه صوکره قدس یهودیلری عصیـان ایتمکله بابلیلر قدسی دخی تخریب ایلیه‌رك اهالیسنك داغیلمسنه سببیت ویردیلر .

بتون بو فلاکتلرله برابر احوال عمومیه ینه یهودیلره بر آز مساعد کورونور کبی اولدی . ۵۳۸ سنـه‌سنـده بابل شهری ایران پادشاهی کیخسرو طرفـندن ضبط ایدلمش یهودیلرك تکرار وطن محبوبلرینه عودت ایتملرینه مساعده اولنمش ایدی . اشبو عودت ایدنلر طرفندن تجدید اولنان مملکت موسویه اسکی حکومت جنوبیه‌نك حدودینی تجاوز ایده‌مدی .

بو صره‌لرده قدسده‌کی معبد تکرار تجدید وتعمیر اولندی (۵۱٦). یوقاریده بر نبذه بحث ایتدیکمز آثوری مهاجرلریله فلسطینده‌کی اقوامك تصالبندن حاصل اولان سامریلر موسویلر طرفندن رد اولنمغله بونلر دخی نابلسه ناظر غاریزیم طاغنك تـپـه سنده ایکنجی بر معبد یهودی انشا ایلدیلر .

۳۳۲ سنه‌سنده سوریه‌یی فتح ایدن اسکندر کبیردن صوکره مملکتده جهانکیر مذکورك اخلافی آره‌سنده قانلی محاربه‌لر وقوعبولدی . نهـایت سوریه قطعـه‌سی اسکنـدر کبیر قوماندانلرندن « سلوقس » ك زیر اداره‌سنـه کچدی. حسن اداره ایله اشتهار ایدن مذکور قوماندان پایتختنی (انطاکیه) ده قوره‌رق شئون عمومیـه ایله اشتغاله قیوله‌رق عدالتك توزیعنه انصافك حرفی حرفنه تطبیقنه بذل غیرت ایتمسیله اهـالینك احوال عمومیـه‌سی ایدن ایی‌یه کسب صلاح ایتدی . سلوقس، انطاکیه‌یی مدبدب سرای واماکن عمومیـه ایله تزیین ایتدکدن باشقه والده وزوجه‌سنكناملرینه اضافةً افامیـه ولاذقیـه شهرلرینی تأسیس ایلمشدی . کندیسندن صوکره سوریه‌یی اداره ایدن ۱۸ قرالدن ۳ نجی (انطیوخوس) عجملرله اوزون مدت محاربه ایتدیکی کبی رومالیلرك عدو اکبری اولان (انیبـال) ایله عقـد اتفـاق ایده‌رك نتیجـه‌ده (ترموپیل) و (مانیزیا) موقعـلرنده الیم مغلوبیتلره کرفتار اولدی .

فلسطین وسوریه‌نك اوته‌سنده بروسنـده مشاهده اولنان آثار رومانیه ویونانیـهٔ قدیمه‌دن اکلاشیله‌جغی وجهله یونان مدنیتی یواش یواش بورالرده انتشار ایتمکه باشلامشدی . فقط یهودیلر بو جریانه قارشو عناد ایده‌رك بتون قوتلریله اسکی عنعنـات واعتقاداتنـه تمسك ایتدیلر. حالبوکه منور کنجلر آره‌سنده یونانجه‌قونوشمق موده اولمشدی بتون آثار دینیه بو لسـانله تحریر ایدلمکه باشلاندی . یهودیلرك تعصبنی کورن انطـاکیـه قرالی دردنجی انطیوخوس شدت استعمال ایتدی اورشلیم ضبط اولنه‌رق مشتری یوتی مقدس معبدده رکز ویهودیلر مشرکلکه اجبـار ایدلدی . عنادلرنده ثبـات ایدن اسرائیلیلر نهـایت خاخام (ماتاتیاس) وبا خصوص اوغلی (ماقابه)نك عنودانه جسارتلریله سوریه لیلری مغلوب ایتدیلر، محاربه ماقابه‌لرله انطیوخوسك اخلافی آره‌سنده اپیجه دوام ایتـدی . ونهـایت ایکنجی دیمیتریوس ماقابه‌لردن (شمعون) ك استقلالنی تصدیقه مجبور قالدی . ماقابه‌نك حکمدارلغی (۱٤۳—۱۲۵) اثناسنده یهودیلر مسعود بر حیات کچیردیلر . حتی برنجی آریستوبولدن اعتباراً یهودی حکمدارلرینه قرال عنوانی بیله ویرلدی .

مستقلانه بر حیات سیاسیه کچیرن یهودیلر نهایت ٦۳ سنه‌سنـده رومانیلر طرفـندن تضیـیق ایدلدی . رومالی جنرال (پومپـه) قدسی فتح ایده‌رك یهودی ملوکنی جزیه‌یه باغلادی . قبل المیلاد ٤۰ سنه‌سنده وپارتلرك فلسطین وسوریه‌یه اولان هجوملرندن حاصل اولان تشوشدن بالاستفاده (هرود) نام یهودی همجنسنـك تخت ملوکیلرینه بغـیر حق صعود ایتدی . واوچ سنه صوکره قدسی ضبط ایده‌رك روما حکومتیله اتفاق عقد ومتفقلرینـه خوش کورونمك ایچون روماطوز معماریسنـده بر چوق سرای ومعبـدلر انشا ایتدی .

بیوك عنوانی دخی احراز ایدوب، میـلاد عیسی صره‌سنـده حکم سورن هرودك وفاتی اوزرینه مملکت یهودیه اوغللری آره‌سنده تقسیم ایدلدی . بو صره‌لرده خاخاملر عیسانك مسیح اولدیغنی وایده آل حکومتك بونك طرفندن تأسیس ایدیله جکنی تفأل ایتملری اوزرینه ناسیونالیست یهودیلر نصرانیت مؤسسنه مراجعت ایده‌رك همجنسنـك مقدرات سیاسیه‌لریله اشتغـال ایتمسنی تکلیف ایتـدیلر . حضرت عیسی بو مراجعتی رد ایتمسی اوزرینه بر حدت کسیلن یهودیلر اول ذاتك صلبی ایچون روما حکومتنك سوریه ده‌کی والیسی (پیلات)ی تشویق واجبار ایلدیلر .

بو تاریخدن اعتباراً رومالیلر ایدن ایی‌یه سوریه‌ده یرلشمك پولتیقه‌سی تعقیبه باشلادیلر. بو مناسبتله قطعهٔ مذکوره‌نك اوته‌سنده بروسنده سرایلر ، یوللر ، امفیته آترلر حمـاملر انشا ایلدیلر . روما مستعمره‌لری میانـنه ادخال ایدیلن بیروت شهرنده اشبو روما آثار ینك بر چوغنه تصادف اولنیور . اوغوست قیصر شهر مذکور والیلکنه دامادی بولنان

(مرقس وسپسیانوس آغریبا)یی نصب ومعیتنه ایکی فرقهٔ عسکریه ترفیق ایتدی . بوندنبشقه بیروت شهری ایمپراطورك قیزی (جولیا) نامنه اضافةً یاد وبومناسبتله سکه دخی ضرب اولندی. ایمپراطور اوغوستك شهر مذکوره قارشو اولان محبت وتوجهنی مشاهده ایدن یهودیه حکمداری بیوك هەرود بیروتی رومالیلرك ذوقنی اوقشایەجق برطرزده تزیینه قیولدی . کنیش میدانلر، واسع یوللر ، کوزل هیکللرله شهر یکی بر کسوه اکتساب عادتا بر روما شهرینه دونمکله بر چوق وطنداش ایتالیادن قالقەرق بیروتی اسکان ایتدی.

ظن اولندیغنه کوره شمدیکی بیروتك (مینة الحصن) محلەسی جوارنده وقتیله حیوانات وحشیه مبارزەسنه مخصوص میدان موجود ایدی . مذکور میدانده مشهور (نیرون) نك وفاتندن صوکره قوماندان (وسپسیانوس) ك ایمپراطورلغی اعلان ایدیلدیکی کبی مذکورك اوغلی (تیتوس) طرفندن عین محلده اورشلیمك ضبطی مناسبتیله مراسم فوق العاده ایله بیکلرجه یهودی اسراسی قتل اولنمشدی .

رومالیلر بیروت شهرنده برده حقوق رومانیه مکتبی کشاد ایتمشلردی . ایکنجی عصر میلادینك اواخرینه دوغری آچیلان بو مکتبده روما قوانینی تدریس اولنور ایدی .

تاریخ مذکورده ایمپراطورلق منصبنی اشغال ایدن ذات سوریه سلالەسنك مؤسسی بولنان (سپتیموس سادیرس) اسمنده بر یرلی ایدی. مومی الیه سوریه پرنسسلرندن (ژولیا دومینا) ایله ازدواج وعجملرله قانلی محاربەلر ایدەرك پایتختلری اولان مداین شهرینی ضبط ایتمشدی . اوغلی وخلفی کرکالا (۲۱۱—۲۱۷) وطنداشلری بولنان سوریەلیلره بتون روما حقوقنی بخش ایتمش وباباسی طرفندن ناتمام بر حالده براقیلان بعلبکدەکی مشتری هیکلنی اکمال ایلمشدی.

مارالذکر حقوق مکتبندن صورلی اولپیاز وحمصلی یولیوس پولس کبی پك مقتدر قانونشناسلر یتشدی . مکتب مذکورك اهمیتی اوقدر بیودیکه ایمپراطورلردن (دیوقلسیانوس) مأذونلرینی هردرلو تکالیفدن معفو بیله طوتدی . مشهور ایمپراطور ژوستینیان روما قوانینی تعدیل ایدرکن بواوغورده مکتب مذکورك (اودکسیوس)(اناطولیوس) و(دوروتاوس) نام معلملرینی استخدام ایتمشدی .

احوال بومرکزده ایکن یواش یواش یهودی پرنسلرینك حکمی فعلی اولمقدن زیاده لفظی کسلدی. الك اوفاق تفرعاتنه وارنجەیه قدر بتون امور اداریه رومالیلره انتقال ایتدی. مشهور والی (کسیوس فلوروس) ارتکاب ایتدیکی مظالم بی نهایه ایله نهایت یهودیلری غایت اهمیتلی بر عصیانه سوق ایتدی . اختلالك پك قوتلی ودهشتلی اولدیغنی درك ایدن رومالیلر ۷۰ نجی سنهٔ میلادیەده (تیتوس) نام جنرالك زیر ادارەسندەکی اردویی سوق

ایله قدسی ضبط ومعبد یهودیی احراق ایلدیلر. آلتمش ایکی سنه صوکره مسیح دییه اورتەیه آتیلان (سیمون بار کوجبا)نك زیرادارەسنده ایکنجی بر اختلال دهاقویدی . رومالیلر آنجق اوچ بچق سنه صوکره بو نیران اختلالك اطفاسنه موفق اولەرق قدسدن بتون یهودیلری، طرد وشهری (ایلیا قاپیتولینا)نامی آلتنده بر روما قولونیسنه افراغ ایلدیلر .

موسویلر دوچار اولدقلری بو محن ومشاقه رغماً ینه ادبیات وعنعنات دینیەلرینك محافظه وتوسیع ایدلمسنه باقدیلر. بوتاریخه قدر آغزدن آغزه انتقال ایدن معتقدات یهودیه موسویلرك بوسفرکی تفرق وتشتتلری اوزرینه معروف بر هیئت روحانیه طرفندن برارەیه طوپلانەرق تحریر وثبت کتاب ایدلدی .حضرت عیسادن اوچ ودرت عصر صوکره میدانه کتیریلن مشهور تلمود اشبو رسائل مکتوبەدن باشقه برشی دکلدر .

یونان دورندن اعتباراً سوریەنك الك مهم شهری ، باباسنه حرمة (سەلوقوس نیقاتار) طرفندن انشا وتسمیه اولنان انطیوس (انطاکیه) شهری اولوب دمشق دخی کاروانلرك مرکزی ایدی . تاریخ میلادی ابتداسنده سوریەنك پك مهم موقعنی اشغال ایدن تدمر شهری غایت پارلاق بر تجارت شهری ایدی . بوراده تأسس ایدن حکومت عربیه رومالیلرك لفظاً زیر ادارەسنده اولوب حقیقت حالده عادتا مستقل ایدی . زمانمزەقدر پایدار اولنان آثار قدیمەسی روما طرز معماریسیله قاریشیق عرب ذوقنك محصولیدر . مدبدب سرایلری ، بیوك معبدلری شانلی حیات سیاسیەسنك بر مشاهد ذی حیاتیدر . بو زمانکی دور سوریه وفلسطینك مسعود پارلاق کونلرندن صاییلور . روما ایمپراطورلغنك ۳۹۵ تاریخندەکی انقسامندن صوکره بوقطعه بیزانس رومالیلرینه انتقال ایتدی .

ایمپراطور (آرقادیوس) زماننده سوریه قطعەسی اوچ ولایته تقسیم اولندی . برنجی وایکنجی ولایتلرك مرکزلری انطاکیه و (افامیه) ایدی . فرات حوضه سنه مجاور اولان اوچنجی قسمك والیسی او وقت (هیراپولیس) اسمیله تسمیه اولنان منبج شهرنده اقامت ایوردی . فلسطین قطعەسی دخی اوچه تقسیم ایدلدی. پایتختلری قیصریه وسیئوپولیس (بیسان) وپترا شهرلری ایدی . اشبو تقسیماتدن خارج طوتیلان فنیکیه جهتی ایسه ینه ایکی یه بولونەرك برنجی ولایتك والیسی صورده ودیکر والی دمشقده اقامته مأمور ایدلدی . ایکنجی ولایته تدمر ، حمص ، حما قلعه وشهرلری الحاق ایدلدیکی کبی حوران جهتلری «عرب ولایتی» نامی آلتنده بصراده اقامت ایدن بر والینك عهدەسنه توجیه ایدلدی . امور اداریه نقطهٔ نظرندن پك مصیب اولان اشبو تقسیمات روما قوت ومکنتنك ضعفیتنی انتاج ودشمنلرینك موفقیتنی تسهیل ایتمشدی . نته کیم ٦١١ سنەسنده عجم پادشاهی ایکنجی

خسر وطرفندن بتون سوریه قطعه‌سی ضبط ایدلدی ایسه‌ده ١٧ سنه صوکره ایمپراطور هراقلیوس طرفندن تکرار استرداد اولندی.

روماليلر دورنده سوریه‌ده یتیش علما. — لاتینلرك بیوك ادباسندن (مرقس فالیریوس پروبس) بیروتده یتیشه‌رك عالم ادبیاتده بیوك بر شهرت اکتساب وخطابتده وفنون ادبیه‌ده برچوق آثار مهمه نشر ایتمشدی. افلاطون مذهب فلسفیسنك مروجلرندن (ناودروس) بیروتده یتش علما میاننده تعداد اولنیور.

منطقه‌ده ید طولا صاحبی اولوب اقتدار عالیسندن ناشی روما مکتبلرنده تعلیمه مأمور ایدیلن اوچنجی عصر میلادی رجالندن صورلی مالك ویا اسم رومانیسیله (پورفیرلوس) ادبیات وفصاحتك الك بیوك رجالندن معدود اولان سوریه‌لی (لونجینوس)ك شاكردی ایدی. بونلردنبشقه سوریه‌ده یونان مؤرخی دمشقلی نیقولا وغزه‌ده بیوكجه بر كتبخانه تأسیسنه موفق اولنلان شهر مذكور اسقفوسی (پمفیلوس) وبصری راهبی (كبروتس) وبلاغت وفصاحتندن التون اغزلی لقبنی احراز ایدن یوحنا ودها بعض علما وادبا یتشمشدر.

٢ — قرون وسطی

سوریه‌ده اسلامیت وانتشاری. — تاریخك الك اسكی دورلرندن بر وعادتا منسی بر حالده عربستان شبه جزیره‌سنك غیر منبت بادیه‌لرنده پك فقیرانه وصابرانه بر حیات امرارایدن عربلر رومانیلر دوونده حورانده، عراقده وتدمرده محلی بر حكومت تأسیس وبر قسمی خریستیانلغی بیله قبول ایتمشدی. بو زمانلره قدر عربلر قحطانی وعدنانی نامیله ایكی‌یه منقسم اولوب هر ایكی قسم آره‌سنده منازعه اكسیك اولمازدی. شرقی روما ایمپراطورلغنك دور انحطاطی اثناسنده جزیرة العربده ظهور ایدن نبی محترم حضرت محمد (ص. ع.) عربلرك توحیدینه واسلامیتك انواریله متحلی اولملرینه موفق اولمغله بونلر اووقتكی استانبول حكومتك مدهش بر رقیبی كسلدیلر. ایكنجی خلیفهٔ مسلمین حضرت عمر رضی الله عنه زماننده وقوعه‌كلن (یرموك) وقعهٔ مشهوره‌سیله (٦٣٥م.) نجم ظفر غایت پارلاق بر صورتده عربلرك جاننده لمعان ایتمكه باشلادی. بو پارلاق جهادله بتون سوریه اوچ سنه ظرفنده جیوش اسلامیه طرفندن تماماً فتح وبیزانسلیلردن تطهیر اولنه‌رق. بو آندن اعتباراً مملكت اسلام وعربلشمغه باشلادی.

سوریه قطعه‌سنك الك مسعود والك پارلاق دوری حضرت معاویه‌نك تاسیس ایتدیكی امویه حكومتی زماننده حلول ایتمش ایدی. اووقتكی اسلام جنرالری معمورك اطراف اربعه‌سنی تهدیده وبر قسم مهمنی ضبطه بیله موفق اولمشلردی.

عین زمانده دبدبه‌دن، احتشام وزینتدن وقتیله نفرت ایدن عربلر آره‌سنده لذائذ حیات، یوكسك وكوزل كاشانه‌لر، سرایلر، جامعلر انشاسی ذوقی ایـدن ایی‌یه تمركز ایتمكه باشلادی.

امویه خاندانك اسلامیتك نشر وتوسیعنده‌كی خدمتلرینی هیچ بر مؤرخ افكار ایده‌مز. مدنیت اسلامیه‌نك اساسلری بو منور پرنسلر طرفندن وضع ایدلمشدی. فقط كیت كیده خلفای امویه اذواق نفسانیه ومنافع ذاتیه اوغورنده هر شیٔ فدا ایتمكه وخصوصیله آل بیت الله‌ه اذا وجفاده بولنملری وبالخصوص كربلا حادثهٔ مؤلمه‌سی خلقی كندیلرندن صفوتمش وبتون امتك قلبنده اوكولما زیاره‌لر آچمش اولدیغی جهتله اشبو سلالهٔ ملوكانه‌نك زوالنی هركس جان وكوكلدن آرزو ایتمكده ایدی. هله حجاج ظالمك دوكدیكی معصوم قانلرك انتقامی امویلر علیهنه وقوعبوله‌جق جزئی بر قیامك موفقیتله نتیجه‌لنه جكنی تأمین ایتمش ایدی. ایشته بو قیام ابو مسلم خراسانی طرفندن ترتیب وقوه‌دن فعله چیقاریله‌رق خاندان امویه‌نك سونمسنه وآل عباس حكومتنك شامده دكل بلكه عراقده تأسس ایتمسنه سببیت ویردی.

عربلرك الك مشهور شاعرلرندن أخطل، جریر والفرزدق ایله كیمیاده ید طولی صاحبی اولان امویه پرنسلرندن خالد بن یزید وفلسفه منتسبلرندن یوحنا بن منصور ایله شاكردی ابوقره امویلر زماننده یتشمشلردر.

امویلر طرفندن غایت متین بر صورتده اساسلری قورولمش اولان مدنیت اسلامیه اشبوریكی حكومت دورنده دها پارلاق، دها فروزان بر صورتده تزیین وتوسیع ایدلدی. عباسیلرك دور ذهبیسی دیمك اولان هارون الرشید ومأمون زمانلرنده هردرلوفده متبحر عالملر یتشدی. ادبیات عربیه حلیهٔ زیباسنی اكتسا ایده‌رك الك رقیق حسلره، الك جانلی تفكرلره والك عالی غایه‌لره معكس اولدی. طبابت، فلسفه، قوزموغرافیا وعلوم طبیعیه وریاضیه هپ بر دن وبر نسبت متزایده تحتنده توسع ایدییوردی.

فنون وادبیاتده پارلاق مظفریتاره نائل اولان عباسیلر صحنهٔ سیاسیاتده‌كی مهم رولرینی بجره‌مدیلر. اكری سیاستلی خلیفه‌لر، غدار، خودبین وظالم جنراللر یكدیكرینی ولی ایده‌رك اووقتكی خلافتك اساسلرینی صاصدیلر. وبونك نتیجهٔ طبیعیه‌سی اوله‌رق اسلاملر آره‌سنده‌كی وحدت یرینه تفرقه قائم اولدی. اندلسده امویلر، مصرده فاطمیلر، موصل وحلبده همدانیلر ونهایت اناطولی وسوریه‌ده سلجوقیلر بربرینی متعاقب قوتلی حكومتلر تأسیس ایلدیلر.

ادبا ومؤرخین مشهوره‌دن دمشق تاریخی صاحبی ابن عساكر ومذكور تاریخه ذیل

یازان ابن القلانسی وحلب تاریخی صاحبی کمال الدین وبیوك فیلسوف ابو العلاء المعری بو عصرلرده یتش افاضلدندر .

اهل صلیب محاربه‌لری . — اون برنجی عصر میلادینك اواخرینه دوغری اهل صلیب محاربه‌لری باشلامشدی . اوروپا اقوام غیر متمدنه‌سنك تعصب دینیسی غلیانه کتیرمکه موفق اولان کلیسا رجالی برنجی اهل صلیب اردوسنی سوق ایتمشلردی . حکومات اسلامیه آره‌سنده‌کی عدم اتحاددن استفاده ایتمکه قوشان بو کروه متعصبین آره‌سنده طولوزقونتی دەیمون، نورماندیادوقی روبر، فلاندر قونتی روبر، غودفروادو بویون قوماندانلق موقعلرینی اشغال ایدییورلردی . غود فروانك برادری بودوین سوریه‌نك شمال طرفلرینی یعنی مزوپوتامیایه قدر اولان بتون ممالکی وبوهه‌مون انطاکیه شهرینی ضبط ایتـدی . شام مقاومتده ثبات ایتدی . بو ابتدائی وفجائی مظفریتلرله مست اولانلر خریستیانلر ضبط ایتدیکلری ممالکك حسن صورتله اداره ایتمك جهتلرینی دوشونه جکلرینـه یکدیکریله منـازعـه ایتمکه باشلادیلر . بو اختـلاف حتی بر اره‌لق حاد بر دوره‌یه وارمش ایدی . ١٥ تموز ١٠٩٩ سنه‌سنده ضبط اولنان قدس شهرنده غودفروا ایلك دفعـه اوله‌رق قرال اعـلان ایدلدی . غودفروادن صوکره برنجی بودوین وایکنجی بودوین اجرای سلطنت ایتدیلر ١١١٨ سنهٔ میلادیه‌سی صلیبیونك سوریه‌ده‌کی تحکملرینك اك قوتلی بر دورینی تشکیل ایدییور . بو صره‌لرده نصرانیتك تعمیمنه پك زیاده خـدمتلری طوقونان Templier و Hospitalier جمعیات دینیه‌لری تأسیس اولندی . اشبو یکی حکومتلرك اداره‌لرنده فئودالیزم اصولی نظر دقته آلنه‌رق انطـاکیه‌ده ، طرابلسده وطبریا ، یافا ، عسقلانده پرنسلکلر احداث اولندی .

مادةً قوتلی کبی کورونن بو کروه نصارانك حقیقت حالده نظریات وافکار سیاسیه‌لری غایتله محدوددر . شامه متمادیاً یاپدقلری نتیجه‌سز هجوملرله وقت غائب ایدرلرکن بر دنبره کندیلرینی امیر (عماد الدین زنکی)نك دهشتلی صولتلری قارشوسنده بولدیلر . موصلده اجرای سلطنت ایدن امیر مومی الیه شدت وقوتله رها (ئه‌ده‌س) شهرینی فرنکلردن ضبط ایتدی . بو صره‌لرده بیزانس ایمپراطوری ایکنجی جان قومه‌ن دخی سوریه‌نك شمالنی زورلامغه کلمش وفقط فرنکلری ازعاج ایتمکدن باشقه بر نتیجه الده ایده مامش ایدی . امیر زنکی وفات ایدرکن اوغلی وخلفی بولنان (نور الدین) ده موصل ، عراق وسوریه‌نك قسم اعظمندن عبارت اولان کنیش بر مملکت براقمش ایدی .

اسلاملرك اشبو مظفریتلری اوزرینه ایکنجی بر اهـل صلیبی اردوسی دها تشـکل ایده‌رك سوریه‌یه هجوم ایتدی (١١٣٧ — ١١٤٩) ایسه‌ده فرنکلر بوسفر دخی هیچ برشی الده ایده‌مدیلر . نورالدین شامه شامه بیله کیره‌بیلمشدی . مومی الیه ١١٦٤ سنه‌سنده مصره قوماندانلرندن

شیر کوره ایله برابر صلاح الدین ایوبی‌یی اعزام ایلدی . شجـاعت وذکای خارق العـاده ایله متصف اولان صلاح الدین آزمدت ظرفنده مصری زیر اداره‌سنه آلدقدنصکره نور الدین شاهك وفاتی اوزرینه (١١٧٣ م .) سوریه‌یی دخی ملکنه ضم ایلدی . صـلاح الدین ایوبینك اشبو پارلاق مظفریتلری فرنکلر ایچون بر مصیبت ایدی . چونکه قارشو- لرینه چیقان اسلاملرك اك اهمیتلی واك قوی اردولری مومی الیه صلاح الدین ایوبی طرفندن تنظیم وترتیب ایدلمشدی . قائد محترم بتون ترتیبات لازمه‌یی احضار ایلدکدنصکره طبریا شهرینه بر ساعت مسافه‌ده کائن (حطین) اووه‌سنده فرنکلره بتون قوتیـله هجوم ایده‌رك اردولرینی تارمار ایتدی (١١٨٧) . بومظفریتله صلیبیون بتون فلسطیندن اللرینی چکمـکه مجبور اولدیلر . ذلیـل ومقهور بر صورتده مغلوب اولان صلیبیونه قارشو صلاح الدین ایوبی حضرتلرینك ابراز ایتدیکی علو جنـاب ومرحمت حالا فرنك مؤرخلری طرفندن یاد وتذکار اولنیور .

فلسطین ایله برابر قدسك دخی اسلام اردولری طرفندن ضبطی اوزرینـه اوروپاده اوچنجی بر اهل صلیب اردوسی تشکل ایتدی (١١٨٩) بوسفرکی حملهٔ مهاجمه‌یه اوروپا قراللرینك اك مهملری اشتراك ایتدی . آلمانیا ایمپراطوری برنجی فره‌دریك باربه‌روس یولده سیحان نهرینی کچرکن بوغولدی . بوقوتلر اردولرله کلن فرانسز وانـکلیزلر عکا قلعه‌سی مدید بر محاصره دن صوکره ضبط ایده‌بیلدیلر . فقط فرانسه قرالی فلیپ اوغوست ایله انکلتره ملکی ارسلان یورکلی ریشار آره‌سنده شدتلی بر مجادله تحدث ایتدی . ذاتاً فرنکلر قارشوسـنده بر سـد اهنین حالنده دوران اسـلام اردولری صلیبیونك تجاوزینه مانع اولدی . قدس ینه اسلاملرك النده قالدی . نهایت خریستیان رؤساسیله صلاح الدین ایوبی آره‌سنده بر مصالحه عقد ایدیله‌رك نصارایه غایت دار بر قطعهٔ اراضی ویرلدی . بوندن باشقه خریستیانلرك سربست بر صورتده قدسی زیارت ایده‌بیله‌جکلرینه صلاح الدین موافقت ایتدی . فرنك اردولرینك سوریه‌دن مفارقتندن بر آز صوکره صلاح الدین ایوبی ارتحال دار بقا بیورمقله یرینه کچن اخلافندن یالکز ملك العادل جدی ایشلر کوره بیلدی . ١٢٠٤ سنه‌سنده طوپلانان دردنجی اهل صلیب ینه موفق اوله‌مدی . ایتالیانك پیزا ، جنوره ، وندیك کمیجیلری بونلری نقل ایتمك ایچون کلیتلی پاره قزاندیلر . پاپانك اصرار وتهدیدیله بر دیکر اردو ایله کلن آلمانیا ایمپراطوری ایکنجی فره‌دریك سوریه حکومات اسلامیه‌سنك عدم اتحادندن بالاستفاده قدس شهرینی ١٠ سنه ایچون بامعاهده ضبط ایتدی (١٢٢٩) . ١٢٤٠ سنه‌سنده دخی فرانسه‌دن کلن دیکر بر اردو فرانسه کنجلرینی فلسطین طوپراغنده کومدیرمکدن باشقه بر ایش کوره‌مدی . سکز سنه صوکره قرال سن لوئینك تونسه اولان هجومندن عین نتیجه حاصل اولمشدی .

اون اوچنجی عصر میلادینك نصف اخیرنده سوریه صحنهٔ سیاستنده اساسلی بر تبدل باش کوستردی . وقتیله اسلام پرنسلری طرفندن مملوك عنوانی آلتنده واکثریسی تورك اولمق اوزره صاتون آلنه‌رق سرایلرده استخدام ایدیلن آدملر یواش یواش نفوذ وقوت اکتساب ایده‌رك نهایت مصر قطعه‌سنده حکومته وضع ید ایتدیلر . اشبو یکی خاندان مؤسسی بولنان (ایبك) سوریه قطعه‌سنه متعدد دفعه هجوم ایده‌رك مملکتی ایوبیلرك الندن آلدی . بو صره‌لرده موغوللرك دهشتی دخی یواش یواش تقرب ایدیپوردی . ۱۲۶۰ سنه‌سنده حلب شهرینی ضبط ایدن هولاکو خان موقت بر زمان ایچون سوریه‌یی یغما ایتمش ایدی . مملوکلردن سلطان (قوطوز) مشهور قوماندان (بیبرس) ك معاونتیله قطعهٔ مذکوره‌یی تکرار فتح ایتدی . آز مدت صوکره بیبرس دخی افندیسنه قارشو عصیان ایله سوریه‌ده استقلالنی اعلان ایده‌رك قیساریه ، ارسوف صفد ، یافه وانطاکیه شهرلرینی ضبط ایتدی . بوکونکی آثار قدیمهٔ اسلامیه‌نك اکثریسنده اسمی محکوك اولان (رکن الدین بیبرس) ۱۲۸۷ تاریخنده وفات ایده‌رك تختنی اوغلنه ترك ایتدیسه ده آز زمان صوکره اوغلی دخی المنصور سیف الدین قلاوون نام قوماندان طرفندن خلع ایدلدی . شامده‌کی آثار قدیمه‌نك دیوارلرنده اسمی محکوك اولان بو مشهور پرنس بر قاچ قصبه مستثنی اولمق اوزره بتون سوریه سواحلنی فرنکلردن استرداد ایلدی . فرنکلر ۱۲۹۱ سنه‌سنده عکا قلعه‌سیله بوقصبه‌لری دخی اسلاملره ترك ایتمکه مجبور ایدلدیلر .

۳— قرون اخیره

اون دردنجی عصر میلادی اثناسنده وقوعه کلن بر چوق محاربه‌لر اثناسنده شایان قید وتذکار بر سیمای تاریخی ظهور ایتمدی . فقط ۱۴۰۰ سنه‌سنه دوغری شرق ادنایی ولوله‌یه بوغان تیمورلنکك هجوم مدهشی سوریه احوال عمومیه‌سنی پك فنا بوله‌چویرمش ایدی . بر چوق متفنن وعالم وبا خصوص شامده‌کی اسلحه صنعتکارلری تیمورلنك طرفندن سمرقنده نقل ایدلدی .

۱۵۱۶ سنه‌سنده عثمانلیلرله مملوکلر آره‌سنده محاربه وقوع بولدی . حلب شهرینك شمالنده واقع مرج دابق نام محلده سلطان سلیم حضرتلری مصر اردولرینی مغلوب ایده‌رك آز مدت ظرفنده بتون سوریه‌یی فتح ایتمکه موفق اولمشدی .

عصر سابقك ابتدالرنده (۱۷۹۹) مصردن ینه سوریه‌نك فتحنه کلن فرانسز قائد مشهوری بوناپارت عثمانلیلری طابور طاغی اتکنده وعفوله کوینك بولندیغی یرده مغلوب ایده‌رك صفد وناصره شهرلرینه قدر ایلرولیه بیلمش ایدی . فقط او وقتکی صیدا ایالتی والیسی جزار پاشانك مقاومتی وبوکا انضمام ایدن انکلیز دونماسنك معاونتیله بوناپارتك اردوسی عکا

قلعه‌سی اوکنده موفق اوله‌میه‌رق کلدیکی کبی دونمکه مجبور اولدی .

۱۸۳۱ سنه‌سنده عکا والیسی جزار پاشانك اوغلی عبد الله پاشانك عنودانه سیاستی یوزندن او وقتکی مصر والیسی محمد علی پاشا منتظم اردوسیله سوریه قطعه‌سنه هجوم ایدره‌رك متبوعی بولنان حکومت عثمانیه‌یه اعلان حرب ایتمشدی . جبل لبنان حاکمی امیر بشیرك معاونتیله محمد علی پاشانك ولد معنویسی ابراهیم پاشا عکا وشام شهرلرینی ضبط ایتدکدن صوکره عثمانلی اردوسنی حمصده وبیلانده مغلوب ایده‌رك اناطولی‌یه کیردی . دول معظمه‌نك مداخله‌سیله سوریه قطعه‌سنك اداره‌سی دخی مصر والیسنه ویرلمشدی . ۱۸۳۹ سنه‌سنده حکومت عثمانیه‌ایله محمد علی پاشانك آره‌سی تکرار بوزوله‌وق هر ایکی طرفك اردولری نزیب صحراسنده دوکوشدیلر . طالع ظفرینه مصرلیلر جانبنده قالدیغنه رغماً ینه دول معظمه‌نك مداخله‌سیله سوریه‌قطعه‌سی تکرار عثمانلی ایمپراطورلغنه ارجاع ایدلدی .(۱۸۶۰)سنه‌سنده تاریخده بر تفصیل مذکور اولان وقایع اوزرینه جبل لبنانه مختاریته یقین بر طرز اداره بخش ایدلمش ایدی . اشبو اداره‌نك نه قدر مضرتلی اولدیغی بالآخره اکلاشیله‌رق ۱۹۱۶ سنه‌سنده بوس بوتون الغا ایدلدی .

—۱۶—

سوریه‌ده آثار عتیقه

ازمنهٔ قبل التاریخیه‌دن بر وسوریه قطعه‌سنده یرلشن بیوك حکومتلرك هپسی قطعهٔ مذکوره‌نك بر چوق یرلرنده مبانیٔ معظمه انشا کتابه‌لر حك ویاهیاکل متنوعه تشیید ایلمشلر ایسه‌ده بر طرفدن محاربه‌لرك توالیسی دیکر طرفدن سوریه سکانك جهالتیله بوکبی تاریخی اثرلره اهمیت ویرمامسی یوزندن آثار عتیقه‌نك بر قسم مهمی مندرس اولمشدر . بونکله برابر مملکت لایقیله وبر متخصص کوزیله تدقیق ایدیلورسه اپیجه شایان استفاده آثار قدیمه ونفیسه‌یه راست کلنه‌جکی محققدر . بز بوراده سوریه‌ده‌کی آثار عتیقه‌یی ادوار تاریخیه‌یه کوره تصنیف وماهیت تاریخیه‌لرینی ممکن اولدیغی قدر تدقیق ایتمکه غیرت ایده جکز :

ازمنهٔ قبل التاریخیه آثاری .— سوریه طاغلرنده وقتیله اقوام قدیمه طرفندن مسکن اتخاذ ایدیلن طبیعی وصنعی بر چوق مغاره‌لره تصادف اولنیور . حوران طاغلریله غزه‌—خلیل الرحمن یولی اوزرنده کائن (بیت جبرین) کویندکی مغاره‌لرك ازمنهٔ قبل التاریخیه‌یه عائد اولدقلری پك محتملدر . بو واسع مساکن قدیمه‌نك بعضیسنده اسکی اقوامك کمال مهارتله الات حدیدیه‌یی استعمال ایده‌رك طاشلری یونتدقلری مشاهده اولنیور . سوریه‌نك

متعدد موقعلرنده اجرا ایدیلن حفریاتده کلیتلی مقدارده چاقمق طاشندن بچاق ، بالطه ، مقاص وسائر آلات قاطعه بولنمشدر . بو آلات ابتدائیه‌نك بر چوغی اوروپا وبیروتده‌کی آمریقا ویسوعیه دار الفنونلری موزه‌لرنده موجوددر .

کنعانیلر دوری .— آثار تاریخیه بودور ایله باشلایور . اخیراً بر قاچ اوستریا عالملری طرفندن حفریاتی اجرا ایدیله‌رك وقتیله غایت جسیم طاشلرله بنا ایدلدیکی تبین ایدن « اریحا » بلدهٔ قدیمه‌سی بودور آثارندندر . شریعه وادیسنك جهت شرقیه‌سنده وینه شمدیکی کرك حوالیسنده موآبیلرك وقتیله اسکان ایتدکلری بر طاقم ابنیهٔ قدیمه موجود اولوب احجاردن یاپیلان اشبو آثار قدیمه وقتیله سوریه‌ده منتشر طاش عبادتنك موجودیتنی اثبات ایدیور . باخصوص طاشدن معمول ماصه‌لر ، اوزمانلرده قربان ذبحنه وموتالرك تشهیرینه تخصیص ایدلدیکی قرائن ظاهره ایله استدلال اولنیور . سینا شبه جزیره‌سنده بو قبیلدن بر چوق اسکلتلره تصادف ایدلمشدر . خلیل الرحمن قصبه‌سنده کائن اولوب وقتیله ابراهیم الخلیل ، اسحق ویعقوب علیهم السلامك دفن ایدلدکلری مغاره ایله نابلس جوارنده یعقوب علیه السلام طرفندن قازیلان قیو بو دورك آثار عتیقه‌سندن صاییلور .

اسکی مصریلر دوری : سوریه قطعه‌سنك براره‌لق مصر فرعونلری طرفندن استیلا ایدلمسی اوزرینه بو قطعه‌ده مصر آثاری وابنیه‌سی تقلید ایدلمشدی . وقتیله جبل لبنانده‌کی جبیل کوینده مصرلیلرك اك مهم آلهه‌لرندن ایزیس واوزیریس هیکللری نصب ایدلمش اولدیغی کبی اوته‌ده بروده مصرلیلری خاطره کتیره‌جك ابیجه هیاکل دینیه وکتابه‌لره تصادف اولنیور . نته کیم بیروت شهری قربنده مشهور فرعونلردن ایکنجی (رامسس) ك هیکلی موجوددر . قبل المیلاد دردنجی عصرده نهر الکلبه ناظر قیالره اویولان اشبو اثر تاریخیده فرعون ایاقده وآلهه‌لر قیافتنده کورونیور ، آلتده‌کی کتابه مذکور فرعونك فتوحاتی تفصیل ایتمکده‌در .

هیتیتلر دوری : ادوار تاریخیه‌نك اسکی زمانلرنده اناطولی‌یی استیلا ایدن هیتیتلر بر آره‌لق سوریه‌یه کله‌رك بر طاقم شهرلر تأسیس ایلمشلردر . حمص جوارنده‌کی « قدس » وشمدیکی جرابلس کویی قربنده‌کی « کوکمیش » قصبه‌لری هیتیتلر طرفندن انشا اولنمشدی اخیراً انکلیز وآلمانلر طرفندن جرابلس کوینده حفریات اجرا ایدیله‌رك بر چوق آثار قدیمه ظاهره چیقارلمش ایدی . اشبو آثارك تدقیقندن هیتیتلرك طریق مدنیتده نه قدر ایلرو کیتمش اولدقلری عیاناً بللی اولیور . یالکز الده ایدیلن کتابه‌لری شمدی‌یه قدر اوقونه مامشدر .

یهودیلر دوری : عبرانیلره معمارجیلق مصر موده‌للرنی عیناً تقلید ایدن فنیکه

لیلردن انتقال ایتمشدر . داوود وسلیمان حضراتی بیوك سرای ومعبدلرنی انشا ایتدیررکن بواوغورده سواحل معمارلرنی استخدام ایدرلردی . یونانیلرجه بنالرده ستون استعمال ایتمك اك بارز عادتلردن بری اولدیغی حالده فنیکه‌لیلر بالعکس اك زیاده یونتلمش قیالری قوللانورلر وبو صورتله بنا وپلان ترتیباتی دائمی صورتده مالزمه جنس وکمیتنك تأثیری آلتنده قالمشدر . غایت ایری طاشلرله انشا ایدیلن عبرانی بنالرینه دقت ایدیله‌جك اولورسه کوریلورکه ایری طاشلر بربری اوزرینه خرجسز اوله‌رق غایت دقیق بر صورتده یرلشدیرلمش ، کنارلری ایسه غایت منتظم سیوریلشدیرلمشدر .

بو کونکی کونده یهودیلرك آثارندن اوله‌رق قرال حزقیا قیولری ، سلوان حوضی اورشلیم سورینك استحکاماتی وانطونیا برجی ایله قدس جوارنده‌کی ابیشالوم وبرقیا ایچنده اویولمش اولان سلوام مزارلری واردر .

آثوریلر دوری : مصرلیلر کبی آثوریلر دخی سوریه‌ده کندی اثرلرندن بر چوق نمونه‌لر انشا ایتمشلردی . بیروت جوارنده نهر الکلب قیالرنده وفرعون هیکللرینك یانی باشنده بابل وآثوریا قراللرینك بر قاچ رسمی منقوش اولوب بونلر آره‌سنده قرال (اسرحدون) ك رسمی تفریق ایدیله بیلمکده‌در . بوندنبشقه حمص قصبه‌سنك جنوب غربیسنده‌کی اکروم طاغنده ارسلانله کولشن بر آثوریا قرالنك هیکلیله وبریسته وادیسنده بو قبیلدن آثوریا نقش وکتابه‌لرنی محتوی آثار قدیمه کشف اولنمشدر .

فنیکه‌لیلر دوری : یوقاریده بیان ایدلدیکی وجهله فنیکه‌لیلره مصری وبابلیلر استیادلق ایتمشلر ایسه‌ده فنیکه‌لیلره خاص بر صنعت بولمق ممکندر . لبنان وسوریه‌نك بر چوق موقعلرنده بولنمقده اولان آثار قدیمه‌لری مدعامزی اثباته کافیدر . عشتروتله (آستارته) معشوقه‌سی تموز آره‌سنده جریان ایدن وقعهٔ خرافیه‌یی مصور اولان کفور کسروان هیکلی وبعل عبادتنه متعلق جبیل ، صنین وصیدا هیکللری کبی .

یونان وروما دوری : اسکندر کبیرك سوریه‌یی فتحندن اول دخی بو ایکی قومك علوم وفنونی سوریه‌ده محسوس ایدی . اکر ادعا ایتدکلری کبی ایونی طرز معماریسی شرقدن یونانستانه ادخال ایدلمش ایسه بو صوك مملکت دخی اولکیسنه تزیینات معماریهٔ یونانیه‌یی وآلچیلق صنعتنی اهدا ایتمشدر . یونان آثارینه سوریه‌ده پك چوق تصادف اولنه بیلور .

صور قصبه‌سی جوارنده‌کی « رأس العین » ك ام العوامیدنام موقعنده مهم آثار یونانیه کشف ایدلدیکی کبی صیداده‌کی قراللر مزارلغنده موزهٔ همایون مدیری عالمشهیر مرحوم حمدی بك طرفندن ظاهره چیقاریلان واستانبول موزه سنك قیمتنی اعلا ایدن آثار قدیمهٔ نفیسه هپ بودور بقایا سندندر . [*]

(*) صیدا تدقیقات محلیه‌سنده اشبو آثار نفیسه حقنده تفصیلات اعطا ایدیله‌جکدر .

روماليلر سوريه‌نك بر چوق مواقعنده آثار براقمشلردر . الك هجرى نقطه‌لره واصل اولان روما طرق عسكريه سنك آثارى حالا بعض يرلرده مشاهده اولنيور . يهودى حاكمى بيوك هرود روماليلره خوش كورونمك ايچون مملكتنى روما طرز معماريسنده بر چوق مبانى ايله تزيين ايتمش اولديغى كبى روماليلر سوريه‌يى استعماره قيولدقلرى وقت دخى (باخصوص ايمپراطور تراجان زماننده) كندى مملكتلرنده‌كى شهرلره مماثل قصبه‌لر انشا ايلمشلر ايدى . اشبو شهرلرك الك بارز علامت فارقه‌سى قصبه‌نك بر قپوسندن باشلايه‌رق شهرى باشدن باشه قطع ايدن ستون صره‌لريدر . شهرك بر جانبنده معبدلر ، حماملر ، تياترو بنالرى وسائر اماكن عموميه انشا اولنور ايدى . تدمر ، بعلبك ، جرش وسراپا قيالر ايچنده اويولمش اولان مشهور پترا خرابه‌لرى هپ روما صنعت نفيسه‌سنك انحطاطه يوز طوتديغى دورلرده يعنى ايكنجى عصر ميلاديده انشا ايدلمش بر بلدۀ رومانيه‌در .

غاليله‌ده ٣ نجى و ٤ نجى عصر ميلاديلرده انشا ايديلن سيناغوغلرك طرز معماريسى ايسه بسبتون باشقه اولوب منتهاى شماليسى داخلاً مدور اولان ايكى قاعده اوزرينه اتكا ايتمش بر حالده وسقف ايسه تخته‌دن ياپيلور ايدى . ديوارلرنده منقوش اولان حيوانات رسملرى پك زياده جالب دقت وموجب استغرابدر .

بيت لحم قصبه‌سنده‌كى بيوك كليسا ايله صوكره‌دن پلانى دكشديرلمش اولان قمامه كليساسى بيزانس ايمپراطورى ژوستينيان طرفندن انشا ايدلمشدر . نابلس قربنده‌كى سبسطيه جامعيله كچن سنه‌كى سوقاق توسيعاتى اثناسنده بيروتده بازركان چارشوسنده ظاهره اخراج ايديلن معبد بيزانس ايمپراطورلرى طرفندن وقتيله انشا ايديلمش بر كليسا ايدى .

عربلر دورى : ايلك زمانلرده عرب معمارلرى يونانيلردن مركب ايدى . بوندن طولايى عرب وخريستيان طرز معماريلرنده پك بارز بر مشابهت موجوددر . ظن اولنديغنه كوره قدسده‌كى عمر جامع شريفنك انشاسى اثناسنده القمامه كليساسنك پلانى تدقيق وتتبع ايدلمشدى .

اپيجه مدت يالكز اراضينك فتحى واسلاميتك نشر وتعميمى ايله اوغراشان عربلر يواش يواش بيزانسليلردن استعاره ايتدكلرى اشكال ونقوشه ملى بر شكل ويره‌كه قيولديلر . تعديلات صره‌سنده اساسلى شيلر قبول اولندى . سوريا واوروپاده دخى اولوقت معروف اولان مدور قبه‌لرى عربلر اورته‌سى سمايه ناظر سيورى وبصلى بر شكله افراغ وداخلنى استالاقتيت بيچمنده بر چوق زاويه‌لرله تزيين ايلديلر . مؤخراً سراى وجامعلرنده بعضى واختراعكرده‌لرى اولان نعل شكلنده‌كى قوسلرى استعمال ايتمكه قيولديلر (مصرده) . عرب معمارلرى هيئت عموميه‌دن زياده تفرعاته ، موزائيك ونقوشه زياده‌سيله اهميت ويررلر .

بونك ايچوندركه ارابسكلرله مكملاً تزيين ايديلن معبد وسرايلرنده وحدت ارامامليدر . ارابسك استعمالى صرف اسلام معمارلرينك بر ايجاد شخصيلرى اولوب كنديلرندن اول هيچ بر ملت استعمال ايتمامشدر . سوريه‌نك فتحنه موفق اولان اسلاملر قطعۀ مذكوره‌ده بر چوق مبانى ومعابده وضع يد ايده‌رك اوفاق بر تعديل ايله قابل استفاده بر حاله افراغ ايلدكلرندن يكيدن وبللى باشلى انشا اولنان آثار نفيسه‌لرى اندلس وسائر ممالك مفتوحه‌ده‌كنه نسبتله چوق دكلدر . خليفۀ اموى وليدبن عبدالملك طرفندن انشا اولنان قدسده‌كى الاقصى وشامده‌كى اموى جامع شريفلرى عرب آثار نفيسه‌سندن صاييلور . بوندن باشقه شام بيمارستانى ايله شام ومصرده فاطميلر طرفندن انشا اولنمش بر چوق كوزل جامعلر مدرسه‌لر وبيبرس طرفندن ياپيلان حلب وبعلبك قلعه‌لرى شايان قيد وتذكاردر . بو بابده دها زياده تفصيلات آلمق ايستينلره دوقتور كوستاولوبون طرفندن قلمه آلنان «عرب تاريخ مدنيتى» نام اثر نفيسه مراجعت ايتملرينى بالخاصه توصيه ايلرز .

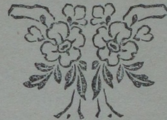
قرون وسطى قلعه وكليسالرى : سوريه وفلسطينده قرون وسطادن قالمه بر چوق قلعه‌لر موجود اولوب بونلر يا عربلر وياخود كنديلريله محاربه ايدن اهل صليب طرفندن انشا اولنمشدر . صليبيلر طرفندن داخلده وباخصوص ساحل بوينده ٤٠ قدر قلعه انشا ايدلمشدى . حمص قارشوسنده‌كى طاغده ، بنى مرقب ، اكراد ، بيروت ، جبله ، كرك صهيون قلعه‌لرى صليبيلرك آثار مشهوره‌سندن صاييلور .

اهل صليب طرفندن انشا اولنان كليسالرى ايكى‌يه تصنيف ايتمك ممكندر . ١٠٩٩—١١٨٧ سنه‌لرى آره‌سنده ياپيلان معبدلر يكديكرينه مساوى اوچ معبرلى ، ايكى جناحلى ويان يانه اوچ محرابليدر . دوائر بيضيه بنانك هر طرفنده مشاهده اولنور .

١٣ نجى عصر ميلاده انشا اولنان كليسالر ايكنجى صنفى تشكيل ايتمكده اولوب بونلرك همان هپسى سوريه سواحلنده وفرانسزلرك اوزمانكى اسلوبلرينه كوره ياپيلمشدر . يالكز سقفلرى قبه‌لى دكل دوزدر . بونلرك بعضى دائره‌لرى اسلام اسلوب معماريسندن زياده اوروپانك اوزمانكى طرز بعضى ابتدائيسنى يعنى غوتيك اسلوب معماريسنى تقليد ايتمكده‌در .

تدقیقات وتتبعات محلیه





تدقیقات وتتبعات محلیه

— ۱ —

سلفیته دوغرو

نابلسدن آیریلیرکن نظرلرمزده بیله غریب بر لمعهٔ تردد واردی ؛ أزمان تتبع وتدقیقك بر روزنامهٔ سیر وسیاحتله تعیین وتقییدی بعضاً ممکن وبعضاً مستحیل کورونیور، وبزی دوشوندیرییوردی ؛ دها ایلك آدیمده وسائط نقلیه‌نك عسرت تدارکی ، بر ایکی کونلك قیمتدار بر زمانمزی غائب ایتدیرمشدی ؛ عین زمانده هنوز تنظیم ایتدیکمز جدولك ایلك سطرینی - اضطراری - چیزمك نه قدر مشکل بر وظیفه ایدی ؛ مفتون قطعیت وانتظام دماغلرمزده بو حقیقت پك چیرکن ایزلر براقمشدی ؛ درین بر وادیٔ مجهولاتك عمقنده بولندیغمزی پك واضح آکلایوردق .

فی الحقیقه منطقه‌مز خریطه‌سز وحتی رهنماسزایدی. ومادامکه ألمزده قیمتدار بر دلیل جولان بولنمیوردی . اوحالده آرزو ایدیلن بر طرزده سیاحتی شبهه‌بزم ایچون متعسر ایدی واولاجقدی .

یوللرمزی ، کویلرمزی ، قصبه‌لرمزی آنجق خلقدن اوکره‌نه جکدك ؛ بو صورتله ألده ایده‌جکمز معلومات ایسه اوقدر متناقص وناتمام کورونیورکه .

مثلا نابلس- سلفیت یولی بعضاً صعب المرور وبعضاً سهل الاقتحام بر یول اولیور ، درت بش ساعتدن ، آلتی یدی ساعته‌قدر قیصالیور ویا اوزایوردی . بویولك امتداد حقیقیسی نه قدردی ، کندرکاهمز ناصل ونره‌دن ایدی، کیده جکمز محلك موقع ووضعیتی نه‌حالده‌اولاجقدی ، نره‌لرده بولونه‌جقدق ؟.. بوتون بو سؤاللر ذهنمزده دولاشیوردی . وبزدست طالعه تسلیم وجود ایتمش، کیدییوردق . نابلسك شرق جنوبیسنده بولنان قیشله‌نك اوکندن کچدك . آتلرمز معتاد بر تسلیمیتله کندیلرنجه پك معلوم بر طریقی تعقیب ایدییور ، نظرلرمز ایسه رهبرمزه منعطف بولونیوردی . بوتون بو سلسلهٔ استفهامات ایسه بورالرینی متعدد دفعه‌لر کورنلرك کسیك وناکافی جوابلریله داغیلیور ونهایت بولیوردی .

یولمز منتظم بر شوسه حالنده ایدی ، بو جهتدن مضطرب دکلدك ، فقط اوکله‌دن بر قاچ ساعت کچمش بولندیغی ایچون بوس بوتون آله‌وله‌نن کونشك شعاعاتی یولده ، اراضیده قیزغین واحه‌لر وجوده کتیرییور وهرطرفه انعکاس ایدن آتشین ضیا اوقلری تحملسوز بر

شکل آلیوردی . بز متمادیاً یولمزه دوام ایدییوردق . صاغ طرفمزده غاریزم داغی یوکسلیرکن، صول طرفمزده اوزاقدن بزه کولومسه‌ین بیاض بنالریله وبعضاً قیرمزی کره‌میدلریله (بلاطه) ، (عسکر) کویلری یاقیندن ایسه (بیر یعقوب) موقعی نظر دقتی جلب ایدییوردی .

اون بش دقیقه ایچنده نظرلرمز اوکنده آرتیق بر مانعه قالمامشدی . داری ، سیسام ویامصرایله مزروع وبعضاً متروك تارلالرك آراسندن کچن شوسه‌نك امتدادی‌ده پك نامتناهی کورونیوردی .

بر بوچوق ساعتدن فضله عین صورتله یول آلدق . اوزاقلرده، قارشیمزده،صولمزده، صاغمزده تك توك داغ کومه‌لرندن ، جماعین داغلرینك استطاله‌لرندن باشقا بر حائل یوقدی. نهایت قدس شریفه موصل اولان طریقی ترك ایدرك (حواره) کوینك اوکندن جنوب غربی‌یه متوجه اولدق .

یول شیمدی دیك ودار بر یوقوش حالنی آلمشیدی ؛ بز جماعین داغلرینك اوزرنده طیرمانماغه باشلامشدق ؛ مع ما فیه یولمز صرپ قایالقلردن ، زیتونلقلرك آراسندن،کچیور؛ بعضاً اوفاجق وادیلره دوغرو انحطاطلر ، اینیشلر یاپیوردی .

ایکی ساعتمز بو صورتله کچدی . بعضاً اینیشلرده تهلکه آرتیوردی؛ بز ایسه پك احتیاطکارانه دوام ایدییور ویاپدیغمز تأخره اهمیت ویرمیوردق . نهایت کونش غروب ایدرکن یشیللکلر ایچنده صاقلانان یوکسك (یاسوف) کوینك یاننده بر مدت توقف ایتدك . یول اوزنده‌کی یاسوف منبعنده باشلرنده دستیلری ایله قصبه‌نك أك اختیار قادینلری بکله‌شیور ، بعضاً کوچوك بر چوبان اینکلرینی صویه دوغرو سوریور واوزمان هر کس یول ویرییوردی . بربری اوزرینه یغیلمش طاشلرك اوکندن کچدك . کیرلی وطوپراقلی کویلو چوجوقلری وحشی کوزلریله بزی سوزرکن انکشاف ایده‌مین بوتون بوموجودیتلر نامنه ایچمزی چکیوردق . یاواش یاواش تقرب ایده‌ن اقشام، بوتون محیطاتی کوزلرمزدن سیلمشیدی . بر آز صکره خفیف بر مهتاب بزه بر رهبر نورانی اولمشدی ؛ آنجق کذرکاهمزی کوره بیلیور ایدك. اوزاقلرایسه مبهم اغاج کومه‌لری ویامظلم بقعه‌لر حالنده بر تموج دائمی ایله تبدله معروض قالیوردی .

ایکی ساعت صوکره دلیلمزك -سنی ایشیتدك ، پارمغیله قارشیده بریری کوستریور و (سلفیت)ه کلیورز دییوردی . بز نظرلرمزله قصبه‌نك ایشیقلرینی آرییوروبولامیوردق. بر آز صوکره‌رهبرمز قصبه‌یه‌دوغرو قوشمق وسنه‌لردن بری موجود بر عنعنه ایله مختارلری، هیئت اختیاریه‌یی ، اشرافی چاغیرمق ایسته‌دی ؛ بز منع ایتدك وسس سز حکومت

بناسنه کلدك . بر ایکی محافظ ژاندارمه بر مدتدن بری مأمور کورمه‌ین حکومت قوناغنك قوجه‌مان قاپوسنی بویوك اناختارلریله آچدی. ونهایت بوش براوداده‌بز قیصیق بر ایشیغك کولکه‌سنده یورغون براویقویه تودیع وجود ایتمکه چالیشیوردق .

—٢—

سلفیت

١ — سلفیتك منظره‌ووضعیت خارجیه‌سی

شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه دوغرو امتداد ایده‌ن (سلفیت) داغنك غربه متوجه اتکنده واقع اولان (سلفیت) قصبه‌سی زیتون آغاجلری آره‌سنده کولومسه‌ین بنالریله بیوك بر کوی حالنده‌در . بر نظرله بوتون قصبه‌یی احاطه ایتمك قابل اولور . شمالدن جنوبه دوغرو وادی‌ده‌کی طولی بر قاچ یوز آدیمدن فضله دکلدر . بنالرك داغ ذروه‌سنه قدر امتدادی‌ده بو مرتبه‌ده‌در . قصبه‌نك یوکسك جهتلرینه چیقلیرسه اسمر ویوصونلی بر کتلهٔ احجاردن عبارت اولان اولر ، اوفاق طاشلرله ، طوپراقله مستور داملر کوزو کور ، اولرك اطرافنی آدم بویندن یوکسك غیر منتظم وخراب، کیرلی طاش دیوارلر احاطه ایدر . بعضاً اوك داخلندن چیقان یوکسك بر آغاج اوراده بر بنانك بولندیغنی اعلام ایدر . نهایت ایکی بیك بش یوز نفوس باریندیران بو قصبه‌نك بنالرینی بش ویاآلتی یوزه چیقارمق قابلدر. داغنیق بنالر آره‌سنده دار ، طوپراقدن وکوچوك طاش ییغیننددن عبارت دار ودیك سوقاقلر ییلانقاوی امتداد ایده‌ر . بوراده ذی حیات بر ذهنیتك اثرلرینه تصادف ایتمك محالدر ؛ قصبه‌نك کلیشی کوزه‌ل طرز انشاسنه انضمام ایدن وسنه‌لردن بری دوام ایده‌کلن بر اهمال وعدم تقیدك ایزلرندن باشقه بر شی یوقدر . مع ما فیه قصبه‌نه قدر قیمتدار بر دست صنعتدن محروم قالمش ایسه او نسبتده ید طبیعت کندیسنه منظره اعتباریله ابذال محاسن ایتمشدر سطح بحردن (٦٧٠) مترو ارتفاعنده بولنان بوقصبه غرب طرفندن « حارس » ، « کفرحارس » جهتلرینه شمالدن « زیتا » و « جماعین » وسائر کویلره جنوبدن بر سلسلهٔ جباله ناظردر . بوتون انحاء زیتونلقلر ایچنده‌در . قصبه‌یه ملاصق تارلالر وبعض باغچه لکلرده آیریجه بر کوزه‌للك بخش ایدییور .

٢ — سلفیتك خطوط داخلیه‌سی

١ — قصبه‌نك بنالری ولوازم بیتیه — بنالرده معین بر طرز معماری یوقدر. مع ما فیه کوره‌نك واعتیاد اوزرینه اولر بر برینه بکزه تیلیر . قصبه‌نك بوتون بنالری اکثریا بر،

ایکیشر واك فضله درت بش اوطه‌دن عبارت اولور . بو اوطه‌لر بر قاتده وطوپراقدن بر حولینك اطرافنده بولونور . حولینك اوستی آچیقدر . اولرده مطبخ ، وسائر مشتملاته آیریجه تصادف ایتمك متعسردر . اوطه‌لرك اوکنده، حولیده یمك پیشیریلیر . اودون ییغینلری ینه حولیده‌در . اوراده چماشیرده ییقانیلیر . حتی حیواناتده باغلانیلیر. اوطه‌لرك ایچریسی اکثر یا پنجره‌نك آزلغندن طولایی لوش بولونور . یره سریلمش اینجه بر حصیر اوزرنده بر مندر بربری اوزرینه ییغیلمش بر قاچ یتاق بر طرفده ، اوته‌ده بر ایکی تخته صندیق ، وبوراده کوچوك بر آینه .. بوتون اوطه اشیاسی بوندن عبارتدر . اوللری دیواره آصیلان کوچك بر غاز لامبه‌سی کیجه‌لین اوطه‌یی تنویر ایدردی . مطبخ اشیاسی‌ده پك محدود ومختصردر . طوپراقدن معمول بر قاچ چناق ، (قدره) تعبیر ایتدکلری طوپراقدن ایکی قولپلی یاییق بر تجره ، (جره) ویا (عسلیه) دینیلن بر صودستیسی.. (جرن) تعبیر ایدیلن بر طاش هاوان ... بوتون اشیا بوندن عبارتدر . اولرده باقیر معمولاتدن زیاده اوجوزلغی حسبیله (کفرلد) نام محلده (محفره)دن چیقاریلان بر نوع بیاض طوپراق معمولاتی استعمال ایدیلیور . اولرده سود چالقالیه‌رق یاغ اعماله مخصوص (سقا) نامیله بر طولوم ، بر قاچ کاسه وبر تخته بشیك ویا بر صالنجاق ، طاشدن برال دکرمنی‌ده علاوه اولونورسه سلفیت بناسنك داخلی تماميله احاطه ایدلمش اولور .

قصبه‌نك بوتون اولری ولوازم بیتیه‌سی بو حالده‌در . مع ما فیه سلفیتده معروف بر قاچ عائله‌نك اولری موجوددر که بونلر بر ایکی قاتلیدر. اوطه‌لرینك پنجره‌لری دها فضله‌در. اولری کره میدنی‌در . بو بر قاچ اودن‌اك زیاده نظر دقتی جلب ایده‌ن سلفیت (حکومت قوناغی) و (مکتب ابتدائی) سی ایله (جامع شریف) بناسیدر .

وفقط بو اوچ بناده پك متروك بر حالده‌در . حکومت قوناغی سلفیتك قائمقاملق زمانندن قالمه‌در . طاش دوشه‌لی مستطیل الشکل بر حولینك اطرافنده اون‌بش اوطه‌لی ظریف بر بنا ایکن شیمدی‌نه غریب بر شکل آلمش حولیسنده‌کی اینجیر آغاجی آلتنده طاش ییغینلری، طوپراقلر ، پنجره‌لرك جاملری قیریق ، اوطه‌لر کیرلی‌اوروجکلی ... حتی بر اوطه‌یه آتلر باغلانمش، دیکر بر ایکی‌اوطه ژاندارمه ایچون یتاقخانه اولمش ، بر قاچ اوطه قیریق ماصه‌لرله دولواودوناق حالنده‌در . یالکز بر اوطه‌سنده ناحیه مدیرینك ماصه‌سی بولونیور .

مکتب ابتدائی‌ده بنا اعتباریله فنادکل، مع ما فیه بوده مهمل؛ هله جامع حصیردن بیله محروم ، اوزون مدتدنبری تمیز لنمه‌مش ؛ احتمال قپوسنی اوزون مدتدنبری کیمسه آچمامشدر ! ..

سلفیتده اجریسی صیواسز کوچوجك اوچ بش دکان واردرکه بونلرده عین صورتله مهمل بر حالده‌در .

[۲]— **قصبه‌نك سوقاقلری** —قصبه‌ده بللی‌باشلی اولمق اوزره منتهای جنوب غربیسده کائن حکومت قوناغی اوکندن باشلایه‌رق مکتب بناسنك وجامعك دها صکره دکانلرك اوکندن کچن غیر منتظم طوپراقلی بر یول واردر . مع ما فیه درت بش مترولك کنیشلکی اعتباریله قصبه‌نك اك ایی یولیدر . بوندن ما عدا قصبه‌نك یوکسك طرفلرینه موصل وبو طریقه عمود بر طاقم کچی یولی حالنده متعدد طریقلر واردرکه بونلری‌ده برر برر تعداد ایتمك فائده‌سزدر . یازین بعضاً أسن برروزکار بو یوللرده‌کی توزلری، طوپراقلری بوتون قصبه‌یه داغیتیر . ویاخود قیشین یاغان اك کوچوك بر یاغمور اوراسنی چامور دریاسنه چویرر وهر ایکی زمانده بو یوللر باشه بلا اولور. هر حالده قصبه یول اعتباریله‌ده پك فقیردر .

[۳]— **قصبه‌نك صوبی** — سلفیت اهالیسی غرب شمالیده‌کی وادیده قصبه‌نك بش دقیقه مسافه‌ده‌کی عین (منبع)دن صوینی تدارك ایدر . صباح اقشام قادینلر باشلرنده (جره) لر اولدیغی حالده‌کلیر، صولرینی دولدیرر، کوتوررلر . اوفق چوجوقلرده اینکلرینی وسائر حیواناتی کتیرر،بوراده صولار ، اینکلر ایچر ، اوراسنی هر صورتله بولاندیرر . اوته‌ده بری‌ده براقیلان آلتی کیرلی دستی‌لرده طالار چیقار . اوراده چاماشیرده ییقانیر وصوبك کنذرکاهده داغیلیر کن مدخلده حصوله کلن چاموردده علاوه ایدیلیر. واورانك کیرلیلکی ، سینکلری ، پیسلکلری دوشونولورسه اوراسنك نه‌قدر ایکرنج بر محل اولدیغی پك قولای دوشونوله‌بیلیر. مع‌ما فیه اساس اعتباریله صوبی براق وتمیز ایکن اوزرینك اورتلدیکنه ده انسان شاشار قالیر ...

صویك نقلنده‌کی مشکلات حسبیله صو صرفیاتی بوراده پك اقتصادلی اولور .

۳— احوال عمومیه

ناحیه‌نك مرکزی اولان سلفیت قصبه‌سی زیتون اغاجلریله مزروع بر تپه اوزرنده کائن وسطح بحردن ۶۷۰ متره مرتفع اولوب مرکز لوا اولان نابلسك ۱۳ کیلو مترو جنوب شرقیسنده واقعدر . نابلسدن اعتباراً سلفیت یولنك تقریباً سکز کیلومترو‌ی قدس شوسه‌سی اوزرنده اولوب اشبو مسافه قطع ایدلدکدنصکره باشلایان طاغ یولی امثالنه چوق‌یرده تصادف اولنه‌میان صعب المرور وتهلکه‌لی وادیلردن عبارتدر . تقریباً ۱۳ کیلو متره‌دن عبارت اولان بو کچی‌یولی پك زیاده عارضه‌لی ومناعتلی ایدی . حیوان غایت‌مشکل بر حالده ایلرولیه بیلوردی. عسکر اولان (۵۰۰) وتیفوسدن ترك حیات ایدن (۳۰۰)

شخص داخل حساب ایدلمدیکی حالده سلفیتك ۱۷۰۰ قدر نفوس واردر . ایکی خریستیان عائله‌سندن ما عدا بتون قصبه‌نك سکنه‌سی اسلامدر . بر دائرهٔ حکومت ایله ایکی جامعشریفی اولان سلفیتك آلتی ساعت جنوبنده ومجدل قریه‌سی جوارنده (رأس العین) دینمکله معروف بر قلعه وبر بچق ساعت شمال شرقیسنده (یاموق) نام قریه‌ده طاشدن اویولمش متعدد مغاره‌لر وبش آلتی اوطه‌لی دائره‌لر موجود وفقط قسماً خرابدر .

ناحیه مرکزنده بری اناث ودیکری ذکوره مخصوص ایکی مکتب ابتدائی موجود اولوب برنجیسنه ۱۰ قدر طالبه وذکور ککنه دخی سفر برلکك اعلانی اثناسنده (۱۰۰) قدر طالب دوام ایدردی . سکز ایدن برو معاشنه بر درلو قاووشه‌میان مکتب معلمی آلتی آیدر مکتبك کشادی جهتنه کیتمیه‌رك الیش ویریشیله تأمین معیشته قیولمشدر . معارفه اولان عدم رغبتك سببی آجلقدر . بر ایکی سنه‌در مختارك تعبیری وجهله « حال احتضارده قالان » اهالی چکرکه‌نك کچن سنه‌کی تخریباتی یوزندن پك سفیل بر حالده قالمشلر . مختار بوسنه شوالنده هیمز اوله‌جکز دییوردی . ناحیه‌نك بر قسم مهمنی ستر ایدن زیتون اغاجلرندن سلفیتدن قدس‌حدودینه قدر اولان قسمی بو سنه بر دنبره‌درجه حرارتك یوکسلمسندن ناشی محصول ویرمدی . قسم شمالیده‌کی زیتونلرك محصولی ضررسزدر .

محاربه‌دن اول ناحیه مرکزینك زیتون یاغی حاصلاتی (۱۰) بیك دستی قدر تخمین اولنور. زیتوندن صوکره اینجیر اك زیاده متعمم اولان بر اغاجدر .

بتون قدس ونابلس لوالرنده زیتون محصولنك کثرتنده برنجیلکی (لد) ایکنجیلکی سلفیت واوچنجیلکی قباتیه کویلری اشغال ایتمکده‌در .

سلفیتده‌آثار عمرانیه نامنه بر شی تحریسنه قالقشمق عبثدر . قصبه‌نك یوللری غایت پیس وطاردر. ۱۳۱۷ سنه‌سنده لغو ایدیلان قائممقاملق زماننده قالان نه‌کبی ابنیه وارسه بوکون غیر مسکون بر حالده‌در . ذاتاً قصبه‌نك اك کوزل اولری اودوردن قالمه‌در .

٤ — احوال اجتماعیه

[۱] — **طبقات اهالی،طرز تلبس ومعیشت** —بوتون اهالیسی مسلم اولان بو قصبه‌ده اوزون اوزدای‌یه اهالی طبقه‌لرینه ، بشقه بشقه طرز معیشتلره تصادف ایدیلمز . اهالی میانده ایکی اوچ یوز سنه‌لك معروف عائله‌لر وارسه‌ده بونلرك کندیلرینه مخصوص آریستوقرات بر طرز معیشتلری یوقدر؛یالکز نسبةً بر آز مرفه یاشارلر؛ قصبه‌نك ارککلری سوریه قماشلرندن اوکی آچیق وهر ایکی یانندن بر آز کسیك، یاقاسی قپالی انتاریلر وبونلرك اوزرنده‌ده (بشت) تعبیر ایدیلن عبا اکتسا ایدرلر . انتاریلری بر قوشاق ایله

صيقمق معتاددر . باشلرنده (عقال ، كفيه) وياخود فس ويادار و كوچوك بر صاريق وچورابسز اياقلرنده بر يمنى (مداس) بولنور .

قادينلرده قرمزى وصارى چيزكيلى وياماوى رنكده (ديما) تعبير اولنان شام قماشندن كيجه كوملكى بيچمنده انتارى كييرلر . باشلرينى اوزون وكنيش بياض باش اورتولريله يمنيلرله اورترلر . اياقلرى ده اكثر ياچيپلاق بولونور وياخود اونلرده بر (مداس) استعمال ايدرلر .

سلفيت اهاليسى عموميتله زراعتله اشتغال ايدرلر . هر عائله نك ، هر اوك بويوك ، كوچوك تارلالرى واردر . تارلالرينى بيچوب اكمك ومحصوللرينى ده وشيرمك يكانه مشغله لرينى تشكيل ايدر. اراضى يه مالك اولميانلر ايسه اراضى صاحبلرينك يانده اجرت مقابلنده وياخود شركت مضاربه ايله چاليشير وسنه نهايتنده اونلرده محصوللرينى اليرلر . بناءً عليه (سلفيت)ليلر عموميتله كويلو (فلاحين) صنفندندر . كويلولرك طرز معيشتلرنده كى بساطت سلفيت قصبه سنده تماميله حكمفرمادر . . كانون اول وكانون ثانى آيلرنده سلفيتك عموم اركلرى طوپلانير، قصبه اتصالنده كى تارلالرينه چيقار واونلرى معهود آلات عتيقه ايله وبيك مشكلاتله سورر وبوغداى ، ارپه وسائره اكرلر . اوزمان قادينلر هپ اولرده بولونور . اركلرينه يمك پيشيرير وچوجوقلرينه باقارلر . قادينلرك تارلالره چيقمسى اركلرك عودتندن ومزروعاتك يتشمسندن صوكره اولور. او وقت بوتون قادينلر چوجقلرينى برلكده كوتورر، اراضينك طفيلى نباتاتنى طوپلامقله مشغول اولورلر. او اثناده اركلر، ينه بوش اوطورماز ، ينه قصبه نك اطرافنده كى اينجير وزيتون آغاجلرينك آلت طرفنده كى طوپراقلرى قازمقله اشتغال ايدرلر . بو طرز مساعى مايس آينه قدر دوام ايدر . اوزمان اركلر وقادينلر مشتركاً حصاده چيقارلر . اركلر حصاد ياپارلر . قادينلر دمت (حزمه) ياپار چوجوقلرده معاونت ايدرلر . نهايت محصول الندقدنصكره نفس آليرلر . فقط ارزمان يعنى تموز وآغستوس آيلرنده اينجير طوپلامق، قوروتمق دها صوكره زيتون طوپلامق ، زيتون ياغى چيقارمقله مشغول اولور . وبوتون سنه لرى متمادى بر سعيله كچر؛ يالكز قصبه اهاليسى آنجق ييه جكلرينى تأمين ايده جك درجه ده چاليشدقلرى ايچون بو سعيلرى بالطبع پك محدود ومعين اولور ، معتاد درجه يى تجاوز ايتمز . صو طولدرمق، چوجوقلره باقمق ، يمك پيشيرمك ، چماشير ييقامق بالطبع قادينك قسمتنه دوشديكى ايچون قادينلر بوراده اركلردن فضله چاليشقاندر . بوندن ما عدا قادينلر بوش زمانتى تاقيه ايشلمكله ده دولدورمق ايسترلر .

سلفيتليلر ايركن ير وايركن ياتارلر ، ايركن اويانيرلر . بوتون حياتلرى يكنسق بر صورتده بويله جه تكرر ايدر . بعضاً كيجه لين بر قاچ اركك وبر قاچ قادين بر يرده

بولوشورلر . اوزمان اركلر بيننده قهرمانلق حكايه لرى باشلار . قادينلر ايسه اورطاقلرندن وقوجه لرندن بحث ايدرلر .

سلفيتده حيات بيتيه تعدد زوجاتك كثرتى حسبيله پك اليم شكللر آلمشدر. بر اركك على الاكثر ايكى اوچ، حتى درت زوجه سى بولونور . حال ووقتلرى يرلرنده اولانلر هر نه قدر آيرى اولرده زوجه لرينى بارينديررلرسه ده اكثريا بر اوده بولونورلر. هر زوجه نك بر قاچ چوجغى اولور وحيات پك مشوش بر شكل آلير. چوجوقلر بربرلريله بوغوشور. قادينلر بربرلرينى سوكر ، دوكر ، اركك قاريسنى چوجقلرينى دوكر ، فرياد وفغان يوكسه لير؛ قادين صبور ومتوكل ينه ايرته سى كونى ايشنه ، كوجنه كيدر . وهيچ بر شى اولمامش كبى داورانمغه مجبور قالير . فقط بو قدر غوغا وكورولتويه رغماً اركلر قادينلرينى بوشامزلر . طلاق سلفيتده شايان حيرت درجه ده آزدر . حتى بر قادينك تطليقى سلفيتده معيباتدن صاييلير . تارلالرده چاليشمق، وقتيله افراد عائله يه صاحب اولمق احتياجى دينله بيليركه اركلرى هم تعدد زوجاته آليشديرمش هم اركى قادينه باغلامشدر.

سلفيتده اركلر معين زمانلرده آوه چيقارلر . هر اركك بر چيفته سى وبر (صيد پرده سى) واردر، بو سياه قماشدن بر مترو طولنده مستطيل الشكل بر ستره دن عبارتدر . اورطه سنه دوغرو ايكى كوز شكلنده، اونك آلت طرفى ده چيفته نك اخراجنه مخصوص عمودى بر شكلده اويولمشدر . آوه چيقان پرده يى كرر . آرقه سنده طورر. چيفته سنى ده چيقارر . بر قوشك ورودينى بكلر . فقط يرندن قطعياً قيملدانمق ايستمز . طوپلايه بيلديكى بر قاچ قوشله اوكونك حيات يوميه سنى تأمين ايتمش اولور .

[٢] — **اعتيادات اجتماعيه** — سلفيتك اركلرى پك كنج بر ياشده ايكن ازدواج ايدرلر . اساساً طرز معيشتلرى اقتضاسندن اوله رق قادين اركك آره سنده اشتراك مساعى بولنديغى وعين يرده چاليشلديغى ايچون بوتون قصبه اهاليسى بربرينى تماميله طانير . بناءً عليه اركك قيز آرامق ايچون كوروجيلر كوندرمسنه ياخود على العميا اولنمسنه لزوم يوقدر. بر اركك بر قيزى بكنتجه كندى طرفندن عائله سندن بر ايكى كشى كوندرر . قيزى ايسته تير . موافقت حاصل اولورسه اوزمان مهر خصوصنده كوروشولور . سلفيتده مهر مقدارى ايكى بيك غروشدن اون بيك غروشه قدردر . مهرك تعيندن واكثريا تأديه سندن صوكره نكاح قييلير . بونى متعاقب اركك نابلسه ايندر، قماشلر صاتون آلير . قيزه كوندرر. قماشلر ديكديرلدكدن صكره ارتيق قيزك اونده، هراقشام قادينلر كندى آره لرنده رقصلر ، مسامره لر ترتيب ايدرلر

بر قاچ كون صوكره يوم زفاف تعين ايدر. اركك، كندى طرفندن قادينلر كوندرر.

قادینلر کلینی سوسلنمش اوله‌رق یا آته بیندیرلر . یاخود کندیلری طاشیر، ارکك اوینه کتیریرلر . اوزمان ارکك ، ارقداشلرینك اونده مدعواولور . قیز زوجتنك اوینه‌داخل اولورکن النه برابریق صوایله برپارچه‌خمور ویررلر. کلین،صویی‌خمورك اوزرینه‌دوکه‌ر واوك قپوسنه یاپیشدیرر . بر مدت صکره ارکك یالکز اوله‌رق‌اوه کیرر . اوك داخلنده اوزمان قادینلر بولونور،کندی اقربالری اوراده (دبکه)لر یاپارلر . یعنی آیاقلرینی یره اوره‌رق‌مشترك‌دانسلر ترتیب ایده‌رلر . صوکره (نقوط)باشلار . ارکك قیزك یوزینه پاره‌لر دیزه‌ر . بونك اوزرینه مسافر قادینلر کیدرلر وزفاف مراسمی نهایت بولور . ایرته‌سی کونی ارککك اونده کلن مسافراره یمك اکرامی‌ده‌معتاددر .

بر عائله‌نك چوجغی دوغدیغی زمان وقتیله‌قربانلر کسیلیروینه رقصلر ترتیب ایدیلیردی. فقط صوك زمانلرده ضیق معیشتدن بو عادت محکوم نسیان اولیورمش . سلفیتده چوجقلری قصبه‌ده بولونان وچیریل‌چیپلاق دولاشان بردلی ایله‌قورقوتورلر . دلی‌کلیور دیرلر . بعضاً‌ده صرتلان (ضبع) ایله ویا موهوم بر حیوان ایله (هامه) ایله قورقوتمق‌ده معتاددر .

بایرام زمانلرنده وبر (غائب) ورودنده قربان کسمك، بربرلرینی دعوت ایتمك عادتی شمدی‌یه‌قدر جریان ایدییور .

سلفیتده ارکك چوجوقلر اکثریا ایکی‌اوچ یاشنده ایکن سنت ایدیلیر؛ قصبه‌یه بر قاچ سنه‌ده بر سنتجی‌کلیر،اوزمان بوتون کویك چوجقلری مشترکاً سنت ایدیلیر.عمومی مسرتلر باشلار، چوجقلره قرمزی‌انتاریلر کیدیریلیر، دوراو کوموش حلیاتله تزیین ایدرلر ، قربانلر کسیلیر ؛ قادینلرده ارالرنده بر معتاد شرقیلر سویلر وال چیرپارلر . رقصلر (دبکه)لرده یاپارلر .

سلفیتده بر وفات وقوع بولنجه قادینلر همان یوزلرینی سیاهه بویارلر ، البیسه‌لرینی ییرتار، فریاد ایدرلر . بالخاصه قادینلر اولونك اطرافنده‌طوپلانیر،اولویی صارار اوزرینه آتیلیرلر . حتی ارککلر بیله اولویی ییقامق ایچون کوج حال ایله قادینلرك الندن قورتاره‌بیلیرلر . تابوتك آرقه‌سنی‌ده‌ینه قادینلر آه وفغانلرله تعقیب ایدرلر . وفات ایده‌ن ارکك بر طریقته منسوب ایسه جنازه‌نك اوکنده داوول چالار . ونهایت مملکت خارجنده‌کی مقبره‌یه دفن ایتدکدنصکره‌ده اوچ کیجه مزار باشنده قرآن کریم اوقوتمق معتاددر .

[۳] — **تنزه محللری واسیور** — سلفیت‌اهالیسی‌اکثرزمانلرینی ایش باشنده‌ویاتارلاسنی سوزوب بیچمکله، یاخود اینجیر وزیتون آغاجلرینك اکیلدیکی یرلری قازمقله مشغول اولدقلری ایچون اقشام اوزری اولرینه پك یورغون بر حالده دونرلر . وهمان صیجاق

جوربالرینی ییر ییمز اوزانوب اویومقدن بشقه بر شی دوشونه مزاولورلر . بونك ایچوندرکه قصبه‌ده تنزه محللری ایش محللری اولان یرلردر؛صودولدورمق ایچون قادینلر (منبع) یاننه کیدوب، کلیرکن طبیعی بر تنزه اجرا ایتمش اولیورلر . باخصوص تموز واغستوس آیلری سلفیتك اك ایی بر زمانی‌اولور . بوتون سلفیت اهالیسی اینجیر باغلرینه دوکولورلر . اوراده یشیل وصولی اینجیرلری اللریله آغاجندن قوپاروب تناول ایتملری قدر کندیلرینك خوشنه کیده‌ن بر شی تصور اولنه‌ماز . حتی بر چوق‌عائله‌لر یاپراقلردن، آغاج داللرندن قولوبه‌لر قوره‌رق باغلرده قالیرلر ، کویه دونمزلر .

بر قسمی‌ده بوتون کونی باغده کچیردکدنصکره اقشاملین اوینه‌کلیر . اونبش یاشنه قدر اولان چوجقلر ایسه هر اقشام منبع ایله قصبه آره‌سنده‌کی تارلالره دوکولورلر . واویون اوینارلر . بو اویونلرك کندیسنه مخصوص اسملری وموسملری واردر . مثلا (مسحال) نامنده‌کی‌اویونی قیشین اوینارلر . بو اویون بر قوت مسابقه‌سندن بشقه‌برشی دکلدر . بر قاچ چوجوغك التنده وعین جسامتده متعدد صوپالر بولونور . اولا بری صوپانك بر اوجندن طوتار . ودیکر اوجنی یره تماس ایتمك اوزره فیرلاتیر . اویونك اساسی عین صورتله دیکر بر صوپا آته‌رق برنجیسنی چکمکدر . اوزمان دیکرینك دکنکی قزانلمش اولور . بو کامشابه اولمق‌اوزره اللریله طاش آتمق تعلیملری‌ده یاپیلیر .

بونلردن بشقه دائما اوینانان او یونلر واردرکه بونلر (طابه) نامی ویریلن طوپ اویونلری ، (کوره) نامی ویریلن چلیك چوماق اویونی (صوململح) تعبیر ایدیلن کورابه اویونلری (قال) نامنده‌کی طاشله نشان آلمق اویونلری سلفیت چوجقلرینك باشلیجه اکلنجه‌لرینی تشکیل ایدر . آته‌بینمك، آت قوشدورمق وقتیله‌سلفیت اهالیسنك بویوکلرینی‌ده اشغال ایدردی ؛ حالبوکه کوندن کونه اهمیتدن ساقط اولیور . قصبه‌ده کورشلره‌ده تصادف اولونماز ، معیباتدن صاییلیر .

کوریلیورکه سلفیتده بدنی حرکت آنجق اونبش یاشنه قدر یاپیلیر . اوندن صکره‌ده آرتیق دورهٔ سکون وانحطاط باشلار . وهر شیٔ نظرلرنده معیباتدن اولور .

٥ — احوال روحیه

[۱] — **اخلاق وطبایع** — سلفیت اهالیسی عمومیت اعتباریله حدید المزاج دکلدر . دائما مسالمتکار ومتوکل بر طبیعته صاحب اولمق ایسترلر . وکندیلرینك معروض قالدیغی بر فنالغی چابوق‌اونوتورلر . فضله بر حس کین طاشیمازلر ، دیکر کویلولرکبی بونلرده مسافر پروردرلر ؛ مسافرلرینه کندی اللریله خدمت ایده‌رلر . یانلرنده تأدباً‌اوطورمازلر. سلفیت اهالیسی بوتون معناسیله دینه متمسك‌اولمق، متدین اولمق آرزوسیله‌ده چیرپینرلر .

فقط دینی حقیله بیلمدکاری ایچون تمسکاری‌ده پك ظاهری اولیور . بر چوق لوازم دینیه ایله کندیلری‌ده فرقنده اولمیه‌رق عامل اولمازلر . مثلا قصبه‌ده حال حاضرده آنجق یوزده اونبش ویایکرمی کشی قدر نمازقیلان وارمش ؛ بونلرده کیتدکجه آزالیور وجامعه اوغرایان پك آز آدم بولونیورمش . برده سلفیتده اهالینك قسم اعظمی سوزلرنده طورمه‌نك لزومنی تقدیر ایتمز وسوزنده طورماز یلان یره‌ده یمین ایده‌ر؛ یالانجیلق دینیله بیلیرکه اونلرجه ارثی بر مرضدر . حتی سلفیتك ایلری کلنلرندن بری شوسوزلری سویلیور .

— بز یالانجی آدملرز؛ حتی یلان یره‌ده یمین ایده‌رز . الله ، پیغمبر ، طلاق نامنه‌ده یمین ایتسه‌ك‌ده بزه ایناناما‌یکز .

مع ما فیه شونی‌ده بیلیکزکه بوتون نابلس لواسی یالانجیلق یاتاغی اولمقله برابر یالانجیلقده اولا بنی صعب ، صوکره نابلس ، دها صوکره جماعین ناحیه‌سی وسلفیت کلیر . جنین ایسه هپسندن ممتازدر ، مع ما فیه سوزنده طورمامق ویالان سویلمك خصوصنده مبالاتسزلقلری ینه بعض سلفیتلیلرك فکرنجه کندیلرینه نابلسدن انتقال ایتمش ایمش . بویولده درمیان مطالعه ایدنلر دییورلرکه :

«سلفیت اهالیسی یکرمی اوتوزسنه‌اول بویله دکلدی . باخصوص قصبه قضامرکزی ایکن ناحیه مرکزینه تحولی ایله برابر نابلسه دوغرودن دوغری‌یه اداری مربوطیتی زماننده‌نبری بوس بوتون دکیشدك ، نابلسلیلر نفاق واخلاقسزلق تخملرینی صرف منافع شخصیه‌لرینی تأمین اوغرنده بزه دوکدیلر . وقتیله بر قرده‌ش صمیمیتله یاشایان سلفیتلیلر آرتیق بربرینی سه‌ومز اولدی . اونلرده شخصی منفعتلرینی دیکرلرینك مضرتلرنده آرامغه باشلادی . نابلسلیلر بزه بونی اوکرتدیلر ، بربرمزی ضرب ایتمکه ، جرح ایتمکه ، دها صوکره باروتلرله بربرمزی اولدیرمکه باشلادق . بربرمزك یوانی بکله‌دك . طاشلر آرقه‌سنده صاقلاندق؛ بربرمزی قحبه‌جه اولدوردك . عموجه‌زاده‌لر ، دایی زاده‌لر ، حتی برادرلر آره‌سنده رقابتلر ، فساد صوکره قان کیردی . بوتون بوبوغوشمه‌لردن نابلسلیلر استفاده ایتدی . دوشدیکمز ورطه‌لردن کویابزی قورتارمق ایچون وارمزی یوغمزی آلدیلر . وبز نابلس اهالیسنك یاننده ذلیل وسفیل ، اسیر وفقیر قالدق »

فی الحقیقه سلفیتده فقیرلق نظر دقتی جالب بر حالده‌در . مع مافیه جرح وقتل وقوعاتی ، حتی فقیرلکك تأثیریله بربرینك حبوباتی ، حیوانلرینی سرقت وقوعاتی سفر برلکدن بری یوق کبیدر . دینیله بیلیرکه سلفیت شیمدی نا منتظر بر دورهٔ سکون کچیرییور .

سلفیتده‌سرقت مسائلی اوقدرچوق‌که فلان ویافلان شیئك فلان طرفندن چالیندیغی سارقك یوزینه قارشی سویلنه بییور ، اوزمان کندیسنه سرقت عزو اولنان کیمسه بوندن قورتولمق

ایچون سلفیتده (شیخ جلال الدین)ك مقامنه کیدوب اوراده یمین ایدرمش . بوتون جماعین ناحیه‌سی اهالیسی ، حتی قدسدن بعضیلری بو مقامه کلوب تبرئه‌نفس ایدرلرمش... بوراده یلان یره یمین ایدنلر سلفیت اهالیسنك اعتقادینه کوره چارپیلیر ، اوی خراب اولور ویاخود افراد عائله‌سندن بری اولورمش .

سلفیت اهالیسی اکثریتله نابلس اهالیسندن مضطرب ومشتکی‌درلر . وقتیله کندیلرینه پك اهمیت ویردکاری حالده بالآخره فقیراولدقلرندن دولایی نابلسلیلردن کوردکاری لاقیدی‌یه قارشی آووجلرینی صیقیور وتأثرلرینی کتم ایتمیورلر .

مع مافیه بو حقیقتی بیلدکاری حالده ینه متوکل ، نابلسلیلره مراجعت ایدرلر؛ فائضله پاره استقراض ایدرلر ؛ آره‌لرنده بر اراضی دعواسی ویا بر اختلاف اولدیغی حالینه نابلسلیلردن بکلرلر .

سلفیت اهالیسنك بنیه‌لری اکثریت اعتباریله قانسز وضعیفدر . معیشتی تأمین ایده‌جك قدر چالیشمق وآزه قناعت ایتمکدن بشقه بر شیئ دوشونمه‌ین قصبه‌نك ارککلری دینیله‌بیلیرکه قادینلره نسبةً تنبلدر . باخصوص لزومندن زیاده‌چوجق تشدیرمك خصوصنده‌کی میللری ، زوجه‌لرك تعددی وفرط مناسبات سلفیت ارککلرینی کوندن کونه الیم برحال خرابی‌یه سوروکلیور وتنبللشدیرییور .

یشدن اونبش چوجغه مالك اولان عائله صاحبلرنده پك ایرکن بر وهن وانحطاط باشلیور .....

یالکز شونی‌ده‌سویلیه‌یم که‌ازدواجه‌اولان فضله انهماك قصبه‌دن مناسبات نامشروعه‌یی تبعید ایتمشدر ... بوراده‌هیچ بر قادین برارکله مناسبات غیر مشروعه‌ده بولوناماز واساساً پك محدودواوفاق بر قصبه‌ده‌حرکتی چابوجاق ایشیدیله‌جکی ایچون چکینیر . بو یولده بر فنالق یاپان بر قادینك مطلقا حیاتی بر واسطه ایله اورطه‌دن قالدیریلیرمش . عین زمانده قماره مشروبات کئولیه‌یه انهماکلرده سلفیتده پك یر بولامیور .

وقصبه اهالیسی داغلق یرلر ساکنلرینه‌مخصوص جسارت وشجاعت کبی خصائصی بوس بوتون غائب ایتمه‌مشلردر .

اطراف داغلرده کورونن حیوانات مفترسه‌یی اولدیرمك ایچون تهالك کوستریرلر وقوشار اولدورلر ؛ بو موفقیتلر اوزون‌مدت دیللرده داستان اولور .

[٢] — **حالت فکریه** — سلفیتك بنالری ، اهالینك طرزمعیشتی ، اخلاق وطبایعی دوشونوله‌جك اولورسه قصبه‌نك حالت فکریه‌سنك نه قدر ابتدائی بر درجه‌ده اولدیغی پك قولای آکلاشیلیر . قادینلردن یالکز ایکی اوچ قادین قرآنِ کریم اوقومه‌سنی

بیلیورمش . ارککلرك ایسه آنجق ربع درجه‌سی بسیط بر صورتده اوقورو یازارمش . . بوراده معارف نامنه موجود بر تك مکتب ابتدائینك یتشدیردیکی طلبه اك فضله بر موفقیته مظهر اولورسه آنجق قرآن کریم اوقویه‌بیلیر وفقط اك بسیط بر جمع عملیاتنی بیله بیك مشکلاتله یاپمقدن عاجز قالیرمش ... بناءً علیه موجود مکتب سلفیتلیلرك کوزینی آچمقدن، کندیلرنده بر انتباه اویاندیرمقدن پك اوزاقدر . باخصوص سلفیت قصبه‌سنه موصل اولان طریقلر صعب المرور واوزاق اولدیغی، عین زمانده تاریخی بر موقعك کذرکاهنده بولنمدیغی ایچون سلفیتلی اولمامق شرطیله بورایه بیلده بر کیمسه اوغرامازه بو اعتبارله ده سلفیت اختلاطدن استفاده ایده‌میور .... قصبه کوندن کونه محدودیتدن محدودیته یووارلانیور . فی الحقیقه سلفیتده اهالی پك محدود بر قوهٔ فکریه‌یه مالکدر . اونلرك بوتون دائرهٔ معلوماتلری غیر منتظم تارلالرنده، نا کافی الات زراعیه‌لرنده ، شرائط صحیه‌یه نا موافق اولرنده ، یمکلرنده، سالدیده اعتیادلرنده نهایت بولور . تارلالرندن اعظمی بر استفاده دوشونمك ویا انسانجه یشامق فکرلری دماغلرینه اوغرامامشدر .

قادینلره اولان دوشکوندلکلریله‌ده کوندن کونه خراب اولیورلر . سلفیت قصبه‌سنك موقع اعتباریله هواسی پك صاغلام اولدیغی حالده بوراده اك زیاده یشایانلر آنجق اللی یاشنی بولامیور . چونکه بر کره نظافتك معناسنی بیلمز ، والده‌ده چوجغنی متروك بر حالده براقمغه مجبوردر ، هر سنه چوجق دوغوران بر والده‌دن نه خیر اومولور ؟ باخصوص جاهل بر عائله اولورسه . سوء تغذی‌ده علاوه ایدیلیرسه حیات آرتیق نه الیم بر عذاب حالنده اولور ؟ بو سبیدن دولایی درکه سلفیتده صاغلام بر قوهٔ محاکمه، دوربین بر ذهنیت ده بولمق محالدر .

سلفیت اهالیسی ایچون بایراق ، وطن ، فداکاری کبی مقدسات بالطبع غیر معلوم شیلردر . حکومت ، نظرلرنده بر قاچ ژاندرمه ویا بر ناحیه مدیرندن بشقه بر شیء دکل. بناءً علیه بر ژاندرمه‌نك شخصی بر خیانت وظلمی ایله بوتون اهالینك نظرنده بوتون بر شخصیت معنویه لکه‌لنمك نتیجه‌سنه معروض قالیر . حتی بونك ایچوندرکه نظرلرنده حکومت کندی شکایتلرینی دیکله‌مین بر قاپو ، مأمور دینلدیکی زمان دویمق بیلمه‌ین بر آغیز تصور ایدرلر .

[٣] — **قصبه‌ده ذوق** — حال ابتدائیده یشایان سلفیت اهالیسنك ذوقلری‌ده اینجه‌لشمه‌مش وبوتون قبالغیله قالمشدر . طبیعتك قصبه‌یه بخش ایتدیکی کوزللکلردن استفاده طریقی خاطرلرینه بیله کلمه‌مشدر . اونلرك نظرلرنده بر غروب ، علی العاده بر یمك زمانی ؛ پنبه بر بولوط ، بر یاغمور ، بر تارلا ایسه ، آغاجلریله ، مزروعاتیله بر

واسطهٔ معیشتدن بشقه بر شیء دکلدر . شامه‌لرینك لطیف بر قوقوایله‌ده علاقه‌دار اولدیغندن شبهه ایدیلیر . ذوقك محل تجلیسی اکثریا قادینلردر . حالبوکه سلفیت قادینلرینك حلیانی نه قدر غریبدر؟..

اللرنده دائما بل واوراق بولونان، باشلرنده (جره)لر دولاشان قادینلرك اللری یوزلری ماوی نقشلرله دوکولمشدر . بو اللرك طاشیدیغی بیله‌زکلر مرور ایام ایله سیاهلانمش، باقیر رنکنی آلمش ؛ قالین واوزری نقشسز آغیر کوموش بیله‌زکلردر . بیله‌زیکلرك اوزرنده بعضاً بر فندق بویوکلکنده قبارتمه‌لر بولونور . بو بیله‌زیکلره‌ده هر یرده اولدیغی کبی (سنارات) نامنی ویررلر . یللردن بری صو یوزی کورمه‌ین و کونشك قیزغین شعاعلری آلتنده یانان بویون واکسه‌لرده بر مترو اوزونلغنده قاتلانمش (قلاده) بوغمه‌لر بولونور . بو قلاده‌لر برابیه کچمش کهربا تقلیدی اوچ حبه‌دن صکره (قطع ناقص) شکلنده دیزلمش قرنفللر دها صوکره ینه اوچ کهربا تقلیدی دانه وبونلردن برینه آصیلمش ماوی بونجقلرله اسکی باقیر پاره‌لردن عبارتدر . قلاده‌لر بویونلرده معدنی وکیرلی بر خیشلتی یاپارکن قولاقلرده‌کی معدنی بر حلقه ایله کوموش ویاباقیر بر پاره‌دن عبارت اولان کوپه‌لرك سسی ایشیدیلیر .

قادینلر (قرمول) تعبیر ایتدکلری صاچلرینك اورکولرینه (برانخ) بعض زینتلری طاقارلر، بونلرده کوموشدن بر قوسه اوزون ایپلرله تعلیق ایدلمش معدنی حلقه‌لر وپاره‌لردن عبارتدر . صاچلرینك اوجلرنده بونلرده بر شیقیردی یاپار .

دها صوکره شقاقلره (مطاویح) نامنی ویردکلری زینتلری قورلر. هر ایکی شقاقده‌کی مطاویح یوقاریدن بر ایپله باشه معلق اولور . مطاویح مستوی ومدور بر کوموش صفیحه‌سنه علاوه ایدیلن اوزون زنجیر واری حلقه‌لرله پاره‌لردن عبارتدر . مطاویحك هر ایکی یاناغه واوموزلره دوکولن اقسامی قلاده‌لرله قاریشیر . (برانخ)ه ایسه آیریجه صاچلره طاقیلان کوموشدن معمول کوچك بر فانوس حالنده‌کی کوموش (تفاحه)لر تماس ایدر. هله قول آلتندن کچمك اوزره بویونه طاقیلان (زیبقه) نامنده‌کی کوموش اسطوانی بورولرله حلقه وینه پاره‌لردن عبارت اولان زینت طاقمی علاوه ایدیلیرسه قادینلرك نه قدر آغیر بریوك آلتنده قالدقلری آکلاشیلیر .

فقط آغیر صود ستیسنی باشنده طاشیمغه موفق اولان بو جنس لطیفه بو یوکلر پك خفیف کلیر . وقادینلر کیرلی اثوابیله ، یانمش سیماسیله ، معدنی شاقیردیلریله کچرکن ارککلر بو دبدبه‌یه مفتون اولور . باخصوص دوکون زمانلرنده ویا سه‌وینج زمانلرنده سکز اون قادینك أل چیرپارق وآیاقلرینی یره اوره‌رق رقص ایتدکلری اثناده یوکسله‌جك شاقیردیلر وسسلر بر کاربان عظیمك بوتون دبدبهٔ صوتیه‌سنی اخطار ایدر. مع مافیه قادینلرنده تصادف ایدیلان بو خشونت ارککلرده نه قدر تضاعف ایدر . ارککلر قالین وناصرلی

اللریله ، سیاه ، طوپراقلی ومشین حالنی آکدیران آیاقلریله بعضاً قادینلرینی چیکنەر دورر وقادین، ارککك حالا قرون اولینی آکدیران قابابر حیاتله متوکل وجاهل یاشار وعضویت انسانیەسندن متولد اولان احتیاج ذوقلرینی قابا علاجلرله تشفیەیه چالیشیرلر.

٦ — احوال صحیه

سلفیت قصبەسی طبیعت موقعیەسی اعتباریله هر نه قدر مرتفع وهوادار ایسەده بر طرفدن سلفیتلرك قطعیاً نظافتەاعتنا ایتمەملری، دیکر طرفدن خستەلق وقوعندەمداواتك لزومنه قائل اولمامەلری وتشکیلات صحیەنك بولنمامسی حسبیله بو صوك زمانلرده مملکتده حکمفرما اولان خستەلقلردن پك چوق متأثر اولمشدر . شیمدی‌یه قدر عمومی وموقعه مخصوص خستەلقلر اجرای تخریبات ایدییور . فی الحقیقه سلفیتده قادین ، ارکك ، چولوق چوجق بوتون افراد عائله تمیزلکه الیشمامش وتمیزلکك لزومنه بیله قائل اولمامشدر . یمکدن صکره اللری ییقامق همان همان غیر معتاددر . قصبەده حمام بولنمدیغی کبی اکثریت اعتباریله استحمامك معناسنی بیله بیلمزلر. برقادینك ویا بر ارککك یانده بر قاچ دقیقه دوروب قونوشمق بر آز تحمله محتاجدر .

شرائط صحیەیه رعایت اونلر ایچون بی لزوم بر کلفتدر . اونلردن برینه صورارسەکز بوتون بر اعتقادله بوسوزلری تکرار ایدر :

« بوتون کلن خستەلقلر اللهدندر . قضا وقدرده نه یازلمش ایسه اواولەجقدر. اوحالده خستەلغه قارشی مداواتده بولونمق بی فائدەدر . مرضی کتیرەن ، مرضدن شفا یاب ایدەر . محیی وممیت اولان جناب حقدر. حقه توکل انسان ایچون کافیدر . »

فقط نه غریبدرکه بوتون بو مطالعات وقناعتلر آنجق کندیلری ایچون مجهول اولان خستەلقلره مخصوصدر . حالبوکه برینك قارنی آغریسه (نعنع) ییدیرملرینی وکوچوك چوجقلره شفتالی چکردکی ایچیرملرینی پك اعلا بیلیرلر وبونلرك بوخستەلقلر ایچون پك ایی بر دوا اولەجغنەده ایناڼیرلر . بر صؤوق آلمەنك بو خستەلقلری تولید ایدەجکنەده قناعتلری واردر . فقط سببنی کشف ایدەمدکلری بر خستەلق اولدیمی سلسلهٔ مطالعات دیکر بر طریق تعقیب ایدر .

صوك زمانلرده قصبەده حکمفرما اولەرق ایکی بیك بشیوز نفوسدن اوچیوز قدرینی کتورەن « تیفوس »ك اسباب ظهوری کندیلرنجه پك معلومدر . قصبەدن هرهانکی بریله کوروشورسەکز سزه شویولده درمیان فکر ایدر:

« بو صوك سنه فلاکت سنەسیدر . ایکی بیك بشیوز نفوسدن آنجق بیك یدی یوز قالدق . بشیوزی عسکره کیتدی . اوچ یوزی‌ده باشلرینه حرارت کلدی اولدیلر. چونکه

ییەجك بر شیئی بولامادیلر . اهالی فقیر وعاجز .بزی اولدیرەن شیئ ظن ایتمیکزکه خستەلقدر ، خایر، بزی اولدورەن آجلقدر . »

فی الحقیقه سؤ تعدی‌ده امراضك تولدی ایچون بر استعداد احضار ایدر . فقط اوچ درت زوجەلی ارککلر، سکزاون چوجقلی قادینلر ایچون نەدیەلم ؟ . هر هانکی بر خستەلقدن اولن بر آدمك نعشی اوزرینه آتیلەرق ، اوکا صاریلەرق ، اغلامغه ، متعفن اوطەلرده حیوان پیلیکلری آرەسنده یشامغه وبالخاصه اوناقص وجاهل توکلەنەدیەلم ؟

بو یوزدن کنج یاشنده ئولەن ارککلرك، قادینلرك ، دوغمسیله برابر ئولمسی بر اولان چوجقلرك، بوبویەمیەرك همان صولان یاورولرك ، بابالرندن، والدەلرندن کندیلرینەطبیعی بر هدیه حالنده ارثی طاشیدقلری خستەلقلر التنده خراب اولان زواللیلرك ، کوندن کونه قورویان موجودیتلرك هیچ شبهەسز حسابنی بیلمیورز واللهدن بشقەده کیمسه بیلمیور .

اکر سلفیتده تولدات پك چوق اولمایه یدی شبهەسز بو مجرا کوشەلرده قالان انسانلر چوقدن انحلال ایدردی ومع ما فیه صحتك وتدابیر صحیەنك نەدیمك اولدیغنی کندیلرینه اوکرەتن بولونمازسه بو جاهل اهالی‌یی تخطئه ایتمامەلی بز . آیلرجه بر طبیب یانلرینه اوغرامز . ییللرجه بر غرام (کەنین)ه نائل اولمازلرسه بو ادمجغزلرك نیچون اولدکلرینه دکل ناصل اولیورده یاشادقلرینه تعجب ایتملی‌یز .

٧ — لسان وادبیات

سلفیتده اهالینك تکلم ایتدیکی خلق عربجەسندن بشقه لسان یوقدر ؛ سنەلردنبری قصبەده بر مکتب ابتدائی اولدیغی حالده تورکجەیی قوشونەجق حتی آکلایەجق آدم یوقدر . مختارلر حکومت مأمورلریله تماسلرندن دولایی بر ایکی کلمه آکلار کبی اولیورلر. بو طرفلردن بشقه محللره کیدوب تورکجەیی اوکرندکدن صکره عودت ایدنلرەده تصادف ایدلمز. اساساً بوتون بو قصبەنك اراضیسی صرپ ومانعەلی، کزمەسی سیاحت ایتمەسی‌ده کوچ اولدیغی ایچون اجنبی پارماغی بورایه کیرمش دکلدر . بناءً علیه بشقه لسانلرەده آشنا بر شخصه بالطبع تصادف اولونماز . بورا عربجەلسانندەده کندیسنه مخصوص بر لهجەسی واردر . شیوه اعتباریله الك زیاده نابلسه مشابهدر . فعللرك آخرینه (ش)لر علاوه اولونور ، فقط الفاظ فضله اوزاتیلماز . (ق)لرده تمامیله اظهار ایدیلیر . فصیح لسان عربی‌یه واقف بر ایکی کیشی آنجق کوستریلەبیلیر . بونلردن سلفیتلی بر شیخ واردرکه حال حاضرده قدسده بولونیورمش . عربی بعض مدحیەلری وغزللری وار ، فقط غیر مطبوعمش .

سلفیتك حتی خلق لهجه‌سیله یازلمش کندیلرینك روحنی کوستره‌جك اثرلری موجوددکلدر . یالکز آغزدن آغزه اوزون مدتدنبری انتقال ایده‌ن بعض پارچه‌لر واردرکه دیکر محللرده استعمالدن ساقط اولدیغی حالده مضمونلری خلقك فکرینه اویدیغی ایچون بوراده محافظه ایدلمشدر .

مثلا اولرده بویوك آغاچلرك آلتنده چوجقلرینی بشیکلرده ویاخود صالنجاغك ایچنده اویوتور ویاخود تارلانك بر طرفنده بشیکلر ایچنده یاتیرلرکن والده‌لرك سسی بو مصراعلری تکرار ایدر :

تهلیل (نینی)

هللی لو یاحمامه وانفشی ریشك علیه
یاحمامة الوادی هاتی النوم لولادی
یاحمامة البستان هاتی النوم للصبیان .. الخ

« ای کوکرجین قانادلرنی آچ واوکا نینیلر سویله ؛ ای وادینك کوکرجینی کل چوجقلرمه اویقو کتیر . ای بغچه‌نك کوکرجینی چوجقلره اویقو کتیر » .

اوزمان احتمال آغاجلرك اوزرنده اوچان کوکرجینلر ، قوشلر ، قومریلر نغمه‌لریله والده‌لره رفاقت ایدر . بعضاده والده‌لر درین بر توکل دینی ایله بونینی‌یی تکرار ایدر :

الله معك الله معك
الله والنبی یحفظك

« تاکری سنکله برابردر ؛ تاکری وپیغمبرسنی اسیرکه‌سون » .

سلفیتده دوکونلرده ودیکرسه وینچ زمانلرنده سویله‌نن شرقیلر ، مدحیه‌لر آیریجه بر خصوصیت کوستریبور ، بوراده قادینلرك آغزندن چیقان بوتون بو پارچه‌لرده قادینك ارککك النده نه‌قدر زبون قالدیغنی کوستریبور :

هو هو یامرحبا بك ثمانمیه من الترحیب
یاعز الاصحاب ما یعلی علیك حبیب
ان غبت عنا العیش ما یطیب .. الخ

« ای دوستلرك عزیزی ، علویسی خوش کلدك ؛ صفالر کتیردك . سن بزدن اوزاق قالیرسه‌ك حیاتك‌ده لذتی غائب اولور » .

بوکا بکزه‌ین بر چوق قدومیه‌لر یوکسك سسله تکرار ایدلدکدنصکره هپ بر آغزدن قادینلردن (لو ، لو ، لو) سسلر ، یوکسلیر . وبونلره (زراعیت) نامی ویریلیر .

سلفیتده اسکیدن قالمه‌قرق ، اللی سنه‌لك شرقیلر حالا بویوك بر عشقله سویلینور .

سوریه‌نك محلات مختلفه‌سندن چیقان شرقیلر ایسه هر یرده اسکیدکدنصکره بورایه داخل اوله بیلیور :

مندیلی یا یما مندیلی مندیلی یا یما مندیلی
مندیلی طلب الفستق مندیلی طلب الفستق
یامن هو فی الدیوان یصدق ابو فلان فی الدیوان یصدق
مندیلی یا یما مندیلی مندیلی یا یما مندیلی

شرقیسی یکرمی اوتوز سنه‌لك اولدیغی حالده حالا دیللرده دولاشیور .

والحاصل سلفیتده بو اثرلردن بشقه‌سنه تصادف ایتمك قابل اولماز . سلفیتلیلر غرامی شعرلری بیله اساس اعتباریله قبول ایده‌جك بر ذوقه‌ده مالك دکلدر . سلفیتده قدمانك اثرلرندن یکانه اوقونان بر اثر وار ایسه اوده (قصص بنی هلال) نامی آلتنده‌کی حماسی وانامی حکایه‌لر سلسله‌سیدر . اقشاملری ارککلر بر اوده طوپلانیرلر . بری اوقور ؛ دیکرلری بویوك بر عشقله دیکلرلر . بر اقشام امیر رزقك اون زوجه‌سی اولدیغی حالده آنجق ایکی قیزله قولسز دوغان بر چوجغنی دوشوندکجه قیزارلر . دیکر بر اقشام مکه شریفنك قزی « الخضراء » ایله اون برنجی زوجه اوله‌رق ازدواجندن صوکره سیاه بر قوشك کله‌رك بو ازدواجدن سیم سیاه برچوجق دوغه‌جغی خبرینی ایشیدیر ، حدت ایدرلر . آووجلرینی صیقارلر . بالآخره حضرانك ، باباسی اوینه عودتی اثناسنده زحلان قبیله‌سنك تحت حمایه‌سنه دخولی حس انتقاملرینی تحریك ایدر .

دها صوکره « ابوزید » نامنی آلان چوجغك « برکات »ك سرکذشت قهرمانانه‌سی پك بویوك تقدیراته مظهر اولور .

بالاخره امیررزق ایله ابوزیدك محاربه‌لری‌ده بویوك بر هیجانله تعقیب اولونور .... (قصص بنی هلال) دن بشقه سلفیت اهالیسی بر شیء اوقوماز . سببی‌ده هر ناصلسه بو حکایه بری طرفندن کتیرلمش ، اوقونمش ، کندی روحلرینه اویغون کورولمشدر . غریبدرکه حکایه اوقونورکن قادینلره ایشتدیرلمز . آیری یرده اوقونور . باخصوص اوقومق بیلن قادینلرك قرآن کریمدن باشقه بر شیء اوقومالرینه ارککلری رضا کوسترمز . وبالطبع اونلر ایچون حتی (بنی هلال) حکایه‌لری ممنوع اولور .

بوندن ماعدا کیجه‌لری ارککلر آره‌سنده تکرار ایدیلن (حدیته) لرافسانه‌لر ، واردرکه بونلرده‌ا کثریا عشق ، خوف ویاشجاعت حقنده‌اولور ، موضوع اساسیلری انامی اثرلردن استنباط ایدیلیر ، مرور ایام ایله اشخاصه موضعك ، سلفیتك مخصوصاتندن بعض شیلر علاوه اولونور . بونلرده بویوك برهیجان وتقید ایله‌دیکله‌نیر . حدیته‌لره مأخذ اولمق اوزره انامی اثرلر میاننده (کتاب الف لیله ولیله) یی ذکر ایده بیلیرز . حکایه‌لر منبعنك اساس اعتباریله بو اثر

اولدیغنی سلفیت اهالیسی بیلمز . فقط بونده حقلیدر . چونکه بو حکایه‌لر دیللرده داستان اولدقجه یاواش یاواش حقیقیلشیر . آرتق ایشدیلن ماجراله هر کس اولمش، بیتمش بر وقعه نظریله باقار و بوکا بوتون موجودیتلریله ایناتمغه باشلارلر . آرتق بو حکایه بر کتاب ، بر خرافه اولمقدن زیاده بر سرکذشت و بر حقیقت اوله‌رق طانیلیر . اکثریا بعض کنجلرك اخلاقنی تربیه ایتمك ایچون قصبه‌نك اختیارلری بو حکایه‌لردن استفاده ایدرلرمش.

قصبه‌ده صنایع نفیسه ایسه بوس بوتون معدومدر . بالطبع هیکللره، رسملره تصادف ایدلمز . فقط بو قصبه‌ده موسیقی دخی محکوم مماتدر . زیرا عود ، کمان ، قانون ویاخود طنبوره دکل حتی داوول و دنبه‌لك بیله سلفیته داخل اولماز ، معیباتدن صایلیر . بر آلت موسیقه‌یه رقاقت ایده‌میه‌ن سسلرده کیتدکجه سونیور . هر نه قدر قادینلر کندی آره‌لرنده اللرینی چیرپارق ویاخود آیاقلر اوزرنده رقص ایده‌رك بعض شرقیلر سویلدکاری اولیورسه‌ده بونده‌ده بالطبع نه پرده و نه‌ده اصول نه بر شئ واردر . بو اعتبارله‌ده قصبه پك بویوك بر واسطهٔ نزاهتدن محرومدر . وکوندن کونه قصبه کیمسه‌لرك اوغرامدیغی طاغلر واورمانلر آره‌سنده ، ساکن ساکن ، کیمسه‌نك خبری اولمایه‌رق غیر محسوس فقط فجیع بر سقوط واضمحلاله دوچار اولیور ، قانلر قوریور ، وجودلر ییقلیور وحتی بوتون کوی أليم بردور خرابی کچیریور ...

— ٣ —

جماعین ناحیه‌سی

١ — جماعین کویلرنده

سلفیتدن آیرلمزدن اول صافدلانه صورمشدق : — جماعین ناحیه‌سنك دیکر کویلری‌ده سلفیته بکزییورمی ؟ . بو سؤالمز سالدیده مختار اوزرنده الیم بر تأثیر وجوده کتیرمش اوملی که بزه بلا اختیار : — «بری برندن بدتر..» دیمشدی . بو قیصه و واضح جواب وجههٔ تتبعمزی تغییر وتعدیل ایده‌جك درجه‌ده حائز اهمیتدی . مع مافیه بز بر اصرار متوکلانه ایله بو ناحیه‌نك بوتون کویلرینی برر برر کندی کوزمزله کورمك ایستیوردق؛ جهت غربیه‌دن باشلایه‌رق جنوبه دوغرو بر قوس جولان یاپه‌رق کذرکاهمزه مصادف بوتون کویلری کورمك وتدقیق ایتمك نه قدر فائده‌لی و نه قدر ذوقلی اولاجقدی .

اوکله‌دن بر ایکی ساعت صوکره آتلرمز حاضرلانمشیدی . حکومت قوناغنك اوکندن ییندك ؛ مختار حزین ومبهم نظرلریله بزی تشییع ایتدی . سلفیت کونشك آتشین شعله‌لری آلتنده چاپر چاپر یانیوردی . یره قیزغین طاشلرك، طوپراقلرك اوزرندن نامرئی قیغلجملر

فیشقیریور و کوزلرمزی یاقیوردی . بر قاچ دقیقه تباعددن صوکره قصبه‌یه باقدق . بر طرفده حکومت قوناغی ومکتب دها اوته‌سنده جامع بیاض بر آلو ایچنده و بوتون قصبه اسمر بر دومان ایچنده او کسوزلکلرینی اویوتیورلردی .

دها صوکره قصبه بوس بوتون نظرلردن سیلنمشدی . بز آرتق دیك قیالردن متشکل داغلرك آره‌سنده‌کی اویوقلردن کچیور وبعضاً طاش ییغیندن عبارت معوج یوقوشلردن آشیوردق . بر زمان اولدی که بوتون انظارمز داغلر آره‌سنده منحصر قالدی . اورطه‌ده بزدن بشقه بر انسان قالمامشیدی .

انسان الی کورمه‌ین بو غیر قابل زرع طاغلقلر نه قدر اسرار انکیزدی . خدایی نابت اوتلر ، سازلر ودیکنلر اوزرنده مست وبیتاب کله بکلر بر پرواز وحشی ایله اوچوشیور؛ کیم بیلیر قاچ زماندنبری انسان کورمین داغ سرچه‌لری و کوکرجینلر دیکنلی بر آغاجك اسمر سایه‌سنه دوغرو قاچیور ، کیزله‌نیور وبعضاً بر آز اوزاقدن بر قیا چاتلاغنك کنارندن قوجه‌مان سیاه بر کرتنکله باشنی اوزاتوب چکیوردی وکیم بیلیر کورنمز کوشه بوجاقلرده نه قدر ییلانلر زهرلی صولوقلر آلیور وقیزغین هوانك آتشین آله‌وینی أمیوردی . داغلر ایچنه صوقولوب ایلرلدکجه صیجاق کسب اشتداد ایدییوردی . ایکی ساعت متمادیاً یولمزه دوام ایتدکدنصکره رهبرمز صوال الیله بر کویی کوستردی ودیدی که

«بو اوزاقده‌کی کوی (حارس) در؛ خسته‌لق بو قصبه‌یی‌ده ییوب بیتردی .»

بز غرب جهتنی تعقیب ایتدیکمز ایچون جنوبده قالان (حارس) ه کیتمك ایسته‌مدك؛ یولمزه دوام ایتدك وبر ساعت زیتونلقلره کومولدکدنصکره (کفر حارس) کوینه کلدك . مختارلر همان یولمزه چیقمش واهالی‌ده اطرافمزه بیریکمشدی . کیینیشلری ویورویشلریله ارککلری وقادینلری نه‌قدر سلفیت اهالیسنه بکزییوردی؟.. دیدك . آتلرمزدن ایندك، اوته‌یی بری‌یی کزدك . صوردق واوکرندك که بوراسنی‌ده خسته‌لق چیکنه‌مش؛ بوراسنی‌ده جهالت مطلقه خراب ایتمشدر . اولرك اوکنده اسکلت حالنی آلان قادینلر، بوتون وجودینه سینك دولمش یوزی، کوزی ، ایاقلری ، وجودی چامور ایچنده قالمش چوجقلر، اویوشوق، قیمیلدانمغه حالی قالمامش ارککلر بورادهده نه قدرچوق؟. طاشدن قولوبه‌لری کیر ایچنده؛ اولرینك ایچریسی دومان ، عفونت وکیر ایچنده ؛ هر یر نه قدر کیرلی؟. اینکلرك افرازاتی یاننده آتیلی دوران قوغه‌لر شیمدی قصبه‌نك قویوسنه دالار چیقار وبو قوغه‌یه شیمدی هر کس سوموکلی برونی ، تو کودوکلی آغزینی ، کیرلی صاقال وبییغنی ، چامورلی النی صوقمقده بر بأس کورمز؛ چیریل چیپلاق دولاشان ، چیریل چیپلاق یاتان ، طوپراقلرده یووارلانان بو چوجوقلر یاننده کوچوجك اینك یاورولری وکچیلر نه قدر دها ذکی ونه قدر دها تمیز کورونیور . باری بو قصبه‌نك انسانلری روحلرینی کیردن محافظه ایده

بیلسه‌لردی نه اولوردی . لاعلی التعین بر قاچ اختیاره صوریکز مکتبکز وارمی ؟ قاچ چوجغکز بو مکتبده اوقویور ؟ .

در حال متناقض جوابلر آلیرسکز : وار ، یوق ، قاپالی ، آچیق ؛ اونی متعاقب سکز ، اون بش ، یکرمی سوزلرینی ایشدیرسکز . بر آز سکوت ایدیکز . اونلرده اوتانیر آره‌لرنده پازارلغه کیریشیر کبی بر مذاکره جریان ایده‌ر . اونده ویاخود اون بشده قرار قیلار . بر آز تعمیق ایدیکز . کوررسکزکه مکتبک قپوسی ایکی سنه‌دنبری آچیلمامش ، برتك طلبه‌ده اورطه‌ده یوق . اووف نه قدر عاجز واویوشوق انسانلر . بر آز بریلرنده‌کی قصبه‌یه مثلا (دیرایستیه) یه نه‌قدر بر مسافه اولدیغنی بیلمزلر . بونلرجه نه ساعت ، نه‌مسافه فکری یوقدر . بونلرك ذهننده هر شیء دیکر بر شیئله ارتباط کسب أیتمامشدر . بوتون مواد محفوظه‌ء داغنیق بر توز حالنده دماغلرینی دولدوریور . بو داغنیق اساسلری طوپلامق ذهنلرینه بیله کلمه‌مشدر . بر قاچ یوز کشیدن عبارت قصبه‌نك نفوسنی بیلمزلر . قصبه‌ده قاچ أو بولندیغنی دوشونمك خاطرلرینه بیله کلمه‌مشدر .. هر حالده (کفر حارس) قصبه‌سنی پك حدتلی ترك ایتمشدك . یولده کیدرکن حرارتلی ، حرارتلی بو سفالات اجتماعیه‌دن ، بوزواللی اسلاملرك حالندن بحث ایدییوردق . بر رفیقمزك سا کن اخطاری بزی آیلتمشدی . هپسنه بردن قالین بر ضرب اشارتی چکملی دیمه‌دمی ؟ دیدی . فی الواقع بو پك بدیعانه بر فکردی . فقط نه قدر دوغروایدی ؛ صوکره سنی بولمق ویاپمق شرطیله ...

بر مدت صوکره فرقه وارمه‌دن (دیرایستیه) قصبه‌سنه کلدك . بوراده‌ده خطوط عمومیه‌نك ایزلری تماماً موجود . فقط بورانك اهالیسی نابلسدن دها فضله متشکی ایدی حتی ایچلرندن بری دیدی :

— جناب حق حضرت آدمی سیلانه ، یلانی اصفهانه ، ابلیسی بیسانه آتدی . بیسان اراضیسی دیمك نابلس دیمکدر . بونك ایچوندرکه نابلس بر فساد یتاغیدر ؛ جناب حق بزی اونلرك شرندن قورتارسون ..

بر دیکری اکلاتیوردی :

— ایکی برادر آره‌سنده نفاق کیردی . عائله‌لر بر برینی قیردی . بو هپ نابلسلیلرك افساد واغواسیله اولدی . جناب حق بزی بو منافقلردن تخلیص ایتسون .

دیکر بری ایسه دها زیاده هجوم ایدیوردی :

(فاغسل یدك اذا صافحت نابلسی) یعنی بر نابلسلی ایله مصافحه ایدرسه‌ك الکی ییقادیوردی . نهایتك صوکره بحثه قاریشمیان بر دیکری شو نتیجه‌یی علاوه ایتدی :

— اکر نابلسی قالدیرلرسه او زمان مملکتمز پرنور اولور .

والحاصل نابلسلیلردن بوتون اهالی ، مضطرب ایدی . هر حالده نابلسلیلردن بعض

متنفذانك جماعین ناحیه‌سی اهالیسنی چیکنه‌دکلری پك واضح آکلاشیلیوردی . مع مافیه مادامکه ناحیه ایله تماس ایدن بعض متمولان ایدی واونلرده ظلم ایدییورلردی . بوتون نابلس اهالیسنی کیرلتمکده بر معنا یوقدی . بوده ناحیه‌نك بر نوع ظلمت فکریه‌سندن نشأت ایتدیکی شبهه‌سزدی . بز بو قاینایان یوره‌کلری تسکیندن صکره یولمزه دوام ایتدك . کیجه چوقدن حلول ایتمش ودولغون بر قمرده اورطه‌لغی چوقدن آیدینلاتمشیدی . شیمدی سلفیت مختارینك مطالعه‌سی خاطرمزه کلیوردی . آرتیق یوکسك طاغ ذروه‌لری اوزرینه سرپیلن بو مجرا کویلرك ماجرالرینه آشنا اولمشیدق . وقتمزی باشقه مجهوللرك حلنه تخصیص ایتمك دها فائده‌لی اولاجقدی . سرین مهتابدن‌ده استفاده ایچون وجهۀ حرکتمزی شمال شرقی‌یه توجیه ایتدك . برمدت صوکره (زیتا) یه کیررکن اورانك عفونت وتفسخی ال ایله طوتوله‌جق درجه‌ده کثیف بر حالده ایدی . دلیلمز دییوردی که زیتاده اوچیوز کیشی اقامت ایدیوردی ؛ شیمدی آنجق بوراده‌درت بش کیشی قالمش .

فی الحقیقه قصبه‌نك خارجنده برینه تصادف ایتدك . زیتا اهالیسنك نه اولدوغنی صوردق . بو یولده جواب ویردی : « اوچیوز کیشینك اوچده برینی عسکر آلدی . کوتوردی یاریسنی‌ده خسته‌لق بتیردی . قالانی‌ده بوراده بارینه‌مدیلر . آچ قالدیلر . حورانه هجرت ایتدیلر . بزده بوراده آخرت قپوسنده بکلیورز . » دیدی . بو مجهول آدمك سوزلری بوتون اعصابمزی کرمشدی . فقط قصبه‌نك ایچندن کچرکن کوزمزله کورمشدك که اولر هپ خراب اولمش وبوم بوش ایدی . اوته‌یه بری‌یه حیوانات لاشه‌لری آتیلمش ، باشلرینه کوپکلر اوشوشمش ، بر شیئلر چیکنیورلردی . طوپراق آلتندن ، دیوارلرك طاشلرك آلتندن ، آغیر وعضوی بر قوقو اورطه‌لغی قاپلایور وبوتون قصبه‌نك محیط بیکسی ایچنده سینیوردی .

زیتادن فرار ایدرجه‌سنه تباعد ایتدك . دماغلرمز آرتیق حال اشباعه کلمشیدی . وادیلرك کنارندن ، کلسی وقایجی یوللردن ، اینیشلردن کچرکن بز بوتون سکوتمزی محافظه ایدییوردق ؛ کیجه‌نك واورطه‌لغك ماتم آلود بیکسلکی آلتنده دماغلرمزده قارالتیلرك اوغولدادیغنی دوییور کبی ایدك . آلتی یدی ساعت صوکره (عینابوس) و (حواره) کویلرینی‌ده صولمزده براقه‌رق کچدك . قدس شوسه یولنه وارمشیدق . بیتاب بر حالده نابلسه داخل اولورکن کونش (عیبال) داغنك آرقه‌سندن دوغیوردی .

٢ — ناحیه‌نك احوال عمومیه‌سی

نابلس لواسنك جنوب شرقیسنده کائن جماعین ناحیه‌سی شمالاً جنین ونابلس قضالریله

شرقاً سوریه ولایتیله جنوباً قدسشریف متصرفلغیله وغرباً بنی صعب ونابلس قضالریله محاطدر .

طولی تخمیناً طقوز ساعت، عرضی آلتی ساعت قدر اولوب نفوسی ٢١،٢٣٤ قدردر ٤٥ قریه‌دن مرکب اولان اشبو ناحیه نفوسنك قسم اعظمی اسلام اولوب خریستیانلردن مورانی اورتودوقس دخی موجوددر .

ناحیه‌نك احوال عمومیه‌سی حقنده محاکمه یوروتمکه قالقشه‌جق اولورسه‌ق دیرزکه اهالی ایکی سبب اساسیدن دولایی سیاه بر سفالت ایچنده قاوورولوب طوتشیور: بری آجلق، دیکری امراض مستولیه .

مع التأسف سیاحتمزده اوغرادیغمز هرکویده رأی العین مشاهده ایتدیکمز آجلق بلیهٔ عظماسنك طبیعی وغیر طبیعی اسبابی واردر . کرك چکرکه‌نك استیلاسندن کرکه موسمك، درجهٔ حرارتك عدم مساعده سندن نشأت ایدن طبیعی سببلر قارشوسنده بزم کبی فنده، صنعتده ، تشبثات علمیه‌ده عاجز اولنلر ایچون چارناچار تسلیم حال ایتمکدن بشقه چاره یوقدر.

فقط غیر طبیعی اولان سببلری ازاله ایتمك بو کونکی کونده حکومت ایچون فرضدر . سببلر شونلردر .

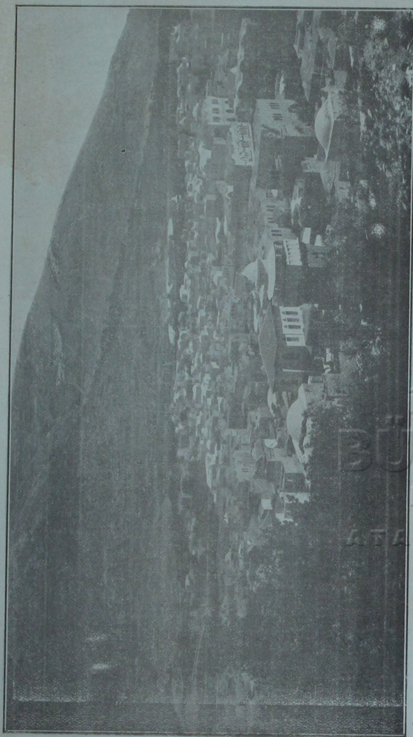
«١» نابلس اعیاننك ظلم واعتسافی ؛ زنکینلر کویلی‌یه یوزده اونبش فائضله والتی آی وعده ایله پاره اقراض ایدییور . پاره‌یه محتاج اولان جاهل شرائطك اغیر ویاخفیفلکنه باقمیه‌رق نه واسطه ایله اولورسه اولسون پاره‌یه واصل اولمق جهتنی دوشونور . زنکین بو صورتله پاره‌سنی اقراض ایتدکدنصکره مستقرضی بولنان کویلینك عادتا افندیسی کسیلیر. چونکه ذاتاً فقیر دینه‌جك درجه‌ده آز وارداته مالك اولان کویلی وعده‌نك حلولنده پاره‌یی تأدیه ایتمکدن عاجز قالور . زنکین مقرض حکومت رجالی نزدنده پیدا ایتدیکی نفوذدن بالاستفاده کویلی‌یی تهدید ایدر نهایت دها اغیر شرائط تحتنده بورج معامله‌سی تجدید ایدیلور . همان همان پاره اقراضیله اشتغال ایدن بتون نابلس زنکینلری سنه‌ده فائضی یوزده (٦٠—٧٠)ه قدر اصعاد ایتدکلری محققدر . بو پاره اقراض واستقراض معامله‌سی مشروطی اولان مملکتمزه دره بکلك اصولنی اعاده ایتمشدر . چونکه بورجك تراکمندن دولایی عاجز قالمش اولان کویلی مقرضی بولنان زنکینی ـ که اکثر یاظالم ووجدانسز اولور ـ ممنون ایتمك ایچون عادتا کندیسنه کوله‌لك ایدر ، محصولات صیفیه وشتویه‌سنك غایت آز برمقدارینی کندینه آیردقدن صوکره متباقیسنی کویا بورجه محسوب ایدلسون دییه زنکین مقرضنه تقدیم ایدر . هر سنه اشبو معامله‌نك تکرر ایتمسنه رغماً کویلوینه بورجندن قورتیله‌ماز بو پاره اقراض واستقراضی معامله‌سندن ١٠—٤٠ بیك لیرایه صوکره‌دن مالك اولمش آدملر نابلسده نادر دکلدر . ناحیه کویلیسنك حکومتدن ایستدیکی یکانه شی کندیسنه

معتدل فائضله پاره اقراض ایده‌جك بر مؤسسه کشاد ایلمکدر . زراعت بانقه‌سی شمدیکی ترتیباتیله کویلرك بو احتیاج مبرملرینی دفعدن پك چوق اوزاقدر .

«٢» ژاندارمه‌لر . مخاطبمز کویلینك تعریفی وجهه ایله مشروطیت ژاندارمه‌سی هر حالده استبداد دورینککندن بیك قات مضردر . چونکه دورسابقده ژاندرمه‌سی سس سز، صداسز رشوتی آلیر صاووشور ایدی. حالبوکه مشروطیت ژاندارمه‌سی هم کویلینك پاره‌سنی طاوغنی، ییه‌جکنی، ارپه‌سنی غصب ایدر . هم‌ده کویلی‌یه دایاق آتار . بو انضباط قوانك ملتك سلامت واستراحتی نقطهٔ نظرندن اصلاحی الزمدر .

«٣» مخمنلرك وجدانسزلغی ووظیفه ناشناسلغی ؛ هیچ بر کوی تصور ایدیله‌مزکه بونلرك غدر وظلمنه دوچار اولمامش اولسون . ذاتا بو مهم وظیفه‌یه انتخاب ایدیلن مأمورلرك همان همان هپسی وظیفهٔ تخمینیه‌لرینی دها مزروعات حالت نضجه کلمه‌دن اول اجرا ایتمشلردی . تخمیناتك عقیبنده درجهٔ حرارت معتادك خلافنده اوله‌رق اییجه ترفع ایتمسیله دانه‌لرك بر قسم مهمی باشاق اوزرنده قورودی . تخمیناتك اساساً غبن فاحشله اجرا ایدلمسی ومزروعاتك بر قسم مهمی کونشك قیزغین شعاعاتی آلتنده قورودیغی نظر دقته آلمق ایجاب ایدرکن بو جهت قطعیاً دوشونلمدی . وضع ایدیلان تعلیماتلره باقمیه‌رق متعهدلر وژاندارمه‌لر کویلینك نه‌سی وارنه‌سی یوقسه هپسنی سیلوب سپوره‌رك انبارلره طولدیردیلر . ذخیره‌سز قالان بر چوق عائله‌لر فوج فوج کویلرینی ترك ایده‌رك حورانه هجرت ایتمشلردر . سلفیتدن یوز ، کفل حارسدن ٢٠ عائله زیتا کویلیلرینك همان همان هپسی حورانه هجرت ایتدیکنه تدقیقاتمز اثناسنده مطلع اولدق .

امراض مستولیه‌یه کلنجه ؛ بو بلای مبرم آلهی بو سنه ناحیه‌نك هر طرفنی زیارت ایتمش وبیکلرجه اولاد وطنك محوینه سببیت ویرمشدر . اجرا ایتدیکمز تحقیقاته نظراً هر کوی نفوسنك تقریباً بر ربعی تیفوس وقولرایه قربان کیتمشدر . اهالینك متکاثف اولان جهالتیله حکومات محلیه‌نك عدم تقیدی وعلاجلرك ندرتی یوزندن خسته‌لغك نه‌قدر دهشتلی بر سرعتله اورته‌لغی قاووروب صاوردیغنی مشاهده ایتمك قدر فجیع بر منظره تصور ایدیله‌مز .



نابلس قصبه‌سنك منظرۀ غربیه‌سی

— ٤ —

نابلس

۱ — نابلسك منظره و وضعیت خارجیه‌سی

نابلس قصبه‌سی ایكی طاغ آره‌سنده و وادی اوزرینه انشا ایدلمشدر . بو داغلردن بری قصبه‌نك شمال و شمال شرقی جهتلرنده واقع اولان جبل العبال ، یاخود جبل السلیمیه دیكری ایسه غرب و جنوب غربی جهتلرنده بولنان غاریزم داغی یاخود جبل الطوردر . شرق جنوبی جهتی قصبه‌نك وادی‌ده‌كی اقسامنه نسبتله بر آز مرتفع ایسه‌ده شمال غربی جهتی منحطدر .

جبل العبالك اتكنده بولنان اولر بربرندن منفصل و محدوددر . قصبه‌نك بوتون اولری بو اعتبارله غاریزم داغنك آغوشنده بولونیور دیمكدر .

شرقدن باشلایه‌رق جنوب شرقیده بر مقدار انحطاط یاپدقدنصكره غربده نهایت بولان و نیم بر قطع ناقصی اكدیران بر منحنئ جبلی آره‌سنده صیقیشمش قالمش اولان نابلسك جوار منظره‌سی دینیله بیلوركه هرشهردن دها محدود و صیقینتیلی در . غرب شمالی جهتی وادی امتدادنجه اوزون و واسع اراضی‌یه كشاده بولوندیغی ایچون نابلسك فسحت مشهوده‌سی آنجق بوندن عبارت قالیر .

كونشك اولا بیاض آلولر آره‌سندن قایاراق ، نهایت قرمزی بر آتش صفیحه‌سی حالنده اوزاقلردن نیم مرئی ، لاجوردی و اسمر دكزك سینه‌سنه كوموملسی و بالآخره ارغوانی یانغینلر حالنده داغیلمسی كبی قیمتدار لوحه‌لر بو یكانه صحنه‌دن تماشا ایدیلیر .

تاقارشیسنده‌كی جهتلر (بلاطه) و (عسكر) طرفلری ایسه الك مدبدب طلوعلرك آرامكاهیدر دینیله بیلیركه غروب ایله طلوع ، طبیعتك نابلسه ارائه ایتدیكی یكانه ایكی لوحه‌در كه طبیعت بوتون مظهریتلرینی بو لوحه‌لرده طوپلامشدر .

هر ایكی داغ آره‌سنده‌كی وادیدن آقان صولر ایسه بوراسنی هردم سبز ، طولانی بر باغچه‌یه تحویل ایتدیكی ایچون اطرافدن و محاسن طبیعیه‌دن استفاده ایده‌میه‌ن نظرلر بو یشیللكلر ایچنده بر مقدار متسلی اولمق آرزو ایده‌ر .

مع ما فیه غاریزم داغنك اتكلرندن عبال داغنك سمایه یوكسله‌لن یشیل شاهقه‌سنی و اشاغی طرفلرنده اوته‌یه بری‌یه سرپیشدیرلمش قرمزی كره‌میدلی ، رنكلی پنجره‌لریله بیاض اولری و یشیل آغاجلری تماشا ایتمكده بوس بوتون شایستۀ اهمال اولاماز و اولمامیلیدر .

باخصوص قارشی یاقه‌یه تچوب ده یشیل آغاجلرك آراسندن غاریزیم داغنی واتكلرینی وبوتون نابلسی سیره قویولمقده شایان دقت كورولمليدر. قارشیده مرور ایام ایله اسمرلشه‌ن طاشلرك كثیف بر كومه‌سی بو قدیم شیخم «*Sichem*» ایچون «فلاویانئاپولیس «*Flavia* *Néapolis*» — ایچون بر استحاله وایكی‌یوز سنه‌لك نابلس ایچون بر رمز معنیدار اولدیغنده شبهه یوقدر. هله غرب جهتنده تجددكار بر هوای ذی شعشعه آلتنده پیریل، پیریل پارلایان كنج بنالری تماشا ایتمك واونلرك باشنه یشیل بر تاج اتحاف ایده‌ن جبل الطورك ثروت بدیعیه‌سنه مطلع اولمق قدر ذوق تصور ایدیله‌مز.

بر قوش سرعتیله غاریزیم داغنك اوزرینه طیرمانارق «الـراق»ك ویاخود «مائده»نك بولندیغی محللردن نابلسك حجریت متوكلانه‌سنی یوكسكدن كورمكده‌ده بر ذوق واردر.

باخصوص جبل الطورك ذروه‌سنه چیقیلیرسه آرتیق حدود انظاری حبس وتوقیف ایده‌ن بوتون مانعه‌لر سیلنه‌جكی ایچون شرق ایله غرب، شمال ایله جنوب بوتون وسعت وامتدادیله سینه كشا اولور. بورالردن جبل الشیخی وكرمل داغنی، دكزی، بیت جان، رجیب عورتا، بلاطه، عسكر كویلرینی بوتون یشیل تارلالری مشاهده ایتمك قابل اولور، واوزمان نابلس قصبه‌سی محراق نقطه‌لرنده یشیللكلر بولنان بر قطع ناقص حجری حالنده تماشا ایدیلیر،

٢ — نابلسك خطوط داخلیه‌سی

[١] — **قصبه‌نك وسعتی وبنالری** — یكرمی بیكدن زیاده نفوسه مالك اولان نابلس قصبه‌سی بش آلتی بیك خانه‌لی آز چوق عظیم بر بلده‌در. شرقدن غربه اولان طولی ١٤٠٠ متره، عرضی ایسه ٥٠٠ قدر تخمین اولونه‌بیلیر. اوزون سنه‌لر دنبری پایدار اولان بو قصبه‌نك بنالرنده اویله غریب تناقضلره واطرادسزلقلره تصادف اولونور كه بونی مهیای انكشاف استعدادلرده ظهور ایده‌ن تجدد پرور ذوقلرله ذهنیت قدیمه‌نك بر مجاورت طبیعیه‌سنه عطف ایتمكدن بشقه چاره یوقدر. فقط بو تصالب اذواقده یكیلكك احراز غلبه ایتدیكی پك واضح مشاهده اولونور. حتی اوزون مدت درین بر اوكسوروكدن صكره كوچه‌رك قرین خاك اولان اسكلتلردن پك ظریف بر طفل صنعتك دوغدیغی، ممنونیتله تماشا ایدیلیور.

قصبه‌نك وسطی همان عمومیتله دنیله بیلیر كه اسكی طرزده‌كی اولریله ابراز موجودیت ایدییور. بوراده‌كی اسكی اولر بر منشور حجریدن عبارتدر. پنجره‌لری آز واوفاقدر. داملری ایسه اكثریا صوالیدر واولرده او قدر بر برینه صیقی وملاصقدر كه ضیا وهوا بوراده كندیسنه بر مجرا بولمقدن عاجز قالیر. بناءً علیه اولرك



آره‌سنده نه بر پارچه آچیقلق ، نه بر دیوار ، نه چیت ، نه بر آغاجه تصادف اولونماز . حتی بو اولره موصل اولان سوقاقلرده متعفن وسیم سیاه ، کیرلی برر تونل حالنده‌در . اولرك ایکی قاتلی اولانلری‌ده موجوددر. فقط آلت‌قات مظلم وطوپراقلی برایزبه‌دن بشقه بر شی دکلدر . بو ایزبه‌نك دیوارلرندن‌صولرك ویاخود‌دیکر ترشحاتك‌صیزینتیلری آقار ، دورور . اوست‌قاتلری‌ده بوندن فرقلی ظن ایدلمامليدر . مع مافیه بو اولر میاننده معتنا بر ثروت محصولی اوله‌رق‌وجوده‌کلنلری‌ده بولونیور. بو قدیم وممتاز اولرك آلت‌قاتی مالطه طاشلریله ، ویاخود مرمرله دوشه‌لیدر . اورطه‌ده ینه مرمردن ویاخود طاشدن معمول کوچك ، فسقیه‌لی حوضلردن براق وسرین بر صو متمادیاً طاشار، حوضك‌قارشی‌طرفنده بر ایکی اوطه‌ده بولنه بیلیرکه بو آلت قسمك هیئت مجموعه‌سنه (دیوان) نامی ویریلیر . دیوانلر همان یالکز ارککلرك قبولنه مخصوص وحرم دائره‌سندن آیری بر قسمدر. حرم دائره‌سی یادیوانه ملاصق بر محلده ویاخود دیوانده‌کی اوطه‌لرك فوقنده اولورومدخلی ده دیوانده اوطورانلرك کوره‌میه‌جکی بر محلده بولونور .

مع ما فیه کرك دیوانلر وکرك حرم دائره‌لری اسکی طرزده‌کی انشاآتیله نابلسلیلرك بنیهٔ عضویه‌سی ایچون بی شبهه جانلی بر قفس ویاخود اسرارانکیز بر محبس‌در .

نابلسك‌وسط‌محله‌لرینی‌اشغال‌ایده‌ن بو بویوك‌ویا کوچك‌مغاره‌لرك‌شرق‌جهتنه ، ویا غرب جهتنه دوغرو تصادف ایدیلن استطاله‌لری ایسه بوس بوتون شایان نظردر . بو نوعدن بر قاچ دانه بنا وار درکه‌محبسدن ده‌بویوکدر . بووالری‌شووالیه‌لره یاقیشیر بر عظمت ودبدبه ایله سماره سرچکن بویوك بر قلعه وبویوك بر استحکام حالنده‌در . بر قاچ‌قاتدن عبارت وارتفاعی عشرات خانه‌سندن یوکسك متروله بالغ اولان بوقابا سرایلر قارینقا‌ تورنده‌نابلسك اصیلزاده‌کانی اقامت ایدر .اطرافده‌کی یاورواُولرایسه هر طاشنده برر معصوم حقنك‌فریادایتدیکنه قائل اولدقلری بو سرایلره نکاه انداز اولدقجه ایریشیله میه‌جك سعادتلر نامنه جکرلرندن وکوکسلرندن درین بر آه اشتکا قوپاررق دوررلر .

قصبه‌نك شرق جنوبی وغرب شمالی جهتلریله شمال طرفلری ایسه تماميله یکی طرزده انشا ایدلمش اولرله مالامالدر . بو طرفلرده‌کی بنالرك کافه‌سی بر ایکی قاتلی در . واوزری کره‌میدلرله اورتلمشدر. پنجره‌لرنده بو یالی پانجورلری ایسه آزلغنه واوفاقلغنه رغماً پك ظریفدر ،بالخصوص اوستی دوم دوز یونتولمش بیاض طاشلرك جاذبهٔ لونیه‌سی پك نظر ربادر . بو نوع اولرك آره‌لری ظریف ویشیل بر آغاجلقله اکثریا بربرندن تفریق ایدلمشدر . باغچه‌لری‌ده بعضاً بیاض طاشلی وکیره‌جلی دیوارلر بر بربرندن آییریرر .

اساساً هر ایکی طرفی وجواری داغلق اولان نابلس قصبه‌سنده طاشدن مبذول بر شی بولنمدیغی ایچون یکی اُولرده اسکیلری کبی کافةً کارکیردر . بواُولر میاننده

جداً بیوك اولانلری وبیکلرجه لیرا صرفیله یاپیلانلری واردر . یازیقلر اولسونکه یاپیلان بونجه مصرفلره رغماً بو نوع اولرك‌ده عمومیتله آلت قاتلری لوش ، رطوبتلی ، ومقسی‌در . آلت قاتنك طاوانلری مقوس حجری قبه‌لر حالنده‌در ؛ بو قبه‌لر قالین وخشین ستونلراوزرنده قائمدر . بو ستونلرك بولوندیغی‌زمین‌مستوی بر صوفه ایسه‌ده بو صوفه‌اولمقده زیاده بر کلیسا قوریدوری ویاخود اسرار انکیز بر محبسك زمین‌قاتنه پك شبیه‌در . کوریلیورکه‌نابلسلیلر روحلرینی قالین ووحشی دیوارلر آلتنده حبس ایتمکدن صیقلمیورلر .

مستثنا قبیلندن اولمق اوزره بو قاتیلغی بر آز تخفیف ایده‌رك وجود بولان بعض بنالر موجودرکه (آلمان اوتلی) بو قبیل بنالردن معدوددر .

نابلس‌ده عمومی بر چوق مبانیٔ رسمیه وخصوصیه‌ده موجوددر . حکومت قوناغی ، جوامع شریفه ، کلیسالر ، عبادتخانه‌لر ، مکاتب رسمیه واجنبیه ، خسته‌خانه‌لر بو میانده صاییله بیلیر ؛ بلده‌نك ساعت قوله‌سنی‌ده اونوتماملی‌یز. ایسته‌رسه‌ك متعدد صابونخانه‌لری‌ده ذکر ایدر ودکانلری‌ده صایا بیلیررز .

نابلس حکومت قوناغی شهرك اورته‌سنده‌در . فقط بر حکومت قوناغنه بکزه‌مکدن زیاده غیر منتظم بر خانه بکزه‌ر . هله داخلنده‌کی حبسخانه قسمی تحت الارض بر مغاره‌دن فرقسزدر . نابلسده ژوستینیان زماننده‌ن‌قالمه (جامع‌الکبیر) ایله (جامع النصر)، (جامع الحضراء) نامنده‌کی جامعلردن ماعدا بر قاچ مسجد دها موجودر .

نابلسده یشایان وعددلری پك آشمایان ملل مسیحیه‌نك قصبه‌نك غرب جهتنده کندیلرینه مخصوص کلیسالری وسامریلرك دخی (کنیسة السمراء) نامیله معروف قصبه‌نك جنوب غربیسنده بر معبدلری واردر . اهالی‌نك اعانتیله‌انشا ایدیلن‌وقصبه‌نك شرق طرفلرنده بولنان (وطن خسته‌خانه‌سی) ده‌ظرافت وکوزللکیله پك جالب دقتدر .

ساعت قله‌سی ایسه حکومت قوناغنك او کنده‌کی کوچوك وطار میدانده‌در ؛ هر نوع تزییناتدن وقیمت معماریه‌دن عاریدر .

نابلسك صابونخانه‌لرینه کلنجه : بونلری ، ایچریسی کسکین بر زیتون یاغی وصابون قوقوسیله دولو ، اورته‌سنده بریسنده سیاه فیچیلر وکیرلی مظلم حفره‌لر بولنان بیوك وسرین پنجره‌سز برر ایزبه‌دن باشقا بر شیٔ تلقی ایتماملیدر .

قصبه‌نك دکانلری بر قاچ یوزه بالغ اولور وقصبه‌نك جهت قدیمه‌سنده متوازی ایکی یول اوزرنده صیره واری دیزلمشدر . ایچریسی صیوانلی واکثریسی طوپراقدن قاپو ویا قاپاقلری تخته‌دن عبارتدر . بونلره بالطبع مغازه اطلاقی جائز اولاماز . کیرلیلکی

وزواللیغی پك جالب دقتدر . دكانلرك اوزرنده جاملی لوحه‌لر ایچنده صاحبلرینك اسملری یازیلیدر . بو اسملرك اوزرنده هپ (عثمانلی) کلمه‌سی مندرجدر .

[٢] — **لوازم واشیای بیتیه** — نابلسك طرز قدیم ویا طرز جدیدده انشا ایدلمش اولان بنالرینك داخلی وبو بنالرك اصول تفریشنی قولایجه کشف وتعیین ایتمك قابلدر . اسکی اولرده یاشایانلر بر آز محافظه‌کار اولورلر . بابالرندن نه صورتله ونه کبی اشیا کورمشلرسه اونلری او صورتله واولدیغی کبی ادامه ایدرلر . بناءً علیه عموم شرق اولرنده‌کی طرز تفریش بوراده‌ده تمامیله موجوددر . اورطه‌ده بر حصیر ویا بر سجاده؛ اوزرنده بعضاً یاتاق وظیفه‌سنی‌ده ایفا ایده‌ن بر مندر؛ آرقه‌سنده ایکی یصدیق؛ صکره بر آز یوکسك بر معیشته کوره‌ده بر آینه وآلتنده اوفاق بر دولاب ، بر قاچ لامبه، بر قاچ چینی فنجان ، طاباق ، کاسه؛ بعضاً بر بخوردان ویا بر (قمقم) کلدان ودیوارلرده قالین خطلرله بر قاچ آیت کریمه ویا لوحه .. ایشته بوتون اولرك طرز تفریشی بو صورتله‌در .

مع مافیه بعض شرقکاری تفریش ایدیلن اولرده تجددك ایزلرینه تصادف ایدلمه‌یور دکلدر . مندرلر یردن بر آز یوکسله‌یور . بر ایکی صندالیه قونیور . اورطه‌یه بعضاً بر ماصه علاوه ایدیلیور . اك فضله‌ده بر قاریوله کلیور . فقط اوطوریلان اوطه‌ده یاتمق ، اوطورمق ویمك یمكده‌کی اعتیاد حالا محافظه ایدیلیور .

دینیله بیلیرکه اکثریت اعتباریله نابلس اولرینك طرز تفریشده ارائه ایتدیکی وصفلر بر جمله ایله خلاصه ایدیله بیلیر : « نابلس اولری الافرانقه‌لشمق ایستیور . »

فقط شونی‌ده اعتراف ایده‌لمکه بردورلو الافرانقه‌لشه‌میور . اولرك طرز تفریشنده‌ده نابلسلیلرك پك صنعی واضطراری بر کلفته معروض قالدقلری‌ده پك واضح آکلاشیلیور . بونك ایچوندرکه بر اوطه‌یه کیردیککز زمان اوراده آینه‌لی دولابلره ، چیچك ساقسیلرینه ، لاوبولره ، شه‌زلونغلره ، ماصه‌لره ، قولتوقلره ، قنایه‌لره ، حتی مندرلره ، قاریوله‌لره وآویزه‌لره، هر شیئه تصادف ایدرسکز . وبوتون بو اشیا ایله اوطه بر لوازمات مغازه‌سندن یالکز وآنجق بر فرق کوستر . اوده مغازه‌ده‌کی اشیانك تمیزلکی . . . بوراده ایسه حال بر عکسدر . دها غریبی بوتون بو اشیانك کثرتنه ویاپیلان مصرفه رغماً بعضاً پنجره‌لر پرده‌سز بولونور . ومثلا اوك سوپورکه‌سی‌ده حتی قپو آرقه‌سنده عرض وجود ایدر .

هر حالده نابلسده اك زیاده قاراقته‌ریستیك بر طرز تفریش وارسه اوده بعض قدیم دیوانلرك طرز تفریشیدر . مرمر بر حوضك اطرافنده مرمردن بر آز مرتفعجه بر سدیر بولونور؛ بو سدیرك اوستی اوزون مندرلر واوزری سجاده‌لرله اورتیلور . دیوانك

طاوانندن اوزون بر زنجیر ایله آصیلی بویوك بر فانوس اورطه‌ده خفیف صاللانیر وکیجه‌لین طونوق بر ایشیق آلتنده حوضك اطرافنده دیزیلان نارکوله‌لردن، اوزون مارپوچلرله مندرده باغداش قورارق اوطورانلر نفس چکردورلر . وبوراده بالطبع تصنع وتکلفدن اثر کورولمز . شونی‌ده سویلیه‌لم که نابلس اهالیسی بالخاصه لوازم بیتیه تدارکیله اولرینی دولدیرمالرینی وبونده بر غلو واغراق کوسترملرینی پك چوق آرزو ایدرلر . بو حال اك کوچوکدن اك بیوك عائله‌یه قدر جمله‌سنده واردر . حتی اك فقیرلرینك بیله مطبخنده هیچ اولمازسه بر قاچ طاقم باقیر اوانیسی بولونور؛ سفره طاقملری‌ده او نسبتده‌در . زنکینلرنده ایسه بو مراق عادتا بر نسبت مرضیه حالنده‌در .

بو اعتبارله نابلسك زنکین اولری هم بر باقیرجی دکانی هم بر جام مغازه‌سی ویا بر طوغرامه فابریقه‌سیدر ؛ عین زمانده بو آرزوی غلو واغراق بوطویه‌مزلق جمع ذخیره خصوصنده‌ده باش کوستریور واولری بر مأکولات انبارینه چویریور . وبعضاً حرصلرینی پاره‌یه‌ده توجیه ایدیورلر . اوزمان بوتون اولرینی بر صرافخانه ویاخود بر دفینهٔ معادن واحجار حالنه افراغ ایتمکله کسب مباهات ایدیورلر .

[٣] — **قصبه‌نك محله‌لری وسوقاقلری** — نابلسده باشلیجه آلتی محله واردر . قصبه‌نك شمالنده بولنان (حارة الحبله) محله‌سی عیبال داغنك اتکنده‌کی اولرله وادینك شرق طرفنه دوشن قسمی حاویدر . بو محله‌نك شماله دوغرو صوکارنده انشا ایدلمکده اولان بنالر شرائط صحیه‌یه اك زیاده موافق اولان نابلس اولرینی تشکیل ایده‌ر . قصبه‌نك جهت شرقیه‌سنده وشرق جنوبیسنده واقع قدس یولندن کیررکن ایلك تصادف ایدیلن محله‌یه ایسه (حارة القیساریه) نامی ویریلور . بویوکلکی اعتباریله بو محله قصبه‌نك اك بیوك محله‌سی اولان (حارة الحبله)دن صکره کلیر .

حارة الحبله‌نك غاریزیم داغنه دوغرو استقامتنجه امتدادی ـ که قصبه‌نك جنوب طرفنی وجوده کتیرر ـ بو محله‌یه‌ده (حارة العقبه) دیرلر . قصبه‌نك وسطنده وادی‌یه ملاصق اولان محله‌یه (حارة القریون) نامی ویریلیرکه چارشی بونك ایچنده‌در . غاریزیم داغنه دوغرو بو محله‌نك یاپیلمه‌سندن حصوله کلن قسم ایسه (حارة الیاسمینه) نامنی حائزدر . قصبه‌نك جنوب غربینی اشغال ایدر . بو صوك محله‌لر نسبته اولکیلردن کوچکدر . حکومت قوناغنك بناسی (حارة القریون) ایله (حارة الیاسمینه) آره‌سنده‌در . نابلسك غرب وشمال غربی جهتنده‌کی اولرك هیئت مجموعه‌سنه (حارة الغرب) یاخود (شویتره)ده‌نیلیرکه خرستیانلرك ساکن اولدقلری محله قسماً بوراسیدر . سامریلرك محله‌سی ایسه (حارة الیاسمینه)در . معموریت اعتباریله بو محله‌لردن اك زیاده ترقی ایده‌ن (شویتره) محله‌سیدر . بویوك

اولر واوتللر ، خستەخانەلر ، عبادتخانەلر ، بلديه بغچه سى ده بو محلەدەدر . قريون ، عقبه ، ياسمينه محلەلرى ايسه اطرافندەكى اسكى ديوارلرله عادتا يكپاره برقسم حالندەدر . بو قسمك برى شرقده ديكرى غربده اولمق اوزره ايكى اسكى قپوسى موجوددر ، شرق قپوسندن (طريق الشرقى) يعنى قدس جادەسى باشلار . غرب قپوسندن ايسه (طريق الغربى) امتداد ايدەر و (مسعوديه)يه ، (سباستيه) يه ، (طول كرم) ه الخ كيدر . مع مافيه طريق الشرقى ايله طريق الغربى دخى وادى كنارنده ، (قريون) محله سنك شمالنده خارج بلدەده التصاق ايدەر .

قصبەنك داخلنده اسكى محلەلرى باشدن باشه قطع ايدەن ايكى يول واردركه نابلسك بوتون حيات يوميەسى وحتى حيات ليليەسى بوراده نظر دقتى جلب ايدر . نابلسك بازارى بويولده قورولور ، دكانلر هپ بورادەدر . بويولك اورطەسنده مانيفاطوره جيلرك بولنديغى بر قسم واردركه اوستى تونل كبى اورتوليدر . نابلسك بو ايكى خط متوازى حالنده وشرق ايله غرب آرەسندەكى يوللرينه عمود كوچك بر طاقم ايكنجى درجەده طريقلر واردركه هپسى اسكى بر قالديرمله دوشەليدر . بو باشليجه يوللرك كنيشلكى بش آلتى مترودن فضله دكلدر . اسكيدن بورالرى پك كيرلى ايكن جهت عسكريەجه حال حاضرده نظارت ايدلمكده اولديغى ايچون بالخاصه بو ايكى يول تماميله تميزلەنيور .

قصبەنك يوكسك نقطەلرينه موصل اولان يوللرى ايسه پك فنادر . هپسى ديك ، يوقوشلى وبوزوق قالديرملى در . هله حارة الياسمينەنك يوللرينك كافەسى اوزون ومتعفن تونللر ايچنده وغايت كيرلى در . والحاصل نابلسك قسم قديم اكثر محلەلرى فنا ، اولرى صيق ويوللرى كيرلى ومتعفندر ؛ قسم جديد ايسه نسبتەهوادار وضيادار اولره مالك ويوللرى ده كنيشجەدر . اورطەدەده ديكر محلەلرك كيرلرينه تصادف اولونماز .

[٤] — **قصبەنك صويى** — نابلسك صويى غاريزيم داغندن ومتعدد محللردن نبعان ايدر وبر مدت صكره آيرى يرلرده اولمق اوزره يكرمى ايكى عين وجوده كتيرر . بو عينلرك كنديسنه مخصوص اسملرى واردر . نتەكيم شويترەده (عين الصبيان) (عين بتليمه) ، سامريلرك مزارلغى قربنده (رأس العين) (مرصرصه) ينه شويترەنك اوست طرفنده (عين الكفير) ، قريون محلەسنده (عين القريون) قيشله جوارنده (عين الدفنه) باغچەلرك يانندهبوابةالخضرهنام محلده (عين العسل) واوبرجهتده (عين الفوأد) (عين الطيباوى) مشهورلرندندر . بعضاً منبع صولرى بر مدت جريان ايتدكدنصكره باشقه ناملرده طاشير : (عين القريون)ك بر آز صكره (صيباط) نامنى آلديغى كبى . بو عينلر غير منتظم كونكلر وبعضاً طوپراقدنواسع يوللر ايچنده جريان ايتدكدنصكره

تقسيم ايديلەجك نقطەلرەكلير واورادن اولره داغيلير واودن اوه دولاشير . صويى اولان هراوك اكثريا حوضىده بولونور . نابلسده حوضه (ران) نامىده ويررلر نابلسليلر بورادن صو ايچرلر . اولرنده صويى بولنمايانلر ايسه شهرك اوتەسنده بريسنده موجود چشمەلردن صو طولديررلر . وادىيه آقان صولردخى بوتون كذركاهنده ميوه آغاجلرى ، سبزه باغچەلرى وجوده كتيرر . قصبەنك اطرافنده ووسطنده موجود بوتون يشيللكلر بوكا مديوندر .

فقط نابلسك صويى هردرلو ترشحاته معروض قالديغى ايچون بالطبع صحى وتميز دكلدر . بو صويك محفوظ دمير بورولر ايچنده اجرا وتوزيعى بلديەچوقدن برى دوشونيور فقط بردرلو ياپاميورمش .

بو صودن بشقه اولردەتك توك قويولر وارسەده صويى طاتلى دكلدر . فقط بعض صهرنجلر واردركه ياغمور صولريله قيشين دولديريليور . بونلر دينيله بيلركه نابلسك الكايى صويى تشكيل ايدەر .

٣ — احوال عموميه

[١] — **موقع ونفوسى** — لوا مركزى نابلس قصبەسيدر . بيروتك ٢٠٠ كيلومترو جنوبنده وقدسك ٥٥ كيلو مترو شمالنده واسكلەسى اولان يافەنك ٦٨ كيلو مترو شمال شرقيسنده واقع وجبل عيبال ايله جبل غاريزيمك تشكيل ايتديكى لطيف بر واديده مبنى جسيم ، نسبةً معمور بر مملكتدر . مياه جاريەسى بول وباغ وباغچەلرله محاط اولوب آب وهواسى معتدلدر . سطح بحردن ٥٧٠ متره قدر مرتفع اولان نابلس قصبەسنك اراضيسى زياده منبت اولوب مملكتك ثروت اساسيەسنى تشكيل ايدن زيتون اغاجلريله حبوباتك انواعى وميوەدار اغاجلر مركز قضاسنك هر طرفنى اشغال ايتمكدەدر . حرارت وسطيەسى ١٤ سانتيغراد اولوب موسم صيفده (٢٨) درجەيه ترفع وفصل شتاده (٧) درجەيه تنزل ايدر . يازين بر قاچ كون ايچون درجەنك كولكەده (٣٤) ه وكونشده (٥٠) يه قدر چيقديغى واردر .

نابلسك مجموع نفوسى (٢١٠٧٢) اولوب مليت نقطهٔ نظرندن تقسيمى شو وجهلەدر .

(١٣٢٧) سنەسندەكى تحريرەنظراً نابلسك نفوسى

ذكور	اناث		محله	خانه
١٠١٤١	١٠٠٢٧	اسلام	٦	٢٢٢٤
٠٠٢١٨	٠٠٢٠٩	روم		
٠٠٠٥٨	٠٠٠٥٠	لاتين		

٠٠٠٩٣	٠٠٠٨٧	پروتستان
٠٠٠٩٤	٠٠٠٦٦	سامرى
٠٠٠١٣	٠٠٠١٦	يهودى
١٠٦١٧	١٠٤٥٥	يكون

[٢] — **نابلسك تاريخچەسى** — نام قديمى سيشەم (يعنى تپە) اولان نابلس انبياى بنى اسرائيل زمانندن برى معلوم اولوب حضرت ابراهيم ، يعقوب واولادلرى متعدد دفعە سيشەم اووەسندە چادير ركز ايتمشلر ايدى . حضرت شعيب صوك اجتماع عموميسنى بورادە قورمشدر فلسطينك تقسيمى اثناسندە مملكت مذكورە (افرائيم) قبيلەسنە اصابت ايتمش ايدى . قبل الميلاد ٩٣٣ سنەسندە (رحبعام) قراللغى اثناسندە اهالى بيوك بر مجلس عقد ايدەرك حضرت داود ملكندن اون اسرائيل قبيلەسنك تفريقنە قرار ويرمكلە (يوربعام) سيشەم شهرينى اشبو يكى حكومت پايتختلكنە انتخاب ايلدى . اللى سنە صوكرە ملوكدن (اومرى) پايتختى اوصرەدە يكى تأسيس اولنان (سامرە) يە نقل ايتدى آثوريلر طرفندن يهوديلرك بر قسمى (٧٢٢ ق.م) نفى واجلا ايدلمكلە بوش يرلرى طولديرمق اوزرە كتيريلان اجنبيلر يواش يواش يهوديلرك معتقدات وعنعناتنى قبول ايتديكە بونلرە سامرى تعبير ايدرلر . بونلر بابل اسارتندن صوكرە قدسدەكى مراسم دينيەيە قبول ايدلمدكدن بشقە يهوديلردن تحقير كوردكلرندن غاريزيم طاغنك اتكندە كنديلرينە مخصوص بر معبد انشا ايلديلر . فقط سلفكيان ملوكنك يدنجيسى بولنان يوحنا هرقانوس طرفندن معبد مذكور تخريب ايدلدى . ميلادك ٦٧ نجى سنەسندە روما ايمپراطورلرندن (وسپاسيەن) سيشەم شهرينى ضبط واهاليسندن ١١،٠٠٠ كشى يى ذبح ايتدى ايسەدە محاربەدن صوكرە شهر تكرار تجديد اولنەرق يكى شهر معناسنە اولان (فلاويانئاپوليس) تسميە اولنمشدركە نابلس بونك معربيدر . (٥٢٩) سنەسندە ايمپراطور ژوستينيان اردولرى شهردە دهشتلى بر اختلالك آلولرينى سوندرمكە مجبور ايدلدى . بو مناسبتلە سيناغوغلر سد اولندى وسامريلرك بر قسم مهمى عجمستانە قاچمغە ديكر بر قسمى خريستيانلغى قبول ايتمكە مجبور ايدلدى . اون ايكنجى عصر ميلاديدە بتون فلسطينده يالكز بيك قدر سامرى موجود ايدى كە نابلسدەكيلر اقليتى وشامدەكيلر اكثريتى تشكيل ايديور ايدى . ٦٣٦ سنهٔ ميلاديەسندە نابلس شهرى اسلاملر طرفندن ضبط ايديلەرك (١١٠٠) تاريخنە قدر حكم اسلامى بورادە مرعى قالدى . فقط بو تاريخدە اهل صليب اردوسى شهرى زورلايەرق ضبطە موفق اولمشلر وحتى ١١٢٠ سنەسندە بر مجلس روحانى بيلە عقد ايتمشلردى . مجاهد محترم صلاح الدين ايوبينك مشهور (حطين)

وقعهٔ مشهورەسى سنەسندە (١١٨٧) نابلس تكرار جيوش اسلاميە طرفندن استرداد ايدلدى . عصر اخيردە نابلس اهاليسى شام وعكا پاشالرينە اعلان عصياندن كرى دورمەمش اولوب ١٨٣٤ سنەسندە سوريە واليسى مصرلى ابراهيم پاشايە دخى اعلان طغيان ايتدكلرندن مصر عسكرى نابلس قصبەسنە بغتةً هجوم ايدەرك شهرى يغما واهاليسنى تأديب ايتدى . بو مناسبتلە شهرك شيخى بولنان حسين احمد درت چوجغيلە برابر دردست ايديلەرك شامدە صلبا اعدام ايدلدى .

[٣] **معارف** — نابلس لوا مركزينە عائد اولان معارف ايضاحاتى نابلس قضاسنك امور معارفندە بر تفصيل تشريح ايديلەجكندن بورادە تكرارندن صرف نظر اولونمشدر .

[٤] — **بلديە ، مؤسسات صحيە وعمرانيە** — بيلمم نەدندر : بز شرقليلر بلديە كلمەسنك معناى حقيقيسنى آكلامقدن پك اوزاق قالمشز . بزم آكلايشمزە كورە بلديە رياستى نفوذلى اولان اعيانك موقع وتحكمنى تقويەيە وياخود فقير اولان بكلرك جيبلرينى دولديرمغە مخصوص بر مؤسسهٔ رسميەدر . هيچ بر يردە بلديە كلمەسنك مفهوم حقيقى ورسميسنى اثبات ايدەجك بر امارەيە مع التأسف راست كلمدك . بلديە رئيسى رياست ايتديكى دائرە آدملريلە برابر ناحيە مديرى ، قائممقام ويا متصرفك امرينى بلا اعتراض حرفياً يرينە كتيرمكە مأمور ايدلمش كبى حركت ايديور . ذاتا مملكتمزدەكى بلديە رؤساسندن باشقە بر حركت بكلمك قدر غريب بر فكر اولەماز . كزديكمز يرلرك همان هيچ بريسندە بلديەيى مفهوم غربيسندە بولەمدق . بر چوق يرلردە بلديە تشكيلاتنك مقصد قانونيسى اونوتيلەرق عادتا مأكل حالنى اكتساب ايتمشدر .

نابلسدەكى بلديە تشكيلاتنى تفصيل ايتمكدن ايسە شهرى باشدن باشە كزەرك اشبو دائرەنك معدوم اولان اجراآتنى آرامق دها منطقى ودها معقول بر حركت اولسە كركدر . نابلس رؤساى سابقە ولاحقەسى طارلمسون . بو حال شرقدە عمومى بر مرضدر . اك بيوك شهرمزدن اك اوفاق كويلرە وارنجەيە قدر نە رەدە بلديە وارسە عين عطالت عين خجالت بتون فجاعتيلە نمايانددر . مملكتمزك اوتەسندە بريسندە بلديە نامنە ياپيلان بعض فردى ونتيجەسز تشبثاتك هپسى اوكى يرلرە تعيين اولنان ادارە رئيسلرينك قريحەلرى محصوليدر . نابلس قصبەسى بوندن آلتى يدى سنە اول يرلى اولميانلر ايچون عادتا بر زندان ايدى . كزەجك يرى ، استراحت ايدەجك غازينوسى ، صاف هوا تنفس ايدەجك باغچەسى بيلە يوقدى . مملكت سراپا لوث ايچندە ايدى . نهايت فعال بر متصرف مملكتك جهت غربيەسندەكى شويترە محلەسندە بر بلديە باغچەسنك انشاسنە همت ايتدى . باغچەنك يانى باشندە بر غازينو دخى تأسيس ايدلدى . حديقەنك طرحى ايچە اعتنالى . فقط ينە

نظافته پك مساعد اولان سوقاقلر اولدیغی كبی قالدی . شمدیكی حالده عسكری تنظیفات بلوكاری اولمسه‌یدی مملكتك پیسلكاری ینه بر مدققك نظرندن قاچه‌مزدی .المزده بولنان بلدیه بودجه‌سنی تدقیق ایده‌جك اولورسه‌ق بو بلدیه سزلكك اسبابی كندی كندینه‌حل ایدلمش اولور :

١٣٣٢ سنه‌سنك بودجه‌سی

واردات		مصارفات	
١٢٣٩٦٩	بلدیه‌عقاراتنك ایجار سنویسی	٨٥٣٤٠	مأمورین، مستخدمین وهیئت تفتیشیه معاشاتی
١٠٠٠٠	غازخانه رسومی	٥٧٢٠٠	تنویرات وتنظیفات
٤٥٦٠٠	دخولیه »	٥٠٠٠	صحیه تخصیصاتی
٩٨٩٥٠	رسوم مختلفه		
١١٠٠٠	ابنیه انشاآتی رسومی	٣٠٢٠٠	عجزكان تخصیصاتی
١٤٠٠٠	وسائط نقلیه »	٦٠٠٠	شهر ایین »
٨٠٠٠	تمغا رسومی		
٢٥٨٠٥	مسقفات وتمتع ویركولرینه نسبتله بلدیه‌رسومی	٣٠٠٠٠	تعمیرات وانشاآت
٣٥٥٠	رخصتیه رسومی	٤٦٧٠٠	متفرقات
٤٧٣٠٠	واردات متفرقه	٢٥٢٤٤٠	یكون
٢٨٧١٢٠	یكون		

اشبو جدولك تدقیقی حالنده بر چوق غریبه‌لر تظاهر ایدر . بر كره واردات بلدیه مصارفاتندن دها فضله . امراضك مستولی بر صورتده اجرای حكم ایتدیكی ، سفالتك پك مدهش بر حالده فقرای اهالی بی وحتی اغنیایی قاووروب، صاووردیغی بر زمانده بلدیه‌نك وارداتی مصرفنی تجاوز ایدییور . بو دنیانك هیچ بر یرنده ایشیدلمامشدر . بو كونكی مدنی مملكتلرك هیچ بر بلدیه‌سنده توازن اوله‌ماز . بلدیه‌لر مملكتك ایچنده اهالینك ناظم حركاتیدر، اب مشفقیدر . محاربه مناسبتیله ارككسز قالان عائله‌لرك حامیسی اولملیدر . نابلس بودجه سنده‌كی عدم توازن تشكك نه قدر جدیتدن اوزاق اولدیغنه وارقامك جف القلم جدوله كچیرلدیكنه واضح بر دلیلدر .

ایكنجی بر غریبه دها واردركه اوده تحصیل اولنان پاره‌نك همان همان ایكی ثلثی بلدیه‌یه دكل بلكه معاشاته، عجزه نامی طاشیان اعیان منسوبلرینه شهر آیینلره وسائره‌یه صرف ایدیلیور.

اصل بلدیه نامنه یالكز تنظیفات وتنویرات صحیه وتعمیرات قلملری واردر بوتون بونلره ٩٣٫٢٠٠ غروش قدر بر پاره صرف اولنیور . بو حال دخی نابلس بلدیه‌سنك نه قدر غیر معقول وشهر اهالیسنك احتیاجاتیله نه قدر غیر قابل تألیف بر تشكیل اداری اولدیغنی اثبات ایدییور .

*
* *

(وطن خسته‌خانه‌سی) ــ بوندن ٢٣ سنه اول بر انكلیز میسیونری نابلس قصبه‌سنده بر خسته‌خانه تاسیسنه وفقرادن برای معاینه مراجعت ایدنلردن ٣ متالیك وزنكینلردن بر یوزلك استیفا ایده‌رك اجرای تداوی‌یه قیولمشدی . صباحلری مراجعت ایدن بتون خسته‌لر بیوك بر صالونه آلنه‌رق وعظ دینی دیكلمكه مجبور طوتیلمشلردی . مقصد پروتستانلغك نابلس قصبه‌سنده نشری ایدی . پروپاغاندانك مثمر اوله بیلمسی ایچون میسیونر بر چوق فداكارلقلرده بولنه‌رق خسته‌خانه‌ده یاتانلرك اكثریسنی مجانی بر صورتده ایوا وتداوی ایتمكه قیولدی . زنكینلردن آلنان اجرت ایسه انكلیز دوقتورینك تقدیرینه وابسته اولمغله برابرینه پك جزئی ایدی . قضاراخستكاندن بری ، اسلام اولسون خریستیان اولسون ، خسته‌خانه‌ده وفات ایده‌جك اولورسه پروتستان آیینه تابع طوتلدقدن صوكره عائله‌سنه بر ای دفن تسلیم ایدیلور ایدی . بتون بو مساعی‌یه رغما ٢٣ سنه ظرفنده یالكز برتك قادین اسلامیتی ترك ایده‌رك پروتستانلغه داخل اولمشدر . بیلمیان انكلیزلر بو حالدن متأثر اولمق ، مساعیلرینه عطالت كتورمك شویله طورسون بالعكس زنكینلری زیارت متنفذانی بند ایتمك چاره‌لرینه توسل ایتمكی موافق كوردیلر وبو یولده اییجه موفقیت كوسترمشلردی . نابلس اهالیسی نهایت بو خریستیان پروپاغانداسنه قارشو طوپلانمق وعین سلاحله مقابله ایده‌رك دینلرینی مدافعه ایتمك لزومنی حس ایتدیلر . بو غلیان ملی ایله بر وطن خسته‌خانه‌سنك كشادی تقرر ایده‌رك اعانه جمعنه مباشرت اولندی . درت سنه ظرفنده بنانك تعمیراتی اتمام واكمال ایدلمكله بوندن «٦» سنه و «٣» آی اول رسم كشادی اجرا ایدلدی . اداره‌سی ایچون دخولیه رسومنك تماميله ذبحیه رسومنك نصفی تخصیص اولنمله اولكندن سنوی ٧٠٠ــ٨٠٠ لیرا وایكنجیسندن ٢٠٠ لیرا قدر بر مبلغ تأمین اولنه‌بیلدی . ١٣٢٦ سنه‌سی مایسنك یدنجی كونی خسته‌خانه رسم كشادی اجرا اولنه‌رق اوكون دخی ٣٠٠ لیرا قدر بر اعانه درج وجمع اولنه‌بیلدی . اشبو مبالغدن بشقه برده سنوی ٨٠٠ــ٩٠٠ لیرا قدر بر مبلغ تأمین ایدن خسته‌خانه حاصلاتی دخی واردر .

خسته‌خانه‌نك امور اداریه‌سی بلدیه رئیسنك ریاست ایتدیكی اون كشیدن متشكل بر قومیسیونه وامور فنیه‌سی دخی استانبول طبیه‌سندن نشأت ایده‌رك بروسه‌ده حلبده لاذقیه‌ده طبابتده

بولنمش دكرلی كنجلردن كريدلی نور الدين بكه حواله ايدلمشدر . خستەخانەده اليوم ٦٠ قاريوله موجود اولوب قبل الحرب فيأتنك نصفی تأديه ايدلمك صورتيله اصمارلنان ٣٠ قاريوله جنك عمومی‌نك اعلانی اوزرينه نابلسه قدر ايصال ايديله‌مه‌مشدر . نور الدين بك كلمه‌نك بتون معناسيله فداكار غيور وعين زمانده مقتدر بر دوقتوردر. ابراز ايتديكی موفقيات فنيه‌سيله خستەخانەنك مكمل بر حاله افراغ ايلديكی دها حرب عمومينك اعلاننددن ايچه زمان مقدم انكليز پر وياغدانده‌سنه بيوك ضررلر ايقاع ايلمشدی . خستەخانەنك كشادندن اول يوميه انكليزلره (٣٠٠ — ٥٠٠) كشی مراجعت ايدركن بذل ايديلن غيرت نتيجه‌سنده بو عدد ٦٠ — ٨٠ قدر تنزل ايتدی . هركس وطن خستەخانەسنك مكمليتنه دوقتورينك اقتدارينه اعتقاد ايده‌رك بورايه مراجعت ايتمكه قيولدی. آتيده‌كی ايستاتستيق مدعامزی اثباته بر دليل جليدر :

(١) نابلس وطن خستەخانەسنده ياتان خستەلر

سنه	١٣٢٦	١٣٢٧	١٣٢٨	١٣٣٠
قادين	٧٣	١٧٤	١٨٥	٤٣٢
اركك	١٦٤	٣١٣	٤٠٨	٨٨٥
نابلسلی	٦٥	١٥٠	١٩٩	٤١٤
اهل قرا	١١٢	٣٣٧	٣٩٤	٩٠٣

(٢) وطن خستەخانەسنده الده ايديلن نتيجه‌لر

سنه	١٣٢٦	١٣٢٧	١٣٢٨	١٣٢٩
شفای تام	٨٦	١٦٩	٢٢١	٤٧٦
صلاح حال	٥٧	١٥٤	٢٢٨	٤٣٩
عين حال	٣٠	٤٣	٧٠	١٣٣
وفات	٧	٢٠	٢٣	٥٠

(٣) وطن خستەخانەسنه مراجعت ايدنلر
قارت وكشفيه عددی

سنه	١٣٢٦	١٣٢٧	١٣٢٨	اوچ سنه يكونی
فقرا	٦٩٠٧	٨٢٤٢	٧٠٦٧	٢٢٢١٦
زنكين	٥٤٩٣	٦٩٣١	٧٠١٧	١٩٤٤١

[٥] — صنايع — نابلسك بللی باشلی صنايعی اراضيسنك بر قسم مهمنی ستر ايدن زيتون آغاجلرينك محصولندن صابون اعمال ايتمك اولوب نفس شهرده اليوم ٢٣ ی بيوك

و٦ يسی كوچك اولمق اوزره (٢٩) عدد صابونخانه موجوددر هر موسمده (٤٠٠) دفعه صابون احضار ايديلور .

صابون اعمالاتنك كثرت ويا ندرتی زيتون ياغنك آز ويا چوق اولمسيله متناسب اولوب هر بر دفعه‌سنده (طبخه) ٢٥٠ دستی زيتون ياغی صرف اولنور . بتون مركز قضانك زيتون ياغی حاصلاتی ياپيلان بر حساب تقريبی‌يه كوره ١٠٠٠٠٠ دستی (بر دستی ـ ١٥ اوقه) اولديغنه نظراً حاصلات عموميه (١٥٠٠٠٠٠) اوقه ديمكدر . زيتون آغاجلری بر سنه ايی (الماسيه) وبر سنه فنا (شلتونی) محصول ويرر : اكر چكركه ظهور ايتمز ، ويا دها زيتون چيچك حالنده ايكن ياز موسمی بتون شدت حرارتيله حلول ايتمز ، وياخود دها چيچكلر ظهور ايتمه‌دن اول ياغمورلر غير منتظم وناكافی درجه‌ده ياغمازسه موسم ايی اولور . عكس تقديرده زيتون حاصلاتی ناتمام قالير . بوندن بشقه ايی محصول آلنديغی موسمك ايركسی سنه‌سی احوال طبيعيه مساعد اولسه بيله زيتوندن آز كميت يتيشير (تخميناً ايی موسمك ربعنك ثلثی نسبتنده) .

بالاده ذكر اولنديغی وجهله نابلسی صابونخانه‌لرنده هر سنه ٤٠٠ دفعه صابون اعمالاتی تكرر ايدر . بو رقمك (١٦٣) ی نابلس عائله‌سنه (٧٠) ی مسيحانيلره (٢٠)يسی غزاويلره ٢٥ ی شكعه‌لره (٢٠)يسی آغالره و(١٢)يسی تميميلره (٢٠)يسی عنبتاويلره براز بر شاملی‌يه عائدر . بويدن بشقه عاشور عائله‌سی ١٥ ، خياط عائله‌سی ٢٠ ، كمال عائله‌سی ١٥ دفعه (طبخه) صابون اعمال ايدرلر .

معلوم اولديغی اوزره قلور قالسيوم ايله اعمال اولنان صابونلر دها طيانقلی وبهالی اولوب بر طبخه آنجق سكز كونده اتمام واحضار اولنه بيلور . حالبوكه نطرون ايله ياپيلان صابونلر دها آز ديانير وبر طبخه‌سی يالكز اوچ كون ظرفنده اتمام اولنه‌بيلور . بوندن اون اونبش سنه اول بتون صابونخانه‌لرده يالكز قالسيوم قوللانيلوركن يواش يواش بو مادهٔ ابتدائيه اهمال ايديله‌رك يرينه دها اوجوز اولان نطرون استعمال ايدلمكه بالامشدر .

بردفعه (طبخه) لك صابون اعمالنك مصرفی

ليرا	
٢٥٠	٢٥٠ دستی زيتون ياغی « مساعد زمانلرده »
١٣	٦٫٢٥ واريل نطرون
٢و٥	يافادن نطرون نقلی اجرتی
٤	كيرج

١٠	زیتون طورطوردسی (اودون مقامنده استعمال اولنور)
٦و٥	عمله اجرتی
١	مصارف متفرقه .
٢٨٧	

٢٨٧ لیرا ایله احضار اولنان بر طبخه‌لك صابون ٢٠ — ٢٢ قنطار ثقلتنده اولمسنه وبر قنطار صابونك فیأتی عادی کونلرده ١٥٠٠ غروش اولدیغنه نظراً تکمیل طبخه حاصلاتی ٣٤٠٠٠ — ٣٥٠٠٠ غروشه صاتیلوروکار اوله‌رق وسطی ٥٠ — ٧٠ لیراقدر بر پاره تأمین ایدیلیور دیمکدر بتون بو حسابلره رغماً صابوندن آلنان کار اعمالاتخانه صاحبنك مواد ابتدائیه ادخارنده‌کی مهارت ویا جهالتنه کوره ترفع ویا تناقص ایلر . بعض زنکیلرك کاری یوز لیرادن زیاده‌یه چیقدیغی کثیر الوقوعدر .

زیتون آغاجلرینك کثرتی یوزندن اسکیدن برو صابون اعمالاتیله اشتغال ایتمش اولان نابلس کبی بر محیطده قوقولی ، غودرونلی ، غلیسرینلی وسائر ظریف وسهل الاستعمال توالت صابونلرینك یاپیله‌مامسی شایان تدقیقدر . نابلس زنکینلرندن محمود افندی النابلسی وقتیله قوقولی صابوندن بر کمیت احضارایله‌رك استانبول پیاسه‌لرنده صاتمغه قالقشدی . صابون جنسنك ایی اولمسنه رغماً قبالغی وپك بهالی اولمسی یوزندن زیاده ایده‌رك بر دها بویله بر تجربه‌یی تکرار ایتمکدن واز کچدی .

نابلس صابونخانه‌لرنده استعمال ایدیلان آلات وادوات غایت ابتدائی وکارقدیم اولوب هیچ بر وقت شمدیکی حاللریله اوزوپانك ظریف توالت صابونلریله ، رقابته کیریشه‌مزلر . (١٠—١٥) میلیون غروش سرمایه‌یه مالك اولان نابلس صابون تجارندن بر ایکیسی اوروپایه برای تحصیل چوجکلرینی اعزام وبو واسطه ایله اعمالاتخانه‌لرینی اصول جدیده اوزره آلات وادوات ایله تجهیز ایتسه‌لر هیچ شبهه‌سز سرمایه‌لری ایکی ویا اوچ قات تزاید ایده‌جکدر . سیاحتمز اثناسنده بر چوق عملی تشویقاتده بولندق . بر قاچ زنکین مصالحه عقیبنده چوجقلرینی آلمانیا فرانسه ، بلجیقایه اعزام ایده‌جکلرینی وعد ایتدیلر ، اهالینك صابون اعمالاتیله اولان الفت وانسیتلرندن طولایی بو کبی فکرلر قوه‌دن فعله چیقسه سرمایه‌نك ودولاییسیله ثروت عمومیه‌نك پك زیاده استفاده ایده‌جکی وارستهٔ ایضاحدر .

٤ — نابلسك احوال اجتماعیه‌سی

[١] — **طبقات اهالی وطرز معیشت** — نابلس اهالیسی دینلری اعتباریله اوچ قسمه آییرمق قابلدر : اسلاملر ، خرستیانلر ، سامریلر . بو اوچ کتله‌دن هربرینك کندیسنه

مخصوص بر طاقم خصوصیتلری وارسه‌ده بیکی بولمایان خرستیانلرله سامریلر عددجه اسلاملرك پك دوننده اولدیغی ایچون نابلسك حیات عمومیه‌سنه اولان تأثیرلری ده اونسبتده آز قالیور . بو اعتبارله نابلسه تمامیله بر اسلام شهری نظریله باقمق ایجاب ایدر .

مع ما فیه بوراده‌کی اسلاملر ایچنده آیری آیری شخصیتلر کوسترن طبقه‌لر واردرکه بونلری ده خواص طبقه‌سی عوام طبقه‌سی ، جبلی طبقه‌سی اولمق اوزره اوچه ارجاع ایده‌بیلیرز .

نابلسك خواص قسمی دینیلدیکی زمان خاطره هر شیئدن اول « مال وثروت » کلیر . چونکه بو طبقه منسوبینی « اصیلزادکان » لقبیله توسیم ایتمکدن زیاده « اصحاب ثروت » تعبیری ایله یاد ایتمك دها دوغرودر . بو طبقه میاننده بر قاچ یوز سنه دنبری نابلسده اجرای نفوذ ایده‌رك حاکم یکانه کسیلن ، ملحقاتده‌کی اراضی‌یی بزر صورتله تقسیم ایده‌رك بینلرنده دائرهٔ نفوذلر چیزه‌ن ، حتی بعضاً نابلسك شرقنی ویاغربنی طوته‌رق شهر ایچنده آرالرنده مصادمه‌لر بیله یاپان عائله‌لر واردرکه ایسترسه‌ك بو عائله‌لرك اولادینه « اصیلزادکان » دیه بیلیرز . مع ما فیه نفوذلری دها محدود بر درجه‌ده بولونان واوته‌دن بری نابلسده توطن ایتمك صورتیله کندیلرینه معقول بر دائرهٔ شهرت تأمین ایده‌بیلن عائله‌لرده واردر . بو قسم ایسه فضله محافظه‌کار واحتیاطکاردر .

خواص طبقه‌سنك ایچنده صوکره‌دن کورمه اولانلری واردرکه بونلر یابولندقلری مأموریتدن مثلا اعضالقدن ویا کتابتدن استفاده ایده‌رك وایشلرینه کله‌بیلن مأمورلره چاته‌رق بر مقدار ادخار ثروت ایدنلردرکه بونلرك‌ده عددلری وایکی قسم آره‌سنده‌کی موقعلری‌ده او نسبتده محدوددر .

مع ما فیه بو اوچ صنفدن عبارت اولان خواص قسمی بربرینه استناد ایده‌رك صاحب نفوذ اولمق وبو صورتله ثروتلرینی تزیید ایده بیلمك سائقی آلتنده — دها صوکره‌ده تشریح وتوضیح ایدیله‌جکی وجهله — ایکی بیوك کتله‌یه هر نصلسه آیرلمشلردر .

بو افتراق ایسه پك ظاهریدر . زیرا صرف منفعتلرینه منوطدر . بر مدت صوکره جزئی بر تبدل منفعت سائقه‌سیله بو عائله‌لرك یرلرینی تبدیل ایتمیه‌جکلرینه‌ده امین اولمق هر حالده بر آز صافد رونلق اولور . شونی‌ده سویلیه‌لم‌که بو عائله‌لردن بر قاچی‌ده صرف موقعلرینه تجاوز اولماسون دیه بر طرفه داخل اولدقلرینه شبهه ایتمملیدر .

بو عائله‌لر زعیملرندن سویه‌لرینك تنوعنه کوره بر قسمی کسوهٔ علمیه طاشیور ، دیکرلری ایسه باخصوص کنجلر عمومیتله جاکت ، پانطالون اکتسا ایدیور .

خواص قسمنك مدار تعیشی زراعت ، تجارت وصناعتدر .

زراع اولان طبقه « فلاحین » واسطه‌سیله مالکی بولندقلری اراضی‌یی زرع ایتدیریورلر واکثریا التزام ایشلرینه‌ده قاریشیورلر . نتیجه اعتباریله آراضیده نه وار نه

يوقسه هپ كنديلرينه بنمسيورلر . تجارت ايله اشتغال ايدنلردن ذخيره ويا مانيفاطوره تجارتيله او غراشانلرى مهم قسمى تشكيل ايدەر . مع مافيه صابون طبخ وبيعى ايلەدە چاليشانلر نابلسك اك زنكين طبقەسيدر . زراعت تجارت ويا صنعت ايله اشتغال ايدنلر اكثريا مختلط بر حالده كچەر . بر زراع كندى حسابنه بعضاً صابون ياپدير ر ،صاتدير ر ، حتى پاره اقراضى مسائليلەده اوغراشير . نابلسده پاره اقراضاتى پك خشين بر صورتده جريان ايدەر . كويلولرك بوتون شكاياتى بو نوع فائضجيلردن اولور . هر حالده نابلسده بيكلرجه ليرالق املاك اراضيه ، ثروته ، بيكلرجه ليرالق وارداته مالك اولانلرى چوقدر . وهپ بو خواص طبقەسندندر .

خواص طبقەسنك معيشتلرندەكى كنيشلك حسبيله اولرنده هرشيئلرى بولدر و كنديلرندن بر شيء اسيركەمزلر . فقط زراعتله اشتغال ايدنلرى تجارتله اوغراشانلرندن فضله كنيش بر معيشته مالك اولدقلرنده شبهه يوقدر . بونلرك نسبةً ايشلرى آز اولديغى ايچون نابلسك بر قيمتدار عنعنەسى ديمك اولان (ديوان) حياتنى ادامه ايدنلرده بو طبقەدر . اولرى كوندوز وكيجه بوتون زائرين ومسافرينه كشادەدر .

نابلسده اسكيدن قهوەخانەلر موجود اولمديغى ايچون بالخاصه كيجەلين (سهره) لرى ديوانلرده امرار ايدرلردى . فقط صوك زمانلرده نابلس داخلندە ايكى اوچ محل آچيلدى . قصبەنك غرب جهتنده ممتاز بر نظارته مالك اولان بلديه بغچەسى ده كشاد ايدلدى . بو مناسبتله بالخاصه كنجلر ديوان حياتندن تباعد ايديورلر .

خواص صنفنك بو قدر ثروت صاحبى اولملرينه رغماً طرز معيشتلرنده حالا ابتدائى حاللره تصادف اولونيور . اولرينك داخلنده ، يشايشلرنده ، ييمكلرنده ، كينيشلرنده انتظام آرامق بيهودەدر . حتى بو عائلەلردن بر چوقلرينك يكى يتيشن اولادلرى خارجده تحصيل ايتدكجه بر دورلو نابلسه دونمك ايستەميور . دونسەده بو طرز حيات ومعيشتدەكى مشوشيت ايله قابل دكل قايناشاميور . بو صورتله نابلسى ترك ايدەن كنجلرك عددينى اوچ يوز اولەرق تخمين ايتمك قابلدر .

بو طبقەنك قادينلرى ايسه بوس بوتون آجينەجق بر صورتده يشايورلر . بونلر ايچون سوقاغه چيقمق ممنوع كبى بر شيئدر . بوتون زمانلرينى او رطوبتلى اوده كچيريرلر . تزين خصوصندەده بوتون ابتدائيلكلرى محافظەده اصرار ايديورلر . پودره آللق ، وبعضاً راستيق صرفياتى پك بيوك بر يكون تشكيل ايدەر . ياشلى ويا كنج قادينلر حالا اللرينى حنا ايله بويامق عادتندن واز كچمه مشلردر . حنالى اولان بو قادينجغزلرك نەغريبدركه باشلرى ينه آلافرانغه لشمق ايستيور . وبالطبع موده ايله علاقەلرى بر قاچ نابلس ترزيسنك ذوقيله محدود ومنحصر قاليور .

نابلسك ايكنجى طبقهٔ اسلاميەسنه كلنجه ـ بونلرده عوام صنفى در . بو صنفك مدار تعيشى عملەلك طاشجيلق ، سبزەجيلك كبى بعض كوچوك ايشلره منحصر قاليور . بونلرك اقامت ايتدكلرى اولرى ،ايش كوردكلرى دكانلرى بر ر ايزبه حالندەدر . كنديلرى اكثريا هر ايكى يانى مثلث وارى كسيلمش اوكى آچيق و ـ برى اوزرينه كچمش ، يوللو ، يرلى معمولاتندن انتاريلر كييرلر . اوزرينه اون بش سانتيمتره عرضنده بر قوشاق صارارلر . اوزرينەده بر جاكت ويابر عبا كييرلر . آياقلرى اكثريا چيپلاقدر ، چوراب كيمەلرى معتاد دكلدر . يالكز (مداس) ديلن يمنيلر طاشيرلر . باشلرنده ايسه يا فس وياخود صاريق بولونور .

معيشتلرى غايتله طاردر وخواص صنفنك النده او قدر اهميتلرى يوقكه بونلرى هر صورتده استخدام ايتمك خواصك صلاحيتى دائرەسنده اوليور وعوام صنفى خواصدن برينه انتساب ايتمكىده جانه منت بيليور .

اوچنجى طبقه ايسه جباليلردر . بونلر قصبەنك شرقندەكى قيسارية محلەسندە ساكندرلر . بونلرك اصلى غزه قصبەسندەكى (جباليه) نام محلەدندر . نابلسك اك دوشوك صنفى بونلردر . قادينلرندەده تستر يوقدر . يرتيق البيسه لريله ، ديلنجيلكلريله خدمات خسيسەلريله نابلسليلر نظرنده بونلر (نوريه) يعنى چنكانه ناميله توسيم اولنورلر . بونلرى دوكمك ، سوكمك نظرلرنجه مباح صاييلير . بونلرك عددىده اوچيوزدن فضله دكلش . لسانلرينك دها زياده امالەلى اولملرى ايلەده عوام صنفندن تفريق اولونور .

نابلسده ساكن اولان خرستيانلره كلنجه : بونلرك اكثريسى تيمورجيلك ، قويومجيلق كبى صنايعله اشتغال ايدرلر . فقر حاللرينه رغماً اولرنده كنديلرينه كوره نيم بر انتظامه ، نيم بر تميزلكه تصادف اولونور . مع ما فيه معلومات اعتباريله يكى يتيشنلرندەده يوكسك بر سويه آرامامليدر . غريب دركه بو خرستيانلرك قادينلرى سوقاقده چارشفله دولاشيرلر . نابلسليلر اجنبى اولمادقجه ملل سائرەنك قادينلرينى چارشفسز دولاشديرمغه رضا كوسترمزلر .

سامريلره كلنجه : بونلرى حيات ومعيشت جهتيله نابلسك اك زواللى مخلوقلرى صورتيله تلقى ايتمك اقتضا ايدر . فقر وضرورت بوتون بنيان حياتلرينى رخنەدار ايتمشدر . ديكر طرفدن اوزون سنەلردنبرى نابلسليلردن ، حتى كوچوك چوجقلردن كوردكلرى تحقيرلر وطعن وتشنيعلر آلتنده غايت دوشوك بر شخصيت اكتساب ايتمشلردر . بونلرك ده قادينلرى دينلرى اقتضاسنجه سوقاغه چارشفسز چيقمازلر [٥]

[٥] سامريلر حقنده ايلروده تدقيقات لازمەده بولنيله جنى ايچون بوراده تكراراندن صرفنظر اولونمشدر .

[۲] — **اعتیادات وحالات اجتماعیه** — (ازدواج مسائلی) — اهالیٔ اسلامیه آره‌سنده‌کی طبقه‌لر بالخاصه ازدواج مسائلنده محسوس درجه‌ده بربرندن آیریلیر وخصوصی سیمالر کوسترلردی . اسکیدن بری نابلسده اصیلزاده اولمقله معروف عائله‌لر آنجق بربرینه قیز ویروب آله‌بیلیرلردی . بناءً علیه‌ولو زنکین اولسه بیله بر ایکی یوز سنه‌لك بر نسبه مالك اولمایان ، معلوم النسب بر عائله‌نك قیزینی آلمق حقنی حائز دکلدی . وبوکا بوتون معناسیله رعایت ایدیلیوردی . حتی بعض عائله‌لر ازدواجلرینی یالکز کندی آره‌سنده تعاطی ایتمك صورتیله دها فضله محافظه کارلق ، احتیاط ، وتقید کوستریوردی . فقط صوك زمانلرده اصیلزاده‌لك یرینه زنکینلك وصفی قائم اولدی . زنکین اولان بر ارکك ایسته‌دیکی عائله‌دن قیز آلمق حقنی اکتساب ایتمشدر . نابلسده ثروت مسئله‌سی نه غریب تجلیلر وجوده کتیریوردی . ثروتیله مشتهر عائله‌لر ، تزویج ایدیله‌جك عائله‌لرندن بر ارکك بولنمادیغی تقدیرده ثروتلرینك خارجه کیتمسندن قورقه‌رق بر چوق کنج قیزلرینی ازدواجدن آلیقودقلری واقع اولمشدر . بعضاً ده ینه عینی دوشونجه سائقه‌سیله بو قیزلر اولی بر طاقم افراد عائله طرفندن آلندیغی پك چوق واقع اولمش حالاتدندر .

مع مافیه ازدواج خصوصنده بارز اولان بر وصف وار ایسه اوده هر طبقه‌نك کندی افرادی ایله ازدواجی مسئله‌سیدر . بوکا تماميله رعایت ایدیلیور . زیرا عوامدن زنکین اولان بر شخص درحال خواص طبقه‌سنه داخل اولیوریور .

نابلس اهالیسنك عوام صنفی ازدواج خصوصنده قطعیاً مشکل‌پسندلك ایتمز . عائله‌سنی وچوجغنی اطعام ایده‌بیله‌جك بر اقتداری حائز اولوب اولمدیغنی دوشونمه‌ره‌ك درحال اولنیر . وکندیسنه قیز ویرمك خصوصنده‌ده تهالك کوسترلر . مثلا آیده آنجق یوز غروشلق کلیری اولان بر آدمك اوچ درت دفعه قادین آلوب بوشادیغی ویومیه تشکیل عائله ایتدیکی پك چوق کورولور . ازدواج مسائلنده عموم نابلس اهالیسی یاش مسئله‌سنی نظر دقته آلمزلر . آلتمش یاشنده بر ارککه ثروتنه طمع ایده‌رك پك تازه بر قیز ویررلر . او کنج قیزك بوتون حیاتی قورودولور ، نشئه‌سی صولدورولور .

اصول ازدواجه کلنجه : نابلسده اصول ازدواجك کندیسنه مخصوص بارز نقطه‌لری یوق کبیدر . یالکز لیلهٔ زفاف دوکون مسامره‌سنی تعقیب ایدن کیجه‌ده اجرا اولونور . خواص طبقه‌سی دوکونه تصادف ایده‌ن کونلرده درت ، بش بعضاً اون کون عمومی ضیافتلر ترتیب ایدرلر ؛ عود ، دف ، قانون ، دنبه‌لکدن مرکب اولمق اوزره قادینلره مخصوص اسلاملردن ایکی چنکی طاقمی واردر . بونلر واسطه‌سیله شرقی سویلنیر وچالغی چالینیر .

دوکون اونده طوپلانان قادینلرك ایسه ارککه مدحیه‌لر سویلیه‌رك (لولولو) دیه باغیرمالری وکنج قیزلرك دوکون کیجه‌سی رقصلر ترتیب ایتمسی‌ده معتاددر .

قیزك اقربالری اوچ کون کووه کینك اونده مسافر قالیر . ارککك اقرباسی طرفندن قیزه (نقوط) نامیله هدیه‌لر ویرمك معتاددر . لیلهٔ زفافدن اوچ کون صکره زوجه‌نك پدری وارسه قیزینی زیارت ایدر . برابرنده هدیه‌لر وطاتلیلر کتیریر . بایراملرده‌ده هدیه کوندرمك باشلیجه عادتلردندر .

نابلسده اك طنطنه‌لی یاپیلان دوکون مصارفاتی بعضاً بر قاچ یوز لیرادن فضله اولور . مهر وسائره‌ده علاوه ایدیلیرسه بیك لیرایی آشان ازدواجلرده واردر .

نابلسلیلر اولاد صاحبی اولمق خصوصنده پك بیوك رغبتلری واردر . مع ما فیه ارکك چوجوغنی قیز چوجوغندن زیاده آرزو ایدرلر . بعضاً بو مقصد اوغورنده تکرار ازدواج ایدرلر . نابلسده ختان مراسمی ایسه هنوز یکرمی کونلك ایکن سس‌سز اجرا ایدیلیور .

(عائله حیاتی) — شرقده حیات عمومیه‌مزی رخنه‌دار ایدن وبوکره نابلسك اثنای تدقیقنده دخی پك بارز بر صورتده تصادف ایدیلن عظیم بر مرض اجتماعیمزك بوراده تفصیلنه چالیشه جغم ؛ تشریحاتمك آفاقی وعلمی بر ماهیتی حائز اولدیغنده شبهه ایدلمه ملیدر : نابلسده عائله حیاتی پك الیم صفحه‌لر ارائه ایدر . اساساً مملکتمزك اکثر محللرنده اولدیغی کبی بوراده (قادین)ك هیچ حکمی یوقدر . دنیله بیلیر . دوغمسی بیله آرزو ایدلمه‌ین بو مخلوق ایچون حیاتده هر نوع محرومیتلر مباح عد ایدیلیر .

قیزك تحصیلی یارم یامالاق اولمق لازمدر . قادین ایچون تحصیلك نه لزومی واردر . مع مافیه بر لطف قبیلندن اوله‌رق موجود مکتبلرك برینه ویرلدیکنی فرض ایده‌لم . ختم شریفدن صوکره آرتیق تحصیلنه خاتمه ویریلیر . واحتمال که صاغلام بر جمع عملیاتی بیله یاپمانی بیلمه‌دن چیقاریلیر . بش التی یاشنه کلنجه یه‌قدر اوده قیز چوجوغیدر دیه‌رك کوردیکی صوغوقلق واعتبارسزلغك حسابی یوقدر باخصوص والده‌سنك اوزرینه اورتاق کلمسنه سببیت ویرمش ایسه . اوزمان بو یاوروجغك حیاتی بیله فضله کورلور . ایتیلر ، قاقیلیر ، یاورجق کوج حال ایله اودن قیرلار . وهپ اولر دن بو صورتله قیرلایان دیکر قیزلر کبی سوقاق باشلرنده طوپراقلرله اوینامق ، ویاخود آقشاملری مشترك بر سس طوتدیره‌رق باغیرمق وشرقی سویله‌رك سوقاقلرده قوشمق ویاخود رمضان کیجه‌لرنده اللرنده فنارلر اولدیغی حالده محله محله طولاشمق کندیلرینه یکانه نصیب اولان بر ماجرادر ، قیز چوجوغی اونده‌اك کوچوك بر ارکك چوجوق طرفندن دوکولور . وبوکا تحمله مجبوردر . چونکه قیز چوجوغیدر . طیشاری‌یه چیقسه بوتون محله‌نك ارکك

چوجقلری طرفندن ضرب ایدلمکه ، ایتلمکه ، قاقیلمغه محکومدر. او بونلرك کافه سنه تحمل ایده‌ر . و آلتی یاشنه کلیرکلمز آرتیق اونك ایچون اودن طیشاری چقمیق احتمالی مفقود اولور . رطوبتلی ، مظلم ، متعفن اولرده یالکز باشنه نفس آلمغه محکومدر. ییلده برکره والده‌سی برابرنده آلوب چیقسه قیزك یالکز اوکنه باقسی هیچ برطرفه یوزینی چویرمه‌مسی قاعده دندر . سوقاقلرك طاشلرینی صایاراق ایلروین بو بیچاره بش آلتی سنه صکره بوس بوتون یابانجی اولدیغی براوه کوندریلیر . واورادەده چوجق دوغورمق ایچون برماکنه، ارکك الندە بر خدمتجی ، قاین والده‌نك ، کورمجه‌نك الندە بر جاریه اولور . یابانجیلرك اللرینه آتیلان یوکوجوك قادین نه حالندن ، نه اوندن ، نه زوجندن شکایت ایتمه مکه مجبوردر. حیاتی اولدیغی کبی قبول ایتمکدن باشقه کندیسی ایچون بر چاره یوقدر . مع ما فیه بونك کافه سنه تحمل ایتسه بیله بر کون هیچ برقصور صادر اولدیغنه واقف بولنمادن اوزرینه اورطاق کلیر . آرتیق بوتون صبری ، طاقت وتحملی پریشان بر حالده حایقیرمغه باشلار . قاین والده ؛ کورومجه ایلك زوجه ، ایکنجی زوجه ، ارکك وبشقه بشقه زوجه لرك چوجوقلری بربرینه کیریشیر . او اوزمان بردار العذاب دن عبارت قالیر . وقادین کنج یاشنده ایکن صولار ، کیده‌ر . زیرا نابلسده ده قادینك خسته لنمسنه اهمیت ویرلمز . قادین خسته لنیرسه اکثریا علاج کتیرمك ویادوقتوره کوسترمك معتاددکلدر. تهلکه آرتدیغی زمان بلکه بر طبیبه برایکی دفعه معاینه ایتدیریلیر. فقط طبیبك اوزمان قورتارمسی ایچون الندە برفرصت بولنماز. بوقادینجغز چوجوقلرینی سفیل وپریشان براقیر کیده‌ر . اساساً چوجوقلریله الك کوچوك یاشلرنده ایکن بوغاز بوغازه کلمش ده اولور. فقط ارکك هیچ اهمیت ویرمز. ایرته‌سی کونی تکرار کیده‌ر ، بردفعه دها اولنیر . واولن قادینك حتی مزارنده بیله اسمی ذکر ایدلمز . نابلس مزارلغنده یرتك اسلام قادینی اسمنه تصادف ایتمك قابل دکلدر .اونلرجه قادین اسمی ذکر ایتمك عیب ایمش .

(وفات مسائلی) — نابلسده جنازه‌لری اکثریا داوول ایله کوتورمك معتادر . مع ما فیه بوخصوصده اولونك مسلك علمیدن اولمسی ویاخود کندیسنك قیمتلی برارکك چوجوغی اولماسی ده مشروط ایمش . برعائله ده بریسی وفات ایدنجه متوفانك اقرباسنی او اقشام دعوت ایدر وکندیلرینه ضیافت کشیده ایدرلر. یاخود اوینه برسفره کوندررلر . بو اوچ کون دوام ایدر ، زیرا اولونك اونده اوچ کون یمك پشیرمه‌مك معتاددر . بو اوچ کون ظرفنده قرآن کریم تلاوت ایدیلیر اوچنجی کیجه مطلقاً ختم ایتدیریلیر . واوزمان ایلك فصل حداد نهایت بولور .

مع ما فیه قادینلر ایکی اوچ ای ودها فضله بر مدت ظرفنده سیاه البیسه اکتسا ایدرلر . وباشلرینی سیاه مندیللرله ، باش اورتولریله صارار واورترلر . قادینلرك

جنازه‌لره قارشی وضعیتلری بوس بوتون تصورك خارجنده برشکل آلیر. بعضاً قادینلرك چارشفلرینی آته‌رق جنازه‌لرك پیشنده قوشدیغی وفریاد ایده‌رك البسه‌لرینی پارچالادقلری واقعدر . نابلسده جنازه‌لرك آرقه‌سندن باغیرمق وفریاد ایتمك اوزره اجرتله طوتیلان و « نائحات » ویاخود « نادبات » نامنده قادینلر دخی موجوددر . نابلسك مزارلغی قصبه‌نك شرق شمالیسنده وعیبال داغنك اتکنده هوادار وضیادار بر محلده کائندر؛ مزارلرك کزیده اولمسنه اهمیت ویریلیر . نابلسده الك زیاده قادینلر ایچون کیدلمسی مباح اولان بریر وارسه اوده مزارلقدر . جمعه کوننده جمعه ایرتسی صباحی کونش دوغمازدن اولکی زمانه قدر اولان مدت ظرفنده مقبره‌یی زیارت ایتمك کندیلری ایچون اونوتولماز بر وجیبه تشکیل ایده‌ر . بونی هر هفته تکرار ایدرلر . وأللرنده مرسین آغاجنك داللری وچیچکلر اولدیغی حالده اورایه کیده‌رلر. کندی زیارت ایده‌جکلری مزارلری سوسله‌مش اولورلر. حتی بعضلرینك روایتنه کوره اولولر روحلرینك شعاعی بومدت ظرفنده قبری زیارته کلیر و جمعه ایرتسی کونی کونشدن اول مزاردن مفارقت ایدرمش . بونك ایچون بوزمان ظرفنده مقبره‌یه کیدرسه‌کز اوراسنی قادینلرله ، ارککلرله ، چوجوقلرله مالامال بولورسکز . حتی بایرام کونی مقبره‌نی زیارت ایتمك قدر اونلر ایچون لزوملی بر شیء تصور ایدلمز . مقبره‌یی زیارت ایدرلرکن برابرلرنده بادم شکری ، بقلاوه وسائره کوتوررلر ، هم کندیلری یرلر وهم اولولرینك روحی ایچون فقیرلره‌ده ییدیررلر .

قادینلرك فرصت دوشدکجه مقبره‌یه کیدوب نباتلرنده بیله عضوی بررایحه سینن مزارلغك هواسنی تنفس ایتمك قدر کندیلری ایچون قیمتدار بر ذوق تصور اولونماز .

(ضیافتلر) — هر شیء کوزاوکنده بول کورمك خصوصنده‌کی ذوق مخصوصلرینی نابلسلیلر بالخاصه ضیافتلرده اظهار ایدرلر . خواص طبقه‌سنك اوزه‌نه‌رك یاپدقلری ضیافتلر حقیقةً پك کورولتولی بر شی اولور .اکثریا مدور وبویوك بر ماصه اطرافنده طباقلر ، چاتال وقاشیقلر ، بچاقسز اوله‌رق بر صیره حالنده دیزیلی بولونور . ایکنجی صره‌ده ایسه متنوع یمش ، صلاطه طباقلری وا کمك پارچه‌لری اکثریا اوته‌یی بری‌یی اشغال ایدر. سفره‌ده حاضرون عددنجه برداق بولوندرمق عادت دکلدر . بناءً علیه بر برینك برداغندن ایچمك قابل اولور . اوندنصکره اورته‌یه یمك قونور . آرزو ایده‌ن طباغنه آلیر . فقط اکثریا اوکده‌کی طباقلر زینت وظیفه‌سنی ایفا ایده‌ر . بوتون قاشیقلر یمك طباغنی زیارت ایده‌بیلیر . ویاخود أل ایله یینیله بیله‌جك بر یمك ایسه چاتاله‌ده مراجعت ایدلمز . چاتال طباغك یاننده بوینی بوکه‌ر ، دورر . نابلسلیلر ، یمك خصوصنده مشکلپسندلك ایتمزلر بر یریله او یمایان یمکلری ویمشلری جمع وتوحید ایتمكده موفقیت کوسترلر . و بو شالان طاباقلر عادتا بر کاروان حالنده کچر . بعضاً یمکلردن صکره فاصله‌لرله طاتلیلر کتیریلیر . ومثلا نابلسده مشهور

(کنافه بالجبن) پنیرلی قطایفك ویاخود (توتیه) نك قره طوت پلته سنك مدحی اوزون مدت تکرار ایدر ، دورر . ونهایت کثیف وشایان حیرت بر حموله طعام ایله قالقیلر .

ضیافتلرك بعضاً بر تجابب متقابل ایله صرف خواص بیننده تعاطی ایدلدیکی ده واقعدر . غائبده بولنان بر أقربانك ویاخود یکی بر مأمورك نابلسه ورودی بر سبب وبر وسیله ضیافت تشکیل ایده بیلیر . بوتون آشنالر دعوت اولونور . ویمکدن صکره متمادی قهوه لر وسیغاره لر ایچیلیر . یازین حوض کنارنده ، قیشین مانغال باشنده نارکوله لرك سسی یوکسه لیر . بر مدت صکره سجاده لر قورولور . الك اختیاری امامته کچر . وهپسی بردن اقتدا ایده رك اوراده اوزون بر نمازده قیلینیر . دها صوکره بر قاچ دورده قهوه لر سورور . اورطه یه یا شرعی مسئله لر آتیلیر ویاخود بر معتاد اشیانك اسعارندن ویا او کون تصادف اولونان غریب بر حالدن بحثلر کچه ر . وبالآخره او کده قوجه مان فنارلر اولدیغی حالده طار وکیرلی سوقاقلردن کچیله رك اولره دونولور .

[٣] **تنزه محللری وسیور** — نابلسلیلرك تنزه محللری ایچنده الك زیاده شایان دقت اولان بی شبهه قصبه نك جنوب طرفنده وغاریزیم داغنك شهره نسبتله بر آز یوکسك بر محلنده کائن اولان العراق موقعیدر . بو موقعده بیوك وطبیعی بر مغاره ایله او مغاره نك مدخلنده وهر ایکی طرفنده کوچوك اویوقلر واردر . مغاره نك قپوسی تقریباً اون بش مترو ارتفاعنده واون مترو عرضنده در . ایچریسنك طول ووسعتی ایکی یوز مترو قدردر . مغاره نك خارجی نیم دائره حالنده اویولمشدر . ویا ربعشر مترو ثخننده بولنان غرانیت طبقه لریله وسیاه رنکده بر نوع چاقماق طاشیله آره لری آیرلمشدر .

فتحه نك اوته سنده بریسنده غرانیتلر آره سنده کی انجیر آغاجلرنده یابانی کوکرجینلر ، وسرچه لر وسیاه قرغه لر اوچوشور . مغاره نك ایچریسی قراکلقدر ؛ بر آز کیرلسه بیوك کرتنکله لرك قاچیشدیغی کورولور . نابلسلیلر جمعه کونلری آقشام اوزری اکثریا بورایه چیقارلر . ومغاره نك او کنده یوز مترو مربعنده کی مستوی ویوکسك سطحده اوطورورلر . بوراسی زیتون آغاجلری ایله ده مستور اولدیغی ایچون کونش بولندیغی زمانده کولکه لك اولور . بورادن وادی یی وشهرك قسم عتیقنی یوکسکدن تماشا ایدرلر . بعضاً صباحدن چیقارلر واقشامه قدر بوراده بر کونلك بر تنزه وبر صفا یاپارلر .

بو مغاره نك بر ایکی دقیقه قدر صاغنده (مائده) نامنده یوکسك بر قیانك مستوی بر صیرتی واردرکه بوراسی ده نابلسلیلرك بر کرسیٔ تفرجیدر . قیانك اورطه سی اویوق اولدیغی ایچون کرك قیانك منظره سی وکرك قیادن شهرك منظره سی بر برندن قیمتداردر . (مائده) موقعنك بر طاقم خرافه لری ده واردر . کویا مصر صالحاتندن (ست سلیمه)

اولدقدنصکره بوراده کی اویوقه کلوب صوقولمش ایمش . برده مائده نك آرقه سنده (شق النمر) نامنده بر مغاره دها موجودرکه بو مغاره کیزلی بر طریق ایله قدسه موصل ایمش

نابلسلیلر بو ایکی موقع صفادن ماعدا (کفیر) نامنده کی منبعك یاننه کیدرلر . واوراده کی بویوك آغاجك آلتنده اوطورورلر .

جهت شمالیه ده (عیبال) داغنده مدفون (عماد الدینك) مقامی ده یوکسکلکی وهواسنك ده بالخاصه سرینلکی حسبیله یاز کونلرنده بر تنزه محلیدر . بو داغك یوکسك بر محلنده بر خانه ده یازین اقامت ایدن سکسان بش یاشنده بر اختیار وارمش . اوتوز بش سنه دنبری هر سنه بورایه چیقارمش . نابلسك بوتون کبارلری ده بورایه کلیر ؛ کندیسنی زیارت ایدرلرمش . عودتلرنده اوراده بولونان بر کوچوك صندوقه ده مقدار مناسب پاره براقیرلرمش . بو محللردن ماعدا وادیده باغچه لره کیدوب وقت کچیرمك ویاخود قصبه نك جهت شرقیه سنده ویاغربیه سنده بولنان شوسه یوللرینه دوغرو آقشام اوزری کونشك غروبندن بر آز اول کیدوب بر آز دولاشمق ده نابلسلیلرك یومی تنزهلرندن صاییلیر . معمافیه قصبه داخلنده کی موازی ایکی یولده چارشی آره سنده دولاشمق وبعضاً بر آشنانك دکاننده اوطورمق ویاخود بلدیه بغچه سنه کیدوب بر مدت وقت کچیرمك صوك زمانلرده معتاد اولان بر نوع تنزهلردن صاییلیر .

اسپور ، کنجه — نابلسده اسکیدن موجود آت یاریشلرینه ویاخود (سیف وترس) نامی ویریلان (قیلیج قالقان) اویونلرینه آرتیق اهمیت ویریلمیور . بالخاصه نابلسك یاشلی طبقه سی دیوانلردن چیقمق ایسته مدیکی کبی کنجلری ده ایسه اسپور کبی شیلری خاطرلرینه کتیرمیور ، صباحلین بر مأمور ایسه اوندن حکومت قوناغنه ، بر تجار ایسه دکاننه کیده ر . اقشامین حکومت قوناغندن ویا دکانندن دونه ر . ساکن ، جانسز اوزانیر . اویوشوق بر حالده صباحه قدر قالیر .

حالبوکه نابلسلیلر کوچوك ایکن بر آز فضله جیوه لك اولور . آنلار قوشارلر فرصت بولدقچه (دوس) دینیلن طاش اویونی (فشختین ونطه) تعبیر اولونان آتلامه اویونی ، (عمیشه) نامنده کی کورابه ویا (قبة الحمام) دینیلن (قله) اویونی (طابه) یعنی طوپ اویونی اوینار وحرکت ایدرلر . بالخصوص صوك زمانلرده مکتبلرده آز چوق تعمم ایدن فوتبول اویونی ده بدنلرك نماسی ایچون الك زیاده فائده لی اویونلردندر .

یالکز نابلسلیلر بویور بویورمز بوتون حرکتدن فراغت ایدرلر . واولرینك وشهرلرینك مقسی دیوارلری آره سنده اویوشوب قالیرلر .

٥ — احوال روحيه

[١] — **مزاج ، اخلاق وطبايع** — اكثريا اوزونه يقين بر بويه‌صارى وقانسز، اوزونجه بر سيمايه مالك اولان نابلسليلرك مزاجى عرقلرى اعتباريله ده‌نيله بيليركه صفراوى‌در. دها دوغار دوغماز محسوس بر حمولهٔ ذكا ايله بر استعداد ايله مجهز بولونورلر. وكوچوك ياشلرنده دخى بو استعداد فطريلرينى اظهار وابراز ايدرلر. مثلا مكتبده ايكن درسده اويونده هر شيئده تفوق ايسترلر. وبونده موفق اولمق ايچون نه اولورسه اولسون الك كوچوك بر وسيله وواسطه‌يى بيله فوت ايتمزلر؛ حياتده ايى فنانه‌يه صاحب اولمق احتمالى وار ايسه هر شيئى او كوچك ذهنيتلريله الده ايتمك ايچون عنادو اصرار ايدرلر. بو اوغورده بعضاً شايان تنقيد طريقلره دوشر وافترايه وياخود يالانه‌ده كرفتار اولورلر. لزوم كورولورسه قوته‌ده بازويه‌ده كووه‌نيرلر. يالكز باشنه چيقاره‌ميه‌جقلرى بر ايشى ايكى ، اوچ آرقاداش طوپلانير. بونك ايچون ديله ديكى آرقاداشى اقناع ايده‌رك كندى طرفنه چكمه‌سنى واوندن بالخاصه استفاده ايتمسنى پك اعلا بيليرلر. بونك ايچوندركه بالخاصه نابلس مكتبلرى بعضاً بر فساد وتزوير اوجاغنه ، بعضاً بر مصادمه ومضاربه يتاغنه بعضاً درس ومعلوماتده تفوق خصوصنده غايت قيمتدار بر رقابت صحنه‌سنه دونر ؛ چاليشير، اوغراشير ، ديدينيرلر. قطعياً بيقمازلر كندى حسياتلرينه مغلوب اوله‌رق صوكره‌دن ياپيلمسى لازمكلن بر شيئى اولا ياپمق خصوصنده استعجال ايتمزلر. تأنيدن قطعياً فراغت ايتمزلر. بو اعتبارله دها كوچوك ياشلرنده ايكن اراده‌لرينه صاحب اولدقلرينى پك كوزه‌ل اثبات ايدرلر.

كوچوك چوجقلرك آرقداشلريله اختلاطلرنده‌ده بر مقصد مخصوص كوزه‌تمك جهتنى اهمال ايتدكلرى كورولمش شيئلردن دكلدر. بربرلريله اولان تحاببلرينه قطعياً اينانمامليدر. غايت ظاهريدر. ومطلقا منفعتلرى ايچوندر. بالخصوص نابلسليلر مملكتدن آيريليرسه بوس بوتون كنديلرينه ياقينلاشيرلر. اوزقارده‌ش محبتى وارمش كبى بر وهمى بربرلرينه القا ايتمك خصوصنده تماميله صنعتكار اولورلر. زيرا بو تقرب نابلسلى اولميانلره قارشو بر قوت اوله‌رق تلقى ايديلير وكنديلرينه امنيت بخش اولور.

دها كوچوك ياشده ايكن اظهار ايتدكلرى بو خصائل واوصافى يشادقلرى محيطده او نسبتده انكشاف ايتديريور. ذيرا باباسندن ، والده‌سندن ، عموجه‌سندن هپ عينى تأثراتى اقتطاف ايتدكلرى كبى اقربالرندن اولميانلرله وقوع بولان اختلاطلرنده دخى عينى مؤثراتك آلتنده بولونيورلر، مع التأسف ذكالرينى منفعت شخصيه وتفوق خصوصنده صرف ايتمه لرنده‌كى حرصلرى ياشلرى ايلرولدكجه غايت واسع نسبتلرله زياده‌لشير. ودها زياده

انكشاف ايده‌ر. كنديلرندن اولكيلرك موفقيت ايچون صرف ايتدكلرى بوتون يورغونلقلر، واونلرك تعقيب ايتدكلرى طريقلر اونلر ايچون تعقيبى مقتضى بر رهبر حركت، بر دليل سلوك وروش اولور. غايت اوتوماتيك بر تسليميتله وصرف موفقيت نامنه حركتله بابالرينك طرز معيشتلرينى، مسلك وياصنعتلرينى عقيده‌لرينى اولديغى كبى جزؤى بر تبدل وتحويلده بولونميه‌رق قبول ايدرلر.

حتى بابالرينك اوطوردقلرى اولرده اوطوررلر. ييدكلرى يمكلرى يرلر، يورويشلرينى وكينيشلرينى بيله عينيله ياپارلر. ده‌نيله بيليركه نابلسليلرده خاصهٔ تقليد بر سوق طبيعى حالنده موجوديتلرنده تجلى ايده‌ر. فقط بو غريزى اوله‌رق ياپدقلرى افعالك مقصد وغايه‌سز اولدوغنه وياخود ذكايه مقرون اولميه‌رق اجرا اولونديغنه اينانمق صافدرونلق اولور. والحاصل نابلسليلرده ذكا ايله سوق طبيعى بر برابريله هم آغوش وفاقدر. ذكالرينك سوق طبيعيلرينه مغلوب اولديغى وكنديلرينك بى ذكا واوتوماتيك بر ماكنه حالنده بولوندقلرينى ادعا ايتمكدن زياده سوق طبيعيلرينك بيله اساس اعتباريله مقصد معينلرينك تحصيلى اوغورنده ذى ذكا بر واسطه بولونديغنى قبول ايتمك دها دوغرودر.

بو سببدن دولاييدركه نابلسليلرى دينلرينه متعصب ده‌نيله‌جك درجه‌ده متمسك كورسكز. سببى بابالرندن بويله كورمشلردر.

والحاصل حس منفعت وحب شخصى نابلسليلرك اساسلى بر حالت روحيه‌سيدر. حتى نابلسده بر كتلهٔ اشخاص واردركه ، بو اوغورده وبوكا وارمق مقصديله بر انسان ايچون نه ياپه‌بيلمك احتمالى وارسه جمله‌سنى ياپمقدن جزئى درجه‌ده چكينمزلر. وبو سببله مثلا هيچ احتياجلرى اولمديغى حالده پك عادى بر مأموريت پشنده دولاشير ، دوررلر. بيكلرجه ليراسى اولان بو كتله افرادى بر قاچ يوز غروش مقابلنده صباحدن آقشامه قدر قلم اوطه‌لرنده قپانوب دوررلر. فقط بو بى فائده دكلدر. زيرا اولا حكومته دوشن كندى شخصى ايشلرينى الك قولاى بر طرزده تسويه ايتمش اولورلر. ثانياً مملكتده معروف بر طاقم سيمالردن بولوندقلرى ايچون ياپانجى اولان مأموردن زياده كنديلرينه مراجعت واقع اولور. بر طرفدن كلن هديه‌لرى‌ده برر برر قبول ايتدكدن ماعدا بالخاصه كويلونك ألندن نه‌سى وارنه‌سى يوقسه هپسنى صيزدرمق ايچون نفوذ وظيفه‌لرنى‌ده استعمال ايده‌رك هر درلو واسطه‌لره توسل ايتمكدن چكينمزلر. ثالثاً كنديلرينه الك ياقين اولانلرك‌ده ايشلرينى الك كسديرمه الك موافق بر طرزده حل ايدرلر. وبو صورتله‌ده نفوذوخاطر صاحبى اولورلر. وبالطبع نتيجه اعتباريله ظاهرى اولان بر قاچ يوز غروشلق معاشلرى اوزرينه بر چوق يكونلر دها علاوه ايدلمش اولور. بو يولده چاليشانلر اداره‌نك بعض اسرارينى فاش ايتمكدن

چكينمزلر . مثلا بريسى حقنده تحقيقات اجراسى ايچون يازيلان بر امر درحال بوتون قولاقلره ياييلير ، دورر .

اونلر ينه صرف منفعتلرى سائقه‌سيله مأمورينى دارلتمق ايسته‌مزلر . يكى كلن بر مأمورى كندى طرفلرينه چكه‌رك او واسطه ايله يابانجى مأموردن استفاده ايتمك ايچون هر درلو طريقه توسل ايدرلر اولرينه دعوت ايدرلر . ضيافتلر ترتيب ايدرلر . والحاصل حيز فعله چيقارمق ايچون صرف فكر ونقد ايتمكدن چكينمزلر . ومطلقا مأمورى كندى طرفلرينه چكدكدن صكره اونى ايستدكلرى صورتده استخدام ايتمك ، كنديسنه صرف ايتدكلرينى اضعافيله چيقارمق وبو يولده منتفع اولمق خصوصنده ذره قدر تسامح ايتمزلر .

مأمورينى نفوذلرى اعتباريله طرفلرينه چكمك خصوصنده بالخاصه نابلسليلرك خواص عندنجه عادتا تزاحملرده بولونولور . واكثريا بوكا يالكز باشنه بر عائله موفق اولور . وياخود اولاماز . اولاماديغى تقديرده ديگر عائله‌لرله تشريك مساعى ايتمك لزومى حس ايديلير . بر قاچ عائله طبيعةً طوپلانير . واو زمان مأموردن مشتركاً استفاده ايدرلر ، مأمورده اونلردن چكه‌ر . فقط هر حالده مأموره ويردكلرينى شخصلرندن دكل ينه زواللى كويلودن ، بيچاره فلاحدن چيقارررلر . نابلسده دخى فلاحينك وطبقهٔ انامك ، حكومت ايله وحكومت مامورلريله دوغرودن دوغرويه تماسه صلاحيتى يوقدر . مطلقا آغاسنه ، افنديسنه ياخود بكنه مراجعت ايتمسى لازمدر . زيرا او آغا ، افندى ويا بك كنديسنك هم وكيلى ، هم مدافعى ، هم واسطه‌سى ، هم قوهٔ اجرائيه‌سى‌در . فقط حقيقتده كويلونك ويا خلقك آمر مطلقيدر .

نابلسليلرك خواصى بو صورتله استفاده ايچون عائله‌لردن مركب شركت انحصاريه‌لر وجوده كتيررلر . اكثريا بو شركت انحصاريه‌نك باشنده اك نفوذلى اولان بر مأمور بولونور . بو شركت مأمورك هر درلو لونلرينى قاپاتمغه ، فنالقلرينى اورتمكه ، اهالى نظرنده موقعنى يوكسلتمكه چاليشير . فقط بو شركت انحصاريه‌نك خارجنده قالان عائله‌لر ايسه بر ايكى دفعه بونلرله اويوشمق ايسترلر . موفق اولامادقلرى اوزمان بوتون منطقى ، حقى والحاصل نه قدر مقدسات وارسه كافه‌سنى ديله آليرلر . فرياده باشلارلر بومأمورك ارتكابلرى ، فنالقلرى تشهير ايديليرر . واومأمورك اورادن قالديرلمسى ايچون نه ياپمق لازم ايسه بوتون تشبثاتك كافه‌سى ياپيلير .

اسكى زمانلرده بو نفوذ غوغالرى بر طاقم قانلى مصادمه‌لره بيله سببيت ويرردى ؛ نابلسك شرق طرفنى بر عائله ، غرب طرفنى ديگر بر عائله طوتاردى ، اوزمان يوللرى كسيلير ، سلاحلر تعاطى ايدلمكه باشلانير ونهايت بر قاچ مقتول دوشدكدن صوكره

مسأله كويا قاپانيردى ؛ بو نفوذ غوغالرى ملحقاته‌ده تأثير ايده‌ر وملحقاتده‌ده حتى عينى عائله‌لر آره‌سنده قانلى فاجعه‌لر اشعال ايدردى .

نابلسليلر استفاده‌لرينى يالكز نابلس شهرينه وحواليسنه ده‌كل نابلسه تابع جنين وبنى صعب قضالرينه‌ده تشميل ايتمشلردر . اوراده‌كى اصلزادكان پاورولرى‌ايسه حقيقتده نابلسليلرك النده برر واسطه‌دن باشقا برشى دكلدر .

نابلس شركات انحصاريه‌سى ناموسلى مأمور مواجهه‌سنده پك مشكل بر وضعيت آلير . وديللرينى آغزلرينه قور ، اوزون بر مدت صوصارلر . واياك فرصت ظهورنده مطلقا ايشلرينه كلمه‌ين مأمورك اورادن قالديرلمسنه بوتون موجوديتلريله غيرت ايده‌رلر .

نابلسليلردن بعض اشخاص معروفه‌نك مقصود معينلرينى قوه‌دن فعله چيقارمق ايچون هر درلو وسائطه تشبث ايتمكدن كيرى دورمدقلرينى سويله‌مشيدك . فى الحقيقه بونلر مثلا كندى آدملرندن واشاغى طبقه‌دن بر چوق قادينلر ويا ارككلر ، چوجقلر چيقاروب آچ قالدق چيپلاق قالدق سزده مرحمت يوقمى ديه‌رك آرزو ايتدكلرى يرلرده باغرتمق طريقنه توسل ايدرلر .

ياخود عين صورتله آدملر طوپلايه‌رق ارزو ايتمدكلرى مأمورلرى قاچيرتمق ايچون يولنده باغيريرلر وحين حاجتده تحقيرده ايتديررلر .

والحاصل بوتون بو طريقلره توسل ايله برابر بعضاً ولزوم كورولدكجه عنعنه‌لرينى بيله ينه منفعتلرى اوغرنده تبديله رضا كوسترلر . نته‌كيم بعض نابلسلى كنجلر ميانه‌نده مشروبات كؤليه‌نك صوك زمانلرده تعمم ايتمه‌سى تصادف ايديلان حاللردندر .

نابلسليلر بوتون معامله‌لرنده عينى سببدن دولايى غايت محترز ومتيقظ داورانير . آليش ويريش معاملاتنده لزومندن فضله بر قورنازلقله پازارلق ايدرلر . مع مافيه غايه‌لرينه وارمق ايچون اكثريا كورولتودن احتراز ايدر وايشلرينى سسزجه كورمك طريقنده دها زياده ابراز مزيت ايدرلر . طبعاً مسالمتجو اولمامقله برابر فوق العاده فرصت كوزتمك خصوصنده‌كى احتياطلرى كنديلرينى پك مدهش ورطه‌لردن قورتارر .

كندى ايشلرينه مانعه كورديلرينى اك سس‌سز بر طرزده ازاله‌سنه مطلقا كنديلرى ايچون نصيب بيلونور . دشمنلرينه غايت كيزلى وآغير ضربه‌لر ايندير ر وكنديلرينى هيچ كوسترمزلر . بو حال اك كوچوك مناسبتلرنده كنديني كوسترر . مثلا چارشولرده ، پازارلرده عوامك آغزنده فنا كلمه‌لره ، سوكمه‌لره نسبةً نابلسده آز تصادف ايديلير .

نابلس اهاليسى دينيله بيليركه عموميت اعتباريله « كفرباز » دكلدر . مع مافيه كوكل آرزو ايدردى كه ذكانك ايجاباتندن بولنان استدلال ومحاكمه‌نك اك مثمر ايزلرينه سعيك ، غيرتك ، اك فعال تجليلرينه ومتين بر اراده‌نك اك قوى عواملنه صاحب اولان نابلسليلرده متين

وخیرکار بر تربیهٔ روحیه ومثمر واجتماعی بر اساس قویم بولونسون . حالبوکه بر آز صکره سویلیه‌جکمز وجهله سویهٔ فکریه مع الاسف دیکر محلاتده اولدیغی کبی نابلسده دخی دوشوك اولدیغی ایچون بوتون بو قیمتدار نورلر یوق یره محو اولوب کیدیور . ونابلس حالا قرون قدیمه‌یه یاقیشیر بر کثافتك پنجهٔ غدرنده ایکلیوب دوریور .

[٢]— **حالت فکریه** — نابلسك حالت فکریه‌سنی نظر دقته آلیرکن نابلسدن خارج وعددی اوچیوزه بالغ اولان نابلسلی کنجلری اونوتمامق اقتضا ایدر . بو کنجلردن بر چوغی استانبول مکاتب عالیه‌سنده ، بر قسم نادری اوروپا مکتبلرنده اکمال تحصیل ایتمشدر . حال حاضرده معارف ، عدلیه ، ملکیه مسلکلرنده وکافه‌سی نابلسك خارجنده اولمق اوزره آز چوق ممتاز مأموریتلرده استخدام اولونمقده‌در . بو کنجلر بر طرفدن بیروت محیطی ایله ثانیاً استانبول واوروبا محیطلرنده استعداد اساسیلرینی انکشاف ایتدیرمکه موفق اولدقلری کبی اکثریا حیاتك ولوازم حیاتیه‌نك ، نه دیمك اولدوغنی تقدیر ایتمش بولوندقلری ایچون بر دورلو نابلس محیطی ایله قایناشامیورلر . بو سببدن دولایی تحصیلنی اکمال ایتدکدنصکره نابلسه دونمش واوراده اوزون مدت اختیار اقامت ایتمش بر تك کنجه تصادف محالدر . زیرا نابلسه کلدکلری وقت اولرینك حالی خوشلرینه کیتمز . مثلا بعضاً بوتینلرینی آیاقلرندن چیقارارق ، مندر اوزرنده باغداش قورمق ، شرقك تحملسوز مراسمنه رعایت ایتمك کندیلری ایچون نه آغیر یوك اولور . عائله‌سنك آغیر یمکلرینی ، بسیط مصاحبه ولطیفه‌لرینی ، هله او ایچنده‌کی عادی دیدی قودیلرینی هیچ بکنمز ، ایرکن یاتمق ، ایرکن اویانمق ، اودن ایشنه ، ایش باشندن اوینه دونمك ، کائناتك بوتون تجلیاتنه قولاق طیقایه‌رق ، بوتون کائناتدن وحتی شعر وموسیقیدن قطع علاقه ایتمك کندیلری ایچون قابل اولامازه بر آز یوکسلمش اولان حالت فکریه‌سنی تطمین ایده‌جك بر آرقداشه تصادف ایتمك کندیسی ایچون محال اولور وبناءً علیه باصیق طاوانلی ، رطوبتلی ، لوش اودن ، قراکلق تونللری آکدیران یوللردن ، جهالت فیصلدایان دوداقلردن ، بی معنا نظرلردن قاچمق ، قورتولمق آرزوسی بوتون موجودیتنده یانار دورر وآرتیق نابلسی ، وطنی ترك ایتمکه مجبور قالیر .

غریبدرکه بو تحصیل کورنلرك اکثریسی بو خواص طبقه‌سنه منسوب اولانلرك اولادینی تشکیل ایدر . خواص ، چوجقلرینك اعتلاسنی ، یوکسك بر اقتداره مالك اولمالرینی آرزو ایتدکلری وبوکا موفق اولدقلرینی کوردکلری حالده وحتی بو کنجلردن بر چوغنك فریاد واشتکالرینه رغماً هیچ قولاق آصمزلر . بر چوقلری اولادلرندن محروم قالدقلری حالده ینه حالی ادامه‌دن لذت دویارلر . وفی الحقیقه ادامه ایدرلر . اسکیلك ایله یکیلك

آره‌سنده حصوله کلن هر کونلك مصادمهٔ تمایلاتده بی شبهه کنجلر دائما مغلوب اولور وممالکتلرینی ترك ایتمکدن بشقه بر چاره بوله‌مزلر .

اسکیلرك غلبه‌سی خصوصنده اك بیوك عامل ، مفرطلرك پك مدهش بر محافظه‌کار اولملرندن وبا خصوص اعتیادات قدیمه‌نك محافظه‌سنه بذل ایتدکلری اعتنای مخصوصلرندن نشأت ایدر . نابلسده‌کی خلق طبقه‌سنی وسامری طائفه‌سنی ایسه نظردن دور طوته‌جغز . چونکه بونلر اولجه سویله‌دیکمز وجهله طبقهٔ خواصك پك چوق دوننده‌درلر . وبونلرك قطعیا نابلسده بر حق کلاملری یوقدر . بناءً علیه نابلسده حصوله کله‌جك انقلاب فکری طبقهٔ خواصدن ظهور ایده‌جکدر .

طبقهٔ خواصك ایسه اختیارلری عمومیت اوزره تحصیللری پك ناقصدر . عادتا برهیچدر . ایچلرنده بر قاچ علوم شرعیه واقفی وارسه‌ده بالطبع بو کافی اوله‌ماز . نابلسده اقامت ایدن کنجلر ایسه آزیجق اعدادی وقسم اعظمی برر ابتدائی تحصیلی ایله قالمشدر . بوندن دولایی درکه طبقهٔ خواص دیر دیمز خاطره غایت کثیف وکور بر تعصب کلیر . بو اویله بر تعصب‌که هر تجدده قارشی دورمقدن ، موانع القا ایتمکدن بر لحظه اوزاق دورماز . یالکز کوردیکنی یاپار . حرفی حرفنه یاپار . دنیا بربرینه کچسون جزؤی درجه‌ده اهمیت ویرمز . راحت بر اوده یشامسنی ، مدنی بر طرزده یشامه‌سنی هیچ بیلمز . واوکرنمك‌ده ایسته‌مز شرائط صحیه‌یی‌ده بیلمز .

والحاصل بو کثیف تعصب‌ده بر عقاب عذاب کبی شایستهٔ انکشاف استعدادلر اوزرینه سیاه قنادلرینی آچمش خشین پنجه‌لریله بوتون ذکالری طیرمالیور . ونابلسك بوتون قابلیت تعالیسنی کمیریور .

٦ — حالت صحیه

نابلسك شمدی‌یه قدر بحث ایتدیکمز حالت اجتماعیه‌سی وطرز معیشتی اقتضاسی اوله‌رق ناصل بر حالت صحیه‌ده بولوندیغنی تعیین ایتمك مشکل دکلدر . مع ما فیه بو خصوصده دها امین مطالعه‌لر درمیان ایتمك اوزره نابلسده اوزون سنه‌لردن بری خدمات آزیده‌سیله معروف ونابلسك همان بوتون اولرینی زیارت ایدن قیمتدار بر طبیب ایله کوروشلدی . بو خصوصده درکار اولان صلاحیتی حسبیله درمیان ایتدیکی مطالعات حقیقهٔ جالب دقتدر . بو ذاتك فکرنجه هر نه‌قدر نابلس نفوسی کوندن کونه تناقص ایتمیور وعددینی محافظه ایدیورسه‌ده بونی بر علامت خیر اوله‌رق تلقی ایتمك ونابلسده تردینك عدم وجودینه قائل اولمق دوغرو دکلدر . باخصوص نابلسده‌کی تولداتك بر طرفدن تعدد زوجاتك بوتون شدتیله حکمفرما اولمسی دیکر طرفدن ابوینك فضله اولاده مالك اولمق خصوصنده

تهالك كوسترمسی دولاییسیله پك بیوك بریكونه بالغ اولدیغی انكار ایدیله‌مز حقیقتلردندر. نفوس قیودینه ویاحقیقی ایستاتستیقه مراجعت خصوصنده اختیار كلفته‌ده لزوم یوقدر. لا علی التعین بر اقشام اوزری نابلس سوقاقلرنده بر جولان یاپمق مقصدی تأمینه كفایت ایده‌ر. كوروله جكدركه بو محله‌ده یوزلرجه چوجوقدن متشكل كوچوك انسانلر سورویسی موجوددر. بونلرك فضله‌لغی بر لحظه‌ده بیله نظر دقتی جالب بر حالده‌در. فی الحقیقه نابلسده هر عائله‌ده مطلقا بش اون چوجق بولنور. فقط بوتون بو چوجقلر بالطبع اصطفای طبیعی قانوننك تحت تأثیرنده‌در. بو چوجوقلرك محقق یوزده سكسانی محكوم فنا اولیور. یوزده یكرمیسی ایسه آنجق تنازع ومجادلهٔ بقاده غالب اولیور. بناءً علیه نتیجه اعتباریله چوجوقلردن اولنلرله بویوكلردن متباقی وفیاتك مجموعی، تولداتك عددیله بر مساوات طبیعیه حصوله كلمكده ونفوسك ابرهٔ یكونی تبدیل موقع ایتمه‌مكده‌در.

مع ما فیه چوجوق وفیاتنك بوقدر فضله اولمسی اسبابی‌ده تحلیل وتشریح ایدلمك اقتضا ایده‌ر:

بو خصوصده‌كی اسباب متعدددر. بركره چوجوقلرك نصل ونه كبی ابویندن یتشمكده اولدوقلرینی دوشونورسه‌ك نابلسده شرائط صحیهٔ ازدواجیه‌نك نه درجه‌یه قدر مفقود اولدوغنی آكلارز. مع التأسف بر چوق شهرلرمزده كورولدیكی اوزره اون، اون بش چوجوقلی اختیار بر ارككله اون ایكی، اون درت یاشنده بر قیز پك اعلا اولنه بیلیور. واحتمال‌كه اوچنجی، دردنجی ازدواجی‌ده تشكیل ایدیور. كوچوك وبیوك یاشده ایكن تصادف ایدیلن سؤ استعمالات شایان تذكاردر. باخصوص نابلس اولرینك رطوبتی وسؤ تغدی علاوه اولونورسه بو خصوصده بر فكر الده ایدیلیر. رطوبت حسبیله بر چوق والده‌لر اساساً روماتیزمالیدر. دیكر طرفدن سؤ تغدی حسبیله (رخیص) دینیلن دیكر بر خسته‌لقله معلولدر. عین زمانده تخمده چوروكدر. بناءً علیه یا طبیعی بر صورتده و (جنین) حالنده یاوروسنی كندیلكندن دوشورور. ویاخود رخیصك تولید ایتدیكی عسرت ولادت حسبیله چوجوق دوغاركن اولو دوغیور. ویاماكنه ایله پارچالانمغه مجبوریت حاصل اولویور.

چوجوغك بوتون بو مزاحمه كوكس كره‌رك دوغدیغنی تصور ایده‌لم. بو دفعه نماسی ایچون مشكلات حیاتیه‌یه تماميله معروض قالیور. درحال روماتیزمه‌یه كوچوكدن طوتولیور. قالچه‌لری ایكریلیور. بعضاً طوته‌میه‌جق بر حاله كلیور. چوجوق بر ایكی ایلق ایكن اساساً والده‌سنك آلیشدیغی سؤ تغدی چوجق ایچون‌ده مباح اولیور. یا عائله‌نك حالی وقتی یرنده‌در. هر شیئی بولیور. وآبورجوبور ییور. اوزمان نه بولورلرسه بوتون افراد

عائله چوجوغك آغزینه ویریورلر. ویا عائله‌سی فقیردر. اوزمان مثلا سودی آز اولان بر والده چوجوغنك آغزینه بر طورب پارچه‌سنی چكنه‌یوب ییدیریور. آز زمان كچمز، بالطبع خسته‌لنیور؛ طبیبه وتداوی‌یه اعتقادلری یوقكه تداوی ایتسونلر. هم بو رادده بو شرائط داخلنده مداواتك‌ده نه‌قدر تأثیری كورولور. خسته محقق كیدییور.

نابلسك بر چوق عوام اولری واردركه بوتون بر عائله بر اوطه‌ده حیاتنی كچیرییور. بناءً علیه بویله بر محلده ورم، تیفوس، چیچك كبی بر خسته‌لق اولدیمی بوتون موجود چوجقلری حتی بیوكلری‌ده بر اكده الوب كوتوریور. چوجقلرك چیریل چیپلاق سوقاقلرده، طوپراقلرله بولانمسی، ایی كیدیرلمه‌مسی، آچیق هواده یاتیرلمسی كبی دها بر چوق اسباب‌ده ینه یاورولرك علیهنده واونلرك حیاتنه خاتمه ویره‌جك عواملی تشكیل ایدرلر.

بوندن دولاییدركه بالخاصه نابلسده چوجوق وفیاتی غایت الیم یكونلر تشكیل ایدییور. بعض زمانلرده معین خسته‌لقلر انتشار ایدركن یاپدیغی تخریبات ایسه پك فجیعدر. مثلا ۳۲۸ سنه‌سنده قیزامق خسته‌لغی نابلسده ۵۰۰ چوجوق كوتوردی.

تصادف طالعله ئولمه‌ینلر ایسه اكثریا معلول قالیور. یا رطوبت حسبیله مزمن بر رونشیته دوچار اولیور ویاخود كوز خسته‌لغنه.. شونی‌ده ذكر ایده‌لم‌كه نابلسلیلرده فكر نظافت یوقدر. نابلسده صویك بوللغنه رغماً چوجوقلرینك یوزینی بر قاچ كونده بیقامیانلر واردر. ایشته بو عوامل تأثیریله‌دركه نابلس غایت قیمتدار بر ثروت انسانیه غائب ایدییور.

نابلسده بویوكلرك حالت صحیه‌سی‌ده پك الیم بر حالده‌در. صوك زمانلرده یعنی كچن یاز موسمنده قوله‌رادن اللی آلتمش، تیفوسدن ایسه درت یوز بش یوز وفیات وقوعه كلمشدر. بو خسته‌لقلردن ماعدا احوال عادیه‌ده موجود خسته‌لقلرك وخسته‌لرك‌ده عددی پك بویوك بر یكونه بالغ اولیور.

نابلسده ورمك انواعی واردر (كوكس ورمی)، (باغیرصاق ورمی)، (كمیك ورمی). بونلردن كمیك ورمی پك چوقدر. سببی روماتیزمه ایله ضعفیتدر. (مالاریا)، صولرك فضله‌لغیله برابر وادی‌ده داغیلمسندن؛ كوكس خسته‌لقلری كیردن؛ معده، باغرصاق، خسته‌لقلری سؤ تغدیدن حصوله كلیور. وبونلرده ایجه تخریبات یاپییور.

نابلسده بعض عائله‌لره مخصوص ارثی خسته‌لقلرده موجوددر. اسكیدنبری عائله‌لرك یالكز كندی افرادیله ازدواجلر یاپمسی بو ارثی خسته‌لقلرك تماميله تبلرینه سببیت ویرمشدر. نابلسده عموميتله قلب خسته‌لغنه بنیوی وجلدی خسته‌لغه حتی (بله) خسته‌لغنه دوچار اولان عائله‌لرده واردر. بو امراض ارثیه میاننده امراض زهرویه‌دن (فرنكی) یی‌ده كوستره بیلیرز.

نابلسده تازه فرنکی پك آز در . ارثی فرنکی اوکا نسبتله فضله‌در . تخمینا بیکده درت بش درجه‌سنده‌در .

امراض زهرویه‌دن (حرقة البول) ه کلنجه بوده پك چوقدر . فی الحقیقه نابلسده عمومی محلات یوقدر . فقط بوحال خلق بیننده مناسبات غیر مشروعه‌نك فضله‌لغنی و (حرقة البول)ك تکثیرینی انتاج ایدییور .

امراض جلدیه‌دن (اکزه‌ما) ، امراض عقلیه‌دن (بله) بالخصوص (نوراسته‌نی) (ایسته‌ریك) ده نابلسده موجوددر . امراض روحیه‌دن (سیر فی المنام) تعدد شخصیت خسته‌لقلری ده بولونیور . جهالت وظلمت فکریه بو خسته‌لقلرك زیاده لشمسنی انتاج ایدییور . وأك کوچوك بر شیئه‌ده تسلیمیت کوسترمك استعدادینی‌ده طاشیدقلری ایچون غایت قولای مانیاتیزه‌یه معروض قالیورلر .

والحاصل نابلسده موجود اولان بوتون بو خسته‌لقلرك اساس نماسنی یالکز براساسه ربط ایتمك قابلدر : « صحتك نه دیمك اولدوغنی نابلسلیلر بیلمیور . »

مع مافیه شونی‌ده اشارت ایده‌لم که قادینك صحتی ارککك صحتندن چوق فنادر . زیرا اولجه سویلدیکمز وجهله قادینك نه حیاتنده ، نه مماتنده ارککك نظرنده بر موقعی یوقدر . بوتون سعادتلر ، هر شیٔ وحتی غدابیله کویا کندیسنه مختص ایمش . بو مناسبتله بعض اولرده وبعض حریص ارککلرك اوده ات ییمکنی ییدیکنی وقناعتکار قادینك ایسه یالکز سبزه‌لرله اکتفا ایتدیکنی ذکر ایده بیلیرز ، حتی عسرت ولادتدن دولایی عادتا جان چکیشن قادینك وضع حملی اثناسنده زوجنك لاقید اوزانوب یاتدیغنی کوردولور شیلردندر .

۷ — لسانه ، ادبیات

نابلسده تکلم ایدیلن لسان عموم سوریه‌ده اولدیغی وجهله معلوم خلق عربجه‌سیدر . بوندن ماعدا موجودیتنی کوستره‌ن دیکر بر لسان یوقدر دینیله بیلیر . نابلسده موجود مکاتب رسمیه‌دن یتیشنلردن اکثری نابلسی ترك ایتدکلری ایچون ینه نابلسده لسان رسمی‌یی ، ترکجه‌یی بیلنلر آنجق بر قاچ مأمور وبر قاچ کشی‌یه انحصار ایدییور . هر نه قدر قصبه‌ده اجنبی مکتبلری کشاد ایدلمه‌مش ایسه‌ده محلی ملل مسیحیه‌نك « قتولیکلرك ، اورتودوقسلرك ، پروتستانلرك » بر مکتبلری موجوددر . بونلرده‌کی طلبه‌نك مجموعی نابلسده‌کی خرستیانلرك قلت عددیه‌لری حسبیله آنجق اللی ، آلتمشه بالغ اولیور . ایللك ایکی مکتبده اوقویانلر فرانسزجه ، اوچنجیسنده اوقویانلر انکلیزجه اوکره‌نوب چیقیورلر . بناءً علیه خرستیانلردن بعضیلری بو ایکی لسانه واقف اولیورلر . مسلمانلر ایسه

چوجقلرینی هر نه قدر بو مکتبلره کوندرمیورلرسه‌ده قدس ، حیفا ، بیروت ، لبنان مکتبلرنده چوجوقلرینی بولوندیرییورلر . ونابلسدن خارجده بولنان لسان آشنالر داخل حساب ایدلمدیکی تقدیرده اسلاملردن آنجق اون اون بش کیشی خفیف براجنبی لسانی « فرانسزجه » تکلم ایدرلر . دیمك که نابلسده بللی باشلی لسان خلق عربجه‌سیدر .

بیروتك انحاءٔ جنوبیه‌سنده تکلم ایدیلن خلق عربجه‌سی ایچون شیوه اعتباریله بر مرکز تصور ایتمك اقتضا ایدرسه بو مرکزك نابلسدن بشقه بر محل اولمادیغنه شبهه ایتمامیلیدر . جنین ، نی صعب ، بیسان واطرافی عربجه‌سی پك آز فرقلرله بر نابلس عربجه‌سیدر . بیروتك شمال طرفلرندن بو حوالی‌یه کلن هر هانکی بر شخص شیوه فرقنی تماميله حس ایدر . بوراده کلمه‌لر تلفظ اولونورکن ایللك حرفلر ثقیل سویله‌یز ویوکسك بر سسله لحن ایدیلیر . فقط کلمه‌نك آخری خفیف سویله‌نیر ولحنده خفیف اولور . عینی زمانده بر مقدار بر اماله ویریلیر وکلمه صوکندن اوزاتیلیر . نتکیم کلماتك اوزاتیلمسی اك زیاده عبرانی لساننده نظر دقتی جلب ایدر .

عین زمانده (ق) حرفی تماميله اظهار ایدیلیر ومنفی بر چوق فعللرك آخرینه بالخاصه (ش) حرفی علاوه اولونور . بو حرف (شیٔ) کلمه‌سندن مخففدر . مثلا (ماقلت له شیئاً) یرینه (ماقلتوش) دیرلر . (ش)لرك تکرری غایت محسوس بر حالده‌در . بوندن ماعدا برده یالکز نابلسده مستعمل بعض کلمات واردرکه بونلرك عددینی آنجق بش ، اون کلمه‌یه چیقاره‌بیلیرز . دیمك اولویورکه نابلسك خلق عربجه‌سی دیکر سوریه مراکزندن کلنلر ایچون آکلاشیله‌میه‌جق بر معما حالنده دکلدر .

اصل قواعد صرفیه ونحویه‌یه موافق اولان لسان عربی‌یه کلنجه ، نابلسده بوس بوتون مهجور دکلدر . امور شرعیه‌یه واقف اولان بر قاچ ذات طرفندن بویوك بر سهولتله سویله‌نیور . وحتی معارفه منسوب بر قاچ ذاتك‌ده لسان فصیح عربی‌یه وقوفلری شایان قیددر . بو کبی ذوات عرب آثار ادبیه‌سنی اوقومق وبر چوق ابیاتی‌ده حفظ ایده‌رك ادبیات قدیمهٔ عربیه‌نك ثروت فکریه‌سندن استفاده ایتمك وحتی حظ دویمق ایچون تهالك کوسترلر . فقط بو کبی بدایع آثاردن خوشلانانلر نظرنده خلق ادبیاتنك بر قیمتی یوقدر . لسان فصیح عربی‌یه واقف اولمیانلر نظرنده ایسه ادبیات وآثار ادبیه موضوعی بر آن ذهنلرینی اشغال ایتمش دکلدر . خلقك سویله‌دیکی وقادینلرك‌سه وینج زمانلرنده ترنم ایتدکلری شرقیلر ، دیلدن دیله دولاشان ضرب مثللر ، والده‌لرك هر کون تکرار ایتدکلری نینیلر اونلر ایچون عادی بر شرقی ، بر ضرب مثل ، بر نینی‌دن عبارتدر . بو کبی اثرلرك‌ده بر قیمتی بولوندیغنی لسان فصیح عربی‌یه واقف اولانلر آکلامق ایسته‌مزلر . بناءً علیه بر شرقیدن بحث ایدرسه‌کز کوله‌ر . فرضا اختیار بر ذات ایسه « بویاشدن

صوکره‌می شرقی؟» دیر، اوموز سیلکر . حالبوکه بالخاصه نابلسده بر نوع خلق ادبیاتنك غایت قیمتدار تجلیلری واردر . نابلسك حالت روحیه، حالت اجتماعیه و حالت فکریه‌سیله علاقه‌دار اثرلر پك چوقدر.!

بونلردن نابلس قیزلرینك آقشام اوزری سوقاقلرده طوپلانه‌رق سویله‌دکلری و (مدحیات) تعبیر ایتدکلری شرقیلر پك جالب دقتدر . بو شرقیلری اکثریا رمضان زمانلرنده کیجه‌لین تکرار ایدرلر . بو شرقیلر محاوره حالنده ترتیب ایدلمشدر . اللرنده فانوسلر بولوناز بو قیزلر فوج فوج برلشیر و هپسی بر آغزدن بر فوج شرقینك بر قسمنی سویله‌ر. دیکر بر فوج کندیسنه جواب ویرر . بعضاده‌تك توك بر محاوره طرزنده شرقینك اقسامنی ادا ایدرلر . قیز جغزلرك بر نشئه و بر هوس تکرار ایتدکلری بو پارچه‌لرك قائللرینی بالطبع بولمق قابل اولمز . فقط فکرمجه بو کبی اثرلرك قائلی بر شخص اولدیغی‌ده کوستریله‌مز . زیرا هر سنه‌نك رمضاننده ترنم ایدن بو قیزجغزلرك کندی روحلرینی‌ده آز چوق افاده ایتمك اوزره بر کلمه علاوه ایتدکلرینی و بو کبی اثرلرك‌ده، بو صورتله عمومی و مشترك بر هیجان محصولی اوله‌رق وجوده کلدیکنی قبول ایتمك دها معقول اولور . بو کبی پارچه‌لر روحلرك الك صمیمی بر شعره‌سی اولمق حیثیتیله‌ده تدقیقه شایاندر . بو شرقیلرك محاوره‌لرك عددینی یکرمی‌یه، اوتوزه ابلاغ ایده بیلیرز و بونلرك ایچنده تمامیله تبلر ایدنلری بولوندیغی کبی نقصان قالانلری‌ده موجوددر . تام اولانلردن برینی اشارت ایده‌لم :

— قیزلرك محاوره‌لرندن —

بنیاتی بنیاتی	قیزجغزلرم ، قیزجغزلرم
نعم یامی نعم یامی	آنه‌جکم ، آنه جکم
بزوجکم بزوجکم	اولندیره‌جکمی، اولندیره‌جکمی ؟ ..
لمن یامی لمن یامی	کیمه آنه‌جکم، کیمه آنه‌جکم؟..
الی الوالی الی الوالی	والی‌یه ، والی‌یه ...
تسلم ایدو تسلم ایدو (یده)	الی صاغ اولسون، الی صاغ اولسون.
بزوجکم بزوجکم	اولندیره‌جکمی اولندیره‌جکمی ؟ ..
لمن یامی لمن یامی	کیمه آنه جکم، کیمه آنه جکم؟ ..
الی الفران الی الفران	فرونجی‌یه ، فرونجی‌یه...
مامن ریدو مامن ریدو (مازیده)	ایسته‌میز اونی ، ایسته‌میز اونی...

بو محاوره‌ده سؤاللر و جوابلرك پك چوق سوردیکی‌ده واردر . مع مافیه بز آنجق

بر قاچ دانه‌سی ایله اکتفا ایده‌لم . اولندیره‌جکمی و کیمه آنه‌جکم ؟.. سؤاللری هر دفعه تکرار ایدلدکدن صکره:

الی البنا ، الی البنا	یاپیجی‌یه ، یاپیجی‌یه . (اویاپان عمله)
ینکسر ایدو ینکسر ایدو	الی قیرلسون ، الی قیرلسون ..
الی المتصرف الی المتصرف	متصرفه، متصرفه ..
تسلم ایدو تسلم ایدو	الی وار اولسون، الی وار اولسون..
الی البیاع الی البیاع	صاتیجی‌یه ، صاتیجی‌یه ...
مامن ریدو مامن ریدو... الخ	ایسته‌میز اونی ، ایسته‌میز اونی..

کوچوك یاورلرك معصوم یوره‌كلرندن دوکولن بو اعترافاتده نه درین بر معنای قیمتدار واردر . دها اوفاق یاشده ایکن قیزلرك یکانه دوشوندیکی مادامکه ازدواجدر . او حالده زوج انتخابی‌ده بر مسئله‌در. نفوذك پك دهشتلی تزاحملر یاپدیغی ، مأموریتلرك پك مقبول اولدیغی بر محلده قیزلر ایچون زوج انسب بر والی و بر متصرف اولیور . فقط نظرلرنده بر عمله ، بر صاتیجی ، ویا بر فرونجی الی قیریله‌جق و ایسته‌نلمیه‌جك بر مخلوقدر . یا بوز واللیلرك نصیبی بر صاتیجی‌یه دوشرسه.. آرتیق اوته‌سنی دوشونمه‌ملیدر .

دیکر محاوره‌لرنده باشقه نقطه‌لر جلب دقت ایدر . اولنمك ایستیان قیزلرك نیته کیم‌ه اکثریا کوزلری او کنده کچیله‌جك بر یول واردر . اولا ازدواج ثانیاً متروکیت. ازدواج ایچون نه‌قدر شفا بخش امللر بسله‌لرده اونلرك اعلا بیلیرلرکه بر کون کلیر، مطلقا مهجوریته محکوم اوله‌جقدر. اوزرینه اوله‌یلان قادینلرك بوتون دوچار اوله‌جقلری اضطرابلر پك کنج یاشده ایکن بو قیزجغزلرجه معلوم اولور. چونکه هر کون اولرنده کوزلریله کوریورلر. و والده‌لرینك چکدکلری ماتملرده اونلر آز چوق اشتراك ایتمش بولونیورلر. فرضا ایکی زوجه‌یه آلتون بیله‌زیك کتیرلسه اسکیسنه بر شی کتیرلمیه‌جکنی پك اعلا بیلیرلر. یکیسنك نصیبی کولمك، اسکینك ایسه آغلامقدر . بو نصیب مشئوم حیاتك صوکنه قدر قادینلری تعقیب ایدر. و شاید اولسه‌لر بیله یکی زوجه‌لر ایپکاره غرق اولور . فقط اسکی آتیلمش یپرانمش زوجه‌لر ایچون الك عادی بر دری پارچاسی بیله فضله کورونور . بونی بیلدکلری ایچون ایچلرندن دها درین شکایتلر فیرلار . و اورطاقلره بددعاده بولونمقدن بر آن خالی قالمق ایسته‌مزلر . آتیده‌کی شکایت و بددعا او قبیلدندر . هپسی بر آغزدن تکرار ایدرلر :

الوردی ما هو عندی .. الوردی عند الضره .. الله یضر الضره .. واللی نایم عندها

یعنی «پنبه لیسی یانمده دکلدر. پنبه لیسی اورطاغك یاننده‌در. الله اورطاغه و یاننده کنه ضرر ویرسین»

و بوتون بو دعالر قیز جغزلرك حیاتنك صوکنه قدر کندیلرینی تعقیب ایدر دورر .

قيزلرك محاوره‌لرندن بر قسمى نابلسده معروف بعض يمكلردن وبعض ارباب صنايعدن بحث ايدر . بر قسمى ايسه حجه كيتمك روضهٔ مطهره‌يه ايريشمك خصوصنده بعض تمنياتى حاويدر . والحاصل بوتون بو مدحيه‌لرده نابلسك حيات محليه‌سنك پك مهم تأثيرلر ياپديغى واضحاً مشاهده اولونمقده‌در .

(مدحيات)دن ما عدا نظر دقتى جالب پارچه‌لر ميانده بعض نينيلرى (تهاليل)ى ذكر ايده بيليرز .

— نينى —

نام يا عيونى نام　　تين العلا ترعاك
نام وانشرح وعليك　　عمك فلان سهران
سهران بين رجليك　　ينشدلك الاشعار
ياقمر الحوش ياقمر الحوش　　ياموانس امك من الخوف
لولا جمالك الفتان　　ما بقى بعين احد نوم
نام ياعينى نام　　لذبحلك طير الحمام
يا حمام لا تزعلوا　　اضحكوا على فلان

— مألاً ترجمه‌سى —

«اويو كوزم اويو . سماﻧﻚ كوزلرى سنى بكليور . اويو ومنشرح البال اول . باق عموجه‌ك اويقوسنى فدا ايتمش ، آياقلريكك اوجنده سنى بكليور . اى اوك مهتابى ، اى اننه‌كه انسيت ويره‌ن ماه ! سنك فتان كوزه‌للكك اولماسه‌يدى ، كيمسه‌نك كوزونده اويقو قالمازدى . اويو كوزوم ، اويو . سكا بر كوكرجين قربان ايده‌يم . اى قومريلر سز دارلميكز . ياوروملك يوزينه كوليكزكه اويوسين اويو كوزوم ، اويو . »

والده‌لر چوجقلرينك بشكينى صاللاركن احتمالكه اونده يالكز برتك ياوروسيله برابردر . چوجوغنك باباسى ايسه يكى زوجه‌سيله برلكده . شبهه‌سز بو والده ايچون يكانه تسلى بو ياوروسيدر .

نابلسده :

يا هادى الهدايا ، يا مكسى العرايا . .

مبدئيله باشلايان بعض نينيلر وارسه‌ده بونلرى بربر يازمق زائددر . آنجق شونى سويليه‌يم كه بو نينيلردن بشقه محللرده‌ده معلوم اولانلرى وارسه‌ده بو قصبه‌لرك يقينلغندن ومجاورتندندر . مع ما فيه نابلسده ديكرلرينه ترجيحاً استعماللرى جهتيله شايان دقت اولدقلرنده شبهه يوقدر .

نابلسده ترنم ايديلن شرقيلرى‌ده اهمال ايتمه‌مليز . بو شرقيلرك الك نشئه‌ليس

خلق — عوام صنفندن اركككلرك بر آره‌يه طوپلانه‌رق وال چيرپارق بر آغزدن سويله دكلرى شرقيلردر . فقط اونلر عندنجه الك معتبر اولانلرى (مواليات بغداديه)نامى ويريلنلرى ايله بونلرك فاتحه‌سى مقامنده اولان (بيتيات مواليه)ده‌نيلن مقدمه‌لردركه بونلرك عددى نابلسده يالكز سويلننلرى نظر دقته آلنيرسه بلكه قرقه، اللى‌يه بالغ اولور . كوزل سسلى اولانلر (بيتيات) دن بر افتتاحيه ياپارلر . صوكره برى (مواليات بغداديه) دن برينه باشلار :

بدنا الاماجد يا سبع الغلا والغاب . .

وايلك مصراعى بيتر بيترمز اوطورانلر هپ بر آغزدن (بيتيات)دن برينى تكرار ايدر واوزمانده هپسنك پر نشئه صدالرى يوكسله ليرمش :

تحت هودجها وتعالجنا
صار ، حب سيوف ياويل . . الخ

بوندن صكره مواليانه دوام اولونور وديكر بر مصراع سويله‌نير :

بهمتك يابطل تخشى اسود الغاب

وبو صورتله دوام اولونورمش .

نابلسده محلى شرقيلردن اولمق اوزره وقتيله نابلسده بولنان واستبداديله فنابرنام براقان « طيار پاشا » نامنده برينه سويله‌نن شرقيى مثال اوله‌رق كوستره‌بيليرز :

ياويلا ، ياويلا ، ياويلاه المصائب
الله ، يا الله ، محمد رسول الله
خنزير الشيب ، عبدنا هاالصلايب
طيار پاشا ويش لك علينا
بارود فينا يازخ المطر
ياويلا ، ياويلا ، ياويلاه المصائب . . الخ

« فرياد ، فرياد . . بو چكديكمز مصائبدن فريادلر . اى تاكرى‌اى پيغمبر . امدادمزه يتيشيك « طيار پاشا ! »سن بزه خاچلرى طاپديردك . بزدن نه ايستيورسن ؟ »

بو شرقى اوزون سنه‌لردنبرى ديلدن ديله دولاشيور وحالا بوتون بر غيظله تكرار ايديليورمش . . كيجه‌لين ترتيب ايديلن رقصلر ايچون ايسه آيرى پارچه‌لر واردر .

— شرقى —

حس طيره مغربيه
على سور اسكندريه
كلمتنى ، كلمتها

قالت انا النابلسيه..

« اسكندريه سورى اوزرنده يابانجى بر قوشك سسى وار كنديسيله قونوشدم . اوده قونوشدى وبن نابلسلى يم ديدى . »

وبوكا مشابه اولمق اوزره:

سروج الخيل ياغاوى
اتقنطر يا المعناوى ..

ويا

عبله ياموالينا
اشبه بللى تماشينا ..

بيتلريله باشلايان شرقيلر تكرار ايديلير. بوكبى شرقيلرك يكونى دها ايجه بر كميت تشكيل ايدەر . نابلسده مستعمل بوتون بو آثار نيم موزوندر . يعنى منتظم بر وزنه تابع دكلسه ده آهنك اعتباريله مصراعلر بيننده بر ياقينلق بولونيور. صوك زمانلرده كوچوك قيزلر طرفندن بالخاصه مكتبلردن اوكرندكلرى بعض پارچه لرك تك توك ترنم ايدلمكده اولدقلرى ده كورولیور :

يامعشر البنات
هلموا للعلوم
فليس من حياة
الا بها نقوم ...

اركك مكتبلرنده يكى يتشين چوجوقلر دخى عربجه وتركجه حريت ووطن شرقلرينى اوكرەنيور وسويليورلر .

نابلسده مستعمل (ضروب امثال) ه كلنجه : بونلرك ده عددى بر قاچ يوزه بالغدر . كرك اركككلرينك وكرك قادينلرينك آغزلرنده هر سوزده بر ضرب مثل ايراد ايدەرك ، وهر مسأله ايچون بر تمثيل ياپەرق مخاطبى اقناع ايتمك طريقى حافظه لرى قوتلى اولان نابلسليلرجه پك قولاى بر شيدر . بو ضرب مثللر ميانندە بر قسمى واردركه باشقه ملتلر ولسانلر عندندەده معروف ومستعملدر مثلا :

اسمع وطنش

يعنى « ايشيت ده آكلامامزلغه كل » . وياخود:

اقل لك ياجاره حتى تسمعى ياكنه

يعنى « قيزم سكا سويليورم ، كلينم سن ديكله » ضرب مثللرى بو قبيلدندر .

بعض ضرب مثللرده واردركه يالكز نابلسه مختص دكل بوتون عربجه تكلم ايدنلر بيننده مستعملدر :

عصفور كفل زرزور طلعو الأثنين طيارين
« سرچه قيرلانغيجه كفيل اولدى ، ايكيسى ده اوچيچى چيقدى »
كل من ركب الخيل ماصار خيال
« هر آته بينن سوارى اولماز »

ضرب مثللرى بو ميانده ذكر ايديله بيلير . وهمان ديينله بيليركه نابلسك بوتون ضرب مثللرى بو قبيلدندر . فقط بو ضرب مثللر ميانندە قيمتدار بر معناى رمزى يى حاوى اولانلرى اولديغى كبى دائرۀ اخلاقك حدودندن خارج اولانلرينك ده موجود اولديغنى اونوتمايالم . ايشته نابلسك حالات ادبيه سى بوندن عبارتدر.

صنايع نفيسه يه كلنجه : نابلسده اويله شئ ارامامليدر . اوتەدن برى دن كلەرك دوكونلرده چالغى چالان بر ايكى چنكى طاقمى ايله بعضاً يوللرى دوشەرك بر مقدار نابلسده بولنان بر قاچ سازنده استثنا ايديليرسه نابلسده موسيقى يەده تصادف ايتمك كوجدر. اولرده پك نادر بر ايكى عود چالانلر وارسه ده بو دخى موسيقى نامى تحتنده مدار مطالعه اولەجق بر اهميتى حائز دكلدر . پيانو ده اودرجه دەدر . خلاصه نابلسليلر ادبيات قسمنده تتبع ايتديكمز شرقيلرله آنجق ذوق سمعيلرينى تطبيب وترطيبه چاليشيورلر .

— ٥ —

سامريلر

١ — سامرى محلەسى

ميليونلره بالغ اولان انسان كتلەلرى ايچنده ، معين بر ايده اله ، بر مفكورەيه طوتونەرق محافظۀ موجوديت ايتمك نه قدر مشكلدر ؟ دين ، مليت ، لسان كبى نامحدود احساساتك وبيكلرجه اسباب افتراق واختلافك اجراى حكم ايتديكى بر صحنۀ تنازعده بقاپذير اولمق ايچون نه قدر قوى اولمق لازمدر ؟ الك اسرار انكيز وشعلەدار دينلرى سوندورن ، الك مهيكل ملتلرى ييقان ، ده ويرن ، الك ترنمكار لسانلرى بوغان ، قيصاص وصوصديران او عظيم كردباد زمان مواجهه سنده بركله بك قدر ساكن وبر ياپراق قدر نحيف بر شخصيت ايله دينى ملتنى ، لسانى بر ابديت محققه ايله نصيبەدار مصونيت ايتمك بى شبهه الك علوى وذى كمال بر غالبيت اولور .

مع ما فيه بويله علوى بر موفقيته ايريشمك سامريلر ايچون نه درجه يه قدر قابل

اولابیلیر ؟ اعتراف ایده‌یم‌که سامریلرك اقامت ایتدکلری محله‌یه ایلك خطوه‌یی آتارکن دماغمده بوتون بو سؤاللر بر صرصر خزان کبی مدید اوغولتولر یاپیوردی . کندی کندیمه : «افرادی یوز آلتمشدن عبارت بر دین ، بر ملیت ، بر لسان و بر غایهٔ خیال . بو ضعیف دینی ، بو ناتوان ملتی ، بو قیصق وسونوك لسانی واوزواللی غایهٔ خیالی بالذات اکلامق رأی‌العین کورمك وکندی قولاغمله ایشتمك ، بوتون موجودیتمله دویمق ، بکانه قدر قیمتدار بر ثمره ویره‌جکدی ؟» دییوردم ومتمادیاً نابلسك آلودهٔ مساوی‌ه‌وقاقلرندن کچرکن اویوز آلتمش کشی‌یی بو اعماق مجهوله‌یه دوشوره‌ن تصادفك غرابتنی دوشونیوردم .

بر آز صکره نابلسك جنوب غربیسنده بولنان یاسمینه محله‌سنك صوکلرینه تقرب ایدرکن ظلمت وعفونتله ممتزج طار ووحشی تونللردن کچیلیوردی . بیقیق وصیزینتیلی دیوارلره ، اوروجکلی وموحش طاوانلره سینن تحملکداز بر قوقویی دویمامق ایچون المده‌کی مندیل کفایت ایتمیوردی . بوراده دائما متعفن وسالدیده بر هوا کیم‌بیلیر قاچ یوز سنه‌دنبری ضیا کورمه‌ین بوتونللرده تموجلر یاپیور و بر حمولهٔ مرضیه ایله بر چوق اولرك‌دار ، قیصه وعاجز قپولرینی آشیندیریوردی . « سامریلرك محله‌سی » بوراسی ایدی . بر قاچ دار واسرار انکیز اعوجاج یولمزك خاتمه‌سنی تشکیل ایتدی . بر ایکی دمیر قپو ، بر مقدار حولی ، و بر قاچ باصاماقلی مردیوه‌ندن صکره تکراردار واوفاق بر اوطه قپوسندن کیرلدی . بر آز اوته‌ده قرمزی صاریقلی بر ذاتك دوداغندن بر فیصلدی ایشیدلدی :

— کنیسة السامریه« سامریلرك کلیساسی » دیدی . وبن آرتق آکلایوردم که سامریلرك معبدنده‌ایم ...

٢ — سامریلرك معبدی ونوراتلری

باصیق طاوانلی ، مربع الشکل ، اوفاجق وطار بر اوطه .. بر طرفنده یاریم متره یوکسکلکنده وبوتون اوطه طولنجه تخته‌دن بر سدیر اوزرنده رنکی صولوق ، توزلو بر مندر ، اوطه‌نك کنیشلکنه دوغرو قیوریلیور واوزانیور . اوطه‌نك مدخلی قارشیسنده ینه دمیردن قیصه بر قاپو ؛ بری‌ده کتاب حفظنه مخصوص جاملی بر دولاب وایچنده بر مقدار مجلد وبویوك کتابلر ؛ مندرك اوکنده کوچوجك سیاه بر ماصه واوستنده بر حقه وقلم ..

حجره ، بو هیئتیله بالطبع سیناغوغه یکزه‌میوردی . بم بیاض پاتیسقه‌دن اوزون انتاریلر کیین ، صاچلری صاقاللری وحتی بیقلری طبیعتله اوزایه‌رق اصلا کسدیرلمه‌مش ، مع مافیه پك کنج اولدقلری آکلاشیلان بر قاچ کشی باشلرنده فس اولدیغی وآیاقلرنده



سامریلرك نوراتی



سیاه چوراب وپوتین بولندیغی حالده یرلرندن قالقدیلر وبزه یر کوستردیلر .دیوارلری ایجه بادانالانمش حجره‌نك کتابخانه طرفنده اوزری سامری حروفاتیله محکوك ودیواره تثبیت اولونمش برطاش لوحه‌نك آلت یاننده اخذ موقع ایتمش ایدك. حاضرونك اوزون وقوریق بورونلری ایله پك اصیلانه کورونن سیمالرنده بر حالت متفکره واردی. برمدت صوكره بیاض انتاری اوزرنده بر خرقه کیمش، باشنده فس وقرمزی صاریق بولونان سیاه صاقاللی بر ذات کیردی . « کاهنمزك وکیلی » دیدیلر . سامریلرك رئیس دینیلری عمران بن اسحق بن عمران الکاهن ایسه قدسده بولونیوردی . بر مدت صوكره هپ بردن سامریلرك معبدینی کورمك اوزره ایلك کیردیکمز قپودن چیقدق . بر، ایکی کنج کیتدی وبیلمم نره‌دن ایکی بیوك آناختار کیتردی . ینه باصیق بر قپو معدنی برطراقه ایله آچیلدی . بو تینلرمزی چیقاردقدنصکره کیردك . بوراسی اوفاجق وقاپ قاراكلق بریر ایدی . طاوانی بر قبه حالنده قیوریلمش ایدی . اك یوكسك بر نقطه‌دن وقبه‌نك اورطه‌سندن آچیلان جاملی بر منفذدن معبده اسمر بر ایشیق کیرییور وبیاض بادانالی دیوارلره تماس ایده‌رك یره سریلی اوزون حصیرلر اوزرنده داغیلیوردی . مدخلك صول طرفنده بر قاریوله پرده‌سنه ویاخود یموشاق بر پاراوانه‌یه بکزه‌ر برشی اوکمزده کشاده اولوندی . یوکسك بر صندالیه بچمنده وکنارلی بر دستك قونولدی . بو دستك اوزری ایشلمه‌لی بر قطیفه ایله اوتولو ایدی. ینه کیزلی بر یردن اوزری نقشلی صاری معدنی ایکی اسطوانه چیقارلدی . ودستکك اوزرینه قونولدی ، شیمدی اسطوانه‌لرك بری صول دیکری صاغه دوغرو آچیلیور . ورنکی مرور ایام ایله صولمش وبر کاغده بکزه‌ین بر لوحه‌نك اوزرنده‌کی عبرانی خطوط وسطور کورونیوردی . تقرب ایتدك . اسکی کاغدك قدیم بردریدن عبارت اولدوغی آکلاشیلیوردی . سامریلرك بو اسکی کتاب مقدسلری ، توراتلری حقنده اسطوانه‌لری آچان ذات ایضاحات ویرمکه باشلادی :

« بو تورات بوندن اوچبیك اوچیوز کسورسنه اول حضرت موسانك برادری حضرت هارونك احفادندن (ابوشوع) بن (فنیحاس) بن (العازار) بن (هارون) طرفندن قربان دریلری اوزرینه یازلمشدر . بونك عرضی اللی بش سانتیمترو، طولی ایسه یکرمی اوچ مترو آلتمش سانتیمترودر . دیانت موسویه ایله متمسك اولانلر ایچون دنیاده موجود یکانه حقیقی تورات بودر . بو توراتك مضامین قدسیه‌سی بوتون موسویلر ایچون بردستور العمل اولمق لازمدر . بو توراته مغایر اولان هر نسخه اختلاق محضدر .

بز سامریلر ، بو توراته ایمان ایدر واونك احكامی ایله عمل ایله‌رز . بو توراتك محافظه‌سی ایچون نه قدر زحمت چکیورز بیلسه‌کز ، حتی بر دفعه‌سنده چالدیلر . بویوك بر فداكارلقله بولدق وتكرار آلدق ، کتیردك.»

سامری، متدین کیم بیلیر شیمدی یه‌قدر قاچ مستشرقه، نه قدر زیارتجیلره بو سوزلری تکرار ایتمش ایدی. حالبوکه بر چوق خطوط عتیقه علماسی بو توراتك یاشی دها کنج بولیور. و آنجق بیك سنه‌لك بر ماضی‌یه ارجاع ایده بیلیوردی.

توراتك بولوندیغی محلك آرقه‌سی ایسه قباریق و بیاض بادانه‌لی بر محلدی. اوراسنی‌ده کوردکدن صکره اسکی حجره‌یه دوندك. شیمدی کاهنلری سامریلرك دینی ایضاح ایدیور ونهایت کندیلرینك موسوی اولدقلری حالده ناصل تاریخ آدمدن اوچ بیك قرق درت سنه‌صکره آیرلدقلرینی آکلاتیوردی. و سامریلرك اساس اعتباریله عبرانی اولمدقلرینی وما وراءالنهر ویاخود بلاد فارسدن کلدکلرینی ادعا ایدن اکثر مؤرخین و مؤلفینك مطالعاتنی آکلامق ایستمیور ایدی.

٣ — سامریلرك دینی

سامریلرك دینی اللرنده بولونان تورات تعیین ایدیورمش. بو تورات ایله دیکر موسویلرك اللرنده‌کی تورات آره‌سنده (٣٦٠) قدر فرق وارمش. فقط لاروس سامریلردن بحث ایدرکن دین اعتباریله موسویلردن آیری اولمق اوزره اوچ اساس قید ایدیور: برنجیسی سامریلرك کتاب مقدس اولمق اوزره یالکز حضرت موسانك أسفار خمسه‌لرینی طانیمه‌لری. ایکنجیسی کبار موسویونك نقول و روایاتنی سامریلرك رد ایتمه‌لری اوچنجیسی ایسه موسویلرك محل مقدس و قدس اوله‌رق (اورشلیم)ی، سامریلرك ایسه غاریزیم طاغنی طانیمه‌لریدر.

سامریلرده عقیدۀ اساسیۀ دینیه‌نك شرائطی بشدر:

(١) اللهك وحدانیته (٢) حضرت موسانك نبی الله اولدیغنه (٣) توراتك منزل کتاب الله اولدیغنه (٤) جبل غاریزیمك قدس اولدیغنه (٥) یوم الدینونه یعنی آخرتك بولوندیغنه ایمان ایتمك لازمدر. سامریلرك نظرنده جناب حق هر درلو صفاتدن منزهدر. حضرت موسادن بشقه هیچ بر نبی‌نك نبوتنه ایناتمق ایسته‌مزلر. یالکز نبی (یوشع)ك اولا (افرائیم)ی اولمسندن، ثانیاً و داعنامه‌سنی سیشه‌مده یعنی نابلسده تنظیم ایتمش اولمسندن دولایی کندیسنی نبی طانیرلر و یانلرنده اونك کتابی موجوددر. یوم آخرتده دخی اعمال بشریه‌نك حسابی کوروله‌جك و خیر ایشلیه‌نلر جنته نائل و شر فاعللری ایسه جهنمه آتیله‌جقلردر. جنت، حضرت آدمك جنتی درکه اوراده عبادات متمادیه‌دن بشقه بر شیء یوقدر. جهنم ایسه بر نار لاهوتی‌در. والحاصل سامریلر ارواحه و خلود نفسه و قیامت امواته معتقددرلر. بوندن بشقه سامریلرك نهایت مهدینك کله‌جکنه ایمان ایدرلر. مهدی ایچون‌ده مختلفناملر ویررلر و (حاشاحیب)، (حاطاحیب)، (مرجع) دیرلر.

فقط مهدینك نه زمان کله‌جکنی بیلمدکلری ایچون متمادیاً کندیسنی بکلرلر. یالکز مهدینك علامتلری وارمش؛ بونلرده، مهدی اولا کلمة اللهی اظهار ایده‌جك. ثانیاً عصای موسایی و الواح عشره‌یی حامل اوله‌جق، ثالثاً (من) دینیلن قدرت حلواسی چو ملکنی‌ده یعنی (قدرة المن)ی‌ده برابرنده کتیره‌جكدر.

سامریلر بوندن بشقه ملائکه‌یه‌ده معتقددرلر.

سامریلرده توضیح ایدیلن بو عقائد اساسیه‌دن ماعدا بعض فریضه‌لرك وجوب لزومنه اعتقاد ایتمك و اونلرله‌ده عمل ایتمك لازمدر. بو اعمال دینیه ایسه بروجه آتیدر:

١ — صلاة ٢ — حج ٣ — صوم ٤ — زکاة.

سامریلرك نمازی ایکی وقته منحصردر. بری «صلیت بیقر» صباح نمازی، دیکری ایسه «صلیت غرب» اقشام نمازیدر. هر ایکی نماز اون بر ر کعتدن عبارتدر. هر رکعتك اولنده سجده ایتمك و صوکره قالقه‌رق آیاقده ترتیل تورات ایتمك مقتضیدر. نمازلر هر نه‌قدر منفرد اوله‌رق ادا ایدیلیرسه‌ده جماعتله ادای صلاة ایدنلر دها زیاده نائل مثوبات اولورلر.

«صلیت بیقر»ك مدتی شق فجردن طلوع شمسه قدر «صلیت غرب»ك زمانی ایسه اقشامدن بر ایکی ساعت صوکره‌یه قدردر.

نماز ارککلره و قادینلره سیاناً مفروضدر. معمافیه قادینلر نماز قیلارکن ارککلره قاریشماز. آیریجه ادای صلاة ایدر.

نماز وقتنك (نفیر) ایله اعلانی مشروط و نماز قیلاجق اولانلرك‌ده مطهر اولمسی لازمدر. طهارت ایسه ایکی صورتله اولور. اولا غسل ایله ثانیاً وضوء ایله. حدثدن طهارت هر موسوی ایچون بر شرط اولدر. حائضه‌یی لمس ایتمك دخی غسلی موجبدر. حائضه‌نك آن تطهرنده اوچ قادینك شاهد اوله‌رق یانی باشنده بولونمسی‌ده مقتضی ایمش. (وضوء)ه کلنجه معین دعالرله اولا یالکز اللرینی و اللریله ایش کوره‌ن طاقمدن ایسه اللریله دیرسکلره قدر قوللرینی اوچر دفعه و صوکره آغزینی برونی، صوکره یوزینی قولاقلرینی و نهایت آیاقلرینی اوچر کره ییقامقدن عبارتدر. نمازده‌کی ترتیلات توراتلرك یازلدیغی لسانده، یعنی عبرانی قدیم، یاخود سامری لسانیله اجرا ایدلمك اقتضا ایدر. بو شرائطه مالك اولمیانلرك نمازلری‌ده بالطبع مقبول دکلدر.

(شبات) یعنی جمعه ایرتسی کونی حضرت موسانك شریعتی وجهله بر یوم استراحت اولدیغی ایچون بو کون ظرفنده جمعه اقشامی غروبندن جمعه ایرتسی غروبنه قدر تمامیله ترك اشغال ایتمك و زمانی دنیانك هر درلو اغفالاتندن تجرید و مطامعدن قطع نفس ایده‌رك عبادات و طاعات ایله امرار وقت ایتمك ایجاب ایدر. بوندن دولایی‌درکه (شبات)ك

نمازی ده او نسبتده مدید اولور . وصباح نمازی اوچ ساعت ، اقشام نمازی ایسه یارم ساعت سوررمش . برده بو کونه مخصوص اولمق اوزره آیریجه اوکله نمازی واردرکه بوده بر بوچوق ساعت قدر دوام ایدرمش .

سامریلرده‌کی حجه کلنجه بوده غاریزیمی زیارت ایتمکدن عبارتدر . حجك اوچ شکلی واردر . ١ — حج الفطیر *pâque* . ٢ — حج الاسابیع *pantécote* ٣ — حج المظال *tabernacle*

١ — حج الفطیر بو قربان بایرامی دیمکدر . نیسان آینه مصادف اولان بدره موافق زمانده یدی کون قالیرلر وبوراده قربانلر ذبح ایدرلر .

٢ — حج الاسابیع ایسه اللی کون صکره اولور . داغده آنجق درت بش ساعت قدر قالیرلر .

٣ — حج المظال ایسه حج الفطیر کبیدر . تشرین اول آینه مصادف اولان بدره موافق زمانده یدی کون قالیرلر . وهر عائله مظله‌نك آلتنده یشار .

حجك شرائطی ده واردر . (١) توراتك وجودی ؛ (٢) کاهنك وجودی ؛ (٣) عمل طواف وصلاتدن صکره معانقه .

اصول طواف ایسه کاهنك الك اوکده بولوندیغی حالده غاریزیم داغنده موقع مخصوص اطرافده بیاض عبالر اکتسا ایده‌رك یدی دفعه دولاشمقدن عبارتدر . غاریزیم‌ده بولونان موقعك قدسیتی حقنده سامریلر آتیده‌کی ایضاحاتی ویرر :

«غاریزیم هیکل موقعی ایدی . بالآخره حضرت موسا هیکلی (تیه) ده یاپمشیدی . موسانك وهارونك وفاتندن صکره هیکلی یشوع بن نون غاریزیم داغنه نقل ایتدی . صوکره کاهن کبیر (العازار) وصوکره (فنیحاس) صوکره الده‌کی توراتی یازان (ابوشع) صوکره (مشش) کاهن اولدی . صوکره کهانت (بعقل) ه اوندن (عزی) یه انتقال ایتدی . اوزمان عزی کوچك بولونیوردی . لاوینك دیکر سبطندن بر رئیس نصب ایتمشلردی . (ایلی) نامنده‌کی بو کاهن ایله بالآخره بویوین عزی آره‌سنده اختلاف اولدی . زیرا ایلی طوزسز قربان کتیرمشیدی . بونك اوزرینه (عزی) ایلیدن قزدی . (ایلی) قدسه کیتدی . (عزی) بوراده قالدی وموسویلر آره‌سنده بو صورتله اختلاف ظهور ایدنجه هیکل غائب اولدی . فقط اونك موقعی غاریزیم‌در . »

سامریلرده‌کی صومه کلنجه بوده حج المظالدن بش کون اول بویوك ، کوچوك هر سامرینك حتی ممه‌ده‌کی جوجقلرك بیله یکرمی درت ساعت اوروج طوتمسندن ، آغزه بر شی قونولمامسندن عبارتدر . بو یکرمی درت ساعت ظرفنده قطعیاً اویومامق وزمانی

عبادات ایله کچیرمك اقتضا ایدر . سامریلرك شریعتنه کوره اوروج طوتمه‌ین اعدام اولونورمش .

(زکاة) ایسه قزانجینك اونده برینی کاهنه وفقیره تبرع ایتمکله مکلف اولمقدن عبارتدر.

سامریلرده طورفه وقشره‌ده موجوددر . ات ایله یغورت وتره یاغی برلشه‌مز . وبرابر ینیله‌مز. ات ینزسه آلتی ساعت صوکره آنجق یغورت ییمك ، یغورت ینیلیرسه اوچ ساعت مرورنده أت ینیله بیلیر . ییه‌جکاری أتك معین آدملری طرفندن کسلمش اولمسی اقتضا ایدر .

سامریلرده قادینلر ایچون تستر بولوندیغی کبی چوجوق دوغورمایان خسته اولان ویا بر عیب شرعیسی بولونان زوجه‌نك اوزرینه اولنمك دخی موجودر .

سامریلرك ارکك چوجوقلری سکز کونلك اولنجه مطلقا سنت ایدلمك مقتضیدر . بو مدت ظرفنده سنت ایدلمه‌ین چوجق اعدام اولونور . اثنای ازدواجده ایکی کشینك شهادتی ده ایجابات شرعیه‌دن بولوندیغی کبی اصول وراثتلری دخی عموم موسویلرك اصول شرعیسندن آیری دکلدر .

٤ — سامریلرك احوال اجتماعیه‌سی

[١] — **افراد سامریه وطرز معیشت** — نابلسك اونودلمش ویأس آلود بر کوشه‌سنده سالدیده خاطرات طاشیان معبدك اطرافنده زانو بخاك تقدیس محدود ومعدود بر طاقم ایجکنلر واردرکه اوراده افراد سامریه اقامت ایدر . یالکز یوز آلتمش جاندن عبارت اولان بوتون افرادك ودنیانك الك کوچك ملتنك غریب بر حیات اصیلانه وبر لهجهٔ کبارانه‌لری واردرکه بو حیات سیمالرندن تماشا ایدیلیر وبو لهجه کوزلرندن اوقونور . بونلرك اویك آهنك ویکنسق آریستوقراسیلری درت بش عائله‌ده تمرکز ایدر . لاوینك اولادینه (عائلة الکاهن) و(لاوین) ویوسفك چوجوقلرینه (عائلة لطیف) ویا (دنفیه) و (صباحیه)و(سراویه) عائله‌لری ویوشعك اولادینه‌ده (یوشعیه) عائله‌سی نامی ویریلیر . هر عائله‌نك افراد حاضره‌سی عندنده آبا واجدادینی بیلدیرر بر شجرهٔ انساب موجوددرکه بوتون اواشخاص ماضیه‌نك اسملری بر شیوهٔ حرمتله دیللرده داستان اولور . مع مافیه او متعدد نسل شجره‌لرینك غصون وعروقنی نه درجه‌یه قدر زمانك خزان تغلیطندن قوتارا بیلدکلرینی کشف وتعیین ایتمك بر آز مشکلجه‌در . یالکز فکرلرنجه کاهنك عائله‌سندن شبهه ایتمك جائز اولاماز . بو عائله تا حضرت هارونه وحضرت آدمه قدر مضبوط النسب ایمش . سامریلرده ریاست بو عائله‌نك حقیدر . سامریلرك درت کاهنی ، رئیسی روحانیسی‌ده بو عائله‌دن اولمق ایجاب ایدر . وبونلردن بری امانت وظیفه‌سنی ایفا ایدرمش . والحاصل

(عائلة الکاهن) دیکر عائله‌لره نسبتله اك زیاده مسموع الکلامدر وهر عائله‌دن اوستوندر . حتی بوتون سامریلر زکاتلرینی اولا کاهنه وصکره فقیره ویررلر . بوندن دولایی کاهنلر وعائله‌لری سامریلرك اك مرفه بر قسمنی تشکیل ایدر . قدیم بر زماندن بری انتقال ایدن بر عنعنه‌یه کوره کاهنلرك بر مزیت تنجیمیه ورملیه‌لری وحتی بر قوت شفائیه‌لری ده واردر . بو مزیت وبو قیمت سامری اولمایانلرك عندنده‌ده مصدقدر . یومی بر چوق اسلام قادینلری سوکی ایچون ، حمل ایچون نسخه‌لر آلمق اوزره سامریلرك معبدینی زیارت ایدر وکاهنلره عرض مافی الضمیر ایدرلر . ارککلر دخی سرنوشتلرینی فم کاهندن اوقومق ایسترلر . کاهنلرده قرمزی صاریقلریله واوزون صاچ وصقاللریله بر مهابت ایراد مقال ایدرکن دیکر افراد سامریه کویا بو علام الجهولات اولان دهالر اوکنده ایکیلیر ودرین بر حس خشوع وحرمت دویارلر .

حال حاضرده عموم سامریلر دینیله بیلیرکه درین بر فقر وضرورت ایچنده‌درلر . هر کیمك ایله کوروشسه‌کز درحال سزه حیاتك دارلغندن ، معیشتده‌کی اضطرابدن بحث ایدر وسعادت ماضیه‌لری نامنه تلهفاتده بولونور . فی الحقیقه سامریلردن وقتیله پك زنکین تاجرلر وارمش . حتی بر چوق نفوذلی مأمورلرده یتشدیرمشلر ایمش فقط شمدی او قدر مهمل قالمشلرکه کاهنلری بیله صورت رسمیه‌ده طانینمیومش .

بدبختلقلرینی بویونلرینی بوکه‌رك آکلاتمق ایسته‌ین سامریلر شیمدی حیاتلرینی پك کوجلکله قازانه بیلیورلر . نابلسك ینه اك هجرا کوشه‌سنده اك عادی حرفتلرله مشغول اولیورلر . یاری چیپلاق ، یاری آچ هر کسدن قاچاراق وبالطبع بربرلرینه فضله صوقوله‌رق اکثریا کندی اوکسوز معبدلرینك هواسنی تنفس ایدرلرکن بعضاً کتاب انسابی یورغون اللریله آچیور . وبعضاً ادعیهٔ سامریه‌یی دوداقلریله تلاوت ایدیور ویا سعادت موعوده‌یی تخطر ایدیور وبو صورتله لوش وایصسز قالان حجرهٔ حیاتیه‌لرینی بر لمعهٔ تسلیتله تنویر وتسعید ایتمك ایستیورلر .

[۲] — **اعتیادات اجتماعیه** — سامریلرك حالت اجتماعیه‌لری پك آجیقلیدر . بالخاصه ارککلر ازدواج مسائلنده اقتحامی قابل اولامیه‌جق مشکلاته تصادف ایدیورلر . زیرا یوز آلتمش نفوسدن سکسان بشی ذکور ویالکز یتمش بشی اناثدر . ذکور اولانلردن یکرمی قدر کنج واردرکه ازدواج ایچون بر قیز بوله‌میورلر . شریعتلری مقتضاسنجه هر نه قدر بشقه بر دینله متدین بر قیزله ازدواج ایده بیلیرسه‌ده کندیلرینه هیچ بر دین قیز ویرمکی تجویز ایتمدیکی ایچون بو یکرمی ارکك صبور ومتوکل بکلمکدن بشقه بر چاره بوله‌میورلر . بناءً علیه بر قیز دوغار دوغماز ، حتی تولدندن اولده نشانلانیور . حتی کاهنلرك چوجوقلری اك

کوچوك بر یاشده اولمقله مضطر قالیورلر . سامریلرده مهر معجل آلتمش غروش ومهر مؤجل ایسه آلتمش ایکی غروش ایمش . اساساً اولنه‌جك اولانلر پك اوزون سنه‌لردن بری قیزك باباسیله ارککك باباسی بیننده معین بولونور . طرفین اولنه بیله‌جك بر یاشه کلدکلری زمان افاتهٔ وقت ایتمه‌دن اقربالر دعوت اولونور . وکاهن ، قیزك باباسنك الیله ارککك النی مصافحه ایتدیرر . شریعت موسویه اوزره ایجاب وقبول بونلره تکرار ایتدیریلیر . نکاحدن صوکره قیزه البسه ومجوهرات یاپمق معتاددر . اونی متعاقب ارککك بعض اقرباسندن قادینلر کیدر وقیزی آلیر ارککك اوینه کتیریرر . دوکون اونده بعض آلات موسیقیه چالینیر شرقیلر سویلنیر . واوراده بوتون مراسم ازدواج اك بسیط بر صورتده اجرا اولونورمش .

بر عائله‌نك چوجوغی اولدیغی زمان بوتون افراد سامریه کیدر وعائله‌یی تبریك ایدر . دوغان چوجوق ارکك ایسه سکزنجی کونی رسم ختانی اجرا ایدلمك شرط ضروریدر . رسم ختانه اولا کاهنك توراتدن بر سوره اوقومسیله بدأ اولونور . بونی متعاقب باباسی طرفندن چوجوغك تسمیه‌سی یاپیلیر وصوکره چوجوغی سنت ایدرلر . سکز کیجه متمادیاً کاهنلر چوجوق دوغان اوده تلاوت توراتله مشغول اولور ومشترکاً دعا ایدرلرمش . بایرام کونلرنده دخی مناسك مفروضه‌نك ایفاسندن صکره اقربانك بر برینی زیارت ایتمسی معتاددر . سامریلرده بر وفات وقوع بولنجه درحال اولویی ییقارلر . کندیسنه تمیز البسه کیدیرر وتابوته او صورتله یرلشدیررلر . تابوت کوتورولورکن توراتدن بر سوره اوقومق معتاددر . سامریلر جنازه‌لرینی نابلسك جهت غربیه‌سنده (رأس العین) نام محلده دفن ایدرلر . مزارلرك اوزرینه یالکز اولونك اسمی یازیلیر . فقط رأس العین‌ده پك چوق سامری مزارلری بولوندیغنی ظن ایتمه‌ملیدر . زیرا حیاتلرنده نابلس چوجوقلرینك هر درلو طعن وتشنیعلرینه هدف اولان سامریلر ایچونده محافظهٔ مزار حقنی نابلسلیلر کندیلرینه بخش ایتمش دکلدر .

سامریلرك دیلدن دیله دولاشان پك غریب عادتلری وارمش . بونلردن بر قاچنی بوراده ذکر ایده بیلیرز: سامریلرك کندی مأکول ومشروبلرینه سامری اولمیانلری دوقوندرمق ایسته‌مزلر . وأز قضا دوقونولورسه او یمکی یمزلرمش . بردری پارچه‌سی کندیلرینه تماس ایدرسه مطلقا غسل ایدرلرمش . غسل خصوصاتنده بالخاصه قادینلر ایچون پك مشکلپسند داورانیرلر . اثنای غسلده حمامده شاهد اولمق اوزره نهایت اوچ قادین بولوندرمق معتاددر . اسلاملرك ذبح ایتدکلری حیوانلرك اتلرینی یمزلر . وکندیلرینك کسدکلری اتدن بوط طرفی کاهنلره دیکر اقسامی ایسه دیکر افراده عائد ایمش . والحاصل حیاتلرینی قابل اولدوغی قدر قیود ایله مقید طوتارلر . مثلا صاچلرینی

صاقاللرینی کسمه‌مك جهتنی التزام ایدرلر . وبونی بر علامت زهد وتقوی تلقی ایدرلرمش .

سامریلرك اعتیادات اجتماعیه‌سی حقنده معلومات ویردکدنصکره بوراده استطراد قبیلندن اولمق اوزره سامریلرده استعمالی معتاد تقویم سنین وشهوردن بحث ایده‌جکم .

سامریلرده اوچ نوع تاریخ موجوددر . برنجیسی ایچون مبدأ خلقت آدمدر . سامریلره کوره خلقت آدمدن شمدی‌یه‌قدر (٦٣٨٢) سنه کچمشدر . ایکنجیسی ایچون مبدأ بنی اسرائیلك ارض مقدسه‌یه دخوللری درکه بوندن (٣٥٨٨) سنه مرور ایتمشدر . اوچنجیسی ایسه تاریخ هجری‌در . حال حاضرده کندیلرنجه اك زیاده مستعمل اولان تاریخ بنی اسرائیلك ارض مقدسه دخوللری تاریخیدر . سامریلرده شهور شهور قمریه درکه بعضاً اوتوز وبعضاً یکرمی دوقوز اولور . شهورلرك اسملری بر ، ایکی ، اوچ ، الخ عددی صورتیله بروجه آتیدر .

١ — الرائیششون « برنجی آی » ٢ — الشه‌نی « ایکنجی آی » ٣ — الشه‌لیش « اوچنجی » ٤ — الره‌بی « دردنجی » ٥ — الئه‌میش « بشنجی » ٦ — الئه شیشیش « آلتنجی » ٧ — ئه‌ئه‌ششه‌بی « یدنجی » ٨ — ئه الشامینی « سکزنجی » ٩ — ئه التشی « طقوزنجی » ١٠ — ئه آششه‌ری « اوننجی » ١١ — عادعاشه‌ر « اون برنجی » ١٢ — شانی عاشار « اون ایکنجی آی »

بو ایکی آیدن ما عدا هر بش سنه‌ده ایکی سنه اون اوچر آی اولور . اون اوچنجی آیه (ئه تیمات ئه‌ششه‌نی) نامی ویریلیور . وبو صورتله شهور قمریه‌ده‌کی خطا تلافی ایدلمش اولور .

٥ — سامریلرده حالت روحیه وفکریه

سامریلرك قانسز سیمالرینی ، ضعیف واوزونجه وجودلرینی صاچلرینك ، صقاللرینك نمای بی انتظامنی ، حرکتسزلك واویوشوقلقلرینی ، تردد واحترازلرینی کوره‌رك حالت روحیه‌لرینی پك صریح بر صورتده تعیین وتشریح ایتمکده کوجلك چکیلمز . اساساً سامریلرك روحلرینی (کل حال یزول) جمله‌سنده خلاصه ایتمك قابلدر . سامریلرك معبدینه ملاصق اولان کتاب اوطه‌سنده لاقیدانه دیواره تعلیق ایدیلن لوحه‌ده یازیلی اولان بو جمله‌نه درین بر فریاد اشتکایی حاویدر .

کوندن کونه منقرض اولان بر نسل صوك کونلرینی یاشارکن کندینی فلاکتدن قورتاره‌جق بر خلاصکار آرار وبوتون امیدلرینك مسدود اولدوغنی کورورسه اونده عزم آرامق نصل قابل اولابیلیر . فی الواقع سامریلر صورت ظاهریه‌ده نسللرینك حال

انقراضده بولوندیغنی اعتراف ایتمك ایسته‌مزلر . حتی بو میانده (١٢٣٠) تاریخنده‌غزال بن اسحق الکاهن طرفندن ایراد ایدیلن بر خطبه‌یی مدار اثبات اولمق اوزره ایراد ایدرلر . کویاکاهن خطبه‌سنده نفوس سامریه‌نك اوزمان یتمش اولمسنی تمنی ایدییورمش . حالبوکه یوزسنه‌دنبری نفوس یتمشی آشمش ، ایکی یوزه قدر فیرلامش ایمش . بوتون اساسات صحیحه‌یی ، نظریات عرقیه‌یی بلع وهضم ایتمك صورتیله درمیان ایدیلن بو مطالعه‌یی سامریلرك عن صمیم القلب تصدیق ایتدکلرینه قائل اولمق صافدرونلق اولور . دها بر سنه اول یوزیتمش آلتی کشی ایکن اون آلتیسی قوله‌رادن وتیفوسدن ترك دنیا ایتدی . سامریلرده ازدواجك قلتی ایله برابر عسرتی ، قانك پك محدود بر دائره‌ده جریانی بی شبهه بو یوز آلتمش کیشینك مستقبلنی پك مشوش ومبهم بر حاله القا ایتمکده‌در .

بو حقیقتلرك صحتنی اعتراف ایده‌ن روحلرده ناصل بر عزم وجزم تصور ایده‌بیلیرز . عرقلرینك انطفائی تدریجیسی مواجهه‌سنده سامریلر ایچون شفاپذیر بر دوا اوله‌یدی اوکا درحال توسل ایده‌جکلردی . حالبوکه هردرلو چاره‌دن محروم اولان بو بر آووج انسان ایچون حیاتی اولدیغی کبی قبول ایتمکدن بشقه نه‌یاپمق قابلدر . هر کون بویوك ، کوچوك نابلسلیلرك النده تعذیب ایدیلن افراد ایچون دیمك‌که دنیاده عذاب مقدر ایمش .. بر اکمك پارچه‌سنی اك بیوك مشکلاتله تدارك ایده‌بیلن بر سامری ایچون فقر وضرورت بر حال طبیعی ومعین ایمش . ناتمام بر موجودیته مالك اولان افراد ایچون متمادی اضطرابلر ، خسته‌لقلر ، مادام‌که بر نصیب دائمی ایمش ، اوحالده سالدیده توراتلرینی درت‌اَل ایله محافظه ایده‌رك راطب واوکسوز معبدلرینه صیغینمق واورادن (حاطاحیب)ك قدوم مسعودینی بکلیه‌رك جنت موعوده‌لرینه انتظار ایتمکدن بشقه کندیلری ایچون یاپه‌جق بر شئ یوقدر . عذابه ، فقره ، ضرورته ، اضطرابه ، مرضه قاتلانمق وبوتون نوردن ، سعادتدن محروم هرشیدن ، بوتون دنیادن اوزاقلاشمق ضروریدر . بناءً علیه حیات دنیویه‌نك ساحهٔ ظلمانیسی فوقنده سعادت اخرویه‌نك بوتون ضیای نوار وجاذبه‌دارینی فرش ایتمك اقتضا ایده‌ر .

نابلسلیلر ایسته‌دکلری قدر ، کندیلرینی کوچولتسونلر ، اهمیتی یوقدر . چونکه اونلر ذاتاً کوچوکدر . حیات ایستدیکی قدر دارالسون ، اونلر ایچون بأس یوق . دارلق بر امر طبیعیدر . بوتون امیدلرینك قاپولری قپانسون ، بی شبهه اونلر بر باب خلاص آچمق استعدادنده دکلدرلر . حرکت ایتمك ، استحاله ایلمك زحمتنه قاتلانمغه لزوم یوقدر . اللرنده تورات قدیم ویا بر شاعر سامرینك اثری دوداقلرنده بر سوره ویا بر منظومه اولدیغی حالده تشدیع حیات ایدرلرکن نه انکشاف ایده‌مین ذکالری نه‌ده قورویان تنلری ایچون مکدر اولمازلر . سامریلر ایچون حظ بر امر عارضی ، کدر ایسه بر حالت طبیعیه‌در . بومسلك حسی‌یی قبول ایده‌ن فلاسفهٔ

غربك روحلرينى شادايدەن سامريلر بو تسليتكار اويقولرينە دوام ايتسونلر وآن يقظەنك ضياى موعودينى رؤيالرندە تماشا ايتسينلر .. بو كنديلرينە كافيدر . مادامكە مقدر اولان حياتە تسليميت لازمدر ، حركتە نە لزوم واردر ؟ مرحوم فكرتك ديديكى كبى :

« حياتى بر قاچ آديم فضلە قوشديروب يورمق »

نە ايچوندر . بو سببدن دولايى كە سامريلر فكرلرينى فضلە يورمق ايستەمزلر . كنديلرندن اول كانلرك لسانى جزئى بيلمك كافى .... بو تعلم جزئى ايلە ماضيدەكى دعالرينى ، منظومەلرينى اوقويە بيليرلرسە نە سعادت ، اوقويامازلرسە سمعاً اوكرنمكدە قابلدر . بناءً عليە سامريلرك مكتبندە اوقويان يكرمى بش قدر طلبەدە تحصيل ، مكتبدن چيقانلردە معلومات آرامق نە قدر زائددر . دنيانك بوتون حادثات فنيە وادبيەسى ، بوتون وقايع سياسيە واقتصاديەسى ودها نجە انسانى يوران خصوصات علاقەدارانى بولسون .. سامريلرك بونلرە نە لزومى واردر . درين بر توكل .. حياتى اولديغى كبى قبول .. سعادت فوق الطبيعەيە انتظار .. كونى كچيرەجك قدر بر حاضرلق .. ايشتە بوتون سامريلرك حالت روحيە وفكريەسى بوندن عبارتدر .

٦ — سامريلرك لسانى

طول كرمدە ويافادە بولنان ايكى عائلۀ سامريەدە داخل اولدوغى حالدە نابلسدەكى سامريلرك عددى اولجە بيان ايلديكى وجهلە يوز آلتمش نفسدن عبارتدر . بونلر پك قديم زماندنبرى بر محيط عربيدە يشادقلرى ايچون تماميلە عربلشمشلر وبويوك كوچوك واسطۀ تفاهم اولمق اوزوە خلق عربجەسنى استعمال ايدە كلمشلردر . سامريلرك تاريخ مشاهيرىدە تتبع ايديليرسە سامريلردن (مططانە المصرى) ياخود (عطيە المصرى) نام ذات كبى بر چوقلرينك حتى لسان فصيح عربى ايلە نظم اشعار وتأليف آثار ايتەكلرى كورولور . فى الحقيقە حال حاضردە دخى مكتبلرندەكى لسان تدريسلرى بيلە همان همان عربجە اولدوغى ايچون سامريلر آرەسندە لسان عربى ايلە يازى يازانلر موجوددر . بو اعتبارلە سامريلر دخى محيطلرينە اويەرق او محيطدە ساكن ملل واقوامك شخصيتلرينىدە آز چوق بنمسەدكلرى ايچون سامريلردە حال حاضردە حاكم اولان لساندە اول امردە لسان محيط اولان لسان عربى اولمشدر . سامريلرك اصل لسانلرى يعنى (سامريجە) ايسە ايكنجى درجەدە قالير . هر نە قدر كرك عبادت اثناسندە وكرك مشتركاً ترتيل ادعيە زمانلرندە بوتون سامريلرك تكرار ايتدكلرى جمل وعبارات ، لسان سامريدن ايسەدە بوسماعى بر تعلم محصوليدر . يوقسە لسان سامرىيى لايقيلە اوقويوب يازمق بيلنلرك عددى بش اون شخصدن فضلە دكلدر . مع مافيە بو لسان متكلملرى نە قدر آز اولورسە اولسون هر

حالدە آيرى بر خصوصيتە ، بر تاريخە وبر ادبياتە مالك اولان بو لسان قديمك جذرلرينى تحرى ايتمك وبو جذرلرك اساساتنە قدر ايلرولەمك مقتضيدر . بناءً عليە بورادە سامريلرك اصلى حقندە تدقيقات تاريخيە اجرا ايتمك صورتيلە او نقاط مظلمەيى تنوير ايتمك ايجاب ايدييور .

سامريلر ايستدكلرى قدر كنديلرينك الك خالص اولاد بنى اسرائيلدن اولدقلرينى ولسانلرينك قطعياً تحولە دوچار اولمامش بر لسان عبرانىٔ قديم بولونديغنى ادعا ايدە طورسونلر . بر چوق مؤرخلر بونك عكسنى ادعا واثبات ايدييور . نتەكيم تدقيقات عميقەسيلە مشهور اولان (جرجى زيدان) الهلال مجموعەسنك ١٩٠٠ — ١٩٠١ سنەسنە مصادف طقوزنجى جلدينك ٤١٥ نجى صحيفەسندە سامريلر حقندە بروجە آتى سرد مطالعات ايدييور :

« اتنوغرافيا علماسى طرفندن ياپيلان تدقيقاتە نظراً سامريلرك يهودى اولمدقلرى كبى يهودى بر اصلدندە تشعب ايتمدكلرى اكلاشيليور . كنديلرينك سامرى اقبيلە توسيم ايدلملرى ايسە ارض فلسطيندە كائن (سامرە) نواحيسندە اقامت ايتملرندن دولاييدر . سامريلرك اصل منشألرينە كلنجە بر چوق رأيلر موجوددر . الك مشهورى سامريلرك بلاد فارسدە (كوتا) نام بلدەدن كلمش اولملريدر . بو خصوصدە سرد اولونان مطالعات خلاصە ايديلەجك اولورسە آتيدەكى نتايج الدە ايديلير :

آثور حكمدارلرندن برى ميلاددن سكز عصر اقدم ارض فلسطينە غارت ايدەرك بوتون سامرەيى اشغال واورادە بولونان يهوديلرىدە اخراج ايتمشدر . سامرە نواحيسى اوزون مدت سكاندن خالى قالدقدنصكرە نهايت ينە آثور حكمدارلرندن برى وبر ظنە كورە (اسرحدون) نام ذات (بابل ، كوت ، عوا ، حما ، سفر وائيم) نام محللردن طوپلاديغى بر قسم اهالىيى بنى اسرائيل يرينە سامرە بلدەلرندە اسكان ايتمسى اوزرينە بو اهالىدە اورادە توطن واقامت ايتمشلردر .

بونلر قديمدنبرى بت پرست ايديلر . حتى بو بش قبيلەدن عبارت اولان اهاليدن هر بر قبيلەنك كنديلرينە مخصوص وكندى مملكتلرندن برابرلرندە كتيردكلرى بتلرى موجودايدى . مؤرخ يوسيفوس دييوركە : (كوتيون) يعنى كوتليلر اساساً عجمستاندن كلوب بالآخرە ارض سامرەدە توطن ايتملرى حسبيلە سامرەيە نسبتلە (سامريين) نامى آلمشلردر . بونلرە لسان عبرانيدە (كوتيين) ولسان يونانيدە ايسە (سامريين) دە ديليير . سامريلرك يهوديلرە انتساب ايتمك ايستەملرى يهوديلرك اصللريلە مشرف اولمق ايستەملرندن دولاييدر . حالبوكە يهوديلر بويلە بر انتسابدن تبرى ايتمكدەدرلر . انجيللرك مطالعەسندندە بو حال پك واضح آكلاشيلير . سامريلرك قديم پايتختلرى (شيكم) بلدەسى ايدى كە اونك

بولوندیغی موقعده شمدیكی نابلس شهری موجوددر . نابلس شهری ایسه برنجی عصر میلادیده ایمپراطور (ویسپاسیه‌ن) طرفندن (شیكم)ك غربنده انشا ایدیله‌رك یكی شهر معناسنه (نیاپولیس) نامی ایله توسیم ایدلمش ومرور ایام ایله نابلس صورتنه تحول ایتمشدر . شمدی‌یه قدر سامریلرك بقیه‌سی بو بلده‌ده یعنی نابلسده اقامت وغاریزیم داغنده عبادت لازمه‌لرینی اجرا ایتمكده درلر . خلاصه سامریلر اساساً یهودی اولد- وقلرینی ادعا ایتسه‌لر بیله یهودی دكلدرلر . بلكه عجمستاندن وما وراء النهردن كلمشلردر . »

ینه احاطهٔ كلیه‌سیله مشهور « دائرة المعارف » (صاحبی) (البستانی) دخی كتابنك طقوزنجی جلدینك (٤٠٧) نجی صحیفه‌سنده بزی تنویر ایده‌جك بر صورتده ایضاحات ویریور . بو ایضاحاتی بروجه آتی تلخیص ایده‌بیلیرز :

« سامریلر »ه لسان عبرانیده (شومیرونیم) تالی دیلنده ایسه (قوطیم)و(قوطیون) نامی ویریلیر . سامری كلمه‌سی یالكز دلالت لفظیه‌ی اعتباریله سامره‌ده ساكن اولانلره اطلاق اولونورسه‌ده كتب مقدسه‌ده بو كلمه سامره‌ده بولنان اسباط بنی اسرائیله دكل ، بلكه آثور حكمداری (اسرحدون) طرفندن (بابل)و (كوت) ، (عوا) ، (حماة) ، (سفروائیم) نام محللردن كتیریله‌رك اساساً سامره‌ده بولونوركن (ملح) ، (علی) (خابور) ، نهر (جوزان) طرفلرینه و (مادی) مملكتنه نفی واجلا ایدیلن اسباط بنی اسرائیل یرینه سامره ارالرضیسنده اسكان ایدیلن اهالی‌یه دلالت ایتمك اوزره مستعمل‌در .

بعضیلرینك روایتنه كوره آثور حكمداری بوتون سامره اهالیسنی نفی ایتمیه‌رك بر قسمنی موقع اصلیلرنده ترك ایتمش وبونلر ایسه بالآخره اولجه بیان ایدیلن محلاتدن كتیریلن اهالی ایله اختلاط ایده‌رك سامریلری وجوده كتیرمشلردر . حالبوكه برچوق علما توراتدن بالاستدلال دیورلركه : آثور حكمداری (سالماناصار) بوتون بنی اسرائیلی نفی ایتدكدن صوكره (اسرحدون) طرفندن بابلدن كتیریلن یبانجی بر قوم اوراده ارض سامره‌ده اسكان ایدلمشدر . بو قوم ایسه كاملاً بت پرست ایدی . شریعت موسویه‌یه واقف دكلدی . حتی بو قوم بالآخره شریعت موسویه‌یی كندیلرینه تعلیم ایتمك اوزره آثور حكمدارندن بر كاهن ایسته‌دی . اكر سالماناصار بر قسم بنی اسرائیلی ارض سامره‌ده براقسه ایدی بوكا بالطبع لزوم قالمایه‌جقدی .

والحاصل سامریلر اسرائیلیلره تقرب ایتدكاری كبی كندی دینلرینك‌ده دیانت موسویه‌نك عینی اولدوغنی ادعا ایدیوردی . بنی اسرائیل ایسه بابلدن عودتلرنده

سامریلرله اویو شامادیلر . ومیلاددن (٥٣٥) سنه مقدم آره‌لرنده عداوت یاشلادی . » دائرة المعارف بو ایضاحاتی اعطادن صكره سامریلرك بر تاریخچه‌سنی دها یاپیوركه بوراده ذكر ایتمك زائددر .

كرك زیدانك وكرك بستانی نك تدقیقاتی بزه آز چوق لسان سامرینك جذرلری حقنده فائده‌لی معلومات اعطا ایدیور . فی الحقیقه سامریلرك (بابل) ، (كوت) الخ محللردن كلدكلرینی قبول ایده‌جك اولورسه‌ق لسانلرینك اك مهم ركنلرینی‌ده تعیین ایتمش اولورز . اتنوغرافیا وفیلولوژی علماسی بزه دجله وفرات نهرلری آره‌سی ایله سوریه وفلسطینده ، ارمنستانده وعجمستانك شمال غربیسنده ساكن اولان (آرامیلر)ه دائر ایضاحات ویررکن اونلرك تكلم ایتدكلری لسان حقنده دیورلركه : السنهٔ متصرفه‌نك ایكی بیوك شعبهٔ ذی ارتقاسی واردر . بونلردن برنجیسی (السنهٔ آریه)یی ایكنجیسی ایسه (السنهٔ سامیه)یی تشكیل ایدر . السنهٔ سامیه ایسه اوچ بیوك شعبه‌یه ایریلیر :

١ — آرامی شعبه‌سی

٢ — عبرانی شعبه‌سی

٣ — عربی شعبه‌سی

بونلردن آرامی شعبه‌سنك فرعلری‌ده واردر . اونلرده (كلدانی) وسریانیدر . آرامی دینیلدیكی زمان شمدی‌یه قدر كرك بابلیلر وكرك آثوریلره عائد اولملق اوزره الده ایدیلن محكوكات ومنقوشاتده‌ده تصادف ایدیلن لسان بودر . حروفاتی ایسه (اسفینی)و(انباری) نوعندندر .

(لسان كلدانی) ایسه زمانك مروریله بعض كونا تبدلاته معروض قالمش لسان آرامیدن باشقه بر شیء دكلدر . عهد قدیمدن سفر دانیال بو لسان اوزره یازلمشدر . مع مافیه لسان كلدانی ایله لسان آرامی بیننده كرك لفظ وكرك معنی اعتباریله برچوق فرقلر موجوددر . لسان كلدانی‌یه آرامی دیمك بو اعتبارله جائز اولماز .

(لسان سریانی)یه كلنجه بو لسان كرك الفاظنده وكرك دلالتنده تغیرات وتحولاته معروض قالمش بر لسان كلدانیدر دیمك اولیوركه لسان آرامی آز بر تغیرله كلدانی وچوق بر تحولله سریانی شكللرینی اكتساب ایتمشدر . بو ایضاحاتدن‌ده آكلاشیلیوركه بابلیلرك لسانی بر لسان آرامیدر . فقط بو لسان السنهٔ سامیه‌دن دیكر بر شعبه ایله ، عبرانی شعبه‌سیله‌ده مرور ازمان ایله اختلاط وامتزاجلر كسب ایتمشدر .

عبرانی شعبه‌سنه كلنجه ، هر نه قدر عبرانی لسانی اساس اعتباریله بللی باشلی بر لسان

اولوب وحتى تاريخ قديمى محافظه ايتمك اعتباريله ده حائز اهميت ايسه ده بو لسان استقلالنى محافظه ايده مه مشدر . اسرائيليلرك حال حاضرده تكلم ايتدكارى لسان عبرانى ده ايسه بر چوق كلمات آراميه وبا خصوص الفاظ كلدانيه موجودر . بونك سببى اولمق اوزره نى اسرائيلك بابل اسارتى كوستريله بيلير . ديمك اولويوركه زمان قديمدن برى شعبهٔ آراميه ايله شعبهٔ عبرانيه آره سنده اختلاطلر حاصل اولمشدر . فقط بو لسان مختلطده عبرانينك وياخود آرامينك ولسان كلدانينك دها زياده حكمفرما اولمسنه نظراً حال حاضرده مستعمل لسان عبرانى ايله لسان سامرى نك تشكل ايتديكنده شبهه ايتمه مليدر .

«دائرة المعارف» لسان سامرى يى موضوع بحث ايدركن بو لسانك بر لغت ارمنيه دن عبارت اولوب بونده عبرانى الفاظ ذترا كيبكده موجود اولدوغنى ادعا ايديور . حال بوكه بو ادعا خطالى اولسه كركدر . زيرا السنهٔ آريه دن اولان ارمنى لسانك لسان سامرى دن پك اوزاق اولدوغى بى اشتباهدر . احتمال كه (آراميه) دينيله جكنه ترتيب خطاسى اوله رق ارمنيه دنيلمش اوله جق . حتى لاروس *Larousse* دخى لسان سامرينك لسان آرامى ايله لسان عبرانى دن مركب اولدوغنى (*Les samaritains*) كلمه سنده اشارت ايديور .

لسان سامرينك اساسلرنى بيان ايتديكمز وجهله ايكى شعبهٔ ساميه تشكيل ايتديكندن دولا ييدركه اوچنجى شعبهٔ ساميه اولان لسان عربى ايله وكلمات وجذور كلمات عربيه ايله لسان سامرى بيننده پك واضح قرابتلر كوروليور . اساساً السنهٔ ساميه كلماتى اوچ حرفدن عبارت جذرلردن مركب اولدوغى كبى هر كلمه ده بالنهايه بو جذرلره ارجاع ايديله بيلير . بوتون كلمه لرده طارى اولان تحولات واشتقاقات بو جذرلرى ده تبديل ايتمز . بو حال لسان عربى ده اولديغى كبى لسان عبرانى ده ، لسان سامرى وحتى لسان آراميده دخى موجوددر . مختلف لسانلرك ده منشأ اصليلرنى توحيد ايتمك طريقنى تعقيب ايدن علما بو آيرى شعبه لرك ده جذور كلماتنده تصادف ايديلن ياقينلقلردن استفاده ايتمكده درلر . فى الحقيقه سامريجه موجود بر چوق كلمات واردركه آز چوق اونلره شبيه عربجه مقابللرى ده موجوددر . بو بحثى سامريلرك ادبياتى آكلاتيركن دها فضله توضيح ايده رز .

لسان سامرينك حروفاتى يكرمى ايكيدر . بو حروف فنيكه ليلرك حروفنه بكزر وصاغدن صوله يازيلير . اساساً كرك قارطاجه ليلرك وكرك فنيكه ليلرك لسانى دخى شعبهٔ عبرانيه دن صاييلديغى ايچون حرفلرى ده فنيكه ليلرك حروفاتنه مشابهتى بولونمقده در . بو حرفلر بر وجه آتيدر :

ا ب ج د ه و ز ح

ط ی ك ل م ن س ع

ف ص ق ر ش ت

بو حرفلرده (ابجد . . الخ) ترتيبنده در . كوروليوركه بو حرفلر يازيليشجه دخى معلوم عبرانى حرفلرندن آيريلير . بو حرفلردن ما عدا فتح نداء، فتح ايماء، فتح آخا ، ضمه ، كسره ، شده ناميله بعض اشارتلر قوللانيلير .

آهنك اعتباريله لسان سامرينك لسان عبرانى دن فرقى : برنجيسنده آهنك كلماتك مفتوح اولمسى ، يوقارى يه دوغرو ادا ايدلمسى وايكنجيسنك ايسه مكسور اولمسى وآشاغى يه دوغرو افاده اولنمسيدر . عربيدن فرقى ايسه سامرى كلماتنك ثقيل ، عربى كلماتنك ايسه خفيف اوله رق اوقونمسى در . مثلا لسان عربيده (شأنك) لسان سامرى ده (شاناك) لسان عربيده (بقر) لسان سامرى ده (باقار) صورتنده تلفظ اولونور .

لسان سامرى ده (ث ، خ ، ذ ، ض ، ظ ، غ) حرفلرى موجود دكل ايسه ده بعض حرفلر اوزرينه نقطه قونولمق صورتيله بو حرفلرده تحرير ايديله بيله جكى ايچون لسان عربى يى حروف سامريه ايله يازمق قابلدر .

سامريلرك صرف ونحولرى ايسه منتظم بر صورتده تدوين ايدلمشدر . قواعد سامريه نك ايلك تملى طاشنى وضع ايدن زمان قديمده (كاهن العازار) اولمشدر . بو ذاتدن صكره (٩٥٦) سنهٔ هجريه سنده وفات ايدن (ابوسعيد السامرى) طرفندن بو قواعد مدونه اكمال ايدلمش ونهايت (١١٩٧) سنهٔ هجريه سنده وفات ايدن (ابراهم العيه السامرى) ايسه تماميله اكمال ايتمشدر .

بو اثرلره كوره كلمات سامريه لسان عربى ده اولدوغى كبى (اسم ، فعل ، حرف) اقسامنه منقسمدر . بو اقسامده اوزون قواعدى حاويدر .

لسان سامری قواعدینك مدون اولمسی حسبیله تعلمیده بالنسبه سهل اولمسنه رغماً سامریلر بوكا اهمیت ویرمه‌مكده‌در . بناءً علیه بو قاعده‌لر آنجق بر قاچ كیشینك (ابراهیم الكاهن)،(ابو حسن الكاهن)، (عمران الكاهن) كاللرنده، دولاشمقده‌در . سامریلرك لسان سامری اوزره یازلمش كتابلری واوسه‌ده بونلرك كافه‌سی غیر مطبوعدر. بر قاچ تورات نسخه‌سی ایله عقائددینیه‌لرینی وادعیهٔ منظومه‌لرینی حاوی اون ایكی كتاب، یكرمی طقوز قدر فقه كتابی، ایكی تاریخ كه جمعاً یكون اللی‌یه یقین كتابلرینی بوراده ذكر ایده بیلرز .

سامریلرك بیكلرجه سنه‌لردن آرته قالان ثروت لسانیه‌لری آنجق بوندن عبارتدر . شیمدیكی حالده معبدك ساكن بر حجره‌سنده بعضیلرینی استنساخ ایده‌رك پك وضیع بر فیئاتله‌صاتمقدن بشقه بر شی یاپامایان‌عاجز سامریلر ایچون بو كتابلرك‌ده بر تسلی اولدیغنه قائل اوللیدر . ییلده بر كره سامریلری زیارت ایده‌جك بر بیانجی‌نك خاطری ایچون بعضاً بو كتابلر كشاد ایدیلیر . واوزمان لسان سامری‌نك كلمات متروكه‌سی بر مدت منزوی معبدده یتیم عكسلر یاپار ونهایت تكرار صولاروقورور . زمان كچدكجه‌ده بو حالده قالمق شرطیله بو لنان ایچون بر استقبال تصور ایتمك بالطبع محالدر .

حتی اثنای عبادتده دیللرده دولاشان اشعار سامریه ایسه بو اعتبارله دینیله بیلركه سامریلرك بر وداعنامهٔ لسانه‌سیدر. زه‌ده ایسه بو بیتاب سسلر قیصیله‌جق وبوتون بو اوفاجق دعالر بر رمستحاثهٔ ادبیه‌حالنده دیار صنعتك اك منسی بر طوپراغنه كومولەجكدر .

٧ — ادبیات سامریه

سامریلرك لسانی حقنده تدقیقاتده بولونوركن بالذات سامریلرك پك یاشلی اولدوغنی ومیلاد عیسادن بر قاچ عصر اول موجود بولوندیغنی ذكر ایتمشیدك . فی الحقیقه بو زمانلره عائد اولمق اوزره هر ملتده بولونمسی لازم كلن بعض آثار ادبیهٔ ابتدائیه‌نك سامریلرده‌ده موجودیتنی قبول ایتمك ضروریدر . حالبوكه سامریلرك النده بولونان ادبی وتاریخی مؤلفات بزه بو جهتی تنویر ایده‌میور . دەنیله‌بیلركه بو اثرلرده زمانك دست محونده خراب اولمشدر . باخصوص سامریلرك اولاً اسرائیلیلر ثانیاً روماليلر ایله آره‌لرنده جریان ایدن اوزون وقانلی مجادله‌لری دوشونه‌رك شرقیلر ، بسیط حكایه‌لر نوعندن بعض آثارك نه‌دن محافظه ایدیله‌مه‌مش اولدیغنی تعیین ایتمك پك آسان اولور .

سامریلرك محافظه ایتدكلری اثرلردن استدلال ایدلدیكنه كوره سامریلرك اك اسكی اثر ادیبلری (مرقه بن عمران الكاهن) طرفندن یازلمشدر . بو اعتبارله (مرقه) سامریلرك اك اسكی بر شاعری اولمق لازمكلیور .

مرقه‌نك شامده تولد واوراده وفات ایتمش اولدوغی قبول ایدیلیور ایسه‌ده تاریخ ولادت ووفاتی‌ده معلوم بولونمیور . بعضیلری مرقه‌نك میلاد مسیحدن (٨٠) سنه اول وبعضیلری ایسه میلاددن (٣٠٠) سنه صكره دوغدیغنه قائل اولیور . اوچیوز سكسان سنه‌لك بر فرق بو شاعرك حیاتندن شبهه ایتدیره بیله‌جك واثرلرینك‌ده كندیسنه نسبتنی احتمال حالنه وضع ایده‌بیله‌جك بر ماهیتده بولونیور . مع ما فیه بوذاته نسبت اولونان شعرلرك بیك صحیفه‌قدر بویوك بر یكون تشكیل ایتدیكنه باقیلیر وبو آثارك‌ده حالا بویوك بر تهالكله اوقوندیغنه ، دها دوغروسی ترنم ایدلدیكنه دقت ایدیلیرسه مرقه‌یی سامریلرك (اومیروس)ی اوله‌رق تلقی ایتمك اقتضا ایده‌ر .

بو ذاتك منثور بر تورات شرحی‌ده‌وار ایمش . دیكر اثرلری ایسه دعا كتابلری، بایراملره عائد تاریخچه‌لر وسائره‌دركه بونلرك كافه‌سی منظومدر . اولجه بیان ایتدیكمز وجهله بیكه یقین بویوك صحیفه‌نك هر برنده اوتوز بیت بولوندیغنی حساب ایدرسه‌ك بو ذاتك اثرلری، اوتوز بیك بیته بالغ اولیور دیمكدر . بوتون بو اثرلرده‌ده درین بر عشق الهی مكنوز ایمش . فی الحقیقه سامریلرك تاریخچهٔ حیاتلری بر سلسلهٔ آلام ومصائب اولدوغی‌ایچون‌هر سامری‌نك حدود ما دیاتی آشه‌رق روحی موسیقیٔ معنویاتله تلذذ ایتمسی پك طبیعیدر . بو حال (مرقه) نك اثرلرنده تظاهر ایتدیكی كبی مرقه‌یی اوقویان، مرقه‌نك اثرلرینی بیكلرجه سنه‌لر محافظه ایدن سامریلرك شخصلرنده‌ده پك بارز بر شكل آلیور . دنیانك كونا كون اضطرابلرندن قاچه‌رق معبدلرینك آغوش یتیمانه‌سنه قاووشان سامریلرك شعرلری واو شعرلرده‌كی توكل بیتاب كندیلری ایچون نه بیوك بر تسلی‌در . عینی حسلرله چارپان یوره‌كلردن مرقه‌نك سسی بر مقدار جریحه‌لری تشفیه ایده‌رك سنوح ایدر . اساساً مرقه‌نك بوتون شعرلری ماتمله یانان قلبلر ایچون بر زلال شفا ویوقسول قلبلردن ناتوان قالان سینه‌لر ایچون‌ده بر امیدرها اولیور. مرقه دائما اللهه خطاب ایده‌ر:

— مناجات — ندن

عابوده دالاما ئه للوه‌ن یصطا كد
ئه لائون ئه دذه كسكائی مارون ئه دطائه‌به یه .. الخ
« عربجه مقابلی » (مرقه بن عمران)

یامبدع العالم اله یسجد
اله الازكیاء رب التائبین

سامریلر بر آغزدن« ای مبدع عالم! سن سجده ایدیله‌جك بر اله سك. اهل صلاحدن اولانلرك وتوبه ایدنلرك‌ربی سك » دیه‌رك مناجاتده بولونورلركن بوتون روحلر برلشیر .

وجله‌سى ينه (مرقه) يى خاطرلار وواجب الوجودك صفات صمدانيه‌سنى ذكر ايتمكه باشلارلر :

— توحيد — ندن

باراشه‌دئه‌م‌دين‌طا   شارا طوبه‌ك‌ئه كـكه‌بئه‌يه
بامه‌شطو قازه‌راططا   ميللين سلقى بريان ... الخ
(مرقه بن عمران)

« عربجه مقابلى »

البد اية المدينه   التى حل جودك فيها
فى العدم زرعت   كلمات ونبت خلائق

« ترجمه‌سى »

« بدايت (ازل) اويله بر بلده‌دركه سنك جودك اوراده تجلى ايتدى . يوقلقده (عدم) كلمه‌لر زرع ايتدك ، بوتون انسانلر بيتدى (نمابولدى) . »

(مرقه) بو توحيدنده جناب حقك ازلدن برى موجود اولديغنى وكائناتى يوقدن وار ايلديكنى وخلقت كائناتك امر ربانيسى ايله اولديغنى پك واضح سويليور .

(مرقه‌نك) بوكا مشابه پك‌چوق اثرلرى بولونديغى كبى بنى اسرائيلك زمان فلاكتلرينه اشارت ايده‌ن اثرلرى‌ده موجوددر . شو بر قاچ مصراع اونى كوسترر :

— تاريخيه —

موشاب بشيرائه‌ل وابو تمه
رعميسس ئيه موشابو تمه
قام مسفارا عاصا بو تمه
نى موكائو بو تمه
(مرقه بن عمران)

« عربجه مقابلى »

مسكن بنى اسرائيل واباهم
رعميسس هى مسكنهم
جمع عدد مضايقهم
هى اوجاعهم

« ترجمه‌سى »

« بنى اسرائيل وبابالرينك مسكنى (رعمسس)ك بولونديغى محلدر . بنى اسرائيلك چكدكلرى صيقينتيلر واضطرابلر بو كلمه‌نك دلالت ايتديكى عددلرده مندمجدر . »

بو منظومه‌ده رعمسس كلمه‌سى ابجد حسابيله بنى اسرائيلك درت يوز اوتوز سنه‌لك بر زمان فلاكتنه اشارت اوليور . والحاصل (مرقه) سامريلرك روحنى اوقشايه‌جق اثرلر وجوده كتيرمك وموفق اولمق اعتباريله شايان قيد وتذكاردر .

بو ذاتدن ماعدا تاريخ صره‌سيله الك مشهور سامرى سيمالرندن برى‌ده (عمرم داره) در. بر روايته كوره بو ذات مرقه‌نك باباسى ايمش . فقط قول صحيحه نظراً مرقه‌نك احفادندندر . (عمرم)ده شامده تولد ايتمش وينه محل مذكورده وفات ايتمشدر . مرقه‌دن صوكره سامريلرجه الك زياده اوقونان شاعر (عمرم) در . بو ذاتك جمعه ايرته‌سى (شبات) دعالرى ايله اوروج دعالرى نامى تحتنده منظوم اثرلرى واردر. بر قسم آثارى‌ده منثوردر . عمرمك شخصيت شاعرانه‌سى مرقه‌يه ياقيندر دينيله بيلير . بو ذاتك اثرلرى‌ده فكرى ودينيدر .

« عربجه مقابلى »	— توحيد — ندن
من حيث ليس اله الاواحد	ميدلات ئه‌لا ئيللا عاد
لاخلود الا له	لاعالم الا ديله
ولا يسجد الا لكبريائه	لا يصطا كد الا الكدله .. الخ

(عمرم)

« ترجمه‌سى »

« جناب حقدن بشقه الله اولمديغى كبى جناب حقدن ماعداسى ايچون‌ده بقا يوقدر . ذات كبرياسندن بشقه سنه‌ده سجده ايدلمز . »

ديكر — توحيد — ندن

اططائو عابوده دالاما آدلابه‌د
ئيده‌ن ماله‌ك ياكه‌ل كائو باده‌ك عابه‌د
(عمرم)

« عربجه مقابلى »

انت هو مبدع العالم بغير يد
اين مالك يقدر كافعالك يفعل

« ترجمه‌سى »

« سن عالمك مبدعيسك ، خالقيسك ، فقط سنك ايچون ال تصور ايدلمز ، هانكى بر مبدع واردركه سنك اجراسنه مقتدر اولديغنك افعالكك عينى وجوده كتيرسين . ؟ »

بوكا مشابه عمرمك اوزون توحيدلرى موجوددر . فقط بعضيلرى رباعى شكلنده‌در .

— رباعی — لرندن

ئه‌ی ئه‌شار ، ئه بیایه‌یی
آئیطا لامییاز وا آته ئه‌یی
وه‌یا کولالاق تیمه دوتائه‌یی.
وآططاعای آتیداق ئه‌یی ئه‌شار ئه‌یی

«عربجه مقابلی»	(عمرم)

ازلی ، ابدی کان ویکون
کنت لیس من ابتداء والآن تکون
والقدرة لك تمیت وتحی
وانت حی لذاتك یا ازلی یا ابدی

«ترجمه‌سی»

« جناب حق أزلی وابدیدر . ازلدن بری موجوددر . الی الابد باقی قاله‌جقدر . ای اله! سنك اولك اولمدیغی کبی آخرك ده یوقدر . قدرت هپ سنکدر . دیله دیککی احیا یدرسك . سن ای ازلی وابدی اولان جناب حق! بذاته حی‌سك . »

کورولویورکه (عمرم)ك ده اثرلری سراپا بر لهجهٔ فکریه‌یه مالکدر . بو اشعاره شبیه اولمق اوزوه سامریلردن (عبد الله النقا) . (ابو الغوث) ، (ابن منر) نام ذاتلر موجوددرکه بونلرده شامده مدفون شعرای قدیمه‌دندر

سامریلرك یکی شاعرلرینه کلنجه اونلرده (شیخ مسلم) ، (شیخ ابراهیم العیه) دها اول اسمی کچن (غزال الکاهن) ،(حضر الکاهن) اك مشهورلرندن صاییلیر . باخصوص (٩٠٠) تاریخ هجریسندن صوکره وفات ایده‌ن (مططانه المصری) یعنی (عطیه المصری) نام مصرلی شاعر ، فلسفی وفکری اثرلردن ماعدا غرامی بعض پارچالر وجوده کتیرمش وسامریلرده غزل طرزینی احداث ایتمشدر . بو غزل مططانه‌نکدر :

— غزل —	« عربجه مقابلی »
عاشا قانقشی باك	عشقت نفسی بك
وای ئیله‌ك نکسه‌ف ئیلله باب	وانا الیك هاوی القلب
دال اولیت یه‌دی مه‌شش کاط	فقیر ولیس یدی طائله
ئوئو آصوباب	وهو المحیط
وه قومام مراق	والواقف من بعید
ولیتلی عازار مصفا آصوباب	ولیس لی معین قدر المحیط
عدئه‌ن یه‌قوم ئه‌میمار	حتی ان یقوم الکلام

میمار وه نیا کوده‌ق	کلام وحواسه شد (جمع)
مائه‌ئومه‌ر لاده‌تی	ماذا اقول
مائه ده به رمائه صطه‌دق	وما اتکلم وما اعتذر ...

(مططانه المصری)

«مألاً ترجمه‌سی»

« روحم سکا عاشق اولدی . قلبم‌ده سکا مربوطدر . فقط بن عاجزم . سن ایسه‌ذی قدرتسك . سنك اقتدارکده بر معینم وبر طاقتم یوقکه سکا عرض مرام ایده‌یم . »

مع ما فیه شونی‌ده ذکر ایده‌لم که سامریلر عمومیت اعتباریله وطرز حیاتلری ایجابندن اوله‌رق بو اثرلردن زیاده اولجه بیان ایتدیکمز منظومه‌لره مربوطدرلر ،

سامریلرده اثرلری موجود شاعرلرك عددی اوتوز قدرمش . مع ما فیه برعصر قدر بر زماندنبری سامریجه اثر ادبی وجوده کتیرلمه‌مشدر . دیمك اولیورکه سامری ادبیاتنده ، حیات ملیه‌سنده اولدوغی کبی پك واضح بر دور سقوط واضمحلال حکمفرما اولیور .

اساساً اقسام ادبیه‌دن آنجق «لیریك» « *Lyrique* » ربابی اثرلر وقسماً ده « دیداقتیك *Didactique* » آلی پارچه‌لردن ماعدا اثرلر بولونمادیغی ایچون ادبیات سامریه پك محدوددر . بونوع ادبیاتلرده نه داستانلره نه‌ده تماشالره تصادف ایدلمیور . سامریلر ایچون خلق اثرلری اولمق اوزره قائللری غیر معلوم بعض نینی‌لر وضرب مثلار موجود ایسه‌ده شرقیلر مفقوددر :

— نینی — لردن	«عربجه مقابلی»
ئه عاته‌ن ئه‌یه قفه‌ر	یا عریس یا جلیل
صالامه‌ك بوسه‌ن مانه‌ر	وجهك قندیل منیر
ئه‌للووه‌ن لاق یائه‌ر	الله لك یا نیر
یه لبیشه‌ك کابود وطغائه‌ر	ویلبسك وقار واجلال

«مألاً ترجمه‌سی»

«ای شانلی دلیقانلی سنك یوزك بر قندیل قدر منوردر . تا کری سنکله برابردر . سکا جناب حق وقار واجلال بخش ایتسین . »

سامریلرك ضروب امثالی ایسه پك چوقدر . بونلردن بر قاچنی ذکر ایده‌لم :

— ضروب امثل — دن

١ — لاتوکا عططوك تیفه نومك مننه‌ك

«عربجه مقابلی»

لاتعذنی حتی تعذ نفسك منك

«ترجمه‌سی»

«کندی نفسکه لوم ایتمه‌دکجه بشقه سنه لوم ایتمه»

٢ — وه‌یامه‌م ئیك آراته لادما لاتد دائو

«عربجه مقابلی»

الایام مثل حبلی، تلد مالا تعلمه

«ترجمه‌سی»

«کونلر دوغوره‌جغنی بیلمه‌ین کبه‌لر کبیدر.»

٣ — لتعا عاقارا مائیللا له ئه‌قه‌ب

«عربجه مقابلی»

لیس ضیقة عظیمة الا ولها عاقبه

«ترجمه‌سی»

«بویوك بر اضطراب یوقدرکه نهایتی بولونماسون»

بو ضروب امثاله مشابه وسامریلرك حالت اجتماعیه وروحیه‌لریله آز چوق علاقه‌دار اثرلر یوزدن فضله ایمش.

ادبیات سامریه حقنده بو صورتله بر خلاصه الده ایتدکدنصکره بر آز ده صنایع نفیسه‌سی موضوع بحث ایتمك فائده‌دن خالی دکلدر.

٨ — سامریلرده صنایع نفیسه

سامریلرك ادبیاتنه نسبتله صنایع نفیسه‌سی هیچ مثابه‌سنده‌در. بونك سببی ده اولا هیکلسازی ورسم خصوصلرنده‌کی دینی ممنوعیتدر. سامریلر بابلده بولونودلرکن اولجه ذکر ایتدیکمز وجهله بت پرست ایدیلر. حتی ارض سامره‌یه انتقال ایده‌ن بش قبیله‌نك آیری آیری بتی واردی. بویله بر زمانده کندیلرنده قیمتدار هیکللرك، معبودلرك بولوندیغنه قائل اولمق مقتضیدر. فقط ارض سامره‌ده اقامت ودیانت موسویه‌یی قبول ایتدکدنصکره — بت پرستلك علیهنده‌کی — بو دینك مقتضیاتنی بوتون معناسیله ایفا ایتمك ایجاب ایدییوردی. واو تاریخدن بری سامریلرده آرتق نه بر هیکل، نه بر لوحه قالمامشیدی. بو کونکی کونده نه معبدلرنده نه اولرنده بر هیکله بر لوحه‌یه تصادف ایتمك قابل اولاماز. ناصل معبدلرینك دیواری بیاض بر کیره‌جله، بادانه ایله صیوانمش ایسه اولرنده‌ده عین حال وعین زینتسزلك موجوددر. فقط غریبدرکه منقوشات ومحکوکات ایچون دینی بر ممنوعیت

بولونمامغله برابر بو جهتلردن ده سامریلرك النده ماضیدن محافظه ایدلمش اثرلر قالمامشدر. احتمال که بونلری ده برر وضیع مقابل ایله اللرندن چیقارمشلردر. اولجه بحث ایتدیکمز قدیم توراتك معدنی اسطوانه‌لری اوزرنده‌کی نقشلر بی شبهه پك قیمتسزدر.

مع مافیه سامریلردن بعض کنجلرك متمادی بر رسم مشغله‌لری واردرکه بوندن بر آز بحث ایتمك ایسترم. سامریلر، موسویته عائد تاریخی، عنعنوی نه‌قدر مقدساتلری وار ایسه بونلری بر لوحه‌ده جمع ورنکلی قلملردن وبعضاً صولی بویادن استفاده ایده‌رك ترسیم ایدرلر. وجوده کتیردکلری لوحه‌لر همان بری برینك قوپیه‌سندن عبارت اولوب بونلرده بر صنعت آرامق بیهوده‌در. مع مافیه بوتون ساده‌لك وابتدائیلکنه رغماً اونده نظری اوقشایه‌جق بر غرابت موجوددر.

اورته درجه‌ده بر رسم کاغدینك اطرافنده آلتمش عدد شبه منحرف ترسیم ایدلمش وشبه منحرفلرك اوکنده اوفق چیزکیلر چیزلمشدر. بو شبه منحرفلر مختلف رنکلرله تلوین ایدلمش درکه بونلرك هیئت مجموعه‌سی عادتا لوحه‌نك بر چرچیوه‌سنی تشکیل ایتمکده‌در. بو لوحه‌نك یاریسندن اعتباراً قسم فوقانیسنده بر بری داخلنه کچمش اوچ رنکلی مستطیل واردر. مستطیل خارجینك ده بر طاقم خطوط واشاراتدن عبارت استطاله‌لری موجوددرکه بونلرده چرچیوه‌نك خطوطنه قدر یاقینلاشیر. مستطیل داخلینك مرکزنده ایسه آچیلمش بر کتاب حالنده بر رسم موجوددرکه بو (تابوت العهد) ایمش. بونك اوزرنده (طبور) و (کروبیون) رسملری، کتابك هر ایکی یاننده ایسه یاپراقسز برر داللی، بوداقلی آغاج حالنده حضرت موسانك وحضرت هارونك عصالری ومستطیللر آره‌سنده خدمه‌نك اسملری مرسوم ومحرردر.

لوحه‌نك تام اورته یرنده ایسه صاغدن صوله دوغرو یاپراقسز بر طوت آغاجنه شبیه زیتون یاغی قندیللری، بر قاچ ماشه، دها صوکره بر قاچ بخوردان، بخور محلی واك صوك طرفده ایسه بر سفره محلی موجوددر.

لوحه‌نك یاریدن اعتباراً قسم تحتانیسنه کلنجه بو قسم بر منحنی ایله قبه‌واری چوریلمشدر. بو منحنی داخلنده (باب القدس) کاهنلرك جبه‌لری، ینه بر بخوردان، بر چماشیر لکنی، بر ابریق رسمی منحنی‌یه مماس اوله‌جق بر صورتده یان یانه وصاغدن صوله دوغرو دیزلمشدر.

ایکنجی صره‌لرده ایسه قربان زماننده مستعمل بچاق رسمی، قربان محلی، دها آلت قسمده (نفیر) رسمی (نفیرجیلرك اسملری) بر قاچ تنجره، بر قاچ چوملك وقربان ذبحی آنشلری ینه صیره واری دیزلمشدر.

سامریلرده کیم بیلیر قاچ یوز ویا قاچ بیك سنه‌دنبری رسم ایدیله ایدیله بطندن بطنه انتقال

ایده‌ن بو لوحه‌نك حال حاضر بر فكر صنعتله ترسیم ایدلدیكنه قائل اولمامليدر . بوده معین بر قارشیلق مقابلنده همان اتحاف ایدیلیر . غربك اوزاق محللرندن كلن سیاحلرك شرفنه‌یاپیلان بولوحه‌نك‌ده جزئی درجه‌ده اولسون بر ترقی‌یه نامزد اوله‌جغنه اینانمامليدر . دها یوزلرجه سنه ترسیم ایدلسه‌ده بو سامریلرك خاطرینه كلمز .

سامریلرده رسم نه قدر ابتدائی بر حالده قالمش ایسه رقص‌ده ، موسیقی‌ده او نسبتده نما بولمه‌مشدر . معماریدن بحث ایتمك دخی صافد رونلق اولور .

اولجه سامریلرده كندیلرینه مخصوص شرقیلرك بولونمادیغنی ذكر ایتمشدك . بوراده بسته نامیله‌ده بر شیئك بولونمادیغنی علاوه ایده‌جكز . هر نه‌قدر توراتدن مذكور اولدیغنه كوره حضرت هارونك همشیره‌سی مریم ترتیلات دینیه‌یی دف ایله ورباب ایله ادا ایتمش ایسه‌ده سامریلرده بو تاریخدن صكره موسیقی‌نك نما بولدیغنی كوستره‌جك بر وثیقهٔ تاریخیه‌لری یوقدر . سامریلرده حال حاضرده نه بر آلات‌موسیقیه واردر نه‌ده موسیقی‌یه وقوفی اولان بولونیور . مع مافیه دینی دعالرده واثنای صلاتده‌سامریلرك بر آغزدن تكرار ایتدكاری منظومه‌لرده وسوره‌لرده كندیلرینه مخصوص كسیك وفقط یكنسق بر تجویدلری واردر . بعضاً غایت قالین بر آهنك الان بو تجویدده برانجه‌لك‌دن زیاده وحشی بر قابالق موجوددر .

فقط سامریلر بو آغیرآهنك مواجهه‌سنده پك بیوك بر انجذاب دویورلر . ذوق سمعیلرینك تكمل ایتمدیكنه‌دلالت ایده‌ن بو حالك طبیعیلكنی‌اشارت ایتمكه‌لزوم یوقدر . مع مافیه هر درلو یوقسوللقلره معروض قالان بو ملت ایچون‌ده بوقدری‌كافیدر . اونلر بو نكله‌ده قناعت ایده‌ر و (كل حال یزول) عباره‌سنی تكرار ایدرلركن غفران صمدانینك آنجق كندیلرینه‌عائد اولاجغنی‌دوشونور . وبوكا بوتون ایمانلریله اعتقاد ایدرلر .

— ٦ —

نابلس مركز قضاسی

١ — نابلس حوالیسنده

نابلسك سالخورده ومشبوع كتمان‌سیمای حجریسنی ترك ایتمك زمانی كلمشیدی . آرتیق سیشه‌م وادیسنك بوغوجی هواسنه تحمل ایدلمیور وبر آن اول بو كثیف ، بوناتوان محیطدن تباعد ایتمك احتیاجلری بر نسبت مضاعفه ایله تزاید ایدیوردی . كندی كندیمه دیوردمكه : اكر بو طاشلر پك قیمتدار خاطرات ماضیه ایله تتوج ایتمسه‌یدی واكر تاریخ بوتون ثروت روحانیه‌سنی بو متوكل واسرار آلودخاك قدسی‌یه‌بخش ایلمسه‌یدی او زمان طاشدن وطوپراقدن عبارت‌اولان بویرلر نه قدر ابكم وبی مآل اوله‌جقلردی ؟ ..



نابلس وحوالیسی



حال بوکه یاد ماضینك اتحاف ایده‌جكی سعادت خیالیه ایله آغوش بآغوش ، بو اختیار افقلرك هوای متدیننی قطره قطره نوش ایتمكنه بویوك بر ذوقدر . صرف شخصیت تاریخیه مواجهه‌سنده بر سیاحت فكریه‌یه توديع نفس ایتمك وبوتون بو وادیلرك ، بو داغلرك ، پیكارلرك فوقنده عصردیده بر خولیای پر سكونه دالمق نه قدر بویوك بر تسلی در .

نابلسك داخلنده بولونديغم حالده بی شبهه نابلسده یاشامدیغمه قناعتم واردی. نابلسك انحای عمومیه‌سنه حاكم اولان المان اوتلنك یوكسك بالقونندن بلده‌یی تماشا ایدركن صباح كونشنك یالدیزلری ایچنده (فلاویانیا پولیس) بوكون هر زماندن فضله شایان نظر كورونیوردی . باخصوص تاقارشیده (العیبال) داغی متوكل یوكسله لیركن اوته‌سنده بریسنده داغیلان اسباط بنی اسرائیلك‌های وهوی شطارتنی كوزلرمله كوریيور ، روبان (*Ruben*) ، جعد (*Gad*) عاسر (*Aser*) زابولون (*Zabulon*) دان (*Dan*) نفتالی (*Neptali*) سبطلرینك بر تسلیمیت مشتركه ایله رب كلیمه یوكسلن (آمه‌ن) صدالرینی قولاقلرمله ایشیدیيوردم . وبونلرك بوتون افقلری صاران ندالری قارشیكی داغده غاریزیم‌ده عكسلر یاپیور ، اورادن‌ده قدسی جوابلر آلیوردی. بعضاً سیمه‌ئون (*Siméon*) له‌وی (*Lévi*) یهودا (*Juda*) ئیسساخار (*Issachar*) یوسف (*Joseph*) بنیامین (*Benjamin*) سبطلرینك مشترك بر سسله مطاوعتكارانه آمه‌ن دیدكارینی دویيوردم. بونی متعاقب بوتون جمعیت اسرائیلیه ، (*Josué*) نك ، حضرت یوشعك بر اشارتیله داغیلیركن اركك قادین ، بویوك ، كوچوك ، چوجقلر بربریله مصافحه ایدیيور . بویوكار تكبیر كتیریيور . آهنكدار سوره‌لر ترنم ایدیيور وربك الطاف نامحدوده‌سنه قارشی بوتون یوره كلریله اعلای شكران ایدیيورلردی . اوزمان سمادن غفران صمدانی دوكولیور وبوتون بو طائفهٔ عبرانیه قرین انعام اولیورلردی .

اوتلك اوكنده آته بینه‌رك (طریق الشرقی) یی تعقیب ایدركن ذهنم هپ عبرانیلرله مشغول ایدی . بر آز صوكره صول طرفده مقبره‌یی صاغده قیشله وعین الدفنه‌یی مبهم بر كولكه حالنده ترك ایدیيوردم . شیمدی سیشه‌م وادیسی واسع بر اووه‌یه آچیلیور وارض یعقوب (*Champ de Jacob*) غاریزیمك اتكلرنده بوتون وسعت وعظمتیله عرض وجود ایدیيوردی .. دوشونیوردم :

بویرلر نه قدر زنكین خاطراتایله مشبوع ایدی ؟ اورادن أسه‌ن قدسی روزكارلردن پیریل پیریل آقان كوموش صولردن ، بیتاب توكل ، سینه كشا عنبرین طوپراقلردن سركذشتلرینی صوردم ، آكلاتدیلر ودیدیلركه :

« حضرت ابراهیم (حران) اراضیسنی ترك ایتمش ، كنعان یایلاسنه كیدیيوردی . بورادن



كچدی و سالدیده بر آغاجك اوكنده خیمه‌سنی قوره‌رق بوتون افراد عائله‌سیله بوتون معیتیله برابر بر مقدار قالدی . بوراده صمیم قلبندن ایتدیكی دعالر مظهر قبول اولدی . وجناب حق بو اراضی‌یی آكا وعد ایتدی . سنه‌لر كچدی . نهایت حضرت یعقوب بریة الشامدن كلیركن بو یرلرك قربنده كائن (سالم) قصبه‌سنه اوغرادی . اورالرینی صاتون آلنجه بو یرلره (ارض اسرائیل)ده‌نیلدی . »

كونش ارض اسرائیل اوزرنده متمادیاً یوكسه‌لیور. قیزغین ضیالر اورته‌لغی یاقیوردی . یولده نابلس حوالیسنك ساكنلری كلوب كچیور وكونشدن قیزاران سیمالریله قدیم سیشه‌ملیلرك احفاد موقعیه‌سی اولدقلرینی خاطر لاتیورلردی . اونلرك نظرلرنده نه‌درین معنالر مندمجدی . كویا پارمقلریله بو طوپراقلره اشارت ایده‌رك « یعقوبك قیزی دینا (Dina)یی دده‌لریمز سیشه‌ملیلر بورالردن الوب كوتوردیلر . » دیمك ایستیورلردی .

وبن بوتون بو ماضی‌یی ذهناً یاشیوردم. اولا یعقوبك هیجانی ، سیشه‌ملیلرك عناد واصرارلرینی ، نهایت دینانك فرار مسعودینی بر صحنه حالنده تماشا ایدیوردم .

بر مدت صكره (بلاطه) كوینك قارشیسنه كلشیدك . لطیف بر منبعك كنارنده دوردق . كویك مختارلری قصبه‌نك زواللیلغندن ، فقر عرفان وسفالتندن بحث ایدرلركن بن بو محیطك فوقنده یشامق وآنجق ماضی‌یی دراغوش ایتمك ایله مشغول ایدم .

حضرت یعقوبی دوشونوركن بورالرده آچدیردیغی قویو خاطرمه كلشدی . كوزلرمله اونی آراشدیریوردم ، بر مدت صوكره یولمزه دوام ایتمشیدك . صول طرفده بیاض ویكی بر قصبه كوزوكدی . یولده تصادف ایتدیكم چپلاق آیاقلی بر یاوروden صوردم . معدنی وانجه بر سسله (عسكر) دینجه اینجیلك روایتنی تخطر ایتدم . فی الحقیقه بیر یعقوب موقعی (Sichar) سیشار جوارنده ایدی . قدیم سیشارك بوقدر یكی بر شكلده بولنه‌جغنی هیچ دوشونه‌میوردم . بوراده‌ده پك آز بر زمان قالدقدنصكره صاغه دوغرو غاریزیم استقامتنده یول آلدق . بر آز صوكره بیر یعقوبه (Puits de Jacob) مواصلت ایتمشیدك .

بو قویونك اوزرنده روم‌اورتودوقس جماعتی طرفندن انشا ایدیلن مناسترك داخلنه كیره‌ركن دماغم خاطرات عیسویه ایله مشحون ایدی .

سالدیده بر راهب یاتمه یاناشدی ودائما سیاحینه خطاب ایده‌ن تیتره‌ك بر سسله دیدی كه : « بوراسی بیر یعقوب نامیله معروفدر . بز خرستیانلر بورایه (بیرالسامریه)ده دیرز . عهد جدیدده قصة السامریه‌یی (La samaritain) ی البته اوقومشسكزدر . مخلص عالم یهودیه‌یی ترك ایده‌رك غالیله‌یه كلدیكی زمان بر كون یورغون آرغین معیتیله برلكده بورادن كچمش ، قویو كنارنده اوطورمشیدی . آرقداشلری ایسه یمك تدارك

ایتمك اوزره شهره ، سیشه‌مه ایتمشلردی . او اثناده سامریه‌لی بر قادین صو دولدورمق اوزره كلدی . حضرت یسوع « بكا صو ویرده ایچه‌یم » دیدی . « سن بر یهودیسك ، ناصل اولیورده بنم كبی بر سامریه‌لی‌دن صو ایستیورسك ؟ بیلمیورمیسك كه یهودیلرله سامریلر بربرلریله اختلاط ایتمزلر . » جوابنی آلنجه « عطیهٔ الهیه‌یی بیله‌یدك و بكا صو ویرده ایچه‌یم دین آدمك كیم اولدیغنی آكلایه‌یدك اوندن سن صو ایستیه‌جكدك واوده سكا بر آب حیات بخش ایده‌جكدی .. الخ دیمشدی (یوحنانك انجیلی فصل رابع) .

راهب بویوك بر عشق دینی و بر حرارتله انجیلك روایتنی اوقور كبی سویلیور وكندیسندن‌ده بلكه حاشیه‌لر علاوه ایدیوردی .

یسوعك « بو صودن ایچن ینه صوصار فقط بنم صویمی ایچن اصلا صوصاماز . » خطابی حالا قولاقلرمده اهتزازلر یاپاركن كلیسانك داخلنه كیردم . راهب مشعله‌لر یاقه‌رق قویویه صارقیتدی . باشمی اوزاتدم . قویونك ایچنده بر قاچ یلدیز دوشمش كبی ایدی . مشعله‌لر او قدر دلربا كورونیوردی . تاریخی صودن ویردیلر ، ایچدم . اعتراف ایده‌یم كه رحیق تاریخ بوتون مفكره‌می آرتق بیهوش ایتمشیدی . زیتون داللرینك ایچندن كچه‌رك كلیسادن ومناستردن تباعد ایدركن حمولهٔ ماضیه‌یی طاشیه‌میه‌جق قدر یورولمشیدم . شیمدی صول طرفده جبل الطورك ذروه‌سی ینه عینی لاقیدی ایله بكا نكهبان اولیوردو نابلسه قدر بنی تشییع ایدیوردی .

٢ — نابلس مركز قضاسنك احوال عمومیه‌سی

[١] — **موقع ونفوسی** — نابلس لواسنك منتهای جنوبیسنده كائن اولوب شمالاً جنین قضاسیله شرقاً حوران ومعان جنوباً قدسشریف سنجاغلریله وغرباً بنی صعب قضاسیله محاطدر . بتون قضانك مجموع نفوسی ٢٧٦٩٦ یسی ذكور و ٢٨٨٨٢ یسی اناث اولمق اوزره (٥٦٥٧٥)در .

	عدد	خانه
مركز قضاسنه مربوط قرا	٩٦	٧١٢٧

ذكور	اناث		قرا
١٠٧٦٢	١٠٤٧١	جماعین ناحیه‌سی رسمی ناحیه‌در	٤٥
٠٨١٨٩	٠٧٨٧٥	مشاریق عناوی ناحیه‌سی غیر رسمی	٢٩
٠٤٥٦٤	٠٤٢٨٠	وادی الشعیر ناحیه‌سی غیر رسمی	١٥
٠٤١٧٨	٠٤٢٥٥	مشاریق جرار ناحیه‌سی غیر رسمی	٠٧
٢٧٦٩٣	٢٨٨٨٤	یكون	٩٦

١٢٩٩ سنه‌سنده بتون لوا داخلنده تحرير نفوس معامله‌سى اجرا ايدلمش ايسه‌ده نتيجه سنى الده ايتمك ، اوراقك قارمه قاريشيق وغير مصنف اولماسندن ناشى ، عادتا مستحيلدى . ١٣٢١ سنه‌سنده دخى ايكنجى بر تحرير دها ياپيله‌رق نفوسك ١٤ بيك قدر تزايد ايتديكى تظاهر ايتدى . ١٣٢٨ سنه‌سنده ياپيلان اوچنجى تحريرده تزايد نفوسى مقدارى ١٢٠٠ قدردر . صوك ١٣٣١ سنه‌سنده (١٢٣١) تولدو (١٨٥٩) قدر وفيات وقوعبولمش و١٣٢٩ سنه‌سنده بتون قضاده ٨٥١ قدر چوجق طوغمشدر ، ١٣٣٠ سنه‌سنك نفوس قيوداتى شايان دقتدر : تولداتى ١٤٧٩ ، قدر فرلاتيوركه بونك‌ده سببى تاريخ مذكورده مكتوملرك عفوى اعلان ايدلمش ايدى . ١٣٢٩ سنه‌سنك وفياتى ٥٩٨ و ١٣٣٠ كى ٢٧١ اراده‌سنده اولوب اشبو ارقام آره‌سنده‌كى عدم نسبت نفوس قيوداتنه اولان اهتمامك نه درجه جديتدن اوزاق اولديغى بالغاً مابلغ ايضاحه كافيدر .

[٢] — **مواقع تاريخيه** : غاريزيم وعيبال طاغلرى — نابلس واديسنى تشكيل ايدن ايكى طاغدن غاريزيم وياخود جبل الطور (٨٦٠ م.) بيوك تراجه حالنده اولوب منتهاى شماليسنده اغلب احتمال بيزانس ايمپراطورى جوسينيان زماننده قالمه قلعه‌لى وفقط خراب بر قلعه مشاهده اولنمقده‌در . يالكز قلعه‌نك بر بچق متره ثخننده‌كى ديوارلرى طرز انشالرندن دها اسكى بر دور تاريخى‌يه عائد اولدقلرى ظن اولنيور . قلعه‌نك بر آز جنوبنده اسكى ديوار وحوض دخى بولنمقده‌در .

سامريلرك ادعاسنه كوره بيوك تراچه‌نك اورته‌سنده وقتيله انشا ايتديكلرى معبددن قالمه بيوك بر قيا دخى مشاهده اولنمقده‌در . اساساً غاريزيم طاغى اوزرنده وقتيله بر چوق اولرك انشا ايدلديكى تراچه‌نك اوته‌سنده بروسنده مشاهده اولنمقده اولان آثار قديمه‌دن استدلال اولنه بيليور . جنوب شرقى كوشه‌سنده حضرت ابراهيمك حضرت اسحقى قربان ايتمكه مأمور ايدلديكى ادعا اولنمقده‌در . غاريزيم طاغنك تپه‌سندن غايت كوزل منظر مشاهده اولنيور : شرقده اوفاق اوفاق تپه جكلرله محاط ماخنه اووه‌سى ؛ عسكر ، كفر قليل ، عزموت ، سالم ، بيت دجن ، روجيب ، عورته كويلريله برابر دها اوزاقده غالاد جبليله بوكا حاكم اولان اوشا طاغى كوز وكور . جهت شماليه منظره‌سنى عيبال طاغى قپامقده اولوت بونكله برابر جبل الشيخ اوزاقدن تفريق اولنه بيلمكده‌در . شمال غربيده هوااى اولديغى صره‌لرده كرمل طاغى مشاهده اولنور .

عيبال ويا سليميه طاغى (٩٣٨ م.) نابلسك جهت شماليه‌سنى قاپلامقده اولوب تپه‌سندن مشاهده اولنان منظره غاريزيمككندن كنيشدر . طاغك تپه‌سنده دوران بر آدم كرملدن اعتباراً جلبوع طاغنه قدر بتون غاليله جبالنى مشاهده ايتدكدن بشقه دها اوزاقلرده جبل الشيخ ايله برابر صفد قصبه‌سنى دخى كورور . بحر سفيد سواحلى جهت غربيه‌ده

وحوران طاغلرى جهت شرقيه‌ده تفريق اولنه بيلور . بر آز شمالده وبر تپه اوزرنده اسكيلرك تيرزه تسميه ايتدكلرى وبر مدت ايچون وقتيله يهوديلرك شمالده تأسيس ايديلن حكومته پايتخت اتخاذ ايلدكلرى طلوزه كويى موجوددر .

بئر يعقوب مناسترى . — عنعنات نصرانيه‌يه كورم حضرت عيسى (ع.م.) وقتيله عسكر كويى سامريلرندن بر قادينه ومؤخراً نابلسده‌كى سامريلره اجراى وعظ ايتديكندن خريستيانلرجه بو محل مقدسدر روايته نظراً حضرت يعقوب عائله‌سيله برابر الجزيره‌دن ارض فلسطينه دوغرى هجرت ايدركن جنين قضاسى داخلنده واقع سالم كويى اوكنده توقف ايده‌رك بوراده (سيجم) ك باباسى (هه‌مور) دن اراضى صاتون آلدى . صوكره سالم كويى ايله نابلس قصبه‌سى آره‌سنده وبو صوك شهردن يارم ساعت مسافه‌ده بر الله معبدينى انشا وبر قيو حفر ايتديردى مناسترك وجه تسميه‌سى بودر . حضرت يعقوب وفات ايدركن « يعقوب تارلاسى » دينلان وعيبال ايله غاريزيم طاغلرى آره‌سنده واقع كوزل اووه‌ده‌كى املاكنك اوغلى حضرت يوسفه وصيت ايتديكى مرويدر .

مناستر ايلك اولا ٣٥٠ تاريخ ميلاديسنده ايمپراطوريچه (هه‌لن) طرفندن انشا اولنمش ايسه‌ده تعاقب ازمانله اوچ دفعه تخريب وبراوقدر دفعه‌ده تعمير ايدلدى . صوك تعميراته باب عاليدن ويريلان فرمان اوزرينه متحد روملر طرفندن بوندن سكز سنه اول مباشرت ايدلدى . ناتمام قالان انشا آته اعانه ايله ٧٠٠٠ ليرا قدر بر مبلغ صرف ايديله‌رك انجق اصل يعقوب قيوسيله اوستنى اورتن بنا وبرده مدبدب كليسانك بر قسمى اكمال ايديله‌بيلدى . (٢) مترو عرضنده و (٣٠) مترو عمقنده بولنان قيونك ايچنده‌كى صو دائمى بر جريان (شمالدن جنوبه دوغرى) حالنده‌در . بيوك مناسترك پلانى اليوم نافعه نظارتنك اركاننده اولوب وقتيله قدسده مهندسلكله استخدام ايديلن (فرانكيا) افندى طرفندن چيزلمش . حرفياً قوه‌دن فعله چيقه بيلمك ايچون لا اقل (١٠) بيك ليرا قدر بر مبلغك صرفنه دها احتياج واردر . مناسترى هر سنه (محاربه‌دن اول) ٢٠٠٠ — ٤٠٠٠ قدر روس حاجيسى زيارت ايتمكده اولوب هر برى بر فرانقدن اللى فرانقه قدر اعانه ويرمكده ايدى . ديرك ١٩١٢ سنه‌سنده‌كى وارداتى ٤٠٠ ليرا مصارفاتى ٢٨،٣٩٩ غروشدر . اغلب احتمال روسيه‌ده‌كى معهود فلسطين جمعيتنك اشبو مناسترك انشاسنده بيوك بر معاونت ماليه‌سى طوقونمشدر . بئر يعقوبدن (١٦٠) مترو شمالده نبى يوسف مقامى موجود اولوب وقتيله اولاد اسرائيل طرفندن حضرت يوسفك بقيهٔ عظامنك مصردن بو محل مقدسه نقل ايدلديكنه دائر كتاب مقدسده صراحت واردر .

[٣] — **امور معارف** — نابلس مركز قضاسنده اللى اوچ ذكور ابتدائى موجود

اولوب بونك دردی نمونه اولمق اوزره نابلس قصبه سنده‌در . مرکز ابتدائی مکتبلرینه (۷۱۲) طلبه دوام ایتمکده‌در . بوندن بشقه ینه مرکزده اوچ اناث ابتدائیه‌سی موجود اولوب طالباتی ۴۰۰ قدردر . اجرا ایدیلان تدقیقات نتیجه‌سنده بوسنه‌کی مکتب مداومینده یوزده ۲۰۰ قدر بر تناقص موجود اولوب اشبو تناقص فقردن واطفالك چالشه‌رق اکتساب قوته اولان مجبوریتلرندن ایلرو کلمشدر .

نابلسده‌کی اوچ اناث مکتبندن انا مکتبی بوندن بر بچق سنه اول واردات محلیهٔ معارفله اداره ایدلمك اوزره لیلی اناث مکتبی نامیله تأسیس ایدلمشدی . بو سنه مارتندن اعتباراً انا مکتبنه تحویل ایدیله‌رك بودجه‌سی محاسبهٔ خصوصیه‌یه دور ایدلدی . مکتبك عدد طالباتی (۱۰۰) اولوب بونك یکرمیسی لیلی ومجانیدر مارته قدر اجرتلی آلتی قیز چوجغی موجود ایدی . معارف اداره‌ی بونلری یاشلرینك بیوك اولمسی حسبیله مکتبندن اخراج ایلدی . ۴—۶ یاشنده بولنان هر چوجق ارکك اولسون قیز اولسون مکتبه داخل اوله‌بیلور . اجرت تدریس لیلیلر ایچون ۱۵ لیرا عثمانی وزنکین نهاریلردن بر عدد مجیدیه‌در . نهاریلردن اجرت اخذینه متعلق اولان قرار اپجه فنا نتیجه‌لر تولید ایتدی چونکه کچن سنه مکتبه مداوم طالباتك بر قسم مهمی مکتبی ترك ایتمکه مضطر قالدیلر . تحصیل ابتدائینك مجانیلکی حکومتجه اتخاذ ایدیلان مستحسن اصوللردن بولنمقله اشبو اجرتك بر آن اول قالدیرلمسیله انا مکتبنه اسکی رغبتك تکرار اعاده‌سی لزومنی بوراده در خاطر ایتمك ضروریدر . مکتب مدیره‌ی کندی غارتیلره لازم اولان بر چوق آلات وادوات تدریسیه‌نك عدم وجودندن دولایی وظیفه‌سنده اپجه مشکلاته دوچار اولدیغنی درمیان وبو کبی آلاتك اك مهملرینك تدارکیله ارسالنی رجا ایدییوردی .

نابلس اهالیسی معارفه اولان هوسلریله شهرتشعاردر . فی الحقیقه شمدی‌یه قدر بو قصبه استانبول ، بیروت ، مصر وحتی اوروپا مکاتب عالیه وتالیه‌سنه ۳۰۰ فضله طلبه کوندرمشدر . بیوك مکتبلره اکمال تحصیل ضمننده طلبه اعزامی نابلس اولیای اطفالی آره‌سنده غایت مستحسن بر رقابت حالی اکتساب ایتمشدر . یالکز شوراسنی درمیان ایتمکدن کچه‌می آله‌مام : قضا مصادفنك شمدیکی حالی غایت پریشان وعاجل بر اصلاحه محتاجدر . بتون قضا داخلنده‌کی مکاتب ابتدائیه مصارفاتنه محاسبهٔ خصوصیه بودجه‌سنده (۶۴۰۱۴۰) غروش بر مبلغ تخصیص ایدلمش ایکن بو مبلغك صرفندن مع التأسف لایقیله استفاده اولنه‌میور . ضررسز اولان نابلس مکاتب ابتدائیه‌سنی بر طرف ایتمك صورتیله کویلرده‌کی مکتبلری کزمکه چقیه‌جق اولان بر مفتشك انکسار خیاله اوغرایه‌جغی محققدر . کوی مکتبلرینك عددی ۴۹ اولدیغی حالده دینه بیلورکه هیچ بری وظیفهٔ تدریسیه وتهذیبیه‌سنی یاپه‌میور تعیین اولنان معلملرك همان هپسی قره جاهل ومعاش دوشکونیدر .

دن زیاده نفوسلی بلاط کوی مکتبنك موجودی ۱۵—۲۰ ؛ عسکر کویی مکتبك موجودی یالکز بش ؛ سبسطیه ـ ناقوره مکتبنك موجودی ۵۰ طلبه قدردر . (۳۰۰۰) ه یقین نفوسی اولان سلفیت قصبه‌سنك اناث ابتدائیه‌سنه آنجق ۷—۸ طالبه دوام ایدییور . کفل حارس کوینده یدی سکز سنه‌دنبرو بر مکتب ابتدائی موجود اولدیغی حالده حالا کوینده اوقور یازار بر چوجغه راست کلنه‌میور . دیرستیا کوینده (۱۰—۱۵) چوجقك دوام ایتدیکی غایت سفیل ، پیس ، مردار بر مکتب واردر . الحاصل کزدیکمز نابلس کویلرینك مکاتب ابتدائیه‌سی پك اجینه‌جق بر حالده‌در . ابتدائی معلمی قره جاهلدر کویلینك تدریس وتهذیب اخلاقنه قطعیاً اهلیت واقتداری یوقدر . بوندنبشقه بر قاچ آیدن بر وبو معلم اوله‌جق جهله طاقمی معاش آله‌مدقلرندن اکثریسی مکتبی سد ایده‌رك الیش ویریشه قیولمشدر . بویله سفیل مردار بر حالده وبا خصوص ۶۰۰۰۰۰ بو قدر پاره صرف ایتمك صورتیله مکتب کشاد ایده‌رك کندیمزی الداتمقدن ایسه هپسنی سد ایده‌رك یرلرینه اصول جدیده اوزره ومقتدر ، اهلیتلی ، فاضل خلوق اللرده ولیلی اولمق شرطیله یالکز ۳—۴ نمونه ابتدائیسی تأسیسنه غیرت ایتملیدر . شمدیکی ۴۹ مکتب ابتدائیدن کویلی قطعیاً استفاده ایتمیور . قضانك نفوسجه کثافتلی یرلرنده لیلی اولمق شرطیله کشاد ایدیله‌جك اولان بر قاچ آدم عقللی مکتب حقیقهٔ تدریس وتنمیهٔ اخلاق وظیفه‌لرینی تأمین ایده‌بیلور . یوقسه شمدیکی شرائطله محاسبهٔ خصوصیه بودجه‌سنی قبارتوب کلیتلی مصرفلرده بولنمه‌نك هیچ معناسی یوقدر .

— ۷ —

سباستیه‌دن کچرکن

بر قاچ ساعت دوام ایده‌ن بو کونکی سیاحتمز بزی یورمه‌مشیدی . بالخصوص عودتده آلمان اوتلنك پرسکون بویوك صالونی سرین نفخه‌لریله بزه هر زماندن فضله مونس کورونیور واوره‌تلغك کثافت حریریه‌سی بیله نظرلرده شایان مسامحه اولیوردی . پك آز بر مدت صکره تمامیله ترك ایده‌جکمز بلدهٔ قدیمه درین بر رؤیای آتشینه‌دالارکن اوتلك قپوسی اوکنده ، بزی بر محیط دیکره نقله مهیا دوران آرابه‌یه سس‌سز آتلمق ایچون استعجال ایدییوردق .

نابلسك زیتون آغاجلری وفرنك انجیری داللری آره‌سنده صیقشوب قالان خوابیدهٔ توکل اولری ، شهرك بیاض مناره‌لری ونهایت توزلودومانلی منظره‌سی برر برر آیریلیوردی . آرابه‌مز نابلسدن شماله دوغرو واوزانان یافا طریقی اوزرنده وادی‌یی تعقیب ایدییور وبر سرعت ممکنه ایله قوشیوردی .

نصف النهاردن بر قاچ ساعت كچمشيدى كونش واديده نامرئى يانغينلر ياپان بياض آلولرينى ابذالده شيمدى تردد ايديور كبى ايدى . كچديكمز وسيع وادى اعتراف ايتمليم كه كوزه‌لدى . فقط بو مبهم كوزه‌للكى حس ايتمك ايچون بر آزده متحمل اولمق وياخود بو افقك بولونديغمز زمان فوقنده‌كى استحاله‌لرينى بيلمك لازم كليوردى . « پيه‌رلوتى » نابلس محيطنى مغموم بر هواده زيارت ايدركن ديوردى كه : « موسم شتانك بولوطلرى ايله برابر اوبى رحم وشفقت ياغمورلرى اولماسه نابلس بى شبهه پك جاذبه‌دار (Chiarmante) اولور . » قورقارم كه لوتينك خيال ملونى ، بو بى سحاب وبى باران محيط آتشينك فوقنده پرواز ايده‌جك ونابلسك جاذبه‌سنى‌ده هردم دها اوزاقلرده آرايه جقدى .

مع مافيه اعتراف ايتمليم كه « غاليله » شاعرى بو وادئ راعيانه‌يى ذى سكون وجاذبه دار بوليور ويولك هر ايكى طرفنده‌كى سالديده زيتون آغاجلرينى اوته‌ده برى‌ده آقان كوچوجك ايرمقلرى نه حرارتله آكلاتيوردى . و « بو يولده نه بر كوى نه‌ده بر اوواردى . هر طرف سكون ايچنده ايدى . يالكز آره صيره قويونلريله كچن بر چوبان‌دن بشقه كيمسه‌يه تصادف ايتمك قابل دكلدر . اوته‌ده برى‌ده يشيل تارلالرده قيرمزى كلنجكلر ، پيغمبر چيچكلرى (Bleuet) تزهر ايدر . اوزاقدن اوزاغه كوچوك خرابه‌لر كورونور .. » ديوردى .

فى الحقيقه لوتى بوراده قارئلرينى آلداتميوردى . آرابه‌مز بر ساعت قدر يول آليركن بوتون سكون موقعى دويوردق . فقط شيمدى تنها ايلروله‌ين سودولر وپر لطافت آچيلان چيچكلرك يرنده قيزغين ضيا حزمه‌لرى وصاريشين چوراق بر محيط واردى . آره‌صيره بر قاچ كويلو كچيور وياخود نابلسه دوغرو قوشان اوزون بر يولجى آرابه‌سى بر مدت كورولتويايه‌رق تباعد ايديوردى . بوراده‌كى انسانلرك البيسه‌لرينى‌تك توك تماشا ايدركن ينه لوتى خاطره كلدى . اوپر حرارت ادعا ايديوردى :

« ارض مقدسك ساكنلرى البيسه‌لرينى محيطه توفيق ايدر . چولده يشايانلر خاكى رنكده عبالر اكتسا ايدرلر . حالبوكه نابلس حواليسنده يشايانلرك ملبوساتى محيطك ازهار رنكا رنكيله توأم وملوندر . »

نه قدر دوغرو سويليوردى . بونلرى دوشونوركن صول طرفده يوكسه‌لن تپه‌لردن صيره ايله (رفيديه Réfidié) بر آز صوكره (بيتوزن Beitouinz) ، (بيت ايبا Beitiba) كويلرى بر مدت كوزوكدكدنصكره اوفاجق تپه‌لر آرقه‌سنده صاقلانيور . وصاغ طرفده ايسه (زامتاتا Zamtata) قصبه‌سى نظرلردن تباعد ايديوردى .

نابلسدن آيريله‌لى بر ساعتى متجاوز بر زمان كچمشيدى . سالديده بر صو مجراسنه

تقرب ايتديكمز زمان شوسه‌دن انحرافه مجبور قالمشيدق . شيمدى شمال شرقى استقامتنى تعقيبه باشلامشيدق . صول طرفده وتا اوزاقده (دير شرف) وصاغده تقريباً يارم ساعت مسافه‌ده (عين ناقوره) كويلرى برر برر مواجهه‌مزدن مرور ايتدى . آز بر مدت صوكره يوكسكجه بر تپه اوزرنده ينه زيتون آغاجلريله كومولمش (سباستيه) قصبه‌سى كورونمشيدى . كويه طيرمانمق ايچون آرابه‌يى ترك ايتمكه مجبور قالمشيدق . غروبه ميل ايده‌ن كونشك آرقه‌مزدن كلن صارى ضيالرى ايچنده قوملو وطاشلى دار بر يولدن بر چاريك قدر يورودك . انحنالردن دولاشدق . كويك داخلنه كيرركن اوزاقلرده‌كى كوزه‌للك نظرلرمزك اوكنده بوس بوتون اريمشيدى . بر حيرت ايديوردق . باخصوص سباستيه‌نك ماضئ ذى شعشعه‌سى دماغمزده پر طنطنه اوغولتيلر ياپيوردى .

« اسرائيل حكمدارلرندن يوربعام (Jeroboam) مركز سلطنتى سيشه‌مدن ترزايه شيمديكى (طلوزه) قصبه‌سنه نقل ايتمشيدى . بالآخره ميلاددن (٩٢٨ — ٩٢٠) سنه مقدم اخلافندن اومرى (Omri) نام حكمدار سه‌مه‌رون (Sémeron) تپه‌سنى مالكى اولان سومه‌ر (Somer) دن صاتون آلدى . لسان آراميده شومه رائيم (Schoméraïm) صورتنده تلفظ ايديلن بر قصبه وجوده كتيردى . مركز سلطنتى تخريب ايديلن ترزادن بورايه نقل ايتدى . بالآخره بو قصبه يونانيلرك ديللرنده ساماريا (Samaria) حالنده دولاشدى . وبو راسئ اوزون سنه‌لر حكومت اسرائيليه‌نك بر پايتخت ذى دبدبه‌سى اولدى . حتى شوميرائيم اسمى بوتون سيشه‌م قطعه‌سنه انتقال ايتدى . (ساماريا) ده اومريدن صوكره صيره ايله آخاب ، (ئوقوزياس) (ژورام) سلطنت سورديلر . حتى بوراده شام حكمدارى (به ناداب) ايله ولوله‌دار حربلر جريان ايتدى . بالآخره مصادمه‌لر دوام ايتدى . بو مركز بديعى بابل حكمدارى اسرحدن (Assaraddon) ماكدونيا حكمدار كبيرى اسكندر دخى غارت ايتدى . نهايت بويوك (هه‌رود) ماضيده دفعه‌لرجه تخريب ايديلن بو قصبه‌يى يكيدن اعمار وداخلنى تزيين ايتدى . بوراده محتشم بر معبد وجوده كتيردى . (اوغوسته) معناسنه اولمق اوزره بو قصبه‌يه (سباستيه) نامنى ويردى . »

اولجه كچى يوللردن سنده‌ليه سنده‌ليه مرور ايدركن او ييقيلان سلطنتلرك بو آرامكاهى بى شبهه مفكره‌مزده قيمتدار ايزلر براقمشيدى .

شيمدى هر شى خراب اولمش ، بتمشيدى . كويك كوچوجك دار يوللرينك هر ايكى طرفنده وحشى بر قاچ فرنك انجيرى فدانندن بشقه بر شئ يوقيدى . يالكز بوشن وطوپراق حوليلرده اينكلر آره‌سنده اويناريان چوجوقلر .. پنجره‌سز چاموراوبالر واوته‌ده برى‌ده عضويتلرك متروكاتى وصوكره يرده ، هواده ، ومحيطده‌نا محدودسينك سورولرى .. قصبه بوندن عبارتدى .

اوچبيك سنه‌لك بر ماضئ ذى احتشامه مالك اولان بو بلدهٔ قديمه‌ده ماضى‌يى اخطار ايده‌جك هيچ بر شئ قالمامشدى . اكر اوته‌يه بری‌يه آتيلان بر قاچ معبد انقاضى ويا بر قاچ قيريق ستونه تصادف ايدلمسه‌يدى بو ماضئ ذى احتشام پك چابوق انكار ايديله بيله جكدى .

قصبه‌يه ورودمز بر حادثه تشكيل ايتدى . كريك مختار واختيارلرى كلدى . بر آز صوكره بر كتلهٔ اهالى خرمن باشندن قوشه‌رق يتيشدى . چوجوقلر خبر آله‌رق اطرافمزى صاوديلر . بر آز استفهامكار، بر آزده خائف نظرلرله بويوك كوچوك هركس بزى سوزييور واوزون بر مدتدنبرى زائر كورمه‌ين بو انسانلر بر برينه باقيشيوردى .

سباستيه‌نك منظرهٔ داخليه‌سى پك حزن انكيز ايدى . شايان تماشايرلرى كوزلرمزله آراشديريوردق . بر آز صوكره كنديمزى (نبى يحيى)نك جامع شريفنده بولمشيدق . بوراسى قديم (Saint jean Baptiste) كليساسى ايدى . اون ايكنجى عصرك مشهور آثار معماريه‌سندن اولان بو محل نه قدر بيكس بر حالده ايدى . طاشله دوشه‌نمش حولينك قويو ومتعفن بر قسمنده قصبه‌نك مكتب ابتدائيسى ؛ كوره‌نمه‌مك عزميله اويوقليور . وينه‌برى طرفده يكرمى بر باصه‌مقله اينيلن لوش بر مغاره‌نك ايچنده ياتان حضرت يحيى خواب ابديسنه داليوردى .

بر آز صوكره ايپودرومه بكزه‌ين بر محله كيتدك . بوراده بر چوق قائم ومائل ستونلر واردى . هه‌رود زماندن قالمه بو آثارك حضورنده بر مدت ديز چوكدك . تا اوزاقلرده غروب ايده‌ن كونشك بيله حمرت حجابى دوييور كبى ايدك . مع مافيه اوراده يشايانلر پك آسوده فكر ايديلر . باقيشلرندن بيله ماضى ايله اصلا علاقه‌دار اولمادقلرينى پك كوزه‌ل احساس ايدييورلردى . قديم معبدلرك انقاضى شيمدى بر ماندره‌نك وياخود زواللى بر اوبانك ديوارلرنده يتيمانه آغليور كبى ايدى . بو پايتخت سرنكوندن بر آن اول تباعد ايتمك احتياجنى بوتون صميميتله دويدم . قصبه‌نك غرب جهتندن ديك بر اينيشه تسليم نفس ايده‌رك اوزاقدن بزى بكله‌ين آرابه‌يه آتيلديغمز زمان يواش يواش حلول ايده‌ن كيجه امدادمزه يتشمشدى . آرابه طاشلقلى وقنابر يولدن ايلروله‌مكه باشلادى . بز ينه يافا طريقنى بوله‌رق (طول كرم)ه دوغرو كيتمك ايستيوردق . زيتون آغاجلرى وظلمت آره‌سنده ايكى اوچ ساعت قدر غائب اولدقدنصكره بوله‌جيقدق . قراكاق ايچنده قويو اسمر اوزانان بر يولدن ومجهولاته دوغرو امتداد ايده‌ن سياهلقدن بشقه بر شئ كوره‌ميوردق يالكز بر مدت صوكره بر قاچ ايشيق كوزوكدى . عنبته (Anebta) ديديلر آرتيق (طول كرم Toul Kerm)ه يقينلاشيوردق . آره‌دن بر ساعت قدر بر زمان كچدى . بزجه پك غريب كورونن بو قصبه‌يه وارمشيدق . بر آز

سيسام ياغى وبولجه كيرليلك وعفونت قوقان بر اوتل اوطه‌سنه آتيلديغمز زمان بش آلتى ساعتلق بر صار صينتى يى ازاله‌يه چاليشيور ؛ فقط اوطه‌نك مسافه‌لرنده قوشوشاز نامحدود هوام ايله قارشى قارشى‌يه تشييع ليل ايتمكدن بشقه بر شيئه موفق اولاميوردق .

— ٨ —

طول كرم

١ — قصبه‌نك وضعيتى ، منظره‌سى وخطوط داخليه‌سى

شومه‌رائيم منطقه‌سى داخلنده (طول كرم) قدر هوادار وضيادار بر قصبه‌يه دها تصادف ايتمك قابل دكلدر . باخصوص بو قطعه‌ده‌كى ؟ واديلر آره‌سنده صيقشيوب قالان انحاى عمرانيه ميانده بوراسى وسعت دائرآ مادارله بر جنتى آكديرر . شمال شرقيدن غرب جنوبى‌يه دوغرو امتداد ايده‌ن بو كوچوجك قصبه‌نك ظريف بر صيفيه‌يه تماميله مشابهتى واردر . ساتلرجه او زايان دوز بر اووه ، بوش ولطيف قصبه اوكنده طبيعى بر باغچه سكون وصفوتيله كشاد اولونمشدر . اونك آرقه‌سنده اسمرله شن ماوى بر دكزده‌يك اوزاقلردن نيم مرئى بر حالده اطارهٔ حيات وسلام ايلر . طول كرمك هر هانكى بر نقطه‌سنده دوروب جوارينه عطف نظر ايدنلر نه نظرلرينى ونه‌ده حس وخياللرينى توقيف ايده‌جك بر مانعه‌يه تصادف ايتمزلر . بياض طاشلردن اهتمامكارانه ياپيلان اولر واواولرك اوزلرينى اورته‌ن قرمزى كره‌ميدلر قصبه‌نك يكرمى اوتوزسنه‌لك بر ياشه مالك اولدوغنى پك صريح بر صورتده افاده ايدر . قصبه‌نك غربنده بش اون دقيقه اوزاقده بولونان ايستاسيون بناسنه موصل طريق ايسه بوتون تميزلكى ايله انظارى دراغوش ايتمك ايستر . مع مافيه طول كرمك بو نورانيت صريحه‌سى مواجهه‌سنده كوكا، بوزالرينك آغاجسزلغى، بر آز ده چوراقلغى اونوتمق هيجانيله چيرپنير . حتى خارجدن مشاهده ايديلن بو منظرهٔ بديعه‌يه رغماً داخلنده « بن نه قدر فقيرم وزواللى‌يم » دين سسلر واردركه دكانلرينك خراب سيمالرندن وحتى انسانلرينك تمدن كريز ناصيه‌لرندن دوكولور . بونكله برابر بو قصبه‌ده انقيادكار وتميز بر آلك دولاشديغى پك كوزه‌ل حس ايديلير . شمال شرقيده يكانه يولك منتهاسنى تشكيل ايده‌ن حكومت بناسى ، يولك جانب شرقيسنده تك توك تصادف ايديلن ظريف خانه‌لر خوشه كيده‌ر . يولك امتدادى بش دقيقه بيله كچمز . وبوتون طول كرمك حيات دامارى بوندن عبارتدر . قصبه‌نك دكانلرى‌ده قهوه‌لرى‌ده حتى يولك اورطه‌سنده‌كى ميدانجق‌ده واوراده صباح اقشام قورولان اوفاجق پازارى‌ده هپ بوراده‌در . بو طريقك منتهاى ديكرنده قصبه‌نك يكانه جامعى‌ده (جامع

الشیخ علی المغربی) طول کرمك حد ثانیسی تشکیل ایدیور . بیاض منارەسنك اوزرندە بر رباب صمدانی‌یە مشابە معدنی بر لفظهٔ جلال واردرکە اوچ بیکی آشمایان قصبەنك نفوس موحدەسی ایچون بر ندای دائمی حالندە یوکسەلیر . بو هردم ایلیق ولطیف اولان کوچوجك بلدەنك اوتەسندە بریسندە یتشدیریلن چاملردە ویر قاچ آغاجدە اوقدر تازە بر یشیل رنك واردرکە بورانك اسمریت مطلقەسی اوزرندە نە ذوق آمیز وتسلیتکار اولیور . هر اقشام بر آز منحنی بر صورتدە ایستاسیونە دوغرو قیوریلان واوزانان یول اوزرندە بویوك کوچوك بر چوق طول کرملیلر عادتا قوشەرق کیدوب کلدکلری کورولور . باخصوص اوزاقلردن ایشدیلان ترنك صفیر قدومی ویاخود فریاد افتراقی اونلر ایچون بر مژدهٔ عنایت حالندەدر . ایستاسیون بناسی ، استاسیونك بویوك ومدور سیاه صوخزینەسی ، بر بری آرقەسندە هردم منتظر بر قاچ واغون .. بوتون معدنیت قطعیەسیلە دینیله بیلیرکە طول کرمك بر مقناطیس حیاتیسیدر . اوراده حتی روسیەنك ویارومانیانك مجهول نقطەلرندن کلن بر قاچ (اشکناز) باراقە حالندە اوفاجق برقاچ (بار) آچمش طول کرمك روح شبابنی اورایە چکیور . هلە مهتاب زمانلرندە عظیم برقبهٔ لاجوردی‌نە پیریل ، پیریل پارلایان نامتناهی ییلدیزلر التندە استاسیون یولنی قطع ایتمك واوزاقدن طول کرمك بر صدف کوزللکیلە ینە پیریلدایان اولرینی تماشا ایتمكدە نە بویوك بر ذوقدر .

هر حالدە طول کرمك حرکت دائمەسنی تأمین ایدەن عواملدن بری وأك مهمی ترەن‌در . ترەنك باجاسندن فیشقیرەرق بعضاً بوتون بو ساحەیی قاپلایان سیاه دومان طول کرم ایچون بر بخور سعادت واوباجادە بی شبهە بر بخوردان ذی قیمتدر . قصبەنك پك آز بر زمان ظرفندە مماثل کویلرە نسبتلە یکیلەشەرك ، حتی بعض آثار عمرانیەیەدە صاحب اولمسنی ینە اوکامدیوندر . مع مافیە طول کرمك‌دە طالعی واردر . زیرا بر قاچ فعال سیمادن‌دە نصیبەدار اولمشدر ، دەنیله بیلیر . وایشتە قصبەنك آغوشندە دائما طول کرمە تمیز وبراق بر صویتشدیرمکە چالیشان بر موتور واوموتورك متواصل سسی صکرم قصبەنك اوتەسنە بریسنە قدر اوزانان بر چوق معدنی بورولر .. بونلردە او فعالیتك اك ذی مال دلیللری دکلمیدر ؟ ...

قصبەنك سجادە اعمالنە مخصوص مؤسسهٔ وطنیەسی ، بلدیە خستەخانەسی ، قصبەنك انشا ایدلمکدە اولان زراعت مکتبی ، نمونە واناث مکتبلری دخی عینی اللرك آثار موفقیتیدر .

طول کرمك یکی انشا ایدلمکدە اولان اولری‌دە کیتدکجە ظریفلەشیور وکوزەللشیور . فی الحقیقە قصبەدە نمایان اولان حرکت صریحە ذوقلری‌دە یواش یواش تعدیل ایدیور . بو اعتبارلە بر آتیٔ قریبدە طول کرمك قومشو کویلرندن پك زیادە یوکسلەجکنە قائل

اولملیدر . حتی والدهٔ مقدراتی اولان نابلسك آغوشندە طول کرم اویلە آفاجان بر دختر ذی شطارتە بکزیورکە پك آز سنەلر ظرفندە سال دیدە والدەسنە آرتیق انقیاد کوسترمیەجك نظرلری شمدیدن کوزلرندە اوقونیور . وکویا « بر قاچ بیك یاشندەکی اختیار نابلسی اونوتدیرمق ایچون دها بش اون سنەیە احتیاجم وار .. » دیمك ایستیوردی .

۲ — احوال عمومیە

[۱] — **بنی صعب قضاسنك موقع وحدودی** — مرکز لوانك جهت جنوبیهٔ غربیەسندە کائن اولوب شمالاً حیفا وجنوباً قدس وشرقاً جنین قضالری وجماعین ناحیەسی وغرباً بحر سفید ایلە محدوددر .

بوتون قضانك نفوس ذکور واناثی (۳۹۰۲۸) اولوب بونك تخمیناً قرقی سامری وخریستیان متباقیسی اسلامدر . قضانك تقریباً بر ثلثی طاغلق وزیتون اغاجلریلە مستور اولوب دیکر ایکی ثلثی هر درلو حبوبات زرعنە مساعد دوز اووەلردن عبارتدر . قضا مرکزی نابلسك ۲۷ کیلو مترو غربندە وسطح بحردن ۱۰۰ مترو وارتفاعندە کائن طول کرم قصبەسیدر . نابلس ـ یافە شوسەسی اوزرندە واقع اولان اشبو قصبەنك یافەدن اولان بعدی ۲۶ کیلومترودر .

[۲]— **نفوسی** — بنی صعب قضاسنك نفوس عمومیەسی بر وجە زیر بیان اولنور :

ذکور	اناث	
۵٤۸۸	۵۲۱٤	وادی الشعیر ناحیەسی
٦۵۰۳	٦٦۸۳	بنی صعب ناحیەسی
۵۹۰۱	٦۱۱۰	شعراویە ناحیەسی
۱۷۸۹۲	۱۸۰۰۷	یکون

وفیات ایلە تولدات آرەسندەکی نسبت تدقیق ایدیلیرسە کوریلورکە قضانك نفوسی آز مقداردە تزاید ایتمکدەدر . نتەکیم ۱۳۳۰ سنەسندە (۱٦۰) وفیاتە مقابل ۳۰۰ تولدات و۱۳۳۱ سنەسندە (۱۹۹) وفیاتە مقابل ۱۲۰۷ تولدات قید ایدلمشدر . عددی ۲۵ ی تجاوز ایتمین نفوسدن ماعدا قضانك بالعموم سکنەسی مسلمدر .

[۳] — **امور بلدیە** — اونبش یکرمی سنە اول تشکیل اولنان اشبو قضا مرکزینك بلدیە تشکیلاتی موجود اولوب وارداتی بش سنەدنبرو ۱۰۰ — ۱۲۰ بیك غروش آرەسندە صاللانوب دورمقدەدر . بلدیە بودجەسندە وارداتك اك مهم قلملری شونلردر .

(۱۳۳۱ سنەسندە)

۲۵۰۰۰	اسکلەلرك سرکی رسومی

٢٠٠٠٠	صو بيعندن وآبونه‌لردن آلنان واردات
١٠٠٠٠	پازار ، پناير وارضيه رسومى
١٤٠٠٠	باج رسومى
٧٩٠٠٠	يكون

١٣٣١ سنه‌سنده ياپيلان بودجه‌نك مصارفات قسمنده ذكر ايدلديكى وجهله وارداتك بر ربعى مأمورين بلديه معاشاتنه وبر ربعى تنظيفات وتنويراته، طريق كشاد وتعميرينه، اجزاى طبيه مبايعه‌سنه ويوللرك صولاماسنه تخصيص ايدلمش وارداتدن قالان ايكى ربع ايسه اوفاق اوفاق قلملره ووقتيله ياپيلان استقراضك امحاسنه، نمايش وفقرايه صرف ايدلمكده بولنمشدر .

بوندن آلتى سنه اول طول كرم بلديه‌سى شايان قيد وتذكار مهم اجراآتده بولنمغه موفق اولمشدر :

اسكيدن قصبه اهاليسى صو تداركى خصوصنده بر چوق مشكلات چكيوردى. بركره قصبه‌ده يالكز قيو صولرى واردى . ثانيا صوبى دائمى اولان بيوك قيودن صوتداركاتمك هركسك بللى باشلى مشغله‌سنى تشكيل ايديور ايدى . چونكه هركس اشبو منبعك ايى صويندن استفاده ايده‌يم ديه قيو اطرافنده طوپلانيور قيواطرافى غلبه‌لكدن، ازدحامدن پيسلك ايچنده قاليور . رغبت نسبتنده صويك قيمتى بهالى ايدى (دستيسى بر بشلك). نهايت بوندن آلتى سنه اول بلديه بو مشكلاته نهايت ويره‌رك مملكته تازه ، صافى وتميز صو توزيع ايتمك فكريله پيكارى محتوى بيوك قيونك صوينى ١٠ باركيرلك بر موتورله دميردن معمول بيوك بر حوضه نقل ايتديرمكه موفق اولدى . حوض ٤٠ متره مكعبنده (٢٦٠٠) تنكه استيعاب ايده‌جك وسعتده‌در . حوضنده طوپلانان صولر بورولرله اولره توزيع ايدلدى . ويوميه درت تنكه صو صرف ايدن هر بر خانه‌دن يارم مجيديه ؛ سكز تنكه صرف ايدندن اوچ چاريك مجيديه استيفا ايتمكه باشلادى . بتون بو خيرلى ايشه صرف ايديلن (٨٠٠) ليرانك بلديه شمدى‌يه قدر بر قاچ مثلنى طوپلامغه ونهايت فعال بر قائممقامله ايشكذار بر بلديه رئيسى قصبه‌نك صحتنى ، صويه اولان احتياج مبرمنى بويله آز مصرفله تأمين ايتمكه موفق اولمشلر ايدى .

[٤] — **معارف** — معارف خصوصنده بنى صعب قضاسى بتون قضالر آره‌سنده مستثنا وشايان دقت بر موقع احراز ايتمكده‌در . قضا اهاليسنك معارفه صوك درجه رغبتلرى موجود اولوب طول كرمده بولنان آلتى صنف اوزرينه مرتب نمونه ابتدائيسنه ٢٥٠ طلبه دوام ايتمكده‌در . اشبو عددك بر قسم مهمى كوى چوجقلرندن تركب ايتمكده

اولوب بونلرك ٥٠—٦٠ قدرى مكتب بناسنك التنده موجود اولان دكانلرده اقامت وكوندوزلرى مكتبه دوام ايتمكده‌درلر. هر دكانك اجرت سنويه‌سى ١٠٠—١٢٠ غروش اولوب هر برينده (٥—٧) طلبه بيتوتت ايتمكده‌در . كوى چوجقلرينك بو قدر زحمت اختيارينه سبب تحصيل رشديى اكمال ايچوندر . كورلديكى كبى وضعيت صوك درجه جالب دقت وتحسيندر . قضانك حيات عموميه‌سنده مؤثر بر عامل اولان شمديكى بلديه رئيسى ايله معارفك انتشارى لزومندن بحث ايدركن پيس وشرائط صحيه‌يى جامع اولميان دكانلرده طلبه ايواسنك نه قدر مضر اولديغنى بر تفصيل ذكر ايتديكمده مومى اليه شو صورتله جواب ويردى : « بز بو فنالغه قائلز . صايديغكز محذورلره نهايت ويرمك اوزره معارف واردات محليه‌سيله (٣٠) قاريوله استيعاب ايده‌جك بر بنا انشا ايتديرمشدك . طلبه اوفاق بر اجرت مقابلنده بوراسى اسكان ايده‌جكدى فقط واردات محليه محاسبهٔ خصوصيه‌يه دور ايدلديكى وصلاحيتمزه نهايت ويرلديكى آندن اعتباراً بر قاچ تشبثله برابر بوامراخيردخى يارىده قالدى . پانسيون اوله‌جق بنا اوكمزده فقط طلبه‌ينه پيس وغير صحى دكانلرده حالا ياتوب قالقيور . تشبثمزك اتمامنه دلالت ايتسه‌كز چوقايى اولور .

(زراعت مكتبى) .— قارشوكزده‌كى بنا قضا زراعت مكتبى اولمق و ١٠٠٠ ليرا قدر بر مبلغ صرف ايدلمك صورتيله ميدانه كلمشدر . يانى باشنده نمونه تارلاسى اولمق اوزره (٥٠٠) دونملك بر اراضى دخى صاتون آلنمشدى . (١٦٠) بيك غروشدن فضله اولان محلى واردات معارف بو مكتبى دخى بالغاً ما بلغ اداره ايده‌بيله‌جكدى . محاسبهٔ خصوصيه اشبو وارداته وضع يد ايتدى، ايده‌لى بو تشبث زراعيمز بردرلو قوه‌دن فعله چيقاريله ميور . بونك چارهٔ حلنه باقمق الزمدر .

(خاليجلق مكتبى) .— بوندن ايكى سنه اول كشادايدلمش ايدى . يدى ياشندن اعتباراً هرفقير بو مكتبه‌داخل اوله بيلور . معلمه‌سى ازميرلى براسلام خانمى اولوب معاشى ٥٠٠ غروشدر. قوجه‌سى مجاناً مكتبك رساملق وبوياجيلق وظيفه‌لرينى كورمكده‌در . مكتبك بر ده ٢٠٠ غروش معاشلى بر معاونه‌سى و ١٠٠ غروش معاشلى برده خدمه‌سى موجوددر. شمدى‌يه قدر مكتب ٣٠ خالى قدر اعمال ايتمش اولوب اوكمزده بولنان بيوكجه بر سجاده اوچ ليرايه صاتون آلنمشدى . بو مبلغك بر ليراسى كار اوله‌رق مكتبك وارداتنه كيرييور . مواد ابتدائيه تمعدن طوپلانان وارداتله تدارك ايدلمكده‌در .

معارفه اولان رغبت يالكز مركزه منحصر اولوب بتون قضاده غايت ابتدائى بر حالده موجود اولان (٢٥) مكتب ابتدائى‌يه كويليلر شايان تقدير بر هوسله دوام ايتمكده‌در . آز جمله بسيط وجدى بر فائده تأمين ايتمكدن پك اوزاق اولان عنبتا

کوینك مکتب ابتدائیسنه ٩٠طلبه دوام ایتمکده‌در . کفر اللبن کویی (٦٤٠) نفوسه مالك اولوب بونك ٥٠ سی مصرده شامده ونابلسده شرعیاتی تدرس ایده‌رك اجازت آلمش خواجه‌لردن مرکبدر . مکتب ابتدائیسی جامعده طار وغیر صحی بر اوطه‌ده یرلشدیرلمش اولوب مداومین ٣٠ — ٣٥ قدردر ٦٠٠ نفوسه مالك اولان دنابه قریه‌سنك مکتب ابتدائیسنه ٤٠ طلبه دوام ایتمکده‌در بیت لد قریه‌سی مکتب ابتدائیسنده (٥٠) طلبه موجوددر . الحاصل هر کویده معارفه آز چوق بر هوس بر رغبت مشاهده ایدلمشدر . کندی کندینه تکون ایده‌رك نشو ونما بولمقده اولان بو تحصیل هوسنك تشویق وترغیبی الزمدر . تحصیله بیوك بر استعداد ادرانه ایدن بو محیطك مکاتب ابتدائیه‌سنده جدی وسالم برسیاست علمیه تعقیب ایتمك ضروریدر . هله مرکز قضاده فعال ، جدی ، مقتدر اللرده اولمق اوزره‌لیلی بر نمونه مکتبنك انشاسنه بوغیورومعارفپرور اهالی صوك درجه مفتقردر .

[٥] — **احوال زراعیه ومحصولات** — قوهٔ انباتیه‌سی زیاده اولان قضا اراضیسنده مع التأسف صویك مبذول دکلدر . باخصوص قضانك جهت شمالیه‌سی همان همان صودن خالی اولوب لاسمح الله شو حرب عمومیده ساحله بر تعرض وقوعه کلوب هیئت ملکیه وعسکریه ایله اهالی او جهتلره چکلمکه مجبور اوله‌جق اولورسه صو فقدانی محذوری بتون شدتیله حس اولنور . بوکا حائل اولمق اوزره طول کرم قصبه‌سندن ١٧ کیلومترو مسافه‌ده کائن سباستیه کوینك مبذول صولرینی دمیر بورولوله بورالره نقل ایتمك پك موافقدر . کچن سنه کیفیت قوماندان پاشا حضرتلرینه عرض ایدیله‌رك تصویب سامی‌یه اقتران ایتدی ایدی . حتی بر آلمان مهندسنه کشف بیله یاپدیرلدی .

فقط کافی مقدارده دمیر بورو بولنه مدقدن بشقه فقیر دوشمش اهالیدن (٢٠٠٠) لیرالق بر اعانه جمعنه لزوم کورلمش اولمغله بو تشبث نافع یاریده قالدی .

١٣٣١ سنه‌سنه مخصوص زراعت ایستاتستیقی بروجه آتیدر :

مزروعاتك جنسی	اکیلان اراضی دونم حسابیله	اکیلان تخم کیله حسابیله	آلنان محصول کیله حسابیله
بغدای	٢٥،٠٠٠	١٥،٠٠٠	١٢٠،٠٠٠
قابلاجه	؟	؟	٠٧٥,٠٠٠
اربه	١٢,٠٠٠	٦٠٠٠	٠٦٠،٠٠٠
یولاف	١٠٠٠	٦٠٠٠	٤٨٠٠٠
پرنج	١٥٠٠٠		؟
داری	٢٤٠٠٠	٤٠٠	٤٠٠٠٠
بقله	١٦٠٠	١٢٠٠	١٢٠٠٠
مرجمك	؟	؟	؟
زیتون	٤٠٠٠		٦٠٠،٠٠٠[*]
پورتقال،مندالینه،لیمون	٦٠٠		٦٢٥٠٠٠عدد
سیسام ، پاموق	؟	؟	؟

بو قضاده ٦٠ — ٨٠ بیك لیرالق قارپوز وقاوون حاصلاتی دخی واردر .

٣ — احوال اجتماعیه

[١] — **طبقات اهالی ، طرز معیشت وحیات عمومیه** — طول کرم قصبه‌سی سیمای خارجیسی اعتباریله هرنه قدر کنج وتازه کورونیورسه‌ده بو سترهٔ شباب وزندکی آلتنده ینه اختیار بر روحك بلکه بر چوق استحاله‌دن ونهایت تکاملدن صکره اورته‌یه آتلمق عزمیله شیمدیلك کیزلندیکنه قائل اولمق لازمدر . اساساً نابلس شخصیت اجتماعیه‌سی بوتون قطعهٔ سامریه‌نك اك مجهول نقطه‌لرینه قدر اجرای تأثیر ایتدیکی ایچون بنی صعب قضاسنك مرکزنده باشقا بر خصوصیته تصادف ایتمك ناصل قابل اولابیلیر . بواعتبارله طول کرم اهالیسی‌ده عینی کلك بر جزوی اولدیغنده شبهه ایتمه‌ملیدر .

قصبه داخلنده احاددن عبارت اولان نفوس غیر مسلمه‌ده خارج قالمامق شرطیله اکثر خلقده درین بر تعصب.. کثیف بر ظلمت فکریه وصوکره حرص منفعت ، دائما او حرص .. وبو حرصه ایریشمك ایچون آتیلان بر آز ریاکارلق ، بر آز یالانجیلق ونهایت آزچوق فساد وتذویر خطوه‌لری .

مع مافیه بوراده انکشاف ایده‌مین ویوق یره محو وهبا اولان اوذکالر ، استعدادلر ایچون نصل آجیماملی ؟ بنی صعب کویلرندن صرف قصبه‌نك مکتب ابتدائیسنده اوقومق اوزره کلن آلتمش ، یتمش چوجوغك رطوبتلی ، عفونتلی ، ضیاسز دکانلرده طوپراق اوزرنده نصل یشادقلری دوشونیله‌جك اولورسه بو یاوروجقلرك شخصیت ممتازه‌لری مواجهه‌سنده تقدیر وحرمتله اکیلمکدن بشقه نه یاپیلا بیلیر . غریبدرکه بو قافلهٔ معصومین محیطله بر مقدار تماس ایتدکدنصکره اویله شایان حیرت بر صورتده‌ده کیشیورلرکه.. شو میرائیم قطعه‌سنك مالك اولدوغی بو قابلیت تمثیلیه‌نك بر مثلنی دیکر بر افقده بولمق قابل اولاماز . سنه‌لر کچدکجه وکوچوکلر بیودکجه اونلرده او سیل خروشان حرص وظلمته قاپیلیور . واونلرده کندیلرنجه پیریل پیریل پیریلدایان شخصی منفعتلری پیشنده

(*) بو رقمدن ٨٢٥٠٠ قیه زیتون یاغی استخراج اولنمقده‌در .

بلا توقف وبی آرام قوشدقلری کورولیور . کندیلرینك ده، مملکتك ده، عین حالده قالدیغنه بونك ایچون تعجب ایتمامليدر .

طول کرم اساساً بنا اعتباریله اوچیوز خانه‌یی تجاوز ایتمدیکی ایچون ایکی اوچ بیك نفوسیله بویوجك بر عائله‌اوجاغنه‌پك اعلا بکزه‌تیله بیلیر . اویله بر بنا که، ایچنده افندیلری ده، ملاك صاحبلری ده ، ایشجیلری ده واردر . فقط یشایشلری اعتباریله بری برندن پك آز فرقلیدر . یالکز بر قسمنده پاره واردر . دیکرلرنده ایسه ثروت مفقود .. لباس وطعام نقطهٔ نظرندن بر برلرینه پك یاقین؛ حس وفکر وروح اعتباریله تماميله بر .. اکر استثنا ایدلمك لازم کلیرسه طول کرملیلردن مأمورین طبقه‌سنی ایسترسه‌ك خارج براقه بیلیرز . اونوتمایه‌لم‌که بو قصبه‌ده‌ده بعض طبقه‌لره تصادف اولنیور . قصبه‌نك ایچنده اك مرعی الخاطر اولانلری بو یرلی مأمورلردرکه عددلری احاد خانه‌سنی کچمز . بو ایلك طبقه‌یی تشکیل ایدر . طرز تلبسلریله‌ده طول کرملیلردن آیریلیر ورسمی البیسه لر کییرلر . بونلرك اکثری ارباب ثروتدن اولمغله برابر نهایت اوفاق بر تحصیل تالی کوردکلری ایچون لسان رسمی‌یه آشنا صاییلیر . طول کرمه کلن مأمورینده لسان محلی‌یه واقف اولمیانلری ایله آنجق بو طبقه اختلاط ایده بیلیر . وبوتون قصبه‌نك حتی قضانك اهالیسی ایچون، حتی بوتون مراجعات ایچون بونلر بر واسطه بلکه بر ملجأ اولورلر . بوتون قضانك حقیقی آمرلری بونلردر . نفوذ وصلاحیت هر شیٔ قضا داخلنده بونلره مخصوصدر . وآرزو ایتمه‌دکلری بر مأمور ویا بر خصوص ایچون بورادن بعضاً اك بیوك موقعلره قدر شکایتلر ، مراجعتلر تسلسل ایدر . ومطلقا مراملرینه نائل اولورلر .

بو طبقه منسوبیننك کوچك بر قضا مأموریتنی حتی پك جزوئ بر معاش مقابلنده قبول ایتمه‌لرنده واکثریا بیوك بر یورغونلق تحمل ایتمه‌لرنده‌کی سبب بودر . حتی بونك ایچوندرکه اصحاب املاکدن اولوب‌ده مأمور بولونانلرك واردات سنویه‌سی عین درجهٔ ثروتده بولنوب بر مأموریتله اشغال ایتمه‌ینلرك وارداتنه نسبتله ایکی حتی اوچ درجه فضله اولدوغنه حیرت ایتمه‌ملیدر . بوتون قصبه‌نك اصحاب ثروتی‌ده بو مأمورلره انتساب ایتمك ایسترلر . نتیجه‌ده ینه نابلسده‌کی کبی قضایه تابع کویلر آره‌سنده دائرهٔ نفوذلر چیزلمکده واو دائره‌لر داخلنه دوشنلردن استثمار ایتمك حقی اونلره منحصر قالمقده‌در .

بو دائرهٔ نفوذلرده عضو عامل اولانلر طول کرمك ایکنجی طبقه‌سنی تشکیل ایدن ثروت صاحبلریدر . بونلرك ایچنده یکرمی ، اوتوز ، حتی قرق بیك لیرالق اراضی‌یه املاکه مالك اولانلری وسنوی بیك لیرادن درت ، بش بیك لیرایه قدر ایراد صاحبی بولونانلری موجوددر . یالکز بی صعب امور رسمیه‌ده نابلسه تابع اولدوغی ایچون

ایشلرینك نابلسجه سکته‌دار اولمامسنی ایسترلر . بناءً علیه بوراده‌کی دائره نفوذلری نابلسده طوتان ومنسوبینی لواجه مدافعه ایدن طرفدارانه‌ده مالکدرلر . بو اعتبارله طول کرم دخی نابلس اوجاغنك بویوك مقیاسده بر شعبه‌سی اولیور . کندیلرنجه تصور ایدیلن بر حق طبیعی ومقرر ایله هردرلو اعتسافلرده بولونمق بعضیلری ایچون مباحدر . دویمق بیلمه‌ین بو آغزلر بعضاً ده بر برینی ییر . نابلسده اولدوغی کبی بوراده‌ده صاغ وصول ایکی جناح واردرکه نابلسده‌کی قانادلره طوتونور . شخصی منفعت اوغرنده صرف اولونان بر استعداد واردرکه مملکت ایچون اسیرکنمسه نه مسعود ثمره‌لر وجوده کلیر . حالبوکه بویله بر اتحادی وجوده کتیره بیله‌جك عواملك فقدانی بی شبهه اك آجیقلی حاللرندندر .

بو ذی ثروت طبقه‌نك افرادی اکثریا امیدر ، کوره‌نك اعتباریله‌ده محدود بر دائره داخلنده صیقیشوب قالمشدر . کویندن ، چفتلکندن ، کویلوسندن ، چفتجیسندن نهایت طول کرمدن ونابلسدن بشقه کیمسه‌یی بیلمه‌ینلر وبر یری کورمه‌ینلرده واردر .

اولری منظرهٔ خارجیه اعتباریله نه‌قدر منتظم وظریف ایسه داخلدن او مرتبه غیر منتظم وقابادر . نابلس اولرینك داخلی نه‌حالده ایسه یالکز هوا وضیا مستثنا اولمق شرطیله طول کرم اولری ده طرز انشا وتفریش واقسامی نقطهٔ نظرندن عینی صورتله‌در ، دینیله بیلیر . بورانك ساکنلرنده‌ده عین حالات روحیه وعینی امللر موجوددر . بوراده‌ده حرص وتعصب، عائله‌ده کچمسزلك ، تعدد زوجات حکمفرمادر . بر فرقله که طول کرمده متعدد دفعه‌لر اولنلرك او نسبتده وهر زوجه‌یه مخصوص اولری ده وارمش .

مع مافیه بو طبقه منسوبیننده نه‌دن صوکره بر اویانیقلق حصوله کلدیکنی کورییورز: چوجوقلرینی اوقوتمق ایچون صبرسزلانیورلر . طول کرملی بر قاچ کنج واردرکه تالی تحصیلنی اکمال ایتمشدر . فقط بو کنجلرك نابلسلیلره اقتدا ایده‌رك طول کرمه عودت ایتمامارندن قورقولور. بابالرینك اکثریسا ایتدکاری اوزون انتاری واوزون جبه ، باشلرنده‌کی آبانی صاریق ویا عقال احتمال که خوشلرینه کیتمز . فقط اونوتماسونلرکه بو مستثنا مملکته ینه کندیلری نفخ حیات ایلیه جکلردر . حتی بابالرینك سیمالرنده بیله بویله بر معنای شکایت مندمجدر .

طول کرمده قادین حیاتی ثروتله‌ده یوکسلمیور . بوراده قادین آز چوق بر کویلودر . کویلولرك سربستیٔ حیاتیسندن حصه‌دار اولان بو قادینلر سربست کزر وسربست یشارلر . اساساً کییدکاری البسه (هدوم) نامیله ایکدن معمول اوکی آچیق انتاری، باشده ایکدن (شمبر) دینیلن بر باش اورتو ، انتاری اوزرنده‌ینه ایکدن بر قوشاق (حزام) .. وبونلر هپ بویله کزرلر . باشقه بر لباسه احتیاج کوسترمزلر آنجق طول کرملی مأمور عائله‌لری چارشف قوللانیرلر . مع مافیه بوراده قادینلرك جزوی بر موقع

اجتماعيلرى بولونديغنه ذاهب اولمامليدر . حتى قادينلر ذكر ايدلمك لازم كلديكى زمان بعض كويلرده « حاشا حضوردن » معنا سنه اولمق اوزره « اجلك الله » ديرلرمش . بناءً عليه بورانك قادين حياتى حقنده باشقه برسوز سويلمكه لزوم قالماز . يالكز مرحوم فكرتك بر مصراعى خاطره كتيرلمليدر :

ألبت سفيل اولورسه قادين آلچاليربشر .

فقط بوراده كى سفالت حياتيه نك دائره سى دها واسعدر . معنوى حيات اكلاشيلمادقدن صكره نامتناهى اراضينك ، نا محدود مزروعاتك آلتون وكموش كتله لرينك نه اهميتى واردر . ؟ . فن وصنعت بوراره آديم آتمايوركه . بر سطوت كاذبه وصوكره اوفاق وباياغى بر نفوذ يازيقلر اولسون كه بو قيمتدار طبقه يه كافى كليور .

بو طبقه دن صوكره طول كرمده اوچنجى قسم اهالى واردركه ايشيله كوجيله مشغول اولان كوچوك سرمايه صاحبلرندن ، زراعدن متشكلدر . بو طبقه منسوبيننك سرمايه سى بيكدن بش بيك ليرايه قدر ، كليرى يوز ليرادن بر قاچ يوز ليرايه قدردر . بونلر بسيط يشارلروطبقهٔ عاليه نك نفوذى آلتنده اكثريا بر آلت مثابه سنده قاليرلر . مع مافيه بونلرك لسان عربيه وقوفلرى وعلمدن نصيبلرى برچوق متمولان عظيمه دن فضله در .

دردنجى طبقه يه كلنجه — اكثريتى بونلر تشكيل ايدر — كويلولر (فلاحين) طبقه سيدر . بونلرك اموال واملاكلرى مفقوددر . اجرتله ايش كوررلر وديكر طبقه لر اهاليسنه تماميله تابعدرلر . اونلرك حسابنه چاليشيرلر . حتى اوطوردقلرى اولرده ، قولوبه لرده كنديلرينك دكلدر . سنه نهايتنده آنجق يدكاريله قاليرلر . هيچ بر ثروت اللرينه كچمز . بوتون قضا داخلنده أيادئ عامله تماميله بونلر اولدقلرى حالده حياتدن ومدنيتدن اك آز نصيبى آلانلرينه بونلردر . دنيا ايله آنجق معده علاقه لرى واودر . باشلرنده كى سياه عقالى جبه نى (بشت)ى وآياق قابى (مداس)ى اوزون سنه لر محافظه ايدرلر . قادين ، اركك ، چولوق ، چوجوق ، بيوك ، كوچوك هپ چاليشيرلر . فقط دائما زواللى وبى اعتبار قالانلر ، سراپا بر نسيان اولانلرينه بونلردر .

خطوط عموميه سنى چيزديكمز بو طبقه لرك كنديلرينه مخصوص بعض اوصاف مميزهٔ حياتيه لرى بولونديغنى اونوتمايالم . نته كيم ايلك وايكنجى طبقه منسوبيننده بعضيسى سوريه نك معروف بر قاچ غزته سنه ده آبونه در . صباح آقشام اولرنده ، ديوانلرنده اوطورديغى زمان بوتون اتباع ومنسوبينى اطرافنده بيريكير . كنديسى ده احوال عالمدن باللانديره باللانديره معلومات ويرر . ياخود علوم شرقيه يه وقوفى بولونديغنه قائل اولدقلرى بر ذاتك بر حكايهٔ تاريخيه سنى ياخود بر حقيقت دينيه يه دائر ويرديكى ناشنيده ايضاحاتى ديكلرلر .

فقط بر مدت دنبرى طول كرمده ده (ديوان) حياتى انطفايه يوز

طوتمش ايمش . قصبه نك بوتون كنجلرى وبالخاصه اصحاب املاكدن اولانلرى طول كرمك اوته سنده بريسنده آچيلان اوچ قهوه ده وقتلرينى كچيريور . وبالخصوص استاسيونده كى بارك بو خصوصده پك بيوك بررولى اوليور ايمش . بو طبقه قادينلرينك ده بعض مأمور عائله لريله تماسلرندن دولايى كنديلرنده مودا احتياجلرى ده يواش يواش اوياتمغه باشلامشدر . طول كرمده (سترى) تعبير ايديلن قادين البيسه لرى اكثريا يافاده وياخود نابلسده ديكديرلمكده در . بو زنكين عائله لر شام وبيروت معمولاتندن اولان حلياتله ده تزين ايدرلر . دها اشاغى اولان طبقه لرده غزته اوقومق وامثالى احتياجات مدنيه هنوز بليرمه مشدر . حتى عاميانه حكايه لر ، قصه لر بيله اوقومق خاطرلرينه كلمز . حافظه لرنده برتك مصراعه تصادف ايتمك مشكلدر . كويلولر قهوه ده اوطورمه سنى وياخود اويون اوينامه سنى بيلمز . بر كويدن طول كرمه آنجق اشيا صاتون آلمق ايچون كلير . واو زمان دوغريدن دوغرى يه دكانك يانينه قوشار . اورايه يره چومه لير اوطورور ، اطرافنه ذكايه دلالت ايتمه ين بر نظرله باقيشير ، دورور . قادينلرك ايسه باشلرنده بر رنكلى تاقيه واردر . اونك آلين طرفندن بويونه دوغرو بورونك اوزرندن كچمش وهر ايكى يانينه پاره لر ديكيلمش بر بورونلق واردركه سيماسنى نيم اورتر . قولاقلرنده (تراچه) نامنده زنجيرلى ودائره لى كوپه لر بولونور . نابلسك جنوب طرفنده مستعمل اولان حليات قديمه بوراجه اسكيمش ايمش . بوتون بو زينتلريله عرض وجود ايدن قادينلر اللرنده نه وار ايسه هپسنى دكانجى يه براقير . ودائما بورجلى طول كرمدن آيريليرلر . يولده صاللانا صاللانا قوللرينى آچارق يورركن اللرنده ، بيلكلرنده ، يوزلرنده ، اوست وآلت دوداقلرنده ، آلينلرنده كى (وشم)لر كوزوكور . بوراده كى كويلولرك (وشم) لرى ده پك غريبدر . الده قاريشيق بر ضرب اشارتى اطرافنده نقطه لر ، صوكره بر خط مستقيم اوزرنده متعدد عمودلر ؛ كوچوك دائره جكلر ؛ اوست دوداق اوزرنده مثلثى اوچ يلديز ؛ آلت دوداق آلتنده بر قوس وكوچوك چيزكيلر صورتنده اشارتلر ياپارلر . ارككلر دخى قوللرينه قيليج رسمى ياپديرمق واسم يازديرمق اكثريا معتاددر .

بو طبقه دن اولانلر افنديلرينك اولرينه كلدكلرى زمان اكثريا دائره دن خارج بر محلده بكلدكلرينه وافنديلرينك حضورنده ده حق كلامه مالك اولمدقلرينه باقيليرسه حياتدن نه قدر نصيبلرى بولونديغى قولايجه تصور ايديله بيلير . مع ما فيه سعادتده نسبى دكلميدر . بونلرك نظرنده بر پارچه بولغور ، بر قاچ حبه بوغداى ويا آرپه كنديلرينى مسعود ايدەجك اولدقدنصكره نه ده نيلير . حياتك اذواق كونا كونى طاتوب ده نه ياپه جقلر ؟..

وارسون ، هر شى كنديلرنجه مجهول قالسون . دنياىى ده بيلدكلرى كبى بيلسينلر . بو اونلره كافى كلير . افنديلرى ده احتمال كه بونى دوشونه رك بو معصوم ، بو صاف كتله نك

ذهنلرینی بولاندیرمق ایستەمیور . فقط بونی‌ده قبول‌ایتمك ایچون انسان نه قدر صافدرون اولمق لازمدر .

[٢] — **طول‌کرمده اعتیادات اجتماعیه وادبیات** — طول کرمده موجود بللی باشلی عادات‌اجتماعیه‌بی شبهه جواردن وباخصوص‌نابلسدن ملهمدر . بناءً علیه موقع‌اجتماعیلری یوکسك‌اولان اهالی کرك دعوتلرنده وضیافتلرنده وکرك ختان،ازدواج‌وولادت‌مراسمنده، حتی جنازه مراسمنده بیله نابلسلیلری تقلید ایتمك ایسترلر. بونك ایچوندرکه‌چوجوقلرینك اویونلری ، بویوکلرینك اکلنجه‌لری وعمومیتله حیات بیتیه‌لری خصوصیت ارائه ایتمز . یالکز بورانك کویلو حیاتی آیروجه اوصافه مالکدر . هله بنی صعب کویلرنده وبنی صعبك کویلو طبقه‌سنده اصول ازدواج غایتله جالب دقتدر . بر کویلو ازدواج ایده‌جکی زمان اونك نامنه ایلك آدیمی آته‌جق اولان ولیسی ویا پدری دکل،کویك ویامحله‌نك مختاریدر . مختار بر صلاحیت واسعه ایله قیزك ابوینی ایله کوروشمك حقنه مالکدر . واکثریا مختارك تنسیب ایده‌جکی شروط مرعی الاعتبار اولمق معتاددر . مختار طرفینك حالت مالیه‌سنه نظراً بش‌ایله یوز لیرا آره‌ سنده بر مهر (قید ، صداق رقبه)قرارلشدیرر. وددت البسه (هدوم) ایله (هدوم اللفیه) تعبیر ایدیلن قیمتدار بر البسه‌نك کوه‌کی طرفندن آلنماسنی تنسیب ایدر . بو قیمتدار لباس ایسه قیزك باباسنه ویاخود ولیسنه عائد اولور .

مختارك تنسیب ایتدیکی بو شرطلر درحال تنفیذ ایدیلیر . مهردن بر مقدار مناسبی قیزك ولیسنه تسلیم اولنورکه بوندن قیز ایچون بر شی صرف اولونماز . بونی متعاقب (کتاب) نامی ویردکاری نکاح قیلیر . بونك اوزرینه زوج جهازی حاضرلامغه باشلار . بالطبع بو حاضرلقله زوج منسوبیننك نابلسه مشترکاً کیتمسیله وهپسنك انضمام رأییله تمام اولور . البسه اکمال اولونجه ینه زوج طرفندن قادینلر طوپلانیر . البسه‌لری تپسیلر ایچنه قورلر . او اثناده مراسم تشییع اجرا ایدیلیر . بر قسمی هپ بر آغزدن :

(عائله رئیسنه خطاباً)

ضفناك یا بنی فلان

اطلع وحي ضیوفك

« سکا بوکون مسافر کلدك . چوق‌ده مسافرلریکی قارشولا » ..

دیه باغیرر . قسم دیکری ایسه جواب ویرر :

والله لا حیي ضیوفي

واذبح الیوم خاروفي

« تا کری حقیچون بوکون چوقوب مسافرلرمی استقبال ایده‌جکم وقوزومی، اونلر ایچون کسه‌جکم » .

نهایت البسه بوکا بکزه‌ین ترنمات ایچنده کلینك اوینه ایصال اولونور . بونی تعقیب ایده‌ن اوچ ، درت کون ظرفنده البسه‌لر بیچیلیر ودیکیلیر . ختامنده کوه‌کی اوندن بر قاچ قادین کلینك‌اوینه کیده‌ر . قیزك اللرینه (حنا) قورلر وکندیسنی سوسلرلر. بو مراسمده بیتنجه قیزی آته بیندیررلر . اوزمان قادینلر نشئه وشادی ایچنده ینه ترنمه باشلارلر :

جیبو الفرس ، حنو الجرس ، قوم ارکبی یازینه

بحیات ابوك وخالك قوم ارکبی لحالك ...

« آتی کتیریکز اونك چاك سس ایشیدلسون ، ای بورانك یکانه زینتی ، قالق ، آنه‌بین ، باباك ودایه‌ك باشی ایچون اولسون، کندی کندیکه‌بین »

قادینلرك های وهوی‌شطارتی ایچنده کلین آته بیندکدنصکره ینه کوه‌کی طرفی شو صورتله شکران خوان اولور :

کثر الله خیرکم ولا عجبنا فی الذائب غیرکم

« بز اقربا ومتعلقات ایچنده سزدن بشقه‌سنی بکنمه‌دك ، ترجیح ایتمه‌دك ، الله‌سزك خیرکزی مزداد ایتسون .

کلینك اطرافنی قادینلر بالطبع احاطه ایدر . باخصوص یولده کیدرکن هر کویدن نامحدود قادینلر طاقیلیر . قافله بوس بوتون کسب ازدیاد ایدر . حتی بوتون آشنالر انك یاننه قوشار ومندیل‌ده باغلارلر . مندیل باغلایانك یاننده قیز بر مدت مدعو بولونور . وبوبله‌جه دعوت طوفانلری ایچنده کوه کینك اوینه واریر، کندیسنه صو وخمور کتیریرلر . بر معتاد خموری صولایوب اوینك قپوسنه الصاق ایتدکدنصکره قیز اللر اوزرنده اوه داخل اولور . اوه‌کیررکن قدومیه‌لر باشلار :

الفرحه فرحی، والبیوت بیوتی ، الفرحه عندی یاصدیقه فوتی،الفرحه‌عندی یاعدوه موتی الفرحه فرحی والدیار دیاری ، والفرحه‌عندی‌یاصدیقه تعالی ، تعالو وهنونی یاکل اهلی ..

ترجمه‌سی

«سه‌وینج‌نم سه‌وینجم؛اوده‌نم اومدر . ذوق وشادی بوکون نم یانمده‌در . ای محبه کل ، سن‌ده داخل اول سرور وطرب نم یانمده‌در. ای رقیبه سن اول . سه‌وینج‌نم سه‌وینجم، اوده‌نم اومدر . ذوق وشادی بو کون یانمده‌در . ای محبه‌کل . کلیکز . هپکز کلیکز . بوتون اقربالرم کلیکز وبنی تبریك ایدیکز . »

کلین کیردکدنصکره زوج اوه‌داخل اولور . او زمان بوتون موجود قادینلر اللرینه

بر صوپا آلیر وكووه كینك اوزرینه مشتركاً هجوم ایدر وكندیسنی بو صورتله قارشولارلر. زوج بیدیكی دایاقدن ممنون زوجه‌نك یانینه قوشار. هر ایكیسنی مندر اوزرنده اوطورتدقدنصكره هر ایكیسنك باشلرینی بربرینه اورور. وعادتا طوس یاپدیررلر. بونی متعاقب رقصلر باشلار. (زلیطه) نامنده‌كی قادینلر بر طرفدن دف چالارلر. دیكر یاندن قادینلرك (لو، لو، لو، لو) سی سمایی طوتار. او اثناده (دبكه) لر مشترك رقصلر باشلار. بر مدت صوكره زوج وزوجه‌یی ترك ایتدكارینی متعاقب سلاح آتارلر. یدی كون رقص وفرح دوام ایدر. جوار شرقیلری تكرار ایدیلیر. غزللر، موالار سویلنیر واوه زیارتجیلر آقین آقین كلیر. جمله‌سی طوز، یاغ، پرنج كبی كویلو هدیه‌لرینی مستصحباً قوشار واوراده بر حیات تعاون واشتراك ایله كونلرجه وقت كچیریرلر.

طول كرمده دوكون زمانلرنده‌وآنات ذوق وطربده تكرار ایدیلن بو عمومی خلق قوشمه‌لرندن باشقا قصبه‌نك ومحیطك روح صنعتكارانه‌سنی كوستره‌جك بر اثره تصادف ایدلمز. مع مافیه اك كوچوك نینیلرنده بیله كویلونك روح معصوم ذی سكونی تبلر ایدر:

تهلیل (نینی)

بدو ینام ویتهنا — یاریتو مایغیب عنا

بدو ینام نومه هنیه — نومة الحجاج فی البریه

بدو ینام فی سریره — یاالله یحفظو یاالله یجبرو... الخ

مآلا ترجمه‌سی

«اویویه‌جق وفرحلنه‌جق. كاشكه بزدن اصلا آیرلماسه. اویوسون وفرحلنسون. وشونی دیله‌رم‌كه طاتلی طاتلی اویوسون. حاجیلرك چولده‌كی اویقوسی قدر طاتلی اویوسون، بشیكنده اویوسون وتاكری اونی قوروسون. واونك یاردمجیسی اولسون.»

مع مافیه كوكل آرزو ایدر ایدی‌كه بو معصوم كویلولرك یاورولری ایچون اوزله‌دكلری اویقونك مدتی‌ده محدود اولسون. حالبوكه بو خواب معصومانه‌نه قدر درین وسوره‌كلی‌در. اونلرك بوتون حیاتنی قاپلایورده اونلر حالا بوندن بی خبر. صبور ومتوكل متمادیاً اویویور، اویویورلر.

٤ — طول كرمده احوال صحیه

قصبه‌نك وضعیتندن بحث ایدركن اولرینك جواره نسبتله منور اولدقلرینی وقصبه‌نك بر قاچ ساعت امتداد ایده‌ن بر اوه‌یه ناظر اولمسی واوكنك آچیق بولنمسی حسبیله‌ده دها هوادار اولدوغنی ظن ایدرسه‌م ذكر ایلمش ایدم. بو اعتبارله طول كرم بنالرینك

قسم اعظمی شرائط صحیه‌یه موافق بر طرزده انشا اولونمشدر، دینیله بیلیر. باخصوص موقعك هواسی بر آز رطوبتلی اولمغله برابر شكایت ایدیله‌جك بر درده‌ده دكلدر.

هوا اكثر زمانلرده معتدل دوام ایدرطورور. هله طول كرمك محفوظ صویی بوراسی ایچون اساطیر ایرانیه‌یی خاطره كتیره‌جك بر آب حیواندر. وقتیله بو قصبه صویوزندن بك الیم اضطرابلر چكر وحتی اوته‌ده بری‌ده آچیلان طوپراق اویوقلرده طوپلاتدیریلان صوبیریكنتیلرینی بوتون بولانیقلق وكیرلیلكیله ایچرلرمش. بالطبع بو صیقینتی شیمدی بر طرف اولمش ایسه‌ده صویك آزلغی ینه قصبه‌یی قیوراندیریور. مع مافیه قصبه‌نك جوار كویلره نسبتله بنا، صو وحتی هوا اعتباریله جیادتی یوزندن درکه طول كرمده‌صوك زمانلرك ساری وعمومی خسته‌لقلری، تیفوس وقولرا آفتلری بوراده اجرای حكم ونفوذ ایده‌مه‌مشدر. هر نه‌قدر بر قاچ تیفوس وقوعاتی اولمش ایسه‌ده هركون كیدوب كلمكده‌اولان تره‌نلرك حصوله كتیردیكی بیكلرجه انسان اختلاطلری میاننده بو قدری طبیعی كوروله‌بیلیر. مع مافیه خسته‌لق بوراده، اولدیغی كبی اطفا ایدلمشدر. قولره‌رایه ایسه طول كرمده اصلا تصادف ایدلمه‌مش ایمش. حالبوكه فرنك اینجیرینك وباخصوص قارپوزك پك مبذول اولدیغی بو مملكتده قولره‌رانك باش كوسترمسندن قورقولور ایدی. بناءً علیه بو ایكی فلاكتدن قورتولمغه موفق اولان طول كرم قصبه‌سنه مسعود نظریله باقیله‌بیلیر.

یالكز بو قصبه‌نك صحتنی هر دقیقه تهدید ایدن موضعی عامللر واردركه بونلری‌ده ذكر ایتمكلكمز لازمدر. طول كرمك ایكی ساعت اوزاغنده ایكی كیلومترو وسعتنده (قطوریه)، (بصه) وبر كیلومترو مربعی احاطه‌سنده بولونان (بركة عطا) بطاقلقلری هرآن طول كرمده وجوار كویلرنده (حمای مرزغی) نك ظهور وانتشارینه سببیت ویره‌ن اوچ منبع مرض حالنده‌در. باخصوص بطاقلقلره یاقین اولان (جلیل)، (حرم) (قلنسوه)، (جت)، (قاقون)، (زیته)، (عتیل)، (باقا) كویلرنده‌كی تخریبات نظر دقته آلنیرسه سنوی یوزلرجه مصابینه تصادف ایدلدیكی وبو مصابلردن ینه سنوی یوزده اون نسبتنده تلفات وقوعه كلدیكی كورولیور. عین زمانده موقع طبیبنك افاده‌سنه نظراً طول كرم وجواری طوپراغنده مواد عضویه چوق بولوندیغی ایچون بو حال حمای مرزغی نك بورالرده ازدیاد نماسنه سببیت ویریورمش.

مع مافیه بو خسته‌لقدن دها آجیقلی بر مرض واردركه دوغرودن دوغرویه اهالینك تسبب واهمالندن نشأت ایدیور. اولجه سویلدیكمزی بوراده تكرار ایده بیلیرز. قصبه‌نك خارجدن منظره‌سی نه‌قدر كوزه‌ل، تمیز وظریف ایسه شكل داخلیسی او نسبتده كیرلی وقابادر. طول كرملیلرك واونلردن بالخاصه كویلولرك كونلرجه یوزلرینی واللرینی ییقامدیغنی ایشید

يرسه‌ك تعجب ايتماملى بز . قصبه‌ده بر تك حمام بيله موجود دكلدر . بعض فداكاران تميز ييقانمق اوزره نابلسه قدر بش آلتى ساعتلك اختيار زحمت ايتدكلرى واقعدر. ديكر طرفدن صويك ندرتى بالطبع اوساخك تزايدينى انتاج ايديور . اقليمك حرارتى واكثريا آچيق اووه‌ده أسن روزكارك كتيرديكى قوم وطوپراق دانه‌لرى دخى علاوه ايديليرسه بو خسته‌لغك نه اوله‌جغى درحال اكلاشيلير:

فى الحقيقه (رمد صديدى) خسته‌لغى بوراده دهشتلى اجراى تخريبات ايليور . بوتون قضا اهاليسنك يوزده اللى‌سى بو خسته‌لغه محقق طوتولمشدر . وبوندن يوزده اوننك كوزلرى شمديكى حالده اعمادر . بوراده كورلك پك آز بر ملاحظه ايله حس ايديله‌بيلير . مثلا جوار كويلره موصل بر يولده لا على التعيين بر كونده دوروب ده كلوب كچنلرى معاينه ايتمك كافى كله‌جكدر .

بوندن ماعدا بوتون نابلس وملحقاتنه وبلكه دها بر چوق محللره شامل بعض خسته‌لقلرمز واردر كه طبيعتيله بوراده بولونيور . ازدواجلرك ، تولداتك فضله‌لغى نسبتنده چوجوق وفياتنك زياده‌لكى ، دوغان چوجوقلرك ضعيفلكى ، پك كوچوك ياشده ار ككلرده باشلايان عنان ، قادينده اركككده موجود قانسزلق حقنده‌ده اطاله بحث ايتمك زائددر . يالكز شونى ده سويله‌يه‌لم كه سل الرئه ، قلب خسته‌لقلرى ، فرنكى كبى بويوك ديمكه آليشديغمز خسته‌لقلره بوراده پك آز تصادف اولونيور .

هرحالده بو ملاحظه‌دن آكلاشيلديغى وجهله طول كرم قصبه‌سنك حالت صحيه‌سى بالطبع جالب ممنونيت بر حالده بولونمامقله برابر موجب تلاش ده دكلدر . درج ايتمكى زائد بيله كورديكم تدابير معلومه‌يه اك كوچوك بر مقياسده توسل ديه بيليرم كه بورانك عوارض صحيه‌سنى ازاله‌يه كافى كله‌جكدر . احتمال كه شمدى‌يه قدر بر چوغمزك بويله دوشونديكى وبويله بيلديكى حالده ذى قيمت بر نتيجه‌يه دسترس اولونامامسى ايسه نه غريب بر حالدر . هر سنه كچدكجه حال ينه عين حال؛ خسته‌لق ينه عينى خسته‌لق . عوامل مرض ايسه ينه عينيله باقى . بونلرى كورور ، حس ايدر وبيليرز . وينه بر شئ يوق .. بو ايسه شبهه‌سز اك بيوك مرضمزدر .

— ٩ —

طول كرم — ملبس يولى

١ — قلقيليه‌يه دوغرو

طول كرمده اوتل حياتمز پك تحملفرسا بر صورتده مرور ايتمشدى . باخصوص اويقوسزلق يوزندن بيتاب قالان وجودلرمزى بر مدت ديكلنديرمك بزم ايچون اك

قطعى وصريح بر احتياج اولمشدى . كونشك دوغماسنه‌ده دها چوق وقت واردى . ارض فلسطينك اسرار آلود وسكون پرور نكهت ليليه‌سنى آچيق قالان پنجره‌دن نوش ايديوردق . شيمدى هر طرفده اسحق صدالرى تموج ايلين اووه‌لر ، اسمر وعنبرين بردرياى مستى حالنده نا متناهيلكلره دوغرو اوزانيور واك هجرا افقلرندن بزه بر نسيم تسليت اتحاف ايديوردى . اوزون بر زمان كچمشيدى .. سمانك صوك ييلديزلرى حالا پيريل پيريل پارليوردى . نهايت (عنبته) افقلرنده كوك محترزانه آغاريركن قاپومزه اورولدى : « آرابه كز حاضر » ديديلر . بز توقف ايتمكسزين قوشدق وبر اسكلته پك بكزه‌ين آرابه‌يه آتلاديغمز زمان اعتراف ايتملى يم كه جمله‌مزك باشى دونيوردى .

آرابه استاسيون يولنى طوتدى . بر قاچ دقيقه صوكره طول كرم غارندن كچركن كونش متبسم نورلرينى رهكذارمزه دوكيوردى . شمدى قيرمزى رنكلى يافا طريقى اوزون انحنالر ياپارق كوزك تعيين ايده‌بيله‌جكى مسافه‌لره قدر اوزانيور . وآرابه سس‌سز قايوب كيديوردى . بز باشلرمزى اكثريا آرابه‌نك كنار تخته‌لرينه لاقيدانه دايامش، طول كرمه قوشانلرى نيم بر تماس نظرله تماشا ايديوردق . بعضاً انكارينى بللرينه ايليشديره‌رك وهر ايكى ألنى صاللايه‌رق يورغون آرغين يوروين كويلو قادينلرى متماديا باشلرنده يغورت سبزه، ويا حبوبات ويابشقه بر شى طاشيوب كوتوريورلر . بعضاده قادينك، دائما مركبه بينن اركككنك آرقه‌سنده مطلقا بر شى يوكلو اولديغى حالده كچديكى نظر اسفله كورولويوردى . اووخ بورانك اركككلرى نه‌قدر خشين ومرحمتسزدى..

صاغ طرفدن واوزاقدن (ارتاح) ، (قلنسوه) كويلرينى وصولدن (فرعون) (طيبه) كويلرينى ترك ايده‌رك بويوك بر سرعتله جنوبه دوغرو قوشيوردق . ينه پك اوزاقلردن وصاغدن (طيره) صولدن (المجدل) ى قطع ايتدك . حركتمزدن ايكى ساعت كچمشيدى . نهايت (قلقيليه) ناحيه مركزينه وارنجه حكومت دائره‌سى اوكنده آرابه‌دن ايندك . درت بيك نفوسه مالك اولان بو قصبه‌نك حكومت دائره‌سى ومكتب ابتدائى بناسى خارجده وپك هوادار بر يرده انشا اولونمش ايدى .

اوزاقدن قصبه‌نك اولرى سياه ودرت كوشه‌لى طوپراق ييغينلرينه شبيه كوزونيوردى . قصبه‌نك آرقه طرفنده وينه اوزاقلرده يكى ياپيلمش بر بنايى كوستريديلر . «وبوراسى استاسيوندر» ديديلر: فى الحقيقه ترن بورادن كچيوردى . مع ما فيه قصبه‌ده پك آز آثار حيات رونما اولمش ايدى . هنوز تشكل ايده‌ن بلديه‌نك وارداتى آنجق بر ايكى مأمور معاشنه كفايت ايديوردى ، باخصوص قلقيليه ساكنلرينك جواره نسبتله پك چوق فساد وتزويره دوشكون اولملرى حسبيله قصبه‌لرينى دوشونمكه وقت بولامادقلرى پك واضح

آکلاشیلیوردی . ادعا ایدلدیکنه کوره مصنع بر دعوای بهتان ایچون بیك کشینك بیله مجتمعاً کذب اوزرینه شهادت ایتدکلری واقع اولورمش . بونك ایچوندرکه فساد وتزویرده قلقیلیه کویا بر نجبلکی احراز ایدییورمش .

٢ — قلقیلیه نك احوال عمومیه سی

حرم ناحیه سنك مرکزی اولوب ٤٠٠٠ نفوسی واردر . بو نفوسك ٦٠٠—٦٥٠ یسی الیوم سلاح آلتنده در . ١٠٠ نفر حال فرارده در . سفر برلکدن بو آنه قدر بتون کویلرده اجرای تخریبات ایدن آفاتدن تیفوس خسته لغی (٧٠) کشینك مالاریا وحمای راجعه خسته لقلری ٣٠٠ کشینك محوینه سببیت ویردی . الك زیاده اختیارلرله قادینلر مهلك میقروبلره آز مقاومت کوستریورلر . ناحیه یه یدی کوی ایله بر مزرعه مربوط اولوب مجموع نفوسلری قلقیلیه نککندن بر آز نقصاندر . ناحیه داخلنده شمدیکی حالده وفیات تولداتدن فضله در . بتون نابلس سنجاغنده فساد وتزویرله مشهور اولان مرکز ناحیه اهالیسنك معارفه اولان هوسلری سائر بنی صعب کویلرنده اولدیغی کبی ایجه در . غایت صحی بر طرزده کارکیر اوله رق انشا ایدیلن وحتی ایلروده یاپیله جق کوی مکاتب ابتدائیه لرینه نمونه اتخاذ ایدلمکه شایان اولان مکتب ابتدائیسنه ١٥٠ — ١٦٠ طلبه دوام ایتمکده در . کویده اوقومق ویازمق بیلنلر ٤٠٠— ٥٠٠ آره سنده تخمین اولنیور . کویك فحشیاتی ، عشرتی پك آزدر .

ناحیه ده ایکی سنه اول احداث ایدیلن بلدیه نك کچن سنه کی وارداتی ٢٥٠٠ غروشکن بو سنه ١٢،٠٠٠ غروشه ابلاغ ایدلدی . بو مبلغك تقریباً ٣٠٠٠ غروشی رئیس ، کاتب وچاوش معاشاتنه تخصیص ایدلمشدر . متباقیسنك نره یه صرف ایدلدیکنه بر درلو عقل ایردیره مدم . چونکه سرا پا پیس ، غیر صحی وقرانلق کوی قلبه لرندن متشکل قلقیلیه ده اجرا آت بلدیه تحریسنه قیولمق بوش یره وقت غائب ایتمك دیمکدر . زنکین و ١٥٠ غروش کبی اهمیتسز بر معاشه محتاج اولمادیغندن فرح فرح وظیفهٔ ملیه سنی مجاناً ایفا ایده بیلمسی لازم اولان شمدیکی بلدیه رئیسندن احتمال ایلروده جدی ایشلر کوره بیله جکمزی امید ایده لم .

ناحیه نك بللی باشلی محصولی داری اولوب سنوی حاصلات (١٠) بیك کیله راده سنده در . بوندن بشقه ناحیه ده موجود (١٤) پورتقال باغچه سندن سنوی ٥٠٠٠ صندوق پورتقال حاصل اولوب بو محصول یافه یه سوق اولنمقده در .

قلقیلیه کوینك اطراف اربعه سی انبیای کرام واولیای محترمه مرقد ومقاملریله قوشادلمشدر : شرقنده نبی الیاسك مقامی وغربنده حضرت یعقوب اولادندن بنیامین

علیه السلامك مرقد شریفلری وصحابهٔ کرامدن سراقه نك تربه سی وشمالنده کائن ارتاح کوینده حضرت یعقوب علیه السلامك کریمهٔ محترمه لرندن اون ایکی مخدرات مدفون اولوب جنوبنده دخی طلحه وزبیر علیهما السلامك مقام مبارکلری موجوددر .

بنی صعب قضاسنده جلجولیه قریه سنده آثار قدیمه دن بر جامع شریف ایله بر خانه وقاقون وبرج العطوعه وقلنسوه قریه لرنده بر ر قلعه ومذکور قلنسوه قریه سنده دولت ایوبیه آثارندن غایت جسیم بر حوض دخی واردر .

ساحل قضاده فنیکه لیلر زماننده معمور اولدیغی کبی یونانیلر وقتنده دخی (ابولونیا) نامیله یاد اولنان واهل صلیب محارباتنده مواقع مهمه دن معدود اولان (ارسوف) شهر قدیمنك خرابه سی موجوددر . مجاهد اکبر صلاح الدین ایوبی حضرتلری اهل صلیبی بوراده دخی الیم بر هزیمته اوغراتدقدنصکره اهمیت حربیه سنی اسقاط ایچون شهر مذکوری تخریب ایتمش ایدی .

طول کرم قصبه سنك ناظر اولدیغی منبت ومزروع اووه نك منتهاسنده ومرکزدن اوچ ساعت بعدنده واقع (ابو زابوره) اسکله سنك محفوظ وطبیعی بر لیمانی موجود اولوب اوفاق بر همتله مذکور لیمان تجارت بحریه یه صالح بر حاله افراغ ایدلدیکی صورتده بتون قضایه بیوك بیوك فائده لر تأمین ایده جکی محققدر .

٣ — ملبسه دوغرو

قلقیلیه دن بر آن اول تباعد ایتمك احتیاجیله آیریلیرکن بی شبهه ایچین ایچین آغلیوردق . بر مدت صوکره محیط بوس بوتون ده کیشمشیدی . شیمدی هر ایکی طرفنده اکثریا فرنك انجیرلری بولونان قوملو یوللردن کچیوردق . جوارمزدن متمادیاً کچنلرك کوزی یا اعمی ویاخود رمدلی ایدی . قیزغین بر کونش اورته لغی قاووریوردی . یولك هر ایکی طرفنده بعضاً قارپوز ویا قاوونله مزروع یرلره وبعضاً ده سیسام اکیلمش تارلالره تصادف اولنیوردی .

بر ایکی ساعت کچمشیدی . آرتیق بیروت ولایتنك الك جنوب بر نقطه سنده بولونیوردق . بر آز صوکره قدس طوپراغنه داخل اوله جقدق . شیمدی یرك زراعتی پك محسوس بر صورتده تبدل ایتمشیدی . بونك عواملنی ذهنمزله آراشدیرییوردق . ایچمزدن بری « آرتیق یهودی قولونیلرینه کلیورز » دینجه اویقودن آییلمش کبی کوزلرمزی آچدق . فی الحقیقه بز (ملبس Moulabbis) ه دوغرو قوشیور ویهودیلرك فعالیتلرینی پك یاقیندن تماشا ایچون صبرسزلانیوردق . بورالرده چالیشقان بر الك دولاشدیغی پك واضح حس اولونیوردی . حتی سؤاله احتیاج بیله کوسترمه دن کوچوجك آرابه جیمز ایضاحاتی ویرمشیدی :

— بورالری هپ اسلاملرك ایدی . فقط بو قدر منتظم دكلدی . شیمدی یهودیلرك النه كچدی . باقیكز نه قدر كوزللشدی..

وایچندن درین بر آه چكه‌رك علاوه ایتدی :

«بوتون بو یرلری یهودیلر یواش یواش آله‌جق و بوتون اسلاملری بورادن قوغاجقلرمش. شیمدیدن قوغدیلریا . یالكز شیخ رباح أراضیسنی صاتمادی .» دیدی و الیله اشارت ایتدی :

«ایشته شو اوزاقلرده‌كی بیوك باغچه‌لك و بیوك أراضی واو بیوك كوشك‌ده اونك‌در . ملبس ده اونك آرقه‌سنده‌در .»

كوچوك آرابه‌جینك متوكلانه سویله‌دیكی سوزلر پك درین بر فریاد شكایتی حاویدی . فقط كندیسی یالكز بر حكایه آكلاتدیغنه قائل ایدی . بیلمیوردی كه بزی یاره‌لیوردی .

— ایسترمیسكز شیخ رباحه كوتوره‌یم؟ ..

جمله‌مز دوشونمكسزین قبول ایتدك . آرابه لوانطه چیچكلریله و سكود آغاجلریله مزین كولكه‌لی و قوقولی یوللردن كچمكه باشلادی . نهایت پورتقال ، موز ، خورما آغاجلری آره‌سنده شلاله‌لر یاپارق آقان پارلاق و بیوجك بر ایرمق كنارنده ایندك . كوشك كوزوكمش ایدی .

بوتون ظریف كوشكی، بوتون باغچه‌یی و بوتون دكرمنی دولاشدق . اوراسی عادتا نیم متروك بر حالده ایدی . نه‌دن صوكره بورانك بكجیلری كلدی . آنجق بزی تشییعه موفق اولمشلر ایدی . اعتراف ایتملی‌یم كه بوتون سوریه قطعه‌سنده بو قدر مذبذب و محتشم بر كذركاهه دها تصادف ایتمك محال ایدی .

— ١٠ —

ملبس

١ — ملبسه كیركن

ملبسك مدخلی بر ساعت قدر دوام ایتمشیدی . شاهانه و مطنطن یولمز بعضاً اوزون و كنیش بر خیابان اولیور و بعضاً قیوریله ، قیوریله انحنالر یاپارق اسرار آلود بر یووه حالنده كورونیوردی . یولده بر تك طاشه تصادف ایتمك محال ایدی . آرابه‌مزك تكرلكلری قیرمزی قوم ییغینلری ایچنده یوزه‌رك سس سز سس سز ایلرلیوردی . ارض فلسطینك الك مستثنا بر محلنده بولوندیغمزی بزده تخمین ایدییوردق . هر ایكی طرفده یشیل و تازه چام آغاجلری كولومسیور و پورتقال لیمون باغچه‌لری (بیاره) لر بوتون انتظامیله جلب انظار ایدییوردی . بورالری نه قدر ایشلنمش و بورالری ایچون نه قدر آلین تری دوكمشیدی.

كذركاهمزی تشكیل ایدن لوانطه چیچكلری ، اوقالیپتوسلر ، چاملر و بوتون آغاجلر، الك كوچوكنه حتی الك ظریف و اوفق بر ماندارینه و نارنجه‌یه قدر بوتون آغاجلر بر تعادل ، بر توازن و بر تناسب طاشیوردی . بو توز یول و هر ایكی طرفی یشیل بر باغچه حالنده ایدی . باغچه‌لرك حدودی معدنی تل اور كولرله و قفسلرله آیرلمش ایدی . بونلرده اهتمامكارانه اورولمش تللردن عبارت ایدی . باغچه‌نك داخلی بو قاپولردن پك كوزه‌ل كوزوكیوردی . اكثریا بیاض چاقیل طاشلری ایله دوشه‌نمش اوزون بر یولدن صوكره كوچوجك ، شیق و ساده بر قولوبه . صوكره یاننده ظریف بر قاچ طاووق كومسی ؛ بر یده بر صو بوتوری ایشلیور و اكثریا باغچه‌لرك یان طرفندن قالین معدنی صو بورولری كوزوكیوردی .

اوكله‌دن بر ایكی ساعت كچمشیدی . قیزغین كونشك ضیاسی بعضاً صاراران و اكثریا قیزاران قوملر اوزرینه دوكولوركن ذی مال بر رائحهٔ ریك و غبار داغیلیور و اوته‌دن بری‌دن یایلان مستیده بر چام قوقوسی ایله بیرلشه‌رك بر رؤیای شعر و بیهوشی اتحاف ایدییوردی .

اورطه‌ده كیمسه‌لر یوقدی . بوتون بو مستثنا و قیمتدار اثرلری یاپان چالیشقان ألاری كورمك هیجانیله چیرپینیوردق . بعضاً بر پورتقال آغاجنك حریم سایه‌سنده دوران بر سیمایه تصادف ایدییوردق . باشنه قوجه‌مان بر شاپقه كچیرمش ؛ اوزرنده بر عمله كوملكی و قیصه بر پانطالون ، چیپلاق آیاقلری ایله كورونن اشخاصده پك قطعی بر كویلو قیافتی واردی . بری طرفده صاری صاچلی ، قرمزی یوزلو ، او كنده بیاض اوكلكله بر كنج قادین و یاخود پنبه ، بیاض ، تمیز بر قاچ طومبول چوجوق . بونلرده كویلو ایدیلر . بوتون بو الواح عائله‌یی تماشا ایدركن حیرتلر ایچنده ایدك . هر زمان كورمكه آلیشدیغمز انسانلر نه اولمشیدی . فقر و ضرورت ایچنده تشییع حیات ایدن او معصوم كتله‌نره‌ده ایدی . بز بری بریمزه باقیوردق . نظرلرمزده پك درین بر معنای استفهام واردی : بو یرلرده بزممی ایدی ؟ ... بورالری‌ده بزم طوپراقدنمی صاییلیوردی ... . آرابه متمادیاً ایلریله‌یوردی . نهایت اوقالیپتوس آغاجلری كوزوكدی . پك لطیف و صاف بر هواسینه‌مزی دولدیردی . كنیش، قوملو بر میداندن صوكره‌ینه اوزون بر خیابان سبزین صنوبر كورونمشیدی . بو یولك هر ایكی طرفنده قرمزی كاشانه‌لر كوزوكیوردی . بوراسی ملبس ایدی..

٢ — ملبسك وضعیتی، منظره‌سی و خطوط داخلیه‌سی

آرابه‌مز ، اوزرنده حروف عبرانیه بولونان شیق بر قاپو او كنده دوردی، ایندك . بر معتاد هر ایكی طرفنده كل آغاجلری ، چام فدانلری ، و حتی یاسمن فدانلری بولونان و اوزری ینه یاپراقلرله و چیچكلرله اورتولن كولكه‌لی طار بر یولدن كچدك . اطرافنی

پورتقال ولیمون آغاجلریله مزین ظریف بر بنایه داخل اولدق . یکی وپر سکون اوتلز بزه پك نظر ربا کورونمشیدی . اوتل صاحبی اختیار بر موسوی بزی تبسمله قارشیلادی . صالونده بیاض وتمیز بر اورتو ایله اورتلمش بر ماصه اطرافنده یورغونلغمزك مهم برقسمنی ازاله ایتدك . اوتل هرحالده پك کوزه‌ل ایدی . بوتون پنجره‌لرندن سه‌ویملی بر یشیللك کوزوکیور.. اوخ بوراسی نه قدر یشیل وظریف بر مملکت ایدی . مع مافیه بوتون بو أولر وبوراده یشایان انسانلرله آره‌مزده نه‌قدر درین اوچوروملر بولونیوردی . هرکس بزه پك یابانجی باقیوردی . وبزده اونلره . ملبسده ایلك اوکرندیکمز شی (شالوم) سلام کلمه‌سی ایدی . خفیف بر باش انحناسنه رفاقت ایده‌ن بو طرز سلام بزده کوچوك تبسملر براقیوردی . قصبه‌یی بر آن اول تماشا ایتمك وبوراسی ایله دها فضله تماس ایله‌مك آرزولرینی دویوردق . فقط قیزغین کونشدن جسارت ایده‌میوردق . اقشامه دوغرو مختاراعانه سیله قصبه‌ده طوافه باشلادق .

قصبه‌نك پك مستوی بر افقی واردی . بو یشیل مملکتی بر قاچ کلمه ایله خلاصه ایتمك قابلدی . قوملو ، کنیش واوزون یوللر وصوکره یشیل وتازه آغاجلره کومولمش رنکلی ظریف یووه‌لر .

هر حالده کوی پك مهارتلی بر دست صنعتك محصولی ایدی . قصبه‌یی بر لحظه‌ده احاطه ایتمك محال کورونمیوردی . اوزون بر یه‌لی طوتدق . کذرکاهمزده بو یوله عمود بر چوق اوزون یوللره دها تصادف ایتدك . اکلاشیلیوردی که قصبه‌نك آز چوق متوازی وعمود خطلردن ومربعلردن متشکل منتظم بر پلانی واردی . بوراده‌کی اولر منفذسز وهواسز وضیاسز دکلدی . رطوبتلی ، کیرلی بر چامود بیغینته بکزه میوردی . تصرفکار بر أل بو ایکی ، اوچ وبعضاً‌ده دها فضله اودالره مالك اولدیغی اکلاشیلان بونیم اخشاب ، بورنکلی ، بو قیرمزی کیره‌میدلی کوچوجك اولری اویله منتظم برصورتده ایشله‌مش که ، پنجره‌لر ظریف پانجورلریله ، سوسلو بویاسیله ، ساده ولطیف پرده‌لریله پك نظر ربا کورونیوردی . اولرك طرز معماریسی‌ده نه قدر آهنکدار بر تنوع اسلوبه مالکدی؟.. شیمدی عربکاری بر طاق ، دها صوکره «هندوچین» ك کاشانه‌لرینی خاطره کتیره‌ن بر بام؛ بر آز اوته‌ده غربك اك شیوه‌کار سوسلرینی صاقلایان بر جبهه . هپسی ساده وهپسی کوزه‌ل ..

بوتون بوقولوبه‌لر پك ظریف ومتناسب رنکلرله بویانمشیدی . قولوبه‌لرك آره‌سنی منتظم کسیلمش اوقالیپتوس ویاسکود آغاجلری آییریور ویاخود دمیرتللر حدود تشکیل ایدییوردی . بعضاً اولرك آره‌سنده هیچ بر شی بولونمیور ، حتی پنجره‌لرنده ، قپولرنده بیله کلیددن بر اثر کورونمیوردی . اووخ بوراده یشایانلر بربرندن نه قدر امین ایدیلر ؟.

هریووه‌نك کندیسنه مخصوص بر باغچه‌سی واردی که ایچنده متنوع چیچکلر ، فدانلر میوه آغاجلری‌ده موجود ایدی . باغچه‌لر آره‌سنده طاووقلر ایچون اوفاجق ومینی مینی قولوبه‌لر وپر شطارت دولاشان بر چوق طاووقلر .

بعضاً شهرك اوته‌سنده بریسنده تنزه ایچون یاپیلمش قورولقلر واورطه‌سنده اورکستره طاقمی ایچون پارمقلقلی بویالی کوزه‌ل بر صحنه .

بو یشیل مملکتده دولاشیرکن بویوك بر بنایه تصادف ایتدك . قاپوسنده توتیادن بر لوحه اوزرنده بر چوق عبرانی جمله‌لر یازیلی ایدی . داخلنده بویوك بر غلبه‌لق بولوندیغی اکلاشیلیور وایچنده بر آهنك عبرانی تموج ایدییوردی . مختار جمعه‌ایرته‌سی اولمق مناسبتیله اهالینك بوراده فریضهٔ دینیه‌لرینی ایفا ایتمکده اولدقلرینی سویله‌دی . بو منتظم بویوك بنایی ، بو منتظم کلیسایی‌ده کچدك . خیابان سبزین هردم دوام ایدییور وهریرده انتظام وتوازنك ایزلرینه تصادف اولنیوردی .

مختار بزه بر چوق قپالی اولر کوستردی ودیدی که «بونلر قصبه‌نك دکانلری در، بوکون قپالی در». نه قدرشیق دکانلر ایدی . بوراده اهالی‌نه مسعود یاشیوردی. اولرینك اوکنده اوطوران ویاخود قوملو، کولکه‌لی یوللره دوکولن عائله‌لر نه بختیار ایدیلر . هله چوجوقلر تر تمیز ، منتظم بر اوکلك، بیاض بر البسه.. قصبه بو کون مجتمعاً تعطیل اشغال ایتمش ایدی. بوکون ملبسده عمومی بر بایرام واردی . جمعه‌ایرتسی اولمق مناسبتیله بویوك کوچوك هرکس تمیز کیینمش ایدی . بر مدت صوکره عمومی نماز بیتدی . شیمدی قصبه‌نك عموم اهالیسی تمیز قوملری چیکنه‌یه‌رك کچیوردی . هرکسده نه درین بر وضع ملایمت وحرمت واردی . شالوم سسلرندن بشقه بر شی ایشیدلمیوردی . باشنده قوجه‌مان بر سیاه شاپقه، اوزرنده اسکی بر ردینغوت، اوزون صاچ وصقال، اللرنده (توره) ویا (تلمود) بر تارك دنیادن صوکره ینه شاپقه کیمش بر کنج صاغنده تمیز چوجوغی ایله یاننده تمیز ومشفق زوجه‌سی اوته‌ده بری‌ده محبتکاروصمیمی حسبحال ایده‌ن کنج قیزلر کومه‌سی . ویاعینی یاشده کولومسیه‌رك لطیفه‌لشن سکز اون یاشنده تمیز چوجوقلر..

ملبسده هر شی بشقه ایدی . هر شی فوق التصور ایدی . اولکی سؤالمز شیمدی پك الیم بر شکل آلیوردی. بوقصبه عجبا بزمی ایدی ؟.

نره‌یه باقسه‌کز هر طرفده قوتلی ومقاوم بر باد عبرانی اسیوردی . بوتون اعلانلر عبرانی، سوسلو لوحه‌لره یازلمش سوقاق اسملری عبرانی ، بر اصرارعنود ایله بوتون آغزلرده دولاشان هپ کلمات عبرانیه ، حتی اولر اوزرنده جهاتی کوستره‌جك لوحه‌لر عبرانی . قادینلرك کوکسلرنده‌کی تزین حلیاتی اوزرنده هپ کلمات عبرانیه . هریرده وهر طرفده عبرانیدن بشقه‌بر شی یوق؛ سیمالرده تماميله عبرانی ایدی . اوقالیپتوس آغاجلرینك آره-

سندن قايارق بوتون بوكاشانه‌لرى بو خيابانى ، بو باغچه‌لرى يالديز لايان اقشام كونشى بو مستعمرهٔ عبرانيه‌يه يوم (شابوت)ك ختام مسعوديى افهام ايديوردى .

اقشام اولور اولماز قصبه‌ده بر حيات تازه قيملداندى . يكرمى درت ساعتدر بر-كون ديى صاقلايان يهوديلرك شادان قهقهه‌لرى يوكسلدى . هر طرفده سسلر دويولمغه باشلاندى . مومار ويا لامبالر قارشيسنده اختيارلر صلاتى ياپديلر . دكانلر آچيلدى . كنج قيزلر بالخاصه صاتيشه‌باشلاديلر ؛ قصبه‌ده اويانان تازه حركت ، آغاجلر آره‌سنده بر قاچ ساعت امتداد ايتمشيدى . اوتله عودت ايتديكمز وقت قولاقلرمزده بالخاصه لسان عبرانى چينليوردى . بول-سيسام ياغى قوقان ماصه باشنده تيكسنه‌رك يمك يدك . قاريوله‌ده باشمزى يادم يتاق بويوكلكنده بر موسوى ياصديغنه كومه‌ركن بر قاچ كوندنبرى دوام ايده‌ن يورغونلغى ديكلنديره‌جك مسعود بر اويقو آريوردق .

*
* *

صباحلين اوياندیغمز وقت كونش چوقدن (Patach - Tikvah) نك يعنى (اميد موسوى)نك ، ملبسك اوقاليپتوسلرى اوزرنده يوكسلمش ايدى . شطارتلى كويلولر شيمدى عمله البسه‌سنى كيمشار ، قادين ، اركك بياره‌لره وياخود تارلالره كيديوردلردى . بعضاً اوزون آرابه‌لر سورويور ومتماديا قوشيورلردى . شيمدى يوللر دوليور وبوشاليوردى . خندان يوزلرده‌ده مستقبلك تفكراتى پيريلدايوردى . مشترك وعمومى نيده آل هركسك نظرندن اوقونيور ، هركس بو جمله‌لرى تكرار ايتمك ايسته‌يوردى :

— بو ارض مقدسده بز بزه ياشامق وهپ بويله ياشاق ...

بو جمله‌لر بو درت يوز خانه‌لك قصبه‌نك هر طرفندن دوكوليوردى ؛ فقط نه غريب بر تصادف ايدى . آرقاداشلرمزدن برى النده‌كى جيب دفترينى بر مدت قاريشديردقدن صوكره ديدى‌كه :

— خبركز وارمى بو كون (۱۰) تموز .

خارجه باقدق . اورطه‌ده بر تك قيرمزى رنك يوقدى . اوزمان بويونلرمز بوكولدى . دماغمزده عينى سؤال يانيوردى . بو طوپراقلر بزمى ايدى ؟ .

بر آز صوكره موسوى مختار كلدى . كنديسنك وبوتون ملبسليلرك مربوطيت وطنيه‌سندن بحث ايدركن بز باشمزى صالليور و « طبيعى دكلمى ؟ » ديوردق .

٣ — ملبسك احوال عموميه‌سى

[۱] — **اهميت موقعيه** — راپورك قسم عموميسنده بر وجه تفصيل عرض ايدلديكى وجهله « جويشين قولونيزه‌شين اسوسياسيون » جمعيتيله برابر سائر يهودى زنكينلرى

ارض فلسطينى استعماره قبولدقلرى وقت مملكتى بر وجه آتى درت منطقه‌يه آيرمشلردى : حيفا – زمارين ؛ يافه – جوده ؛ غاليلهٔ سفلى – طبريا ؛ غاليلهٔ عليا ياخود جاعونه – صفد . استعمار كيفيتى وبوكا متعلق اولان اشغال ماليه وزراعيه دخى اوچ شعبهٔ اداريه آره‌سنده تقسيم ايدلمش اولوب برنجيسنك مركزى حيفاده ايكنجيسنك يافه‌ده اوچنجيسنك صفد قضاسنده‌كى جاعونه كوينده بولنمقده‌در . درت منطقه‌نك اوچى دائره تدقيق وتتبعمزه داخل اولوب (بيروت ولايتنده بولنملرى حسبيله) يافه منطقه‌سى هر نه قدر وظيفه‌مز خارجنده قاليور ايسه‌ده بوراده دخى يهوديلرك فعاليت زراعيه واستعماريه‌لرينى ولو كه مختصراً اولسون تدقيق ايتمك فائده‌دن خالى اولمديغنه قائلز . اشبو منطقه‌نك الك معمور وزنكين كويى ريشون لوزيون ايله برابر بنى صعب قضاسنك حدودى اوزرنده واقع ملبس ويا « پتاش تيكوا » (يهودى اميدى ديمكدر)اولمغله بو صوك قصبه‌يى زيارت ايلدك .

[۲]— **نارنجيه** — يافه – جوده منطقهٔ استعماريه‌نك نصفندن زياده سى ميوه‌دار آغاجلرله مستور اولوب ۱۹۱۳ سنه‌سنده بو منطقه‌ده (٦٣٠) هكتار وسعتنده پورتقال باغچه‌لرى و ۱٦٠٠ هكتار وسعتنده بادم و ۹٥٠ هكتار جسامتنده اوزوم باغلرى و ٤٠٠ هكتارلق اشجار متنوعه موجود ايدى . بو كبى مؤسسات جسيمهٔ زراعيه ايچون استعمار يهودى جمعيتى (۱۰) ميليون مزانقدن زياده — روچيلدك پاره‌لرندن بشقه — پاره صرف ايتدى . يافه منطقه‌سيله برابر زمارين وخضيره بغچه‌لرندن ۹۱۲— ۱۹۱۳ سنه‌سنده (۳٠٠) بيك صندوقدن زياده پورتقال طوپلاندى . منطقه‌ده مستعمر اولمق اوزره (۱۹۱۲) سنه‌سنده (۲٦٥٤) نفوس موجود ايدى . زراعت ايله اشتغال ايتميه‌رك صنعتله ويا اليش ويريشله پاره قزانان سربست يهوديلر بو مقدارده داخل دكلدر . مساحهٔ سطحيه‌سى (۲٠٠ — ۱۳٠) بيك دونم آره‌سنده‌در .

منطقه‌نك الك مهم موقعى اولان ملبس شهرى تأسس ايتمزدن اول كوروشديكمز (باروح دينويس)نام مختارله برابر اون كشى لهستاندن (بوندن ۳٥ سنه اول) فلسطينه كله‌رك شمديكى ملبس شهرندن بر ساعت مسافه‌ده واقع يهوديه كوينده اقامت ايتديلر . قدس يهوديلرندن سالامان و (قوبلمان) وبر اوچنجى ذات شمديكى ملبسك بولنديغى اراضى‌يى يهودى مستعمرلرندن ٤٠—٥٠ كشينك حسابنه مبايعه ايده‌رك ارقداشلريله برابر او زمان بطاقلق حالنده قالان اراضينك قورودلمسنه وقابل سكن وزرع بر حاله افراغنه قبولديلر . ايلك اول اراضىٔ خاليه‌نك اوته‌سنده بروسنده كينا آغاجلرى ديكيله‌رك بطاقلقلرك بر قسم مهمى دفع وازاله ايدلمكله يهوديه مستعمرلرى بوندن ۳۳ سنه اول ملبسه كله‌رك شهرك تأسيس وانشاسنه مباشرت ايتديلر . پلان (موسى سلوخ) نامنده بر يهودى طرفندن

چیزیله‌رك ١٠ — ١٢ متره عرضنده یدی و ٦—٨ متره عرضنده سكز یول كشاد ایدلدی . مؤخراً پلان تعدیل ایدیله‌رك یكی سوقاقلرك عرضی ١٠ متره‌دن اشاغی یاپلمامغه باشلاندی . پلان خارجنده او انشا ایتمك شدتله ممنوع اولوب عكس تقدیرده قومپانیه تعبیر ایتدكلری مملكت مجلسی طرفندن مذكورخانه همان ییقدیریلور ایدی .

[٣] — **صورت اداره** — هر سنه مارتنده اصحاب املاك طوپلانه‌رق بلده مجلسنك انتخابنه قیولور وبو یولده بر مضبطه تنظیم ایدرلر . مجلس یدی ذاتدن تركب ایدركه بونلردن بری ریاست مقامنی اشغال ایدر . بر دیكری كتابت وظیفه‌سنی كورور . اشبو تشكیلات اكثر یهودی كویلرنده موجوددر . مجلس شهرك بتون احتیاجاتنه باقمغه مأموردر. مجلسه داخل اولان قصبه مختارینك معاشی ١٥ وبرنجی كاتبك ٦ وایكنجی كاتبك‌ده معاشی ٣ لیرای عثمانیدر. ملبسك نفوس ٤٠٠٠ قدر اولوب بونك ١٣٢٤ ی اوروپادن اراضی صاحبی ومستعمر اولمق اوزره كتیرلمش متباقیسی سربست صنعت اربابندندر. اهالینك هپسی یهودی ومتعمم اولان لسانلری اشكنازجه‌در. فقط ایكنجی درجه عربجه اولمق اوزره آلمانجه ، فرانسزجه وانكلیزجه قوشان دخی قولنیلور . قصبه‌ده‌كی اصحاب املاك ایكی نمسه‌لیدن بشقه هپسی عثمانلی اولوب بونلر آره‌سنده محاربه مناسبتیله تكرار روسیه‌یه دونن ١٠٠ كشی دها موجود ایدی . شوراسی شایان قیددركه جنك عمومی اعلان ایدلدكدن صوكره تابو صوك زمانلره اجنبیلكینی بتون قوتیله مدافعه ایدن یهودیلر برر برر عثمانلی تابعیتنه داخل اولدیلر . یالكز ملبسده (٩٠٠) اجنبی یهودی عثمانلی تابعیتنی ترجیح ایتمشدر .

ملبس قصبه‌سنده سكانك اكثریت عظیمه‌سی روسیه‌دن هجرت ایدن یهودیلردن تركب ایدر . نمسه‌دن ، آلمانیادن وحتی آمریقادن دخی واردر . اعلان حرب مناسبتیله روسیه تابعیتنده قالان ١٠٠ قدر یهودی عمله‌سی مملكتمزی ترك ایده‌رك آمریقایه هجرت ایتمشلردر .

ملبس شهرینك بنا ایدلدیكی اراضی وقتیله مهلك خسته‌لقلرك تحدثنه سببیت ویرن بر چوق بطاقلرله مستور ایكن دوكیلن میلیونلرله اشبو طورغون ومضر صحت كولجكلر یرینه بو كون غایت دلربا واپچه كلیتلی ایراد كتیرر باغچه‌لر قائم اولمشدر . حتی تیفوس ، قولرا مالاریا وسائر امراض انتانیه‌نك اجرای حكم ایتدیكی ١٣٣١—١٣٣٢ سنه‌سنده بیله ملبس بو خسته‌لغك هیچ بریسنه معروض قالمامشدر . چونكه سوقاقلرك تمیزلكنه صوك درجه باقیلیور . بر ده دلربا باغچه‌لر اورته‌سنده و سیرك بر حالده انشا ایدیلن اولوك مناظر خارجیه‌سی تمیزلكی اثبات ایدیور . استعمار شركتندن ، باروندن آقان پاره‌لرله اهالیدن

جزئی مقدارده طوپلانان مبالغ قصبه‌نك تنظیف وتطهیر وتنویرنده صرف ایدیلیور . محاربه اعلانه قدر ملبس سوقاقلرنده (٣٠) قدر لوكس لامبه‌سی موجود ایدی .

بوندن التی یدی سنه اول بیوك بر قیو اوزرینه موتور وضع ایدیله‌رك دمیر بورولرله قابل شرب صولر خانه‌لره توزیع ایدلدی . موتورك اشتراسنه وحوض انشاسنه ٤٠٠ لیرا قدر بر پاره صرف ایدلمشدر . شهر سریع آدملرله ترقی‌یه دوغری ایلرولمكده اولوب بوندن (١٢) سنه اول یالكز ٦٠ نفوسه مالك ایكن شمدی نفوسی درت بیكه بالغ اولمشدر . كذلك عین سنه بر دونم اراضی بر قاچ غروشه صاتون آلیركن شمدی دونمی آنجق (٢٥٠٠) فرانقله صاتون آلمق قابلدر .

[٤] — **امور معارف** — ملبسده اناث ذكور هركس اوقور یازار . تحصیل ابتدائی مجبوریت قطعیه تحتنده اولوب هیچ كیمسه كندینی بو مجبوریتدن وارسته ایده‌مه‌مشدر . قصبه‌ده بری لائیك دیكری دینی اولمق اوزره ایكی مكتب موجود اولوب برنجیسی مختلطدر لائیك مكتبنك اجرت سنویه‌سی ٢٠—٨٠ فرانق آره‌سنده اولوب طلبه‌نك یوزده ٢٠ یسی مجانیدر . مكتب مدیری عن اصل فاسلی بر عائله‌یه منسوبدر فقط مسقط رأسی شامدر . ١٢ سنه دنبرو اشغال ایتدیكی مدیریت طولاییسیله آیده ٢٥٠ فرانق معاش آلمقده وبوندن بشقه غایت كوزل تفریش ایدلمش بر خانه‌ده بلا اجرت اقامت ایتمكده‌در . كندیسی فرانسه‌نك (اوتوی) دار المعلمیننده شهادتنامه‌لی . استخدام ایتدیكی یدی معلمدن ایكیسی آلمانیاده اوقومشلر . الدقلری معاشلرك اقلی ٧٠—٨٠ فرانق آره‌سنده‌در . دینی ولایتك هر اوچ مكتبك موجودی ٧٠٠ قدر اولوب لائیكه دوام ایدن طلبه‌نك ایكی ثلثی اناث بر ثلثی ذكوردر . هر ایكی مكتبك غایهٔ تعلیمیه‌سنده فرقلر موجود اولمغله برابر لسان عبرانینك تعمیمی خصوصنده هر ایكی موسسه مسابقه ایدرجه‌سنه چالشمقده‌در .

٢ — ملبسك احوال اجتماعیه‌سی

[١] — **موسویلرك اقسامی ، لسانه وشخصیتلری** — موسویلر اوچ قسمه آیریلیر . برنجیسی) آشكنازیم Askenazeim) دركه شمال یهودیلریدر . بونلر آلمانیاده ، روسیه‌ده ، پولونیاده ، ورومانیاده اقامت ایدنلردركه اساس لسانلری اسكی آلمانجه‌در . معمافیه لسانلری یشادقلری یرلرك لسانیله وبر آزده عبرانی ایله قاریشمشدر . منور موسویلرك ادعاسنه كوره آشكنازلرك یكونی (١٣) میلیونه بالغ اولیوركه بر وجه آتیدر :

روسیه‌ده	٧،٠٩٠،٠٠٠
آمریقاده	٢،٠٠٠،٠٠٠
اوستریا ومجارستانده	٢،٥٠٠،٠٠٠

آلمانياده	٦٢٠،٠٠٠
توركياده	١٠٠،٠٠٠
رومانياده	٢٨٠،٠٠٠
بريتانياده	٢٥٠،٠٠٠
فرانسه‌ده	١٠٠،٠٠٠
فلمنكده	٦٠،٠٠٠
آرژانتینده	٤٠،٠٠٠
قاناداده	٧٠،٠٠٠
ايتالياده	١٠،٠٠٠
بولغارستانده	١٠،٠٠٠
مصرده	٥،٠٠٠
افريقای جنوبيده	٤٠،٠٠٠
اسویچره‌ده	١٨،٠٠٠
اوستراليا ده	٢٠،٠٠٠
بلچيقاده	١٥،٠٠٠
يكون	١٣،٢٢٨،٠٠٠

يهوديلرك ايكنجی قسمی ايسه (سه‌فارديم *Séphardim*) در . اساساً سه‌فارديم اسپانياده متوطن اولان موسويلردر . سه‌فاردلرك لسانی اسپانيولجه ايكن بالآخره ياشادقلری باشقه محللر لسانلريله‌ده لسانلری قاريشمشدر .

اوچنجی قسم ايسه (مغربی) لردر . بونلرده آفريقای شماليده وسوريه‌ده متوطن ولسانلری عربی اولان يهوديلردر . ديكر طرفدن يمنيلر (يمنی) لر ، عجملر (فارس) لر ايله برابر (مغربی) لر بر چوق مؤلفلره نظراً (سه‌فارديم) بويوك شعبه‌سندن صاييليرلر . بوتون سه‌فاردلرك عددی بر بچق ميليونی متجاوزدركه بروجه آتيدر :

آمريقاده	٣٠٠٠،٠٠٠
آوستريا ومجاورستانده	١٠٠٠،٠٠٠
توركياده ×	٣٠٠٠،٠٠٠
بريتانيده	٥٠٠،٠٠٠
رومانياده	٢٠٠،٠٠٠
فرانسه‌ده	٢٠٠،٠٠٠

فلمنكده	٦٠،٠٠٠
فاسده	١١٠،٠٠٠
يونانستانده	٩٥،٠٠٠
آرژانتینده	٥٠،٠٠٠
قاناداده	١٠،٠٠٠
جزائرده	٧٠،٠٠٠
تونسده	٦٥،٠٠٠
ايتالياده	٥٠،٠٠٠
حبشستانده	٥٠،٠٠٠
بولغارستانده	٤٠،٠٠٠
مصرده	٤٥،٠٠٠
جنوبی آفريقاده	١٠،٠٠٠
ايرانده	٤٠،٠٠٠
هندستانده	٢٠،٠٠٠
اسویچره‌ده	٢،٠٠٠
صربستانده	٢٠،٠٠٠
بلچيقاده	١٥،٠٠٠
افغانستانده	٢٠،٠٠٠
ديكر محلاتده	٥٠،٠٠٠
يكون	١،٠٦١٢،٠٠٠

(آشكناز) لسانی حقنده تتبعاتله بولونانلر ديورلركه : بو لسانك ياشی آلتی يوزسنه‌در . بو لسان عموميتله طبقهٔ عوام طرفدن تكلم ايدلديكی ايچون بو لسانه مخصوص بر صرف ونحو موجود دكلدر . هر نه قدر بوندن بر قاچ سنه مقدم لسان عبرانيده ايلری يه كيده‌ن بر قافلهٔ لسانيون آشكنازجه‌يی تتبع ايده‌رك بوكا بر شكل علمی ويرمك ايستديلر ايسه‌ده بوكا موفق اولاماديلر . ونتيجه‌ده بو لسانی ابدی بر اهماله محكوم ايتمكدن بشقه بر شیٔ ياپامديلر . سببی بو لسانك منفرد بر اصله ارجاعی تقديرنده ماهيتنی غائب ايتمسی اولمشدر . بو يولده چاليشانلردن بر قاچنی ذكر ايده‌بيليرز : روسيه‌ده (ديك) (مه‌نده‌ل موخه‌رسه‌فارين) ايله (شالوم آلوخه‌م) نام مستعارينی طاشييان (رابينوويچ) و (شالوم آش) نام ذواتدر . (سه‌فارد) لسانك‌ده ياشی درت يوزاللی سنه‌دن اسكی دكلدر . بونلرك‌ده تدوين ايدلمش قواعد صرفيه ونحويه‌لری يوقدر . آشكنازلرله سه‌فاردلرك ديلدن ديله دولاشان وعبرانيجه تدوين

ایدیلن ادبیاتلری ده واردر. بو ادبیات بالطبع انامی، حکایه لر ومنظومه لرله بر طاقم شرقیلردن ودینی بعض صلواتدن عبارتدر. شرقیلرنده ارض فلسطینه مهاجرت ویاخود کوردکلری ظلم واعتسافدن شکایت موضوعلرینی حاوی اولانلری چوقدر. حتی آشکنازلرك عبادتلرنده بیله مستعمل بعض صلواتلری موجوددر. آتیده کی منظومه کبی:

طال.. ته ین له راتسیس آرتسوخ
شیسه ینو بروخو بیدیتسوخ
ریو دوغون ویسیره ژبه آفریتسوخ
قویمهم ایربوخه فسوخ. طال....
طال تساوه شونو تهوو اومه ته روس
پری اوره تسی له غووه ن اولسی فه ره س
ایرقاسسوقوته سه ره س
سیمو یبوتخو آته روس... به طال...

بو منظومه عید الفطیرده جناب حقدن یاغمور ایسترکن ایراد اولونور. وحقك برکتلی یاغمور ویره رك بوتون ارضی شنلندیرمسی نیاز ایدیلیر. بویولده یازلمش بر چوق پارچه لر واردرکه کلیساده امام سویلر. صوکره جماعت مشترکاً ترتیل ایدر.

موسویلرك شخصیتنه کلنجه: ارض فلسطینده وسوریه ده ساکن اولان آشکنازلر، سه فاردلردن دها آچیق کوزدر. حالبوکه اوروپاده بولونان سه فاردلرك عمومیتله اشکنازلردن دها زیاده حال انتباهده بولوندیغی کورولور. سببی ده اشکنازلرك اوروپاده کوردکلری تضییقدر.

سه فاردلر برنجیلرندن دها ذکی ایسه لرده بو ذکالرینی بوراده حسن استعمال ایده رك بوندن استفاده ایتمك طریقنی بیلمیورلر.

دیکر طرفدن اشکنازلر سه فاردلردن دها عنادجیدر. فقط هر برینك کندیسنه مخصوص شیده آللری وبر پرنسیپلری واردر. صوکره دها فضله اهتمامکار ووظیفه شناس اولورلر. دها قورناز ودها جسوردرلر. سه فاردلر ایسه دها احتیاطکار دها ملایم اولور. آز چالیشمقله اکتفا ایتمك ایسترلر. بو اعتبارله اشکنازلر دها چالیشقان کورونورلر. مستثنا قبیلندن اولان یوکسك طبقه دن ماعداسنده تمیزلك آرامق بیهوده در. عین زمانده هرقسمنده یهودی حرص وامساکی معروف انام اولدیغی ایچون بوراده تکرارندن صرفنظر اولنمشدر.

[٢] — ملبسده حیات — ملبسده بولونان یهودیلرك کافه سی اشکناز اولدیغی ایچون چالیشقانلق وفعالیت اعتباریله جمله سی بربرینه تقریب ایدر وبوراده موجود درت بیك

کشیلك اهالی یی برکتله حالنده تلقی ایده بیلرز. مع ما فیه طرز معیشت ورفاه ومدنیت اعتباریله بونلری ایکی یه تفریق ایتمك لازمدر. زیرا سرمایه داران واراضی صاحبلریله ایشجیلرك حیاتی آره سنده پك واضح فرقلر واردر. سرمایه داران بو ظریف قصبه ده بر حای لایف (Hiat life) سوریور، یوکسك بر حیات ایله یاشیورلر. بونلرك اولری خارجاً وداخلاً پك ظریف ومزیندر. اوروپا کاری ومنتظم بر صورتده تفریش ایدلمشدر. هر نه قدر او صاحبی بیارسنده چالیشیرسه ده اویا بر (آغرونوم) در ویاخود یوکسك بر تحصیل کوره رك حیاتك قدر ومعناسنی طاتمشدر. ملبسده نه قدر بیاره لر واردرکه ایچنده مکمل سه رلر، موتورلر، صوبورولری موجوددر. بورالرك طوپراغی تازه وتمیز.. بر قاچ بیك یشیل پورتقال فدانی واردرکه سنوی بیکلرجه لیرا کتیریور. بیاره نك بری طرفنده الما، آرمود، بادم، شفتالی آغاجلری وارو هپسنك اطرافنده هوایی تصفیه ایده ن اوقیمتدار اوقالیپتوسلر. بوراسی هردم صیفیه حالنده در. موتورك وزراعتك تنظیمی ایله مستقبل ایچون حاضرلقلری یاپان رأس متفکر هپ بو سرمایه داردر. ایشنی بیتردکدن وایش کوملکنی آتدقدنصکره اونده شزلونغك اوزرینه اوزانیر، دنیانك اك اوزاق کوشه لرندن کلن تلغرافلری اوقور ویاخود بر قاچ یوزی تجاوز ایده ن کتبخانه دن بر کتاب چکه رك اوقور. او مطلقا اك مکمل بر قاچ غرب غزته سنه وبالخاصه بر قاچ جریدهٔ موسویه یه مثلا (آحه روت) یاخود (هاوور)ه آبونه در. احتمال که (هاقلایی) نامنده کی زراعت غزته سنه قیمتدار بندلر کوندریور وبر قاچ لسانه ده بی شبهه واقفدر.

بعضاً اختصاصی داخلنده قلوبده قونفرانسلرده ویرر. کندیسی ده اونده بر ریاضت فکریه ده بولنورکن زوجه سی ده، قیزی ده، یاوروسی ده مطلقا فکری بر سعیله مشغولدر. بعضا راحت ایتمك ایسترکن یا کندیسی ویاخود قیزی پیانو باشنه کچر، موسیقی ایله متسلی اولورلر.

فریضهٔ دینیه سنی ایفا ایتمك اوزره ده بعضاً کلیسایه کیدر واورادده کلیسانك اك قارشی طرفنده ویوقاریده اوزری هدهدلرله وآرسلان رسملریله مزین (که سه تیرو) لوحه سنك، اوامر عشره نك مواجهه سنده رکوع ایدر. وکلیسادن

כד

چیقارکن اوراده بولونانلر بو محترم سیما مواجهه سنده بر وضع احترام آلیرلر. بعضاً اونده ترتیب اولونان بر مسامره ده بوتون دیکر حای لایف حیات مدعو بولونور. وبویله انسانجه ومدنی بر شهرلی قدر مسعود یاشار. بونلردن سرمایه دار اولانلرك یاشایشی هپ بویله کچر. وبونلر ایچون آنجق بر غایهٔ کمال، یکانه بر آرزو دها واردرکه نظرلرندن اوقونور واك صمیمی وهیجانکار زمانلرنده اونی تکرار ایدرلر:

« اووخ ای ارض مقدس ! .. »

وبوني سويلركن كاهرب كلمه‌سنه دوغرو دونرلر ويالواريرلر . كاه نظرلري باش
اوزرلرنده، ديوارده رسملري حرمتله تعليق ايديلن اعاظم موسويه‌يه مثلا (هرتسل)ه
(ماقس نورداو)ه ويا بارون (روچيلد)ه دونر وكويا مشتركاً بونيازي تكرار ايدرلر .

ارض مقدسده بوتون حركات اجتماعيه‌نك اك قوى عامللري بونلردر .

ديكر طبقهٔ يهوديه‌يه كلنجه بونلر ايشجيلر ودكانجيلردر . بونلرك ثروتلري معدوم كبي‌در.
يشايشلري ايسه بر آز مضطربانه‌در . ملبسده يشايان اهالينك قسم اعظمي بو حالده‌در .
دكانجيلر اوطوردقلري اوك خارجه مخصوص اوطه‌سنده آليش ويريش ايدرلر . بونك
ايچوندركه ملبسده بوتون دكانلر اولرله ملتصق وينه كوچوجك بر قولوبه بر يووه حالنده‌در.
بياره‌لرده چاليشانلر ايسه آقشامدن آقشامه اولرينه دونرلر . بو طبقه ديكرندن فضله
ديندار اولديغي ايچون حياتك بر چوق اذواقندن نفسلريني بالالتزام محروم ايدرلر . ومثلا
قاشه‌رو طاره‌فه چوق اهميت ويردكلري ايچون اولري شيرلان ايله أتك تماس دائميسندن
متولد بر قوقوايله مالامالدر . اولري پك كيرليدر . وسينكلر بو أولرك اك لاينفك ودائمي
دوستلريدر والحاصل بوتون عاميانه معناسيله يهودي اولانلر بونلردر . مع مافيه كرك ملبسده
وكرك ديكر قولونيلرده بونلرك ده موقعي موجوددر . زيرا بو طبقه ه ايش طبقه‌سيدر
وآريستوقراتلرك ده واسطهٔ استراحت واعتلالريدر . بويله اولمقله برابر بزم كويلولرمزه
نسبتله قابل قياس اوله‌ميه‌جق درجه‌ده كرك فكراً وكرك مدنيت اعتباريله يوكسكدرلر .
ومثلا دكانجيلرك آچدقلري دكانلرده بوتون لوازم مدنيه موجوددر . زراعتله مشغول
اولانلرينك ده حياتي وعائله‌سي حتى بر چوق سرمايه دار آغالرمزدن ده داها مسعودانه‌در .

[٣]— **ملبسده اعتيادات دينيه واجتماعيه** — ملبسده يشايان آشكنازلرك ديانت اعتباريله
ديكر موسويلردن ، سه‌فاردلردن فرقلري يوقدر . (شحريت) صباح، (منحا) ايكندي
(عربيت) مغرب زمانلرنده آبدست آليرلر . دردر ركوعدن، انحنادن عبارت اولمق
اوزره نمازلريني ادا ايدرلر . (شابوت) جمعه ايرتسي كونك نمازي ايسه‌ داها فضله سورر.
شهور موسويه‌دن (تشري)نك[*] اوتجي كوني ايله آبك طقوزنجي كوني يكرمي درت
ساعت اوروج طوتارلر . مالنك اونده برني زكات اولمق اوزره ويرر . چوجوقلريني
ولادتدن سكز كونه قدر سنت ايدرلر . بونلرك ده اوچ بايراملري واردر . برنجيسي

(*) شهور موسويه شونلردر . بونلر قمري‌در سنه ٥٦٧٦ دردر :
نيسان ، آير ، سيون ، تموز ، آب ، ايلول ، تشري ، حيشوه‌ن . كيسله‌ف . ته‌بت .
شباط . اوده‌ر.
موسويلرده هر بش سنه‌ده بر ايكي اوده‌ر اولور .

(پسح) خمور بايرامي دركه نيسان موسوينك اون بشنجي كوننده اعتباراً سكز كون
دوام ايده‌ر . ايكنجيسي (شابواوت) تورات بايرامي دركه سيون شهرينك آلتنجي كونيدر .
اوچنجيسي (سوككوت) يعني قاميش بايرامي دركه بوده تشري آينك اون بشنجي كوننده
اعتباراً سكز كون سوره‌ر . بو زمانده مظله‌نك آلتنده اوطورورلر .

آشكنازلر طاره‌ف قاشه‌ره‌ده تماميله رعايت ايتدكلري كبي (شابوت) كوني هردرلو
ايشلريني ترك ايله استراحت ايدرلر . او كون بوتون معاملات منقطع اولور .

طلاق دخي ديانتده موجود ايسه‌ده شرائطي معين‌در .

آشكنازلر كوريليوركه ديانت موسويه‌نك احكام عموميه‌سنده سه‌فاردلردن فرقسز-
درلر. يالكز بعض احوال خصوصيه‌ده آيريليرلر. نته‌كيم « بر زوجك وفاتنده برادري‌وار
ايسه چوجوقلري اولمايان زوجه ايله ازدواج ايتمك مجبوريتنده‌در . » صورتنده توراتده
مندرج اولان حكم روسيه‌ده‌كي يهودي مفسرلرجه اوچيوز سنه اول قبول ايدلمه‌مشدر .
برده قاشه‌رو طاره‌ف مسائلنده اشكنازلر ايله سه‌فاردلر باشقا باشقا مفسرينك اقواله اتباع ايدرلر.
ازدواج خصوصنده‌ده فرقليدرلر . سه‌فاردلر چوجوق دوغورماديغي تقديرده زوجه
اوزرينه تكرار ازدواج ايتمكي قبول ايتدكلري حالده اشكنازلر بوني رد ايدرلر .

اعتيادات اجتماعيه‌يه كلنجه كرك ازدواج وكرك ختان وجنازه مراسمنده بوتون
موسويلر بيكلرجه سنه‌لك عنعنات ماضيه‌لريني ادامه ايتمك ايسترلر . يالكز اشكنازلر مراسم
ازدواجيه‌لرنده غربك عاداتني‌ده كندي عنعناتنه علاوه ايدرلر . بوندن ماعدا موسويلرده
جالب دقت اولمق اوزره (مه‌زوزا) (وتيسيتيت) عادتلري واردر . هر موسوي اوينك
مدخلنده اخشاب ويا معدني بر بورو داخلنده كلمات عشره يازلمش بر كاغد ويا بر مشمع
بولوندير بوني مدخلك صاغ طرفنه ايليشديررلر بوكا (مزوزا) عادتي اطلاق اولونور .
(تيسيتيت)ه كلنجه هر مديونك ايچ فانيله‌سنك اوزرنده بر ايپ باغلامسي‌در . بوده
موسويلرك ماضيدن قالمه اك صوك يادكارليدر .

٥ — ملبسده حالت صحيه

موسوي قولونيلرده منتظم تشكيلات صحيه موجوددر . هر مستعمره‌ده بر طبيب سيار ايله
هردرلو علاجلري حاوي بر اجزاخانه بولونيور . عين زمانده نفوس وقوعاتي‌ده ووفيات
وخسته‌لقلر هم اشخاص وهم مستعمره مختارلري طرفندن وقت وزمانيله اخبار ايدلمكده
اولديغي ايچون قصبه‌ده نه كبي خسته‌لقلرك ظهور ايتديكي نه كبي تخريبات ياپديغي حقنده
منتظم ايستاتستيقلر موجوددر بو ايستاتستيقلر شعبه مركزلرنده محفوظدر وبي شبهه بوتون
شرائط وثوقي حائزدرلر . بونلره نظراً قولونيلرده اك كوچوك خسته‌لقلردن بيله بعضاً

اثر کورولمیور . سببی ده اولجه اهمیت ویریله‌رك تدابیر واقیه‌یه توسل ایدلدیکندن دولاییدر. موسویلر بعض قولونیلرك ایلك تشکیلی اثناسنده بالخاصه حمادن پك چوق وفیات براقمشلردر. فقط بر طرفدن بطاقلقلرك تطهیری دیکر طرفدن کلیتلی مقدارده اوقالیپتوس آغاجلرینك زرعی، بول مقدارده کنین توزیعی وصوکره قولونیلرك ایچنده هر درلو تدابیر صحیه‌یه رعایت ایدلمسی وبالخاصه صویك حصری سایه‌سنده بو کون آیلر کچدیکی حالده بر تك خسته‌یه آرتق تصادف ایدلمیور . صوك زمانلرده تیفوس وقوله‌را بوتون سوریه قطعه‌سنی یاقوب قاووردیغی حالده یهودی کویلرینه بو خسته‌لقلر کیرمه‌مشدر . خسته‌لق ظهورنده اعظمی بر سرعتله اولدیغی یرده اطفا ایدیلیور . بناءً علیه دیکر کویلرمزی هر آن زده‌له‌ین خسته‌لقلردن نه حمای مرزغی‌دن، نه رمد صدیدیدن، نه روماتیزمه‌دن ، نه ارثی ورمدن ، نه فقر الدمدن بر اثره تصادف ایدلمز . شرائط صحیه داخلنده وقوعه کلن ازدواجلر ثمره‌سی اوله‌رق چوجوق وفیاتی‌ده یوقدر . اساساً عائله شرائط منطقیه داخلنده تشکل ایتدیکی ایچون چوجوقلر فیضلی بر ساحه‌ده نشو ونما بولیور . بونك ایچوندرکه بوراده اقامت ایدنلر سنه‌دن سنه‌یه خارجی مهاجرتلردن والتحاقلردن صرفنظر زیاده‌لشیورلر . دماغلرك تنوری‌ده امور صحیه‌نك محور مطلوبده جریاننه خدمت ایدیور . بوتون قولونیلرده بر تك اوقومق یازمق بیلمه‌ین شخصه تصادف محالدر . یالکز ملبسده بری (طالماطوره) نامنده دینی ویالکز ارککاره مخصوص دیکری (بیساسیفه‌ر) نامیله قزلر وارککلر ایچون ایکی مکتب واردرکه طلبه‌سنك یکونی یدی یوزی بولیور . مکتبدن آلدقلری رشیم تنور حیات عائله‌ده نما بولیور وصاغلام بر عنصر ارض مقدسك برر جنته شبیه افقلرنده سس‌سز سس‌سز نشو ونما بولیور .

٦ — لسان عبرانی وادبیات عبرانیه

موسویلرك اقسامندن بحث ایدرکن آشکنازلرله سه‌فاردلرك لسانلریله حرث ادیلری حقنده ایضاحات ویرمش ایدم . بوراده بوتون موسویلرك سال دیده لسان ادبی وعمومیلرینه ، عبرانی‌یه نقل کلام ایده‌جکز . لسان عبرانی ینه اولجه سویلدیکمز وجهله السنهٔ سامیه‌نك آرامی وعربی کبی بویوك بر شعبه‌سنی تشکیل ایدییوردی . فی الحقیقه کتب سماویه‌نك الك قدیم بر کتابی، توراتی حاوی اولمق حسبیله بو لسانك هم بر قیمت دینیه‌سی وهم بر مزیت عظیمهٔ تاریخیه‌سی واردر .

یکرمی اوتوز سنه‌دنبری ارض مقدسه آقین آقین قوشان موسویلر مادامکه باشقا باشقا یرلردن کلیور وباشقه باشقه لسانلر تکلم ایدییورلردی . آره‌لرنده بر وحدت عمومیه وجوده کتیره‌ن عواملدن بری بی شبهه اولانی، صوکره لسان اوله‌جقدی . کرك آشکنازلر وکرك سه‌فاردلر آره‌سنده دینی آیریلقلر ویاخود حلی غیر قابل مشکلر موجود

اولمادیغی ایچون بوتون یهودیلری باغلایه‌جق الك عظیم رابطه، لسان رابطه‌سی اوله‌جقدی . بو حرکت اجتماعیه عامللری بو قیمتدار جاذبه‌یی فراموش ایتمدیلر . هر شیدن اول لسان عبرانینك تعمم وانتشارینه اهمیت ویردیلر . مکتبلرده لسان تدریس اولمق اوزه بو لسانی قبول ایتدیلر . تعبیرات فنیه‌ده‌کی نقصانلری اکمال ایچون هر دقیقه صرف فداکاری ایده‌رك بوتون علوم وفنونك‌ده بو لسانله تدریسنی نهایت تأمین ایده بیلدیلر . وجوده کتیرده‌کاری بر چوق مطابع عبرانیه هر کون ساحهٔ مطبوعاته نا محدود کتابلر هدیه ایدییور . اوزون سنه‌لردنبری آرتیق دیللردن وکوکللردن نره‌ده ایسه سیلنمکه یوز طوتمش اولان لسان عبرانی، اشعار وادبیاتیله، علوم وفنونیله، تاریخ وتوراتیله اسکیدن چوق فضله وبویوك بر اهمیتله دیللرده دولاشیور . وشیمدی کوکللرك الك مقدس کوشه‌لرنده یاشیور .

یکی لسان عبرانی، بالطبع اوزون سنه‌لر کچمش بولوندیغی ایچون توراتلرك وتلمودلرك یازلدیغی اسکی لسانله لهجه اعتباریله پك فرقلی اولمشدر . فقط حرفلر دکشمش دکلدر . اسکیسی کبی یکرمی درت حرف اوله‌رق قالمشدر .

لسان عبرانینك صرف ونحو مکملی ایکی یوز سنه مقدم جرمانیالی خرستیان (کزه‌نیوس) طرفدن تنظیم ایدلمشدی . بو ذات درت یوز صحیفه‌لك قیمتدار بر غرامر وجوده کتیرمش واثری شمدی‌یه قدر اوتوز دفعه طبع ایدیله‌رك هر دفعه‌سنده اصلاح ایدلمشدر . مصلحلرك عددی کثیر اولدیغی کبی منسوب اولدقلری مملکتلرده بشقه بشقه‌در . کزه‌نیوس غرامرینك الك صوك طبعی درت بش سنه اول‌کی تاریخی طاشیورکه آلمانیاده ساحهٔ مطبوعاته چیقارلمشدر . کزه‌نیوسدن ماعدا موسویلردن (شته‌ینبرغ) وجرمانیالی (لوتساتو) ده عبرانیلرك بویوك صرفیوننددن صاییلیرلر .

لسان عبرانی‌نك‌ده زنکین وقدیم بر ادبیاتی واردرکه بونك حقنده جلدلر دولوسی کتابلر یازمق قابلدر . مع مافیه منور یهودیلرك مطالعاتنه استناداً بوراده بللی باشلی ادوار ادبیه‌لرینی تعیین ایتمکله اکتفا ایده‌جك وآنجق صوك حرکات ادبیه حقنده معلومات اعطا ایده‌جکز .

تاریخ ادبیات عبرانیه‌یی تاریخ فکریات عبرانیه صورتیله تلقی ایده‌جك اولورسه‌ق ساحهٔ تدقیق وتتبعمز بوس بوتون کنیشله‌مش اولور .

ادبیات عبرانیه‌ده الك کنیش دوره (طاناخ) دوری دیرلر . بو کتاب مقدس دوریدرکه میلاد عیسادن بشیوز سنه اولندن اعتباراً ماضی‌یه دوغرو تمدید ایدیلن زمانی حاویدر . بو دورده کتاب مقدسدن بشقه بر أثر عظیمه تصادف ایدلمیور . یالکز حضرت داوودك کتابی ومزامیرده بو دورك محصولات فکریه‌سندندر . بو دور ، ایکنجی بیت مقدسك تخریبیله ایکنجی بیت مقدسك انشاسی زماننده نهایت بولور .

ايكنجى دور ادبئ عبرانى يه (تلمود) دورى نامى ويريلىركه ميلاد عيسادن ايكى يوز سنه اولندن ميلاد عيسادن بش يوز سنه صوكره‌كى زمانه قدر امتداد ايدر . مع ما فيه ميلاددن (٥٠٠ — ٢٠٠) سنه اولكى زمانه عائد و (آپوقره يتيم) ناميله بر دور ادبى موجود اولديغى تخمين اولنيورسه‌ده بو دورك آثارى زمانك دست نسيانده خراب اولوب كيتمشدر . علماى عبرانيه شيمدى بو دورك آثارينه دسترس اولمق اوزره تتبعات اجرا سيله مشغول ايمش .

(تلمود) دورنده وجوده كلن اثرلر قانونلر وله‌ژاندلردر . (تلمود) منظوم دكلدر . منثوردر وحكيمانه تفسيرلرى حاويدر . بو دورك باشليجه اثرى ده بوندن عبارتدر .

اوچنجى دور ادبئ عبرانى يه كلنجه بوكا (غاؤنيم) علما و (رابانيم) خاخاملر دورى اطلاق اولونور . بو دوره اوچيوز سنه سورمشدر . بو زمان ظرفنده كتاب مقدسك تفسيراتيله اشتغال ايدلمش وبعض آثار حكميه وفلسفيه وجوده كتيرلمشدر .

دردنجى دور عبرانى يه (سه‌فارديم) دورى ديرلر . بوسه‌فاردلرك دوريدركه ميلادك سكزنجى عصرندن اعتباراً ٦٠٠—٧٠٠ سنه قدر دوام ايدر . بودورده توراتك شرحنه دوام ايدلديكى كبى بر آز فلسفه وبر آزده شعر ترقى ايتمش (ايبن‌كه بيرن) (رابيو) ، (يهوداله‌وى) (مايمونيت) كبى شاعرلر يتشمشدر . بوتون بو شاعرلر اسپانياليدرلر . بو دورك نهايتلرينه دوغرو (اشكنازيم) دورى باشلادى كه اونلر طرفندن وجوده كلن آثار ادبيه وبا خصوص المانياده يازيلان دينى شعرلر سه‌فاردلرك آثارينى كچمشدر .

عبرانى ادبياتنده صوك دوره (ماهاسقيم) دورى نامى ويريلور . بو يوزللى سنه اولندن اعتباراً باشلامش وشيمدى‌يه قدر دوام ايتمكده بولنمشدر . شعر ، غزته‌جيلق ، لسان تتبعاتى بالخاصه بو دورك محصوليدر . محل نشأتى آلمانياده ايكن مقر انكشافى روسيه اولور .

عبرانيلر صوك زمانلرده اولا آلمان ودها صوكره روس ادبياتنى مشق اتخاذ ايتمشلردر . شيمديكى حركات ادبيهٔ عبرانيه‌نك ايسه دها زياده شخصيت صنعتكارانه‌نك وهيجان عمومئ مليتك محصولى اولديغنى ادعا ايتمكده‌درلر . اسكى شاعرلردن (يهودا له‌وى)نك صنعتده‌كى اعتلاى قديمنه معادل اولمق اوزره صوك شاعرلردن بويوك شاعر عبرانى روسيه‌ده‌كى (بياليق) يكرمى بش سنه دنبرى اثر وجوده كتيرمكده‌در .

بر طرفدن ده (چرنيخووسكى) ، (يعقوب قاهن) ، (شنه‌يه‌ر) نامنده روسيه‌ده يشايان شاعرلرك آثارى ده پك قيمتدار ايمش .

يالكز ادبيات عبرانيه‌نك تماميله (موده‌رن) اولماسى ايچون بر مدت بكلمك لزومى

حس ايدلمكده‌در . كرك رومان وكرك تماشا خصوصنده تكامل ايتمك اوزره بويله بر زمانه احتياج كوستريليور . هر نه قدر (په‌ره‌تس) نام شاعرك بش اون اثر تماشائيسى وار ايسه‌ده بوده بالطبع كافى عد ايديله‌مز . ادبيات جديدهٔ عبرانيه‌ده (Les fables de La Fontaine) ه مشابه اولمق اوزره بعض افسانه‌لر وجوده كتيرلمكده‌در .

باخصوص يكى نسلك تربيه وتكامل فكريسنى تأمين ايتمك اوزره بر چوق آثار جديدهٔ مليه يازيليور . نته‌كيم (نوواخ پنيه‌س) نام شاعرك بو يولده يازلمش اثرلرى اولديغى كبى الك كنج شاعرلرك اثرلرندن اقتباس ايدرك وجوده كتيرديكى مجموعه (حازامير) بلبل نامى آلتنده وايكى جلددن عبارت اولمق اوزره نشر ايدلمشدر . بو ذات برروس موسويسى اولوب يهوديلرك مشهور وطنپرورلرندن صايلير . حازاميرده يهوديلرك نسل آتيسى ايچون قيمتدار پارچه‌لر واردر . باخصوص بر فكر انقلاب ايله يازيلانلرى شايان ذكردر . كتابك صوكنده (حاتيقوا) اميد ناميله آمريقاده بولونان (ايمبر) نامنده بر شاعرك بر منظومه‌سنى درج ايديور :

حاتيقوا

قول اوط باله واو پنيما
نه فش يهودى هومى‌يا
اوله فا آته ميزراه قاديما
آيين له تسيون تسوفيا
اوط لو آودا تيكواته‌نو
حاتيقوا انو شانار
لاشوف له‌ئه‌ره تس آووته‌نو
له ييرباداويد خانا ...الخ

ايمبر

ترجمه‌سى

« اميد — نه زمانكه يهودينك يوره‌كنده حيات واردر . ويهودينك كوزى دائما (سيون) ه شرق جهتنه وقدسه باقيور . بزم اميدمز هنوز كچمش دكلدر . بزم اميدمز قديم بر اميددركه اوده ارض مقدسه عودت ايتمكدر . بز حضرت داوودك يشاديغى شهره كيده‌جكز . »

ايمبرك بو شعرينه مشابه ودها حماسى اثرلرى هر كون وجوده كليور والدن اله دولاشيور ، ديلدن ديله كزييور . بو يولده يازيلان اثرلر ميانده بر قاچنى دها ذكر ايده بيليرز :

شاعر بیالیقك بوندن یدی سنه اول طبع ایدلمش (شیریم) نام کتابی ایله (١٩٠٠—١٩١٣)تاریخنه قدر یازیلان شعرلری حاوی اولمق اوزره (شنه یور)ك اوده. ساده مطبوع (شیریم اوپوئه‌موت) نام اثری ویعقوب کاهنك (سه‌یفه راشیریم) نامنده‌کی (١٩٠٤) تاریخنده مطبوع اثری بو جمله‌دندر .

صوك زمانلرده.یافاده‌یشایان بعض کنجلر واردرکه متمادیاً اثر وجود کتیرییورلر.بونلردن (باراش) (کیپنیس)نام کنجلر منظوم پارچه‌لر ، (بره‌ته‌ر) رومانلر (یاقوب‌شته‌ینبرغ) ایسه منثوره‌لر (یاقوب رابینوویچ) مقاله‌لر (یهودا غرازوفسکی) ایسه مکتب کتابلری یازمق صورتیله لسان عبرانی ایچون یکی جریانلر کشاد ایدییورلر . ره‌آل جیمناز مکتبلرنده اوقوتیلان ادبیات عبرانیه درسلری‌ده بو جریانلری تحکیم وترصین ایتمکده‌در .

— ١١ —

ملبسدن جنینه

ملبس هردرلو بدایع صنعته مالك اولمش لطیف بر صیفیه‌حالنده‌ایدی ، بوراده اوزون مدت یشامق شبهه‌سز آرزو ایدلمیه‌جك بر شیٔ دکلدی . یالکز برانزوای دائمی‌یه محکوم اولمق ایجاب ایدییوردی واویله تخمین‌اولنیوردی‌که بو کوزه‌ل ، قوقولی یشیل مملکتده نه قدر یشانسه بو آشکنازلرله قایناشمق قابل اولامایه‌جقدی . قصبه‌نك ایچنده اوفاجق بر کزینتی یاپمق زهرلنمك ویارالانمق دیمك ایدی . ملبسك بوتون معناسیله بزدن اوزاقلغی قدر قصبه‌ده کثیف بر شیئه تصادف اولونمازدی . بوراده‌نه بر قابالاق ، نه برفسه راست کلنه‌مزدی . هرشیٔ؛ هرشیٔ (بره‌سلاو)لی موسونی مختارك الینده ایدی . مع ما فیه مختارده بی شبهه اون بش لیرا مقابلنده قیلملدایان برماکنه ایدی. او بورایه ازقضا کلن فلاحلری ایتوب قاقمغه،حتی دوکمکه کندنده صلاحیت بولیورل. وبورانك شکل عبرانیسنی اخلال ایده‌جك اڭ کوچوك بروسیله‌یه بیله رضا کوسترمیوردی . او بورانك نام‌مستعارله هم حاکمی وهم آمری وهم صاحب یکانه‌سی ایدی . یابانجی بر شخصك بوراده مختارك اذنی ویامعلوماتی اولمادقجه یشامسی دکل حتی قیلملدامسی بیله متعسر صاییلیوردی .بوحال یالکز بوقولونی‌ده دکل بوتون مستعمرات یهودیه‌یه‌ده شامل ایمش . مادام‌که بویله ایدی . اوحالده ملبسدن آیریلیشمز آنجق بو تمثال نفوذك امدادیله قابل اولابیله جکدی . فقط بو دفعه امداد ایتمه‌دی . فکرنجه‌ایده‌مدی . ملبسك بر بچق ساعت شرقنده‌بولونان (رأس‌العین) استاسیونه کیتمك اوزره هیچ بر واسطهٔ نقلیه بولامادق . ویایا اوله‌رق بو مسافه‌یی قطع ایتمکه مضطرقالدق . اوکله‌دن بر قاچ ساعت کچمشیدی . آقشام حرکت

ایده‌جکنی خبر آلدیغمز تره‌نی غائب ایتمکده ایشمزه کلیوردی . قصبه‌نك شرق جهتنده‌کی قورولغك کنارندن قصبه‌یی پك یتیمانه بر حالده ترك ایتدك . کونش بزی قاووریبوردی.دلیلمز اوزاقلرده اوفاجق بر بغچه حالنده‌بریری کوستردی«وایشته رأس العین اوراسیدر . یانده‌ده بر خرابه کوزوکیور»دیدی .بز مسافه‌نك یك لحظه‌ده قیصه‌لغنه قائل اولمشدق. فقط حسابمز دوغرو چیقمامشیدی . بر بچق ساعتی متجاوز مسافه قطع ایتدکدن- صوکره بویوك بر صوبیریکینتیسنك ، بویوك بر سازلغك یاننه کلدك . بر آز صوکره خطوط حدیدیه ایله برابر کوچوك بر غار کوروندی. اطراف تمامیله آچیقدی . بو راسی رأس العین- پیکارباشی استاسیونی ایدی . شمالدن جنوبه وجنوبدن شماله کلوب کچن ضابطان ونفراتك اعاشه‌سی ایچون بوراده بر عسکری چادر یاپیلمشیدی . بر آز اوته‌ده ده بر قاچ عسکرله بر قاچ چادر بولونیوردی .

تره‌نك زمان قدومنی صوردق . استاسیون مأمورلری لاقیدانه‌بر قاچ ساعت صوکره دیمشلردی . بز بو جوابه دها اوزمان راضی اولمشیدق . وناصل اولسه بر قاچ ساعت کچر دیمشیدك . استاسیونده دولاشیوردق . کونش آرتیق غروبه‌میل ایدییور وضیاسی ملبس جهتلرینك یشیللکلرینه تماس ایده‌رك بزه آقوب کلیوردی . شرق نواحیسنده‌سلفیت اراضیسی بر دومان حالنه‌دونیوردی.

بر مدت صوکره اورطه‌لق قراردی . سماده ایشیقلر یاندی . بر آن اول بو مرزغی محلدن تباعد ایتمك احتیاجنی دوییوردق . تکرار تره‌نی صوردق.بودفعه « معلوم ده‌کیل » دیدیلر . ینه عینی لاقیدیله علاوه ایتدیلر :

— احتمال نصف اللیلده ...

بز ملبسدن چیقارکن احتیاجاتمزی تدارك ایتمه‌مشدك . بویله فوق الاحتمال بر حاله تصادف ایده‌جکمزی‌ده دوشونه‌میوردق . اولاً بول بر (کینین) وصوکره بر آز قورو- پکمساد وبولانیق بر صو ایله بول بر (آسید لاقتیك *Acide Lactipue*) بوآقشامکی غدامزی تشکیل ایتدی . چادرك بر کوشه‌سنه یول قاریوله‌لرمزی سه‌روب اوزاندق . بعضاً قاریوله‌لرمزی طوپلایور ، بر مدت تره‌نی بکلیور. ونهایت ینه تکرار اوزانیوردق .

نصف اللیلده برمز تکرار استاسیون مأمورینی کوردی .

او اویوبان کوزلرینی اوغوشدیره‌رق« جنینه‌می ؟ ..» دیه صوردی .« اوتره‌ن‌چوقدن لغو ایدلمش . »

— او حالده نه زمان ؟ ..

دیمك ایسته‌ین وضعیتمز مواجهه‌سنده«باقالم ، بلکه یارین‌صباحلین» سوزلرینی‌سویله‌دی. بو انتظار عذابی بزی بوتون کیجه بیتاب ایتمشیدی . آیدینلغی بویوك بر صبرسزلقله

بکلیوردق . نهایت صباح اولدی . فقط ترەندن ینه بر أثر یوق . بر طرفدن یورغونلق دیکر طرفدن آجلق بوتون شدتیله تأثیرینی یاپیوردی . بو کونده اوکلەیه قدر بکلەمك زحمتنی قبول ایتدك . اوکلەیه یقین بر زمانده استاسیونده اسکی بر ضابط آرقداشمزه تصادف ایدنجه بر آز فرحلادق . او بزه بر آز غدا خصوصنده یاردیم ایتدی .

او اثناده ترەنك صفیری ایشیدلدی . ییمکی یاریم براقەرق قوشدق . ایچنده بوش وارللر وبر قاچ صندوق بولونان بر باغاژ فورغوننه بیندك . ترەن بر مدت صوکره حرکت ایتدی . بز آیاقده صاغمزدن صولمزدن آیریلان صارمتراق اووەلری بعضاً قرمزیلاشان قوم یغینلرینی تماشا ایدیوردق .

یارم ساعتدن آز بر زمان ظرفنده (قلقیلیه) ایستاسیوننە، اوچ چاریك ساعت صوکره طول کرم استاسیوننه کلدك . بوراده فورغونمزی تبدیل ایتدك . فقط تیفوس خستەلرینی طاشیان قومپارتمانه کیرەمدیکمز ایچون قطرانلی آچیق بر مواشی واغوننه بیندك . ترەنك حرکتنی بکلیوردق . لوقوموتیفك بیلمم نەسی بوزلمشدی . بوراده بر قاچ ساعت بکلەمك ایجاب ایدیوردی . نهایت کونش بینمزی یاقارکن طول کرمدن آیرلدق . درجۀ حرارت ٥٨ ایدی . بر ایکی ساعت بو حاله تحمل ایتمك ایجاب یدیوردی . صیرەسیله (عنبته) (مسعودیه) ، (رامین) ، (سیله) ، (عرابه) استاسیونلرینی کچدك . صوکره اوزون بر مدت دوام ایدەن بر وادی یه کلدك . بوراسی جماعین داغلرینك استطالەلرینی تشکیل ایدیوردی . ترەن وادینك ایچنده انحنالر یاپدقدن واوزون بر مدت قیوریلوب قوشدقدن صکره غروبی متعاقب جنینه مواصلت ایتدك . جنینك اولری نیم مرئی بر کولکه حالنده ایدی .

—١٢—

جنین

١ — جنینك وضعیتی ، منظرەسی وخطوط داخلیەسی

شرقنده ١٥٧ مترو ارتفاعنده کوچوك بر تپه ، عز الدین تپەسی یوکسلەن بو قصبەنك شمال غربی وغرب جهتلری (*Esdraelon*) مرج بنی عامر اووەسنه آچیلیر . جنوب جهتنده ایسه جماعیندن ، نابلسدن وسباستیەدن اعتباراً دوام ایدەن داغلر ووادیلر بوراده نهایت بولویور . وادینك جهت جنوبیەسنده ایسه (المنازل) تپەسی موجوددر.

قصبەنك بوتون اولری عز الدین داغی اوزرندەدر . کافەسنك جهەسی اووەیه متوجهدر . قصبەنك اوك طرفنده وشرقدن نبعان ایدەرك قصبەنك خارجنده یاییلان

(عین جنین) صوینك مجراسنده یشیل باغچەلر ، فرنك اینجیری ، وخرما آغاجلری وینه غرب طرفنده خرما آغاجلری بولونیور . بو دوز اراضینك اوزرنده وبش اون دقیقه اوزاقدن استاسیون بناسی کوزوکیور . بونك آرقەسنی ایسه نظر آرتق تحدید ایدەمز اولور ، او قدر واسع ونا متناهیدر .

جنین اساساً ایکی بیك نفوسلی کوچوك بر قصبه اولمقله برابر داغ اتکنده بولوندیغی ایچون یك لحظەده قصبەنك اوفاجق وچاموردن معمول ، پنجرەسز اسمر بر طانیدیره مشابه اولرینی احاطه ایتمك قابل اولیور . بوتون بوطاش، چامور یغینتیسی آرەسنده شهرك مدخلنده . (*Hambourg - Amérika - Linie*) قومپانیەسنك بویوك اوتلی وصولنده بر آز یوکسکده (جامع القلعه) نك بیاض منارەسی واك یوکسکده (عبد الهادی) عائلەسنك یوکسك بناسی وصوك سنەلرده انشا ایدیلن بر قاچ بنا قولایجه تفریق ایدیله بیلیر . قصبەنك صول طرفنده واتکنده مقبره علاوه ایدیلیرسه جنینك وضعیتی ومنظرەسی حقنده آز چوق بر فکر حاصل ایدلمش اولور .

قصبەنك داخلی دیکر بر چوق قصبەلرمزده اولدیغی کبی غایتله کیرلیدر وفنادر . یول نامنەده بر شیئی یوقدر . دەنیله بیلیر . دها قصبەیه کیرەرکن صاغ طرفده بر خاندن زیاده بر اصطبله شبیه بویوك بر کیر یتاغی، صولده خراب بر ایکی قبه وطوپراقدن وطاش قرنتیسندن عبارت اوفاجق بر میدان واردر . بو میدانك اورطەسنده قصبەنك صویی عین جنین آقیور . اوراسی هردم چامور، باطاقلق وعفونت یریدر . بو صو مجراسنك بر طرفنده ایچمك ایچون دستیلر دولیور . ویا بری آبدست آلیور . ویاخود کیرلی آیاقلرینی ییقالیور، دیکر طرفدن مرکب وامثالی نه قدر حیوانات وار ایسه هپ اورادن صو ایچیور . جنین قصبەسنك بو مدخلی اویله ظن اولونورکه حیوانات پازاریدر . یردەکی کیر وتعفناتك بر نظیرینه هیچ بریرده تصادف ایدیلەمز . بری طرفده کوزلری رمدلی ، کیرلی ، پیس چوجوقلر یولك اوتەسنده بریسنده اوطورر ویا اوزانیر . اکثری اویوزه طوتولمش ، قاشینیر دورور . مجرایه کیروب چیقدقدنصکره اوراده قورولانیر . ویاخود اوزون بر مدت آیقلانیر طورور .

بو میدان عین زمانده بر صاتیش محلی وبر پازاردر . اوتەدن بریدن کلن سبزه ، میوه ، قارپوز ویاقاوون هر شیء بوراده بو کیرلی صوقاقلر اوزرینه یاییلیر . هر شیء بوراده ییلیر . قابوقلر و کیرده بوراده اوزون مدت قالیر . مرکب ، اینك وامثالی حیوانات بورالرینی چیکنەر . اوتەیه بری یه داغیدیر . قالان بقیەده بر مدت تعفن ایدر .

دیکر طرفدن جنیندن چیقان بوصو شهر خارجنده باطاقلقلر یاپارق باغچەلر آرەسنده

داغیلدیغی ایچون کسکین بر تعفن قوقوسی بو میدانك سالدیده رایحهٔ کریهه‌سنه علاوه اولونور . نا محدود سینکلر دالغه‌لر یاپارق بر دکز حالنده بو میدانك اوزرنده اوچوشور دورور .

بو موقعدن صاغلی صوللی کیده‌ن یوللر بر کچنی یولی حالنده‌در. صوله دوغرو کیده‌ن طریق کویا قالدیریملی در . هر ایکی آدیمده انحنالر یاپدقدنصکره حکومت قوناغنك، پوسته شعبه‌سنك ونهایت عبد الهادینك بنا سنه قدر دوام ایدر . سرایك یقیننده ایچنده شیمدیلك بادنجان زرع ایدلمش اولان بلدیه بغچه‌سی ایله بیاض بر صیوه ایله صیوانمش اوفاجق وبر روایته کوره کلیسادن تحویل ایدلمش بر جامع شریف دخی موجوددر .

یوکسکده وآرقه طرفده مکتب بناسی ایله سرای جوارنده بر قاچ اسکی دکان دخی بولوندیغنی اونوتمایه‌لم . قصبه‌نك صاغ طرفنده‌کی طریق ایسه طاراله نهایت چامور وطاش ییغینلری آره‌سنده غائب اولور .

٢ — احوال عمومیه

[١] — **قضانك موقعی ، نفوسی ، مساحه‌سی** — جنین قضاسی نابلس لواسنك شمال شرقیسنی اشغال ایتمکده اولوب شمالاً طبریا وناصره قضالریله شرقاً لوائی سوریه ولایتندن آییران شریعه نهریله جنوباً نابلس قضاسیله محاط وجهت غربیه‌سنده بنی صعب وحیفا قضالری موجوددر . اراضیسی قسماً اوفاق طاغلردن متشکل وبر قسمی دخی قوهٔ انباتیه ولطافت موقعیه‌سیله مشهور مرج بنی عامر (جزرائل) اووه‌سندن عبارتدر . طاغلری زیتون پلاموط وسائر اشجارهٔ مثمره ایله مستوراولوب اووه جهتی حیفا وناصره قضالری حدودندن بدء شریعه نهرینه قدر ممتد وسطح بحردن اوزاقدر .

قضا بلادحادثه ، سعراویهٔ شرقیه ، مشاریق جرار ، غوربیسان نامله‌ریله درت ناحیه‌یه منقسم وبونلردن یالکز سقراویهٔ شرقیه ایله بیسانده مدیریت متشکل اولوب دیکرلرینك اداره‌سی مرکز قضایه تابعدر . غوربیسان ناحیه‌سی اراضیٔ سنیهٔ پادشاهیدن اولمق حسبیله امور زراعیه سی بیسان چفتلك همایونی مدیرینه عائد وامور ملکیه وعدلیه‌سی مدیره محولدر .

قضانك مساحهٔ سطحیه‌سی قیود رسمیه‌یه کوره (١٧٥٢) کیلو مترو اولوب تفصیلی شو وجه ایله‌در :

کیلو مترو حسابیله	نوع اراضی
٤٥	کوچك آغاج وکوکلری حاوی اراضی
٦٠	زیتونلك »
٢٠	اشجار متنوعه‌یی حاوی اراضی
١٠٨٠	فلاحت وزراعه تخصیص ایدیلن »
٥٤٢	طاشلق وغیر مزروع »
١٧٥٢	

نفوسی ٤١٩١٥ اولوب ٣٩٤٧٣ ی اسلام ٧٧٢ یسی روم ٢٢٤ ی لاتین و٤٦ یسی پروتستاندر . قضا داخلنده (١٢٠) کوی موجوددر . مرکز قضا جنین قصبه‌سیدر .

[٢] — **تاریخچه** — بوقصبه‌یه اولری عین جنین (Enjanin آنجانین) دیرلردی که مدلولی پك واضحدر . (باغچه‌نك منبعی) معناسنه‌در . حتی حضرت یوشع زماننده‌ده بو شهر واردی . بالآخره (Djinéa) جینه‌آ صورتیله یاد اولونان بوقصبه (Esdraelon) اووه‌سیله قطعهٔ سامریه‌نك حد فاصلنی تشکیل ایتمکده‌در . حتی عالیله‌لیلر بر کون قدسه کیتمك ایسترکن بورادن کچدیلر وسامریلر طرفندن‌ده بوراده قتل عام اولوندیلر .

مؤرخین موسویه‌یه کوره‌ده (أفرائیم) سبطیله (بنیامین) سبطنك تحت مالکیتنده بولونان قطعهٔ سامریه شمالدن (جنین) قصبه‌سنه قدر امتداد ایدییورمش .

کتب موسویه‌ده مذکور اولان بو قصبه‌نك موقعی عند النصارا دها مهمدر . زیرا حضرت یسوع ناصره‌دن قدسه کیدرکن قاچ دفعه بوراسنی زیارت ایتمشدر . حتی اون عاجزی بوراده ابی ایتمشدی . بو قصبه‌نك وقتیله بر قلعه‌سی وبر سوری دخی موجود ایدی . حال بوکه شیمدی قلعه خاك ایله یکسان اولدیغی کبی سورك یرینده‌ده فرنك انجیرلری طوتیور .

قصبه بویله خاطرات ماضیه ایله مشحون وموقع اعتباریله هر دورلو اسباب سعادتدن نصیبه‌دار اولماسی قابل ایکن بر چوق کویلردن دها کریده قالماسی بو قصبه ایچون نه ایم بر سؤ طالعدر .

[٣] — **امور اداریه وبلدیه‌سی** — اوتوز بش سنه دنبرو قضایه مرکز اتخاذ ایدیلن قصبهٔ مذکوره‌نك نفوس ١٤٠٠ اولوب بونك ١٣٧٠ ی اسلام متباقیسی روم وقتولیکدر . وسطده واقع اولمسی یوزندن قائممقامك اقامت ایتدیکی جنین قصبه‌سی نفوس جهتیله قضانك اك مهم قصبه‌سنی تشکیل ایتمامکده اولوب ام الفحم، یعبد ، عرابه وجبع کویلرینك هر بریسنده (٢٥٠٠—٣٠٠٠) نفوس موجوددر . جنین قصبه‌سی شمال غربی‌یه دوغرو اتساع پیدا ایدن مشهور مرج بنی عامره ناظردر . مرج مذکور قسم عمومیده بر تفصیل بیان اولندیغی وجه ایله رأس جنینده باشلایان بر مثلث شکلنده اولوب شمال غربی‌یه دوغری سکزمیل طوانده بر وسعتی حاویدر . اراضیسنك بعض یرنده بطاقلق موجود اولمسنه

رغماً سياه وتحلل ايتمش اراضئ ووولقانيه‌دن تركب ايدن طوپراغى صوك درجه منبت‌در . جنين قصبه‌سنك ناظر اولديغى اشبو اووه‌يى بحر سفيده انصباب ايدن نهر المقطع اروا واسقا ايتمكده‌در .

جنين قصبه‌سنك بر بلديه‌سى هم ده (٢٦٤٥٨) غروش بودجه ايله بر بلديه‌سى موجود اولوب بلديه‌نك مفهوم حقيقيسندن اولان تباعد بوراده طبيعى‌يك بارز بر صورتده تجلى ايديور . چونكه اشبو وارداتك (١٤٢٧٨)ى معاشانه ويالكز (٦٨٣٤)ى تنظيفات تنويراته وقالديرم فرشياتنه تخصيص ايدلمش متباقيسى احسانلره دفن موتايه خرجراهلره وسائره‌يه صرف ايدلمكده بولنمشدر . بلديه‌نك دوشونوب دوشونوب ده بردرلو قوه‌دن فعله چيقارمغه موفق اوله‌مديغى صوتوزيعى مسئله‌سى صحت عموميه نقطهٔ نظرندن بر آن اول حل ايدلمك ايجاب ايدر . جنين اهاليسنك صويه اولان احتياجلرى شهرك جهت غربيه‌سنده كائن ومبذول بر صورتده جريان ايتمكده اولان عين جنين چشمه‌سيله دفع اولنمقده اولوب مذكور صو لذتلى ومعده‌يه پك خفيف اولماسنه رغماً آچيق بر صورتده جريان ايتمكده بولنمسندن ناشى بر چوق لوثياته معروض قاله‌رق مالاريا خسته‌لغنك انتشارينه آيروجه بر سبب تشكيل ايتمكده‌در . پيكارك اوستى قپادیله‌رق صوينك دمير بورولرله توزيعى جهتى بوندن بر بچق سنه اول دوشونيله‌رك بو خصوص ايچون دائرهٔ بلديه‌جه (٧٠) ليرا قدر بر پاره دخى تصرف ايدلمش وحتى (٣٠) ليراسيله چمنتو وسائر مواد ابتدائيه مبايعه بيله ايدلمش ايدى . اوفاق بر استقراض عقد ايده‌رك بو صحره وساسلى انشا آته مباشرت ايتمك بلديه‌جه ملتزم ايكن بر درلو آز مصرفه متوقف اولان بو امر خيرك قوه‌دن فعله اخراجى نصيب اولمدى . مالاريانك مستولى ودائمى بر صورتده اجراى حكم ايتمسنه واصاباتك اهالى آره‌سنده (يوزده ٩٠)ى تجاوز ايتمكده بولنمسنه كوره بويله بر عمل خيرك حيز وجوده ايصالى الزمدر . واقعا مالاريا خسته‌لغنك بللى باشلى مسببى شهر قربنده‌كى (عين نين) منبع مجراسنك عدم انتظامندن دولايى تكون ايدن مضرتلى ميقروبلردر . فقط عين جنين صوينك اصلاحيله فنى بر صورتده اولره توزيعى مسئله‌سى بلديه‌نك الك اساسلى اجراآتندن بريى تشكيل ايدر .

[٤] — **امور معارف** — جنين قصبه‌سنده برى ذكوره ديكرى اناثه مخصوص ايكى مكتب ابتدائى موجود اولوب برنجيسنه (٢٠٠) دن فضله طلبه وايكنجيسنه (٦٠)طالبه دوام ايتمكده‌در .

ابتدائيه ذكور مكتبى اسماً نمونه اولوب طلبه‌سنك استعداد فطريلرى شايان تحسين بر درجه‌ده بولنمقده ايسه‌ده فقر وضرورتدن ناشى اولياى اطفال لايقيله چوجقلرينك لوازم

تدريسيه وتعليميه‌لرينه باقامقده‌درلر . بوندن طولاييدركه سفربرلكك اعلانى تاريخندن اعتباراً ٨٠ چوجق تحصيله وداعه وعائله‌سنك قوت لايموتنى تداركه مجبور قالدى . معلم اولك ويرديكى معلوماته كوره قصبه‌ده بولنان چوجقلرك همان هپسى اوقومق ويازمق بيليور . بوندن بشقه بيوكلر آره‌سنده يوزده نسبتنده قرائت وكتابته آشنا آدملره تصادف اولنور . اهالينك تحصيل علومه اولان هوسلرى ضررسز اولوب چوجقلرك بر قسم مهمى جبر وشدت كورمه‌دن مكتبه دوام ايتمكده‌در . نفوس (٢٠٠٠) قريب اولان قباتيه كويى اهاليسى مكتب ابتدائيلرينك نك بر معلمله اداره‌سى قابل اولميه‌جغنه قناعت حصوله كتيره‌رك كندى حسابلرينه اوچ معلم كتيرتديلر . هر بريسنك ذخيره‌نى تأمين ايتدكدن بشقه برنجيسنه ٣٠٠ وديكر ايكيسنه ٢٠٠ ر غروش معاش دخى ويرمشلردر . بوندن بشقه ايكى ابتدائى معلمك بدل نقديلرينى آره‌لرنده اعانه طوپلامق صورتيله تسويه ايتمشلردر . جنين قضاسنك (٣٠) كوينده بولنمقده اولان مكاتب ابتدائيه سائر يرلرده اولديغى كبى سفيل ، جاهل ، احمق اللرده‌در . عمومى اولان بو مرض مزمنك ازاله‌سيله دها جدى دها متين مؤسسات عرفانيه‌نك تأسيسى الزمدر . اعتقادمجه بتون قضاده معارف اوغورنده سنوى صرف ايدلمكده اولان (١٣٣٦٠٠) غروشله كنج ، منور ، فعال اللر طرفندن اداره ايديله‌جك ايكى اوچ ، اوت بتون قضا ايچون ايكى اوچ نمونه ابتدائيسى (ليلى اولمق شرطيله) تاسيس ايديليرسه معارفه جدى حقيقى بر صورتده خدمت ايدلمش اولور . شمديكى مكتبلر صرف معاش توزيعچون كشاد ايدلمش برر تنبلخانه‌دن بشقه بر شى دكلدر .

[٥] — **امور زراعيه** — قوهٔ انباتيه‌سيله شهرت بولمش مرج بنى عامرى احتوا ايدن جنين قضاسنك محاسبهٔ خصوصيه بودجه‌سنده بر زراعت معلمنك تخصيصاتى موجود اولديغى حالده حكومت محليه‌نك بوندن استفاده ايتمسكه قالقشميه‌رق بر زراعت متخصصنك تحريسنه قيولماسى شايان دقتدر .

قضانك تقريباً ايكى ثلثى زراعت وفلاحت ايدلمكده اولوب بغداى وآرپه وسطى اوله‌رق بره اونبش ومحصولات سائره بره اون ويرمكده‌در الك منبت اولان قسم شمال طرفلرى اولوب بتون قضادن سنوى تخميناً ١٠،٠٠٠،٠٠٠ كيله بغداى و٨،٠٠٠،٠٠٠ كيله آرپه و٢،٠٧٣،٠٠٠ صوصام ، مرجمك ، بقله وسائر محصولات حاصل اولوب يالكز صيفى محصولك حصهٔ عشريه‌سى ٩٢٥٠٥٥ غروش قدردر . بو رقمك بر ثلثى داريدن نخود وپاموقدن ديكر ايكى ثلثى صوصامدن استيفا اولنمقده‌در . زيتونك حصهٔ عشريه‌سى ٤٣١٥٣٠ غروشدر . بو سنه‌كى محصولات غايت اي ايكن بردن بره درجهٔ حرارتك يوكسلمسى يوزندن وسطى

یوزده ۳۰ نسبتنده بر تناقص حاصل اولمشدر . بر چوق قریه‌لرك تخمیناتنده اشبو آفت سماویه نظر دقته آلنمیه‌رق مأمورلرینه بیلدكلرندن شاشمدیلر .

حجاز خط عالیسنك حیفا وقدس شعبه‌لری قضا داخلندن مرور ایده‌رك شطه، بیسان جسر المجامع ، عفوله ، جنینده بش موقف تأسیس اولنمش وبوندن طولایی قضانك احوال عمومیه‌سنجه بر ترقی حصوله كلمشدر . جنین یولی شام ، نابلس وقدسك طرق مواصله تجاریه‌سی اولمغله قضا اهالیسی بو وضعیتدن خیلی استفاده ایتمكده‌درلر .

[٦] — **آثار عتیقه** — جنین قضاسنك احتوا ایتدیكی مواقع ارض فلسطینك بر قسمندن ووقتیله معمور بلاددن اولمق حسبیله بو حوالیده دها پك مهم آثار عتیقه موجود اولمق احتمالی واردر. تل المتسلم ایله تل تعنك‌ده اجرا ایدیلان حفریاتده ظهور ایدن آثار نادره بو احتمالی مؤیددر .

تل المتسلم موقعی مقدما « ماجدو » نامیله معروف جسیم بر شهر خرابه‌سندن عبارت اولوب جنین قصبه‌سندن اوچ حیفادن بش ساعت مسافه‌ده كائندر . میلاد عیسادن یدی سكز یوز سنه اول معلوم اولان شهر مذكورك بر برینی متعاقب درت دور كچیردیكی وبرنجی دورك بادیة الشامدن هجرت ایدن (آموری) تعبیر آخرله كنعانیلره ایكنجی دورك مصرلیلره اوچنجی دورك بنی اسرائیله ودردنجیسنك‌ده رومالیلره عائد اولدیغی تاریخجه مثبت بولنمشدر . تلدن بر چاریك ساعت مسافه‌ده واقع « خربة اللجون »ده اشبو دردنجی دوردن معدود بولنان رومالیلردن قالمه بر چوق آثار جسیمه انقاضی مشاهده اولنمقده‌دركه بونلرك ایچنده نهر اللجون بوینجه انشا ایدلمش اولان سد شایان تذكاردر. ادوار اربعهٔ مذكوره‌یی یشایان اقوام صره‌سیله (ماجدو)ده یرلشمشلر وبو صورتله بو كونه قدر معروف اولان شام – تیه یولنی طوتمشلردر .

۲۵ مترو ارتفاعنده اولان (ماجدو) استحكاماتنده (۱۹۰۲) سنه‌سنده مركزی لایبزیك اولان آلمان فلسطین شركتی حیفاده مقیم دوقتور (شوماخر Schumacher) ی حفریاته مأمور ایتدی . حفریات نتیجه‌سنده ظهور ایدن خرابه‌لر اسكی شهرلره عائد وآلتی یدی عصر فاصله ایله انشا ایدلمش اولدیغی تعین ایتدی . احتمال میلاددن ۳۰۰۰ سنه مقدم انشا اولنمش مستحكم بر شاتو ، طوغله‌دن بر خندق دیواری (۸ مترو عرضنده)، كنعانی آموری ، مصری ، اسرائیلی بر چوق آثار ماجدو شهرینك وقتیله تل المتسلم نام موقعده مبنی اولدیغنی اثبات ایدیور . اثنای حفریاتده تلك جهت جنوبیه‌سنده بنی اسرائیلدن قالمه بر معبد ظهور ایتمش اولدیغی كبی صورتی مرتسم (لی سمع عامل یوربعام)ك خاتمی بولنمشدر . اشبو خاتم غایت سرت اولان « یاسبیس » طاشندن مصنوعدر. اوزرنده

آغزینی آچمش وقویروغنی یوقارییه قالدیرمش بر ارسلان منقوش اولدیغی كبی رسمی اطرافنده ایكی سطر اولمق اوزره عبرانیجه شو عباره محكوكدر : (لی شمع افت یروبعام) ایدیلان حسابه نظراً خاتم مذكور ۲۸۷۹ سنه‌لك بر اثر اولوب بابلیلرك كاری اولان ارسلان نقشی غایت دقیق وپك نادردر. خاتمك كشف اولندیغی یرك قربنده ابنیه تللری كورلمش وطرز بناسندن سلیمان علیه السلامك دورینه منسوب اولدیغی مستبان اولمشدر . حاصلی حفریات اثناسنده مصریلره بابلیلره واسرائیلیلره عائد بر چوق آلات یوزك ، دستی ، هیكل كبی بر چوق آثار قدیمه كشف اولنمش ایدی .

جنیندن بر بچق ساعت مسافه‌ده وجنین ـ حیفا شوسه‌سی اوزرنده واقع تعنك تپه‌سنده دخی ینه فلسطین آلمان شركتی حسابنه یاپیلان حفریات شهرك اهمیت قدیمه‌سنی اثبات ایتدی . كشف اولنان لحدلر ایچنده چوجق اسكلتلریله مملو دستیلر وآلچیدن یاپیلمش، ادوار تاریخیه‌نك الك اسكی زمانلرینه عائد اوفاق ابریقلر واوستی مصرده‌كی « تل عمارنا »ده اولدیغی كبی كوفی یازیلرله مستور طاشدن لوحه‌لر بولنمشدر. اشبو كتابه‌لر وقتیله بابل مدنیتنك درجهٔ انتشار ونفوذینی اثبات ایتمكده‌در .

۳ — جنینك حالت اجتماعیه‌سی

ایكی بیكه یاقین وهمان اسلام بولونان قصبه اهالیسنك سویهٔ اجتماعیه‌لری پك كریلرده‌در. حتی بوتون قطعهٔ سامریه‌ده (جنین)دن دها دوشوك بر قصبه‌یه تصادف اولوناماز . بر ، ایكی عائله استثنا ایدیله‌جك اولورسه قالان اهالینك كافه‌سی تمامیله زواللی كویلیلردر . جنینه تابع (رمانه) قریه‌سنده ، (ام الفحم)ده و (یعبد) قریه‌سنده معروف عائله‌لرك اراضی صاحبی اولمق اعتباریله بویوك بر ثروته وحیاتجه رفاهه مالك اولدقلرینی بیله‌رك ینه دیه بیلیرزكه بو اجتماعی دوشوكلك بوتون قصبه‌یه شاملدر .

بورانك اهالیسی پك فنا بر صورتده یشایور . اولری اولجه سویلدیكم وجهله هر شیدن فضله بر طاندیره ویاخود سیاه بر ایزبه‌یه شبیه‌در . بو ایزبه اكثریا بر حجره‌دن عبارتدركه یوكسك بر نقطه‌ده طاوانك قبه‌سنه یقین بر یرنده آنجق كوچوك بر پنجره (نافذه)سی موجوددر. بو اوده بر قاچ قسمه تفریق ایدیلیور . (موقده) تعبیر اولونان ویمك پیشیرمكه مخصوص اولان محل ایله (راویه) نامنده نسبةً یوكسك ویاتمغه تخصیص ایدیلن بر قسمی واردر . ینه بر كوشه‌ده اینك باغلامغه مخصوص محل موجوددر . جنینك قسم اعظم اهالیسی بورالرده هر كون حیاتنك مهم قسمنی كچیرر . بر طرفده كندیسی، دیگر

یانده اینکی یاتیور . حیوانات ایله برابر یاشامانك وانسانی دوشوکلکك بواك صوك بر شکلی دینیله بیلیر . چولوق چوجوق بش اون کیشی هپ بوراده بولونور . بوراده یمك پیشیریلیرکن حیوانات متروکاتی یاقیلیر . اورطه‌لق دومانله دولار . اك کوچوك بریاشده ایکن مطلقا کوزلر خراب اولوب کیدر . دقتلی بر معاینۀ صحیه‌یه تابع طوتارسه‌کز احتمال که بو اوده یشایانلرك هم روماتیزمه‌دن هم فقر الدمدن هم ده ورمدن مضطرب اولدیغنی کورورسکز . رمد ، اویوز ، بوتون خسته‌لقلر هر شیٔ بو زواللی انسان اسکلتلری ایچوندر .

جنین ده بوتون بو طبقۀ اهالی میاننده فعال اولان عضو ارککلردن زیاده قادینلردر . ارککلر یا زراعدر ، یا عمله . هر ایکی حالده آنجق ایکی اوچ آی چالیشیرلر . قالان طقوز آی ظرفده فقیر وناتوان بر حالده اونده اوزانیر یاتار وسورووکلنیرلر . اونك بوتون احتیاجاتنی کندیسنه یتشدیره‌جك قادیندر . یورولور ، قوشار ؛ اینکی اونلر اوتلاتیر . یوغورتی ویا پینری اونلر یاپار . اوته‌دن بری‌دن قازاندیغی ایله ارککنی بسلر .

جنین ده نه حرفته ونه‌ده صنایعه اك عادیسنه وارنجه‌یه قدر تصادف ایتمك قابل دکلدر . وقتیله جنین‌ده بر دباغخانه موجوددی . کچی دریلرینی بوراده دباغت ایتدیررلردی . صوکره دستیجیلك صنعتی بوراده رواجده ایدی . شیمدی نه برنجیسی نه‌ده ایکنجیسی قالمامشدر . قصبه‌ده بر قالایجی دکانی بیله یوقمش . جبل لبناندن سیار بر قالایجینك کلمه‌سنی دائما بکلرلرمش . طقوز آی اونده ایشسز کوجسز قالان ارککلرك ایشی قسماً فساد وتزویردر . بوراده سرقت ده هر محلدن فضله ایمش . دیکر طرفدن ناصره‌دن وعفوله‌دن کتیریلان مسکراتله بوتون بینلر دومانلاشدیریلیر . ونه چوجوق نه زوجه نه‌ده عائله هیچ بر شی اوزمان کوزه کورونمز اولور . بوتون سنه چالیشان قادین متمادیاً دوکولور . وبعضاً‌ده جرح ایدیلیر . اوینه صبور ومتوکل قوجه‌سنه غدا یتشدیرمکه چالیشیر .

جنین اعتیادات اجتماعیه‌سی کوچوك بر مقیاسده نابلسه ویاخود طول کرمه بکزه‌یور . قصبه‌نك بوتون مقدراتی‌ده بر معتاد زنکین بر قاچ عائله‌نك النده قالمش . اونلر بوراده‌کی ظلمت عمومیه‌دن تمامیله استفاده ایدیور . وآنجق رأس المال‌لرینه بر یکون دها علاوه‌سندن بشقه بر شیٔ دوشونمه‌یورلر والحاصل بو قصبه‌ده جالب نظر اولان شیلر ایسه پك معین‌در : کیر ، عفونت ، خسته‌لق ، انحطاط وتدنی ، دماغسزلق ، کسل سفالت حیاتیه ، جهل وظلمت ومدید بر پریشانی .. ایشته جنین بوندن عبارتدر .

حتی غریبدرکه جنین اهالیسی بو حاله مطلع ایمش کبی چوجوقلرینی بو صورتله اویوتورلرمش :

— نینی —

یاعین کونی علی البلوی طویلة الروح
هذا المقدر یاعین وهذا اللی انکتب باللوح
یا عین کونی علی البلوات صبوره
هذا المقدر یا عین وهذا اللی انکتب بالصوره

ترجمه‌سی

« ای کوز ! اضطراب وفلاکته قارشی متحمل اول . مقدر اولان ، لوح محفوظده یازیلی اولان بودر . ای کوز ! ماتملره قارشی صبور اول . انسانك آلننه یازیلی اولان بودر . »

جنین اهالیسنك تا بشیکدن بری ایشتدکلری بو خطابده نه بلیغ بر معنای تسلیت واردر .

— ١٣ —

سامریه‌دن غالیله‌یه

جنین‌ده بولندیغمز مدت ظرفنده باشقه بر محل بولمق محال اولدیغی ایچون خسته‌خانه اتخاذ ایدیلان (Hôtel Dschenin) ده بیتوتت ایدیوردق . قصبه اطباسنك تأميناتی خلافنده اوله‌رق جنین ده تیفوس وقوله‌را بوتون شدتیله حکمفرما اولیوردی . بز بونی پك اعلا بیلیوردق . تدابیر واقیه اولمق اوزره برابرمزده کتیردیکمز علاجلردن شبهه ایده‌جك درجه‌ده عصبیلشمشدك . یانمزده‌کی اوطه‌ده یاتان خسته‌لرك آه واینی ویاخود سرت وتهلکه‌لی اوکسوروکی بوتون کیجه یوره‌کمزی داغلایوردی . بر آن اول بو قصبه‌دن تباعد ایتمك وآرتیق بوتون قطعۀ سامریه‌دن (Samarie) اوزاقلاشمق ایستیوردق .

مرج بن عامر (Esdrelon) ایله باشلایان غالیله (Galilée) قطعه‌سی نکاه تجسسمز اوکنده پك نظر با کورونیوردی . کوچ حال ایله اولدن بولا بیلدیکمز آرابه طلوع شمس ایله برابر بو کون بزی معهود میدانده بکلیوردی . آرابه‌یه آتلادق . غالیله‌نك عمران ومدنیتجه اك ذی شهرت بر قصبه‌سنه (حیفا) یه بر آن اول قوشمق ایستیوردق . خرما آغاجلرینك وبغچه‌لرك یانندن کچدك . اوزون بر یول کوزوکدی . آرابه متمادیاً ایلریله‌یور وشماله دوغرو بول آلیوردی .

(پیه‌رلوتی) غالیله‌سنده بورالرك یشیللکنی ، لطافتنی ، طبیعی چیچکلرینك کوزه‌للکنی آکلاتمقله دویمیوردی . بزده لوتی کبی بواووه‌دن نیسانده کچه‌مدیکمزه یانیوردق . اووه

شیمدی یاز کونشنك شدید آلەولری آلتندە یانمش، قاوورولمش ایدی . بوتون کذرکاهمزدە خدایی نابت قورومش اوتلردن ، صاریشین دیکنلردن وصوکرە قرمزی بر طوپراقدن واوزون بر یولدن بشقە بر شئ یوقدی . بر ایکی ساعت بو اوزون اراضی یی قطع ایتدك . نهایت اوکمزە بر استاسیون ایلە ینە بر مقدار چاموریغینی حالندە بر چوق اوبالر کوزوکدی، بوراسی (عفولە) ایدی .

شیمدی شمال غربی استقامتنە قیویرلدق . آرابەمز اقلی (٤٠) کیلو مترولق بر مسافە قطع ایدەجکدی .

بر طرفدن آرابەمز پك حالسز، دیکر جهتدن آرابەجیمزدە بر آز عجمی اولدیغی ایچون اك ظریف اولان بو یول بزە نا قابل تحمل بر عذاب اولاجقدی . بز اوکلەیی متعاقب آرتیق دەکیزە قاووشەجغمزی امید ایدیوردق . حالبوکە یولمز بر ایکی ساعت صوکرە بوس بوتون فنالشدی . شیمدی دیك یوقوشلرە طیرمانیور ، طاشلق وقیالق یرلردن آشیوردق . کذرکاهمزدە نە بر کوی نەدە انسان واردی . نصف النهاردن اىجە بر مدت کچمشدی کە ایچندە برقرەغول بناسیلە برقاچ أو بولونان بر کویدن کچدك . (جیدە) دیدکلری زمان بز حیرتلر ایچندە ایدك . فرقنە وارمەدن آرابەمز نە قدر یرلر دولاشمش ایدی . حیفایە اوچ ساعت دها بولوندیغنی سویلدکلری زمان آووجمزی صیقیوردق . بر ایکی ساعت صوکرە ینە داغلرە طیرمانمغە باشلادق . (حارثیە) صرتلرینی آشدقدنصکرە کرمل داغی *Mont Carmel* صول طرفمزدە بوتون یشیللکیلە کوزوکدی . بر مدت زیتون آغاجلرینك آرەسندن کچدك . آرتیق اوزاقلردن بر ماویلك فرق اولونمغە باشلیوردی . کذرکاهمز شیمدی عفولەدن کلن شمندوفر یولینی تعقیب ایدیوردی . بوتون بو کچدیکمز وادی مصر بغدایی ایلە وبعض سبزەلرلە مزروع ایدی .

نهایت صول طرفمزدە ایکی ظریف کویی ترك ایتدك . بونلردن بری (الیاجور) دیکری ایسە (بلد الشیخ) ایدی . شیمدی دکز بوتون وضوحیلە کوزوکیور . عکا قوینی تعقیب ایدەن بیاض قوملر تمامیلە کورونیوردی . نهایت جبل الکرملك برقیوریتیسنی کچدکدنصکرە بر ایکی الماس ایرماغە تصادف ایتدك . کلوب کچنلرك کثرتندن اقصای عمرانە واردیغمزی آکلایوردق . نظرمزك اوکندە شیمدی هر شئ دکشمش ایدی .

— ١٤ —

حیفا

١ — حیفایە کیرەرکن

حیفانك اك کوزەل زمانی احتمال کە اقشام زمانی ایدی . قصبەیە داخل اولورکن کرملك اتکندە، قیرمزی کیرەمیدلی، بر بریندن آیری بر چوق اولر کوزوکدی . اوتەدە بریدە یشیل آغاجلردە بو یکی اولرك لطیف منظرەسنی سوسلیوردی . کذرکاهمز منتظم بر شوسە حالنی کسب ایتمش بر ایکی قاتلی بنالر ، یوکسك وکنیش بالقونلر ، ظریف وبو یالی پانجورلر تمامیلە نظر دقتی جلب ایدیوردی . حیفا ، دها ایلك آدیمدە انسانە

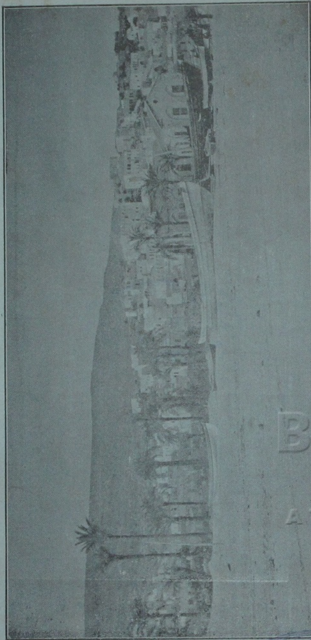
— کوریورسکز آبن نە قدر یکی و کوزەلم ؟..

دیمك ایستیوردی . فی الحقیقە حیفا پك یکی ایدی . غار اولدیغی آکلاشیلان بر محلدن کچدك، آرتیق تمامیلە شهرە داخل اولیوردق . ماوی دەکیزك سسنی قولاقلرمزلە ایشیدەجك قدر یاقینلاشمش ایدك . حیفایی کورمەدن اول اونك ایچون دماغمزدە حاصل ایتدیکمز خیالی منظرە شیمدی حقیقی بر شکل آلمشدی . وحتی اعتراف ایتملی یزکە بو شکل فضلە تزین ایدیور وفضلە کوزەللشیوردی . اوزاقلرە قدر امتداد ایدەن صاف ولطیف بر قوی؛ صوکرە دکز کنارینە دوغرو متوکلانە دوران بر چوق خرما آغاجلری وبوتون قوی امتدادنجە قوملو وتمیز بر ساحل؛ صوکوە اوزاقدە بر قصبەنك خیالی « عکانك منظرۀ بعیدەسی » کورولیوردی .

تمامیلە تصدیق ایتمشدك کە حیفا کوزەل بر قصبە ایدی . باخصوص (جنین) وحتی (طول کرم) و (نابلس)ك یانندە بی شبهە بوراسی بر جنتی آکدیریوردی .

حیفا ، بیروتك کوچوك بر همشیرەسی ایدی . بیروتدەکی ملامح وجهیە عینیلە حیفادە کورونیوردی . بویوك بنالر ، بویوك وجامکانلی مغازەلر ، موتورلر ، اوتللر کوزلجە انشا ایدلمش بیروت طرزندە اولر وصوکرە بیروتك متمدن، تمیز وظریف انسانلری برر برر کوزمزك اوکندن کچیوردی . منتظم وتمیز بر یولدن کچرکن ظریف باغچەلر ایچندە اولر کیتدکجە کوزللەشیور ومحلە دها فضلە کبارلەشیوردی . نهایت مدخلی بیاض مدیە قابوقلری ایلە دوشەنمش شیق وبویوك بر بنانك اوکندە آرابەمز توقف ایتدی . اوزرندە (*Hotel Karmel*) دیە یازیلمش ایدی .

کیردك . متبسم سیمالر بزی قارشیلادی . تمیز تفریش ایدلمش اوطەمزە کیردیکمز زمان ذهنمزدە بی اختیار متمادی مقایسەلر دولاشیوردی . دماغم کندی کندینە سویلنیوردی :



حيفا قصبه‌سنك شرق جهتندن منظره‌ى

اوته‌کی قضالرك منظرهٔ عمومیه‌سی کیرلی وسیاه احجار ویاطوپراق ییغننددن عبارتدی. بوراسی قرمزی کیره میدلرله، لطیف پانجورلریله، آغاجلریله وهردم ذی حیات، ملون چیچکلریله برکلین کبی کورونیور ونظری بوتون معناسیله جذب ایدییوردی.

اوته‌کی قضالرده آچیق مجرالردن صودولدیران مرکبجیلر؛ کیرلی کویلولر؛ چیپلاق، سینکلر ایچنده، طوپراقلر آره‌سنده اوینایان چوجقلر؛ حرکتسز وزواللی بر اهالی؛ قورقاق وبی معنابر محیط.. بوراده کوزه‌ل وجانلی آرابه‌لر؛ سوسلر، کوزه‌للکلر؛ چوجوقلرده بر تمیزلك؛ اهالیده روحه نفوذایده‌جك بر حس تجسس؛ حیات ایچون، نور ایچون بر جسارت، بر حیات واردی. اوته‌کی قضالرده اوته‌یه بری‌یه سوپرونتیلر، کیرلیلکلر آتیلمش؛ سینکلر اطرافه اوشوشمش؛ اوته‌سنده بریسنده کوزلری کورلکه محکوم رمدلی چوجوقلر، اللرنده کیرلی دکنکلرله اوته‌یی بری‌یی قاریشدیرییور. بوراده سوقاقلر تمیز، انسانلر تمیز، عفونت وکیردن اثر یوق.

اوته‌کی قضالرده‌کی اولر بر سفالت اوجاغی، نور وضیادن محروم بر زندان؛ بوراده‌کی اولر دها ایلك باقیشده آکلاشیلیورکه بر نور وضیادر. اوراده یشایانلر، عاجز فقط مستبد بر ارکك، جاهل ومظلوم بر قادین، وصوکره شیماریق پیس چوجوقلر حیات یوکنی طاشیورلر. بوراده اوقومش، حیاتك معناسنی هر وضعیتندن اکلادیغنه حکم ایدیلن بر زوج. اوقومش وتربیه‌لی بر قادین، مستقبله حاضرلانمش بر چوجق وصوکره مسعود بر عائله.

اوته‌کی قضالرده بالخاصه صاتیجیلر صنفی نظر دقتی جالب. هر درلو تشبثدن محروم بر زندن قیلمدانه میه‌جق قدر تنبل انسانلر، دکاننك سیم سیاه اوروجکلی، عفونتلی، وطوپراقلی دکاننده سینکلر ایچنده یوزه‌ن بر زواللی، بوراده ایسه اك کوچوك بر دکان بیله جامکانلی، تمیز بر پلانطه کبی پارلیور.

اوته‌کی قضالرده بر اوتل یوق، تمیز بر بر دکانی، بر لوقانطه، بر کاغدجی یوق. هر طرف ئولو؛ بوراده ایسه تمیز بر اوتل بولابیلر سکز. هرشی بولابیلیرسکز. ونهایت مدنی بر انسان حالنده یشایه بیلیرسکز.

حیفانك بر یولی اوزرندن تصادفی اوله‌رق بو اقشامکی مرور ذهنمه بوتون ظاهری فرقلری القا ایتمشدی. فقط بن بوتون اوماضی کویلره خطاب ایدییور. ویئه بی اختیار سویله‌نیوردم: «اونلر نه قدر کورکوسز ونه قدر زواللیدر.»

یمك زماننك تقربنی اعلان ایده‌ن اوتلك ایلك چاکسسی بنی بو أليم مقایسه‌دن آییردی. صالونه ایندیکم زمان (آسه‌تیلن) ایله تنویر ایدیلن صالونده بر قاچ آلمان کنجك مسعود قهقهه‌لری چینلایوردی.

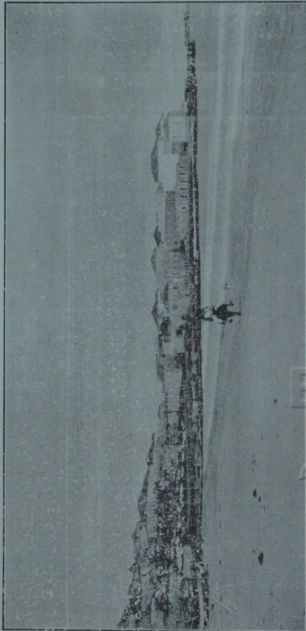
۲ — حيفانك وضعيتى، منظره‌سى وخطوط داخليه‌سى

شمال شرقيدن جنوب غربى‌يه دوغرو امتداد ايدن بحر سفيدك تميز بر ساحلنده وعكا قويننك منتهاى جنوبيسنده‌واقع اولان بو قصبه‌نك جنوب وجنوب غربى جهتلرى نهايت (٥٥٠) مترو ارتفاعنده بولنان كرمل داغنك (جبل مار الياس) اتكنده بولونيور. حتى (حيفا) كلمه‌سى بر روايته نظراً داغك آرقه‌سنده گيزلنمش اولمسندن كنايه اولمق اوزره لسان عبرانيده‌كى (*Khafah* خفاه) كلمه‌سندن، ديكر روايته نظراً جبلك دكزه دوغرو استطاله‌سندن شكل ايتديكى ايچون ينه لسان عبرانيده‌كى *Kof* (كف) كلمه‌سندن محرف ايمش. بو قصبه‌يه اولجه قالومون(*Calomon*) دينيليرمش. حتى بعض مؤرخين بو قصبه‌يى سيقامينوس (*Sycaminos*) قصبه‌سيله قاريشديرمشلردر . حالبوكه سيقامينوس قصبه‌سى، (*Sycomore*) جميز آغاجلرينك بولونديغى يردېمكدر . حال حاضر حيفاسنك جهت غربيه‌سنده وساحلدن بش كيلومترولق اوزاقده بولونان (رأس الكروم) بروننذن صوكره كلن (تل السمك) نام محلده بولونيور . قالامون قصبه‌سى ايسه ينه قصبه‌نك بر بوچوق كيلومترو غربنده وشيمدى‌يه‌قدر (حيفا العتيقه) ناميله توسيم ايديلن محلده ايدى . تلموده حيفا ايله شيكمونا (*Shikmonah*) بر برندن تفريق ايدلمشدر . شيكمونا ايله تل السمك كلمه‌لرى آره‌سنده آز چوق تحولات زمانيه‌يه دوچار اولمش بر قرابت لفظيه بولونديغى ده كورولمكده‌در. شيكمونا ايسه سيقامينوسك بر شكل عبرانيسندن باشقه برشى دكلدر . كرك قالامون وكرك سيقامينوس بلده‌لرى ساحل بحر سفيدده بولونان ايكى رقيب وقديم بلده ايدى ايسه‌ده بونلر مرور زمان ايله دوچار خرابى اولمشدر . (حيفا العتيقه)، قالامونك وتل السمك‌ده موجود رومه‌ن وبيزانس دورلرينه عائد خرابه‌ده، سيقامينوسك تربه‌لرندن باشقه بر شى دكلدر . يكى حيفا ايسه قالامونك بر بچق كيلومترو شرقنده يكيدن بنا ايدلمش وحتى اهل صليب زمانلرندن صوكره‌ده بعض تخريباته وحتى مصرلى ابراهيم پاشا زماننده‌ده بومبارد دمانلره دوچار اولمش وقصبه‌نك شرق طرفلرنده‌كى (برج السلام)، موقعى ينه خرابه حالنده بولونمشدر . .

كرمل داغى حيفانك منظره‌سنه بر حسن وعظمت اتحاف ايديور . كرمل اولماسه‌يدى، حيفا دكز كنارينه آتيلمش على العاده بر قصبه اولوردى . حالبوكه كرمل بورانك حيات عموميه‌سنه بر وسعت بديعه ويريور . كرملك، حيفانك آرقه‌سنه دوشن سمت شماليسنك استطاله‌لرى پك كنيش اولمديغى ايچون حيفا شرقدن غربه دوغرو اوزانيور . بوندن دولايى طولى ايكى كيلومترو قدردر . عرضى ايسه يارم كيلو مترو بيله دكلدر . حيفانك منظرهٔ عموميه‌سى بوتون يشيللكلريله واولرينك يكيدلكى ايله پك كوزه‌لدر . قصبه‌نك







حیفا قصبه سنك شرق جهتنده منظره سی

پانوراماسنی تماميله احاطه ایتمك ایچون یا دکزده بر آز آچیلمق،یاخود کرمل داغنك صرتلرینه چیقوب قصبه‌یی تماشا ایتمك لازمدر . کرمل طریقی پك دیك بر یوقوش حالنده‌در . بورادن حیفا، قنادلرینی آچمش زنکین بر قوشه بکزه‌ر . شرق طرفلرنده یهودی قولونیسی واراضیسی،دها صوكره بر آز منحط اولان،وادی ایچنده اسلام محله‌سی ودها صوكره حیفانك دكانلرینی وسائره‌سنی حاوی قدیم حیفا اقسامی، غربه دوغرو خرستیان محله‌سی وأك صوكده تام غرب طرفده داغدن دکیزه دوغرو اوزانان اوزون ومنتظم و کناری باغچه‌لرله مستور آلمان محله‌سی ویولی..رأس الکرومه دوغروا امتداد ایده‌ن بر قاچ کیلو مترولق دوز ساحه‌ده ایسه آلمان قولونیسنك منتظم وتمیز اراضیسی کورونور .

حیفاده یوکسله‌ن عظیم بنالر قولای قولای صاییله‌جق قدر آز دکلدر . بونلرك کافه‌سی اجنبیلره وهیچ اولماز ایسه ملل غیر مسلمه‌یه مخصوص ومنحصردر . بونلرك بر قسمنی تعداد ایده بیلیرز :

فرانسیسکان مناستری،په‌رقارمه‌لرك مناسترو کلیساسی ، دام دونازاره‌ت مناستری ، فره‌ر مکتبی ، آلمان قاتولیك دار العجزه‌سی ، انکلیز خسته‌خانه‌سی وکلیساسی ، پروتستان مکتب وکلیساسی ، (Templier) لرك مکتبی ، آلمان مکتبی ، روم کلیساسی ، روم اورتودوقس کلیسا ومناستری ، مارونی کلیساسی ، آلمان ، آمریقان ، انکلیز، ایتالیان ، اسپانیا ، روس قونسولوسخانه‌لری ، کرمل اوتلی، جامع شریف وبونلردن ماعدا کمرك ، استاسیون ، ساعت قله‌سی وبر قاچ بویوك خانه ...الخ

بوتون بو بنالر حیفانك اوته‌سنده بریسنده بر هیکل حالنده یوکسه‌لیور . وقصبه‌یه بر قیمت عظیمهٔ عمرانیه ویریورلر .

قصبه‌نك منظرهٔ داخلیه‌سی‌ده خوشدر . حیفا داخلاً ده او قدر کولومسه‌ین ، پارلاق وضیادار بر قصبه‌درکه هر طرفده یکی بر حیات مشاهده اولونور . داخلاً ده بیروته اوقدر بکزه‌یورکه توتونجیلریله قهوه‌لریله هر شیئیله کوچوك بر بیروت.

قصبه‌نك دکز کنارینی تعقیب ایده‌ن تمیز شوسه‌سندن ماعدا بوکاموازی اولمق اوزره قصبه‌ده بر یول دها موجوددر . بو یول چارشی ایچنده کسیلیور . حیفانك چارشیسی وقتیله دها کیرلی ایمش. شیمدی اوزرنده‌کی پرده یپقدیرلمش ؛ قالدیرملری‌ده یاپیلمش ایمش . هر حالده بو چارشی حیفایه هیچ یاراشمیور . مع ما فیه قصبه‌نك غرب محله‌سنده آچیلان فرنك بقال مغازه‌لری ، قصابلری ، قماش ومانیفاطوره مغازه‌لری پك مطنطن ودلربادرکه چارشینك بو نقصانی بشقه بر طرفده ازاله‌یه چالیشیور .

قصبه‌ده موجود بو عمومی یوللردن ما عداسی طاروکیر لیدر .هرحالده حیفا ، تراموای وتنویرات ، صو ، ریختیم وقانالیزاسیون خصوصنده‌کی بر چوق نواقصیله برابر پك ممتاز بر قصبه‌در . بحر سفیدده بیروتدن ویافادن صوکره بی شبهه أك مترقی بر اسکله درکه قیمتدار وشعشعه‌دار بر استقباله‌ده مالکدر .

٣ — احوال عمومیه

[١] — **موقع ونفوسی** — حیفا قضاسی عکا سنجاغنك جنوب غربیسنده كائن اولوب شرقنده ناصره قضاسیله نابلس لواسی، جنوبنده جنین وبنی صعب لوالری موجوددر . جهت غربیه بحر سفیدله محاطدر .

قضاده ذکور واناث (١٣٣٢ سنه‌سنده) ٣٠٧٣٧ نفوس اولوب بونك ٢٣٨٢٣ ی اسلامدر.

قضانك نفوس ایستاتستیقی

١٣٢٧ سنه‌سنده	١٣٣٢ سنه‌سنده (حزیران نهایتنه قدر)	
١٩٢٤٤	٢٣٨٢٣	اسلام
٩١٤	١١١٧	یهودی
٢١٠٩	٣١٢٤	قتولیك
٧٨٢	٨٦٨	روم
٢٢١	٢٤٩	لاتین
١٢٥	١٩٦	مارونی
٤٥	٥٤	پروتستان
؟	٦٨٦	یبانجی اسلام
؟	٦٢٠	» غیر ملم
٢٣٤٦٠	٣٠٧٣٧	یکون

بالاده‌کی جدولدن مستبان اولدیغی وجهله قضانك نفوس عمومیه‌سنده بش سنه ظرفنده (٧٤٣٧) بر تزاید حاصل اولمشدرکه سائر قضالره نسبتله بو مقدار شایان قیدوتذکاردر . قضا ٣ ناحیه ایله ٨٤ قریه‌دن ترکب ایتمکده اولوب قیود رسمیه‌یه کوره (٥٤٤) نفوسلی زمارین و ٢٦٩ نفوسلی خضیره کویلری یهودی مستعمرلرینه عائددر .

(قضا وناحیه‌یه مربوط بدویلر)

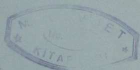
غابة الجرکس ترکمان بدویلری

ضمایری »

شیخ حلو »



حیفا استاسیونی - قره جهتنده کورونیشی



نفیعات »

کباره »

قضا مرکزی حیفا قصبه‌سیدر. قصبهٔ مذکوره کمرک، تجارت، نفوس و معموریت نقطهٔ نظرندن پك زیاده جالب دقت بر ترقی ابراز ایتمکده‌در.

حیفا نفوسی

١٣٢٧ سنه‌سی	١٣٣٢ سنه‌سی	(حزیران نهایتنه قدر)
٣٦٣٥	٤٥٠٠	اسلام
١٩٨٩	٢٩٧٠	قتولیك
٢٢١	٢٤٩	لاتین
١٣٨	١٩٦	مارونی
١٢٥	٣٠٤	یهودی
٧٨٢	٨٦٨	روم
٤٥	٥٤	پروتستانت
؟	٦٨٦	یبانجی اسلام
؟	٦٢٠	» غیر مسلم
٦٩٤٥	١٠٤٤٧	یکون

دیمك اولیورکه حیفا قصبه‌سی نفوسجه، قیود رسمیه‌نك حقیقتدن اولان تباعدلرینه رغماً، ینه بش سنه ظرفنده درت بیکه قریب بر تزاید کوسترمش اولیور.

[٢]— **حیفا لیمانی** — نفوسجه کیت کیده بیوك بر اثر ترقی کوسترن حیفا لیمانی وقتیله غایت حقیر بر بالقجی اسکله‌سی ایکن شمندوفرله جنین و شام منطقه‌لرینه ربط ایدلدی ایدیله‌لی غایت سریع (عکانك ضررینه اوله‌رق) بر صورتده کسب ثروت و سامان ایلمکده‌در. آتیده‌کی رقملر مدعامزی پك واضح بر صورتده اثباته کافیدر.

کمرك وارداتی

حیفا لیمانی	سنه
٣٠٥٬٨٣٠	١٣١٠
٥٤٧٬٠٠٠	١٣١٥
٥٧٢٬٠٠٠	١٣٢٠
٤٬٣٠٠٬٠٠٠	١٣٢٨
٥٬٠٠٠٬٠٠٠	١٣٢٩

احوال حاضرهٔ حربیه‌دن دولایی حکومت محلیه‌نك بر چوق وثائق رسمیه‌سیله برابر کمرك دفترلرینك مهم قسملری دخی طبریایه نقل ایدلمش اولدیغندن ١٣٣٠ و ٣٢،٣١ سنه‌لرینه عائد واردات عمومیه الده ایدیله‌مامشدر . بونکله برابر بالاده درج ایدیلن جدول ترقینك نه قدر سریع اولدیغنی بالغاً ما بلغ ایضاحه کافیدر . عصر حاضر مالینك ایلك سنه‌لرنده عکانك کمرك وارداتی ٤—٥ میلیون غروش وحیفا ککی تخمیناً ١٠٠ بیك غروشی راده. سنده ایکن واو صره‌لرده یالکز بر حمالك یومیه‌سی ٦—٧ مجیدیه‌یه بالغ اولورکن یواش یواش حبوبات تجارتنك محوری عکادن حیفایه دوغری انتقاله باشلایه‌رق باخصوص درعا — حیفا خطنك کشادندن صوکره حیفانك یالکز کمرك وارداتی صوك سنه‌لرده (٥) میلیون غروش تجاوز ایتمشدی . عکانك کمرك وارداتی ایسه بالعکس تنزل ایده‌رك ١٣٢٣ سنه‌سنده ٧٤٧٠٠٠ غروش و ١٣٢٤ سنه‌سنده (٥٨٣٠٠٠) و بر سنه صوکره ٤٥٩٠٠٠ غروشه تنزل ایتمشدر . هله ١٣٢٨—٢٩ سنه‌سنده‌کی واردات هرحالده (١٠٠) بیکی تجاوز ایتمامشدر .

حیفا لیماننده فورتنه شمال روزکارندن تولد ایدرسه بارنمق محالدر. فقط قویك جنوب، شرق وغرب جهتلری اولدقجه قپالی اولدیغندن دیکر روزکارلرك وزانی مراکب بحریه‌یی او قدر تهدید ایتمز . پك بیوك واپورلر ساحلدن ٤و٥ میل اوزاقده حیفا لیماننه کلیرلر .

شمال روزکارندن تولد ایتمین فورتنه‌لرده حیفا لیماننده اونبش، یکرمی قدر واپورك بارینديغی کورلمشدر . لیمانك ساحلی صیغ اولوب بر میل کیدلدکدنصکره اونبش متره قدر درینلکه تصادف اولنور .

حیفاده هنوز لیمان یوقدر . بر میلیون لیرا صرفیله لیمان انشاسی ایچون حجاز تیموریولی اداره‌سنه امتیاز ویرلمشدر .

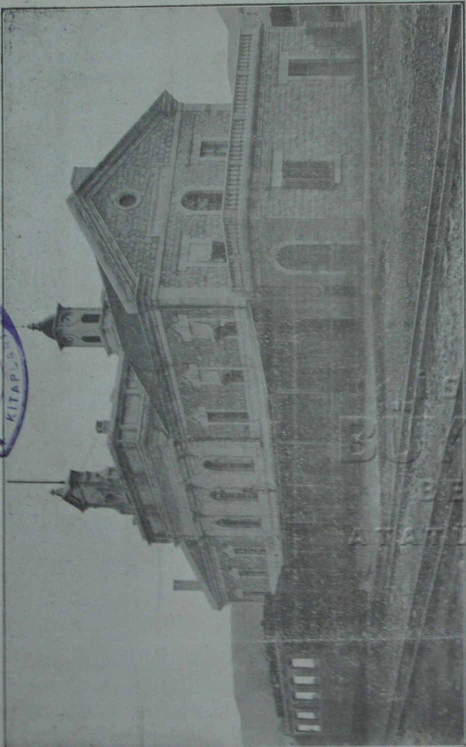
معموریت خصوصنده دخی حیفا غایت مستثنی بر موقع اشغال ایتمکده اولوب کرك جهت شمالیه‌دن و کرك ایستاسیون جهتندن خیلی اتساع پیدا ایتمکده وبر چوق یالیلر، کاشانه وباغچه‌لرله بیوك تجارتخانه‌لرله کسب زینت ایلمکده‌در .

عکادن ٣٠ کیلو مترو بعد جنوبیسنده وکرمل طاغنك اتکنده واقع حیفا روما ویونان مؤلفلرینك (سیقامینوم) وفنیکه‌لی وعبرانیلرك (حیفا) دیدکاری قصبه اولوب صلیبیون زماننه قدر غایت اهمیتسز بر موقع ایدی . (تانکرد)‌ك زیر اداره‌سنده فرانکلر قصبه‌یی ضبط ایتمشلر ایسه صلاح الدین حضرتلری ١١٨٧ سنهٔ مشهوره‌سنده تکرار استرداد ایلمش ایدی . فقط ١٧٦١ سنه‌سنده ضاهر بن عامر طرفندن تخریب اولنان حیفا قصبه‌سی تکرار یکیدن وبر آز دها شرق جهتنده تعمیر وانشا ایدلدی .

قصبه‌ده حجاز تیمور یولی اداره‌سی طرفندن شمندوفر آلات صناعیه‌سنه مخصوص بر







حیفا استاسیونی بناسنك دڭز طرفندن كورینیشی

اعمالاتخانه وبرواغون صوندیرمه‌سیله ایشلتمه اداره‌سنه مخصوص ایکی قاتلی کارکیر ابنیه وجسیم بر موقف ، اشیای تجاریه صالونی انشا وتأسیس ایدلمشدی . مؤسسات صناعیه نامنه حیفاده (٧) عدد اون فابریقه‌سی (١٦) عدد موتور (قیولردن صوچکمك ایچون) (١) عدد بوز فابریقه‌سی (٧) عدد کراسته فابریقه‌سی (٤) زیتون یاغی فابریقه‌سی و (١) پاموق فابریقه‌سی که جمعاً یکون (٣٧) فابریقه موجوددر . وقتیله آلمانلر طرفندن تأسیس ایدیلان شیره‌و یهودیلرك صابون فابریقه‌لری اخیراً تعطیل ایدلمشلردر .

[٣] — **مواقع تاریخیه** — (کرمل طاغی) جبل مار الیاس نامیله‌ده یاد اولنان ومناظر طبیعیه‌سندن تورات شریفك دخی بحث ایتدیکی کرمل طاغی حیفادن اعتباراً ٢٠ کیلومترو جهت جنوبیهٔ شرقیه قدر ممتد اولوب الڭ یوکسك نقطه‌سی (٥٥٤ متره) حیفا نام کویك جنوبنده‌در . جهت جنوبیه‌ده سامریه منطقه‌سندن ملح وادیسیله تفریق ایدیلن کرمل طاغی یشم نوعندن طاشله قاریشیق صخور کلسیه‌دن ترکب ایتمکده‌اولوب قسم اعظمی میشه وبیانی بادم وفستق آغاجلریله مستوردر . کیجه‌لری حاصل اولان چیلودن سطح‌مائل دائما دلربا بر یشیللك ایچنده اولوب فلسطینده بو حال بالکز کرمل طاغنه مخصوصدر . الڭ اسکی زمانلردن برو جبل کرمل یهودی وخرستیانلر نزدنده مقدس بر موقع طانلمشدر . تورات شریفده مسطور اولدیغی اوزره وقتیله اسرائیل قرالی (اشاب) قاریسی جه‌ز ابلك اصراریله قسیکه‌لیلرك بعل عبادتنی کندی تبعه‌سی آره‌سنده تعمیم ایتمسکله الله تعالی بنی اسرائیل قومنی اوچ سنه‌لك قحط ایله مجازات ایتدی . بو صره‌لرده الیاس (ع .) اشابه مراجعت ایده‌رك بعل کاهنلرینك جزای سزلرینی بولمق اوزره کارمل طاغنه اصعاد ایدله‌لرینی سویلدی . تپه‌ده اجتماع عقد اولنه‌رق بعل کاهنلرینك کندی اللهلرندن امداد طلب ایتدکلری بر صره‌ده نیران سما نزول ایده‌رك حضرت الیاسك قربانی یاقمقله اوراده موجود بتون اهالی اللهك وحدانیت وعظمتنه قناعت حصوله کتیره‌رك الیاسك امریله بتون بعل نبیلرینی بوغازلامشلر ایدی .

بویله بر عنعنهٔ دینیه ایله تقدیس ایدیلان کرملك باخصوص سطح مائل غربیسی تا اسکیدن برو خرستیانلر طرفندن (مغاره‌لرده) اسکان ایدلدی . (١١٥٦) سنهٔ میلادیه سنده قادم جمعیت دینیه‌سی طرفندن تأسیس ایدیلن مناستر ناپولیونك عکا قلعه‌سنه هجومی اثناسنده تحفظخانه وظیفه‌سنی دخی کورمشدی . عکا والیسی عبدالله پاشا طرفندن مذکور مناستر تخریب اونمقله ١٨٢٨ سنه‌سنده تکرار مجدداً بنا اولندی .

سیاحلرك اکثریسی کرملك تپه‌سنه چیقه‌جقلری وقت الڭ چوق جهت شمالیهٔ غربیه‌یی ترجیح ایدرلر . بورانك منظره‌سی غایت لطیفدر : شمالدن صور قساریه قدر جنوبدن

اسکی قيساريه‌يه قدر بتون سواحل مشاهده اولنور . شرقه دوغرو امتداد ايدن سلاسل جبال، لبنان داغلرنده نهايت بوليور . وشرقه دوغری دقتله باقان بر سياح شريعه‌نك شرقنده‌كی ممالكتلری ده تفريق ايده‌بيلور . مشاهدك يانی باشنده حيفا خورما وزيتون آغاجلريله اوزوم باغلريله لطيف بر منظره عرض ايلر .

١٧٠ مترو ارتفاعنده‌كی مناستر بر چوق سياحی ايوا ايده‌بيله‌جك بر جسامتده‌در . كليسانك يانی باشنده‌كی مغاره وقتيله الياس عليه السلامك مسكنی اولمقله معروف اولوب اسلام خريستيان ويهوديلرجه مقدسدر مناسترك جهت شماليه‌سنده (١٧٩٩) سنه‌سنده عكايی محاصره ايدن ناپوليون اردوسندن اولنلرك تأييد نامی ايچون بر اهرام ركز ايدلمشدی هيكل مذكور حرب حاضر مناسبتيله تخريب اولمشدر .

مناستردن اشاغی‌يه اينركن كوياوقتيله مقدس عائله‌نك مصردن فلسطينه دونركن استراحت ايتديكی بر مغاره موجوددر .

آلمان قولونيسندن طاغك تپه‌سنده‌كی آلمان اوتلنه آرابه ايله يكرمی دقيقه‌لق بر مسافه واردر . اوتلدن حيفانك ، ليمانك وعكانك منظره‌سی غايت كوزلدر . هله آلمان محله‌سنك انتظاميله اسلام ويهوديلرك اقامت ايتدكلری قلبه‌لرك پيسلكی وعدم انتظامی آره‌سنده‌كی فرق پك آجيقلی وواضح بر صورتده مشاهده اولنمقده‌در . اوتلدن بر ايكی دقيقه مسافه‌ده آلمان امپراطورينك حيفايه ١٨٩٨ تاريخنده اجرا ايتديكی سياحتك تأييد خاطره‌سی ايچون برستون ركز ايدلمشدر . آبده‌نك يانی باشنده اخذ موقع ايدن بر سياحك نظری آلمان بولوارينی باشدن باشه قطع ايدر . صانكه بو يكپاره طاش جرمانيا اولادينك فعاليتنه ، غيرت وانتظامنه نشيدهٔ تحسين قرائت ايديور كبی .

تپه‌ده‌كی چام آغاجلرينك اوته‌سنده بروسنده منتظم اولر ، اوتللر دخی انشااولنمشدر . حيفايی كرمليله بو درجه دلنشين بوله‌جغمی هيچ اميد ايتميوردم .

[٤] — **حيفا بلديه‌سی** — سوريه قطعه‌سنك بيوك شهرلريله وحتی بيروتله معموريت وتجارت خصوصنده رقابته كيريشن ونفوسی سريع بر صورتده تزايد ايده‌رك شمال وجنوبدن اتساع بيدا ايتمكده اولان حيفا بلديه‌سنك واردات ومصارفاتی بر وجه زير بيان اولنور:

(١٣٢٧ سنه‌سنده)

واردات		مصارفات	
١٦٩٠٠٠	قسم اول واردات مقننه		
٣١٠٠٠	» ثانی » غير »	٧٣٦٧٠	معاشات



١٠٠٠٠٠٠	» ثالث غازخانه	١٠٥٥٠٠	تنظيفات ، تزيينات ، تنويرات ، يول ولغم انشاآتى وتعميراتى
		٢٤٠٠٠	غازخانه بدل ايجارى
		٤٤١٨٠	» مصارفات انشائيه‌سى واسكله تعميراتى
		١٥١٥٠	متفرقه
		٢٠٠٠٠	تسديد ديون
٣٠٠,٠٠٠		٣٠٠٠٠٠	يكون

١٣٣٢ سنه‌سى بودجه‌سنده (٢٣) بيك قدر بر تناقص موجود اولوب بوده حال حرب مناسبتيله تعطيل ايدلمش اولان غازخانه وارداتك جبايتنه دوام ايديله‌مه‌مش اولمسندن منبعثدر احوال حاضره‌نك الجا آتيله باخصوص امراض مستوليه‌نك كثرتله انتشار ايتديكى شو صره‌لرده بلديه وظائف اساسيه‌سنه مقابل تخصيص ايديلن رقملرك متزايد بر حالده بولنمسى لازمكليركن بوسنه‌كى بودجه‌سنه تنظيفات وتعميرات وانشاآت فصللرنده بوندن بش سنه اولكندن (٢٤٥٠٠) غروش قدر بر تناقص موجود اولوب معاشات ايسه مع الاستغراب (١٧٨٢٤) غروش تزييد ايدلمشدر .

اى كوتو ايش كورمكه يلتنن حيفا بلديه‌سندن ، فعال ، متشبث اهالى دها زياده غيرت ايستمكه حقليدر ، سنه‌ده وسطى اوله‌وق (٥٠) خانه قزانان دانيش ، فعال ومدنى حيفا قصبه‌سى بلديه‌سنى دها مدنى وموقعك اهميتله دها تميز ودها ايشكذار وزنكين كورمكه كلمه‌نك بتون معناسيله حقليدر . شهرك تزيينله دكز هواسنك دها مساعد بر صورتده شهرك الك هجرى كوشه‌لرينه‌قدر نفوذينى تأمين ايده‌جك اولان ومقام جليل ولايتجه تصور بيوريلان كنيش بولوارك بر آن اول كشادينى تجارتكاه وقوكت حيفا هر وقت طلب ايدر وطلبنده اصرار ايده‌جكدر .

(حيفاده‌كى اسپرتو فابريقه‌سى)— اسلام تشبث شخصيسنك بر تمثالى اشبو اسپرتو فابريقه‌سى تشكيل ايتمكده‌در . مؤسسلردن بيروتلى حسين راشد افندى بيهم فرانسه‌نك آنتيب شهرنده اكمال تحصيل ايده‌رك ١٩١٣ سنه‌سنده مسقط رأسنه عودت واوصره‌ده (اوجه‌ن رولان) اسمنده بر فرانسز مهندسنه راست كله‌رك مواد نباتيهٔ عطريه‌نك مبذول بولنديغى حيفاده بر عطريات فابريقه‌سنك تأسيسنه قرار اعطا ايلدى . ماكنه‌لر پاريسك (Decay) فابريقه‌سندن بتون لوازميله برابر (٢٣٠٠) ليرا بدل ايله تدارك اولنه‌رق فابريقه حيفاده تأسيس اولندى . بزلر حرب عموميه‌يه اشتراك ايدركن ماكنه‌لر هنوز حيفا

ليماننه مواصلت ايتمش ايدى . اوچ آى صوكره فابريقه صاحبى حسين افندى بيهم بيروتلى سليم افندى عيتانى ايله مشتركاً عطريات يرينه اسپرتو استحصالنه باشلاديلر . موادابتدائيه‌سى قورى اوزوم، خورما، انجير ، كچى بوينوزى ، دارى و آرپه كبى نشاسته ويامواد سكريه‌يى حاوى وقابل تخمر اولان محصولات اولوب فابريقه‌سنوى تخميناً ١٠٠٠٠٠ كيلو اسپرتو استحصال ايتمكده‌در .

مذكور فابريقه‌نك استحصال ايتديكى اسپرتونك بهر كيلوسى مواد ابتدائيه ، عمله اجرتى ، مواد محترقه بدلى داخل اولديغى حالده (١٨) غروشه مال اولمقده اولوب بو قدر غالى بر فيئاتله فابريقه‌نك زمان صلحده رقابت ايده بيلمسى امكان خارجنده‌در .

فيأتك بو درجه فاحش اولمسنه سبب ديون عموميه‌نك كيلو باشنه استيفا ايتديكى اوچ غروشله بلديه‌نك جبايت ايتديكى (كيلو باشنه) بر غروشدر . بوندن باشقه چكركه يوزندن كسب ندرت ايدن مواد ابتدائيه‌نك فيأتى فاحش بر درجه‌يى بولدى .

زمان صلحده اسپرتو كيلوسنك فيأتى ديون عموميه‌نك شمديكى حالده رسم نامى آلتنده جبايت ايتديكى اوچ غروش اولوب اشبو مبلغه اوروپا فابريقه‌لرينك كارى اسپرتونك مصارف نقليه‌سى وكمرك رسومى دخى داخلدى .

فابريقه صاحبلرى محاربه‌دن صوكره اردوى همايون نامنه استحصال ايتمكده اولدقلرى اسپرتو اعمالاتندن وآز كچه‌جكلرينى ينه مواد عطريه استحصالنه قيوله‌حقلرينى افاده ايديورلر . چونكه ديون عموميه‌نك استيفا ايتمكده اولديغى رسم فاحشله هر كيلو آنجق ٧ غروشه مال اوله بيله‌جكدركه بو فيئاتله اوروپا محصولاتيله رقابته كيريشمك مستحيلدر . شايان تقدير بر سعى ايله ميدانه كتيريله‌رك يوزده ٩٥ عيارنده اسپرتو چيقارمغه موفق اولان ممالك عثمانيه‌نك يكانه اسپرتو فابريقه‌سى صاحبلرينك محاربه زماننده اولديغى كبى ايلروده دخى مظهر حمايت ورعايت اولملرى وديون عموميه ايله بلديه‌نك استيفا ايتمكده اولدقلرى فاحش رسومك تنقيصيله اشبو ضرورى اولان محصولك رواج بولمسى منافع وطنيه نقطهٔ نظرندن پك مناسبدر .

[٥] — **امور معارف** — بتون قضاده اليوم ١٢ رسمى ابتدائى مكتبى موجود اولوب بونك اوچى مركز قضاده‌در . ذكور نمونه مكتبنك حال حاضرى پك اجيقليدر . بر كره (١٠) بيكدن زياده نفوسه مالك حيفانك اشبو يكانه رسمى مكتبه كوندرديكى طلبه‌نك عددى (٤٢) در. محاربه اعلانندن بر مدت اول مكتبك بتون موجودى يالكز (٣) عدد طلبه ايدى . قوجه حيفانك قوجه نمونه‌سى . مرور زمانله نهايت بالاده‌كى رقم طوتديريله بيلمش . معلم ثانى، كه عين زمانده معلم اول وكيليدر ، استانبول مدرسه‌لرينك فنا زمانلرينه تصادف ايده‌رك بوراده بر قاچ سنه‌سنى كچيردكدنصكره مصرده اوچ سنه قدر

بولنمشدى . هر خصوصده رقابت اجنبيه‌نك ، آلمان اولسون ، يهودى اولسون ، بتون دهشتيله اجراى حكم ايتديكى بر ضره‌ده يهوديلرك ، آلمانلرك وسائر دول اجنبيه‌نك حيفا موقع مهميله متناسب مكتبلر انشا ايتدكلرى بر زمانده بزم شو زواللى نمونك حال اسف انتماليله ، قريق دوكوك آلات وادواتيله قالمسى هر حالده ملت ايچون موجب خجالتدر. حيفا نمونه‌سنى شهرك فعاليت اقتصاديه وعمرانيه‌سيله متناسب بر حاله افراغ ايتمك لابددر . اخيراً بو نمونه‌يه الحاق ايديلن ايكنجى ذكور ابتدائيه‌سى حقنده سوز سويلمك عبثدر . يالكز معلم اوللرى دار المعلمينلى ؟ متباقيسى شهادتنامه‌سزدر .

اناث رشديه‌سنه ايججه رغبت واردر . موجودى (٢٠٠) ى كچمكده‌در شرقك تنبل ، متعصب وعين زمانده جاهل محيطنه قارشو دائمى بر تيقظ آلتنده كمال عفت وفعاليتله چالشان مقتدر بر معلمه بو رغبتى تضعيف ايده بيلور . عكس تقديرده باش اعزيسيله برابر وظيفه اثناسنده بيك درلو مشكلاته راست كلينير نته‌كيم فعليات بونى اثبات ايتمش ايدى .

كوى مكتبلرى حقنده اوزون اوزادى‌يه صحيفه طولديره‌جق دكلم. مملكتك همان همان هر طرفنده مع التأسف مشاهده ايتديكمز لاقيدى وعدم اقتدار بو كوى معلملرينك هپسنك طبيعت اساسيه‌سنده موجوددر . كنديلرندن غيرت ، فعاليت ، وظيفه شناسلق ايسته‌مك جاهل اولان دماغلرينه ، تنبل اولان مزاجلرينه قارشو كلمكدركه بونك عدم قابليتنى هركس تسليم ايدر . قضا معارف محليه‌سى اوغورنده صرف ايدلمكده اولان (١٧١٧٣٩) غروشله كنج فكرلى وظيفه‌شناس معلملر طرفندن اداره ايديله‌جك ايكى نمونه مكتبى انشا ايدلسه هر حالده بتون قضاده‌كى (١٢) ابتدائيدن دها مثمر نتيجه‌لر ويرر . چونكه هيچ اولمازسه سنه‌ده (١٥ — ٢٠) افندى مكمل معلوماتله مجهز بر حالده ابتدائى تحصيلنك اكمالنه موفق اوله بيلور . شمديكى وضعيتله هيچ بر افندى جدى بر شهادتنامه احراز ايده‌مه‌مكده‌در .

[٦] — **حيفا قضاسنده مهاجرين اجنبيه** — اشبو مهاجرلر آلمان وموسوى اولمق اوزره ايكى قسمه منقسمدرلر .

(آلمانلر) — ١٨٦٠ سنهٔ ميلاديه‌سنده آلمانيانك ورتنبرغ مملكتنده هوفمان اسمنده برى اوزمانكى افكار نصرانيه‌نك كليسانك حقيقى پر نسيبلريله غير قابل تأليف اولديغى ايلرى سوره‌رك اصلاح فكرلرينى درميان ايتمكله اورانك پروتستانلرى آره‌سنده بر حركت دينيه احداثنه موفق اولمش ايدى. بر يوزنده جناب حقك عظمت ورحمتيله متناسب بر ايمپراطورلق تأسيس ايتمك فكريله تامپل ويا قدسشريف محبانى جمعيتى ناميله

بر جمعيت دينيه تأسيس ايدلدى . غايه ارض موعوددن باشلايه‌رق يواش يواش بتون دنيايه اللهك ايمپراطورلغنى تأسيس وكليسا ايله خلقك معتقدات وعاداتنى تجديد واصلاح ايلمكدر. جمعيت ايشه مباشرت ايتمزدن اول مار الذكر هوفمان ايله (هارده‌ى) اسمنده برذاتى استانبوله اعزام ايليه‌رك (١٨٦٨) جنتمكان سلطان عبد العزيزدن ارض مقدسده بر آلمان قولونيسنك تأسيسى ايچون مأذونيت استحصال ايلمشدى.(هارده‌ى شام آلمان قونسلوسى لونيتفلدك بيوك باباسيدر) . مأذونيت استحصال ايدلدكدنصكره مار الذكر هوفمان وهارده‌ى سوريه‌يه كله‌رك حيفايى انتخاب ايلملرى اوزرينه ١٨٦٩ تاريخنده ايلك ورتمبورغلى مهاجر قافله‌سى حيفايه اياق باصدى بر سنه صوكره آمريقادن ١٠ آلمان عائله‌سى حيفاده وطنداشلرينه قاووشدى . دها صوكره روس — عثمانلى محاربه سى مناسبتيله (١٨٧٨) روسيه حكومتى تابيوك پترودن بر وعسكرلكدن معاف بر صورتده روسيه‌ده اقامت ايدن آلمان مهاجرلرينى عسكرلكه آلمغه تشبث ايتمسى اوزرينه قريمدن بر قاچ آلمان عائله‌سى دها فلسطينه هجرت ايتدى .

بو صره‌لرده پر فعاليت كسيلن پروفسور هوفمان يافاده قدسده اراضى صاتون آله‌رق آلمان مهاجرينى يرلشديريوردى . يافادن اوچ چاريك مسافه‌ده كائن صارونه كويى آلمان مهاجرلرى طرفندن تأسيس ايدلدى . حيفاده يرلش آلمان مهاجرلرينك بر قسمى ضرورت وسفالته دوچار اولملرى اوزرينه ١٩٠٠ سنه سنده ويلهلمه — حميديه كويى تأسيس ايدلدى . اليوم قريهٔ مذكوره‌ده ٣٠ قدر آلمان عائله‌سى موجوددر . بوندن بشقه سرسق وتوينيلرك مالى اولان ناصره جوارنده‌كى بيت لحم وام العمد كويلرى حيفامستعمرلرى طرفندن صاتون آلندى (١٩٠٧) . شمديكى حالده هر بر كوى ١٢ عائله طرفندن اسكان ايدلمكده‌در .

قدسده‌كى آلمان قولونيسنده اليوم ٣٠٠ — ٤٠٠ يافاده (٢٠٠) دن زياده ويلهلمه كوينده ٣٠٠ وصارونه كوينده‌ده (٣٠٠) ه قريب آلمان موجود اولوب بونلرك همان همان هپسى ورتمبورغليدر. اجرا ايديلن تقريبى بر حسابه كوره اليوم بتون فلسطينده (٢٠٠٠) قدر آلمان موجوددر .

آلمان استعمارينك وسائط ماليه‌سى .— بوندن ٢٠ سنه اول آلمانلر قدسده بر تصرف صندوغى ميدانه كتيرمشلردى. صندوقك سرمايه‌سى فلسطينده بولنان هر بر آلمان ملك صاحبنك سنوى تأديه‌يه مجبور طوتلديغى ١٥ فرانقدن تركب ايتمكده اولوب شمديكى حالده (٧٠٠٠٠٠٠) فرانقه بالغ اولمشدر . تصرف صندوقى مدت معلومه‌ده مبلغ تأديه ايدلمك اوزره مراجعت ايدن آلمانلر ايچون قولونيلرده خانه انشاسيله مشغول اولدقدن بشقه يوزده بش فائض ويوزده ١ آمور تيسمان ايله اقراض معاملاتنى دخى كورور . پاره استقراض

ایتمك ایچون آلمانك النده منسوب اولدیغی قولونی مجلس بلدیسندن اقتدار مالیسی حقنده بر مضبطه بولنمسی وایکی کفیلی اولمسی لابددر. مضبطه‌ده ذکر ایدیلان اعتبار مالی نسبتنده اقراض معامله‌سی جریان ایدر. تصرف صندوغنك اشبو معاونتندن بشقـه برده آلمانیاده‌کی (تامپل قاصه‌سی)سنك هر قولونیده بولندیردیغی وکیل واسطـه سیله دخی تسهیلات مالیه وجوده کتیرلمشدر. برده تصرف‌قاصه‌سنه آلمانیا استعمار شرکتی آیروجه یاریم میلیون فرانقلق بر معاونتده بولنمشدی.

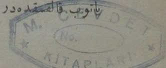
حیفا قولونیسی — ۸۰ قدر عائله‌دن مرکب اولوب بونلرك ۱۳ی آمریقادن (۳)ی روسیه‌دن ومتباقیسی ورتمبورغدن کلمشلر ایدی. ۱۸۷۰ تاریخنده یالکز (٦) خانه‌دن عبارت اولان حیفاده‌کی آلمان محله‌سنك پلانی معمار (شوماخر) طرفنـدن تسطیر اولنمشدی. مستعمرلرك امور عمومیه‌سی کندیلری طرفندن انتخاب ایدیلان بر مجلس طرفندن اداره اولنمقده‌در.

مجلس هردرت سنه‌ده بر انتخاب ایدیلان بر رئیسله هر ایکی‌سنه‌ده بر دکیشن یدی اعضادن ترکب ایتمکده اولوب انتخاب معامله‌سی مکتبده جریان ایدر.

آلمان محله‌سنك نظافتنه، تنویراتنه توسیع ویا یکی بر یولك کشادینه صو مسئله‌سنه بو مجلس نظارت ایدر. فقط اشبو اجراآته مقابل اولمق اوزره مستعمرلر املاکلری اوزرنده یاپیله‌جق مصارف سنویه نسبتنده مجلسه بر مقدار پاره ویرمکده‌در. کچن سنه املاك قیمتنك بیکده ایکیسی مجلس طرفندن استیفا ومحله‌نك مصالح عمومیه‌سنده صرف اولنمشدی. محله‌نك (۱۹۱۵) سنه‌سنده‌کی بلدیه بودجه‌سی ۱۰،۰۰۰ فرانق اولوب مجلس حرب عمومی مناسبتیله قوجه‌سز قالان ٤۰ عائله‌یه (٦۰۰۰) فرانقلق ارزاق توزیـع ایتمش ایدی. حیفا قولونیسنك برده آیروجه بلدیه‌یه عائد بر نظامنامه‌سی موجود اولوب اشبو نظامنامه‌یه مخالفت ایدنلردن اعظمی ۱۰ فرانق‌جزای نقدی اخذ اولنه‌جقدر. فقط‌فطرةً قوانین ونظاماته رعایتکار اولان حیفا آلمانلرندن ٤۰ بو قدر سنه‌دنبرو هیـچ بری بو یولده حتی بر فرانق جزای نقـدی تأدیه‌سنی استـلزام ایده‌جك اوفاق بر نظـام شکنلکده بولنمامشدر.

حیفا قولونلرینك برده ایکی درجـه‌لی برره آل مکتبلری موجود اولوب چوجق باغچه‌سنه ۵۰ ورشدیه قسمنه ۷۰ طلبه دوام ایتمکده‌در.

مکتبك ۱۰،۰۰۰ فرانقدن عبارت اولان بودجه‌سنك یاریسنی اصحاب املاك تسویه ایتمکده ونصف دیکری طلبـه‌دن آلنان اجرتله قپادلمقده‌در. مدیره سنوی ۳۰۰۰ ودرت معلمدن‌هر برینه ۲،۵۰۰—۳۰۰۰ فرانق قدر ویرلمکده ومدیرله معلملر مکتبده یاتوب قالمقده‌در. بو مکتبدن مأذون اولان آلمان چوجوقلری قدسده‌آلمان جمنازنده



اکمال تحصیل ایدرلر. بورادن دیپلومه ایله نشئت ایدنلر آلمانیاده‌کی جمناز مأذونلری کبی یالکز بر سنه عسکرلك ایدرلر (ایکی سنه دکل).

حیفا قولونیسنك الیوم ۳۰ کیلو مترو طولنده شوسه‌سی موجوددر. کوزل بولوارك طولی ۸۵۰ وعرضی ۱۲ متره‌دردر.

حیفاده وبتون آلمان قولونیلرنده قادینلر ارککلردن فضله اولوب حتی بوندن بش سنه اول حیفاده (۲۳) قادینه قوجه بولنه‌میوردی. قوهٔ تولیدیه آلمانیاده اولدیغی کبی شایان دقت بر درجه‌ده اولوب وسطی اوله‌رق هرعائله‌یه ۵—٦ چوجق‌اصابت ایتمکده‌در. حیفا آلمانلری آره‌سنده وفیات سنویه ۵—٦ وتولدات ۱۰—۱۵ قدردر.

وقتیله آلمان قولونلری جبل کرملك اقسام مهمه‌سنی الده ایدرکن قوهٔ مالیه‌لرینك مساعده ایتدیکی دائره نسبتنده بو جبلدن استفاده ایتمکی دوشونمشلردی. مدح وثنایه سزاوار متانتله جبـل مذکورك بعض جهاتنی چام آغاجلرینـه تخصیص ایله کویلیلرك تجربـات متوالیه‌سندن قورتولان حلب چام آغاجنك نادر نمونه‌لرینی غرسه موفق اولدقلری کبی جبلك بر قسم مهمنی باغـه تحویل ایتدیلر. فقط صوك صره‌لرده فلوقسرا بو باغلرك همان هپسنی بیتردی. آلمانلر باغلرك تجدیدی جهتنی دوشونمدیلر. چونکه باغلر چوق مصرفلی اولیوردی. بوندن ایکی سنه اول(هه‌رکه‌للر) طرفندن تأسیس ایدیلن شیرا فابریقه‌سی دخی باغلرك بوزولمسندن ومذکور مؤسسك‌صوك (له‌مبرغ) محاربه‌سنده وفاتندن طولایی تعطیل اشغـال ایتدی. حیفا قضاسنده‌کی آلمانلر سنه‌ده تمتع ویرکوسی نامیله (۱۸٤۳٤) واملاك واراضی ویرکوسی ایچون (٤۲۳۷٤) غروش تادیه ایتمکده‌در.

(حیفاقضاسنده‌کی‌یهودی مهاجرلری)— راپورك‌قسم‌عمومیسنده‌بر تفصیل بیان‌اولندیغی اوزره حیفا ویا زمارین منطقه‌سی یهودی مناطق استعماریه‌سنك اك مهم‌قسمنی تشکیل‌ایتمکده‌در. استعمار یهودی شرکتنك حیفاده بولنمقده اولان شعبه‌سی کرك زمارین وکرك طبریا منطقه‌لرنده بولنان یهودی کویلرینك ادارهٔ عمومیه‌سنی تسویه‌یه مأموردر. بو کونکی کونده شرکت طرفندن یالکز حیفا منطقه‌سنده (۱۰۰،۰۰۰) دونملك اراضی تملك ایدلمش‌در. فلسطینه مهاجرت ایدن هر بر یهودی عائله‌سنـه ۳۰۰—٤۲۰ دونملك بر قطعهٔ اراضی تفویض ایدلمـکده اولوب شرکت هر بر دونمدن ۵۰ — ٦۰ سنه‌ده امحا ایدلمك اوزره ۲۰—۳۰ فرانق قدر بر پاره طلب ایدر. بوندن بشقه انشا ایدیله‌جك کوی خانه‌لرینك مصارف انشائیه‌لرینه محسوباً حیفا شعبهٔ اداریه‌سنده ایکی اقراض قاصه‌سی موجوددر. فائض اسماً یوزده ٦ اوزرندن کسیـلور. فقط قسم عمومیده عرض ایدلدیکی وجهله دینی تمامیله تسویه ایتمش بر یهودی مهاجرینه راست کلمك پك مشکلدر. مهاجر

بر دفعه‌ده التیوز فرانقه قدرپاره استقراض ایده بیلور. استعمار شرکتی طرفندن اتخاذ ایدیلن اصوللردن بریسی یکی انشا ایدیلن هر کویده صرف عبرانیجه‌یی تعلیم ایتمك اوزره بر رمکتب انشا ایتمکدر. بورالره تعیین ایدیلن معلملر ایچون اجرتسز ومفروش بر خانه ایله آیده ۱۲۰ — ۲۰۰ فرانق قدر بر معاش تخصیص ایدلمکده‌در. بوندن بشقه معلم ومدیرلر صویه، اجزای طبیه‌یه پاره ویرمزلر. هیئت تعلیمیه واداریه‌نك انتخاب وتعیینده حیفا شعبه‌سی طوغریدن طوغری‌یه صلاحیتدار اولوب الیانس ایزرائیلیتك بو خصوصده‌کی مداخله‌سی همان یوق کبیدر. بعضا مدیرلرك انتخابنده رأیی آلندیغی واردر.

زمارین منطقه‌سنك ۱۹۱۲ — ۱۹۱۳ سنه‌سنده‌کی نفوس ومعارف ایستاتستیقلری بر وجه زیر بیان اولنور:

زمارین	خضیره	عتلیت	
٧٤	٣٢	١٢	قولون عائله‌سی
٤٨٠	١٣٢	٥١	« نفوسی « یهودی »
١٣٤	١٢٧	٠٠	صنایع مستقله‌یه منسوب یهودی عائله‌سی
٤٨٢	٢٠٧	٠٠	« « « « نفوسی
٠٣٦	٠٤٠	٠٠	یمنلی یهودی عائله‌سی
١٠٥	١٢٠	٠٠	« « نفوسی
٠٧٦	٠٣٢	٠٠	اسلام عائله‌سی
٢٨٦	١٠٢	٠٠	« عائله‌لرینك نفوسی

زمارین‌ده	٨	معلم	٢٦٨	طلبه	٦	صنف اوزرینه‌در.
خضیره‌ده	٣	«	٠٤٢	«	٤	« «
عتلیت	١	«	٠١٢	«	٣	« «

حیفاده‌کی یهودیلره کلنجه بونلر اون سنه اولنه کلنجه‌یه قدر پك سفیل وعددلری آز ایدی. بو مدت ظرفنده نفوسلری سیونیستلرك تخمیننه کوره (٣٠٠٠) وبزم قیود رسمیه‌یه کوره (١١١٧) یه قدر فرلادی. قسم اعظمی روسیه‌دن هجرت ایتمش اولان بو یهودیلر بوندن بر قاچ سنه اول حیفاده صابون یاپمق ودمیر اعمال ایتمك اوزره ایکی فابریقه انشا ایتمکه قالقشدیلر. بو اوغورده اللرنده موجود اولان بتون سرمایه صرف ایدیله‌رك انشاآت ختام بولمشدی. فقط یهودیلر مواد ابتدائیه‌یه کافی مقدارده پاره

یتشدیره‌مدیکلرندن یالکز اوچ سنه قدر ایشلده بیلدکلری فابریقه‌ده ایی جنسدن صابون اعمال ایده‌بیلمشلردی. دمیر خانه‌لری محاربه‌نك اعلاننه قدر ایشلمکده دوام ایتدی.

حیفا یهودیلری اك زیاده لسان عبرانیلرینی تعمیم ونشر ایتمك غایهٔ ملیه‌سیله مکتبلره اهمیت ویردیلر. بو کونکی کونده حیفاده (١٥٠) موجودلی بر جمناز و (٢٢٥) موجودلی ایکی الیانس مکتبیله بر کیندر غارتن (٧٠ موجودلی) وبرده ره‌آل ودینی ایکی ابتدائیه‌لری واردر. بوندن باشقه حیفانك اك مهم بر نقطه‌سنده آلمان یهودی نا-یونالیستلری طرفندن ١٠٠,٠٠٠ لیرا صرف ایدیله‌رك غایت مدبدب بر صنایع مکتب عالیسی انشا اولنمش ایسه‌ده تدریساتده عبرانیجه ویا المانجه لسانلرندن برینك انتخابی خصوصنده اختلاف افکار حاصل اولمغله مکتب اداره‌سی حالا طلبه قید وقبولنه مباشرت ایده‌مه‌مشدر.

حیفا قضاسنده‌کی موسویلر سنوی تمتع ویرکوسی ایچون (١١٧٣٠) واملاك واراضی ویرکوسی ایچون (٢٤٥٠٠٠) غروش تأدیه ایتمکده‌در.

(زمارین کویی) — حیفانك جهت جنوبیه‌سنده وبش ساعت مسافه‌ده کائن اولوب مخصوص یتشدیریلن ٢٠٠ دونملك اوقالپتوس اورمانیله ١١,٥٠٠ دونملك اراضیسی واردر. بونك ٦٤٠٠ دونمی مزروع ومتباقیسی مرعی وطاشلقدر. کویده آراپنه، اوزوم، بغدای، بورجاق وصوصام زرع ایدلمکده اولوب اوزومندن یهودیلر فابریقه‌ده شراب اعمال ایتمکده‌درلر. زمارینك جهت غربیه‌سنده واقع (زور الزرقا) بطاقلقی «٧٠٠٠ دونم» زمارین قیساریه، طنطوره وفردیس کویلرینك هواسنی اخلال ایتمکده ومالاریانك انتشارینه سببیت ویرمکده‌در

(خضیره کویی) — حیفانك ٩ ساعت جنوبنده اولوب ٢٠,٠٠٠ دونملك اراضیسی مزروعدر. ٦٠٠٠ دونملك قومسال اراضیسنده پورتقال، زیتون بادم اوقالپتوس آغاجلری واردر. بارون روچیلد خضیره حماسنی دفع ایتمك اوزره (٣٠,٠٠٠) آغاجلی بر اوقالپتوس اورمانی وجوده کتیرمشدی.

(عتلیت) — اهل صلیب زماننده (حاجی شاتوسی) نامیله معروف اولوب تامپلیه‌لر طرفندن ١٢١٨ سنه‌سنده مرکز اتخاذ ایدیلن بواسکی شهر ملك الاشرف طرفندن تمامیله تخریب اولنمشدی. عتلیت غایت مستحکم بر موقع ایدی. طرفینده کورفز بولنان بر برون اوزرنده مبنی ودکز جهتندن قله‌لی وخندقلی متین بر دیوار ایله چویرلمشدی. حالا شمال شرقی جهتنده‌کی قله‌نك انقاضی مشاهده ایدلمکده‌در. شمدیکی حالده عتلیت کویی یهودی چفتجیلرینك تحت تصرفنده‌در.

یهودیلر حیفا قضاسنده اشبو اوچ مهم کویدن بشقه برده ام العلق، بریکه، المراح وکرکور بیدوس کویلرینی صاتون آلمشلردر.

[٧]—**حيفا قضاسنك احوال زراعيه‌سى ووارداتى** — بردن زياده صلاحيتدار اولمسى لازمكلن زراعت مأمورينه قضانك احوال زراعيه‌سى حقنده معلومات آلمق اوزره واقع اولان مراجعتمز اوزرينه مومى اليه فرصتدن بالاستفاده حال پرملالنى اكلاتمغه قيولدى : زراعت آلات وادواتى مفقود . كنديسنه ويرلمكده اولان خرجراه پك آز . وسائط نقليه يوق كبى . بوندن بشقه كويلردن هر برنده بر قاچ ساعت قالمق شرطيله زراعى قونفرانسلر ويرمكه اجبار ايديليوركه محدود بر زمان ظرفنده بونك عدم امكانى مسلم . مأمور لا اقل هر كويده اوچ كون قالمليكه موقعك احوال عموميهٔ زراعيه‌سى حقنده مفصل معلومات ايديته بيلسون . كنديسنده زراعت آلاتنك يالكز رسملرى واردر . رسمله كويلى اقناع ايديله بيلورمى ؟ ديكر طرفدن حكومت اشبو زراعت مأمورينه غايت اهميتسز بر نظرله باقمقده اولوب كاتبى ، خدمه‌سى وحتى سنوى بش غروشدن بشقه متفرقه‌سى بيله يوقدر . مخاطبمز حالا مأمورى بولنديغى نابلس لواسنك هيچ بر قريه‌سنى زيارت ايده‌مه‌مشدر . ذاتاً شمديكى بولنديغى عكا لواسنك تكميلنى بيله طولاشه‌مه‌مشدر . (١٤١٩١) كيلو مترو مربعى مساحه‌سنده بولنان ايكى جسيم لوانك احوال عموميهٔ زراعيه‌سنى تدقيق واصلاح ايده‌جك مأمورك شهريه (٧٥٠) غروش معاشله كوره‌بيله‌جكى ايش تصور بيورولسون . بو كبى تدقيقات واسع معلوماته ، دقيق تجربه‌لره وبالخصوص بول بول معاش تخصيص ايده‌رك آرزو ايدلديكى آنده منطقه‌نك هر هانكى بر كوشه‌سنه ايصال ايده‌بيله‌جك صاغلام وسائط نقليه‌نك بولنمسنه وابسته‌در .

طاپو دائره‌سندن آلنان قيود رسميه‌يه كوره بتون قضانك مساحهٔ سطحيه‌سى (٣٤٧٩١٩) دونم اولوب بو عدد بر وجه آتى اقسامه منقسمدر .

دونم اعتباريله مساحه‌سى	نوع اراضى
٢٢٠١٤٠	قابل زراعت اولان اراضى
١٢٧٧٧٩	غير » » » »
٣٤٧،٩١٩	يكون

قابل زراعت اولان (٢٢٠١٤٠) دونملك اراضينك تقسيمى شو وجهله در . (١٣٣١ سنه‌سنده)

دونم اعتباريله مساحه‌سى	اكيلان محصول
٥٦،٥٠٠	بغدايك زرع ايدلديكى

٣٣٥٠٠	آرپه‌نك » »
١٤٨٠٠	بياض دارينك » »
١٢٠	مصرك » »
٢٢٧٠٠	سيسامك » »
١٠٠٠٠	زيتونلك
١٠٠٠	انجرلك
١٣٨٦٢٠	يكون

بوندن بشقه سنهٔ مذكوره‌ده ٤٠،٩٧٠ دونملك اراضيده بقله ، مرجمك ، قاوون ، قارپوز ، سبزه كبى محصولات زراعيه اكيلمش اولوب جمعاً يكون قابل زراعت اولان (٢٢٠١٤٠) دونملك اراضينك (١٧٩٥٩٠) دونم مساحه‌سنده‌كى اراضى زرع ايدلمشدر .

١٣٣٠ سنه‌سنده‌كى زرعيات همان بالاده‌كى ارقامك عينى اولوب يالكز سيسام ٣٩٠٣٤ دونملك اراضيده اكيلمش ايدى .

غير قابل زرع اولان (١٢٧٧٧٩) دونملك اراضينك ٢٠،٥٠٠ دونمى اورمان و١٩٨٠ دونمى مرعى حالنده‌در . بتون قضا داخلنده ٢٧ اورمان موجود اولوب ميرى اولانلرك حاصلاتى سنويه‌سى (٨٧٠٢٩) غروش راده‌سنده‌در .

چكركه‌نك حيفا قضاسنده ايقاع ايتديكى خسارات آتيده درج ايديلن جداولدن استخراج اولنه‌بيلور .

١٣٣٠ سنه‌سى محصولات عموميهٔ زراعيه‌سى

قيمه اعتباريله	جنس محصول
٥،٨٣٣،٥٦٨	بغداى
٣،٨٦٣،٨٤٠	آرپه
١،٢٥١،٠٠٠	سيسام
١٦٤،٨٠٠	اوزوم
١٥،٠١٦،٦٠٨	يكون

١٣٣١ سنه‌سى محصولات عموميهٔ زراعيه‌سى (چكركه سنه‌سنده)

٤،٠٩٦،٨٠٠	بغداى
٢،٢٧٥،٠٠٠	آرپه
٧٠٠،٠٠٠	دارى

سيسام	۶۸۱،۰۰۰
ياش اوزوم	.۰.
يكون	۷،۷۵۲،۸۰۰

بالاده درج ايديلان ايكى جدولدن مستبان اوله‌جغى وجهله چكركه آفتى يوزندن ۱۳۳۱ سنه‌سى محصولات عموميه‌سى بر سنه اولكندن يارى يارى‌يه نقصان اولوب اعشار بدلاتنده دخى سنهٔ مذكوره‌ده (۳۶۱،۱۹۲) غروش قدر بر تنزل واقع اولمش ايدى .

حيوانات زراعيه . — حيفا قضاسنك ۱۳۳۲ سنه‌سنده‌كى حيوانات زراعيه ايستاتستيقى بروجه آتيدر :

	عدد
آت	۲۹۳
استر	۶۲
اوكوز	۴۱۶۹
مانده	۵
قصراق	۳۱۶
دوه	۳۱۱
مركب	۲۹۲
بوغا	۳۰
جنس آت	۹
« قصراق	۲۵۹
يكون	۵۷۴۶

بو عدده چوروك واوچ ياشنه قدر اولان حيوانلر ادخال ايدلمه‌مشدر .

(حيفا قضاسنك وارات عموميه وخصوصيه‌سى) — قضانك ۳۳۱ سنه‌سنده تحصيل اولنان واردات عموميه‌سى (۳،۸۳۶،۱۱۴) ومصارفاتى (۱،۵۸۳،۸۴۱) غروشدر . محاسبهٔ خصوصيه بودجه‌سنده واردات (۴۵۶۱۴۲) ومصارفات (۲۷۷۹۵۰) غروشدر .

[۸] — **حيفا قضاسنده‌كى آثار عتيقه** — حيفا قصبه‌سنك جنوب غربيسنده وساحل بحرده (قيساريه) نامنده بر ناحيه مركزى موجود اولوب اشبو قصبه‌نك پك زياده اهميت تاريخيه‌سى واردر . ميلاددن (۱۰) سنه صوكره روماليلردن اوكوست قيصر زماننده بنى اسرائيل حكمدارلرندن وروما تابعلرندن (بيوك هرود) طرفندن تأسيس اولنان بو قصبه

قيصر — *Césarée* نامیله ياد اولنور ايدى . ميلاددن يكرمى سنه صوكره روماليلر زماننده متره‌پوليد مركزى اولمق اوزره فلسطين قطعه‌سنك پايتختى اتخاذ اولندى . اهل صليب اردولرينك مهاجماتى اثناسنده دخى پك بيوك بر اهميت احراز ايده‌رك كاه فرانقلرك كاه اسلاملرك يد ضبطنه انتقال ايدردى . متعدد دفعه تخريب اولنمقله برابر شمديكى كويلى قلعه‌لرينك اوته‌سنده بروسنده روماللى ، فرانق وعرب آثارى ويقلمش سورينك بقاياسى ، قلعه‌سى مشاهده اولنمقده‌در . ۱۳۲۶ سنهٔ ماليه‌سنده ظهور ايدن ۲ مترو طول وبر مترو عرضنده‌كى طاش اوزرنده قديم يونانجه يازلمش درت بش سطرلق يازى واردر . (باطريارتوس ناحليف طرفندن وجوده كتيرلمشدر) عباره‌سى محكوكدر . ينه ۱۴۰۰ سنه اول وجوده كلوب خراب بر حالده قالمش ايكى صو مجراسنك تمللرى موجوددر . ميلاددن اول انشا اولنان معبدده حفريات اجرا ايدلديكى صورتده بر چوق آثارك كشف ايدلمسى پك محتملدر .

۴ — حيفانك احوال اجتماعيه‌سى

[۱] — **حيفاده حيات عموميهٔ اجتماعيه** — بيك اوچيوز اوتوز ايكى ايستاتستيقنه نظراً قصبه‌ده (۱۰،۴۴۷) نفوس وارايمش . بونك نصفى مسلم ونصف ديكرى ايسه ملل مسيحيه وموسويه‌دن عبارتدر . اساساً حيفا قصبه‌سى قدر حيات اجتماعيه‌جه بارز ومتناقض فرقلر كوسترن بر قصبه‌يه دها تصادف ايديله‌مز . لا على التعيين چارشينك بر كوشه‌سنده دوروب ده كلوب كچن انسانلرى تدقيق ايتمك مقصدى حاصل ايتمك ايچون كفايت ايدر . بوراده‌كى انسانلرك هيئت عموميه‌سنه شامل بر وصف مميز بولمق قابل اولاماز ؛ بوراسى اوقدر بين الملل ومختلطدر .

بو حال اولا طرز تلبسده كنديني كوسترر : شالوارلى ، كوملكلى ، انتاريلى ، پانطالونلى جبه‌لى ، صاريقلى ، شابقه‌لى وياقابالاقلى ، عبالى وياخرقه‌لى ، تاقيه‌لى ، فسلى ، قالپاقلى ، بر چوق انسانلر واردركه متمادياً كلوب كچيور . بو صايديغمز شيئلرك‌ده انواعنى دوشونه‌جك اولورسه‌ق نه قدر غريب ومتناقض قيافتلر بولونديغى درحال آكلاشيلير .

طرز وقيافتلرك تبدلى قدرده شخصيتلرده تبدل واردر . شيمدى بول شالوارينى وقوللرينى صاللايه صاللايه كيدن بر كميجى وياباليقجى ، صوكره شيق بو ... نژ وزينى لابس بر بانقه مامورى ، اختيار بر پاپاس ، كنج بر مكتبلى وياصاريقلى بر خواجه ، بر ضابط الخ ..

بوتون بو شخصيتلر بر سينه‌ما سرعتيله كچركن نامحدود لسانلر ايشيديرسكز . شمدى بر فرانسزجه ويا انكليزجه ، صوكره ديكر بر اوروپا لسانى ومثلا المانجه وياخود بر آز

عبرانیجه ، بر آز آشکنازجه ، دها صوکره عربجه ویا تورکجه حتی فارس لسانی بیله بوراده موجود ..

شیوه فرقلرینی ده دوشونورسه کز بر ایکی کیلو مترولق بر یرده صیقیشان بو انسان کومه‌سنک ناصل بر محشر عظیم اولدیغنی تسلیم ایدرسکز . شیمدی بر کویلو عربجه‌سی ، صوکره فصیح ونحوی بر عربجه ، دها صوکره بر لبنان عربجه‌سی ، بریده بر نابلس شیوه‌سی .. الخ .. بوتون بو انسانلری طوپلایه‌جق معین وصف اساسیلره تصادف ایتمك قابل اولامادیغی ایچون حیفا قصبه‌سنک ماضیدن هیچ بر وراثتی بولونمادیغنه قائل اولمق پك طبیعیدر . حیفا ، کویا بوتون اقوام جهان ایچون بر تلاقیکاهدر که هر شخصیت کلدیکی محیطدن برابرنده آز چوق بر شیٔ کتیرمشدر . بر ایکی عصرلق اسلاملرنده وخرستیانلرنده دخی موضعی خصائصه تصادف اولوناماز . بوندن دولاییدر که حیفا ایچون دیکر بعض ساحل قصبه‌لرده اولدیغی کبی نه بر شیوهٔ عربیه نه بر مزیت وخصوصیت خلقیه وروحیه ونه‌ده بر اثر صنعت موجود اولا بیلیور . بویله اولمغله برابر حیفاده بعض بارز کتله‌لر واردر که یاشایشلری وحیات اجتماعیه‌ده‌کی موقع حاضر ومستقبللری اعتباریله بر برندن آیریلیورلر . بناءً علیه بوبللی باشلی انسانلری بر وجه آتی تعداد ایده‌بیلیرز : (۱) اسلاملر ، (۲) یرلی خرستیانلر ، (۳) یهودیلر (٤) آلمانلر .

بونلری مطالعه ایتدکدنصکره حیفاده متوطن بعض عجملر (بابیلر ویا بهائیلر) ده موضوع بحث ایدیله‌جکدر .

[۲] — **حیفاده اسلاملر وحیات اجتماعیه‌لری** — حیفاده حیات عمومیهٔ اجتماعیه نقطهٔ نظرندن الك دوشوك وزواللی اولانلر اسلام کتله‌سیدر . بوراده اسلاملرك عددی درت بیك بش یوز اولدیغی ونصف اهالی‌یه یاقین بولوندیغی حالده هیچ بر موجودیت کوسترمه‌یورلر . اسلاملرك حالت اجتماعیه‌سی ، یشایشلری حقنده اوفاق بر فکر الده ایتمك ایچون سا کن اولدقلری محله‌یه قدر اختیار زحمت ایتمك کفایت ایدر .

حیفانك کرك شرق وکرك غرب جهتلری هوادار ولطیف اولدیغی حالده الك فنا محلی (وادی الصلیبه) دینیلن وبر وادی ایچنده صیقیشوب قالان اسلام محله‌سیدر . بو محله‌نك سوقاقلری حیفا ایچون ، بو ممتاز بلده ایچون بر حجاب صاییلیر . قایا پارچه‌لری اولدیغی کبی براقیلمش ، مرور ایام ایله اوفالانمش پارچالریله بر طاش ییغینی حالنی آلمش دیك ، دار وکیرلی بچی یوللری که بورادن بویوك بر مشقت وزحمتله آنجق دیوارلره طوتونه‌رق ایچمك قابل اولور . بو یوللرك هر ایکی طرفنده‌کی اولردن طیشاری آتیلان تنکه پارچالرندن ، سوپرونتیلردن ، پیسلکدن وکیرلیلکدن دولایی انسان کچرکن مطلقا بویوجك وقالین بر

مندیل طاشیمق مجبوریتنده قالیر . چماشیر صولری ، صابونلی کیرلی صولر ، ینه سوقاغه آچلمش بعضاً اولوقلردن ویاخود قاپو کنارلرندن سوقاغه دوکولور . بوراده‌کی اولرك بر برینه صیقیشیق ، رطوبتلی ، مظلم وپیس اولر اولدیغی خارجدن بیله کورولور .

تستر مسئله‌سی بوراده نه ألیم غریبه‌لر یاپمشدر . نه قدر اسکی غاز صندوقلری ، کیرلی تنکه‌لر ، اسکیمش ویامانمش چارشفلر وسائره وارایسه قاپولر ایچون اورتو ویا پنجره‌لر ایچون بر ستره اولمشدر . بو محله‌لردن کچرکن بو کیرلی پرده‌لرك آرقه‌سندن مطلقا بر قادین سیماسی فرق ایدرسکز ، او ، باشنی اوزاتیر . ویوزینی کوستردکدنصکره یره چومه‌لیر . او زمان پرده‌نك الت آچیق طرفندن کورولور . اولرك اوکنده بر معتاد محله چوجوقلرینك سوپرونتیلکدن بقیه‌لر آیقلایه‌رق بر برینه آتمق صورتیله کویا شاقالاشدقلری کورولور . بر آز صوکره بو اودن بیاض دونیله ، آچیق باشیله ، چوراپسز آیاغیله ، بر ارکك کوزوکور . النده یا کیرلی بر سپت ویاخود اسکی بر صحن موجوددر .

اسلام محله‌سنده بعض بویوك اولر دخی وارسه‌ده بو عظیم بیکلرجه لیرالق اولرك اوکی ینه کیر و پیسلك ایچنده‌در . حیفا اسلاملرندن بر قاچ زنکین عائله واردر که بونلرك بویوكلرینك بعضاً بر بریله نفوذ یاریشی ، پوست غوغاسی ایتدکلری کورولور . بونلر ایچون حیفا وتوابعی نهایت بر ما کل‌دن بشقه بر شیٔ اولاماز . بوراسیله علاقه‌لری آنجق بو قدردر .

متباقی قالان اکثریت عظیمه ایسه حیفاده‌اك عادی صنعتلر اربابندندرلر . بونلرك اکثری یا کمیجی (بحری) در ، یا بالقجی ویا صندالجیدر . بر قسم قلیلی ایسه توتونجی ، لبلبیجی ، قهوه‌جی ، سبزه‌جی ، یورغانجی کبی الك کوچوك صنعتلر منتسبیدرلر . بحریلردن بر قسمی ده قاچاقچیلق ایله اشتغال ایدرلر . بو فرقه‌نك چالیشدقلری زمانلر محدوددر . آنجق قوت یومیلرینی تدارك ایدرلر . صوکره هیچ بر شیٔ آراماز اولورلر . قهوه‌لره کیدر ، حلقه‌لر یاپارق نارکوله توتدیرلر . بونلر ایچون حیات عائله ، فکر آتی ، ذوق علم وصنعت مجهول ومعدومدر . بونلرك او حیاتیده پك الیم بر عذابله کچه‌ر . چونکه دها ۲۰—۱۸ یاشنده ایکن مطلقا کندیسنجه پك مجهول بر زوجه ایله ازدواج ایتمش وپك آز سنه‌لر ظرفنده بر قاچ چوجوق باباسی اولمشدر . کندیسی ، زوجه ، چوجوقلر تحصیلدن محروم ویا تحصیلجه ناقص . اوده تمیزلك وانتظامدن أثر یوق . هر زمان غوغا ، کورولتو وسفالت . اسلاملر بیننده نه تعاطیٔ مودت نه زیارت موجود . قولوبلری یوق ، منتظم مکتبلری یوق ، تشکیلات اجتماعیه‌لری مفقود ، بونك اوزرینه‌ده ایچکی‌یه مبتلادرلر . حیفاده ایچکی صرفیاتی شایان حیرت بر درجه‌ده فضله‌در . نفس حیفاده قرق عدد میخانه موجوددر . حیاتده اکر تنازع بقا واصطفا بر قانون طبیعی ایسه بو اسلاملر کتله‌سنك بو حالده قالیرلرسه آتیده قازانه‌جقلرینه عقل ایردیرمك صافد رونلق اولور . اکر حیفانك

هواسی تميز وصوبی — هر اوده بر قويو بولنمق اعتباريله — محفوظ اولماسيدی حيفاده متوطن ديكر ملتلر مواجهه‌سنده بی شبهه بو كتله پك آز برزمان ظرفنده انطفا ايدردی.

نفوس دائره‌سنك اونا كافی ايستاتستيقلرنده بيله اسلاملرك بش سنه ظرفنده بشده بر درجه سنده تزايد ايتدكلری كوستر لديكی حالده ديكر ملتلرك نصفی درجه‌سنده زياده‌لشدكلری كورليور. بو حالك عاقبتی پك دونو قدر.

بوراده‌كی اسلاملر اخلاق اعتباريله پك مسالمتكار ومتوكل درلر. هر شیء قضا وقدره ترك ايدر وكنديسی عاطل وباطل حيفا كبی آزچوق مدنيتك تجليكاهی اولان بر محلده تشييع انفاس ايدر. اسلام اولرنده بالخاصه قادينلرنده‌كی فقر الدم پك جالب دقت اوله‌جق بر درجه‌ده ايمش. فقط بالخاصه كنجلكك فقدانی واركككلرنده بر فقر الدم عرفان بولونمسی اك أليم بر حالدر.

اسلاملر (٣٢٤) انقلابندن صوكره بر آز اويانديقلرينی كوسترمك ايستديلر (الاخاء الاسلامی) ناميله بر جمعيت تشكيل ايتدكلری كبی امور ماليه‌سی ايچون بر اجزاخانه وايكی قوندوره‌جی دكانی آچديلر. فقط بو جمعيت آز بر زمان صوكره انحلال ايتدی. تماشانك احياسنه صرف مقدرت ايتمك مقصديله تشكل ايله‌ين (نهضة التمثيل الادبی) جمعيتی دخی پايدار اوله‌مدی. بو جمعيت طرفندن كشاد ايديلن (مكتب النهضه) ده قاپاندی. شيمدی اسلاملرك اركككلری عاجز وزواللی دكانلرنده، وياخود پيس قوقان قهوه‌لرنده سورو كله‌نيور. قادينلری ايسه عفونت ورطوبت ايچنده چوجوقلر ايسه چورچوب آره‌سنده تشييع حيات ايله‌يورلر.

[٣] — **حيفاده يرلی خرستيانلر وحيات اجتماعيه‌لری** — حيفاده عدد اعتباريله اسلاملردن صوكره كلن كتلهٔ اهالی يرلی خرستيانلردر. بونلرك مجموع عددی اسلاملره ياقينلاشير. ١٣٣٢ نفوس ايستاتستيقنده بيان ايدلديكی وجهله (٤٢٨٣) نفوسدن عبارتدر.

بونلر حيفانك جهت غربيه‌سنده، اكثريسنك حالت ماليه‌سی مساعد بولونديغی ايچون كندی ملكلرنده بولونان اولرنده يشادقلری كورولور. مع مافيه موقع وحيات اجتماعيه نقطهٔ نظرندن اسلاملردن پك چوق اوستون دكلدرلر. اولری شرقكاری تفريش ايدلديكی ويشايشلری شرقكاری اولديغی كبی اشتغال ايتدكلری صنايع ده اسلاملرك طوتدقلری صنعتلره نسبتله آنجق بر خطوه ايلرووه‌دردر. حيفا خرستيانلری ده بقاليه، ديوارجيلق، قالديرمجيلق ونهايت طاشجيلق ومارونيلردن بر قسمی عربه‌جيلق وامثالی صنعتلرله اشتغال ايدرلر.

مع مافيه كرك اورتودوقس روملردن وكرك قاتوليكلردن اكثريسنك النده بر سرمايه‌سی موجود اولديغی كبی ايچلرنده ايجه زنكين اولانلری حتی (٦٠—٧٠) بيك ليرادن يوز بيك ليرايه قدر املاك واراضی‌يه مالك اولانلری ده موجوددر. (٢٠٠—٥٠٠) ليرالق سرمايه‌سی اولانلر

وكوچوك بعض تجارتلرده ايشله‌ينلر ايسه عددجه پك چوقدر. بونلر دائما ايشلريله، كوجلريله اوغراشير ورأس المالنی تزييده صرف غيرت ايدرلر. باخصوص عائله‌حياتی اعتباريله اسلاملردن چوق ايلرووه‌دردرلر. اولرينه كيرلديكی وقت كوچوك فقط تميزجه بر او، فقيرانه فقط متناسب اشيای بيتيه‌يه تصادف ايدرسكز. اوك قادينی، چوجوقلری قونوشمسنی اولسون بيلير. اولرنده اورطاق، قاين والده، كوروجه‌يه تصادف ايدلمز. واوكورولتولر يوقدر. هر عائله حين تشكلنده باشليجه بر او اشغال ايدر. ازدواجده عجله ايتمز. سرمايه صاحبی اولدقدنصكره آنجق ازدواجه تشبث ايدر. ازدواج ايدن هر ايكی طرفك حالی مساعد اولديغی درجه‌ده ابوينی‌ده ياردم ايدر. وبو يكی باغلانان عائله‌نك ادامه ونماسنه غيرت ايديلير.

طوائف يسوعيه آراسنده زيارت تعاطی ايدلديكی وقادين، اركك، كوچوك، بيوك دائما بر بريله تماسده بولوندقلری ايچون ايجابات مدنيه واجتماعيه ايله دها علاقه‌دار درلر. اولرينك اوكی سوپرونتی ايله‌دولو دكلدر. چولوق چوجوق محله‌لرده سوروكلنمز. فقط اركك‌ده اسلاملرده اولديغی كبی ايچكی‌يه دوشكوندر. يالكز فكرلرنجه اصول دائره‌سنده ايچرلرمش. حتی قادينلری‌ده طيشاری‌يه اكثريا اسلام كبی اورتولو چيقار. فقط نه بويوك بر فرقله. شونی‌ده اعترافه ايتملی‌يزكه حيات اجتماعيه‌لرنده‌كی بو قيلمدانمه سببسز دكلدر. زيرا خرستيانلر حيفاده اسلاملر كبی معاونتسز صايلمازلر. مركزی اوروپا اولان بر چوق جمعيات نصرانيه واردركه سوريه وفلسطينده مهم شعبه‌لری وپروپاغاندالری موجود اولديغنی بيلمه‌ين يوقدر. بونلر مكتب، خسته‌خانه، دار الايتام، دار العجزه وسائره آچه‌رق حتی بعض وسائط نشريه‌يه‌ده مراجعت ودينندن ورهبانك تلقيناتندن‌ده استفاده ايده‌رك بر طرفدن افكاری تنوير وديكر جهتدن آرزو ايتدكلری جهته چكمكدن تأخر ايتميورلر. حيفاده اسلاملردن فضله خرستيانلرده حس اولونان فعاليتك وحركتك جذرلری هپ بوراده‌در: اساساً يالكز حيفا خرستيانلری دكل، سوريه‌نك هر جهتنده بولونان ملل مسيحيه، مجاوری بولونديغی طبقهٔ اسلاميه‌دن فكراً اوستوندرلر. سوريه‌ده بالخاصه مسيحيلرك تنوير افكاريله، توحيد آماله وفرصت دوشدكجه اسلاملری‌ده آرزو ايتدكلری غايه‌يه تقريبه سعی ايده‌ن جمعيات اجنبيه‌نك عددی اولجه بيان ايدلديكی وجهله [*] اوتوزه قريبدر. بو جمعيات بالطبع يرلی واجبنی هر طائفهٔ يسوعيه‌نك كنديسنه مخصوص اولان تشكيلات دينيه‌لرينه، كليسالرينه، رهبان وراهباتنه وبونلرك تلقينات نا محدوده‌سنه علاوةً سوريه وفلسطينده اجرای فعاليت ايدر.

---

[*] صحيفه (٢١—٣٠) ه مراجعت

حیفاده بو جمعیتلردن آلتیسی موجوددرکه کرك مکتب وکرك دیکر مؤسسه‌لر واسطه‌سیله اجرای فعالیت ایتمکده‌درلر .

بونك نتیجه‌سی اولمق اوزره اجنبی لسان وافکاری بویوك بر مقیاسده تعمم ایدییور. نته کیم حیفا قاتولیکلرینك یوزده سکسانی فرانسزجه‌یه واقفدر .

حیفاده روم اورتودوقسلر صوك سنه‌لره کلنجه‌یه قدر چوجوقلرینی کندی محلی مکتبلرینه ویردکلری وبو مکتبده لسان یونانی‌یه اهمیت ویرلدیکی ایچون فرانسزجه ویادیکر بر اوروپا لسانی بیلنلر نسبةً آزدر . سکز یوز کیشی ایچنده آنجق اللیسی قدردر .

حیفاده یرلی خرستیانلرك مطبعه‌لری وغزته‌لری موجوددر . بوراده یرلی حیات فکریه ونفوذ معنوی بونلرك النده صاییلیر . کرمل مطبعه‌سی ، مطبعة الوطنیه ، مطبعـة النفیر صاحبلری خرستیان اولدیغی کبی حرب عمومیدن مقدم حیفاده انتشار ایدن اسبوعی صاعقه ، اسبوعی نفیر وهفته‌ده ایکی دفعه باصیلان کرمل غزته‌لرینك صاحب ومحررلری ده عمومیتله یرلی خریستیانلرندندر .

[٤] — **حیفاده یهودیلر، حیات اجتماعیه‌لری وفعالیت یهودیه** — معهود نفوس ایستاتستیقلرینی نفس حیفاده‌کی یهودیلرك عددی خصوصنده هیچ اولمازایسه نظر اعتباره آلمامق، تصدیق ایتمه‌مك درجه‌وجوبده‌اولیور . زیرا حیفاده موجود یهودیلرك عددی (٣١٤)دن چوق فضله‌در. سه‌فارد و آشکناز اولمق اوزره بو نفوس بیکه قریب تخمین اولونیور. احتمال که ینه عین ایستاتستیقده یابانجی وغیر مسلم اولمق اوزره کوستریلن خانه‌ده‌کی آلتی یوز کشی‌ده یهودی اولسه کرکدر .

بونلردن سه‌فاردلر (یرلی یهودیلر) حیفانك قدیم ساکنیدرلر. آنجق بش آلتی عائله‌دن عبارت اولان موجودلری، رطوبتلی وکیرلی بریرده یاشامقده وسویهٔ اجتماعیه‌جه پك دوشوك بر حالده بولونمقده‌در .

مع ما فیه آشکنازلر بویله دکلدرلر . اونلر حیفانك قسم غربیسنده‌ویکی محله‌لرده مقیم درلر . واکثر یاتجارتله اشتغال ایتمکده‌درلر . کندیلری طبعا چالیشقان وفوق العاده مقتصد اولدقلری ایچون کندیلرنده بولونان اشیایی کرك خرستیان وکرك اسلام تاجرلرده بولونان عین جنسدن اشیادن دها اوجوز بر فیأتله صاتمقده درلر . بویولده‌کی فعالیتلری بالخاصه خرستیان عالم تجارتنی بیله‌پك دوشوندیرییور . یهودیلرك آنجق بربرلریله آلیش ویریش ایتمه‌لری و کندی دینداشلرندن باشقه کیمسه‌دن بر شی صاتون آلمالری خصوصنده‌کی تعصب مفرطلری تجارتلرینه مهم بر رواج ویرییور . بالخصوص تجارتلری ترقی ونمایه مساعد غایت قیمتدار واهمیتلی شرائطه‌ده مالکدر .

حیفاده‌بر شعبه‌سی بولونان (The Anglo Palestine Company Limited) بانقه‌سی آز چوق بر یهودی بانقه‌سیدر . بانقه‌نك بوتون مأمورینی یهودیدر . عینی زمانده بانقه‌نك سرمایه‌سی بش یوز لیرادن آشاغی‌یه بولونان یهودی سرمایه‌داران ایله‌ده معاملات تجاریه‌ده بولونیور ، غیر یهودی اولانلرله بولونمیور . دیکر طرفدن بو بانقه اراضی وسائره صاتون آلوب یهودی‌یه ویرییور ، بر مقدارده پاره اقراض ایدییور . یهودی أو یاپدیرییور وبورجنی اوزون سنه‌لر تقسیط ایله اوده‌یور . بوندن دولایی‌درکه کوندن کونه یهودیلرك سعهٔ مالیه وتجاریه‌لری حیفا وبوتون انحای فلسطینیه‌ده تزاید ایله‌یور .

اولجه یهودیلرك سوریه وفلسطینده‌کی بویوك شعبه‌لرندن بحث ایتدیکمزده (ایقا) جمعیتنك حیفاده بر مرکزی بولوندیغنی سویلمشیدك . فی الحقیقه اداره‌خانه اولمق اوزره بر قاچ سنه ایچون حیفانك جهت غربیه‌سنده آلمان محله‌سنده (١٥،٠٠٠) فرانق مقابلنده بویوك بر بنا استیجار ایدلمشدر . بو بناده رئیسی موسیو وزنیق اقامت ایتمکده‌در. رئیسك معیتنده ایکی معاون ویا کاتب موجوددرکه بونلردن بری دائما دوائر رسمیه‌ده یهودیلرك ایشنی تعقیب ایدر . وهر درلو وسائطه مراجعت ایده‌رك بر آن اول موسویلرك حکومتده‌کی ایشلرینی بیترمکه چالیشیر. مجلس اداره‌نك اوکنده ، محاکمده دوائر صحیه وعسکریه‌ده هر یرده بو کاتبلردن مطلقا بری واردر . بر محلدن دیکر محله ولزوم کورولدکجه بر کویدن دیکرینه ، بر قضادن‌او برینه قوشار.

حیفاده ایلری کلنلردن بریله کوروشوکز . بو خصوصده برچوق ایضاحات ویرر ودیرکه:

« بو کاتبك دائما باشی رجاکارانه اکیلیر . فقط بر الی مطلقا جیبنده‌در . شیمدی‌یه قدر یهودینك لهنده اولمامق اوزره فصل ایدلمش بر دعوا ویا حل ایدلمش بر مسأله‌یه تصادف ایتمك حقیقةً محالدر . یهودیلرك آرزو ایتمدکاری بر مأمورك هر هانکی یرده اولورسه اولسون حق حیاتی یوقدر . مأموریتی قابل دکل‌او محلده دوام ایده‌مز ونه زمان بر یهودی‌یه عائد بر ایش دوشسه هر مأمور بر پارچه دوشونور وآزیجقده تیتره‌ر . یهودیلر هر یرده کندی طرفدارلرینی قایرمق ایچون هر صورتله‌ده اعمال نفوذ ایتدکلری کورولمشدر . حیفاده پك یقین بر زمانه قدر مجلس اداره‌سنده اعضا یوقدی. صوك سنه‌ده اورایه‌ده اعضا انتخاب اولوندی . هر یرده بویله‌در »

فی الحقیقه یهودیلرك سویهٔ فکریه‌لری ، تحصیللری آز چوق یوکسك ، بیلدکلری لسانلر متعدد اولدیغی وهر کسك مرضنه کوره علاجنی ویرمکی بیلدکلری ایچون بالخاصه ارض مقدس محیطنده تمامیله موفق اولیورلر . یهودیلر سس‌سز ، سس‌سز بوراده ترقی وتکامل ایچون ، انتشار وتزاید ایچون هردرلو وسائطی فراموش ایتمیورلر . حیفاده لا علی التعیین

بر یهودی کتابخانه‌سنه کیروب حیات علمیه وفعاله‌نك درجه‌سنی یك لحظه‌ده تعیین قابل اولابیلیر :

بوراده اولایردن طوانه قدر بر چوق کتب عبرانیه کورسکز . بونك ایچنده توراتلر ، شرحلر ، تلمودلر ، قرائتلر ، کیمیا وفیزیق کتابلری ، کتب ریاضیه وفنیه ، شعر مجموعه‌لری ، منشوره‌لر ، موسیقی پارچه‌لری هر شیٔ واردر وهپسی ظریف بر صورتده طبع ایدلمشدر .

ثانیاً ماصه اورتولری ، سیغاره وکبریت قوطولری ، اوفاجق آیینه‌لر وسائره کوررسکز . بوراده اوفق تفك نه قدر شیئلر وار ایسه بونلرك کافه‌سی یهودی معمولاتندندر واوزرنده عبرانیجه حرفلر یازیلیدر .

ثالثاً نامحدود قارت پوستالره تصادف ایدرسکز . بوراده‌کی قارت پوستال مجموعه‌لری بوتون معناسیله بر تاریخ عمومیٔ عبرانی ، بر جغرافیای عبرانی ، وبر هیئت اجتماعیهٔ عبرانیه‌در . یهودیلرك پیغمبرلری ، مشاهیری ، یهودیلره عائد ارض مقدسه‌ده موجود تاریخی شهرلرك رسملری . مبانیٔ قدیمهٔ عبرانیه ، وقایع عظیمهٔ عبرانیه هپ بوراده‌در . دیکر طرفدن روسیه‌ده وسائر یرلرده یهودیلرك چکدیکی ظلم واعتساف لوحه‌لری . مهاجرت ، دیلنجیلك ، اسکیجیلك رسملری ، فقر وسفالت پریشانی تصویرلری هپ بوراده . صوکره حال حاضرده‌کی مستعمرات عبرانیه ، حال حاضر شاعرلری صنعتکارلری مشاهیر سیاسیه‌سی وبالخاصه هرتسل ، وماقس نورداو . والحاصل بوتون آبدات ومقدسات ملیه هپ بوراده .. دها صوکره حال حاضر زراعتنك ، طرز جدیده‌کی مکتبلرك متمدن أولر داخلنده یشایان عائله‌لرك رسملری هپ بوراده‌در . ونهایت یهودی ئیده آلنی کوستره‌جك قیمتدار لوحه‌لرکه بونلرك صرف تماشاسی بیله روحی هیجان عبرانیله متهیج ایتمکه کفایت ایدیور . بو نوع قارت پوستاللرك هر کون الدن اله کچدیکی ، بو تصویرلرله اولرك وسینه‌لرك نصل تزیین ایدلدیکی وبونکله یکی نسلك هر دقیقه ناصل تلقیناته معروض قالدیغی دوشونولورسه یهودیلرك حالت اجتماعیه‌لری ایله بوراده‌کی فعالیت عظیمهٔ یهودیه‌نك غایه‌لری نه اولدیغی پك کوزه‌ل کشف ایدیله بیلیر .

[٥] — **حیفاده آلمانلر وحیات اجتماعیه‌لری** — حیفانك قسم غربیسنده معمور وظریف بر محله واردرکه کرمل داغی ایله دکز آره‌سنده صیقشمشدر . بو محله کنیش وهر ایکی طرفی باغچه‌لق بولونان اوزون بر یولدن ویولك هر ایکی طرفنده‌ن همان همان یکنسق اولمق اوزره انشا ایدلمش ایکی قاتلی کارکیر و لطیف أولردن متشکلدر . هر اوه مخصوص آرقه طرفنده‌ده کوچوك کوچوك باغچه‌لر بولوندیغی کبی أولرك اوك طرفنده وبو اوزون جاده‌نك هر ایکی جانبنده بعضاً انجیر وبعضاً سروی ، چام آغاجلری واردر . بو صره آغاجلرك داخلنده‌کی قسملرده ، کوچوك بر یول حالنده بولوندیغی ایچون بو اوزون جاده تمامیله موازی اوچ یولدن والحاصل لطیف بر بولواردن عبارت اولیور . أولرك اوکی چاقیل طاشلری ویاخود بیاض صدفلرله دوشنمش‌در . باغچه‌لرك طرحی ظریف ، أولرك وضعیتی وداخلی دخی ظریف‌در . بو جاده‌دن کچرکن یا بر پیانو ویاخود بر فلوت سسی ایشیدیلیر ویا بالقونلرده ، پنجره‌لرده چولوق چوجوغیله مسعودانه اوطورمش عائله‌لره تصادف اولونور . أولرك اوکی یول ، باغچه وبوتون بورانك ساکنلری ترتمیزدر . بو اوزون جاده‌نك هر ایکی طرفنده منتظم فنارلر ، اوته‌ده برى‌ده اوزری اورتولو تمیز قیولرده واردر . أولرك آره‌سنده‌ینه أولرك اجزای متممه‌سندن اولمق اوزره هوادار وضیادار یوکسك صالونلر واردرکه بونلرده طرز جدیده‌کی دکانلری تشکیل ایدر . بو جاده‌نك مرکز طرفنده‌کی میدانده کوچوجك بر ریختیم بولوندیغی کبی جاده‌نك منتهاسنه ناظر وکرمل داغنك اوزرنده یوکسکده بر طاش ستون بولونیور . بو اوتوز قرق سنه‌دنبری کیتدکجه کوزه‌للشه‌ن آلمان محله‌سنی تشکیل ایدر . کوچوك ریختیم ایمپراطور ویلهلمك (١٨٩٨) سنه‌سنده حیفایی زیارتی اثناسنده انشا ایدلمشدر . آلمان محله‌سنه یوقاریدن نکهبان اولان طاش ستونده ایمپراطور طرفندن اقامه اولونمشدر . اوزرنده ایمپراطور وایمپراطوریچه‌نك اسملری ایله (١٨٩٨) تاریخی موجوددر .

آلمان محله‌سنك قسم غربیسنده اولجه سویلدیکم وجهله واسع ودوز تارلالر بولنمق واوك طرفلی آچیق اولمق حسبیله بوزاسی پك تمیز وهوادارد‌ر . عینی زمانده دنیانك اك لطیف محلیدر . بوراده بش یوز اللی قدر آلمان یاشیور . وحیفاده‌کی آلمان قولونیسنی تشکیل ایدیورلر .

بو آلمانلرك اصلی وورتنبرغ ایالتندندر . (١٨٦٠) تاریخلرنده ایدی‌که ، وورتنبرغ اهالیسندن موسیو (هوفمان) وموسیو (هاردك) ورفیقلری پروتستانلغی بر طرز جدیده وجوده کتیریور و (Templiers) اولیورلر . بونلرك مذهبی لوترك دیننه نسبتله دها محافظه‌کار ایدی . آلمانلر بونلرك مذهبنی منع ایتمك ایستدی . بونك اوزرینه (١٨٦٤) تاریخنده بو ذوات ارض فلسطینه کلدیلر . مذهبلرینی سربستجه یاپه‌جق بر یر آرادیلر ونهایت حیفایی بولدیلر . بونك اوزرینه تکرار آلمانیایه دونوب پروپاغاندا یاپدیلر . وورتنبرغدن بر قسم اهالی ارض مقدسه کیتمکه قرار ویرنجه ایلك مهاجرت (١٨٦٨) ده باشلادی . بو تاریخدن اعتباراً اراضی مبایعه‌سنه قویولدیلر . نهایت بو مذهبی سه‌ووب کلنلره صرف بر مقصد تجارتله کلنلری قاتیلیور ، او تاریخدن اعتباراً آلمان قولونیلری وجوده کلیوردی . بو مذهبده جبر یوقدر . حتی (Temlier) لرك چوجوقلرندن بعضیسنك پروتستان اولدیغی واقعدر . حال حاضرده حیفا ، بیت لحم ، ام

العمد ، طیره ، یافه ، سورونه ویلهمه ـ حمیدیه قولونیلری موجوددر . بونلرك اكثری زراعتله اشتغال ایتمكده اولدیغی كبی بر قسمی بویوك تجارتلرله مشغول اولیورلر .

حیفانك اك بیوك وذی قیمت مغازه‌لرینك صاحبی آلمانلردر . آلمانلردن بر قسمی دولكرلك ، آرابه‌جیلق ایله‌ده مشغول اولدیغی كبی بعضیلری تمیز اوتللر وبیرا خانه‌لر اداره ایدیورلر . آلمان قولونیلرینك اداره‌سی شبهه‌سز غایت صاغلامدر . آلمانلر مركز اداریلرینه قارشو معین تكالیفه تابعدرلر منتظم بر بلدیه‌لری ومنتظم بر بودجه‌لری واردر . عینی زمانده معاونت صندوقلری ، مكتبلری وسائره‌سی موجوددر . بوراده یاشایان آلمانلر بر چالیشقانلق نمونه‌سیدرلر . زراعته ایلك باشلادقلری زمان پك آز بر سرمایه ایله ایشه كیریشدكلری حالده صرف بو یوزدن میلیونر اولانلری واردر . نته‌كیم كرمل داغنده اراضیسی بولونان (كلار) حیفایه كلدیكی زمان جیبنده آنجق اون ناپولیونی وارمش ؛ اونی‌ده استقراض ایتمش ایمش . وفاتنده میلیونلر براقدی . شیمدی قولونیده كندی ملكی اولمق اوزره میلیونلرده كن اولری واراضیسی‌ده موجوددر . حیاتنده هر آغاجی كندی الیله غرس ایتدیكنی سویله‌یه‌رك افتخار ایدر ایمش . فی الحقیقه بوراده‌كی آلمانلر بدناً‌ده چالیشیورلر . قادین اركك بوتون عائله چالیشقاندر . كلارك اوغلی (فریتس كلار) كرمل‌ده‌كی شراب فابریقه‌سنی اداره ایدییوردی . بو سفر حربده وفات ایتدی . شیمدی كلینی بو فابریقه‌یی اداره ایدییورمش . آلمانلرك كافه‌سی شیمدی زنكیندر . اك بسیط اولاننده بیله پاره موجوددر . ثروتلری‌ده صرف چالیشقانلقلری ثمره‌سیدر .

بوراده یشایان آلمانلر چالیشقان اولدقلری قدر بربرلرینه یاردیم ایدییورلر . آلمان قولونیسنك محافظه‌سی ایچون پك فداكارلق ایدییورلر . یكرمی اوتوز سنه اول بوتون قولونی منتسبلری اجتماع ایده‌رك قولونیدن هیچ بر اراضینك خارجه صاتلماسنی تعهد ایتمشلردر . شیمدی‌یه قدر خارجه بریرك صاتلدیغی كورلمه‌مشدر . بو تعهدكده تدابیر مانعه‌سی واردر . بری خارجه صاتدیغی تقدیرده پاره‌نك یوزدم یكرمی بشنی قولونی صندوغنه تبرعه مجبور اوله‌جقدر .

بوراده‌كی آلمانلرك اك بویوك مزیتلرندن بری‌ده تمامیله متواضع اولملری وآلایشه قاپلماملریدر . بونك ایچون قادین، اركك بوتون آلمانلر غایت بسیط كیندیكی، فقط البسه‌سنی غایت تمیزجه محافظه ایتدیكی كورولور . البسه‌نك ذوق ایچون دكل، فائده ایچون اولدیغنه قائل درلر .

عین خاصه‌یه مالك اولملرندن دولایی دركه حیفا آلمان قونسلوسنك كندی تارلاسندن محصولنی آرابه‌یه قویه‌رق واوزون آرابه‌ـنی الیله سوره‌رك اوینه قدر كتیردیكی هر زمان كورولور .

حیفا آلمانلری اوروپا مدنیتنده‌كی فضله آچیقلغی سومزلر . اخلاقلری‌ده بر آز صیقیجه‌در . بناءً علیه بالو كبی خصوصاتی بالخاصه اختیارلر خوش كورمزلر .

آلمانلردن تانپلیه اولانلری پروتستانلردن زیاده دیندار درلر . فقط دیانتلری هیچ بر زمان تعصب درجه‌سنه ارتقا ایتمز .

بوراده‌كی آلمانلرك كافه‌سنك تحصیلی یرنده‌در . بر كره اوقومق یازمق بیلمه‌ین بر تك شخصه تصادف اولونماز . قولونینك حیفاده بری تانپلیه‌لره ، بری‌ده پروتستانلره مخصوص اولمق اوزره ایكی مكتبی واردر . ره آل جیمناز درجه‌سنده‌كی مكتبلری ایسه قدسده‌در .

بوراده آلمانلر، زراعتلرینی قواعد فنیه دائره‌سنده وآلات فنیه اعانه‌سیله یاپارلر . بناءً علیه صوك سیستمده‌در . ودائما تمدن غربی‌یی تعقیب ایدرلر .

ایچلرنده زنكین اولانلری ، اولادلرینی تحصیل ایچون آلمانیایه كوندریرلر . اوروپایه كیده‌رك عالی تحصیل كوره‌ن كنجلر چوقدر . بالخاصه مهندسلك ، ماكنه مهندسلكی وزراعت تحصیلنی اكمال ایدنلر فضله‌در .

آلمانلر ایشلرنده ، كوجلرنده متمدن بر كویلو حالنده اولمقله برابر اولرنده بر چوق شهرلیلرمزدن دها شهرلیدرلر . اولرنده مدنی بر انتظام ، عائله حیاتلرنده بر سعودیت وبر صمیمیت ومحبت متقابله موجوددر . عائله‌جه فضله چوجوق صاحبی اولمق ایسترلر . هر آلمان قادینی ایچون اقشام اوزری چوجوغنی تمیز، كوچوك آرابه‌سنه قویه‌رق دوز جاده‌ده كزدیرمسی قدر بویوك بر تسلی تصور اولونماز .

دیكر طرفدن بو عائله‌لر پك مقتصددرلر . هر شیئ كندیلری استحصال ایتمك ایسترلر . ومثلا كوچوجك باغچه‌لرنده هر نوع سبزه وسائره‌یتشدیره‌رك اولرنده اونی قوللانیرلر .

آلمانلر حادثات عالم ایله‌ده علاقه‌دار درلر . دنیانك اك مهم غزته‌لرینه آبونه‌درلر . باخصوص كنجلرینك فكرلرینی آچه‌جق مؤسساتلری واردر . حیفا آلمان قلوبی ، (كه‌زانغ فراین) نامنده‌كی تغنی جمعیتی ، (موزیق فراین) نامنده‌كی موسیقی جمعیتلری بو مقصد اوزرینه كشاد ایدلمشدر . (كه‌زانغ فراین)ده قادین اركك موجوددر . بوراده یالكز تغنی واردر . (موزیق فراین) ایسه یالكز اركككره مخصوصدر . وبوراده بالخاصه فلوت چالارلر .

برده حیفا آلمانلرینك (له‌زه‌ن‌ـسرقل) نامنده بر دار القرائه‌لری واردركه ایچنده بویوك بر كتابخانه موجوددر . بونی‌ده اداره ایدنلر كنجلردر . بو كتابخانه‌ده، خارجه اوقومق اوزره كتاب ویریلیر . آیده یوز پاره مقابلنده كتاب اوقومق حقی احراز ایدیلیر ، آرزو ایدن اوینه ایستدیكی كتابی آلیر ، اوقور ؛ خارج بلده‌ده بولونان اعضایه‌ده كتاب كوندیررلر .

بوراده‌كى آلمانلر وقتيله تحت حمايه‌ده بولونديغى ايچون عسكره آلنمايورلردى. بالآخره تبعه ميانته داخل اولدقلرى ايچون عسكره آلنماغه باشلاديلر . حتى تحت حمايه‌ده اولانلرك بر قسمى آلمانيادن كوكللى اوله‌رق عسكره آلنمالرينى استدعا ايتديلر . آلمانيا قبول ايتدى . شيمدى اردوده خدمت ايديورلرمش . مع مافيه بونلردن بر قسمى وقتيله آمريقه‌دن كليركن آمريقا تابعيتنده ايديلر . شيمدى‌يه قدر تابعيتلرينى محافظه ايديورلرمش. حتى بونلردن برى حيفانك آمريقا قونسلوسى‌ايمش .

آلمانلر سپوره پك زياده اهميت ويردكلرى ايچون يازين،صباح ، آقشام كوچوك ريختيم جوارنده دكز كنارينه اينر ، اوراده بويوك كوچوك، قادين اركك يوزرلر . حتى اون درت ياشنه قدر بوتون قيز واركك چوجوقلرى يالين اياق چورابسز دولاشيرلر . آلمانلر آره صيره كرمله قدر چيقار ،دونه‌رلر . تورلر ترتيب ايدرلر . هله هر پازار كونى كرمله‌كى آلمان ستونى زيارت ايتمه‌لرى معتاد كبى‌در. آلمانلر بعضاً (لاون ته‌نيس) كبى اويونلر ترتيب ايده‌رك بدنلرينك صحتنه اهميت ويررلر . بوراده قادينلر واركككلر كافة صاغلامدر . مع مافيه اركككلر عموميتله قادينلرندن كوزه‌لدر . قادينلرنده تناسب موجود دكلدر . وسيمالرنده برنحافت، بر اينجه‌لك يوقدر ؛ بوتون قادينلر، آزچوق برر اركك قدر خشين كورونورلر . باخصوص آلمان چوجوقلرى تميزلكارينه ووجودلرينك صاغلاملقلرينه رغماً پك بيچيمسز (*Deformé*) درلر . كيمى ضعيف واوزون ، بر قسمى شيشمان قيصه ، بر قسمنك دوداقلرى بويوك ، كوزلرى كوچوك ، بر قسمنك ايسه شقاقلرى باصيق چكه‌سى كنيش ومدوردر . احتمال كه بو، ازدواجلرك محصور بر دائره‌ده حصولندن نشأت ايديور .

آلمانلر بوراده صنايع نفيسه‌دن الك زياده موسيقى‌يه اهميت ويررلر . موسيقى ايله سپور ايشته ايكى مفيدتسلى كه آلمانلردن آيرلماز.

آثار ادبيه‌يى‌ده مطالعه ايدرلر . آلمان شاعرلرينك ، صنعتكارلرينك اثرلرينى بوراده لذتله اوقويه‌جق قارئلر بولونيور . بوراده آلمانلرك قونوشديغى لسان تماميله آلمانجه‌در . فقط وورتنبرغ شيوه‌سيله‌در . آلمانجه‌دن ما عدا فرانسزجه وانكليزجه بيلنلرى چوقدر . برلى عربلرله تماسلرى غايت آز اولمقله برابر قسم اعظمى يرلى عربجه‌سنى تكلم ايدر . شيمدى‌تك توك توركجه‌يه هوس ايدنلرى‌ده واردر .

والحاصل سراپا بر فعاليته مظهر اولان بو نسلك كرك ياشايش وكرك ثروت وعرفان اعتباريله حيفانك الك اورت طبقه‌سى اولديغنده شبهه ايتمه‌مليدر .

— ١٥ —

بابيلر وبابيزم حقنده تدقيقات محليه [*]

١ — حيفاده بابيلر

بر آقشام، حيفاده آلمان جاده‌سندن كچركن قاپالى وبويوجك بر آرابه‌نك ايچنده وبياض بر كچه كلاه اوزرينه خفيف وانجه بر بياض صاريق صارمش، (صاداقور) دن بر خرقه كيمش ، بياض واوزون صاچ وصاقاللى بر ذاته تصادف ايتدك . او اقشام بزى لاقيدانه سوزدكدن صوكره آرابه‌سيله اوزاقلاشدى، كيتدى .. ديكر بر كونده كرملك اتكنه دوغرو طيرمانيركن عينى ذات اوكنده رنكارنك چيچكلر طرح ايدلمش منتظم بر قوناقدن چيقيوردى آرابه‌سى‌ده قاپوده بكليوردى . آرقه‌سندن بر قاچ كيشى كليوردى . بونلر عجمكارى بر قالپاق اكتسا ايتمشلردى وسيما اعتباريله بر عجم سيماسى طاشيورلردى . وهله اولاده زنكين بر عجم تاجرى اولديغنه حكم ايتمشدك .

مع ما فيه صوردق ، آراشدردق . آلديغمز جوابلر اوقدر متناقض ايدى كه نتيجهٔ قطعيه استخراج ايتمك قابل دكلدى . كيمى پك افراطكارانه ادارهٔ كلام ايديور وشيخه بر چوق بويوك وصفلر ويا ما بعد الطبيعى ماهيتلر عطف ايديوردى .

بعضيلرى ايسه دها معتدلانه وبوس بوتون بشقه بر طرزده ادارهٔ كلام ايديور وهپسندن معقول كورونيوردى : « اويله اوصافى اولديغنه عقل ايرديرلمز، آنجق بو ذات طريقت بابيه‌نك الك بيوك شيخى ، رئيسى‌در . بو طريقتك بابيزم (*Babisme*) ك آمريقاده ميليونلرجه مريدى وارمش . هر سنه بو ذاته آمريقادن اتكلر دولوسى ليرالر آقيورمش . » دييوردى .

ارباب فضيلتدن ديكر بر ذات علاوه ايتدى و« خاير » ديدى . « بابيلرك دكل ، بو بهائيلرك رئيسيدر. عكاده وبو طرفلرده عجملردن آز چوق مريدى وارسه‌ده الك بيوك نفوذى آمريقاده‌در .. بو ذات عكاده اقامت ايدركن، شمدى حيفايه نقل مكان ايتمش . بو ذاتك ثروتى پك چوقدر، مع ما فيه املاك واراضيسنك قيمتنى حقيله تقدير ايتمك قابل دكلدر . اطرافده بولونانلر اونك دامادلرى وتابعينى‌در . شيخ كچركن هپسى حضورنده عادتا ركوع ايدرلر . شيخك نفوذى‌ده علم وعرفانى وفضل وكمالاتى قدر بيوكسه‌در . »

بو ذاتك عباس افندى وياخود « عبد البها » حقنده‌كى ايضاحاتى بزم ايچون ايجه

[*] بابيلر ويا بيزم حقنده‌كى معلومات عموميه (١٠—١٥)نجى صحيفه‌لرده مندرجدر .

تسلیتبخش اولمشدی. مع مافیه بو شخصیتی لزومندن فضله مبهم اولان بو صاحب دین وطریقتك ماهیت اساسیه‌سنه کسب وقوفه لزوم واردی. اونکله تماس ایده‌رك دوغری‌دن دوغری‌یه افکار دینیه ویا فلسفیه‌سنه، مذهب ویا طریقتنه والحاصل هر درلو آمال وتفکراتنه مطلع اولمق ایجاب ایدییوردی.. بو شخصیتی تدقیقه قرار ویردك.. فقط بو ذات حقنده اول امرده بعض ابتدائی معلوماته مطلع اولمق قرارمزك قوه‌دن فعله کچمسنه یاردم ایده‌جکدی. بر مدت تدقیقاتده بولوندق. حاصل ایتدیکمز نتیجه ایسه همان اولجه ذکر ایتدیکمز ایضاحاتك بر خلاصه‌سی مثابه‌سنده ایدی. فی الحقیقه‌ده نیلیورکه:

«بو مذهب مؤسسنك اسمی (باب) در. مذهب طهرانده ظهور ایتدی. کندیسنك بر روایته کوره باب الله و بر روایته کوره مهدی اولدیغنی ادعا ایدنجه علمای شیعه حقنده فتوا ویره‌رك آنی اعدام ایتدیلر. وفاتنده (صبح ازل) خلافتی بنمسه‌دی. اوور تبشیریه واجرائیه‌سی برادری (البهاء) طرفندن یاپیلیوردی. ایران حکومتی بونلری چکه‌مدی. بغداده نفی ایتدی. اوراده‌ده بارینه‌مدیلر. حکومت عثمانیه‌جه ادرنه‌یه نقل اولوندیلر. (صبح ازل) ایله (البهاء) آره‌سنده بوکره اختلاف اولونجه حکومت صبح ازل واتباعنی ردوسه البهائی ایسه عکایه کوندردی. اوتوز سنه قدر عکاده یشایان البهاء نهایت وفات ایتدی. اوغلی (عباس) افندی یرینی طوتدی. عباس افندی واتباعی عکاده اقامت ایدییوردی. اوراده خصوصی تکیه‌لری یوقدر. شیمدی‌یه قدر کندیلرندن اسلامیته مغایر هیچ بر حال صادر اولمامش ایمش. کندیسنك واتباعنك املاکی اون بیك لیرا قدر تخمین اولونیور. بوتون اتباعی اللی، التمش قدر ایمش. جمله‌سی عجمدر. بونلرك ادعاسنه کوره بو مذهبك قفقاسیه‌ده، قازان وایرانده، آمریقاده ایکی میلیونه یاقین اتباعی وهر یرده مبشرلری وارمش. عباس افندی‌نك ذکاسی غایت پارلاقدر. بر قاچ لسانه آشنادر. مصره، آمریقایه، پارسه، لوندره‌یه، اوستریا مجارستانه‌ده (١٩١٠) تاریخنده سیاحتلر یاپمشدر. اوراده خطبه‌لر ایراد ایتمش وحتی بوتون دنیانك غزته‌لری بوندن بحث ایتمشدر. یالکز بو ذات کندی شخصیتنی دائما کیزله‌ر و بوراده بولوندیغی مدتجه کندی مسلك دینیسندن قطعیاً بحث ایتمز.»

بو خلاصه بزم ایچون پك قیمتدار ایدی. حقیقةً بو درجه‌ده مریدانی بولونمسی قابل اولوب اولمدیغنی اکلامق ایستیوردق. شیمدی حیفانك تمیز ومنتظم سوقاقلرنده بر کولکه مبهمیتیله کچن وهر اقشام سرویلرك ویا اوقالیپتوسلرك زیر سایه‌سنده ویاخود کرمل داغنك بوتون اطرافه ناظر اولان هوادار اتکنده کورونن بو تاریخی ذاتله دوغرودن دوغری‌یه ملاقات ایتمك طبیعتیله ضروری اولمش ایدی.

٢ — بابی شیخی ایله اجتماعلر

[١] — ایلك اجتماع — بابیلر حقنده تدقیقات وتتبعات لازمه‌ده بولونمق اوزره هر شیدن اول خارجدن بو مسلك، بو مذهب حقنده بعض سؤاللر صورولمش وآلنان جوابلرك کافه‌سی شیخك علم وفضیلتندن، کمالندن، ذکا وعرفانندن عبارت تقدیرکارانه خلاصه‌لره انحصار ایتمش ایدی. فی الحقیقه بابیزم، هرکسك آغزنده بر مبهمیت متمادیه ایله دولاشیوردی. حیفانك فکرجه الك ایلری کلنلرندن صوردم:

— بابی شیخی ایله کوروشدیکزمی؟ کندیسی طریقتی حقنده نه دییور؟..

جمله‌سی بر اغزدن:

— قاچ دفعه، دییورلر. فقط شیخ اوقدر متواضع‌که کندی طریقتندن بحث ایتمکدن عادتا حیا ایدر. کندیسنك بر عقیدهٔ اسلامیه‌سی بولوندیغی دیکر اسلاملردن آیری اولمدیغنی آکلاتیرکن (بابیزم) مجلسنده بر زیین مناقشه بولاماز.

دیمك‌که شیخ کندی طریقتنی کیمسه‌یه آکلاتمیوردی. شیخك خارجده‌کی وضعیتی‌ده پك محافظه‌کارانه ایدی. وهرکس کندیسنه حرمت ایدییوردی.

آسیاده، آمریقاده هیچ اولماز ایسه بیکلره بالغ اولان طرفدارانی دوشونولورکن بوتون بو انسانلر کتله‌سنك محصلهٔ فکریه‌سی مثابه‌سنده بولونان بو شیخك هویتنی دوغرودن دوغرویه تحقیق ایتمك، مسلکنی وطریقتنی تعمیق ایتمك، اتباعنك تکثرینی انتاج ایده‌ن عواملی تحلیل وتدقیق ایتمك لازم کلیوردی. کرمل اتکنده‌کی کوشکنه کیتدك. عینی طریقتدن بولوندیغی الدسه‌سندن آکلاشیلان بر ذات بزه قپویی آچدی. وتمیز اوروپاکاری تفریش ایدلمش بر اوده‌یه بزی کوتوردی. اوده‌نك دیوارلرنده هیچ بر شیء یوقدی. نه لوحه نه بر رسم.. بر آز صوکره شیخ «السلام علیکم» دیه‌رك ایچری‌یه کیردی. ومصافحه‌دن صوکره قارشیمزده‌کی قاناپه‌یه اوطوردی.

فقط ایچیمزده بر عقده واردی. شیخی ناصل سویلته‌بیله‌جکدك. بز هر نه‌یه مال اولورسه اولسون، حتی کندی خصوصی وشخصی بر نسیلرمزدن بر قسمنی بر مدت ایچون فدایه بیله مهیا ایدك.

کندیسنه حیفانك کوزللکندن بحث ایتدك. شیخ عربی لسانیله اولان سؤالمزه عجم شیوه‌سیله فقط فصیح بر عربجه ایله جواب ویرییوردی.

«أوت» دییوردی. «حیفایی عکایه ترجیح ایده‌رم. حیفا دها ضیادار ودها معموردر؛ انسان حیفاده صیقلمیور.»

بر مدت حیفا تاریخچه‌سنه نقل کلام ایتدی؛ دها صوکره عکانك تاریخچه‌سنی آکلاتدی.

عکانك حال حاضرده عمران ومدنیتجه پك کریده بولوندیغنی سویلدی وبو اوزون بر مدت دوام ایتدی .

بونی متعاقب عائله‌سنك نه زمان بو طرفلرة کلدیکنی صوردق :

او متقاطع فقط قطعی جمله‌لرله جواب ویریوردی : « بوندن اللی سنه اول ایران شاهی ناصر الدین زماننده عائله‌مز ایرانده اوطوره‌مدی ، عراقه کلدی .اورادەده علمای شیعه ایله کچینه‌مدی. زیرا اونلر حیاتی ودنیایی دوشونه‌میورلردی . بالآخره ناصر الدین شاهك خاقان سابق عبد الحمیده مراجعتی اوزرینه عائله‌مزی ادرنه‌یه کوندردیلر . اوراده اون بش سنه قالدقدنصکره عموجه‌می، قبریسه، پدرمی عکایه کوندردیلر . پدرم عکاده وفات ایتدی . بز بوراده حریتك اعلانی زمانه‌قدر سربست دکلدك . حریتدن صوکره بزده سربست اولدق . بوندن بالاستفاده مصره، اوروپایه، لوندره‌یه ، آمریقایه وتکرار مصره بش سنه دوام ایده‌ن سیاحتلر یاپدم . » دیدی . بز کندیسنی هپ دیکلیوردق . فقط اصل غایه‌یه قاووشمق لازم کلیوردی .

بریمز بعض اوروپا علماسنك اسلاملرده موجود فتور انحطاطی یاکلش اوله‌رق دین اسلامه عطف ایتدکارینی ودینك علمله قابل تألیف اولمادیغنه قائل اولدقلرینی سویلدی. وبو خصوصده شیخ حضرتلرینك فکرینی آکلامق ایستدیکنی علاوه ایتدی .شیخ، بویله بر حکمك قطعیاً دوغری اولامیه جغنی آکلاتیور و« ایشته » دیوردی :

« جزیرة العرب قارشیمزده..بعثت رسالتپناهی‌دن مقدم بوتون عربلرنه کثیف بر ظلمت وجهالت ایچنده ایدیلر؛ اسلامیت کلدی ، اورالرینی تنویر ایتدی ، اوقدرکه اسلامیت آز بر زمان ظرفنده ایران ایچلرینه شماله ، جنوبه ، غربه قدر توسع ایتدی .

دیمك که اسلاملرك اسباب فتوری ، اسلامیت دکلدی . بلکه اسلاملرك یالکز دینه واعتقادیاته صاریله‌رق امور دنیویه‌یی ، سعی اهمال ایتدکارندن دولایی فتور وانحطاط باشلادی . اوروپالیلر آنجق سعی سایه‌سنده بو مدنیته نائل اولدیلر » .

صوکره شاعرانه‌وتیتره‌ك جمله‌لرله علاوه‌ایتدی : « اسلامیتی ییقان اك بیوك سببلر حروب متمادیه‌در . بر قاچ عصر دوام ایده‌ن حروب صلیبیه آسیای وسطادن قوپان هجوملر داهیه‌سی، فاطمیلرك ، ملوك چراکسه‌نك محاربات متمادیه‌سی اسلام ممالکنی زیر وزبر ایتدی . هجوملر داهیه‌سنك اك بیوك ضرری اسلامیتك روح اساسیسنی ایکی‌یه تفریق ایتمکده کورولیور. اونلرك موجودیت معنویه‌لری اسلاملردن یوکسك اولمادیغی ایچون اسلامیتك منبع اعتلا اولان اقسام مدنیه‌سنی طی ایتدیلر . مدرسه‌لرنده یالکز قسم دینی‌یی براقدیلر . صرف اعتقادیاتله ، شرح وتفسیر ایله‌ حدیثله قالدیلر . اسکی روح اسلامی غائب اولدی وفتورده باشلادی » .

بونی متعاقب (قرآن)ك عقل ایله وعلم ایله تماميله قابل تألیف اولدیغی مسئله‌سی آچیلدی ، او اوزون بر مدت صاچلرینی قاریشدیردی . وبروجه آتی ایضاحات ویرمکه باشلادی :

« اوته دنبری یاکلش بر قناعت واردر : نقل ایله عقل آره‌سنده بر افتراق بولنمسی.. بو قناعته نظراً نقل، دائما عقله اویماز دیرلر . حالبوکه بو قرآن ایچون دوغرو دکلدر . بوراده نقل ایله عقل بربرینك لازم غیر مفارقیدر . قرآن کریمده هیچ بر شیء یوقدرکه معقول اولماسون » وبو موضوعی آچدی . و« شرع عقله اویغون اولمالیدر . عقلی اولمایان بر نقل البته معتبر اولماز . علم عقل اوزرینه مؤسسدر وعلم نه قدر ترقی ایدرسه ایتسون ، نقل ایله قرآن کریمله تضاد تشکیل ایتمز » دیدی .

بر مدت بحث تفسیر آیات واحادیثه‌ده انتقال ایتدی .اسلاملرده موجود (توکلت) جیلك، فقره دوشکونلك ولزومندن فضله قناعت مسأله‌لری موضوع بحث اولدی .

کندیسی بو میانده بر ایکی حدیث شریف سویلدی. و« بونلردن پیغمبرك فقر ایله افتخار ایتدیکی آکلاشیلیور ایسه‌ده بوده یاکلش تفسیر ایدلمه‌ملیدر. » دیدی وحدیثده‌کی مقاصد علویه‌یی آکلاتدی : « بو حدیثلر هجرت سنیه‌یی متعاقب فرمان بیورلمشیدی . بر مقصد وبر غایه اوغرنده، مملکت ودین یولنده اولان فقیرلق البته‌شایان افتخاردر . » مضموننده بولندقلرینی شرح ایتدی .

والحاصل شیخك هر سوزی درین بر تعقل محصولی اولدیغی آکلاشیلیوردی .

او اثناده اجتهاد مسئله‌سی اورته‌یه آتیلدی . ناصل ایسه محاوره لسان ترکی ایله ادا ایدلمکه باشلانمش ایدی . شیخ ، تورکجه‌یی پك اعلا قونوشیوردی . نصوص شرعیه‌دن زمانه کوره حکملر چیقارمق لازم کلدیکنی، باب اجتهادك سدینك آنجق سیاسةً یاپیلمش اولدیغی حالبوکه بونك‌ده فکرنجه مضرتی بولوندیغنی بر مدت سویلدکدنصکره شیخ آرتیق جوشمش بر حالده بولونیوردی .

بز آرتیق سؤاللر ایراد ایدیور وبیك مشکلاتله شیخك عقیدهٔ اساسیه‌سنه مطلع اولمق ایستیوردق. اسلامیتده صلاح حال اولمق ایچون بر انتباهه وبعض چاره‌لره لزوم اولدیغندن دم اوردق . او زمان شیخ مباحثه‌سنه دوام ایدر کبی آرتیق عقیده‌سنی آچیوردی .

بز آکلایوردق که شیخك فکرنجه :

« ایمان عمل صالحدر . زیرا قرآن کریمده اکثر سوره‌لرده (ان الذین آمنوا وعملوا الصالحات) دیه بویورولیور. عمل صالح ایسه فضیلت انسانیه‌در . فضیلت انسانیه حیات بشریه‌نك ازدیاد رفاه وسعادتنه مصروف اولان عملدر . انسان ، دنیاده خلوق اولملی ،

نی نوعنه یاردم ایتملی ، کیمسه‌یه فنالق ایتمه‌ملی ، هرکسك ایلکنی ایسته‌ملی .. بوتون کتب سماویه‌نك روح اساسیسی بودر. «شیخك فکرنجه» حق اولان بودر، عمل صالحدر. عمل صالحه ایناتمق ، عمل صالحی یاپمق ایشته روح اعتقاد بو اوله بیلیر . بناءً علیه خرستیان ، اسلام ، موسوی اساس اعتباریله وکتابلرینك روحی اعتباریله بو نقطه‌ده طوپلانیرلر . بشریته خدمت ایده‌ن ، بیکلرجه انسانی اولومدن قورتاران برمیقروب کاشفی مثلا بر پاستور ایچون بوتون جهان اسلام کافردیسه‌ده بو آدم جنته مستحقدر . وحتی زمانی بر داغك اوزرنده ایلك ایتمیه‌رك کچیره‌ن برعابد ، بر زاهددن فضله جنته مستحقدر . حتی بو آدم بر آلهه معتقد اولماسه بیله یعنی کندیسنده ظاهری بر عقیدهٔ دینیه بولنماسه بیله صرف عمل صالحدن دولایی مطلقا ومطلقا نائل مثوبات اولور .»

والحاصل شیخك فکرنجه: « اعتقاد وایمان حقه اولور . حق ایسه عمل صالحدر وبو عمل، عمومی بر فضیلت درکه فلان ویافلان انسانلر آره‌سنده منحصر ومحدود بر شئ دکلدر . »

بو نتایجه وارنجه‌یه قدر بر مدت متفرق بعض مسائل موضوع بحث اولدی . بعض فلاسفه‌نك روحی ماده‌یه ملاصق بر قوتدن عبارت اوله‌رق طانیدقلرینه وبناءً علیه ماده‌سز قوت اوله‌میه‌جغنه دائر اولان فکرلری اورته‌یه آتیلدی . بالآخره روحك آخرتده مثاب ویامعاتب اوله‌جغنه دائر موجود نصوصك عقل وعلم ایله نه صورتله تألیف ایدیله بیله‌جکی صورلدی .

شیخ اوزمان بوتون قوتیله فلسفهٔ ابن الرشده صاریلدی . روحك وجود وعینیتی حقنده‌کی مطالعه‌لرینی تکرار ایتدی . مع ما فیه روح مسأله‌سنك پك مختلف فیه اولدیغنی اکلاتیرکن ضیق منام وزماندن بحث ایدیور وفقط روح انسانینك مثاب ومعاتب اوله‌جغنی بوتون شدتیله اکلاتیورکن بر آز صوکره بوس بوتون دکیشیوردی .

— فضیلت محتاج جزامیدر وناصل؟.

سؤالنه ویردیکی جواب بوتون مذهبنك خطوط اساسیه‌سنی کوستریوردی :

«فضیلت عمل صالحدر . عمل صالح بنفسه‌برایلك بر کوزه‌للك بر جزادر . عمل صالح صلاحی ایچون یاپیلیر، جزاسی ایچون دکل .»

والحاصل بوتون اعمال مسئله‌سنی دنیوی بر صورتده حل ایدیوردی .

اکلاشیلیوردی که شیخك فکرنجه متدین اولمق ، صوم وصلاة ایله ، اللهه اعتقادم واردر دیه‌رك عمل صالحی ترك ایتمکله اولماز . هر شیئدن اول عمل صالح لازمدر . دین عمل بالصلاحدر . بونك ایچونده مکافات ویا مجازات اولماز . عمل صالح یاپمایانك الك بیوك جزاسی عملنك فنالغیدر . یاپانك ایسه عملنك ایلکیدر . وبو بنفسه‌ایلك،

بر غایه‌در . یعنی دین ، دین ایچوندر؛ دین بر فائده ایچون دکلدر . یالکز دینه تمسك دنیوی بر راحت ، بر استراحت ، بر فائده تأمین ایدر . بو دنیوی فائده اوغرنده ، اسلاملرك وبوتون انسانیتك صلاح واعتلاسی ایچون ، ماضیدن قالما نه قدر عقل ایله غیر قابل تألیف معتقدات نه قدر عادات وتماملات وارسه هپسنی ییقمق لازمدر .

مثلا فکرنجه انسان پك اعلا شاپقه کیه‌بیلیر . مقصود اولان ظرف دکل مظروفدر. باشمزده بولونان فس، یونانیلردن قالمه برشئ دکلمی ؟ .. دیوردی . والحاصل مظروفی براقه‌رق ظرف ایله اوغراشمق دوری آرتیق کچمشدر. ینه فکرنجه شکل حاضریله تستر مسئله‌سی ده بربدعتدر . زیرا عصر رسالتپناهیده قادینلر عسکری قوماندان بیله اولیوردی .

اساساً دین عقله قارشی کله‌مز . معقول اولمایان بر شئ درحال آتیلیر . فکرنجه عقل ایله دین تعارض ایتدکده عقل ترجیح اولونور .

انسانیتك تکاملی ایچون آنجق بر طریق واردر . اوده علمی وعقلی تعقیب ایتمك. علم وعقل هر ایکیسی عمل صالحده انسانه رهبر اولور . بو بر حقیقتدر . بو حقیقته ایناتمق وبو حقی بیلمك لازمدر . حقی بیلمك علم وعقلی بیلمکله توأمدر .

بو صورتله شیخك عقیده‌سنده‌کی بعض نقاطه مطلع اولمشیدق. فقط شیخك بوتون ساحهٔ روحیه‌سنه هنوز نفوذ ایده‌مه‌مشدك . بونلرکده تحقیقنی باشقه بر اجتماعه ترك ایتمکه مضطر قالدق .

شیخدن آیریلیرکن بزی قپویه قدر تشییع ایتدی . وبزدن روح مسئله‌سنی صورانه :

— مسألهٔ روحی هنوز حل ایتمه‌دك ، بو زمانه محتاجدر .

دیور وتکرار کوروشمکی ایما ایدیوردی .

[٢] — **ایکنجی اجتماع** — برنجی اجتماعده شیخ اساس عقیده‌سنه تعلق ایده‌ن بوتون بیاناتنی بویوك بر اعتدال دمله‌یوبلیور وبعضاً سسنك آهنك خطیبانه‌سنه قاپیله‌رق الك مظلم لوحه‌لری بویوك بر اقتدار تصویر وتصور ایله تنویر وافاده ایدیور واکثریا کولومسیور، وشن کورونیوردی .

بو ایکنجی اجتماعمزده دخی بزی عینی شطارتله قبول ایتدی. فقط اوضاع واطوارنده کندیسنی یورغون کوسترمك ایستیوردی . دیکلیوردق او آکلاتمغه باشلایوردی :

«بیلسه کز »دیدی « دون کیجه هیچ اویومادم . بنده او قدر شدتلی بر سیکیر حالی واردرکه . بو حال سیاحتلرمدن عودتمدن صوکره فضله‌لشدی . اوم آمریقادن، اوروپادن کتیرلمش کونا کون علاجلرله دولو . هیچ برینك خیرنی کورمیورم . منبهاتدن هیچ برینی استعمال ایتمدیکم حالده قابل ده‌کیل ، بو سیکیر حالندن قورتولامیورم . »

بو مقدمه‌یك لحظه‌ده بزی دوشوندیردی . سكسان یاشنده‌كی شیخی فی الواقع اوزمه‌مك ایستیوردق. فقط كندیسنك اساسات مذهبیه‌سنه مطلع اولمق باشقه صورتله قابل اولامایه‌جقدی . بز سؤاللرمزه باشلادق . هر ناصلسه وجودك انحلالی حقنده مادیونك فكرینه نقل كلام اولنمشدی . كندیسی ، حشرك نه صورتله اولابیله‌جكنی آكلاتیور و بر وجه آتی مطالعاتده بولونیوردی :

«انسانلر روح مع الجسد حشر اوله‌جقلردر . مباحثه‌مزله آكلایورم كه شبهه‌ٔ ابن سینایه تماس ایدیورز . ابن سینا مسئله‌یی شو صورتله دوشوندی . هر نه قدر جسمك اجزاسی داغیلیورسه‌ده برده بر جزؤ فرد اساسی واردركه او بوتون جسمك بر خلاصه‌سی اوله‌رق قالیر و بر شیئه انتقال ایتمز؛ ایشته یوم آخرتده بو خلاصه‌لر حشر ونشر اولور .»

بو ایضاحات اوزرینه تقسیم ایله تحلیل آره‌سنده‌كی فرقلری كوستردك وانحلال نتیجه‌سنده وجودك عناصر بسیطه‌یه انجرار ایده‌جكی وبونلركده انتقال ایده‌بیله‌جكی حقنده‌كی بعض غرب مؤلفلرینك افكارینی درمیان ایتدك . او زمان شیخ افندی دوشوندی . «خایر» دیدی « هر شیئك خلاصه‌سی واردر . حتی قاربونك خلاصه‌سی مثلا بر درهم قاربون؛(اوقالیپتوس) ك خلاصه‌سی كینه اولدیغی كبی . » بز بو اساسات علمیه‌یی پایمال ایده‌رك بوصوك درمیان ایدیلن بوتون بوغریب نظریات مابعد الطبیعیه مواجهه‌سنده التزام سكوت ایلدك .

فقط بر رفیقمز دایانامدی . « بو خلاصه انسانك نره‌سنده بولونور ؟ » دیدی .

— هر طرفنده ..

جوابی ویرنجه تكرار صوردی .

— فقط بو عدالتسزلك اولمازمی ؟ . اكر خلاصه جسمك هر طرفنده موجود ایسه او جسم مخطی اولدیغی تقدیرده بوتون اقسام جسمك بالآخره تحوله دوچار اوله‌رق قورتولماسی ملحوظ اولدیغی حالده یالكز خلاصه‌یی دوچار عقاب ایتمك نصل اولور . بو عادتا بر شقاوت چته‌سنك یالكز رئیسنی جزایه دوچار ایده‌رك دیكر اعضاینی صالیویرمك كبی اولمازمی وبو وارد خاطر اولامازمی ؟ ..

بوكاده شیخ افندی قیاس مع الفارق دیدی .

هر حالده ایكی جوابی نا كافی ایدی . بز حقیقهٔ حیرتدن قالمشیدق . برنجی اجتماعده كندیسنی منطق وتكاملی اولمق اوزره تقدیم ایده‌ن شیخده تناقضلرك وحتی ظلمتك بولنماسنه قائل اولامیوردق . ایچمزدن احتمال كه شیخ فكرینی صاقلیوردیدك .

تكرار بر سؤال ایراد ایتدك ..— بو خلاصه مادیمی در ؟ .

— تماميله..

— او حالده بو ماده‌یی حشر ایده‌جك‌، اونكله مناسبتده بولونه‌جق عامل ده مادیمی در ؟ .

بو سؤاله «خایر... نه ماده‌در . نه‌ده قوت . ماده‌دن وقوتدن منزه اولان جناب حقدر ..» دیدی . وبو صورتله علاوه ایتدی .

«جناب حق نصل اجزایی جمع ایده‌رك بر كل انسانی وجوده كتیریورسه او خلاصه‌یی ده یوم میعادده مظهر انعام ویادوچار عذاب ایله‌یور . »

بونك اوزرینه جوابی كافی بولدق ، بر مدت اوته‌دن بری‌دن ونبوتدن تبلیغ وتبلغ كیفیتی كبی بعض مسائلدن بحث ایتدكدنصكره مكلفیتده‌كی قسریت ومجبوریت ایله برابر مسئولیت مسئله‌سی آچیلدی . شیخ شو فكرده بولوندی :

« اكر تكلیفده مكلفك منفعت محضه‌سی وارسه نیچون بونی قبول ایتمسون وبریوك طانیسون مادام كه مكلف «كسر لام ایله » صرف مكلفك « فتح لام ایله »منفعتی ایچون، اونك ایلكی ایچون بونی امر ایتمشدر . البته بونده‌ده عدالت واردر. مكلفك منفعتی دین ایله اعتقاد ایله قیامنده‌در .دینی بیلن فنالق یاپماز والحاصل دین انسانلری ایلكه موصل بر طریقدر . دین ایله سعادت الده ایدیلیر ، »

— یا علم ایله ؟ . .

— علم ایله‌می ؟ . علم میلیونلرجه انسانلری محو وخرابی‌یه سوروكله‌ین بومبالر ، زرهلیلر وطوپلر یاپیور. علمك یالكز باشنه عظیم فنالقلری‌ده واردر . علمی دین ایله مزج ایتمك لازمدر . دین علمك نقصانلرینی اورتر . علمك فوائدی‌ده لا ینكردر . فقط دین اویله بر شیٔ دركه سراپا فائده‌در . هیچ محذوری یوقدر . علمی دین ایله اكمال ایتملی در . یازیق دكلمی . بوقدر میلیونلر كیدیور ؟.

— یا هر بری بر دینه صاریله‌رق كیده‌ن میلیونلر ؟ .

دیدك اوزمان شیخ پرهیجان آتیلدی .

— خایر . . خایر . . دیدی . بوتون كتب سماویه بردر . بو دیانتلرده سعادت بشریه‌یی تأمین ایدن قسم اعتقادی تبدل ایتمز . ده‌كیشن آنجق بعض معاملاته عائد اولان قسملردر . بونلرده زمانه كوره تعین ایدر .

شیخ بوراده غایهٔ خیالنی پك كوزل اكلاتمشیدی . بر آز دیكلندكدنصكره تكرار اویقودن اویانیر كبی جانلاندی . اوزون صاچلرینی پارمقلریله قاریشدیردی :«بونلر مسائل فرعیه وجزئیه‌در . الوهیتك وجود وثبوتی تصدیق ایدلسین. بونلر كندیلكندن حل اولونور .»دیدی بو سوزلریله دینك خریطهٔ روحیه‌سنی چیزمشدی .

ودوغروسی‌ده بوده كیلمیدی ؟ . مادام كه دین بر عقیده‌در . بو عقیده‌یه تسلیم نفس ایتدكدنصكره شبهه‌سز هر شی حل اولونور ایدی .

فی الحقیقه شیخ بو كون پك محافظه كار كورونیودی . وقت‌ده كچیكمشیدی . بوندن

صوكره‌كى بحثلرمز تاريخى بعض نقاطه انحصار ايتدى .

اولا شيعيلر ايله سنيلر آره‌سنده‌كى اختلاف دينى موضوع بحث اولدى . بونك اهميتسز اولديغنه وهر ايكى فرقهٔ اسلاميه‌نك توحيدى لزومنه قائل ايدى .

دها صوكره (بابيزم) حقنده دوغرودن دوغرى‌يه ايضاحات ويردى :

«طريقت بابيه شيرازلى (على محمد) نام ذات طرفندن ١٢٦٠ تاريخنده تأسيس اولونمشدر . بو ذات (باب الله) رمزينى طاشيوردى . شيخ عباسك پدرى (بهاء الله) ايله بو ذات آره‌سنده بر آشنالق بيله يوقمش . يالكز معاصرى ايمش . حضرت باب سنيلرله شيعيلر آره‌سنده‌كى اختلافاتى قالديرمق ايستيور . وبونى غايت قولاى بوليوردى . ايشته طريقت بابيه‌نك غايه‌سى بودر .»

شيخ بوندنصكره نويورق ، واشينغتونده وسان فرانسيسقوده‌كى موفقياتندن واوراده‌كى مسلك سالكلرندن بحث ايتدى . «بونلر فى الواقع كليسايه كيديور . وقادينلرى ده باشى آچيق دولاشيورلر . فقط بو بابى اولملرينه مانع دكلدر .»

شيخك سوزلرنده پك چوق تناقض واردى . مع مافيه شيخ پك ذكى ايدى . سوزينى ايجاب حاله كوره چويريور . ومقصد اصليسنى اورتيوردى .

كنديسندن آيريليركن ديوردق كه :

— يابو شيخ بويوك بر دها وياخود ...

آت طرفنى بزده بردرلو سويليه‌مه مشدك ...

[٣] — **اوچنجى اجتماع** — بابى شيخى ايله ايكى كوندنبرى اجتماع ايديور واونك عقيدهٔ اصليه‌سنه واساسات فكريه‌سنه واقف اولمق ايستيوردق . حالبوكه شيخ متمادى بر اصرار صنعتكارانه ايله اوقدر تبديل شخصيتده مهارت كوستريوركه هويت دينيه‌سنى تثبيت ايتمك بر دورلو قابل اولاميوردى .

آمريقا كبى بعيد ومنور بر محيطده بويوك بر كتلهٔ مريدان بولان شيخك موفقياتنده‌كى عوامل البته خصوصى بر ماهيتى حائز اولاجقدى . مادامكه شيخك درميان ايتديكى مطالعات عموميه شيمدى‌يه قدر بر چوق صلاحيتدار آغزلردن اساساً ايشيدلمشيدى . بناءً عليه شيخك يوز بيكارده ، حتى روايتلره نظراً ميليونلره بالغ اولان طرفدارانى بر برينه باغلايان سوثق مطلقا كنديسنه سويلتديرلمك لازم كلوردى . صرف بو مقصدله ، حتى بر مدت دها حيفاده اقامت ايتمكه رضا كوسترمشيدك .

صباحلين بو يولده بسط مطالعه ايدركن عباس افنديتك بزه اعادهٔ زيارته كلديكنى

سويلدكارى زمان جداً ممنون اولمشيدق . زيرا بعض نقاط مبهمه‌يى تنوير ايتمك اميدى يكيدن تازه‌لنمشيدى .

درحال كنديسنى قبول ايتدك . برمدت اختيارلغندن وحالسزلكندن بر معتاد بحث ايتدكدنصكره بز بلا توقف فقط پك يموشاق بر شيوه ايله ديدك كه :

— سزك آمريقاده مريدانكز اولمسى بى شبهه سحر علميكزه دلالت ايدر . فقط بو سحرى ، بوافسون رابطه‌يى لايقيله احاطه ايده‌مديكمز ايچون پك مضطرب اوليورز .

او زمان شيخ بر مدت كولومسه‌دى . ومسأله پك بسيطدر ديدى . سماوى دينلرده موجود نقاط اصليه بربرينك عينيدر . بناءً عليه ظاهرى اختلافاته آلدانميه‌رق واونلرى بر طرف ايده‌رك بوتون عقائد اصليه‌يى تقريب ايتمك پك قولايدر . ديانت محمديه حضرت عيسايه وموسايه و كتابلرينه ايمان ايدر . خرستيانلقده موسويلكى قبول ايدر . بناءً عليه بوتون انبياى مرسلينك اساساتنك بر اولديغنى كوسترمك صورتيله دنيانك اوچ بيوك فرقه‌سنى ياقينلاشديرمق قابلدر . بوراده بى شبهه قوهٔ اقناعيه‌دن استفاده ايديلير . شيخ بو سوزلرى سويلدكدنصكره بر موسوى مؤسسهٔ دينيه‌سنده ويرديكى بر قونفرانسدن بحث ايتدى . خطابه‌سنده ديوردى كه :

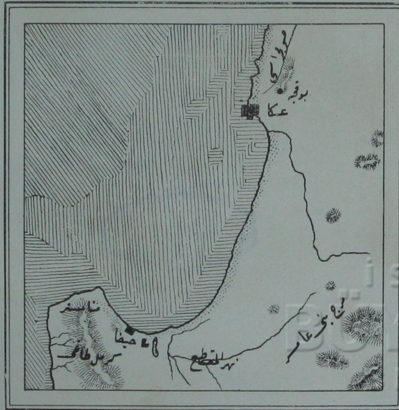
«موسويلر حضرت عيسايى دشمن طانيورلر . حالبوكه موسويلك بيكلرجه‌سنه ظرفنده پك محدود بر دائره داخلنده انكشاف ايتمشدر . بويله اولديغى حالده عيسويت ، موسويلكى بوتون كائناته بيلديردى . بو بر دشمن ايشى اولابيليرمى ؟ . ديانت محمديه‌ده كذا . بناءً عليه بوتون بو ديانتلر منسوبيننك كندى مقتدىٰ بهلرينى طانيملرينى وآره‌لرنده‌كى منافساتى طى ايتمه‌لرينى توصيه ايتمليدر .»

شيخك فكرى پك واضح ايدى . اولا بونلر جناب حقه ايناتيورلردى . رسله ايناتمق قاليور . بوده حاصل اولدقدنصكره بوتون اختلافات برطرف اوله‌جق وامور جزئيه‌ده ده اتفاق حصوله كله‌جكدى .

بوندنصكره كلام نبوته انتقال ايتدى . شيخ افندى ديوردى كه :

«پيغمبرلكده ايكى شئ واردر . برى استفاضهٔ فيض ، ديكرى ايسه افاضهٔ فيضدر . استفاضه ملائكه واسطه‌سيله ووحى صورتيله اولور . افاضهٔ فيض ايسه حياتلرنده دوام ايدر . پيغمبرك وفاتندن صوكره استفاضهٔ فيض خصوصى دوام ايدر واولياء اللهده تجلى ايلر .

آرتق سؤال زمانى حلول ايتمشيدى . (حضرت باب)ك وضعيتنى درحال صورمشيدق . «أوت» ديدى . «حضرت باب اولياء اللهدندر . باب الله حقه معروض بر آيينه‌دركه فيض الهى اوراده ظهور يافته اولور . مع مافيه اولياء اللهدن استفاضه ، وحى طريقيله دكل الهام صورتيله اولور . الهام ايسه بعضا صادرات خيريهٔ قلبيه وبعضاً وساوس صورتنده



حیفا ـ عكا قورفزی



اولا بیلیر . بناءً علیه اولیاء اللهده خطا متصوردر . مع مافیه حضرت بابك شخصی كزیده بر شخصیتدر . عادتا بر جوهر لطیفدر . اونك مظهریتنه ارتقا هر وجوده میسر اولاماز . حضرتك وفاتندن صوكره استفاضهٔ فیض شیخك باباسنه انتقال ایتمش ایمش .

— سزده انتقال ایتدیمی ؟ .

دیدك « خایر » جوابنی ویردی . و« یمین ایله تأمین ایدییورمكه بن دوغرو سویلیورم ؛ بنده اویله بر صفت یوقدر .

شیخ بی شبهه تواضع كوستریوردی . زیرا مریدانك ، اوكنده پك ناچیز بر وضعیت آلدیغنی رأی العین كوریوردق . شیخ بزدن آیریلیركن « بر انسان حقه ورسوله ایناندقدنصكره فرائضی یاپماسه ده اولور . او زمان بسیط بر مقصردن عبارت قالیر . (ان الله غفور رحیم) آیت كریمه سی مقتضای منیفنجه قرین صفح اولور . آه او كلمه یی سویلسه لر » دییوردی .

والحاصل شیخ بو كونكی اجتماعنده فداكارانه ادارهٔ كلام ایدییور وكنیش بر ناصیهٔ اجتماعیه اولدیغنی كوستریوردی .

شیخدن آیرلدقدنصكره بر برمزه باقدق . ونهایت هپمز بر آغزدن « پك ذكی بر آرتیست ده كیلمی ؟ .. » دیه بیلمشدك .

— ١٦ —

حیفادن عكایه

حیفاده بر هفته دنبری اقامت ایتدیكمز حالده جزئی درجه ده صیقیلمامشدق . زیرا حیفانك هرطرفی ، بویوك بر دقت واهتمام ایله اوقونه جق بر صحیفهٔ بدیعه یه بكزییوردی . معمافیه بوراده كرملك طراوتدار اتكلری ، ساحلك بیاض دالغه لری وتمیز قوملری ، كرمل اوتلنك مدنی هواسی اعتراف ایده رمكه بوتون ذهنی یورغونلقلرمزی كیده ریوردی . زیرا بونلرده اولماسه یدی طقوز اون كون دوام ایدن حقیقی بر دورهٔ متاعبه وفكری بر حمولهٔ تتبعه هر حالده تحمل ایده میه جكدك . باخصوص اوچ كون دوام ایدن عید فطرك حیفا محیطنه آز چوق بخش ایتدیكی سكون وسادكی ، بر ذوق حضور ویرییوردی . وبز سس سز ایشمزه دوام ایدییوردق . محیطده ده قورقوله جق بر خسته لق یوقدی . هوا ، دكز ، جبل ، هر شی كوزه لدی . بوراده داها اوزون مدت قالینه بیلیردی . اعتراف ایتملی یزكه صباحلین ایركندن بزی عكایه كوتورمك اوزره ، یول آرابه سنك ، اوتلك قپوسی اوكنده بیاض صدفلره كومولدیكنی كوردیكمز زمان

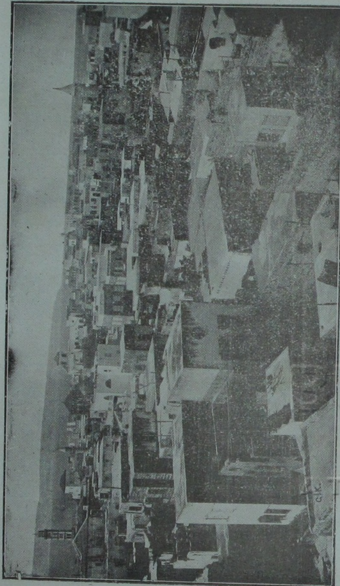
ایچیمزده درین بر صیزی حس ایتمشیدك . شیمدی‌یه قدر هیچ بر قصبه‌بزده بویله خیرکار براز براقامشدی . ایسته‌میه‌رك آرابه‌نك جوارینه قوشدیغمز زمان یالین آیاق قوملر اوزرنده قوشوشان آلمان قیزلری بزه کولومسیور، آغاجلر کولومسیور، مستعمره‌نك بر قویومجینك الندن چیقان وبر آلتون زینت پارچه‌سنه بکزه‌ین اولری کولومسیور ، حتی آیاقلرمزك آلتنده معدنی بر سسله ترنم ایده‌ن بیاض، شاقراق صدفلرده کولومسیوردی .

بر آز زمان ظرفنده حیفاده نه قدر انسانلر طانیمشیدق . بوراده‌کی انسانلر عمومیتله نه قدرصوقوقولغان ونه قدر انسانی ایدی. حیفانك کنیش یولندن چینغراقلریله ، کورولتوسیله کچن آرابه اطرافنده آشنا سیمالر کولومسیور وبزی نظرلریله،اللریله تشییع ایدیورلردی .

نهایت حیفانك قسم شرقیسنه کلمشیدك . اولا ایستاسیونی،دها صوکره کمرکی کچدکدنصکره ملول ومتوکل دوران خرما آغاجلرینك آره‌سنده بر مدت قالدق . دها صوکره قوملو، تمیز بر ساحلك کنارینه یاقلاشدق . شیمدی بوتون نظرلرمزك مواجهه‌سنده، صاغمزده واسع واسمر برقوملق؛صولمزده عین وسعتده ماوی برده‌کیز.. ده‌کیزك مستوی قوملر اوزرنده داغیلان بیاض دالغه‌لری، صباحك بیاض ضیالری آره‌سنده یاسمن کومه‌لرندن، کوموش کومه‌لرندن دها ظریف کورونیور . دالغه‌لر، قوملر اوزرنده متمادیاً قوشیور وصوکره بیتاب أریبور وچکیلیور.. اوزمان نا محدود سیاه ینکجلرك اوزون باجاقلریله دکزك ایصلاق براقدیغی قوملر اوزرنده قوشوشدیغی وصوکره دکزك سینه‌سنه کومولدیکی کورولیوردی . بوتون بو کموش دالغه‌لر ، بوتون بوحاشاری ینکجلر وبو ایصلاق قوم اوزرنده آرابه‌مز بر ساعتی متجاوز بر مسافه قطع ایتمشدی . ماوی سما وماوی ده‌کیز واواسمر قوم ..هر زمان بو منظره واردی . یالکز یول اوزرنده پیریل پیریل پارلایان بعض دره‌لرك منصبلری آره‌صیره کچیور .. ونهایت ینه او نامحدود قوم دوام ایدیوردی . بز متمادیاً ساحلی تعقیب ایدیوردق . بر دفعه آرقه‌مزه باقدق . حیفا بوتون رنکلریله اسمرلشیور، أریبور وآرقه‌سنده‌کی کرمل داغی ایسه یشیللکنی غائب ایده‌رك بر دومانه دها زیاده بکزیوردی . فقط اوزمان قارشی طرفده دکز اوزرنده مناره‌لریله وبوتون یوکسکلکیله حاکم کبی دوران بر قصبه کیتدکجه توضح ایدیوردی. بو عکا ایدی .

دها زیاده یقینلاشدیغمز زمان هپمز حیرت ایچنده قالمشیدق . زیرا مخیله‌مز بوندن چوق دوشوك بر عکا سیماسی طاشیوردی.قصبه‌یه یاقینلاشیرکن ینه بر صویك منصبندن کچدك . بر قاچ خرما آغاجی بوراده‌ده کوروندی . خطوط حدیدیه‌سی سوکولمش بر ایستاسیوندن کچدکدن صوکره دکز کنارنده بر قاچ بالقجی قهوه‌سنی‌ده ترك ایتدك . اورالرده یکی طرزده انشا اولونمش ایپجه اولرده واردی .

بریمز بو اولره باقارق بلا اختیار :



عكا — منظرهٔ عمومیه



— عکایه حقسزیره چیرکین دیمشلر ؛ هیچ ده چیرکین دکیل .

دیدی . فقط رفیقمز هنوز سوزینی بیتیرمامشدی که اوکمزه یوکسک وبویوك ، کنیش طاشلریله ، سالدیده ، سیاه بر دیوار چیقدی . بری طرفده مظلم واسرار انکیز بر قاپو کوروندی . آرابه مز بو قپودن کیردی . شیمدی متعفن واسرار آلود وقراکلق تونللردن بر مدت کچدك . بز استفهامکارانه بربریمزه باقیوردق . آرابه بزی نره لره کوتوریوردی . بوراده اوتل وارمی دیمکه قالمامشیدی . آرابه جی قالین سسیله :

— بوراده اینه جکسکز ، یول بیتدی .

دیدی . آرابه دن ایندك . شیمدی ینه قارالتیلی ، دار وراطب اویوقلردن ، یاخود تونللردن کچیوردق . کذرکاهمز اوقدر دار وغیر منتظم ایدی که هیچ یوله بکزه میوردی . بوراسی بر ایزبه مدخلنی دها فضله آکدیریوردی . بو سفر رفیقمز کندی کندینه :

— نه دیسه لر حقلری وار .

دیه سویلنیوردی . نهایت اینجه ودیك بر مردیون یاننه کلدك . ایشته اوتل دیدیلر . بز حقیقةً بوراده امرار ایده جکمز زمانك نه ماتم آلود اولاجغنی شمدیدن دوشونیور ومضطرب اولیوردق .

— ١٧ —

عکا

١ — عکانك وضعیتی ، منظره سی وخطوط داخلیه سی

حیفادن باشلایه رق شماله دوغرو بر اشارت استفهام حالنده قیوریلان قوینك اك اوست بر نقطه سنده عکا قصبه سی بولونیور که آز چوق بربرونه ویاخود کوچوجك بر شبه جزیره یه مشابه ساحل اوزرنده اوزاقدن فرق اولونه بیلور . بو اوفاق شبه جزیره نك دکزه موازی اولمق اوزره اطرافی محکمجه واختیار بر سور ایله احاطه ایدلمش وقاره جهتی دخی شرقدن باشلایه رق شماله واورادن غربه قیوریله رق ینه دکزه قدر بر زاویهٔ قائمه حالنده قالان اقسامی ده عین صورتله سورك یوکسك دیوارلریله چویرلمشدر . بو اعتبارله عکا قصبه سنك هیئت مجموعه سی شرق جنوبی کوشه سی ، داخله دوغرو اویولمش مستطیل الشکل بر ساحهٔ مساکندن عبارت قالیر . بو ساحه داخلنده هر شیئ بربرینه او قدر صیقشمشدر که اوزاقدن کورونن جامعك مناره لری ، اولرك داملری کلیسالرك قبه لری ، قلعهٔ قدیم بوتون اولر بربری اوزرینه ییغلمش کورونور . بو سور داخلنده کی قسمدن

ماعدا شرق طرفده باغچەلی ومتفرق اوتوز قرق قدر خانه واردركه بونلری ده ذكر ایدەجك اولورسەق عكا قصبەسنك بوتون مشتملاتیلەوضعیت عمومیەسی آكلاشیلمش اولور.

قصبەیی صیقی صیقی‌یه صاران سور دیوارلرینك پك عصر دیده اولدقلری یقلان اقسامندن پك چابوق سەزیلیر. شیمدی كرك غربنده، كرك جنوبندەكی قسم تمامیله خراب بر حالده‌در . عكایه كیرنلر ایچون اوتەدنبری شرق طرفندەكی بویوك دمیر قاپودن ماعدا بر مدخل یوق ایكن اوچ درت سنەاول جهت شمالیەسندەده ایكی منفذ آچیلمشدر. عكانك بوتون اولری بو محدود دائرەایچنده قالمشدر. حریتك اعلانندن مقدم عكاقصبەسی قلعەسیله مجرمین ایچون بر مكان تبعید واجلا بولوندیغی ایچون بوراسنك بویله صیقی صیقی قاپانمسی دها زیاده موافق كورولیوردی . باخصوص جزئی درجەده بر اهمیت حربیەیه مالك اولمیان قلعەنك خاطری ایچون سور داخلنده قرق‌مترو احاطەسندەبولونان ساحەده اولرك انشاسنه مساعده ایدلمەیور وسور داخلنده طوپ آلتی اعتبار ایدیلان عظیم بر ساحەده دخی بنالر یاپدیرلمیوردی . دیكر طرفدن سور داخلندەكی قسمك ثلثی بعض مبانیٔ عسكریه وثلث دیكری ایسه اوقافه مخصوص ومنحصر اولدیغی ایچون طقوز، اون بیك نفوسه مالك اولان عكانك ترقی وانكشافی غایت‌دار بر ساحه داخلنده قالمش ایدی . بوندن دولایی دركه اولر بربری یاننه او قدرصیقشمش او قدربیتشمش دركه مملكت داخلنده بر قاریشلق بوش بر یر قالمامشیدی . اولر اوچ درت قات اولمق اوزره انشا ایدیلیور وسوقاقلر دار اجق برر ایزبه مدخلنه ویاخود برر تونله بكزەیەجك بر حاله كلیوردی . سوقاقلر درت كوشەلی وقالین بویوك طاشلرله دوشنمش اولدیغی حالده كونش كورمسی قابل اولمادیغی ایچون دیوارلرندن وهر طرفندن متعفن برر ایحه صیزییور، بورانك اولری ایچنده یاشایوب ده هر درلو علل واسقامه دوچار اولمامق قابل اولاماز . فی الواقع اك اوست قاتلرك دكزه ناظر اولدیغی ومنظرەلرینك ده پك لطیف اولدیغی اونوتولمامليدر . آنجق دیكر قسملرك ایچنده بر مدت اوطوروب ده هواسزلقدن ، رطوبتدن ، وهر نوع قوقولردن بوغولمامق كیمسەیه نصیب اولماز .

قصبەنك طار وبر چوق كویلرك دكانلرینه رحمت اوقودان بر چارشوسی ایله ینه كرفت ومظلم یوللردن برینه دوشمش اسكی بر حكومت قوناغی بناسی وصوكره جزار احمد پاشا جامعی موجوددر ، بو جامعك طاشلری (Cesaré)دن یعنی قیساریەدن كتیریلەرك انشا ایدلمش ایدی . والحاصل بوتون عكا قصبەسی انسانك باشنه دوشەجك كبی كثیف بر حجربت عمومیەسیله داخلاً صیقینتیلی وآغیر بر منظرەیه مالكدر .

بو اسرار انكیز وسالدیده بلده بوتون وضعیتله تام بر مستحاثهٔ تاریخیەدر . عكادن دها زیاده زنكین بر ماجرایه مالك هیچ بر قصبەیه تصادف اولوناماز . فنیكەلیلرك بو



اختیار (Acco) قصبه‌سنك باشندن نه‌لر كچمشدی. (Ptolémé d'egypte)دن كنایه اولمق اوزره یونانیلر بالآخره بورایه (Ptolemaïs) دیمشلردی. ایمپراطور قلودك بو مستعمرهٔ بحریه‌سی، زمان كچدكچه مالكلر دكیشدیریوردی. عربلر بوراسنی ضبط ایتدكلری زمان بورایه عكا دیدیلر. صلیبیون، صلاح الدین ایوبی بورالرده حربلر یاپدی. آرسلان یوركلی ر یشارده بورایه كیردی. بو تاریخدن صوكره عكایی خرستیانلغك فلسطینده‌كی مدخلی صورتنده كوریورز. حتی سن ژان بورایه (Saint - jean d'Acre) نامنی ویرمشیدی. بالآخره ینه اسلاملرك آلنه كچدی. ملك الاشرف، شیخ ضاهر العمر، بورایه تملك ایتدی. دها صوكره جزار احمد پاشانك النه كچدی. عكایی ناپولیون ده محاصره ایتدی. صوكره ابراهیم پاشا كلدی، تخریب ایتدی. انكلتره ونمسه مشترك فیلوسی ده بومبارده ایتدی. بوتون بو كشمكش تاریخی بالعموم آثار عتیقه‌سنی غائب ایتدیردی.

بو صورتله عكا فنیكه‌لیلر، بنی اسرائیل، یونانیلر، عربلر، توركلر، فرانسزلر، انكلیزلر، نمسه‌لیلر، مصرلیلر وسائره ایچون معروف بر بلده اولیور. وایشته عكانك بوتون مزیتی بوندن عبارتدر. بناءً علیه عكاده فكرمجه نه وضعیت ونه منظره، نه انتظام هیچ بر شیء آرامامالیدر. حتی بر آز حسیاته مغلوب اوله‌رق دیه بیلرمكه قصبه‌نك بویوجك دمیر قاپولرینی قاپایوب بوراسنی علی حاله اویله‌جه بوش وكیمسه‌سز براقمالیدر. عكا دائما اختیار واسرار انكیز قالمالیدر.

٢ — عكانك احوال عمومیه‌سی

[١] — **عكا قضاسی** — عكا مركز قضاسی اسمیله مسمی لوانك شمال غربیسنده واقع اولوب شمالاً صور غرباً صفد وناصره وجنوباً حیفا قضالریله محاطدر، جهت غربیه‌سنده بحر سفید واردر.

اقلیم — عكا وحیفانك اقلیمی معتدلهٔ حاره‌دن معدود اولوب موسم شتاده اندر بر صورتده قارياغار. بوكا مقابل تشرین ثانی وكانون ثانی وشباط آیلرنده مبذول یاغمورلر یاغار. (١٣٣١) سنه‌سی ظرفنده ٩٤١ میلمتره ارتفاعندن یاغمور صویی نزول ایتمشدر.

قیشین درجهٔ حرارتك تحت الصفره تنزل ایتدیكی هیچ واقع اولمامشدر. نهایت فوق الصفر (٥—٣) درجه‌لری آره‌سنده رقص ایدر. (١٣٣١) سنه‌سنده اعظمی درجهٔ حرارت (٤٣)° بالغ اولدیغی كبی اصغریسی دخی (٥— ٣)° تنزل ایتمش ایدی. یازین حرارت وسطیه (٥—١٠) در.

[٢] — **تشكلات ارضیه** — عكا قضاسی بتون لواده اولدیغی كبی تشكلات طبوغرافیه‌سی اعتباریله عمومیت اوزره وواقانیك اراضیدن متشكل تپه وبایرلرله محاطدر.

اكثریتله مشهود اولان احجار قوم وكیرج طاشلریدر. درونلرنده كثیر المقدار حمضات حدیدیه بولنمقده‌در. ساحله قریب اولان طبقات عمیقهٔ ترابیه‌نك تركیبنده كلس موجود اولوب قوهٔ انباتیه پك زیاده‌در. بعض قومسال اراضیده آجی بقله زرع ایتمك عادتی جاریدر. قوملی اولان یرلرك طبقات فوقانیه‌سنده پك آز مواد اصلیه موجود اولوب بورالرده حامض فوسفوردن اثر كورلمز. بو طوپراقلرده‌كی پوتاس مقداری ٦٥ ٠،٠ وآزوت مقداری ٣ ٠،٠ وقاربونیت ٣٦ ٠، — ٥٦ ٠، نسبتنده‌در.

تركیبجه پك ضعیف عد اولنان بو نوع طوپراقلرده اقلیمك مساعده‌سیله پك نفیس اوزوم، وبادم یتشمكده بوغدای زراعتنه الویریشلی اولمیان بو اراضیده قاوون، قارپوز وپتاتس اكیلمكده در. طاغ جهتلرینه تقرب ایدلدكجه طوپراق دها طاشلی وكیرجلی اولمغه باشلار وبعض یرلرده ارض یوارلاق بازالت طاشلریله مستور بولنور.

طاغلق اراضیده‌كی طوپراقلر قرمزی، بیاض وسیاه دخی اولور. عربلرك (ارض الحمرا) تسمیه ایتدكاری قرمزی طوپراقلرك تركیبنده كلیتلی مقدارده حمض حدیدی بولنور.

بیاض طوپراقلرك كول ویاقورشونی بررنكه مالك اولانی پك زیاده منبت اولور. چونكه بو مثللو اراضی اكیدن بر وبر چوق مواد عضویه ایله قاریشه‌رق پوتاس وحامض فوسفوری مبذول بر حالده بولنمقده‌در. عمومیت اعتباریله سواحل قسمی كیرجلی واووه جهتلری ایسه كیللی، قوملی وا كثریا تباشیریدر.

ساحلده‌كی قوملق اراضیده ٢٠—٦٠ وبعضاً ١٠—٢٠ مترو عمقنده طاتلی صولره تصادف اولنور. طاغلق اراضیده صو طبقه‌سی آنجق ١٠٠ مترو عمقنده باشلار.

[٣] — **عكانك نفوسی** — عكا قضاسنك نفوس ایستاتستیقی بروجه آتیدر:

مقدار نفوس	اسامیٔ طوائف	سنه	مقدار نفوس	اسامیٔ طوائف	سنه
٢٨٢٥٦	اسلام	١٣٢٥	٣٢٢٤١	اسلام	١٣٣١
٠٣٦٤٨	روم	»	٠٤٠٠٠	روم	»
٠٤٠٩٧	قتولیك	»	٠٤٣٦٧	قتولیك	»
٠٠٣٧٣	پروتستان	»	٠٠٣٣٤	پروتستان	»
٠٠٢١٢	لاتین	»	٠٠٢٧١	لاتین	»
٠٠١٣٠	یهودی	»	٠٠١٠٥	یهودی	»
٠٠٠٠٤	ارمنی	»	٠٠٠٠٤	ارمنی	»
٣٦٧٢٠	یكون		٤١٣٢٢	یكون	

بالاده‌كى جدولدن مستبان اولديغى اوزره عكاقضاسى آلتى سنه ظرفنده قيود رسميه‌يه نظراً (٤٦٠٢) نفوس اكتساب ايتمش ديمكدر .

عكا قضاسنك قيود رسميه‌ده‌كى وفيات وتولدات مقدارلرى بروجه زيردر :

تولدات	وفيات	سنه	تولدات	وفيات	سنه
٤٥١	٤٥٧	١٣٢٥	٦٢٢	٢١٧	١٣٣١

اشبو جدوله باقه‌رق احوال صحيه وولاديه‌ده بر تحسن ارامغه فالقشان بر مراقلى بى‌تيقظه دعوت ايتمليدر . نفوس قيودانه اعتماد ايتمك ، تولدات ووفيات حقيقيه‌نك مرأت حقيقيه‌لرى اوله‌مديغنه مبنى ، هيچ بر وجهله تجويز ايديله‌مز .

عكا قضاسنده (٦٠) كوى موجود اولوب بونلردن بصه (١٧٢٠) ومجد الكروم (١٠٤٤) ومغار (١٥١٦) وسنحتين (١٥٨٢) وطمره (١١٠٠) وشعب (١٢٤٠) كويلرينك نفوسلرى بيكدن يوقاريدر . مركزه مربوط شفاعمر وناحيه نك مركزنده ٢٧٢٤ نفوس موجود اولوب قسم كليسى درزيدر .

[٤] — **عكانك تاريخچه‌سى** — لوا مركزى عكا قصبه‌سيدر . حيفادن عكايه قدر آرابه ايله بر بچق ساعت مسافه اولوب يكرمى دقيقه‌ده ٣٠٠ مترو عرضنده‌كى نهر مقطع اوستندن كچيليور . دكز قيبلرنده وقتيله فنيكه‌ليلرك ارغوان بوياسنى استخراج ايچون صيد ايتدكلرى صدفلر مبذولدر . بو صدفلردن باخصوص نعمين نهرنده كثرتله بولنور . اشبو نهر كچلدكدنصكره وقتيله ناپوليونك قرارگاه اتخاذ ايتديكى تل الفخار صاغ جهتنده براقيله‌رق بش دقيقه صوكره قپوسندن ايچرويه كيريلور . عكانك قديمى عكو وياعقو اولوب فنيكه‌ليلر زماننده بيوك وتجارتگاه بر شهر ايدى . سورك خارجنده مشهود اولان بر طاقم ابنيهٔ عتيقه آثارينه نظراً فنيكه‌ليلر زماننده شهرك قسم اعظمى او جهتده اولديغى اكلاشمقده‌در .

اسكندر كبيرك وفاتندن صوكره مصرى اداره‌يه قيولان بطالسه زماننده بونلردن برينك اسمنه نسبتله (بطولمايس) تسميه اولنمشدى . روما مؤرخلرينك يازيلرى وسكه‌لر وقتيله عكانك ايمپراطور (قلود) طرفندن اداره ايدلديكنه برزدليلدر . شام فتوحاتى اثناسنده معاويه بن ابى سفيانك يديله فتح اولنه‌رق ممالك اسلاميه‌يه ضم وادخال اولنمش وهشام بن عبد الملك طرفندن تعمير ايدلمشدى .

عكا بيروتك تقريباً ١٨٠ كيلو مترو جنوبنده واقع وكرمل بروتى ايله قاپانان و ١٢ كيلومترو وسعتنده اولان عكا قوينك منتهاى شماليسنده دكزك ايچنه كيرمش مثلث الشكل بر برون اوزرنده‌در دائراً مادار قديم وجهات ساحليه‌سى قسماً خراب واقسام بريه‌سى مستحكم ومتين ايچ ايچه اوچ سور ايله محاطدر .

برنجى بودوين جنووه دونغماسنك معاونتيله ١١٠٤ سنهٔ ميلاديه سنده شهرى ضبط ايده‌رك اهل صليب طرفندن حربى وتجارى بر اسكله حالنه كچيردى . حطين غالبيت مشهوره‌سندن صوكره صلاح الدين ايوبى بو شهرى دخى ضبط ايتمش ايدى . درت سنه صوكره انكلتره قرالى ارسلان يوركلى ريشار طرفندن تكرار استرداد اولنه‌رق بوآندن اعتباراً خرېستيانلغك فلسطينده انتشارينك بولوارى كسلدى . دينى شو واليه‌لر قرارگاه عموميلرينى حيفايه نقل ايتديلر . سن جان شوواليه‌لرى اسملرينى شهره بيله ويردېلر . خريستيانلرك بو صوك مظفريتلرى مناسبتيله اهالئ اسلاميه حقنده قتل عام اجرا ايدلمش ونهايت عين سنه‌ده (١١٩١ م) يعنى ٦٩٠ سنهٔ هجريه‌سنده مصر ملوكندن الملك الاشرف (صلاح الدين جليل بن قلاوون) طرفندن قطعياً فتح اولنه‌رق اهل صليب حكومتنه نهايت ويرلمشدى .

ياوز سلطان سليم حضرتلرى جانبندن سائر بلاد شامله برابر عكا دخى ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنه‌رق صيدا ايالتنه ربط ايدلمشدر .

١٨ نجى عصر ميلادى اواسطنده مشهور ضاهر العمر وحكومت عثمانيه‌يه قارشو عصيان ايده‌رك بتون غاليله وعكاده استقلال پيدا ايتمشدى . او زمانكى بيروت متصرفى وعربانله اولان محارباتنده سفك دما ايتديكندن طولايى جزارله تلقيب اولنان احمد پاشا بونك اوزرينه يورويه‌رك مغلوب ايتمكله عكا محافظلغنه كنديسى نصب اولندى . ١٧٩٩ سنه‌سنده عكايى فرانسز جنرالى ناپوليون بوناپارت محاصره ايتمش ايسه‌ده محافظ جزار احمد پاشانك مدافعهٔ دليرانه‌سنه واوزمانكى متفقمز انكلتره دونغماسنك دكز جهتندن مهاجماتنه تاب آور مقاومت اوله‌ميه‌رق خائباً عودته مجبور اولمشيدى . ادعا ايتدكلرينه كوره ناپوليونك زورلايوب ده فتحنه موفق اوله‌مديغى يگانه قلعه، عكادر . اشبو پارلاق مظفريت اوزرينه جزار احمد پاشا شام واليسى دخى نصب اولندى . ١٨٣٢ سنه‌سنده مهاجم بولنان ابراهيم پاشا عكانك بر قسم مهمنى تخريب ايتمش وسكزسنه صوكره شهر انكلتره ونمسه دونغمالرى طرفندن بومبارده ايدلمش ايدى . بتون بو وقوعات تاريخيه عكا شهرينك اك مهم آثار عتيقه‌سنى، ابنيهٔ قديمه‌سنى تخريب ايتمش ايدى . شهرده جزار احمد پاشا مرحومك جسيم ومصنع جامعشريفى ومدرسه‌سى (طاشلرى قيساريه‌دن كتيرتمشدى) وحمامى ايله غايت جسيم بر قشله دخى موجود اولوب بونلرك صنايع معماريه‌سى وخصوصاً چينى تزييناتى كوزلدر . شمديكى عسكرى خسته‌خانه‌سنده وقتيله سن جان شو واليه‌لرينك اقامت ايتدكلرى مرويدر .

جامعشريف ايچنده برده احمديه كتبخانه‌سى موجود اولوب ١١٩٦ تاريخ هجريسنده جامعشريف ايله برابر جزار احمد پاشا طرفندن بنا ايدلمش و ١٣٢٣ سنه‌سنده تكرار تجديد

ایدیله‌رك كتابلر تصنیف وتجلید اولنمشدی. كتابلرك عددی (١١٩٩) اولوب بونك (٤٨٨) ی تفسیر ، قصه وحدیثدن (٤٦٦) یسی لغت ، تصوف وادبیاتدن متباقیسی تاریخ جغرافیا وسائر علوم وفنوندن باحثدر.

[٥] — **وضعیت عمومیه** — قصبه‌نك نفوسی (٩٤٧١) اولوب بونك ٧١٢١ ی اسلام ، ١٤١٨ ی روم ، ٥٩٥ ی قتولیك ، ١٣٣ ی لاتین ، ٦٨ ی مارونی و ١٠٥ ی یهودیدر.

شهر محكم بر سور ایله محاط اولوب وقتیله سورك خارجنده خانه انشاسی ممنوع اولدیغندن خانه‌لر غایت صیق دیكر دیكرینه ملاصق وسوقاقلر عادتا متمادی وطار بر تونلدن عبارت اولوب شمدیكی حالده اصلاحی پك زیاده مصرفلیدر. اعلان مشروطیتدن صوكره تحسین ایدیلان مساعده اوزرینه سورك خارجنده خانه انشاسنه باشلانمش اولوب بعد الحرب یكی طرزده كوزل بر محله وجوده كتیریله‌جكی پك مأمولدر.

عكا یقین زمانه قدر بتون حوران واكا مجاور بلاد داخلیه‌نك مخرجی اولمق حسبیله مهم بر مركز تجارت اولوب بیوك یلكن كمیلرینك دخولنه صوك درجه مساعد لیمانی معاملات تجاریه‌سنی تسهیل ایتمكده ایدی.

ادعا ایتدكلرینه كوره (حال حرب طولاییسیله اوراق رسمیه داخله سوق ایدلمش اولدیغندن صریح رقملر الده ایدیله‌مدی. او وقتلرده عكا لیمانندن سنوی ٢،٥ میلیون كیله ذخیره سوق اولنوردی. فقط حیفا شهری شام وجنین جهتلرینه شمندوفرله ربط ایدلدیكی آندن اعتباراً عكا تجارتنه یواش یواش سكته عارض اولمغه وسنه‌دن سنه‌یه كمرك وارداتی تناقص ایتمكه باشلادی :

		غروش
سنه‌سنده	١٣٢٣	٤٤٧٠٠٠
«	١٣٢٤	٥٨٣٠٠٠
«	١٣٢٥	٤٥٠٠٠٠

یومیه‌لری آلتی وحتی یدی مجیدیه‌یه قدر چیقان حماللر برر برر حیفا یولنی طوتمغه مجبور قالدیلر. یوز بیكلرجه دوه ، استر وسائر حیوانات نقلیه ایوا ایدن جسیم خانلر بر بری متعاقب قپولرینی قپامغه وتعطیل اشغال ایتمكه مضطر قالمشدی. تا قرون قدیمه‌دن تجارت بحریه‌ده امكدار اولان عكا لیماننك ، اهالیسیله برابر ، شو عطالت تجاریه‌سنی كوروبده متأثر اولمامق قابل دكلدر. حرب حاضردن بر آز اول بتون عكالیلرك درت كوزله بكلدكلری شمندوفر نهایت تاریخی شهرلرینه مواصلت ایتمش بر قاچ سنه‌دنبرو اویوقلایوب قالمش اولان فعالیت تجاریه بر آز اویانیر كبی بر حالده ایكن حرب عمومی

اعلان وشمندوفر نقلیاتی تعطیل ایدیله‌رك حتی رایلر بیله سوكولدی. یوزلری بر آز كولمكه باشلایان عكالیلر شمدی حیات تجاریه وثروت تاریخیه‌لرندن مژده كتیره‌جك اولان لوقوموتیف سسلرینی درت كوزله بكلمكده‌درلر.

[٦] — **عكا قضاسنك معارفی** — مركز لواده ٧٠ موجودلی بر اعدادیه ایله ایكیسی ذكور وایكیسی اناث اولمق اوزره درت ابتدائی واردر. برنجی ذكورك موجودی ١٨٤ وایكنجی ذكورككی ٦٨ در. برنجیسنده ضررسز اولان هیئت تعلیمیه ایكنجیسنده دخی فنا دكلمش. اناث مكتبلرینك برنجیسنه ٦٨ وایكنجیسنه ١٥٢ طالبه دوام ایتمكده‌در. بوندن بشقه عكاده روم اورتودقسلرك بر ذكور ابتدائیسی وخریستیان بر قادینك زیر اداره‌سنده بر انا مكتبی واردر. هر برنده ٦٠ — ٧٠ طلبه موجوددر. مركزه تابع اولان ٦٠ كویدن یالكز زیب ، شفاعمر ، شعب ، مجد الكروم وسخنین قریه‌لرنده ابتدائی مكتبلری تأسیس ایدلمشدر. عكا قضاسی معارفنه صرف ایدلمكده اولان (١٧٤،٠٢٢) غروش سائر یرلرده اولدیغی كبی مملكتك جهات كثیفه‌سنی هیچ اولمازسه آز تخفیف ایده‌جك بر صورتده صرف ایدلمامكده‌در. یكون استكثار ایدلمیه‌جك بر درجه‌ده اولمقله برابر آزده دكلدر. صحی ، عصر حاضر غایه‌لی بر ایكی مكتبك مصارفاتنه بالغاً ما بلغ كافیدر.

٣ — عكانك احوال اجتماعیه‌سی

اون بیكه یاقین اولان نفوسك یدی بیكدن زیاده‌سی اسلامدر. قالان قسمی ایسه كثرتی اعتباریله صره ایله روم اورتودوقس ، روم قاتولیك ، لاتین ، یهودی ، مارونی ، پروتستان ، ارمنیدر ، بونلر ایچنده بر شخصیت مخصوصه‌یه بر قاراقتره مالك اولانلری اولسه اولسه اسلاملردر. فقط نه الیم شخصیت.. بر كره عكانك اولری نه قدر الیم بر وضعیتده ایسه بورانك یاشاییشی دها فضله مؤلمدر.. اهالینك ایچنده تجارت وزراعتله اشتغال ایدن ویكرمی اوتوز بیك ایرالق اراضی واملاكه مالك اولان سكز اون اسلام وبش آلتی خرستیان زنكیندن ماعدا قالانلرك اشتغال ایتدكلری صنعتلر بالقجیلق ، قایقجیلق ، سبزه‌جیلك كبی فقیر صنعتلردر.. اهالینك بر انتاری ویا بر شالوار ایله بر قوشاق وبر جاكتدن وبر فس ویاخود ابانی بر صاریقدن عبارت اولان طرز اكتسالری ده‌كیل بونلرك بوتون شخصیتلری فقیرانه‌در. اساساً عكا معارف نقطهٔ نظرندن اك دوشوك اولان محللردن صاییلیر. بورادہ بللی باشلی بر مكتب بولونامامسی یوزندن عكا محیطی اولدیغی كبی قالمشدر.

اهالینك وقت كچیردیكی یرلر بالخاصه قهوه‌لردر.. عكانك سور خارجنده آلتی بسیط قهوه‌

سى واردركه كيجه كوندوز دولودر .

عكاليلرده حاد بر ذكا بولونماديغى كبى فضله بر قيلدانما ، بر چاليشقانلق ، بر حركت ومثلا بر پارچه تشبث والحاصل هيچ بر شئ يوقدر .. عينى زمانده كندى اعترافلرى وجهله نه بر برينى سومك حسى ونه ده بر برينه معاونت آرزوسى دخى غير موجودايمش .. عكاليلر هر نه قدر خارجى قيافتلرى اعتباريله تميزجه كينيرلرسه ده اولرينك ضيا كورمه ين داخلى پك كيرليدر ، اولرنده انتظام آرامامليدر .

بوراده تعدد زوجات پك آزدر ، دەنيله بيلير .. سببى ده هر شيئدن زياده فقردر . عكاليلر مقتصدده صاييلمازلر . آلدقلرينى ، بولدقلرينى صرف ايدرلر . آتى يى ده دوشونمزلر. بر طرفدن ده عكا اهاليسى متدينندر . فقط متعصب دەكلدر . عكانك آتى جامعى جمعه كونلرى اكثريا دولودر .. بورالرده شاذلى ، رفاعى كبى طريقتلر ايجه متعمم اولديغى ايچون پازار ايرتسى وجمعه كيجەلرى اكثر محللردن ذكر سسى ايشيديلير.

عكانك مراسم ازدواجيەده وسائرەده عموم ساحلده كى قصبەلر كبى بيروتدكى اصول ازدواجى تعقيب ايدرلر .. يالكز نكاحدن صوكره زوج (فطور) ناميله چارشف والبيسه كبى هديەلر كوندريرمش .. بش ياشنه كلدكجه اركك چوجوقلرينى سنت ايتمك بوراده معتاد دكلدر .

عكاليلر اكثريا دكانلرينه وياقهوەيه اورادن ده اوه كيدرلر .. كنديلرى طبعاً رخاوتلى اولدقلرندن تنزه ايچون وياهوا آلمق ايچون بريره كيتدكلرى يوقدر . مستثنا قبيلندن اولمق اوزره بعضاً دكز كنارينه چيقارلر . بعضاً ده عكادن بر چاريك مسافەده بولونان وآز چوق بر باطاقلق اولان (شاحوطه) باغچەسنه وياخود جهت شماليەده كى (بهجه) يه چيقارلر . عكاده لسان يالكز عوام عربجەسندن عبارتدر . بوراده (ق)لر (،) همزه كبى تلفظ اولونور . ونابلسده اولديغى كبى بعض افعالك آخرينه (ش) لر علاوه اولونور. يالكز كلمەلر اوزاتيلماز .

عربجەدن بشقه بر لسان بوراده قوللانلماز. توركجه بيلنلر يوزده بر بيله دكلدر . اسلاملردن آنجق ايكى كشى فرانسزجه بيليرمش . خرستيانلردن فرانسزجه بيلنلر يكرمى كشى بيله دكلدر . بوراده عكانك حالت روحيەسنى كوستره جك نه خصوصى شرقيلر نه ضرب مثللرى يوقدر . والحاصل حيات عموميه اعتباريله ده عكا غايت كثيف بر كولكەدن عبارتدر .

٤ — عكاده حالت صحيه

عكاده دائمى اولەرق موجود اولان خستەلقلر مالاريا وحماى راجعەدر . بونك

سببلرى ايسه متعدددر . اولا ، باطاقلقلرك بولونماسى در. بر كره عكانك شرق جهتنده بر چاريك ساعت مسافەده (٢ — ٣) كيلو متره مربعى وسعتنده وعمقى بر مترويه يقين اولان (شحوطه) باطاقلغى واردركه بو (نعامين) نهرينك قيش اثناسنده طغيانندن حصوله كليور . ثانياً ، شهرك داخلنده وغرب طرفنده (بركة الحمام) نام محلده بر ايكى يوز مترو مربعى وسعتنده بر باطاقلق موجوددركه بوده ياغمور صولرينك تراكمندن حصوله كليور . ثالثاً ، ينه بركة الحمامك قربنده ياغمور صولرندن حاصل اولمش بشيوز مترو مربعنده بر باطاقلق دها بولونيوركه بو اوچ باطاقلق عكانك هواسنى تماميله افساد ايدييور . باخصوص عكا قصبەسى بنفسه شرائط صحيەدن فرسخ فرسخ اوزاقدر . اولرينك صيقيلغى ، رطوبتى كونشسزلك وهواسزلغى اوزرينه قات قات اولرده كى معلوم ترشحات ونتن ايتديكى فنا قوقولر علاوه اولونور ، ينه اوطار ساحه داخلنده بر قاچ مقبره وبر قاچ خان ، بر قاچ آخور وبر قاچ حمام كلخننكده بولونديغى حساب ايديليرسه بورانك هواجه نه قدر مستكره بر حالده قالەجغى وهر درلو امراضك حصولنه سببيت ويرەجكى پك قولاى آكلاشيلير .

عكانك صويى ده پك فنادر . بو صو قصبەدن اوچ ساعت اوزاقدن ، شمالده كائن (كابرى) نام قريەدن نبعان ايدەرك طاشدن ياپيلمش بر يول داخلنده كلير واولره داغيليير . فقط يولده هر درلو اختلاطاته معروض قالديغى ايچون قصبەيه كلنجەيه قدر براق ايكن اسمرلشير ، حتى طعمى ده بوزولور واكثريا ايچنده كوناكون ميقروبلر بولونور .

قصبه اهاليسى هر نه قدر ايچكى يه پك ميال دكلسه ده بوراده فقر وضرورت سائقەسيله مناسبات غير مشروعه پك متزايد بر حالده ايمش . حتى يومى بر قاچ اسقاط جنين وقوعاتى اولورمش .

عكا اهاليسى اكثريتله صفراوى وعصبيدر . دوغان چوجوقلرده اكثريا ضعيف اوليور . قادينلرك صحتى ده پك اليم بر حالدەدر . آرەلرنده ايجه نوراستەنى اولانلرى ده واردر . اهاليسنده غريب بر اعتقادده وارمش . عكانك شرق طرفنده بش دقيقه اوزاقده (عين البقر) تسميه ايديلن بر محلده كيرلى وعفونتلى بر باطاقلق بولونيور . بو بطاقلقه كيروب چيقان هر درلو خستەلقدن شفاياب اولورمش . عكاليلردن وعوامدن بر چوغنك عكاده صحتلرى ايچون مراجعت ايتدكلرى يكانه طبيب ك بو اولديغى ده دوشونولورسه عكا حالت صحيەسى نك نه درجەده بولونەجغى تعين ايدر .

٥ — عكا ايله حيفا آراسنده رقابت

طريق مدنيتده سريع خطوەلر ، مرحلەلر قطع ايدن سنەدن سنەيه وسعت پيدا ايدەرك

كوزل كوشكلرله بيوك تجار تخانه‌لرله ، دلربا باغچه‌لرله كسب زينت ايلين حيفـا قصبه‌سی نهايت حيات تجاريه‌سنی غصب ايتديكی عكادن متصرفلق مركزينی دخی آلمغه قالقشيور ، حيفا اهاليسی ديورلركه: «بزم كوزل شهرمزه محسوس بر صورتده تزايد ايدن نفوسيله ، سريع بر صورتده ترقی ايدن تجارتيله آرتق قائممقاملق كافی دكلدر ، متصرفلق مركزی كيت كيده سونيور . فعاليت تجاريه‌ی همان همان معطل بر شی ؛ نفوس بزم شهرمزه كلكندن آز وبا خصوص شهرك اصلاحيله مدنی بر حاله افراغی غير ممكن اولوب متصرفلق مقامنك اوراده قالمسی هيچ بر وجهله تجويز اولنه‌ماز . ذاتا حيفا شهرمزك احتياجات مدنيه و عمرانيه‌سنی قائممقاملق آرتق دفع ايده‌ميور . بلا تردد متصرفلق مقامی بورايه قائممقاملق ده قارشويه نقل ايدلسون »

عكاليلر درين بر عنعنهٔ تاريخيه ايله مربوط بولندقلری اسكی شهرلرينه سورولمك ايستنيلن بولكه‌يه بوتون قوتلريله معارضدر . مدافعه يولنده ديورلركه : « بركره حيفا قوزموپوليت بر شهر اولوب ملی بر فيزيونوميسی يوقدر . مشاهده ايتديككز بو كوزل خانه‌لر ، مغازه‌لر ، ده‌پولر همان همان هپسی يرلی اسلاملرك دكلدر ، يا اجنبيلرك ويا يهوديلرك‌در . چهرهٔ مليه ابراز ايده‌مين بر شهره اعتماد اولنماز . ثانياً لدی الايجاب عكا شهری بر قاچ طابور وحتی عسكری بر فرقه‌يی ايوا ايده‌بيلن كنيش قشله‌سی ، قره‌غولخانه‌لری ، خسته‌خانه‌سی واردر ، حيفاليلر ايسه قصبه‌لرينه كله‌جك اوفاق بر قطعهٔ عسكريه‌يی اوتللرده ، خانلرده مسافر ايتمكه مجبوردر . بوندن بشقه حيفا اسلاملری هر وقت آلمانلرك اوروپالی يهوديلرك كوزی آچيق خريسنيانلرك ما دوننده‌در . بو يكی شهرده مصاحبه‌سندن ممنونيت حس ايديله‌جك قاچ اسلام اعيانی واردر ؟»

عكاليلرله حيفاليلر مجادله ايده طورسون ، بز بو خصوصده‌كی مستقل فكرمزی درميان ايده‌لم : آز بر مدت ظرفنده حيرتبخش ترقيلر كوسترن وسنه‌دن سنه‌يه وسعت پيدا ايده‌رك شمديكی حليهٔ زيباسنی اكتسا ايلين حيفانك منتظم ادارهسی انجق متصرفلقله ويا هيچ اولمازسه مركز ولايته طوغريدن طوغری‌يه مربوط بر قائممقاملقله قائمدر . امری بر ساعت مسافه‌ده اولان بر قائممقام اجرا آتنده بر درلو سربست اولاميور . بر لزوم مبرمه مبنی اتخاذينه مجبور اولديغی تدابير اداريه‌نك بر قسم مهمنی متصرف الغا ايده‌بيليور . اكلاشيلديغنه نظراً حيفايه تعيين اولنان قائممقاملرك اكثريسی متصرفلق مقامنك قربيتندن مشتكيدر . بر چوق اجتهادلره سببيت ويرمش اولان اشبو اداری مسئله‌نك حلی پك مناسبدر .

— ١٨ —

عكادن صوره

عكايه كيررکن دها قانع اولمشدقكه بو بلده‌ده ياشامق غايت كوچ برشيدی . بوراده قالديغمز مدتجه بو قناعتمز جزئی درجه‌ده تزلزله اوغرامامشيدی . مع مافيه بر دقيقه اول بورادن تباعد ايتمك آرزو ايتديكمز حالده بوكا موفق اولاميوردق . با خصوص عكا — صوريولی هم بر كونلك بر زمانمزی اشغال ايده‌جكدی . هم بو سياحتمز آتلرله قيزغين كونش آلتنده اولاجقدی . وبزی شبهه بيتاب قاله‌جقدق . بوده آيروجه كوزمزی ييلديريوردی . نهايت اوكله‌دن صوكره سرينلكده چيقوب ، كيجه‌لين سياحته دوامه قرار ويردك وكوچ حال ايله تحمل مانده ونانوان بر قاچ بينك آتی بولارق يوله چيقدق . اعتراف ايتملی يزكه عكادن آيريليركن هيچ بر يمز آرقه‌مزه باقمق ايسته‌مه‌مشدك . عصر ديده سوری ترك ايتدكدن صوكره بر آز صول طرفه‌ده دوغرودونوب اوفاق بر يوقوشی طيرمانمغه باشلادق .

بر آز صوكره صاغ طرفده ، داغلره دوغرو ، بر چوق كويلر ، (الجديده) ، (المكر) ، (كفرياسيف — *Achsaph* « اسكی اسمی ») كويلری بولونيوردی . يكرمی دقيقه صوكره صاغ طرفده (البهجه) يی ترك ايتدك . وبر صو يولنك بولونديغی بو كسك بر تقسيم محلنی كچدكدنصكره جزار پاشايه عائد ايكن شيمدی عبدالله پاشانك تحت مالكيتنده بولونان شاتويه تصادف ايله‌دك . يارم ساعت مرورنده (وادی السميريه) ده واقع بر كوپرودن مرور ايدلدكدن ويكرمی دقيقه‌ده يوله دوام اولوندقدنصكره عينی اسمده‌كی قصبه‌يه تصادف ايله‌دك . (سميريه) قصبه‌سنك اسكی اسمی « *Simeon Heron* » ايدی ، صليبيون طرفندن‌ده بو قصبه‌يه (*le Casale Semelaria Templi*) نامی ويريليوردی . بوراده‌كی دوزار اضينك هر سنه زرع ايدلمكده اولديغی اكلاشيليوردی . صاغ طرفده (القويقات) ، (عمقا — تلموده مذكور وعبرانيلرك دكيشديره‌رك *Amiqo*) ، (*Bethhaemeq*) ديدكلری كوی) ، (شيخ دامون) ، (شيخ داود) ، (القهوه) ، (الكبره اسكی اسمی — *El Kabry*) كويلری بولونيوردی . بو صوك كويدن بيوك صو يولی كوزوكدی . وصوكره ارتق اوزاقدن (رأس الناقوره) نك بياض قيالری نمايان اوليوردی . بش دقيقه صوكره بر ايرماغك مجراسی و (١٥) دقيقه ظرفنده (وادی المجونه) ايله (المزرعه) كويی صاغ طرفده قاليوردی . يكرمی دقيقه صوكره (نهر المفشوخ) اوزرنده بر كوپر وكوردندی (٤٠) دقيقه صوكره يول صوله دوغرو قيوريلدقدن وبو صورتله‌ده بر چاريك ساعت قدر بر مسافه قطع ايدلدكدن صوكره خرابه

حالنده برتبه اوزرنده (الزیب)ه مواصلت ایتمشدك .

عکادن آیریله‌لی ایکی بچق ساعتی متجاوز بر زمان کچمشیدی . بورایه واردیغمز زمان آرتیق افقده کونشدن أثر قالمامشدی . اوته‌لق بوس بوتون قرارمشیدی . صوره وارمق ایچون هیچ اولماز ایسه یدی ، سکز ساعت ایستردی . رهبرمز یولك فنالغندن‌ده بحث ایدنجه . بو کیجه‌یی (زیب) ده کچیرمکه قرار ویردك .

****

ایرته‌سی کون صباحلین ایرکندن دها کونش دوغمامشدی . بر آز صمان و آزبچق یانیق ، بول بول کومس قوقان قصبه‌دن ینه آتلره بینه‌رك آیرلدق . بنی اسرائیلك بو اسکی (Achazib) وروم — لاتین مؤلفلرینك (Ecdippe) قصبه‌سندن آیرلدقدن بر مدت صوکره ایدی. وادی (القرین)ه داخل اولدق . (٣٥) دقیقه ظرفنده (وادی القرقره) (١٠) دقیقه صوکره صاغده (عین المشرفیه) دن کچدك . بوراسنه ماضیده (Misrephath Mayin) دیرلردی . صاغده (البقه) کویی واردی . شمیدی (جبل المشقه) یه کلدك . بوداغ دکزه دوغرو اوزانیوردی . واك صوك اوجنه (رأس الناقوره) نامی ویریلیوردی . اسکیدن بوراسنه صورلیلرك مردیونی معناسنه اولمق اوزره (Tyriorum Scala) دیرلردی وبوراده یول آدیم ایزلرندن تشکل ایتمش ایدی . پك دار دوام ایدییوردی . بورانك منظره‌سی غایت کوزه‌لدی . جنوبدن عکا ماوی بر ده‌کز آره‌سنده کوز وکیوردی آرقه‌ده کرمل داغی یوکسه لیوردی . بو یول اونبش دقیقه قدر سوردی . نهایت یول داخله دوغرو بر مقدار قیوریلمش ابدی . (٣٥) دقیقه صوکره سمت شمالیدن صور قصبه‌سی کورنمکه باشلادی که ، بورادن درت ساعت اوزاقده بولونیوردی . شمدی صاغ طرفده ویوکسکده (قلعة الشمعه) وارایدی . (٣٠) دقیقه صوکره صاغده برایر ماغك کنارنده (ام العامود) یاخود (ام العوامید) خرابه‌سی قطع اولوندی . بورانك اسکی اسمی « Tourân » ایدی . ایرماق ایسه (حامول اسکی اسمی « Hammon »)دن کلیوردی . ٤٠ دقیقه صوکره صاغده (اسکندرونه (Alexandraschene) نهری وخرابه‌سی کچیلدی . بوندن صوکره (رأس الابیض)ه دوغرو یول ینه قیالق اولمغه باشلادی بز هپ دکز ساحلنی تعقیب ایدییوردق . رأس الابیض وقتیله « Promentarium Allum » نامیله معروف ایدی . شیمدی صاغ طرفده بر آز یوکسك بر محلده « برج البیاره » بولونیور وصولده ایسه ٦٠ مترو عمقنده دکز کنارنده بر اوچ دوم کورونیوردی تپه‌یه طیرماندقدن ومدهش بر اینیشدن ایندکدن صوکره بر ساعت ظرفنده نهایت تکرار دوز ساحل تعقیب ایدلمکه باشلانمشیدی . شیمدی صاغ طرفده برتبه اوزرنده « شیبریه » خرابه‌لری ، دها اوزاقده « بیوت

السید » ، « عزیه » کوزوکیوردی . « وادی العزیه » دن یارم ساعت دها کچیلدکدن صوکره صاغده اسکی بر کوپرونك مواجهه‌سنده « کلیله » کویی ویکرمی دقیقه ظرفنده نهایت « نهر المنصوره » آشیلدقدن ویکرمی بش دقیقه قطع مسافه اولوندقدنصکره اولاً «رأس العین» واورادن بر ساعت ظرفنده صور « Tyr » ه مواصلت ایلدك . صورقصبه‌سنك بوتون اطرافی قوملق ایدی ، بو قصبه کویا قوملره کومولمش ایدی . اولاً صاغه بر آز دوندك وصوکره شهرك دارجه بر مدخلی قربنده بر کرکرجینجی دکانك یاننده توقف ایتدك . تام نصف النهار اولمشیدی . بز یدی سکز ساعت دوام ایدن بو سیاحتدن بیتاب بر حالده ایدك . بویوجك بر اوتلك دلال چارشوسنه . بکزه‌ین اوزون صالوننده طاقتسز بر طرفه کندیمزی آتدیغمز زمان هر نه اولورسه اولسون موضعی بر سعادته نائل اولدیغمزه قائل اولویوردق .

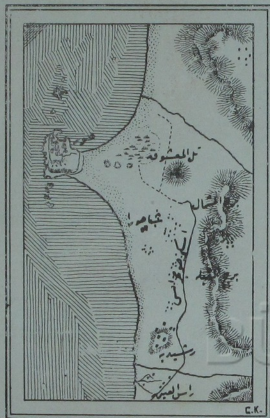
— ١٩ —

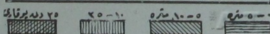
صور

١ — صورك وضعیتی ، منظره‌سی خطوط داخلیه‌سی

میلاد عیسادن تقریبا ایکی بیك یدی یوز سنه اول انشا ایدلمش وعبرانیلرك دیلنده « Tor » وعربلرك لساننده صور « Sour » شکلنی آلمش اولان قدیم « Tyr — تیر » قصبه‌سنك بوتون ثروت تاریخیه‌سی حال حاضرده‌کی کوچوك وبوس بوتون اهمیتسز بولونان صور قصبه‌سندن اوقومق قابل دکلدر . بناءً علیه صوره داخل اولورکن الده تاریخ قدیم زمان حاضردن قطع علاقه ایده‌رك ماضی‌یی آنجق خیالاً یشامق لازم کله‌جکدر . بو قصبه‌نك اساطیره قاریشان حیات ماضیه‌سنی ، آستارته « Astarté » نك بو مسقط رأسنی ملقارت « Melqart »ك بودینی مرکز سلطنتنی آنجق بو واسطه ایله کورمك قابل اولابیلیر . شیمدی بو قصبه‌یی وقتیله بر بردن آیری ایکی آطه حالنده بر طرفدن بر مرکز بحری دیکر طرفدن شمالاً نهر القاسمیه‌دن جنوباً رأس العین ه قدر امتداد ایدن واسع بر مرکز بری اوله‌رق دها کورییورز . وکلوب کچن نا محدود جنس وملتدن ، دین ومذهبدن اولان ناصیه‌لرك بورالره اتحاف ایتدیکی بر سور ، بر قلعه ، بر سد ویاحاجز بر معبد ویابر قانال وصوکره عظیم وزنکین بر چوق خاطرات قهرمانانه‌نك هپ بو درت بیك سنه‌لك طوپراقلرده وقوملرده مدفون اولدیغنی ینه فکراً تماشا ایله‌یورز .

حالبوکه شیمدیکی فقیر بلده غربه دوغرو اوزانمش قوملو بر شبه جزیره‌نك سمت شمال وشمال غربیسنه صیقیشمش کوچوجك وبی نام بر مسکن ییغینندن باشقه بر شی





صور و حوالیسی



دکلدر . موضعی اعتباریله جزیرهٔ قدیمه‌نك شمال طرفنده‌كی ضلعنی اشغال ایدییور .

قصبه‌نك شرق طرفنده‌كی مدخلندن غربه قدر اولان مسافه‌سی بر ایكی یوز متره‌دن چوق فضله دكلدر . قصبه‌نك اشغال ایتدیكی موقعدن قالان اقسام ارضیه كه قصبه‌نك غرب وجنوب جهتلرینی تشكیل ایدییور. بو اراضینك بر قسمی تارلا حالنده زرع ایدلمكده‌در. جنوب جهتنده ایسه بویوجك بر مزارلق موجوددر .

صورك شرق جنوبیسنده ماضیدن قالما ستونلرله بعضاً سدلرك وحاجزلرك انقاضنه تصادف اولونیور . بو انقاض جزیره‌نك غرب جنوبیسنه وغربه قدر امتداد ایتمكده‌در. جنوب جهتنده كیلر بعض باغچه‌لرك ایچنه كومولمشدر . بو طرفلرده بعض حجره‌لر خرابه‌لرینه ده تصادف اولونیوركه بونلرك قدیمدن مزار اولدقلری تخمین ایدیلیور .

صورك غرب جهتنه كلنجه بوراده‌ده قرون متوسطه قلاعنك ایزلری كورونیوركه حالا بر چوق ستونلر ساحلده كوزوكمكده‌در . والحاصل ماضیدن پك آز بر شیٔ قالمشدر. آثار عتیقه‌دن عد اولنان بر چوق مواد ابتدائیه عكایه وبیروته نقل اولونمشدر .

ماضیدن قالان وآز چوق بر اثر حالنده بولونان یكانه شیٔ قصبه‌نك شرق طرفنده بولنان صلیبیون زمانه عائد كلیسا دركه آنجق قسم شرقیسی محافظه اولونمشدر .

قصبه‌نك مدخلنده ایسه نه قصبه‌یه ملاصق بولنان سور داخلی ونه‌ده اسكندر طرفندن یاپیلان سد وقانال ونه‌ده بونك خارجنده‌كی دیكر سوردن اثر موجوددر .

صور قصبه‌سنك شمال ساحلنده حال حاضرده بر ریختیم موجوددركه بو اسكی زمانده شمال ریختیمی ویاصیدا ریختیمی نامیله معروف اولان مرسای قدیمك یرینی اشغال ایدییور، ساحلده دخی اسكی انشا آتك ایزلری كورولیور .

صورك دیكر بر ریختیمی دها واردركه بو قدیم (مرسای مصری) حال حاضرده قوملر آلتنده‌در. ایشته صورك شكل موجودی بوندن عبارتدر . بو قصبه‌ده موجود اولرك اطرافنده‌ده مرور زمان ایله ییقیلان حاجزلرك شیمدی‌یه قدر بر هیولای تضییقی واردركه قصبه‌یی كنیشله‌مكدن منع ایدییور . مع ما فیه بونك سببی ده جوارده‌كی أراضینك (اراضیٔ مدوره) دن بولنماسیدر . شرق طرفده بولونان بویرلر یوكسك بر فیأتله صاتلمق ایستندیكی ایچون كیمسه آلمایور . دیكر طرفدن دكز كنارنده‌كی مزروع ایكی یوز دونملك أراضی ایله خالی درت بیك دونملك قوملاق أراضی دخی تملیك ایدیله‌مه‌ینجه قصبه عینی كوچوكلكده قالیور .

صور قصبه‌سنك چارشوسی قصبه‌یی شرقدن غربه دوغرو قطع ایدن یكانه یول اوزرنده واقعدر . عددلری قرق اللی‌یی كچمه‌ین دكانلری ده كوچوجك وتمامیله طرز عتیق اوزره‌در. بو یول اوزرنده اوفاجق بر میدانجق واردركه اورطه‌سنده كوچوك بر قولوبه ایله ایچنده

بر قاچ فدان بولونان بر ساحه‌سی بولونیور. بوراسی بلدیه باغچه‌سی ایمش. صورك درت بش مترو عرضنده وكوچوك چاقیل واری طاشلرله دوشه‌نمش اولان بوتك یولندن ماعداسی داروطوپراقلی در. بونلرده اكری بوكری كیریتیلر وچیقینتیلر حالنده‌در. قصبه‌نك خارجنده وشرقنده یالكزجه (عین) تسمیه اولونان عمومی برقویو واردركه اهالینك ایچمه صویی بورادن در. برده قصبه‌نك یر آلتنده بولونان ماضیدن قالمه تاریخی بر حمامی وشمال طرفنده‌كی ریختیم جوارنده واقع بر ایكی شرقكاری قهوه‌سی ده علاوه اولونورسه صورك وضعیت داخلیه‌سی تعیین ایتمش اولور.

صور قصبه‌سی جوارینی حضرت یسوع زیارت ایتمش و (سن پول) ده بوراده یدی كون اقامت ایلمش ایمش؛ بونك ایچون مسیحیون بو قصبه‌یی اونوتمامشلردر. حضرت یسوعك بوتون كذركاه حیاتیسنده بر چوق مبانئ نصرانیه وجوده كتیرمك معتاد اولدیغندن صورده‌ده بویوجك بنالر، كلیسالر وسائره وجوده كتیرلمشدر. بونلر میاننده فرانسیسكان مناستری ومكتبی (*Soeurs de st. joseph*)ك برمناستری وبر مكتبی، روم اورتودوقسلرله روم قاتولیكلرك بر رمكتبی، بر انكلیز ذكور واناث مكتبی، بر اعما مكتبی كبی مؤسساتی صایه‌بیلیرز.

٢ — احوال عمومیه

[١] — **صور قضاسی** — صور قضاسی شمالاً صیدا شرقاً مرجعیون قضالری جنوباً عكا سنجاغی وغرباً بحر سفید ایله محدوددر

قضا اوچ ناحیه‌یه منقسم وبونلردن یالكز تبنین ناحیه‌سنده مدیریت متشكل اولوب دیكرلرینك اداره‌سی مركزه تابعیدر.

قضا اهالیسی ١٣٣١ سنه‌سنده ذكور واناث (٤١،٢٤٠) نفوسدن عبارت اولوب ١٣٢٤ سنه‌سنده (٣٢،٣٠٥) راده‌سنده ایدی. دیمك اولیوركه یدی سنه‌ده قضانك نفوس عمومیه‌سی (٨،٩٣٥) قدر تزاید ایتمشدر. اشبو مقدار سائر قضالره نسبةً ممنونیت بخش برراده‌در.

مساحهٔ سطحیه‌سی رسمی تخمیناته نظراً (٥٠٠) كیلومترو مربعی اولوب اراضینك نوعنه كوره تقسیمی شو وجهله‌در:

	كیلومترو مربعی
زراعته صالح اراضی	١٦٥
صو آلتنده قالان »	١٠
قابل اسقا »	٥



	کیلو مترو مربعی
اورمانلق ومرعا	۱۵۰
طاشلق اراضی	۱۷۰
قضانك مساحهٔ عمومیه‌سی	۵۰۰

[۲] — **قضانك احوال طبیعیه‌سی** — قضا داخلنده پك یوكسك جبال غیر موجوددر. عامل نامی ویریلان طاغلرك مبدأی قاسمیه نهری اولوب مشیرفه نام محلده نهایت بولور. لبنان داغلرینك شعباتندن وارتفاع وسطیلری ۶۵۰ متره‌در. اشبو داغلرك صخوری كلسی وغرانیتدر. نهرنامنه قضاده یالكز مشهور قاسمیه نهری موجود اولوب بو نهر حقنده قسم عمومیده كافی درجه‌ده تفصیلات ویرلمشدر.

قضا داخلنده درجهٔ حرارتی: یازین ساحلده اعظمی ۴۳۵ وداغ جهتنده ۲۸ در. صوك بهارده (۲۵) وداغده (۲۰) در. قیشین ساحلده ۷ وجبل جهتلرنده (۲) یه قدر اینر. ایلك بهارده ایسه ساحلده ۲۰ وداغ جهتنده (۱۷) در.

روزكارلر. — صوك بهارده شمال؛ قیش موسمنده جنوب وغرب روزكارلری اسر. یازین بتون قضا اكثریتله غرب وایلك بهارده شرق روزكارلرینه معروض قالمقده‌در. ملتملر حزیران وتموز آیلرنده وزان اولورلر.

[۳] — **صور قصبه‌سی** — قضا مركزی صور قصبه‌سیدر. مركز ولایتك ۷۵ كیلومترو جنوب غربیسنده واقع وشمال وجنوب وغرب جهتلری بحر سفید وشرق طرفی بعض جبائن واراضیٔ مزروعه ایله محاطدر.

قصبه‌نك نام قدیمی (تیر) در. اعصار قدیمه‌ده وفنیكه‌لیلر زماننده سفائن كلیه‌یه مالك وبو وسائط ایله كرهٔ ارضك تجارت بحریه‌سنه حاكم اوله‌رق (ملكة البحار) شهرتنی قزانمش وثروت ومدنیتك درجات عالیه‌دن‌سنی احراز ایله‌ٔ سایه‌ده اكثر علوم وفنونه مركز انتشار اولمش اولان بو شهر صخوردن مركب ایكی اطه ایله بونلری قره‌یه ربط ایدن شوسه‌یی محتوی بر برزخدن عبارت بر قطعهٔ اراضی اوزرینه مبنی ایدی. تیر عبرانیجه وفنیكه لساننده صخره معناسنه‌در. ایكی اطه‌یی قریه ربط ایدن شوسه بیوك الكساندر طرفندن انشا ایدلمشدی.

شمدیكی صور شهری برزخك ایكی اطه‌یه التصاق پیدا ایتدیكی موقعده مبنی اولوب اسكی تیر ایسه وقتیله شبه جزیره اوزرنده انشا ایدلمشدی. قصبه‌نك آنجق بر ثلثی اشغال ایتدیكی شبه جزیره‌نك مساحهٔ حاضره‌سی یالكز (۵۷۶،۵۰۸) متره مربعندن عبارتدر. قصبهٔ حاضره‌نك منظره‌سی مزروعاتك فقدانندن دولایی پك سفیل اولوب بو سفالتی

اوته‌ده بروده مزروع خورما آغاجلری ودكزك منظرهٔ لطیفه‌سیله جهت شرقیه‌ده‌كی سطح مائلك یشیللكی بر درجه‌یه قدر تعدیل ایتمكده‌در. صورك فعالیت تجاریه‌سیله كمیجیلكی صفره تنزیل ایده‌رك اخراجاتی حوراندن كلن حبوباتله پاموق وتوتونك جزئی بر مقدارینه انحصار ایتمشدر. شمدیكی لیماندن (۱۳۲۹ سنهٔ مالیه‌سنده) سنوی ۳۰ بیك لیرالق حبوبات ومیوه اخراجاتی واردر. شهرك آثار مهمهٔ قدیمه‌سندن غایت آز بر شیٔ قالمشدر: ادوار مختلفه‌ده تأسیس وتوسیع ایدیلن اسكی صور قبرستاننك بقایاسی حالاً مشهوددر. بوندن بشقه یكپاره طاشدن یاپیلمش قدیم بر معبدله رأس العینك (سلیمان قیولرندن) صونقل ایدن مجرالرك آثاری حالاً باقیدر.

بو حوضلر (۸) عدد اولوب وقتیله قرال (حیرام) طرفندن واقع اولان مراجعت اوزرینه حضرت سلیمانك قلفه اعزام ایده‌رك مذكور حوضلری انشا ایتدیردیكی روایتی قرون وسطا زماننده یتشن مؤرخلر طرفندن درمیان اولنیور ایدی. بو كونكی كونده طرز انشالرندن خزینه‌لرك روماليلر آثارندن اولدقلرینی توضح ایتدی.

قصبه‌ده اهل صلیب زماننده وندیكلیلر طرفندن (سن مارق) نامنه انشا ایدلمش بر كلیسا خرابه‌سی موجود اولوب وقتیله جزار احمدپاشا عكاده جامع بنا ایدركن بورانك قرمزی غرانیتدن ستونلرینی نقل ایتدیرمك ایستمش وفقط عدم امكاندن دولایی واز كچمشدی.

[۴] — **صورك تاریخچه‌سی** — تیر شهری ایلك دفعه اوله‌رق عدلون نام موقعده وقره‌ده انشا ایدلمشدی (میلاددن اوچ بیك سنه اول). قصبه‌نك اووقتكی اسمی (سارا) ایمش. اصل صور شهری یوقاریده ذكر اولنان ایكی اطه‌نك كوچكی اوزرنده فنیكه قرالی (حیرام) طرفندن انشا وبر شوسه ایله هاملقارت معبدینه ربط ایدلمشدی. ابو المؤرخین هیرودوتك مشاهداتنه كوره وقتیله معبد مذكورده آلتوندن بر ستون موجود ایدی. قبل المیلاد (۹۶۹) سنه سنده حضرت سلیمان قدس معبدینی انشا ایدركن كندیسنه متفق بولنان فنیكه قرالی (حیرام) مالزمه، قالفه وعمله كوندرمسی اوزرینه مكافاةً اسرائیل قرالی ستون مذكوری فنیكه معبدینه اهدا ایتمش اولدیغی ظن اولنیور.

حیرام طرفندن انشا اولنان صور شهری (۵۸۷ ق.م) سنه‌سنده بخت النصر طرفندن تخریب اولنمغله اهالی بیوك اطه‌یه چكه‌رك (۵۷۲ ق.م) بوراده ایكنجی صور شهرینی بنا ایلمشلردی. صیدا ایله رقابت تجاریه‌یه كیریشه‌رك بحر سفید واطلاسینك الك هجری كوشه‌لرینه سفائن تجاریه‌سنی كوندرن، تجارت عمومیه‌سیله عالم قدیمده پك بیوك بر نفوذ وحیثیت اجرازینه موفق اولان تاریخی صور شهری ایشته بو صره‌لرده انشا ایدیلن قصبه‌در. قبل المیلاد ۳۳۲ سنه‌سنده قصبه اسكندر كبیر طرفندن تخریب اولندیغنه واكا دهشتلی

رقيب كسيلن اسكندريه‌شهرينك بنا ايدلديكنه رغماً اهاليسى ينه ثبات ومقاومت ايتدى. ارغوان بويالرى واوانئ زجاجيه صنعتلرنده برنجيلكى محافظه ايتدى ، قبل الميلاد (١٨) سنه‌سنده نهايت رومالى (پومپه) طرفندن ضبط وتسخير اولنه‌رق روماليلرك محميسى بولنان اسرائيل حاكمى (بيوك هرود) ك زير ادارەسنه — صيدا ايله برابر — الحاق ايدلدى .

اسلاملرك سوريه فتوحاتنده صور شهرى ممالك اسلاميه دائرەسنه ادخال ايدلمشدر . ١١٢٤ سنهٔ ميلاديه‌سنده صليبيوندن قدس قرالى ايكنجى بودوين *Boudouin* او وقت پك مستحكم اولان قلعه ايله برابر صور شهرينى ضبط ايتمكله (٨٧)سنه قدر اهل صليبك الندە بولنوب صلاح الدين حضرتلرينك وقوعبولان مهاجماتنه رغماً ينه اسلاملرك دائرەسنه اعادە‌ايديله‌مدى . نهايت مصر حكامندن (الملك الاشرف صلاح‌الدين بن قلاوون) طرفندن خريستيانلر طرد ايديله‌رك صور اعادە‌و ١٥١٧ سنه‌سنده ياوزسلطان سليم حضرتلرى زماننده ممالك عثمانيه يه الحاق ايدلدى .

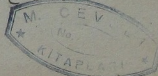
صور شهرينك اهميت تجاريه‌سنى سكته‌يه اوغراتان عوامل كثيرەنك بر قسمى‌ده آفات سماويه‌دن منبعثدر . ١٢٠٢ سنه‌سنده غايت دهشتلى بر زلزله اوله‌رق شهرك قسم اعظمى تخريب ايدلمشدى. بكن عصرده دخى (١٨٣٧) وقوعه كلن قوتلى بر زلزله شهرى راه تأخره ايدن ايى‌يه سوروكلمش ايدى .

شهرك شمال وجنوبنده وقتيله ايكى بيوك ليمانى اولوب فقط شمديكى حالده جنوبده‌كى بسبتون طولمش وشمالده‌كى دخى خيلى طارلاشمشدر . ظن اولنديغنه نظراً جنوت ليمانى وقتيله صوردن مرئى اولان رأس الابيضه قدرممتدر بر طالغه قيران ايله قيادلمش ايدى . اشبو طالغه قيراندن پك آز آثار قالمشدر .

اطه‌نك شمال طرفنده بولنمقده اولان شمديكى ليمانك تيمور محلندن بشقه ايچ ليمانده سفائن صغيره اسكله‌سنده بر وتيمور محلنده التى قولاج صو موجود اولوب بر آنده حال حاضرده بيوك جسامتده بش وكوچك جسامتده دخى ١٥ پارچه واپور بارينه‌بيلور. ليماننك ١٥٠ متره طولنده اسكى بر ريختمى وآثار قديمه‌دن ٤٠٠ متره طولنده بر طالغه قيران سدى واردر .

وقتيله صور شهرينه ٥و٢ كيلومترو شرقده كائن (معشوق) تپه‌سنده بولنان خزينه‌لردن تحت الارض مجرالرله صو كتيريلير ايدى . صوينى رأس العيندن آلات اشبو خزينه‌لرك آثارى تپه‌نك جنوبنده بولنان بيوك قيانك يانى باشنده مشهوددر .

شمديكى حالده صور اهاليسى صويه اولان احتياجلرينى قصبه‌نك شمال مدخلنده كائن يكانه بر قيو ايله دفع ايتمكده‌درلر اشبو قيونك صوينى براق وفقط بر آز طوزليدر .



[٥] — صورك نفوس وبلديه‌سى — ١٣٢٤ و ١٣٢٨ و ١٣٣١ سنه‌لرينه عائد نفوس جدولى بروجه زير درج اولنور .

	سنه ١٣٣١	سنه ١٣٢٨	سنه ١٣٢٤
اسلام	٣٧٤٩	٣٦٥٠	٣٤٤٧
قاتوليك	١٧٥٨	١٦٦٩	١٦٤٣
روم	٥١٩	٤٤٧	٤٣٢
ماروني	٥١٦	٤٨٩	٤٧٤
پروتستانت	٣١	٣٠	٣٠
	٦٥٧٣	٦٢٨٥	٦٠٢٦

بالاده‌كى جدولدن مستبان اوله‌جغى وجه اوزره صور شهرى بو صوك سنه‌لرده نفوس خصوصنده دخى هيچ بر اثر ترقى ارائه ايتمامكده‌در . ذاتاً محاربهٔ حاضره اثنلانسه قدر كرك شهردن كرك قصبه بتون قضادن آمريقايه متمادى بر صورتده مهاجرت وقوعبولور ايدى . معادنيله ، اورمانلريله وپورتقال باغچه‌لرى تأسيسنه اولان قابليت طبيعيه‌سيله مشهور اولان وقرون اولاده پك بيوك بر موقع تجارى احراز ايدن صور قصبه‌سنك فقر وسفالتى ايله سيونيست وآلمانلرك اقوامنك فلسطينده مستعمره تأسيس ايده‌رك غايت پارلاق نتيجه‌لرالده ايتمه‌لرى هر حالده نظر دقتى جالب احوال مؤسفه‌دندر . بتون قضادن ممالك اجنبيه‌يه شمدى‌يه قدر (٥٠٠٠) كشى مهاجرت وبونك ياريسنه قريب بر مقدارى براز ثروت اكتساب ايتدكدن‌صوكره تكرار عودت ايتمشدر .

اهالينك تنبللكى ، فقر وسفالتى، صور شهرينك عطالتى ويا‌خصوص كثرتله‌وقوعبولان آمريقا مهاجرتى كبى صفحات اجتماعيهٔ مهمه‌نك هر بزى عزمكار ووطنپرور مأمورلرى ايش باشنه دعوت ايده‌جك اجيقلى بر سائقدر .

سفيل بر حالده قالان صور سوقاقلرينك طولى درت بيك متره‌دن عبارت اولوب بونك يالكز ٥٠٠ى آلتى متره ومتباقيسى ٣—١ مترو عرضنده‌در . بوتون تاريخ منتسبلرينى حال حاضرندن دولايى متأثر ايدن صورك بر ده بلديه‌سى دخى واردر . اهالينك زياده‌سيله فقير اولمسى وحال حرب دولايسيله وقتيله مواد تجاريه اوزرندن استيفا ايديلن وارداتك بر قسم مهمى معطل قالمسى يوزندن پك دوشوك بر حالده قالان اشبو بلديه‌نك ١٣٣٢ سنه‌سنده‌كى واردات عموميه‌سى (٥٥١٥٠) اولوب مصارفاتى ايسه‌عين بودجه‌يه كوره ٧٣٩٦٦ غروشدر. اشبو مبلغك (٣٦٠و١٠٠) اوتوز آلتى بيك غروش قدرى معاشاته (٥و٠٠٠) بيكى

تدابیر صحیه‌یه و (٤٠٠٠) ی تجهیز امواته تخصیص اولنمشدر . بلدیه رئیسی دفن اموات مصرفنك کثرتندن شکایت ایده‌رك دییورکه قبل الحرب بلدیه بودجه‌سنده بوکا مقابل (٣) بیك غروش موجود ایکن بز اوچ آی ظرفنده بو اوغورده (٢) بیك غروشدن زیاده‌پاره صرف ایتدك . زواللی رئیس ! ملبسء مطله ، ریشونلوزیون وسائر یهودی کویلری اطراف اربعه‌دن امراض ساریه ایله ملوث کویلرله محاط اولدیغی حالده موسوی مستعمرلرك ینه صاغ وخسته‌لقدن سالم اولدقلرینی وبو نعمتك صرف جدی، متین ، وفنی تدابیر تحفظیهٔ بلدیه ایله تأمین اولندیغنی عجبا رئیس بیلیورمی ایدی ؟ بیلسه‌ده بیلمسه‌ده حائز اهمیت دکلدر . اساساً شو زواللی مملکتده‌کی بلدیه تشکیلاتیله بلدیه آدملریله ایش کورمه‌نك امکانه بنده‌کز قائل دکلم .

صور بلدیه‌سنك (١٣٣٢) بودجه‌سنده تنورات ، تنظیفات یول توسیع وکشادی کبی بلدیه تشکیلاتندن بکلنن رقملر غیر موجود ! قصبه‌نك اورته‌سنی اشغال ایتمکده اولان کهنه، آغاجسز قوری اوتلرله ملامال اولان بلدیه بغچه‌سنه بودجه‌ده (٢٨٠٠)غروش قدربر پاره تخصیص ایدلمش‌در . باغچه‌یه حال حاضریله (٢٨٠٠)پاره بیله صرف ایتمك کناهدر. یا حدیقه‌نك اصلاحیله منتظم بر حاله افراغ ایدلمسی ویاخود بسبتون قالدیریله‌رق یرینه بیوك بر میدان وجوده کتیرلمسی لازمدر .

[٦]— **امور معارف** — بتون قضاده الیوم ذکور ایچون ١٢ واناث ایچون ٣ که جمعاً اونبش مکتب ابتدائی موجود اولوب بو مکتبلره ٢٥٠ یسی ذکور و ١٥٠ اناث اولمق اوزره (٤٠٠)چوجق دوام ایتمکده‌در . بورقمك یوزده ٦٠ ی غیرمسلم ویوزده ٤٠ ی مسلمدر. قضا اهالیسنك اوچ ربعه یقین بر مقداری اسلام اولدیغنه کوره‌بو نسبت پك زیاده شایان دقتدر . متوالی اولان صور قضاسنك اسلاملری کثیف بر جهالت التنده أزلمش قالمشدر . یاپیلان بر حساب تخمینی‌یه کوره چوجقلرك یالکز یوزده بشی مکتبلره دوام ایتدیکنه ویوزده ٩٥ پیس مزبله‌لرده مردار سوقاقلرده وقتلرینی کچیرمکده اولدقلرینه کوره حکومت محلیه‌نك تدریسات ابتدائیه قانونی موجبنجه تحصیل ابتدائینك تعمیمی ایچون لازمکلان مساعی‌یه کرمی‌ویرمسی الزمدر. کرك مرکز قضاده‌کی ابتدائیه وکرك کویلرده‌کی مکاتب رسمیه وغیر رسمیه حقنده کافی درجه‌ده معلومات آلمه‌نك امکانی یوقدی. چونکه تعطیل رسمی مناسبتیله بتون مکتبلر قپالی ومعلملر دخی مأذون ایدی .

[٧] — **اموال ومحصولات زراعیه** — ١٣٣١ سنه‌سنده صور قضاسنك مزروع اراضیسی بر وجه زیر تقسیم اولنور :

دونم	نوع مزروعات	اکیلن تخم ایله آلنان محصول نسبتی
٣٢,٠٠٠	بغدای	بره بش
١٠,٠٠٠	آرپه	» یدی
١٠,٠٠٠	مرجمك	» یدی
٣,٠٠٠	بقله	» سکز
١٠,٠٠٠	بورجاق	» آلتی
٨,٠٠٠	حلبه	» اون
٨٣,٠٠٠		
٤٠,٠٠٠	مزروعات صیفیه ایچون احضار اولنان اراضی	
٥٧,٠٠٠	مناوبه	» بورقالان اراضی
١٨٠,٠٠٠		

دیمك اولیورکه قضانك مزروع اراضیسی مساحه‌سی (١٨٠,٠٠٠) دونمدن عبارت اولوب مساحهٔ عمومیه‌نك آنجق بر ثلثنی تشکیل ایدر دیکر ایکی ثلثی یا غیر مزروع ویا طاشلق اراضیدر .

محصولات سنویهٔ عمومیه ایستاتستیقی (١٣٣١ سنه‌سی) دخی آتیده درج اولنور :

قیه	محصولك جنسی
٣٠,٠٠٠,٠٠٠	بغدای
١٠,٠٠٠,٠٠٠	آرپه
١٠٠,٠٠٠	بورجاق
١٥٠,٠٠٠	مرجمك
٥٠,٠٠٠	اجی بقله
١٥٠,٠٠٠	بقله
٣٥,٠٠٠	نخود
١٥٠,٠٠٠	حلبه
١٠,٠٠٠	سیسام
١٥٠,٠٠٠	داری
٤٠,٧٤٥,٠٠٠	یکون

اورمانلر . — معلومات رسمیه کوره بتون قضاده (١٥) عدد اورمان موجود اولوب بو اورمانلردن سنوی ٥٥,٠٠٠ اوقه اودون قطع و ٦٥,٠٠٠ اوقه کمور اعمال اولنور. بونکله

برابرسنوى قضايه خارجدن ٣٠٠٠متره مكعبى كراستهادخال اولنور . بو اورمانلرك ٢٢٠٠ دونمدن عبارت آلتى عددى قرا وقصباته و ٥٢٠٠ دونمدن عبارت طقوزى حكومته عائددر . بو اورمانلرده عموميتله ميشه وپلاموط اغاجلرى بولنمقدهدر مجلس ادارهٔ قضاجه بو اورمانلرك سلامتى ايچون تكديكرينه قريب هر درت موقع ايچون بر كه جمعاً درت دائرهيه قراى مجاورهدن شهرى يوزر غروش اجريله درت قولجى انتخاب وتعيينه وبو اجرتك نظامى موجبنجه اهالئ مجاورهدن استيفاسى ممكن دكلسه بلديه (؟) دائرهسندن تسويه اولنهجغنه لزوم كورلمشدر . شمديكى حالده انجق ايكى بكجى مستخدمدر .

[٨] — **تبنين ناحيهسنده آثار عتيقه** — قضايه ملحق تبنين ناحيهسنك مركزى اولان تبنين ، قضا مركزينك يكرمى كيلو مترو شرقنده كائن بر قصبه اولوب اورمان ، باغ واشجار مثمره ايله مستور بر طاقم تپهلر اوزرنده مبنى بولنمغله كوزل منظرهسى واردر . اهاليسنك اكثريسى متوالى وبر قسمى خريستيان اولان بو بيوك كويك آثار قديمهدن اولان شاتوسنده ناحيه مديرى اقامت ايتمكدهدر . شاتونك شرقنده قرون وسطادن اولكى زمانه عائد بيوك قطعهده طاشلر وصو خزينهلرى موجود اولوب وضعيتدن تبنينك او دور تاريخده پك مستحكم بر حالده بولنديغى استدلال اولنيور . قرون وسطى آثارندن وطبريادره بكى (هوكسن اومر) طرفندن انشا اولنان قلعه صرف صيدا اراضيسنه ارهصره چاپول اجرا ايتمك ايچون ياپيلمشدى . حطين وقعهٔ مهمهسندن صوكره تبنين قلعهسى دخى اسلام اوردولرينك النه كچدى . نهايت عكا واليسى جزار احمد پاشا قلعهٔ مذكورهيى تخريب ايلدى .

صور قضاسى داخلنده ومركز قضادن سكز ساعت جهت شرقيهسنده كائن (قدس) ويا تعبير قديمله « قادهس » كوينده وپيكارك يانى باشنده تكنه حالنده بر قاچ بيوك لحد موجود اولديغى كبى چشمهنك شمال شرقيسنده وقتيله موتالرك دفننه تخصيص ايدلمش ايرى طاشلردن ياپلمش بر مخزن واردر . كويك اطرافنده العماره تسميه ايتدكارى روماليلردن قالمه خراب بر معبدله بر چوق ايشلنمش لحدلر ومبانئ قديمه مشاهده اولنمقدهدر . بورالرده تحريات اجرا ايدلسه بر چوق آثار عتيقهٔ مهمهنك ظاهره اخراج ايديلسى محققدر .

٣ — صورده حيات اجتماعيه

صورك نفوس حاضرهسى آلتى ، يدى بيك قدر تخمين اولونهبيلر . بونك ياريسى خرستيان ، ياريسى اسلامدر . اسلامدن بش يوزى سنى متباقيسى متوالىدر خرستيانلرك « ٤٠٠ » ى مارونى « ٢٠٠ » ى لاتين متباقيسى ايسه رومدر . قصبهده بر مقدار موسوى وپروتستان ده موجوددر .

صورده اسلاملرله خرستيانلرك محلهلرى آيرلمشدر . قسم شمالى وشمال غربيسى خرستيان ومتباقى قسملرنده ايسه اسلاملر اقامت ايدر . قصبهنك شرقندهكى « حارة المصاروه » بالخاصه سنيلره عائددر .

بورادهسنيلرك عددى چوق اولماديغى ايچون اساساً كوچوك اولان صور قصبهسنده آيريجه بر خصوصيت كوسترهميورلر . كرك طرز تلبسلرى وكرك طرز معيشتلرى ، حالت روحيه وفكريهلرى واعتيادات اجتماعيهلرى اعتباريلهده بوتون ساحل اسلاملرندن فرقسزدرلر . بوراده نه برحيات علميه ونه ده بر حيات صنعته تصادف اولوناماز ، صنعتلرى بسيطدر . آزه قناعت ايدرلر . بر آز ده تنبل درلر ، « دين » ك ده بوراده سنيلر بيننده تعصب درجهسنه يوكسلمديكى كورولور وحتى شيخلرينك ادعاسنجه دين اعتباريلهده اهمالكار ايمشلر . معيشتلرينك طارلغىده بوراده كنديني كوستريور . تعدد زوجات سنيلرده يوق كيبدر .

قصبهده ساكن اولان متواليلره كلنجه بونلر حيات اجتماعيهجه بوس بوتون دوشكون كبى درلر . اساساً متواليلرده بويوكلرينه قارشو موجود فرط انقياد دولاييسيله بونلر وارلرينى يوقلرينى تسليم ايتمكدن تراخى ايتمزلر . بونلرك بويوكلرىده بو فرصتى غنيمت بيلهرك بو كتلهدن اينكدن سوت صاغارجهسنه استفاده ايتمك طريقنى بيليورلر . ديكر طرفدن موجود رؤساى دينيه دخى بويوكلرك آمالنى ترويج مجبوريتنده بولنديغى ايچون متواليلرى اولديغى كبى براقالرنده دخللرى وار كيبدر . بناءً عليه متواليلرك كرك كويده ياشايانلرينك وكرك قصبهده ياشايانلرينك حياتلرى آرهسنده بر فرق كوروبمز . هپسى عين صورتله بر آلت اولمقدن بشقه وظيفهلرى بولونمديغى ايچون بونلرده نه عائله حياتى ، نه چوجوق تربيهسى نه بر رفاه فكرى تصور اولوناماز .

اساساً متواليلرك امور تعليميهسى مجتهدلره ويرلمشدر . مدرسهلرده اونلر القاى دروس ايدرلر . طالب صره ايله مراهق ، فقيه وبالاخره عراقه كيدوب اوراده تحصيلنى اكمال ايتدكدن صوكره برمجتهد اولوب چيقار ؛ طالب ، مراهق ، فقيه ومجتهد هپ سنيلرك كسوهٔ علميهسنى اكتسا ايدرلر . متواليلر بوتون خصوصلرده مجتهدلره مراجعت ايدرلر . هر قريهده « حسينيه » تعبير اولونور بر متوالى جامعى واردركه منارهسى منبرى يوقدر . متواليلرك دينى عموم شيعيون كبىدر . آيروجه بر خصوصيتى يوقدر . دينلرينى بويوك بر انقياد ايله طوتارلر . بالطبع جناب حقه وپيغمبره اينانيرلر . عينى زمانده حضرت عليدن اعتباراً معروف ائمهٔ اثنى عشرهنك خلافتنه اعتقاد ايدرلر . بو امامرك صوكنجيسى مهدى عراقده سامرهده « ٢٥٥ » سنهسنده اختفا ايتديكى ايچون بوندنصكره خليفه بولونهجغنه قائل

دکلدرلر . متولانه مهدینك قدومنی بکلرلر؛ شاعرلری‌ده:

اعجل فداك العالمون بأثرهم

دیه‌رك اوکا دعوت ترنملری ایراد ایلرلر .

متوالیلرده نکاح متعه بولوندیغی ایچون بر قادینك بربرینی متعاقب بر قاچ ارکك ایله ازدواجی سهل اولدیغی وباشقه باشقه بابالردن بر سورو چوجوغی اولدیغی کورولور .

متوالیلر، مجتهدلری امام اولمادقجه جماعتله نماز قیلمازلر . نمازلری‌ده جمع ایدرلر . مثلا وکله ایله ایکندی‌یی هر ایکیسنك‌ده وقت معینی میاننده بر زمانده کذا اقشام ایله یاتسوی‌یی‌ده کذا اورطه بر زمانده برلکده‌قیلارلر. نمازده اللرینی قاووشدیرمازلر . متوالیلر تراویح نمازینی افرادی اوله‌رق ادا ایدرلر . متوالیلرده جمعه نمازی یوقدر . بایرام نمازی‌ی‌ده مجتهدك امامتیله قیلمق لازمدر .

متوالیلره کوره دین ذی حیات بر مجتهددن تلقی ایدیلیر . صور، صیدا ومرجعیونده اوچ بیوك مجتهدلری واردر . متوالیلر حضرت حسین ایچون اوقات معینه‌ده ماتم ترتیب ایدرلر . بر خرستیاندن بر شی ییدکاری زمان آغزلرینی بول صو ایله چالقالارلر .

متوالیلرده بر جلسه‌ده اولمق اوزره اوچ دفعه زوجه‌یی تطلیق جائز اولماز . طلاق بره مصروف اولور . ارکك ایچون نکاح متعه ایله نکاح قطعی‌یی جمع قابلدر . نکاح متعه‌ده طلاق یوقدر . اجلك ختامنده نکاح‌ده تمام اولور. نکاح متعه ایله اولان ازدواجلرده طرفین بر برینی توارث ایتمز . آنجق چوجوق وار ایسه ارثه داخل اولور .

متوالیلر زکاتلرینی ینه متوالیلره ویررلر . برده کارلرینك بشده برینی آیریجه ساداتنه اعطا ایدرلر . سائر اعتقادات وخصوصاتده آیریلق یوقدر . برده غریب اعتیادلری واردرکه بونی‌ده ذکر ایتمه‌دن کچمیه‌لم . هر اوده « جابیه » ویاخود « ام کری » نامیله بر حوض واردرکه بر شیئك نظافتنی تأمین ایچون مطلقا بو حوضه صوقوب چیقارتمق لازم کلیر . بو جابیه‌لرك اوزون مدت اولدیغی کبی براقیلدیغی دوشونولورسه نه قدر ضررلی بر اعتیاد اولدیغی اکلاشیلیر .

صورده مقیم اولان طوائف مسیحیه‌یه کلنجه، بونلر هپسندن فضله جالب دقتدرلر . قصبه‌ده تجارتله اشتغال ایدرلر . بر طرفدن مؤسسات دینیه وتعلیمیه‌لرینك بولونماسی ودیکر طرفدن بیروت وصیدا وجبل خرستیانلریله، ایش کوج حسبیله دائما تماسده بولنمقده اولملری مناسبتیله بونلرده بالخاصه صوك زمانلرده اویانیقلق حاصل اولمشدر. طرز معیشت وحیات بیتیه اعتباریله قصبه ده اوستون صاییلیرلر . بونلردن السنهٔ اجنبیه‌یه واقف اولانلری‌ده واردر .

ایشته حیات عمومیه‌لرینی بر مقدار موضوع بحث ایتدیکم صورلیلرك اجتماعی

وضعیتلری بوندن عبارتدر . بوتون بو کتله‌لر بالکز بعض نقطه‌لرده بر برلریله دها فضله بر لشیورلر . اولا نفوذ مسئله‌سنده بوراده کرك متوالی وسنی ، وکرك روم ، مارونی نه قدر طبقات اهالی وارسه بونلر ایچنده معین بعض کیمسه‌لر هر ناصاسه سیوریلمش‌در . بونلر ماضیدن تزاید ایده ایده کندیلرینه انتقال ایتمش بر مقدار ثروته‌ده مالك درلر . بو ثروتلرینك تزییدی ایچون اوزون سنه‌لر هر دورلو وسائطه مراجعت ایده‌رك کندیلرنجه فائده‌لی عد ایتدکلری اعضالقلرده ، مأموریتلرده بولنمشلر ، اعشار التزامی یاپمشلر والحاصل هر فرصتدن استفاده ایده‌رك بالنهایه نفوذ صاحبی اولمشلر . صورده‌ده بویله بر متنفذان طبقه‌سی موجوددرکه بورایه دوغرودن دوغرویه رأس الماله مالك اولمدقلری حالده دیکر بر مزینه صاحب اولملری حسبیله التحاق ایدنلرده موجوددر . صورده‌کی طبقهٔ متنفذاندن بر قسمنده شیعیلر رؤساسنی دیکر بر قسمنده‌ده سنیلرك متمولانی کورویورز . طوائف مسیحیه‌دن‌ده بو ویا بو قسمه تابع اولانلری‌ده موجوددر . بونلر بر برلرینك علیهنه هر درلو تزویرات وافساداتده بولنمقدن چکنمزلر . وبوتون غایه‌لری فضله بر نفع مادی فضله بر کار الده ایتمکدن عبارتدر . حتی صلاحیتدارانك روایتنه کوره مثلا بعضا ینه منفعتلری اوغرنده اویوشه‌رق اعشاری اولدیغی کبی اسکی قیمتده براقدقلری هر سنه کورولور حاللردن ایدی . بو بی شبهه هر درلو اسباب رفاه وتمدندن محروم اولان فقیر اهالینك باشنده دائما یانان بر کانون فلا کتدر . وهر درلو جنسیتك ومذهبك فوقنده بر موقعی واردر .

صورده عمومی اولمق اوزره مع التأسف کورولن ایکنجی بر حال دها واردرکه کوکلرینی سفالت اجتماعیه‌ده بولیورز . اوده مهاجرت مسئله‌سیدر . صوردن آمریقایه اسلام وخرستیان مهاجرت ایدنلرك عددی بیکلره بالغ اولیور . بونلرك اکثری عائله‌لرینی، چوجوقلرینی بوراده براقه‌رق آیرلمشدر . بو مهاجرین آمریقادن ، قزانجندن اقتصاد ایده‌بیله‌جکنی آنجق عائله‌سنه کوندره بیلیور . فقط بوده کافی کلمدیکی ایچون بوراده عائله‌لر سفیل وحامیسز قالیور، چوجوقلر بوزیلیور. اوزمان اوته‌ده بری‌ده کیمسه‌سز سوروننیور. قادین‌ده چوقلرینی آرتیق دویوره‌میور. هر درلو اجتماعی دوشکونلکلره قاتلانمغه مجبور قالیور .

صورده موجود اولان الك بیوك یاره بالخاصه بو مسئله‌ده قانایور . ادعا ایدلدیکنه کوره حال حاضرده‌کی صور نفوسنك یاریسندن چوق فضله‌سی بویله حامیسز قالان قادینلردن متشکل ایمش . بونلرك ایچنده طوائف مسیحیه‌ده ، متوالیلرده هپسی داخلدر . بونلر قوت یومیلرینی تدارك ایتمك ایچون فوق العاده مشکلات چکیورلر. والحاصل مهاجرت بوتون نتایجیله بورالری ایچون عظیم بر آفتدر .

بو مرض اجتماعینك چوقدن وخیم بر شکل آلدیغنه قائل اولمق اقتضا ایدر . صورده‌کی بو خسته‌لق ملحقاتده‌کی قراده‌ده رونما اولیور . حتی (جویه) قریه‌سنده پك حاد

بر شکلده بولونیورمش . وبی شبهه قصبه‌نك، بو، اك تهلکه‌لی ودرین بر اوچورومی اولیور .

٤ — صورده حالت صحیه

صورك حالت صحیه‌سی بلده‌نك وضعیتیله ، بوراده‌کی حیاتك طرزیله وجوارك شرائط صحیه ایله درجهٔ علاقه‌سیله اولچمك لازمدر . برکره بلده اولرینك نصل صیق صیقی‌یه‌هوا آلمایه‌جق ، کونش کورمیه‌جك بر طرزده‌یاپیلدیغنی اولجه سویله‌مشیدك . بناءً علیه بوجهتی بوراده تکرار ایتمك ایسته‌مم .

طرز حیاته کلنجه صورده بولونان ایدیٔ عامله‌نك اولا، نه‌کبی ایشلرله مشغول اولدیغنی کوستره‌جك بر جدول ارائه ایده‌جکم . بو بزم مقصدمزی پك بلیغانه افاده ایده‌جکدر .

معلم طبیب وسائر	۳۹
تجار	۱٤۳
مار انغوز	۱٥۰
مکاره‌جی	٤۰۰
حمال	٤۰۰
خدمتکار	۱٥۰
برایشله مشغول اولمایان	۲۸۰۰

بو ایستاتستیقلك بالطبع دیکرلری کبی شرائط موثوقیتی حائز اولمادیغنی اعتراف ایتمکله برابر دیه بیلیرزکه فی الحقیقه بوراده یشایانلر فقر وضرورت وسفالتدن پك بیتاب برحالده بولونیور . حیاتده قطعیاً بر ذره رفاه کورمش دکلدرلر .

برده بوکا ضمیمه اولمق اوزره صور جوارنده (سامرو) (بقبوق) (رأس العین) نهر-لرینك داغیلمسندن متولد بطاقلقلرك بولوندیغنی‌ده قید ایده‌لم .

بناءً علیه کرك اوجه وکرك معیشتجه ، کرك هواجه زده‌لەن بو اهالیده ایچین ایچین بر مرضك شدتلی بر صورتده سیرینی اجرا ایتدیکنه قائل اولمق لازمدر . هر نەقدر طبیب، صورده بولوندیغی مدتجه اوچ ورملی‌یه تصادف ایتدیکنی سویلیورسه‌ده کندیسنه مراجعته لزوم کورمیه‌رك سس سزسس سز راه بقایی طوتانلرك عددینی آنجق الله بیلیر . هردرلو رفاه حیاتدن ، انتظام وحسن تغدی وتعیشدن ، وحتی تمیز برهوادن محروم اولان صور-لیلرك حالت صحیه‌سی کیم نەدیرسه دیسون آجیقلیدر .

بورالرده‌کی مالاریا وقوعاتی پك فنا تخریبات یاپیورو انسانلری اسکلت چویریور . کوز خسته‌لقلری‌ده شدتله اجرای حکم ایدیور . حتی طبیب بیله کندیسنه یومی مراجعت ایدەن (۱۰ — ۱۲) خسته‌ایچنده (٦ — ۷) یسنك کوز خسته‌لغنه دوچار اولدیغنی سویلیوردی .

صوك زمانلرده « تموز ۱۳۳۲ تاریخنه‌قدر » بوراده تیفوس شدتله تخریباتنی یاپمشدر . یوزی متجاوز انسانی صوردن آلوب کوتورمشدر .

بو اده کوچوك خسته‌لقلردن مثلا حرقة البول ، عادی اسهال کبی شیلردن بحث ایتمکی شبهه‌سز لزومسز عد ایدیورم .

یالکز نفوس دفترلرنده‌کی قیود ظاهریه‌یه وبو صحیفه‌لرده مشهود تزاید جعلی‌یه رغماً نفوسك اضمحلال مستقبلنی بوراده اشارت ایتمه‌دن کچه‌میه‌جکم . آقین آقین دوام ایدەن مهاجرت بورالرك محیطنه آتی اعتباریله پك شدید ضربه‌لر ایندیرمشدر . بوراده بویوك بر کتله‌ٔ اهالی واردرکه عاطل برحالده‌در . تولدات کوندن کونه پك ظاهر برحالده تناقص ایله-میور . واقعا ایستاتستیقلرمزك دوغرولغنه قائل ده کیلم . مع مافیه اك صحیح کچینن ایستاتستیقلر-کده بر حقیقت ریاضیه افاده ایده‌میه‌چکی کیفیتی متسلی ایدیور . بیك اوچ یوز یکرمی سکز سنه‌سنده قضاجه ترتیب ایدیلان عمومی بر ایستاتستیقده بویله غریب برجدوله تصادف ایتدم .

صور قضاسنده

متأهل	۷،۲۰۰
طول	۳،٥۰۰
مطلقه	۲،٥۰۰
بکار	۱۹،٥۰۰

مع مافیه بو جدولدن ده آ ر ، چوق آکلاشیلیورکه ۷،۲۰۰ کشی‌یه ، کوچوك بریکونه مقابل ۲٥،٥۰۰ قدر بویوك بر یکون وعاطل بر کتلهٔ نفوس وار ایمش . بو حسابده چوجوقلر داخل اولماسه کرکدر . زیرا دیکر برستونده قضانك نفوسی بو یکوندن یدی بیك فضله کوستریلیورکه بو عدد باقی چوجوقلره ترك ایدلمش اولسه کرکدر .

بناءً علیه تولداتك حقیقی تناقصی مسئله‌سی علاوه‌ایدیله‌جك اولورسه صورك نەألیم بر حالت صحیه‌ده بولوندیغی وناصل پنهان بر اضمحلاله دوغرو سوروکلنمکده اولدیغی کوچوك بر ملاحظه ایله بیلنمش اولور .

— ۲۰ —

صور — صیدا یولنده

صوزده قالدیغمز مدت ظرفنده پك غریب براوتلده یشایوردق . فی الحقیقه بوراسنك واسع فقط هر درلو اسباب استراحتدن محروم بر خوابکاه بی معنا اولدیغنده شبهه یوقدی . احتیاجاتمزی احضار ایچون پك چوق زحمت چکیوردق . دردمزی کیمسه‌یه آکلاتمقده میسر اولامیوردی . بویله اولمقله برابر صور قصبه‌سی بزه ، حتی عکا قدرده صیقنتیلی کورونمه‌مشیدی .

صورك طوپراغنده مطلقا بر مزيت واردى كه بونى آنجق قديم (*Paloetyros*) ليلر آكلاتابيلردى . صيدايه دوغرو حركته قرار ويرديكمز زمان تاريخك بو ذى ثروت صحيفه‌سنه اوزون بر نظرهٔ وداع عطف ايله‌ديكمزى انكار ايتمك پك ظالمانه بر حركت اولور. ايچمزدن برى ديپوردى كه: «درت بيك سنه يشايان بو شهر هر حالده شيمديكى قدر برتدنى واضمحلال يوزى كورمه‌مشدر .»

اوكله‌نك كونشى حرارتنى تماميله تعديل ايتمشيدى . بر آرابه‌يه بيندك . شيمدى اختيار تير شهرينى اورتن قوملر صاغمزدن فرار ايديپور كبى ايدى . فقط بو قوملرده نه فجيع بر معناى سرزنش واردى كويا :

— براقيكز او ثروت ماضيه خواب ابديسنه دالسون .

ديمك ايستيوردى .

فى الحقيقه بوتون شهر وبوتون ماضى اويويوردى . يالكز اوخيرچين دكيز، اوحالا بر هيجان ساحله هجوم ايديپوردى .

حركتمزدن يارم ساعت كچمشيدى كه يولمز داخله دوغرو قيوريلدى . بش دقيقه صوكره صولمزده «عين بقبوق» صاغمزده ، ايسه «طورا» ، «بيدياس» قريه‌لرى بولونيوردى . بر ساعت صوكره بر خان واونى متعاقب «نهر القاسميه» كورو نمشيدى . «نهر القاسميه»، «ليتانى» نهرينك قسم سفليسنه اطلاق اولونيوردى . نهر اىجه درين ايدى . صولرى ده كيزك استقامتنه دوغرو قوشيوردى . خانك اوست طرفده «برج الحواء» خرابه‌لرى واردى . اوندن بر چاريك مسافه‌ده وداخلده «قبور الملوك» بولونيوردى . بورادن تباعد ايدركن كونش اوزاقدن صوك ايشيقلرينى دوكيوردى . يولمز پك لطيف اوله‌رق دوام ايديپور ، قديم فنيكه اراضيسنك آقشام روزكارلرى ياييليوردى . يكرمى بش دقيقه صوكره مهتاب ، خفيف خفيف كذركاهمزى تنويره باشلادى . شيمدى يولده ديكر بر خانك خرابه‌لرى سچيليوردى .

صاغ طرفده ايسه ايكى بياض قيا پارچه‌سى واردى كه، بونلرده ايكى قديم مغاره صاقلانمشيدى . يكرمى دقيقه صوكره «ابو الاسود» ه ياقينلاشدق . شيمدى بر سورو خرابه باشلامشيدى . يكرمى بش دقيقه صوكره صاغده «بنى سير» صوك بر قاچ ستون ايله بر مغاره واون بش دقيقه صوكره «عدلون» ه واردق . عدلونه اسكيدن (*Ornitopolis*) ديرلردى . بوراده «ام البزاز» نامنده بر مغاره موجوددر كه ايچنده طاشدن بر ممه‌دن صو داملارمش .

بر مدت صوكره صاغده «الانصاريه» دن كچدك . قرق دقيقه صوكره اوزاقدن «نهر الخيزرانى» نى ترك ايتدك . «السكسكيه» اوكنده بر قاچ مغاره‌يى براقدقدن صوكره

صولده بعض خرابه‌لر وصاغده دخى يوكسكده «سارافاند» ك بولونديغى موقعه كلدك . سارافاند اسكيدن «*Zarapta*» ياخود «*Larepta*» صورتيله معروف ايدى . اوراده حضرك مقامى وار ايمش . بر مدت صوكره اوزاقدن داغلرك بولونديغى طرفده قويو بر كولكه كوزوكمشيدى :

— كوندوز اولايدى . بورادن صيدا كوزوكوردى . اوزاقلرده‌كى قاراltı ايشته صيدا..

ديديلر..

ديمك صيدايه ياقينلاشيوردق . اون بش دقيقه صوكره (عين القنطره) منبعنه، يكرمى دقيقه صوكره «العقبيه» ايرماغنه كلدك . شيمدى دكيزك كنارنده وآشاغيده (برج الخضر) ناميله قديم بر قلعه واردى . اون بش دقيقه صوكره (نهر الجزاريه) يه كلدك . اون دقيقه صوكره (تل البراق) و (خان البراق) قربنده (نهر العدسيه) يه واردق . بوراده باغچه‌لر واردى . يكرمى دقيقه صوكره (نهر الزاهرانى) ، يكرمى بش دقيقه صوكره (وادى الطيش) وصاغده (الغازيه) بولونيوردى . بوراده دوز أراضى واووه باشلادى . نهايت قرق دقيقه ظرفنده (نهر الزنبق) ه تقرب ايلدك . دها صوكره صاغ طرفده (ديربسين) . (ميوميه) كچيلدكدن صوكره آرتيق صيدانك باغچه‌لرينه مواصلت ايله مشيدك .

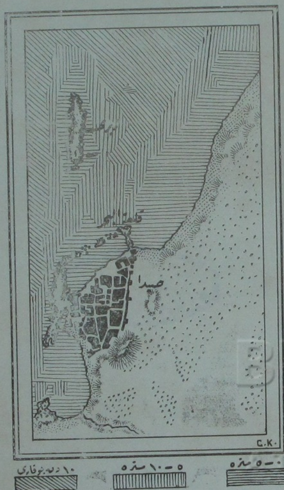
شيمدى باغچه‌لر آره‌سندن كچيوردق . يكرمى دقيقه صوكره «نهر البرغوت» ى آشدق؛ نهر البرغوته اسكيدن *Clrdupia* ديرلردى . ونهايت بش دقيقه ظرفنده صيدانك ايلك أوى كوزوكمشيدى ، زمان همان نصف الليله تقرب ايتمشيدى . شيمدى صيدا مهتابك نورى آلتنده يشيللكيله پك جاذب كورونيوردى . نهايت آرابه‌مز بويوجك بر بنا اوكنده دوردى . بو راسى اوتل ايدى . بو ظريف وشاعرانه سياحت بزى هيچ يورمامشيدى .

— ٢١ —

صيدا

١ — صيدانك وضعيتى ، منظره‌سى

فنيكه‌ليلرك ديكر شهرلرنده اولديغى كبى اسكى (*Sidon*) وشيمديكى صيدا قصبه‌سى ده قاره‌نك دكزه دوغرو اوزانمش بر قسمى «*Promontoir*» اوزرنده بنا اولونمشدر . شاعر يونانى‌نك «نحاس احمرله زنكين» بر شهر اوله‌رق اشعار مخلده سنده تصوير ايتديكى بو بلدهٔ قديمه‌نك صور وعكا قدر بر ماضيسى واونلر قدر بر سركذشت وحتى ماجراسى



صيدا وحواليسى



بولونديغى حالده قصبه‌نك شكل حاضرى بو ماضئ ذى زينتى غريبدركه خاطر لاتمق ايسته‌ميور . « اوميروس » بو زمانده ياشامش اولسه‌يدى بى شبهه بو لطيف قصبه‌يى اوده بكنه‌جك وبوراسنى بر شهر نحاس اوله‌رق دكل بر بلدهٔ زمردين حالنده تقديس ايله‌يه‌جكدى . فى الحقيقه صيدا بوتون معناسيله يشيل بر مملكت ايدى . غرب ، شمال وجنوب جهتلرى ماوى دكزه دوغرو كومولن بو قصبه‌نك دكز امتدادنجه بوتون صرتلرى‌يم يشيلدر . شمال وجنوبده ، بر ايكى ساعت قدر دوام ايدن واسع پورتقال باغچه‌لرى ليمون ، ماندالينه ، بادم ، موز ، وديكر ميوه آغاجلريله مزروع اولديغى ايچون بو راسى هردم بهاردر . شمالدن جنوبه وبر مقدار غربه دوغرو اوزانان قصبه‌نك خارجدن منظره‌سى پك زنكيندر . باخصوص باغچه‌لرك شرقدن آرقه‌سنه دوشن « جبل الريحان — Tomat Nilia ، تومات نيحا»نك يشيل تپه‌لرى ايله اوزاقدن پيرلانطه كبى پارلايان « هلاليه وبراميه » كويلرى واورادە اهتمامكار بر دست صنعتله ايشله‌نن بويالى ظريف كوشكلرى بوتون بو بلدهٔ خضرايه شاهانه بر كوزه‌للك بخش ايدر . باغچه‌لرك شمال طرفندن آقان « نهر الاولى » ايله بو يشيل ساحه‌نك حد فاصلنى تشكيل ايدر . وبو حدى بياض ومنتظم بر شوسه يولى شرقه دوغرو اكمال ايدر . قصبه‌نك غربنده بو اقليم محاسنك دكزه كوچوك بر هديه‌سى حالنده اوفاجق بر آطه واردر . والحاصل قصبه بوتون بنالريله ، يشيللكلريله ، باغچه‌لريله ودكزيله بحر سفيد ساحلنك اك مزهر بلده‌لرندن برينى تشكيل ايدر .

٢ — صيدانك خطوط داخليه‌سى

[١] — **قصبه‌نك بنالرى وسوقاقلرى** — صيدانك شرق طرفنده قصبه‌يى جنوبدن شماله دوغرو بويدن بويه قطع ايدن يكانه كنيش بر جاده‌سى واردركه تا صوودن كلير . وتا شمال طرفنده دكزاوزرنده بولونان « قلعة البحر » قربنده نهايت بولور . فقط او زمان صاغه دوغرو شمال استقامتنده قيوريله‌رق ساحل بو يى بر مدت تعقيب ايدر . صيدالیلر قلعة البحره قدر اولان قسمه « شاكريه » جاده‌سى نامنى ويررلر . ساحل بو نجه اولان استطاله‌يه ايسه « طريق القمله » ديرلر . مع مافيه شاكريه جاده‌سى منتهاسندن بر مقدار اول صو بندينك يانندن ينه صاغه دوغرو قيوريله‌رق بيروته قدر دوام ايدركه بو جاده‌يه بيروت جاده‌سى ديرلر . بيروت جاده‌سى يارم ساعتدن فضله بر زمان ظرفنده متماديا باغچه‌لرك آره‌سندن كچديكى ايچون سوريه‌نك اك لطيف بر يولى تلقى ايديلير . شاكريه جاده‌سنك جنوبندن صووه كيدن قسملرينكده عينى لطافته مالك اولديغنى اونوتماملدر . صيداده بولونان ديكر يوللره كلنجه بونلرك نا محدودده نيله‌جك قدر فضله‌لغنه واكثريسنكده طاشلرله دوشه‌لى اولمسنه رغماً پك أليم بر حالده بولوندقلرينى اشارت ايتمك لازمدر . بو

يوللر اوقدر متعفن ومظلم تونللر حالنده اوزانيركه صيدانك بو اسكى سوقاقلرى عكانك يوللرينى پك اوستده براقير . بوتون سوريه ساحلنده بونلردن دها فناكچيدلر بولونديغى ظن ايتمه‌مليدر .

صيدانك اقصاى عمران اولمق اوزره تلقى ايديلن جهتلرى شمال وشرق قسملريدر . بوراده بيروتكارى اولر ، بويوك اوتللر ، تميز وبويوجك مغازه‌لر ، وسائره شاكريه جاده‌سنى باشدن باشه تزيين ايدر . باخصوص شمالدن شرقه دوغرو قيوريلان ساحل اوزرنده‌كى يكى اولر ، هردرلو ظرافته مالكدر . اكثريا ماوى ويا قرمزى بويالى اولان بو اولر عموميتله ايكى قاتلى درلر . اوستلرى‌ده قرمزى كيره‌ميدلرله اورتولمشدر . برجهه‌لرى دكزه وديكر جهه‌سى جاده‌يه آچيلديغى كبى اساساً اولرك آره‌سنده آز چوق برفاصله بولونديغى ايچون بو اولرك درت طرفى آچيق صاييلير . اولرك جاده اوزرنده‌كى جهه‌لرنده هر حالده غريب قفسلر وبعض تستر تحفلقلرى ياپيلمش ايسه‌ده بو قدرينى معذور كورمك لازمدر . بو يولده بيروت طرز معماريسنه تقليداً ياپيلان اولر آز دكلسه‌ده صيدانك نفوس موجوده‌سنه نسبتله اهميتسز قاليور . « شارع » ، « طاحون » ، « وسطانى »ناملريله معروف اولان بو قسمدن متباقى قالان صيدايى آغزه آلمامق لازمدر . حالبوكه قصبه‌نك جنوبى ، غربى ، وسطى وغرب شماليسنى بو فنا اولر تشكيل ايدر . احتمال كه صور كبى ، عكا كبى ، صيدا قصبه‌سى ده محدود بر ساحه داخلنده اوزون مدت صقشمش قالمش اولمالى كه بورانك اولرى عكانك بر شكل مصغرى اولمشدر . بوراده يالكز بر قاتلى او بولمق قابل دكلدر . الك كوچوك بر ساحه‌ده اكثر يابولك طاوانى تشكيل ايده‌ن قبه‌لر اوزرنده اسمر ، يو صونلى پيس طاشلر وسياه كيرلى تخته پانجورلر ، سال ديده پاصلى دميرلر كورولور . اولرك ايس ودومانه باطمش ديوارلرى ، كيرلى داخلى ، مظلم وهوا كورمز ساحه‌سى دخى فرق اولونور . ايشته بوتون بو يرلرده صيداليلر اقامت ايتمكده‌درلر . صيدانك يوللرينى آنجق نابلسك سامرى محله‌سنده تصادف ايتمك قابلدر . فقط بو اولرك بو شكلى هيچ بريرده كورولمز . بو اولرينى تنظيم ايتمك وتميزله‌مك وياخود سوقاقلرينى توسيع ايده‌رك بورايه بر پارچه ضيا ، بر پارچه حيات كوندرمك قابل ده‌كلدر . بونلر ايچون انسان وهلةً ديركه بو اولر ايچون تك بر چاره واردر : ييقمق ..

مع مافيه بو اولرك دست زمانله ييقيله‌جغنى اونوتماليدر . چونكه پك محكمدرلر وبونلر بو خارجدن كولومسه‌ين يكى صيدا ايچون‌نه بيوك بر شين تشكيل ايدر . بونلرك يكونى بش آلتى محله قدردر . اسملرى‌ده كنديلرى قدر قبادر . (زويتينى) ، (مسالحه) (كشك) (كنان) الخ صيداده عمران اخيردن حصه‌دار اولمزدن مقدم موجود بعض آثار عتيقه‌يه تصادف اولونيور . بونلر ميانده قصبه‌نك جنوبنده‌كى (قلعة المعزه) ياخود (قلعه الفوقا) ايله ساحل بحرده كائن (قلعة البحر) ياخود (قلعة التحتا) وقصبه‌نك غربنده رؤساى



دروزدن فاخر الدین طرفندن انشا ایدیلن سرای ذکر اولونه بیلیر .

صیدانك جامع خصوصنده زنکینلکی واردر . اولجه طقوز جامعی اولدیغنی اسکی اثرلرده اوقیورز . حال حاضرده یالکز (جامع الکبیر) ، (البحر) ، (البطاح) ، (کتخدا) ، (المصلیه) ، (مجذوب) جامعلری معروفدر . صیداده (میر) ، (جدید) (سوق) ، (شیخ)ناملریله درت حمام بولوندیغی دوشونولورسه بو جهتدن ده بدبخت صایلمامق لازمدر .

قصبه‌نك قسم قدیمی وسطنده (ساحة السرایا) نامیله معروف بر کوچوك میدان ایله بر حوض بولوندیغنی اونوتمیه‌لم .

قصبه بو بنالری ایله قالسه‌یدی بی شبهه دیکر ساحلده‌کی قرده‌شلری کبی آز چوق بی معنا اوله‌جقدی . حالبوکه اولجه سویلدیکمز وجهله یکی طرزده‌کی مغازه‌لری ، و بنالری پك چوقدر . وعین زمانده قهوه‌لری ، اوتللری ، ونهایت مطبعه‌لری ، بخارله متحرك اون فابریقه‌لری ، و بوتون باغچه‌لرك ، بیاره‌لرك ، آره‌سنده داغلمش موتورلری ده واردر . باخصوص کرك یرلی طوائف مسیحیه‌نك و کرك جمعیات اجنبیه‌نك وجوده کتیردکلری مبانی ، مأمورین اجنبیه‌نك یاپدقلری بنالر ونهایت بر چوق معابد مسیحیه صیدایه بر رونق ویرمشدر .

بونلر میاننده آمریقان جمعیتنك ذکور واناثه مخصوص مکتبلرینی ، فرانسیسکان کلیسانی وذکوره مخصوص لاتین مکتبی ، سور (Soeurs)لرك بر مکتبی ایله دار الایتامی ، وژه‌زویتلرك کلیساسیله مکتبلرینی ، مارونیلرك ، روم اورتودقسلرك وروم قاتولیکلرك کلیسالریله مکتبلرینی وآلیانس اسرائیلیتك ده بر مکتبنی ذکر ایده بیلیرز . بوتون بنالرك نصل اهتمام تجدد پرورانه ایله وجود کلدیکی محتاج ذکر دکلدر . اکثریا مبالغ عظیمه صرفیله انشا ایدیلن بو مبانینك صیدایه بر روح عمران بخش ایتدیکنی انکار ایتمك ده دوغرو اولماز .

[۲] — **قصبه‌نك صویی** — صیدا کرك موقعی و کرك منظره‌سی اعتباریله مظهر اولدیغی بوتون بر حسن طالعی اسفلر اولسون که صو خصوصنده بولامامشدر . صیدانك صویی فنا دیدکجه فنادر . صو ، بورایه ، پك اوزاق مسافه‌لردن ، جبل لبنانده (عین زحلته) جوارنده کائن (الباروك) منبعندن کلیر . الباروك صویی موقعنده پك تمیز وممتازدر . فقط بوتون کذرکاهنده اوستی آچیق جریان ایتدیکی ایچون هر درلو تلوثاته دوچار اولیور . باخصوص (عماطور)نام محلده بوس بوتون کیرله‌نیور . نهایت قصبه جوارینه یقینلاشیرکن (طالع) دینیلان یوکسك صوبندلرینه کلیور . واورادن تقسیم ایدیله‌رك دمیر بورولر واسطه‌سیله قصبه‌نك هر طرفنه داغیلیور . فی الواقع صو مملکت ایچنده بولاشمیورسه ده اساساً قصبه‌یه بولانیق اوله‌رق کلدیکی ایچدن بر چوق خسته‌لقلرك ده منبعی بو صو اولیور .

ایچنده هر درلو عضویاته تصادف ایدیلیر . وفناده بر قوقوسی واردر . بو صویك اصول توزیعی عصردیده بر عرف اوزرینه جریان ایدییور ، یکیدن بو صویه اشتراك ایتمك مبالغ وفیره‌یه توقف ایتدیکی ایچون قصبه صوسزلقدن پك زحمت چکیور . هر نه‌قدر قصبه‌نك اوته‌سنده بریسنده قویولر وارسه‌ده بونلرك ده صویی آز اولدیغی ایچون احتیاجه کفایت ایده‌میور . مع مافیه آمریقان مکتبنده صوك زمانلرده قوتلی بر آرته‌زیه‌ن قویوسی آچیله‌رق صویی بعض محلاته داغیدلمش ایسه‌ده پك موضعی قالمشدر . یالکز قصبه‌نك قسم شمالیسنده جاده اوزرنده آمریقان مؤسسه‌سی طرفندن کشاد ایدیلن شیق بر چشمه‌یه قدر سوق ایدلمشدر .

۳ — صیدانك احوال عمومیه‌سی

[۱] — **صیدا قضاسی** — صیداقضاسی شمالاً جبل لبنان سنجاغی ملحقاتندن جزین وشرقاً مرجعیون وجنوباً صور قضالری وغرباً بحر سفید ایله محاطدر .

قضا مجلس اداره‌سندن آلدیغمز معلوماته کوره عموم قضانك مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۰۰،۰۰۰ دونم راده‌سنده تخمین اولنمقده اولوب نفوسی آتیده‌کی جدولده کوسترلمشدر:

	اسلام	قتولیك	مارونی	روم	پروتستان	ارمنی	قتولیك	لاتین	موسوی	اجنبی
نفس قصبه	۱۱۳۹۸	۹۶۱	۶۵۰	۱۳۱	۷۳		۲	۱۷	۸۸۸	٤۷
شومر ناحیه‌سی	۸۶۱٤	۱۷								
جباع »	۹٤۳۸	۱۲۱۸	۲٤۶٥		۳۷					
شقیف »	۱۷۶۰۸	۳۲۷	۳۹۳							
یکون	٤۷،۰٥۸	۲٥۱۳	۳٥۰۸	۱۳۱	۱۱۰		۲	۱۷	۸۸۸	٤۷

یکون عمومی

ذکور	اناث
۲۷٥٥٥	۲۶۸۲۹

٥٤۲۸٤

عموم قضاده‌کی تولدات ووفیاتك مقدارینه کلنجه بونلر دخی آیرو بر جدولده بر وجه آتی کوسترلمشدر .

١٣٢٥ سنه‌سندن ١٣٣١ سنه‌سنه قدر

تولدات		وفيات
٤٧٥٨	اسلام	١٥١٦
٢٧٨	مارونی	١١٠
١٥٤	قتوليك	٥٤
١١	پروتستان	٧
١٣	روم	٩
٢	لاتين	٢
٦٩	موسوی	٢١
٥٢٨٥	يكون	١٧١٩

بالاده‌كی ارقامدن مستبان اولديغی اوزره صيدا قضاسنك نفوسنده آلتی سنه ظرفنده ٣٥٦٦ قدر بر تزايد وقوعه كلمش اولوب حيفا قضاسنه نسبةً (٧٤٣٧ نفوس) ياری ياری يه‌در.

المزده‌كی ارقام رسميه اوزرينه تدقيقات اجرا ايده‌جك اولورسه‌ق كوروروزكه اسكی سنه ظرفنده‌كی اسلام تولداتنده اناث ذكوردن ٩٠ نفر زياده ووفياتده ذكور اناثدن « ٣٦٠ » قدر فضله‌در . ديمك اوليوركه صيدا قضاسنده ارككلر كيت كيده تناقص ايتمكده‌در .

قضا مركزی صيدا قصبه‌سی اولوب اوتوز اوچ درجه اوتوز درت دقيقه عرض شمالی ايله اوتوز اوچ درجه ايكی دقيقه طول شرقيده واقع ومركز ولايته بر شوسه ايله مربوطدر. قصبه بيروت ـ صوربولنك مركز نقطه‌سنده واقع وبرنجيسنك ٤٥ كيلو مترو جنوبنده وايكنجيسنك ينه ٤٥ كيلومترو شمالنده‌در .اون محله‌يه منقسم اولان صيدانك نفوس عمومیه‌سی « ١٤١٦٧ » اولوب بونك « ١١٣٩٨ » ی اسلام «٩٦١» ی قتوليك «٦٥٠» يسی مارونی، «١٣١» ی روم اورتودقس « ٧٣ »ی پروتستانت «١٧» يسی لاتين «٨٨٨» ی موسوی و«٤٧» يسی اجنبيدر .

قصبه‌نك صوك سكز سنه‌لك اسلام تولداتنده اناث« ١١١٥ » ذكوردن « ١٠١٥ » يوز قدر فضله ووفياتنده‌ينه اناث« ٢٥٠ » ذكوردن «٣٦٠» يوز اون قدر نقصاندر . كرك صيداده وكرك بتون قضاده ذكورك كيت كيده مضمحل اولمسی اورا عرقنك سريع بر تردی دوره‌سنی كچيرمكده اولديغنه واضح بر دليلدر . بوكا مانع اوله‌جق تدابير صحيه واجتماعيه‌نك اتخاذی وجيبه‌دندر .

[٢] — **صيدانك تاريخچه‌سی** — سائر فنيكه اسكله‌لری كبی قصبه ، قارشوسنده اطه بولنان بر برونك اوزرنده مبنی اولوب وقتيله فنيكه‌ليلر زماننده غايت مهم بر موقع تجاريسی

اولان صيدون شهرينك موقعنی اشغال ايتمكده‌در . صيدونك عبرانيجه‌ده وفنيكه لساننده‌كی مقابلی بالق صيدی معناسنه اولان *Tsidon* كلمه‌سيدر .

اشبو قصبه حام بن نوحك اوغلی كنعانك اكبر اولادی اولان صيدون طرفندن بنا اولنديغی مرويدر . اهاليسی بو بلدهٔ لطيفه‌نك موقع طبيعيسندن استفاده وبتون سواحل متجاوره واقوام سائره ايله تأسيس مناسبات ايده‌رك حرف وصنايع وتجارت وعلوم وفنونده پك زياده ترقی ايتمشلردی . بو سببله صيدا فنيكه‌ليلرك الك بيوك كرسيلری وبتون اق دكزك مركز تجارتی ايدی . براره‌لق مركزيت صور شهرينه كچمش ايسه‌ده صيدا ينه اهميت تجاريه‌سنی محافظه ايتمش ايدی .

يونان شاعری « هومه‌ر » ك ديديكی كبی هر خصوصده ماهر اولان صيداليلر وقتيله تجارتلرينی پك واسع بر صورتده تزييد وترقی ايتديرمكه موفق اولمغله بو مناسبتله بحر سفيد حوضه‌سنده وحتی بحر محيط اطلاسيده تجاری اسكله‌لر تأسيسنه قدر كيتمشلردی . مستقل بر صورتده شانلی كونلر يشادقدنصكره صيدا شهری قبل الميلاد ٨٤٠ سنه‌سنده اثوريا قرالی اوچنجی سالما نصار طرفندن ضبط ايدلمش وبر آز صوكره كلدانيلره ، اسكندر كبيره انتقال ايتمش ايدی . اشبو جهانكيردن صوكره سلفكيلرك يد ضبطنه كچمش ايسه‌ده مختاريتنی ينه محافظه ايلمش ايدی . « ١٨ ق م » سنه‌سنده سوريه‌يی فتح ايدن روماليلردن ايمپراطور اوغوست زماننده يهودی حاكمی بيوك هروده بخش ايتمشلر ايدی .

هجرت نبويه‌نك ١٤ نجی سنه‌سنده خلفای راشديندن حضرت عمرك زمان خلافتلرنده شام فتوحاتی صره‌سنده ممالك اسلاميه دائره‌سنه داخل اولمش ايسه‌ده اهل صليب هجوملری اثناسنده قدس قرالی بودوين بلا مقاومت ضبط واستيلا ايلمش ايدی .

حطين مظفريت اسلاميهٔ عظيمه‌سندن صوكره صلاح الدين ايوبی صيدانك استحكاملرينی تخريب ايلمش فرانقلر اون سنه صوكره « ١١٩٧ » تكرار موقت بر مدت ايچون استرداد ايتمشلردی. بو صورتله بر قاچ دفعه كاه اسلاملرك وكاه خريستيانلرك النده قالان صيدا شهری نهايت ياوز سلطان سليم حضرتلری زماننده ٩٢٣ سنهٔ هجريه‌سی و ١٥١٧ سنهٔ ميلاديه‌سنده سوريه قطعه‌سيله برابر ضميمهٔ ممالك دولت عليهٔ عثمانيه اولمشدر . اشبو وقايع حربيه‌دن صيدا شهری خراب بر حاله دوچار اوله‌رق انجق اون يدنجی عصرك ابتدالرنده بر آز ترقی يولنی طوته بيلمش ايدی . اوزمانكی درزی اميری مشهور فخر الدين بوراسنك اقليم وموقع لطيف طبيعيسنی بكنمكله شهرك ابنيهٔ عموميه ايله تزيينه وتجارتنك توسيعنه قيولمش ايدی. ايلك تجارتی صيدانك الك مهم بر منبع ثروتنی تشكيل ايتدی. فقط اميرمذ كورك وفاتندن صوكره عكا واليسی جزار احمد پاشانك

فنا اجرا آتیله صیدا اهمیت تجاریه‌سنی بسبتون غائب ایده‌رك نهایت بیروت شهرینه مرکزیت تجاریه‌سنی ترك ایتمکه قدر تنزل ایتدی . اخیراً واقع اولان زلزلهٔ عظیمه‌دن مملکت‌ینه خراب اولمش، امرای عثمانیه‌دن سلیمان پاشا زماننده بر آز اعمار ایدلمش ایدی .

صیدا بر مدت مرکز ایالت اتخاذ اولنمش وصوکره سوریه ولایتنه تابع بیروت سنجاغنك بر قضاسنه مرکز اتخاذ ایدلمش والحالة هذه لواء مذکور ملحقاتندن بولنمشدر .

تخریب ادلمش بر سورك ایچنه صیقشش قالمش اولان صیدا قصبه‌سنك شمدیکی حالده لیمانی بیله یوقدر . قوم و سائر ایله صیغ بر حاله کلن شمال لیمانی وقتیله حقیقی بر دوق حالنده ایدی . لیمان هر ایکی طرفدن قیالر وریفلرله چویرلمش وشمال شرقیسنده بولنان بیضی الشکل طقوز قوسلی کوپری قره‌یی قلعة البحره ربط ایتمکده‌در . ظن اولندیغنه کوره قلعه درزی امیری فخر الدین زماننده انشا اولنمشدی . جنوبده‌کی مصرلیلر لیماننه کلنجه بورانك دخی اسکی دیوارلری وجهت شرقیه‌ده صنعی ایکی لیمانی موجود اولوب وقتیله امیر فخر الدین طرفندن طولدیرلمش ایدی صیدانك شمال شرقیسنده واك مرتفع نقطه‌سنده «۱۲۵۳» سنهٔ میلادیه‌سنده فرانسه قرالی سن‌لوئی طرفندن انشا اولنمش قلعة المرد نامنده بر قلعه‌سی ایله شمالنده‌کی «نهر الاولی» دن قصبه‌یه صوکتیرن تحت الارض صومجرالری واردر .

آثار عتیقه نقطهٔ نظرندن اهمیتی پك زیاده تناقص ایتمشدر . قارشوسنده وقتیله امیر مشهور فخر الدینك سرایی بولنان جامع الکبیر اسکیدن سرجان شوالیه‌لری طرفندن کلیسا اوله‌رق انشا ایدلمشدی .

آثار عتیقه‌سمسارلری طرفندن پك زیاده زده‌لنان اسکی صیدا شهری شمدیکی قصبه‌نك جهت شرقیه‌سنده واقع اولوب اووه‌دن بر آز مرتفع اولان قیالر آره‌سنده قصبهٔ قدیمه‌نك مزارلغی مشاهده اولنمقده‌در . بش آلتی ساعتده زیارت ایدیله بیلن اشبو تربه‌نك اك مهم قبرلری شهرك جنوب شرقیسنده بولنمقده‌در . ۱۸۵۵ سنه‌سنده کشف اولنه‌رق پاریس موزه‌سنه کوندریلن صیدا قرالی (أشمونازار) لحدی بوراده ظهور ایتمش ایدی . ینه بورالرده‌کی اوفاق کلیسا وقتیله فنیکه‌لیلرك «استارته» آلهه‌سنه مخصوص انشا ایتدکلری معبددن بشقه برشی اولمدیغی اغلب احتمالدر . مغدوشه کوینده‌کی کلیسا دخی بو قبیلدندر .

۱۳۰۳ سنهٔ دوریه‌سنده ۱۸۸۷ سنه‌سنده صیدا قصبه‌سنك شمال شرقیسنده واهالی محلیه‌دن شریف افندینك باغچه‌سنده موزه همایون مدیری طرفندن حفریات مهمه اجرا ایدیله‌رك یکرمی بر لحد کشف اولنمش ایدی .

بو لحد میاننده اسکندر کبیر لحدی نامیله شهرت بولان وکیمك مزاری اولدیغی وهانکی هیکل تراشك محصول چیره وشیٔ مهارتی ایدوکی بیلنه‌میان قبارتمه رسملرله مزین

ونقوش والوان کونا کون ایله منقوش وملون بر لحد واردرکه صنعت هیکلتراشینك برا نموذج عجیبه نماس دیمکه شایان اولمق اعتباریله یالکز بو لحد صوك درجه قیمتداردر . بو اثر کرانبهایی زیارت وتماشا ایچون اوروپا وامریقا علماسندن درسعادته پك‌چوق کیمسه‌لر کلمش وبو لحدك تعریف وتوصیفی صددنده مقاله یازمامش مجموعه قالمامشدر . لحود مذکوره‌نك یالکز بریسنده فنیکه‌لسانیله بر کتابه محکوك اولدیغندن آنك (تانیت) نامنده بر فنیکه قرالنك مزاری اولدیغی تحقق ایده‌بیلمشدر .

[۳] — **امور بلدیه** — اوکمده صیدا بلدیه‌سنك ۱۳۲٤ ، ۲۸ ، ۳۰ و ۱۳۳۲ سنه‌لرینه عائد بودجه‌لر دوریبور . واردات ۱۳۲٤ سنه‌سنده (۱٤٤۹٤۰) غروش ایکن درت صوکره (۱۸۷۲۰۷) غروشه وایکی سنه صوکره «۱۹۱۰۰۰» غروشه قدر چیقیورکن احوال حاضرهٔ حربیه طولاییسیله ۱۳۳۲ سنه‌سنده تکرار «۱۵۹۷۰۰» غروشه تنزل ایدیور . اشبو واردات اکثریله ذبحیه ؛ غازخانه وسائط نقلیه رسومیله املاك اجوراتندن تشکل ایدییور . ۱۳۳۲ سنه‌سنه مخصوص بودجه‌نك مصرف قسمی سراپا اعجوبه‌لرله مالامالدر : سکز سنه اول «٤۲۳۰۰» غروشه قدرچیقه‌بیلن معاشات فصلنك بوسنه «۸٤۷۱۵» ومواسم واعیاد فصلنه «۱۰۱۲۰» وفقرا فصلنه «۱۵۵۰۰» غروش وضع اولنمشدر . حال حرب مناسبتیله بلدیه‌لرك کیجه کوندوز جدی ایشلرله مشغول اولملری لازمکله‌جکنی بیلمکه یلتنن صیدا بلدیه‌سی فعالیتنی یالکز معاشاتك تزییدنده مواسم واعیاد فصلیله فقرا تخصیصاتنك تضعیف ایدلمسنده استعمال ایتمشدر . بلدیه تشکیل اساسیندن پك زیاده اوزاق اولان اشبو اوچ قلمه جمعا یکون ۱۱۰۳۳۵ غروش صرف ایدیله‌جکدر . واردات عمومیه‌دن باقی قالان (٤۹۳٦۵) غروش تنویراته ، صحیه‌یه تنظیفاته صرف ایدیله‌جکدر . اجراآت بلدیه مملکتمزك سائر قصباتنده اولدیغی کبی هیچ مشابه‌سنده‌در .

[٤] — **معارف** — نفس قصبه‌ده تحصیل ابتدائی ۱۳۳۳ سنه‌سی مارتنه قدر ۱۲۹٦ سنه‌سنده مرحوم مدحت پاشا طرفندن تأسیس اولنان مقاصد خیریه جمعیتی معرفتیله اداره ونشر اولنور ایدی . حین تأسسنده جمعیت مذکور درت معلم و ۱۵۰ طلبه احتوا ایدن بر مکتب ابتدائی ایله مباشرت ایده‌رك بر طرفدن اعانه ایله وارداتنك تزییدینه ودیکر طرفدن مکتب عددینك تکثیرینه صرف مساعی ایتمش ایدی . اوفاقدن ایشه باشلایان اشبو جمعیت عالیه املاکنك یواش یواش تزییدندن دولایی مهم وارداته نائل اوله‌رق واهمیتی کیتدکجه آرته‌رق کرایه ویردیکی املاکك عدد قرقی تجاوز ایدییوردی . ۱۳۲۹ سنهٔ مالیه‌سنده واردات ۸٤٬۳۷۰ غروش قدره بالغ اولمشدر .

جمعیت بو ایچه مهم وارداتله درت مکتب اداره ایدییوردی . ذکوره مخصوص خیریه

وفيضيه مكتبى وشارع محله‌سنده‌كى اناث مكتبيله ذكور واناثه مخصوص شمعون ومحمودى دار التدريسلريدر . اشبو درت مكتبده ٦١٨ ذكور و ٥٣٢ اناث ايله ١٧ معلم و١٨ معلمه موجود ايدى . مشروطيتك اعلانى تاريخنه‌قدر اشبو مكتبلرده استخدام اولنان معلملر قائمقاملرك بر قوهٔ اجرائيه‌سندن باشقه بر شى دكلدردى . ١٣٢٤ سنه‌سندن صوكره جمعيت خيريه تجدد يولنى طوتمغه سعى ايتدى ايسه‌ده لايق وجهله آثار موفقيت كوستره‌مه‌مشدى . بيك ليرايه يقين واردات ايله درت مكتب دها منتظم دها علمى اداره اولنه‌بيلوردى نهايت ١٣٣١ سنه‌سنده معارف نظارت جليله‌سنك امريله جمعيت لغو اولونه‌رق اموالى هيئت اصليه‌سيله محاسبهٔ خصوصيهٔ ولايته دور اولنمغله مكاتب مذكوره بيروت معارف مديريتنه الحاق ايدلدى .

قرق بو قدر سنه‌دنبرو معارف مديريتنك اداره‌سى آلتنده مؤسس اولان ابتدائيه مكتبى بوندن آلتى يدى سنه اول نمونه‌يه قلب ايديله‌رك دها اهليتلى اولمسى لازمكلن دار المعلمين تحصيلنى كورمش معلملر عهده‌سنه توديع ايدلدى . شمديكى حالده مكتب مذكورك موجودى (١٠٠)ه بالغ اولمقده‌در . صيدا زيارتمز تعطيله تصادف ايتمسى حسبيله مكتب مذكورك درجهٔ ترقى ويا تدنيسى حقنده فكر درميان ايتمك قابل اوله‌مامشدر .

آمريقا ميسيونرلرى صيدا اهاليسنك علوم وفنونه اولان قابليتلرينى نظر دقته آله‌رق ١٨٨٠ سنه‌سنده تأسيسنه موفق اولدقلرى صنايع مكتبى يواش يواش رغبت قزانمقله مكتب مذكور اداره‌سى دخى اشبو رغبت نسبتنده مكتبك توسيع حدودينه قيوله‌رق صيدا باغچه‌لرينه ناظر يوكسك بر تپه‌ده و «ميوميه» قريه‌سى جوارنده بر قاچ بيك ليرا مصرفله غايت كوزل بر شعبه انشا ايتديردى وابتدائى قسميله برابر مكتبك برنجى صنفى بورايه نقل ايدلدى .

١٨٩٥ سنه‌سنده مكتبده مارانغوزلق وقونده‌جيلق شعبه‌لرى كشاد ايدلدى . ١٩١٣ سنه‌سنده مكتبه ٢٩٨ طلبه دوام ايدييوردى . درجهٔ تحصيلى رشديدر .

بوندن بشقه ينه آمريقا ميسيونرلرينك بر اناث وسن جوزف راهبه‌لرينك ينه بر اناث مكتبلرى موجوددر برنجيسنه ٦٥ وايكنجيسنه ١٣٠ طالبه دوام ايديور ايدى . شمديكى حالده بتون بو اجنبى مكتبلرى مسدوددر .

[٥] — **احوال زراعيه** — (پورتقال باغچه‌لرى) بتون سوريه قطعه‌سنده شام ويافه‌دن صوكره اك زياده باغچه‌لرك كثرتيله دلفريب بر منظره عرض ايدن قصبه صيدادر . پورتقال، ليمون ، ماندارين كبى اشجار مثمره حديقه‌لرى قصبه‌يى احاطه ايتمكده وغايت دلنشين بر حالده بولنديرمقده اولوب بونلرك چيچك زمانى همان ايلك بهارده نشر ايتدكلرى روائح

لطيفه مشام جانى تعطير ايلر . باغچه‌لر صيدانك شرق طرفنى كاملاً احاطه ايدر . حدودى شمالاً يارم ساعت مسافه‌ده كائن نهر الاولى شرقاً جبل لبنانى قضادن آييران شوسه ونهر سينبق در . عددلرى ٣٠٠ -- ٣٥٠ يه واران بو حديقه‌لر ايكى‌يه آييريلور . بر قسمى بيوكلر عدادينه داخلدر . يعنى هر برى اون درت فدان « ٢٠٠٠ متره مربعى . بر فدان » وسعتنده ديكرى ايكى فدانلقدر .

صيدا طوپراغى پورتقال زرعياتى نقطهٔ نظرندن قرمزى ويا بياض قوملغه وقرمزى سياه وبياض طوپراغه تقسيم اولنور . دكز كنارنده بولنان قرمزى قوملر ايله سياه طوپراقلى اراضى اك زياده پورتقال وليمون وسائر اشجار مثمره زرعنه مساعددر . بياض طوپراق طبقاتى صوسقينه غير مساعد اولديغندن بو زرعياته قطعياً الويريشلى دكلدر . صيدا اراضيسنك تخميناً بر ثلثى تراب ابيض ديكر بر ثلثى رمل ابيض واوچنجى ثلثى مختلف طبقات ترابيه‌دن مركبدر .

اجرا ايديلان بر حساب تخمينى‌يه كوره صيدا باغچه‌لرى وسطى اوله‌رق سنه‌ده ٧٠ مليون پورتقال و ٣٠ مليون ليمون وسائره ويرمكده‌در . باغچه‌لردن تسليم ايتمك شرطيله پورتقالك هر بيك عددى ٤٠ — ١٠٠ وا كثى ليمونك هر بيكى ٥٠ غروشه صاتيلوردى . ١٩٠٢ سنه‌سنده صيدادن خارجه ٥٠٠٠٠ صندوق پورتقال وليمون سوق ايدلمشدر . صوك زمانلرده صيدا اهاليسى يكى دنيا اغاجلرينك زرعياتنه پك زياده اهميت ويردكلرينى كوريورز . وسطى اوله‌رق ٦٠٠ قنطار ويرن اشبو نفيس محصولك هر قنطارى ١٢٥ — ١٥٠ غروشه صاتيلمقده وكوندن كونه اهالينك بو ميوه‌يه اولان رغبتى تزايد ايتمكده‌در .

بوندن باشقه صيداده ايپك بوجكى يتشديرمكله مشغول اللى قدر باغچه موجوددر . بوتون بو باغچه‌لقلردن شمال طرفده كيلر صوينى نهر البارودن وجنوبده كيلر قاعوره‌لر واسطه‌سيله قيولردن آلمقده‌درلر . باغچه‌لرك يالكز بر ايكيسنده صو چكه‌جك موتورلر موجوددر .

صيدا قضاسنك محصولات سنويهٔ وسطيه‌سى بر وجه زيردر :

جنس محصول	زرع اولنان محصول (دونم حسابيله)	آلنان محصول (كيله حسابيله)
بغداى	٨٠٠٠٠	٣٢٠٠٠٠
آرپه	١٠٠٠٠٠	٨٠٠٠٠٠
بياض دارى	١٠٠٠٠	٣٠٠٠٠
بقله	٥٠٠	٢٥٠٠
مرجمك	١٥٠٠٠	٩٠٠٠٠

١٢٠٠٠	٢٠٠٠	نخود
٢٠٠٠٠	٢٠٠٠	بورجاق
١،٢٧٤،٥٠٠	٢٠٩،٥٠٠	یکون عمومی

بوندن باشقه صیدا قضاسنده ٦٠٠،٠٠٠ کیلو توتون و ٤٥،٠٠٠ کیلو قوزه محصولی یتشدیرلمکده . وقضاده موجود ٢٥٠٠٠ آغاجدن (١،٢٥٠،٠٠٠) قیه‌لك زیتون طوپلانمقده‌در . رسمی ایستاتستیقلره کوره قضای مذکورده ٥٠٠٠ دونملك پورتقال ، ماندارین ، لیمون یکی دنیا باغچه‌لری موجود اولوب بونلرك محصول سنویلری ٦،٠٠٠،٠٠٠ قیه‌در .

حیوانات زراعیه .— قضاده موجود حیوانات زراعیه بر وجه زیر بیان اولنور :

آت واستر	مرکب	دوه	اوکوز واینك	قیون	کچی
١٥٠٠	٢٥٠٠	١٠٠٠	٨٥٠٠	٦٠٠٠	٢٥٠٠٠

٤— صیدانك احوال اجتماعیه‌سی

[١]— **طبقات اهالی وطرز معیشت** — قصبه‌نك اهالیسی صوك استاتستیقه نظراً (١٤،١٦٧) اولارق کوسترلمکده‌در . بونك تقریباً اون ایکی بیکی اسلامدر . متباقیسی ایسه ، بیکه یقین موسویدن ماعداسی طوائف مسیحیه‌یه منسوبدر .

بوراده موجود اسلاملرك برقسمی سنی ودیکر قسمی متوالیدر . بونلرك ایچنده املاك واراضی صاحبی اولانلری ویا صابون اعمالاتیله ویاخود مختلف شعبات تجارتله اشتغال واوتوزقرق بیك لیرالق بر ثروته مالك اولانلری موجوددر . خرستیانلردنده بویولده زنکین اولانلری واردر .. بونلردها دون درجه‌ده اولمق اوزره (١٠٠٠ — ٥٠٠٠) لیرا سرمایه‌سی بولونانلردن اون سنی ودرت شیعی ایله سکز مسیحی صاییله‌بیلیر . بوکوچك استاتستیق بزه صیداده‌کی زنکینلکك اسلام الندهبولوندیغنی کوستر .. مع مافیه نفوس عددی‌ده نظر اعتباره آلنیرسه بونی بر مزیت تلقی ایتمامك اقتضا ایدر .

صیدانك زنکین طبقه‌سی طرز معیشت اعتباریله تماميله اقتصادکارانه کچنیر .. اوقدر اقتصادکارانه‌که عادتا جیمریلك درجه‌سنه واردیرلر .. عائله‌سندن ، چوجوقلرندن وحتی کندی شخصندن کسه‌رك ثروتنی تزییده بوتون وارلغیله چالیشدقلری ایچون اولرنده‌کی حیاتلرنده بر رفاه آرامق بیهوده‌در . بویله اولمقله برابر غایت بویوك ، مدبدب اولرده اوطورمق ایچون جان آتارلر .. فی الحقیقه بو زنکین طبقه‌نك اولری خارجاً پك مطنطن کوزوکور .. احتمال که بو طنطنه ودبدبه‌نك دوغرودن دوغرویه بر قیمت مادیه‌سی بولوندیغی ایچون اولمرجه‌سه‌ویلیر . فقط بویوکسك طبقه‌ده او اشیاسی نامنه پك آز شیلر بولونور .. حتی غدالری ده غایت بسیط کچر .. قادینلری جاهل ، چوجوقلری تحصیلسز وفضله‌ده

شیماریقدر ... متوالیلردن اولانلری ده بویله‌در . مع مافیه برقاچ مستثناسی بولوندیغنی ذکر ایتمك ضروریدر .

بو ویردیکمز ایضاحاتك خرستیان زنکینلرینه‌ده شامل اولدیغنی ظن ایتمه‌ملیدر . چونکه اونلر بیروتله وبیروت خرستیانلریله اختلاط متمادیلرندن ملهم اوله‌رق اولرینی کاپی واك نظر ربا بر طرزده دوشه‌مکی اوکرنمشلردر وطرز معیشت اعتباریله معتدل بر رفاهك لزومنی تقدیر ایله‌مشلردر .

قادینلرنده اصول معاشرت وچوجوقلرنده‌ده تربیه ومعرفت اکسیك اولماز .. حتی خرستیانلرك وسط درجه‌ده بر ثروته مالك اولانلرینكده بویله برحسن نظره مالکیتلری واردر ..

سنی ومتوالی اولان طبقهٔ متوسطه ایسه اسلاملرك زنکین طبقه‌سندن فرقسزدر .. اولسه اولسه یالکز سرمایه‌لرینك کمیتی اعتباریله برتفاوت کوستررلر ..

طبقهٔ بسیطه‌یه کلنجه بونلر فی الواقع کمیجیلك ، بالقجیلق ، حماللق ، سبزه جیلك ، دکانجیلق کبی ایشلرله اوغراشیرلر . وفنا یشادقلری ده دوغرودر . فقط بونلرده بر چالیشقانلق وبر اویانیقلق وارکه بوتون قصورلرینی وحتی زواللیلقلرینی اورته‌ر .

بوراده بر مقدار بو اوچ طبقه‌نك عائله حیاتنده اصرار ایتمك ایستیورم . صیداده سنیلر یالکز بر قادین ایله یشادقلری ایچون بیروتك جنوب قسملرنده‌کی عائله‌لرده رونما اولان منافرتلردن بوراده اثر یوقدر . متوالیلرده ایسه نکاح متعه بولوندیغی ایچون تعدد زوجاته لزوم کوسترمز . خرستیانلرده‌ده اساساً تعدد زوجات موجوددکلدر . بناءً علیه عموم سکانی اعتباریله صیدا حیاتنده بر مقدار صلاح اماره‌لرینه تصادف اولونمقده‌در .

بوراده استطراد قبیلندن اولمق اوزره نظر دقتمی جلب ایدن بر حالدن بحث ایده‌جکم : بیروت ولایتنك جنوب طرفلرینه کیدلدکجه سیماوبدن کوزللکی دوچار انحطاط اولیور . فقط عکادن اعتباراً صوره دوغرو نسل ایله‌شیور . وصیداده وبو محیطده کرك قادینلرده وکرك ارککلرنده تماميله کوزه‌للك فرق اولنیور .

صیدا محیطی برکوزه‌للك محیطی تلقی ایدلمك لازم کلنجه اهالیسنده طرز تلبس اعتباریله برمیل تزین بولوندیغنه شاشمامليدر . باخصوص بیروت کبی برافق منوره یقین اولان صیدا قصبه‌سنك بویوکنده ، کوچوکنده زنکیننده ، فقیرنده کندی اوستنی باشنی دوزه‌لتمك وتمیز کینمك قیدلرینه ، اهتماملرینه تصادف اولونیور ،

فی الواقع صیدالیلره مخصوص بر لباس ویاخود طرز تلبس بولوندیغنه قائل اولامازسه‌ق بیله هر شیٔ کندیلرینه یاقیشدیرمق ایسته‌مه‌لرنده بر اهتمام کورونور . باخصوص بو اهتمام قادینلرنده فضله حس ایدیلیر .

الك فقیر متوالیلره ، الك فقیر خرستیانلره، کویلولره وارنجه یه قدر سوسه مفتونیت ایزلرینه بوراده تصادف اولونور . بیمز ، ایچمز ، فقط البسه‌سنه صرف ایدر . و بیمز کزینمك، تمیز وبالخاصه کوزه‌ل کورونمك ایستر . بو حال طرز معیشتك اقتصادکارانه اولمسنده الك بیوك بر عامل اولیور .

[٢]—**اعتیادات اجتماعیه** — قصبه‌ده ساکن اولان سنیلر ایله شیعیلر وخرستیانلر بللی باشلی بر کتله حالنده بولنمادقلری واختلاط وتماس اعتباریله‌ده منفرد ومعتزل بر طرز حیات تعقیب ایتمدکلری ایچون اعتیادات اجتماعیه‌لرنده ممتاز وقاراقته‌ریستیك اوصافه تصادف کوجلاشیر . سنیلرك مواجهه‌سنده قوجه بر مرکز.. بیروت شهری وارکه، اونك تأثیرندن قابل دکل آزاده اولاماز . شیعیلر ایسه بر طرفدن صور دیکر طرفدن نباطیه ، مرجعیون، الخ کبی یقین محلاته قصباته وکویلره، مربوط ودائما تماسده بولوندقلری ایچون بونلرکده اجتماعی عادتلرنده بر اشتراك طبیعی کوزه‌تمك لازم کلیر .

خرستیانلره کلنجه بونلر عمومیتله عنعنوی بر حیات امرار ایتدکلری ایچون اساساً بیروتده‌ده ، حیفاده‌ده ، صورده‌ده بولونسه‌لر پك زیاده بربرلرینه قریب بر شکلده یشایه‌جقلرندن صرف‌نظر بیروت خرستیانلرینه اولان قربیتلری بونلرك خصوصیتنی بی شبهه أریتیر .

موسویلرك ایسه حیاتی عمومیتله وبوتون سوریه‌نك پك مستثنا محللرنده آنجق تبدللر کوستره‌ن اعصاردیده بر اعتیاده تبعیتله جریان ایتدیکی ایچون بونده‌ده عینی صورتله افرادی بر حال آرامق بیهوده اولور .

بو اعتبارله صیدا قصبه‌سنك اعتیادات اجتماعیه‌سی، شمال وجنوب وشرق وغرب اعتیاداتنك تلاقیکاهی اولمق ضروریدر . بویله اولمغله برابر بورالرده تك توك جالب دقت بعض حالاته تصادف ایدلدیکی ایچون دیکر موقعلره عائدیتی ویا نسبتی بیلندیکی حالده ذکری ترجیح اولونمشدر . بونلر میاننده بر قسمی واردرکه صرف سنیلره عائددر . مولد شریف قرائتی کبی .. نکاح قیلندقدن صکره ویا چوجوق سنت ایدلدکدن صکره اکثریا مولد شریف اوقوندیغی معلومدر . متوالیلر ایسه (تعزیه) نامنی ویردکلری (مرثیهٔ حسین) ی اوقورلرمش . سنیلرده مولددن صکره حاضرونه شربت ویردکلری حالده متوالیلرده چای داغیتمق معتاددر .

مع مافیه ولادت زمانلرنده تبریك ایچون کلنلره صیدالیلرك ویردکلری مشروب اسم وجسمی اعتباریله غریبدر . بو مشروبه (قینار) دیرلر . احتمال که ترکجه «قاینار» کلمه‌سندن محرفدر . بو مشروب اولا قاینا تیلمش صوکره اوزرینه شکر ، چام فیستیقی ، فیستیق قونولمش تارچین خلاصه‌سندن عبارتدر .

صیداده کرك سنیلره وکرك شیعیلره شامل غریب بر عادت واردر . اوده متوفانك

مقبره‌ده دفنندن صکره مزاری اوزرینه بر چادر قوره‌رق اوچ کون ویابعضاً بر هفته ، بر آی مزارنده قرآن اوقوتدیرلمسی و کوندوزلین بوتون متوفا اقربالرینك بو چادری زیارت ایتمه‌سی ومتمادیاً آغلامسی‌در . بو عادت متوالیلردن اسلاملره انتقال ایتمش اولسه کرکدر. صورده‌ده بو موجوددر . ایشته صیدا، اعتیادات اعتباریله آنجق بر قاچ اوفاق وصف کوستریور. اوله‌جه سویله‌دیکم وجهله اهمیتسزلکی وقیمتسزلکی پك آشکاردر .

٥ — احوال روحیه

[١]— **اخلاق وطبایع** — صیدا اهالیسنك حالت روحیه‌سنده بر وصف اساسی آرامق لازم کلیرسه کار وکسب خصوصنده‌کی میل مخصوصلرینی کوریرز. قازانج ایچون بر صیدالی یورولور . قوشار ، اوغراشیر، تحمل ایدر . بیلماز ومطلقا قازانیر . بو مشروع بر دائره‌ده قالدقجه شبهه‌سز غایت ممدوح وقیمتدار بر خصلتدر . فقط بو میلك بر حرص درجه‌سنی بولماسندن قورقولورکه بو اکثریا صیدالیلرده آز چوق کندنی کوستریور . یعنی ممدوح بر میل، مذموم بر حرص وبر سوداشکلنی آلیور . او زمان بونك اوغرنده هر شی فدا ایتمك لازم کلیر . صیدالیلرك پاره‌یی فضله سومه‌لری، اولرینه ایجه باقماملری، کندیلرینك ده تغذیلرینه ایی دقت ایتمه‌ملری بو میلك بر توسعندن وبر حرص حالنی آله‌رق خسته قلب اولونماسندن دولاییدر .

مع مافیه هر صیدالیده اساس اعتباریله بو وصفك بولوندیغنی تسلیم ایتملی‌یز . صیداده اویوشقلق نامنه بر شیئه تصادف اولونماز . ارکك اکمکنی یرك آلتندن چیقاریر. کوچوك چوجوق چالیشیر . اوفاق، تفك حماللقلر ایدر ، قوشار ، یورولور، اوده قازانیر.. قادین‌ده اوته بری طوپلار ، اکمك یاپار ، پنیر ویغورت یاپار . اوده کندنجه چالیشیر وقازانیر . هوا ایی اولدیغی زمانده‌شا کریه جاده‌سنك اورته‌سنده قورولان پازاردن کچمك، بونی تسلیم ایچون کفایت ایدر . بوراده اختیارك ، کنجك ، چوجغك ، قادینك فریاد ایتدیکی ، قوشدیغی ، یورولدیغی والحاصل چالیشدیغی کورولور .

بوندن دولاییدرکه صیدالیلر ایش خصوصنده بر بریله عادتا یاریشه کیریشیرلر . چوجقلر مکتبده بر برینی کچمکه چالیشیر . بیوکلر بر برندن زنکین اولماسنی ایستر. والحاصل حیات منازعه‌سنده قازانمه‌نك یوانی نظری ده‌کل عملی اوله‌رق بیلیرلر .

صیدالیلرده اوله‌جه دیدیکم وجهله حرص‌ده موجوددر . بو حرص بالخاصه ظاهراً هوائی عد ایدیله‌جك شیلردن نفرت ایتدیریور . « مادامکه کوره‌جك کیمسه یوقدر ، وبو آدم ویا شو قادین شویله ییدی، دیه‌جك یوقدر . او حالده نیچون فضله مصرف ایده‌یم؟ » دیر ویمز . قوشاغنه ویاخود چانطه‌سنه مادی بر قسم ثروت دها علاوه ایدر . صیداده

اهالينك بربرينه زيارتلر ياپمسى پك معتاد اولماديغى ايچون صيداليلرك موبيليه‌يه واواشيا سنه دوشكون اولمامسنك سببنى عين صورتله تفسير ايده بيليرز: «چونكه كوره‌جك كيمسه‌يوق ..»

صيداليلرك اصل قورقولرى بربرلرندن‌در . دينه اولان مربوطيتلرى پك قوى دكلدر . حياتده‌اساس اخلاقيلرى غيرك نظرندن‌وتنقيدندن قابل اولديغى قدر قورتولمقدر . بو غيرى دوشونوركن‌ده اكثريا‌امثال خاطره كلير . بونك ايچوندركه صيداده اسلاملرك بربرليه ، متواليلرك بربرليه، حتى خرستيانلرك دخى آنجق بربرليه ايى كچينه مدكلرى كورولور . آره‌لرنده دائما‌منازعه‌لر تحريكات‌افسادات‌وتشويقات‌جريان‌ايدر. زيرا‌بربرلرينى چكه‌مه‌يورلر، زيرا حرصلرى ، حرص تفوقلرى واردر . حالبوكه ديكر طرفدن اسلاملرله متواليلرك وياخود خرستيانلرك آره‌لرى بوراده شايان حيرت درجه‌ده اييدر . چونكه حرص‌امثال آره‌سنده اولور . او دائره‌يى أشماز .

مع ما فيه صيداليلر بويله حرصه تماس ايتمه‌ين خصوصاتده غايت‌سليم الطبع ويوموشاق خويلودرلر . بر قوزو قدر حليم، مطيع ورعايتكاردرلر .

ايشته صيدا محيطنده دخى اكسيك اولميان نفوذ كورولتولرينك‌ده جذرلرينى بوراده بولمق قولايدر . مع ما فيه اهالينك سويه‌جه ديكر محيطلردن نسبى تفوقى بو نفوذ دائره‌لرينى بر چوق نقطه‌لردن بوراده رخنه‌دار ايديور .

[٢] — **حالت فكريه** — صيدا اهاليسنده رونما اولان ميل‌سعى وفعاليت خصلتلرى بى شبهه بى ذكا دكلدر. هر حالده صيداليلرده‌انكشافه مستعد بر رشيم تعالينك بولونديغى قبول ايتمك اقتضا ايدر ، مكتبلره دوام ايده‌ن مختلف بلده‌لر سكانى ميانده صيداليلر دائما حائز رجحان اوليورلر. عين‌زمانده‌تقليد استعدادينه‌ده‌مالك‌اولدقلرى‌ايچون آز بر زمان ظرفنده صيداليلرده پك واضح بر اويانيقلق‌مشاهده اولونمقده‌در .صيدانك بوقدر ترقى‌يه‌ده مظهر اولماس‌ده حالت فكريه‌نك كيتدكجه صلاحه دوغرو اعتلاسنى بى شبهه‌افهام ايدر . يالكز بوراده‌كى خرستيانلرك سويهٔ عموميه‌جه مسلمانلردن‌اوستون اولديغى‌انكار ايتمه‌مليز. سببى‌ده طوائف مسيحيه واجنبيه طرفدن كشاد ايديلن مكتبلرده آرامليدر . صيداده خرستيانلردن قادين ، اركك هيچ اوقومق بيلمه‌ين بر شخصه تصادف اولونماز . هر يرده اولديغى كبى ملل نصرانيه بوراده‌ده كوزلرينى آچمشلر احتياجات حياتى دها پارلاق بر كوزله كورويورلر .

حالبوكه اسلاملرده آرزو ايدلديكى قدر بو جهتدن بر قيملدانمه يوقدر . صيداده مسلمانلرله خرستيانلرك بركره‌نسبت عدديه‌لرى دوشونولسون.صكره‌ده بش‌اون خرستيان

مكتبنده‌كى طلبهٔ‌مسيحيه‌نك عدديله اسلام مكتبلرنده‌كى طلبه‌نك يكونى دوشونولسون . اوزمان حاصل‌ايديله‌جك‌نتيجه‌هر حالده‌اسلاملرك‌بو خصوصده‌كى تراخيلرينى كوستره‌جكدر.

هنوز جزئى درجه‌ده بر تحصيل كورمه‌دن، كوزى آچيلمه‌دن بر صنعته انتساب ايتديرمك .. ايشته صيدانك بر چوق فكرلرنده چينلايان بر هيولا . حالبوكه آتيده مجادلهٔ حياتيه‌ده فكرا پك ضعيف برنسلك موفق اولاميه‌جغنى شمديدن دوشونه‌ميور وتقدير ايليه‌ميورلر .

ديكر طرفدن ملل مسيحيه‌نك مكتبلرى ايله موجود مكاتب اسلاميه آره‌سنده‌كى فرق واضح‌صيداده‌ده حيفاده‌ده هر منور اولان يرده‌ده پك بارز بر صورتده كنديني‌كوستريوركه حالت فكريه‌نك دوشوك ويا يوكسك اولمسنده‌كى عامللر ميانده بولونمق اعتباريله بو حالده جالب نظردر .

اسلاملرك حالت فكريه‌سنده‌كى دوشوكلك قادينلرنده‌ده ، قيزلرنده‌ده دها أليم شكللر آليور . بو دوشوكلكك ديكر اسبابنى بوراده ايضاح ايتمه‌دن كچه‌جكم . چونكه غايت بارز ومعلومدر .

صيدانك بيروته قربيتى حسبيله آز چوق ذوق مطالعه‌ده اويانمشدر . هر نه قدر آثار مطالعه‌سى‌ايچون نه عمومى بر كتبخانهٔ‌وجوده كتيرلمسى، نه‌ده تعارف،تعاون‌وتعالى ايچون بر قصبه قلوبى ياپيلمسى دوشونولمش دكل ايسه‌ده ذوقك كوچوك بر شكلنى غزته‌لره اولان دوشكونلكلرنده كوره بيليرز .بيروتك ، شامك الكايى غزته‌لرى بوراده بر چوق آبونه‌لره مالكدر . هر كس اوقومق ، احوال عالمه مطلع اولمق ايستر.حتى بر آرالق صيداده (العرفان) نامنده بر مطبعه كشاد ايديله‌رك عينى نامده علمى ، سياسى ، ادبى هفته‌لق بر مجموعه‌ده نشر اولونمشيدى . بو غزته‌لرك صاحبى متوالى اولديغى‌ايچون بالخاصه غزته‌لرى‌ده متواليلرك واسطهٔ تنوير وتعاليسى اولمق غايه‌سنى طاشيوردى . فقط صوك زمانلرده كاغد فقدانى حسبيله تعطيل نشرياته مجبوريت حاصل اولمشدر . غزته‌نك حقيقةً جدى وعلمى بر جريده اولمسى حسبيله تكرار انتشارى بى شبهه آرزو ايديلير .

[٣] — **ذوق وحس مسائلى** — صيداليلر نه قدر حريص ونه قدر چاليشقان نه‌قدر مادى انسانلر اولورسه اولسون بر جنته شبيه اولان بلده‌لرينك محاسندن استفاده طريقنى طبيعت كنديلرينه‌قسرى‌اوله‌رق اوكرتمشدر.ايلك‌بهارده‌چيچكلر آچيلديغى ويكى دنيا ميوه‌سنك موسمى اولديغى زمانلر صيدا باغچه‌لرينك رايحهٔ‌عنبرين ومشك آلودى قصبه‌يه وار-مزدن بر ايكى ساعت مسافه‌دن دويولورمش . صيداليلر بو موسمده فرصت دوشدكجه باغچه‌لره قوشارلر ، آغاجلر آره‌سنده كزر وطبيعتك عطاى مستثناسندن‌استفاده‌ايدرلر .

بوهر سنه اونلر ايچون بر ذوقدر . باخصوص صيداليلرك ايشلريني بيتيردكدن صكره كزمه محلنه قوشدقلرى هر كون كورلور . صيداليلرك بر قسمى مملكتك جنوب طرفنده‌كى يوله دوكولور ، بر قسمى شمال استقامتنى تعقيب ايده‌رك قلعة‌البحر جوارنده دولاشير . بر قسمى ساحلى شرقه دوغرو تعقيب ايده‌رك هردم پيريل پيريل پارلايان قوملرك اوزرنده كزر ، دورور . وبو اونلر ايچون آرتيق الك طاتلى بر مشغله اولمق درجه‌سنه كلمشدر . ايلك وصوك بهارلرى ، يازى وقيشى هر زمانى كوزه‌ل اولان صيدا اساساً بوتون معناسيله بر تنزهكاه‌در ، بر تفرج محليدر . باخصوص آرقه‌سنده‌كى زمردين تپه‌لر جيادت هوائيه‌لرى ايله نه قيمتدار بر روحانيت بخش ايدرلر . كوزلرى الك شعله‌دار رنكلره آلشمش اولان صيداليلر آرتيق كوزه‌للكى آكلامشلردر . وكوزللكك دخى قدرينى بيليرلر . پاره‌قلرى نصل آلتونك كوزه‌لنى بيليورسه ذوقلرى‌ده الك كوزه‌ل چيچكلردن والك كوزه‌ل سيمالردن او صورتله آكلايور . صيدانك چيچكلره اولان مفتونيتى شايان حيرتدر . هر اوده مطلقا ساقسى ساقسى كل ، ياسمن ، قرنفل ، (فل) ، (زامباق) چيچكلرى بولونور . واونلرك تماشاسندن دويمازلر . باخصوص بو محيطك كوزه‌للكلرى شايان قيددر . صيدا منطقه‌سى سيما ووجود ايچون سوريه‌ده بر آيده آل تلقى ايدلمك لازم كلير . سيماسى ، ده‌كيزى ، محيطى چيچكى وانسانلرى كوزه‌ل اولان صيداده ذوق بديعى‌نك‌ده موجوديتى آرزو ايديلردى . مع مافيه صوردم آراشديردم . وكمال ممنونيتله آكلادم كه صيدا محيطى بوتون بر شعبهٔ ادبيه‌نك ، متوالى ادبياتنك‌ده كاه مسقط رأسى كاه مركزينى تشكيل ايديورمش . نه بختيار محيط ؟ ..

— ٢٢ —

متوالى ادبياتى

صيدا ، صور وملحقاتنك شادئ طبيعتنه باقارق بو انحاده وجوده كله‌جك ادبياتك‌ده شو خلقنه ، اينجه‌لكنه قائل اولمق اقتضا ايدر . حالبوكه بر مقدار تعميق نظر ومطالعه ايديله‌جك اولورسه بو صورتله يتيشه بيله‌جك شوخ ورقيق شخصيتلرك بعض عوامل تحت تأثيرنده اوله‌رق دكيشديكى وبوس بوتون طانيله‌ميه‌جق وبو محيطله جزئى درجه‌ده بر علاقه‌سى اولديغنى كوستره‌ميه‌جك قدر تبدل ايتديكى كورولمكده‌در .

صيدا ، مرجعيون صور واطرافنك آز چوق داغلق اراضى‌يى حاوى بر منطقه تشكيل ايتمكده وبورالرده خاصةً يوز بيكه قريب متواليلرك اسكان ايلمكده اولديغى معلومدر . (جبل عامل) نامنى آلان بو منطقه‌نك وصف مميزى بى شبهه شيعيلكدر . درت بر طرفنى سنيلر وموسويلر

ومسيحيلر صاران بو انسان كتله‌سنك هرنه اولورسه اولسون بورالرده محافظهٔ موجوديت ايلمه‌لرى ايچون اوزون سنه‌لردن وحتى اوزون عصرلردنبرى بذل سعى واهتمام ايلديكى پك واضح حقيقتلردندر . مع مافيه بوتون بو سعيلرده الك بيوك رول دين آدملرينه منحصر اولمق ايجاب ايديور . زيرا جبل عامل ساكنلرينك حال حاضرده « دينى بر محافظهٔ موجوديت » غايه‌سى واردركه بوده آنجق رجال علميه‌يه واونلرك‌ده القا آت وتعاليم مذهبيه‌لرينه استناد ايده‌رك حصوله كله‌بيله‌جكى طبيعيدر . ديكر طرفدن متواليلرك بويوك آدملرى ، بكلرى عصرلردن برى توارث ايتدكلرى بر سلطهٔ نفوذ وتفوقى البته غائب ايتمك ايستميه‌جكلردر بو متوالى نامى تحتنده طوپلانان انسان كتله‌سنك داغيلمسى نصل اولور ؟ . اوزمان كنديلرى نه ياپاجقلر ؟ نصل يشايه‌جقلر ونفوذلرينى كيمه طانيتديره‌بيله‌جكلر ؟ . بناءً عليه بو بكلرك هركسدن اول بو علمى سيمالره صاريلارق واونلره حتى لزومندن فضله رعايت وحرمت كوستره‌رك وحتى الدن كلديكى قدر بذل عطاياده بولونه‌رق اونلرك جلب رضالرينه چاليشاجقلرى پك بديهيدر . فى الحقيقه بويله‌ده ياپيورلر . متواليلرده مجتهدين وفقها صنفنك مظهر نفوذ واعتبار اولملرنده‌كى سر وحكمت هپ بودر . بكلر ينك بيله اللرينى اوپه‌رك حرمت وعادتا تقديس ايتدكلرى بو علمى سيمالرك بى شبهه بويوكلكلرى واردر .. كتلهٔ خلق دخى بو صورتله دوشونمك مجبوريتنده بولونيور .

واونلرده قات قات ، فضله اوله‌رق مجتهدين وفقهاسنك مواجهه‌سنده زانوزدهٔ تعظيم اوليورلر . مع مافيه اونوتماملى كه خدمات هپ متقابلدر . يوز بيك درجه‌سنده انسانلرك بكى مادامكه كنديلرينه بوقدر رعايت وحرمت كوستريور ؛ او حالده كنديلرى‌ده ، علماده بو دينك فائض شكرانى ويرمليدر . علمانك آغزندن اساسات شيعيه ايله برابر دائما وهر فرصتدن بالاستفاده بويوكلرك نفوذينى تقدير وتثبيت ترنماتنى دويارسكز . وبونلر بكلرك سيار وذى نفوذ جانلى بر مداحى اوله‌رق دائما عرض وجود ايدرلر . اساساً مدرسه‌لرده اوقوديله‌جق درسلرك نه كبى بر مزيتى بر تأثيرى اولاجق ؟ اولسه اولسه اساسات شيعيه‌يى اوكرتمك دكلمى ..

حالبوكه بو اساسات بكلرك‌ده خوشنه كيديور . متوالى رؤساسنك فى الواقع علم اعتباريله موقع اجتماعيلرى كريلرده بولونيور . مع مافيه بونك نه حكمى ونه اهميتى واردر ؟ بوتون حاكم اولدقلرى كتله كنديلرندن يوز قات دها مظلم دكلمى ؟ . بناءً عليه اونلرك بو جهتدن البته قورقولرى اولماز . علم اعتباريله رؤساى علميه چنين ذوات ايسه اونلرك نوعما بنده‌لرى بولونيورلر . صوكره تلقين ايتدكلرى غايه‌لر ائمهٔ اثنى عشردن صوك خليفه‌نك سامره‌ده نه صورتله اختفا ايتديكى دكلمى ؟ . فى الواقع بو مهدى ايركج مطلقا چيقوب كله‌جكدر . فقط او بر طرفدن كله طورسون ؛ شيمدى مادامكه اونلر ايچون

متواليلر ايچون بر خليفه يوقدر واولاماز . اولسه اولسه رئيسلر بولونور . اونلرده كنديلری در . او حالده بوندن دها ايی دين وبوندن دها ايی تلقينات اولورمی؟ . رؤسانك علما طبقه‌سندن بو صورتله، احترازلری دكل بالعكس وبوتون معناسيله فائده‌لری موجود اولونجه يوزبيكه باغ اولان بو كتلهٔ عوامك باشنده اونلرك ضررينه، دونن دولابلرك آرتيق بلا شريك ولا ريب حيز فعله چيقه‌جغی حقنده شبهه قالميور ديمكدر .

بر طرفدن بويله غايت صيقی بر انحصار علمی وديكر جهتدن صيقی بر دائرهٔ نفوذ آلتنده يتيشن طبقهٔ اهالينك نه كبی شيلردن خوشلانه‌بيله‌جكلری پك قولای آكلاشيلير. بونلر اويله اثرلر ايسته‌جكلر كه بوتون بلاغتيله حقك بويوكلكنی، ائمهٔ اثنی عشرك قدسيتنی ترنم ايتسون ، اويله اثرلر آرزو ايدرلر كه مهدينك قدومنی تسعيد ايتسون ، بكلرينی مدح ايتسون ، شرعی وبالخاصه اونلرك شريعتنی يوكسلتسون. بونی ياپاجق اولانلرده عالم طبقه‌سی اولا بيلير . حالبوكه بو عالم طبقه‌نك‌ده غايه‌سی بو دكلی ؟ اونلرك‌ده صنعتی آنجق بو . بوده كساده اوغرارسه اوزمان بكلردن بولديغی بو نفوذی، ملتده‌كی بو موقع معلايی نصل تكرار بولا بيليرلر . بناءً عليه بونلرك‌ده يازيلری هپ بو دائره داخلنده اولاجق وآنجق بونلر يازی يازه بيله جكلردر .

بكلرده غايه‌لرينك اك درين نقطه‌لرينه قدر تماس ايده‌ن بو اثرلردن دها ايی اثر بولا بيليرمی؟ . عالملر فكرلرنجه بويله كزيده ونفع ملی‌يه يارايه‌جق اثرلر وجوده كتيرركن بی شبهه اونلر آووجلر دولوسی احسانلرينی، عاطفتلرينی اكسيك ايتميورلر . بی شبهه اثرك مزيتنی دوشونميه‌رك بيله اونلری اطراده تراخی ايتميورلر . ايشته بوندن دولايی‌دركه بوتون بو سوائق آلتنده تشكل ايده‌ن (جبل عامل) ادبياتی ايچون بر (شيخ) وبر شريعت ادبياتی ديمك دوغرودر .

جبل عامل ادبياتنی متوالی علمای ادبی بعض ادوره تقسيم ايديورلر . حالبوكه دورادبی تقسيماتنك آنجق اشكال جمعيتك تبدل وتحوليله حصولی طبيعی بولونديغندن صرف عندی بر نقطهٔ نظره كوره ياپيلان بر تقسيمك بر مزيت علميه‌سی بولونه‌ميه‌جغی وارستهٔ ايضاحدر .

مذكور علمايه نظراً متوالی ادبياتی اوچ دوره تقسيم اولونور :

(برنجی دور) شيعيلرك، متواليلرك جبل عاملده توطنلرندن اون برنجی قرن هجری اوائلنه قدر كچن زمانی حاويدر. شيعيلرك زمان توطنی ايسه خليفه حضرت عثمان زمانلرينه تصادف ايديورمش . بو دورك اكثر زمانلری كونا كون محاربات ايله كچديكی ايچون بو دورده علم نقطهٔ نظرندن بعض تعاليلر رونما اولديغی كبی بر چوق سقوط آنلری كچديكی شايان قيد وتذكاردر.

بو دورده اشتهار ايدنلر ميانده (٧٧٨ هـ) تاريخنده وفاتی وقوعبولان (شيخ محمد بن مكی الجزينی) يی ذكر ايده بيليرز . بو ذات صيدانك آرقه طرفلرينه دوشن جبل لبنان منطقه‌سنده كائن (جزين) نام محلده تولد ايتمشدر . كرك كنديسی وكرك زوجه‌سی وچوجوقلری دخی ارباب علمدن صاييليرلر . بالخصوص قيزی (ست المشايخ فاطمه) باباسندن قالان ارثی تقسيم ايدرلركن يالكز پدرينك كتابلرينی آلمق اوزره بوتون حصه‌سنه دوشن املاكی ويرديكی تاريخاً مثبتدر . حتی بو خصوصده‌كی صك مصالحه‌نك الآن محفوظ اولديغی ادعا ايديليور .

شيخ محمد حياتنده علم وفضليله اشتهار ايتمشدر . اكثری حديثه واصول فقهه دائر اولمق اوزره آلتمش ، يتمش اثری موجوددر . جمله‌سی لسان عربی اوزره تأليف ايتمشدر . عصرنده اوقدر شهرت صاحبی ايدی كه بر زمان دمشقده محبوس ايكن خراسان ملكی (علی بن المؤيد) طرفندن خصوصی بر مكتوبله دعوت ايدلمشيدی . بو ذات شعردن زياده علمه اهميت ويرديكی ايچون تأليف عديده‌سی ميانده آنجق اون ايكی بيتی ظهور ايتمش ايمش .

ينه بو دورده مشهور اولانلردن بری‌ده (شيخ زين الدين بن علی الجباعی) نام ذاتدر. بو ذات صيدانك شرقنده ونباطيه‌نك شمال طرفلرنده كائن (جباع) نام محلده تولد ايتمشدر . (٩٦٦ هـ) تاريخنده قسطنطنيه‌يه كيدركن يولده اولديرلدی . قاتلنی قسطنطنيه مفتيسی شريف عبدالرحيم العباسی قصاص ايتديردی . بو ذاتك يتمش سكز تأليفی وارمش . بو اثرلر علم كلام ، تفسير ، حديث وفقهه دائرمش . بونلر ميانده منظوم اولانلری‌ده واردر .

ينه بو دور اركانندن (شيخ بهاء الدين محمد بن حسين العاملی) نام ذات موجوددر. شيخ بهاء الدين كركده تولد ايتمش ، فقط جباعده يتشمشدر . صوكره ايرانه مهاجرت ايده‌رك شيخ عباس صفوی زماننده وزير اولمش وفقط بالاخره وزارتی ترك ايتمشدر . سياحتی اثناسنده (كشكول) (مخلاة) ناملريله ايكی آنسيقلوپه‌ديك اثر وجوده كتيرمشدر . بو ذاتك تاريخ نشأتی اون برنجی قرن هجريدر . كشكولنی (١٠٠٢ هـ) تاريخنده قلمه آلمشدر.

بو ذاتك‌ده اشعاری واردر . حساب وهندسه‌يه عائد مؤلفات علميه‌سندن ماعدا بر چوق كتب دينيه‌سی‌ده وارمش .

اك مهم سيمالرينی اكلاتديغمز بو دور طرفنده كوريليوركه اك زياده علم ترقی ايتمشدر. بو دور مشاهيرينك عددينی ايكيوز حتی اوچيوزه قدر چيقاره بيلرز .

متوالی ادبياتنك (ايكنجی دور) ينه كلنجه بوده اون برنجی قرن هجری ابتداسندن اون اوچنجی قرن مبدأينه قدر دوام ايدر . بو دورده شيخ (محمد بن محمود المشقری)

نامنده بر ذات اشتهار ایتمشدر که بو دورك اك عظیم شاعری بو ایمش . بو ذاتك بعض اشعاری (سلافه) و (ریحانی) نامنده‌كی اثرلرده مطبوع ایمش . اکثر اشعاری غزل ونسیب حالنده‌در. نشأتی اون برنجی قرن هجریدر .

ینه بو دور ارکانندن اولمق اوزره (شیخ نجیب الدین عاملی)یی ذکر ایده بیلیرز . بو ذات دخی جباعده دوغدی. فقط ایرانده وفات ایتدی ، بو ذاتك بر(رحله)سی واردر . ایجه اشعاری دخی موجوددر که (ابن معصوم)ك (سلافة الدهر) نامنده‌كی اثرنده بر قسم اشعاری اقتباس ایدلمشدر . بو ذاتك آثار دینیه‌سی ده وار ایمش .

ینه بو دور مشاهیرندن (شیخ محمد الحرفوشی) نامیله بر ذات واردر که بو ده جبل عاملدن‌در . اون برنجی قرنده یتشمشدر ؛ اشعاری بولوندیغی کبی علوم عربیه‌یه دائره تألیفلری موجوددر.

ینه بو دوردن (شیخ حسن ابن زین الدین الجباعی العاملی) واردر که تألیفاتی قلاسیك کتابلره انحصار ایدیور . اثرلری بوتون شیعیلرك متوطن اولدیغی مملکتلر مکاتبنده تدریس اولنه کلمکده‌در.

ینه بو ایکنجی دوردن (شیخ علی بن یونس النبطی) نام ذات واردر . بو ذات نبطیه لی‌در . اشعاری یوقسه‌ده علم کلامه وتفسیره دائر اثرلری موجوددر .

بو کوچوك خلاصه‌دن آکلاشیلیور که ایکنجی دورده یتیشن شعرا برنجی دورده کیلندن عددجه فضله‌در . بو اعتبارله بو دوره (شعرا) وایلك دورده ایسه (علما) دوری اطلاق اولنه بیلیر.

متوالی ادبیاتنك (اوچنجی دور) ینه کلنجه بو اون اوچنجی قرن هجری مبدأندن شمدی‌یه قدر کچن زمانی حاویدر . بو دورده اولا (شیخ عبد النبی الـکاظمی) اشتهار ایتمشدر . زمان نشأتی قرنك اواسطنه تصادف ایله‌یور . اصلی عراقده کائن (کاظمیه) قصبه‌سندندر. مع مافیه بالآخره صور جوارنده واقع (جویه) قصبه‌سنده اقامت ایتدیکی ایچون بو ذاتی جبل عامل مشاهیرندن صایه بیلیرز . مؤلفاتی علوم عربیه‌یه وفقهه دائردر .

بو دورده ثانیاً (شیخ حبیب الـکاظمی) طانمشدر . بو ذات دخی کاظمیه لی ایکن صورده توطن وبورالرده اشتهار ایتمشدر . موقعی معرکه‌ده‌در. بالذات یالکز شاعردر. تألیف دینیه‌سی موجود اولمادیغی کبی آثاری‌ده غیر مطبوع ایمش .

برده (شیخ علی زیدان العاملی) دخی (معرکه)‌ده دوغمش ، اوراده اشتهار ایلمشدر . بو ذات‌ده شعرادندر .

ینه دور اخیر علماسندن (شیخ علی السبیتی) یی ذکر ایده بیلیرز . بو ذات علمای لغتندندر . مؤلفات عدیده‌سی واردر . اثرلری علم بیانه ، تاریخه ، علم بدیعه وسائره‌یه عائددر . شعرلری‌ده پك مترقی ایمش .

صوك زمانلرده اشتهار ایدنلردن بری ١٣٠١ تاریخنده وفات ایدن (شیخ محمد علی عز الدین) در . بو ذاتك منشائی (کفره) قریه‌سی ایسه‌ده صو جوارنده کائن (حناویه) قریه‌سنده اشتهار ایتمشدر . بو ذاتك تألیفلری میاننده علم کلامه عائد اولانلری بولوندیغی کبی (سوق المعادن) نامیله آنسیقلوپه‌دیك بر اثری‌ده واردر . اشعاری دخی غایتله پارلاق ایمش.

١٣٠٣ تاریخنده وفات ایدن (شیخ عبد الله نعمی الجباعی) دخی مهم فقیهلردندر . بوتون جبل عامل امرا افاده بو ذاتك اجتهادینی ترویج ایدرلرمش . اشعاری پك آزدر. تألیف فقهیه‌سی ده واردر .

بونلردن ماعدا متوالیلرك حال حیاتده بولونان شاعرلری‌ده واردر. بونلردن مرجعیون قضاسنه تابع (خیام) قریه‌سنده تولد ایدن (شیخ عبد الحسین)ی ذکر ایده بیلیرز . بو ذاتك اون سنه‌دنبری نباطیه‌ده اقامت ایدییور ایمش. دیوان اشعاری وار ایسه‌ده غیر مطبوع ایمش . آثار منظومه‌سی میاننده (دیداقتیك — Didactique) . پارچه‌لر بولوندیغی کبی لیریك یعنی نشیده طرزندن اولمق اوزره مرتبه‌لری‌ده وارمش . بو ذاتك مخترعات اخیره‌دن بحث ایدر بر قصیده‌سی صوك زمانلرده صیداده منتشر (العرفان) رساله‌سنده نشر ایدلمش. غزلیاتی دخی موجود ایمش . شیخ عبد الحسینك مؤلفات فقهیه‌سی ده وار ایسه‌ده غیر مطبوع ایمش . بو ذاتدن ماعدا نباطیه‌لی (شیخ سلیمان ضاهر) ی ذکر ایده بیلیرز . دیوان اشعاری وار ایسه‌ده غیر مطبوع ایمش . بو ذاتك یالکز (العرفان) رساله‌سیله مرجعیونده منتشر (المرج) غزته‌سنده نشر ایدلمش یازیلری واردر .

برده حیاتده بولونانلردن بری‌ده نباطیه‌لی (شیخ احمد رضا) در. بو ذاتك پك آز اشعاری واردر . بعض آثاری مصرده منتشر المقتطف مجموعه‌سنده طبع ایدلمش ایمش . مؤلفاتی میاننده (رساله الخط) ، (روضة اللطائف) (وهدایة المتعلمین) نام اثرلری واردر . بونلردن ایکنجیسی غیر مطبوعدر .

متوالی ادبیاتی حقنده یاپیلان بو خلاصه‌ده بزه کوستریور که بو نوع ادبیاتك کندیسنه مخصوص اوصاف ممیزه‌سی موجود اولمادیغی کبی یالکز باشنه بر ادبیات تشکیل ایده‌جك ممتازیتلری دخی بولونامیور . بالخصوص تاریخ ادبیاتك معناسی تحدید وآثار علمیه ودرسیه‌یی وتألیف دینیه‌یی اخراج ایده‌جك اولورسه‌ق دوغرودن دوغرویه صنعت (Écrit) موضوعی داخلنه کیره‌جك پك آز شیلر قالیر که بونلرده عموم عرب ادبیاتنك اولسه اولسه پك اوفاق بر شعبه‌سندن بشقه بر شی صایلماز . بو شعبه‌نك‌ده نه کبی عوامل تحت تأثیرنده موجود بولوندیغی اولجه سویلدیکمز ایچون بو ادبیاته شیخ وشریعت ادبیاتی دیمه‌مزده نه قدر حقلی اولدیغمز آکلاشیلیر .

بو ادبياتك تاريخ ادبياتلر مياننده موقعى ايسه صفره يقين اولمق اقتضا ايدر . يالكز (ليريك) بر قاچ پارچه ايله بر تاريخ ادبياته مالك اولدقلرينى ادعا ايدن متواليلريا كيلمش اولورلر . باخصوص بو بحث ايديلن آثارك مطبوع اولديغىده ظن ايتمه‌مليدر . همان همان عموميتله ده‌نيله‌جك درجه‌ده غير مطبوعدر . بناءً عليه بونلرى متوالى ملتنك خوشنه كيتمش، ذوقى تعلق ايتمش بر آبدهٔ ادبيه صورتنده تلقى ايتمك ده صافدرونلقدر . ينه اولجه سويلديكمز وجهله بعض مقاصد مخصوصه هدف اساسى اتخاذ ايدلمك اوزره وجوده كلن بو آثار آنجق بعض اشخاصه خطاباً وجوده كلمش اولديغى ايچون تأثيرلرىده مسافهٔ ازمان داخلنده بر صفردن عبارت قالمشدر . بونك ايچون متواليلرك ادبيات شيعيه وادبيات متواليه ديه‌رك جبل عامل محيطنى چينلاتديغى بو اثرلره قارشى لاقيدانه وعامى بر خنده ايله مقابله ايتمك اقتضا ايدر واونوتماملى دركه متواليلرك حتى هر ملتده اولديغى كبى كندى روح بسيط شخصيلرينى كوستره‌جك كوچوك وبسيط شرقيلرى بيله موجود دكلش . بونك سببنى پك معروف بر سيماى ادبيلرندن صور ديغم زمان بو جوابى آلمشيدم:

— متواليلرده عصبيت قوميه دكل ، عصبيت دينيه واردر ..

بو عصبيت دينيه‌نك معناسى هر حالده اوتكى سطرلرمدن اكلاشيلمش اولاجغى ايچون بوراده تكرارندن نظر ايديورم . هر حالده سببى هر نه اولورسه اولسون شونى ادعا ايده بيلرم كه متواليلرك كنديلرينه مخصوص قاراقته‌ريستيك بر ادبياتلرى پك موجود دكلدر .

—۲۳—

صيدا — جديده يولنده

۱ — نباطيه‌يه دوغرو

برمدتدن برى، حيفادن اعتبارآ باشلايان بر ساحل سياحتى، بزىده كيزه قارشى نه قادار اولسه لاقيد براقمشيدى. باخصوص صيدانك نامتناهى مسافه‌لره اوزانان صاف مائلكلرى دخى بزم ايچون چوق اوقونمش وحتى ازبرلنمش بر كتاب شعرك الك آشنا بر صحيفه‌سنه بكزييوردى . اونك خيال نورانيسى بزم ايچون الك صميمى بر رفيق معزز كبى ايدى كه كنديسندن آيرلمدقجه جاذبهٔ محبتى در خاطر اولونامية‌جغى پك اعلا بيلنيوردى. نه يالان سويليه‌يم . داخله دوغرو ايكنجى بر جولان ياپمايه قرار ويرديكمز زمان الك اولا ذهنمه بو آشناى صميمى كلدى . آرتيق سه وكيلىده كيزدن آيريلاجقدق . فقطده كيزى صوك بر نظرله كورمه‌دن بو بلدهٔ زمرديندن تباعد ايده‌جكمى هيچ دوشونمه‌يوردم . حالبوكه بو افتراق نه فجيع اولمشيدى ؟ صباحلين دها اورطه‌لق قراكلق ايدى . آرابه

مز بزى بردن بره الك مستثنا بر آغوش وفاكاردن آيردى ، قاپدى ، كوتوردى . وبزنه‌ده كيزى، نه باغچه‌لرى ونه صيدايى بر نظرهٔ وداع ايله تماشا ايده‌مدك . بوتون بو كوزه‌للكلرك اوزرنده صباحك سرين فقط قارالتيلى سترهٔ مبهميتى چوكمشيدى . يالكز سماده‌تك توك پيريلدايان صوك يلديزلر منظومهٔ افتراقى آلتون صاچلريله نقش ايديورلردى. آرابه متمادياً شوسه‌يى تعقيب ايديوردى . بر مدت صوكره اطرافزده‌كى اسمر كولكه‌لر بيتدى . آرتيق صيدانك آغاجلرىده نهايت بولمشيدى . بونى متعاقب اوزاقدن بر سس، ده كيزك سسى ندا حالنده حايقيرييوردى ..

— كوله ، كوله ..

وبزده كيزه اوزاقدن شكرانخوان متمادياً اسمر تارلالردن وبالآخره يوقوشلردن مرور ايديوردق . حركتمزدن قرق دقيقه كچمشدى كه (ديربسين Deir Bessin) كويندن آيرلمشيدق . شيمدى اورته‌لق آيدينلانمشدى . بر ساعت صوكره (نهر الزاهرانى)دن كچدك . واللى دقيقه بر مسافه قطعنى متعاقب (خان محمد على)يه واردق . آرتيق كونش رهكذارمزى يالديزليوردى . بر مدت صوكره صاغ طرفدن (زيفتا) قريه‌سنى ترك ايتدكدن صوكره اوزون بر اينيش ايله نباطيه قصبه‌سنه وارمشيدق . بو راسى بر ناحيه مركزى ايدى .

نباطيه اويقو مخمورلغى ايله پك نظر ربا كورونيوردى. سراپا متواليلرك ساكن بولونديغى بو كويده تك توك يكى اولر كوزوكيور وقصبه‌نك ايكى طرفى شيشكين بر تپه اطرافنده وبيض بر شكلده توسع پك خوش كورونيوردى . بوراده بر قاچ ساعت قالدق . اولر ، اهالى، طبايع هر شئ عينى ايدى . يالكز بوراده سيمالرده دها زياده بر كوزه‌للك جالب دقت اوليوردى .

۲ — نباطيه ناحيه‌سى

نباطيه قصبه‌سى صيدا توابعندن اولوب ٤٠ كويدن عبارت و۱٥ بيك نفوسه مالك اولان شقيف ناحيه‌سنك مركزيدر . نفوسى ٤٠٠٠ راده‌سنده اولوب بونك يالكز ۲۰۰ ى قتوليك ومتباقيسى اسلام شيعيلرندن‌در . قريهٔ مذكوره حبوبات تجارتى نقطهٔ نظرندن پك مهم بر نقطه‌ده واقع اولوب هر پازار كونى كويده قوريلان پازارده مرجعيون صفد ،حاصبيا وصيدا قضالرندن كتيريلن ذخيره ، حيوانات بقريه وسائره آلنور وصاتيلور . اهالينك زنده كنجلرى شمديكى حالده ياعسكر وياخود آمريقاده حال هجرتده اولوب كويى تزيين ايدن كوزل بنالر بر جديده قزانيلان پاره‌لرله وجوده كلمشدر .

شيمدى‌يه قدر شقيف ناحيه‌سندن على التخمين ۲۰۰۰ كنج آمريقايه مهاجرت ايتمشدر.

بو مهاجرلرك بر قسمی بر مقدار ثروت جمعنه موفق اولدقدنصکره تکرار مسقط رأسنه عودت ایتمکده‌در. فقط بو کنجلر مملکتلرینه عودت ایتدکدنصکره‌دخی طرز معیشتلرنده ینه بارز برده کیشیکلك کوسترمه‌مکده‌در.

نبطیه‌ده حبوبات ومانیفاطوره ایله اشتغال ایدن یوز اللی قدر تاجر موجود اولوب بونلرك بر قسم مهمی مع التأسف تجارتك شرط لاینفکی بولنان صداقت وامنیتله کندیلرینی پك علاقه‌دار کورمك ایسته‌مه‌مکده‌درلر. ادعا ایدلدیکنه کوره بیروت قومیسیونجیلرندن ١٠٠٠—٢٠٠٠ لیرالق مال کتیروب‌ده بورجنی تأدیه‌یه یناشمیان تاجرلر نادر دکلمش.

ناحیه‌نك بللی باشلی محصولاتی ذخیره اولوب بونك مقدار صحیحی حقنده معلومات آلمق قابل اولمامشدر. شو قدر وارکه ناحیه اهالیسی هر سنه یالکز درت آی قدر کندی محصوللریله کچنمکده ومتباقی سکز سنه آز ذخیره‌یی هفته بازارینه کلن ذخیره تجارانندن تدارك ایلمکده‌درلر.

ناحیه اراضیسی باد ملکه، زیتونلکه وباغلره زیاده‌سیله الویریشلی اولدیغی حالده اهالینك جهالتندن بر درلو بو کبی زرعیات جسیمه رواج بوله‌مامقده‌در. وقتیله ناحیه‌نك بر قسم مهمی زیتونلقدن عبارت ایکن اعشار اصولنك پك فنا و کویلی‌یی باطیر درجه‌سنه تطبیقی یوزندن اهالی بوقیمتدار آغاجلری بر بر کسدی. او صورتله‌که ناحیه‌ده بو کونکی کونده زیتون آغاجلری پك اندر بر صورتده اوته‌ده بروده اسکی ثروت طبیعیه‌نك عادتا بر نمونه‌سی حالنده قالمشدر. اعشار اصولنك ناحیه‌ده اجرا ایتدیکی تخریباتك درجه‌سی ناحیه‌دن بر ساعت مسافه‌ده‌کی جبل لبنان باغلرینك، زیتونلقلرینك کثرتیله قیاس اولنه‌بیلور.

ناحیه مرکزنده ذکور واناثه مخصوص برر ابتدائی موجوددر. برنجیسنه ٦٠—٧٠ ایکنجیسنه ٣٠—٥٠ طلبه دوام ایتمکده‌در. اهالینك معارفه اولان رغبتلرینه رغماً شو ایکی مکتب مع التأسف هیچ بر صاحب حمیتی ممنون ایده‌میه‌جك بر حال تذبذب وجهالتده‌در. اصلاحلریله سویه‌سی وتحصیلی متین معلملرك تعیینی الزمدر. کویلرك هیچ برنده مکتب تأسیس ایدلمامشدر. مرکز قضایه امثالاً ١٣٠٦ تاریخنده تأسیس ایدیلوب قبل الحرب وارداتی (٤) بیك غروشه بالغ اولان (نباطیه مقاصد خیریه) جمعیت تدریسیه‌سی ١٣٣١ سنه لغو ایدیله‌رك وارداتی محاسبهٔ خصوصیه دور ایدلدی.

مرکز ناحیه‌ده «٦٠» بیك غروش واردات وبراو قدر مصرفله بر بلدیه دائره‌سی واردر. فقط وارداتك قسم مهمنی تشکیل ایدن حیوانات رسومی همان همان مفقود اولدیغندن شمدیکی حالده دائرهٔ مذکوره‌نك اجرا آتی یوق کبیدر.

٣—جدیده‌یه دوغرو

اوکله‌یه قدر نباطیه‌ده قالدقدن صوکره قصبه‌نك اختیار چارشوسی، وینه اختیار جامعی قارشوسنده آرابه‌مزه بینه‌رك آیرلدق. شمدی آرابه‌مز ینه مزروع اراضی داخلنده ایلرلیور. وفقط کونشك قیزغین آتشلری آلتنده ینه بر آزیوقوشجه یرلردن دولاشیوردی. یولده بر چوق متوالی قادینلرندن بشقه بر شیئه تصادف ایدلمیوردی. کونشدن یانان سیمالرنده تنا-بك اك واضح نشانه‌لری فرق اولونیور. باخصوص سیاه کوزلرك فسون جاذبه‌سی اعتراف اولونیوردی. بو قادینلر اکثریا باشلرینه بیاض ویاخود رنکلی اورتولر صارمشلر، بویونلرینه صاری کهربادن ویاخود بو نجوقلردن کردانلقلر طاقمشلر، خندان وشادان ایلریلیورلردی. بو طرفلرك اهالیسنده نه قدر سوس دوشکونلکی واردی. ماوی ویا قرمزی رنکده‌کی بصمه انتاریلرینی قالدیره‌رق بللرینه ایلیشدیرن بو قادینجغزلرك اچ جاماشیرلرینك کنارنده قیرمه‌لر وحتی دانتلالر کوزوکیوردی. اللرنده طاشیدقلری بوغچه‌لرك یاپدیغی خفیف بر انحنا ایله خرامانه قصبه‌یه قوشیور. ویا قصبه‌دن آیریله‌رق کویلره کیدییورلردی.

اورطه‌لق تحمل ایدیله‌میه‌جك درجه‌ده صیجاقدی. رهکذارمزه تصادف ایدن بر اوك قویوسندن بول بر صو ایچرکن قارشی طرفلرده یرلرك عادتا آلولندیکی دویولیوردی. ایکی ساعت قدر بر مسافه قطع ایتدکدنصکره «ارنون»ه واردق. یارم ساعت صوکره قارشیمزده‌کی صره داغلر اوکنده وحتی بزم اوکمزده بویوجك بر وادی کوروتمشیدی. صاغ طرفده یوکسك، صرپ ودیك قایالر اوزرنده سطح بحردن یدی یوز اون بش متروارتفاعنده بولونان «قلعة الشقیف»کوزوکمشیدی. بو قلعه «١١٧٩» تاریخندن بری موجود ایدی. صلیبیون بوراسنه (Belfort) نامنی ویرمشلردی. بر مدت صوکرم وادی‌یه دوغرو یقینلاشمشدق. بوراسی بویوك «لیتانی» نهرینك مجراسی ایدی.

بو مجرانك منظره‌سی حقیقةً ظریف وسه‌ویملی ایدی. ماوی رنکده بر صو، یشیل آغاجلر آراسنده‌باشدن باشه مسافه‌لر قطع ایدییور، قارشی طرفده داغلر قات قات اولمش عظیم بر آنتی تیاتری آکدیرییوردی.

آرابه‌مز آشاغی‌یه دوغرو قیوریله قیوریله ایترکن هر لحظه منظره دکیشیور ویکی کوزه‌للکلر رونما اولیوردی. بو حال اچه دوام ایتمشیدی‌که آرتیق صویك آقدیغی یره قاووشمشیدق. بو راسی حقیقةً رنکین (pittoresque) بر منظره‌یه مالکدی. باشمزك اوزرنده سمایه سرچکن بر داغ صاغ طرفمزدن یوکسه‌لیور، قارشیمزده عین صورتله واد یو تسلکده ایکنجی بر داغ بوتون حدود بصرمزی قاپاتیوردی. بوراسی نه قدر سرین بر کولکه‌لکدی. هم صونه قدر سرعتله آقیوردی. نهایت بر

کوپرونك یانته تقرب ایدنجه آرابه‌دن ایندك. بوراسی (جسرالخردلی) نامنی طاشیورمش. بو کوپرو، وبوصو، بو منظره بزه‌پك مستثنا کوزوکمشیدی . اوزون بر مدت بو صوایله بو اسرار نکیز کوزه‌للك ویشیللکله وبوتون بو سرین کولکه‌لرله مشافه اولدق. تکرار یوله دوام ایدرکن اوزونجه سوره‌ن بر کوپرودن کچیور وبورادن صوکره نهر القاسمیه نامنی آله‌رق صور صیدا یولنده ده‌کیزه قاووشان بو نهرله ینه دکزه سلاملر کوندریور. ایدك . نهایت بو دفعه شمال وجنوبه ممتد اولان وادینك شرق طرفنده‌کی داغه طیرمانمغه باشلامشیدق. کذرکاهمزده براق‌بر منبعدن‌صو ایچدکدن‌صوکره یاواش یاواش کیدیوردق. بورالری نه قدرممتاز یرلر ایدی؟ بورانك منظره‌سندن دها ظریف بریر خاطر لایامیوردم. باخصوص قارشی طرفده اوزرنده شاهانه (قلعة الشقیف) بولونان داغك ارائه ایتدیکی لوحه‌لرنه رنکین ایدی ؟ شیمدی صاری بر رنکده ایکن قیزاریور ، صوکره ماویاشه‌رك تکرار قوم رنکنی بولیور . بر مدت صوکره ارغوانی رنکنی آله‌رق بوتون حدود انظاری شعله لندیریور بو قارپده‌کی قلعه بز داغی طیرماندقجه کوزه‌للشیوردی . وبز ایچه اوزون ساعتلر یوکسلدکجه اوحالا بزدن دها اوستون بدیعه‌لر کوستریوردی . بز ذهنمزجه تخمین ایدیوردق که بو قلعه‌دن دنیایی تماشا ایتمك نه‌خوشدی . بی شبهه بورادن هر یر کوزوکه‌جکدی . اولا لیتانی‌نك مجراسی امتدادنجه شماله طوغرو اوزانان‌ساحهٔ زمردینی ونامحدود کویلری‌صوکره شرقده واوزاقده بوتون عظمتیله جبل الشیخ (*M. Hermon*) و(السبیبه) شاتوسی ونهایت جنوب طرفده تاصفده قدر دوام ایده‌ن نفتالی (*Neqhtali*) قطعهٔ جبلیه‌سی وصوکره بوس بوتون باشقه برطرفدن ومثلا شمال شرقیدن جبل الریحان‌وجنین طرفلری هر یر کوزوکه‌جکدی.

بز شیمدی متمادیا طیرمایرکن هپ بو مناظر مخیله‌یی‌ده ذهناً تماشا ایدیوردق .. نهایت قلعه ایله قارشی قارشی‌یه کلدیکمز زمان قلعه بررنك فضی آلمشیدی .. صوکره‌لری کو. چولمکه باشلایان برقمر کوزه للکیله یاواش ، یاواش حدود انظارمزدن أریه‌رك سیلنیو. ردی .. شیمدی بر مدت کوروینمز اولمشدی . وبزکاه قصبه‌نك آغاجلقلری آره‌سندن کاه اینجیر آغاجلری‌میانندن کچیور . وجدیده‌یه دوغروقوشیوردق. بو ایچه بر زمان دوام ایتمشیدی . نهایت ینه قلعه الشقیف کوروینمشیدی . فقط بزدن شیمدی پك اوزاقلرده ایدی ومسانك ضیای حریریسی آره‌سنده کیزله‌نیوردی . آرابه‌مز ایلرله‌دکجه آرتق هرشی غائب اولیور وفقطتا اوزاقدن جبل الشیخك ذی وقار ذروه‌لری بزم یکانه نکهبا. نمز حالنده یوکسلیوردی . طاشلق‌واوزون بریولدن‌ینه ایچه بر زمان قطع مسافه ایتدك . نهایت اورطه‌لق تماميله قراریوردی‌که جدیده اوزاقده بر کولکه حالنده بزی آغوشنه دعوت ایدیوردی .

C. K.

۰ — ۱۰ متره ، ۱۰ — ۵۰ متره ، ۵۰ دن یوقاری

نباطیه ـ مرجعیون یولنده : (لیتانی ـ قاسمیه) نهری مجراسی

— ٢٤ —

جديده

١ — جديده‌نك وضعيتى ومنظره‌سى

يكرمى اوتوز سنه‌دن برى مرجعيون قصبه‌سنك بر مركزى اولمقدن بشقه بر مزيت متقدمه‌سى بولونمايان بو قصبه‌نك اسمى كنديسنه پك مطابق ايدى . صاغنده صولنده خفيف ميللر ياپارق شمالدن جنوبه دوغرو اوزانان بر قطعهٔ جبليه اوزرنده (جديده) قصبه‌سى پك ضيا دار كورونيوردى ، جبلك شرق طرفندن باشلايه‌رق اورطه‌ده محدب بر شكل آلدقدن صكره نهايت غربه دوغرو تكرار ، فقط بو دفعه آز بر ميل ياپان بو قصبه‌نك اولرى بر برينه صقيشمش اوله يدى هر حالده پك كوچوجك بر يركورونه جكى طبيعى ايدى . زيرا بتون خانه‌لرك عددى بوراده آنجق بشيوزه ياقينلاشيوردى .

قصبه‌نك وضعيت حاضره‌سى خلاصه ايدلمك لازم كليرسه اورطه‌لرى محدب اوزون بر مستطيله دها دوغروسى نيم بر اسطوانه‌يه بكزه يور ديه بيليرز . مستطيلك ضلع شماليسنه مجاور (دبين) و (بلاط) قريه‌لرى بولونيوركه بالخاصه برنجيسى همان جديده‌يه بتيشيك كورونور .

شرق جهتنده‌كى ميل (وادى الحوخ) ايله بو اسمده‌كى باغلقلرى و (عين الهبارى) ايله (نبع الحمام) صولرينى حاويدر . جنوب طرفنده ايسه (قليعه) قريه‌سى اوزاقدن كورونور . غرب جهتنده ايسه بويدن بويه (ليتانى) واديسى وسائره ونهايت ينه غربده (بوبقه) قريه‌سى موجوددر .

جديده‌نك ناظر اولديغى محيط اويله تخمين ايديورم كه (قلعه الشقيف) قدر كوزه‌لدر . زيرا شرق طرفنده واوزاقدن جبل الشيخك قارلى ذروه‌لرى ، شمالده جبل الريحان وجبل البقاع وغرب جهتنده اوزاقدن (جبل الارتون) و (قلعة الشقيف) ايله‌ك اوزاقلردن (بحر سفيد) كوزوكور . جنوب طرفنده ايسه (جبل صنين) واردر . اوزاقلرده ووادى داخلنده خيال حالنده (حوله) كولى موجوددر . اوته‌ده برى‌ده كورونن (خيام) كى لطيف كويلرك منظره‌لرى ده علاوه ايديليرسه جديده‌نك نه قدر مشهودات طبيعيه‌جه كوزه‌ل اولديغى آكلاشيلير .

٢ — جديده‌نك خطوط داخليه‌سى

[١] — **جديده‌نك سوقاقلرى وبنالرى** — نا محدود يوقوشلر واينيشلر ، قيو ريلتيلر ياپارق تاصيدادن كلن شوسه جديده‌نك اورطه‌سنده نهايت بولور . واوراده اوفاق بر ميدانجق



وجوده كتيرير . بو اوفاق ميدانك اورطه‌سنده‌طاشدن برقاعده اوزرينه موضوع بر طاش ستون واردركه بونك اورته‌سنده‌كی مقوس دمير اوزرينه وقتيله بويوجك برلامبه تعليق ايديليرمش . غريبدركه بشقه بر اثره مالك اولميان جديده‌ليلر بوستونه تهكمكارانه (قبر...) ديرلرمش. جديده‌نك حكومت قوناغی‌ده ، جامعی‌ده بو ميدان جوارنده‌در . قصبه‌نك غربه متوجه يولی ايسه طارو غير منتظم بر صورتده دوام ايدر . قصبه‌نك يتمش سكساندن عبارت دكانلری بويول اوزرنده‌در . بوندن ماعدا يدی سكز قدر طريق دها واردركه بونلر ديك اولمغله برابر بر طاش ييغيندن باشقه بر شيئه‌تشبيه‌ايديله‌مز . بوتون بو يوللرك آلدقلری اسملر ايسه موجود اولدقلری محله‌لره كوره تعين ايدر .

قصبه‌ده محله‌لر جهات اربعه‌نك اسمنی طاشيرلر . اسلام محله‌سی ايسه قصبه‌نك شمال طرفنده‌در . جديده‌نك بوتون أولری لبنان طرزنده ياپلمشدر . مستطيل ويا مربع الشكل بر اوطه‌دن وبر قاتدن وياخوداورطه‌سنده طاش دوشه‌لی بر آرالق بولونان ايكی كوچوجك اوطه‌لی بررقاتدن عبارتدرلر . جديده اساساً منحنی ويوقوشلی بر قصبه بولونديغی ايچون بعضاً اوستی طوپراق وقيرمه‌طاشله اورتوله‌رك بر سيلندرله باصيلان داملر ديكريانی باشنده‌كی يوكسك أولر ايچون حولی وظيفه‌سنی كوررلر . بويله اولان اولرده چوقدر .

اولرك كافه‌سی بويوجك واسمر رنكده قبا طاشلرندن ياپيلمشدر . اكثريسنك خارجه دوغرو آچيلان ايكی قانادلی تخته قاپاقلری بولونديغی كبی داخلاً ده بعضيسنده طولانی دميرچوبوقلر كچيرلمش وايچريدن آچيلان جام قنادلرده علاوه اولونمشدر . هراوطه ايچون ايكی اوچ اعتيادی پنجره‌دن ماعدا اوطه‌نك يوكسك برنقطه‌سنده كوچوك مستطيل شكلنده فتحه‌لری دها واردركه بونلره‌ده (قمريه) نامی ويريلور . بونلرك اوستی جامله اورتوليدر . صوك زمانلرده بويوجك‌اولرده ياپيلمغه باشلانديغی ايچون عينی طاشدن برصوفه اوزرنده اوطه‌لر تعدد ايده‌بيليور . غريبدركه بو اولرده اك زياده احتياجلی اولان برشی بولونا ميور . وهركس اوته‌يه‌بری‌يه قوشارق يابر آغاج كولكه‌سنی وياخود بر ديوار كنارينی آرامغه مجبور قاليور . هم بوجديده‌يه مخصوص اك عمومی واك شايان اصلاح بر حالدر .

جديده اولرندن هربری بر تارلا حالنده بولونديغی ايچون برچوق اولر بربرندن متفرقدر . بوباغچه‌لر داخلنده طوت آغاجلری وسائره بولونور . بعضاً آغاجلر اولر ايچون بر رحد فاصل اولدقلری كبی طاش ييغينلری وسائره دخی خانه‌لرك آره‌سنی آييره بيليور . اولردن زمان انشاسی يكی اولانلرك اوستی قرمزی كيره‌ميدله اورتولو اولديغی كورولور . كوچوچك اولرده آيريجه مطبخ وسائر قسملر آرامامليدر . يمك اكثريا باغچه‌لرده پيشيريليرلر . ونهايت قيشين اوطه‌لرك ايچنده اولور .

قصبه‌نك بشيوز خانه‌دن عبارت اولان اولرينك وجههٔ انشائيه‌لری ايسه يا شرق وياخود غربه اولور ، اكثری شرقه‌ در .

قصبه داخلنده بويوجك مؤسساته تصادف اولونماز . يالكز قتوليك واورتودوقسلره وسائر طوائف مسيحيه‌يه مخصوص كليسالرله مكتبلر بناسی تك‌توك نظر دقتی جلب ايدر . بو اعتبارله جديده هم يكی وهم مختصر بر قصبه اوليور . قصبه‌ده اولرك طرز تزيينی پك جالب دقتدر . اكثر اولرده وبالخاصه خرستيانلرك ساكن اولدقلری اولرك ديوارلرنده حكومات اجنبيه‌نك رأس كارنده بولونانلرك رسملری بولونور . فقط بالطبع بونده نه تاريخ نه انتظام ونه‌ده بر مقصد رجحان كوزه‌تيلير .

بونلردن ماعدا چرچيوه ايچنده ويا ال ايله ايشلنمش نقشلردن ياپيلان چيچكلر آره‌سنده بوتون عائله‌نك فطوغرافلری واردر . وبورادا اك مهم موقع ايسه مطلقا دينی برماهيتی حائز بولونانلره مخصوص اولور . باشنده‌كی هاله‌لريله يسوع ومريم اكثر ديوارلری تزيين ايدر . فقط بورسملر اوقدر مبذولدركه كويلولك اولوحه‌لرك هرجانبندن آقار . هر أوطه‌ده برماصه بر آينه وصوكره رنكارنك لامبه‌لر وغريب ياپمه چيچكلرده طرز تزيينك تمه‌سنی تشكيل ايدر .

[٢] — **قصبه‌نك صولی** — قصبه‌نك كنج واختيار بوتون قادينلری صباح ، آقشام شمال‌شرقيده بولونان (عين‌الكبيره) يه قدركيده‌روصوطولديررلر . بوراسی اوستی‌قاپالی برمنبعدركه صويی ايكی موصلقدن آقار ، دورور . برده حيواناته صوويرمك وياخود چاماشير ييقامق ايچون ايكنجی بر منبع واردركه (عين الصغيره) نامنی آلير . قصبه‌نك جنوب طرفنده اك ايی صويی حاوی (عين الصفصافه) ناميله بر منبع واردر . ايچمه صويی بورادن طولديريلور . بونكده اوستی آچيق دكلدر .

بوندن ماعدا قصبه‌ده داخلنده‌كی اولرده متعدد قيولر بولونمقده‌در . بوقيولرك‌ده صويی طاتليدر وايچيله بيلير . يكرمی اوتوز قدر صهريج دخی موجوددر بونلر اكثريا كيره‌ميدلی اولرك يغمور صولريله طولديريلور .

بوندن آكلاشيليوركه جديده ، صو جهتندن هيچ بر زحمت چكمز . فی الواقع منبع صولری ، يازك صوكلرينه دوغرو بر آز ، آز اليرسه‌ده اوزمان قويولر امداده يتيشير . وهر حالده قصبه صوسز قالماز . بالخصوص صولرك محفوظ واساساً قصبه‌نك هواسنك ايی اولمسی دولاييسيله كرك‌صو وكرك هوادخی جديده‌يه‌بر ممتازيت بخش ايتمكده‌در .

٣ — احوال عموميه

[١] — **مرجعيونه قضاسی** — مركز ولايتك جنوب شرقی جهتنده كائن وشمالاً جبل

لبنان ملحقاتندن جزین ، شرقاً سوریه ولایتنه ملحق حاصبیا وقنیطره ، غرباً صیدا جنوباً صور وعکا ملحقاتندن صفد قضالریله محدوددر .

قضانك اراضیسی عمومیت اوزره عارضه‌لی ویالکز حوله کولنك اطرافی اووه‌لقدر . شریعه نهری قضانك حدود شرقیه‌سنی وجنوب شرقی جهتنده بالتوسع مذکور حوله کولنی تشکیل ایله بو کوله وشریعه نهرینه منصب اولمق اولمق اوزره بر قاچ چای ووده دخی موجود اولوب میاه جاریه‌سی بولدر .

طاپو قلمنك قیودات رسمیه‌سنه کوره مساحهٔ سطحیه‌سی (٥٤٠) کیلومترو مربعی اولوب بونك ١٠٤ کیلومتره مربعی ملك خانه یرلری ایله تتمهٔ سکنالری وباغ وبغچه ساحه‌سنه و ١٣٥ کیلومتره مربعی طاشلق خالی اورمانلغه قابلیتی اولان ویاغیر منبت اولان اراضیٔ امیریه‌یه ومواته عائددر . دیمك اولیورکه فلاحت وزراعته الویریشلی بولنان اراضیٔ امیریه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی (٣٠١) کیلومترو مربعیدر . اهالیسی ذکور واناث (٢٢٠٣٥) ی اسلام و(٤٧٦٥) ی روم اورتودوقس و ١٤٦٧ سی یهودی قتولیك و ١٣٠٤ ی مارونی و ١٠٧٥ ی پرتستان و ١٠٠ ی لاتین و ٢٧٠ ی یهودی اولمق اوزره (٣١١١٥) نفوسدن عبارتدر. (١٣٣١ سنه‌سی) . عموم قضانك ٣٢٥ سنه‌سنده‌کی تولداتی (١٠٤) ووفیاتی (٧٥) و١٣٢٩ سنه‌سنده‌کی تولداتی (٢٢٧) ووفیاتی (١٢٦) اولوب ١٣٣٠ سنه‌سنده ایسه تولدات ٢١٩ ووفیات ٧٢ و ١٣٣١ سنه‌سنده ٢٥٦ و (١٠٣) نفوسدن عبارتدر .

شمدی‌یه قدر قضادن آمریقایه ویا سائر جهتلره مهاجرت ایدنلرك مقدار صحیحی نفوس دائره‌سنجه غیر معلوم اولدیغی بیان ایدلمکده ایسه‌ده اجرا ایتدیکم تحقیقات خصوصیه‌یه نظراً شمدی‌یه قدر مرجعیون قضاسندن (١٠) بیکدن زیاده وطنداش مملکتمزی ترك ایله شمالی آمریقایه ، برەزیلیایه ومکسیقایه هجرت ایتمشدر . یالکزه جدیده قصبه‌سی شمدی‌یه قدر بو یولده (٢٥٠٠) کشی غائب ایتمشدر . اشبو ١٠٠٠٠ کشینك بر ثلثی اسلامدر. مهاجرلرك بر قسم مهمی وطن اصلیسنه بسبتون وداع ایله عالم جدیدده تملّی بر صورتده یرلشمکده‌در .

قضا عبرانیونك مواقع مشهوره‌سندن اولان شریعه نهری حوالیسندن اولوب فنیکه‌لیلر زماننده زراعتی پك زیاده مترقی اولدیغی ظن اولنمقده‌در . فنیکه ممالکنك کچورمش اولدیغی انقلابات بالطبع بو حوالیده دخی جاری اولوب نهایت سوریه قطعه‌سیله برابر ممالك عثمانیه‌یه الحاق ایدلمشدر .

[٢] — **جدیده قصبه‌سی** — قضا مرکزی جدیده قصبه‌سیدر . اوتوز بش درجه یکرمی درت دقیقه عرض شمالی ایله ١٥ و ٣٣ طول شرقیده وقلعة الشقیفك بولندیغی تپه‌یه موازی

بر جبلك ذروه‌سنده کائندر . جدیده‌یی صیدایه ربط ایدن شوسه‌نك طولی ٥٥ کیلومترو مربعی وقصبهٔ مذکوره‌نك مرکز ولایته اولان بعدی ٢٢ ساعتدر . ٧٠٠ مترەدن فضله بر ارتفاعه مالك اولمسی حسبیله قضا مرکزینك هواسی غایت صاغلام اولوب جبل الریحانه، جبل الشیخه ومرج عیونه اولان منظره‌سی پك شاعرانه‌در .

مرکز قضا اهالیسی ذکور واناث ٢٩٧ یسی اسلام ٢١٩٥ ی روم ٨٩٠ ی قتولیك ٣٧٠ ی پرتستان اولمق اوزره ٣٧٥٢ نفوسدن عبارت اولوب ١٣٣١ سنه‌سنده‌کی تولداتی ٦٠ ووفیاتی ٢٣ کشیدر .

پك ابتدائی برحالده بولنمقده اولان جدیده قصبه‌سنك بلدیه‌سی شمدی‌یه قدر مملکت داخلنده شایان قیده تذکار هیچ بر ایشی قوه‌دن فعله چیقارمامشدر . قصبه‌نك پلانی اولمدقدن بشقه سوقاقلری توز ، طوپراق وسیوریلشمش چاقل طاشلریله مالا مالدر . بر یبانجی، قصبه‌ده یکرمی وحتی اوتوز کون دخی طورسه سوقاقلرك تقسیماتی حقنده قطعیاً برفکر الده ایده‌مز . بودجه‌سنك واردات قسمی ١٣٢٧ سنه‌سنده (٢٩٢٥٠) و ١٣٣١ سنه‌سنده (١٤٦٩٩) وبو سنه (٣٤٨٨٥) غروشدر . مصارفاتی ١٣٢٧ سنه‌سنده (٤٠١٧٥) وکچن سنه (٢٠٨٧٦) غروشدر . تدقیق ایتدیکمز بلدیه‌لر آره‌سنده اك زیاده دوشوك وعاطل برحالده قالان دائره بو قصبه‌نك اولوب هر حالده اساسلی بر صورتده اصلاحه صوك درجه محتاجدر .

[٣] — **امور معارف** — مرکز قضاده رسمی بر اناث وبر ذکور ایله روم اورتودوقسلرك ایکی شعبه‌لی بر مکتب ابتدائیلری دها واردر . بلدیه تشکیلاتنده اولدیغی کبی معارف خصوصنده دخی جدیده قصبه‌سی غریب وعجیب بر منظره ارائه ایتمکده‌در . نمونه ذکور مکتبی معلملرینك اهلیتلی ، درایتلی اولمامسندن دولایی کلمه‌نك بتون معناسیله بر تنبلخانه حالنی اکتساب ایتمشدر . اورایه دوام ایدن (١٢٠) طلبه تربیه تحصیل نامنه هیچ بر شی کورمیورلر. اناث مکتبی دخی پك فنا بر حالده‌در . موجودی ٤٠ ی بیله تجاوز ایتمامکده‌در .

اشبو بوزوق مؤسسات رسمیه‌یه مقابل جدیده‌نك غایت کوزل بر روم ابتدائیسی واریدی . مکتبك رخصت رسمیه‌سنده وقتیله روسیه حکومتنه ویرلمش اولوب معلم ومعلمه‌لرك معاشاتنی روس فلسطین جمعیتی طرفندن تسویه ایدیلور ایدی . موجودی ذکور واناث ٤٠٠ ی تجاوز ایدردی . بنا طائفهٔ روم طرفندن انشا ایدلدیکی حالده رخصتك روسیه حکومتی طرفندن وقتیله استحصال ایدلمسی اوزرینه معارف مدیریتی طرفندن مکتب کچن سنه سد ایدلمشدی. موجودی ذکور واناث ٣٠٠ طلبه‌یه قدر واران پروتستان مکتبی

دخى رخصتسز بولنديغندن تعطيل ايدلدى ايدى . اشبو مكاتب نصرانيه‌نك سد وتعطيل ايدلمسى اهالئ محليه ايچون بر ضربه‌در . اوقومق يازمق بيلن بتون خريستيانلر بوكونكى كونده مكتبسز قالديلر . مكاتب رسميه‌مزه كلنجه بونلر هيچ بر وقت شمديكى وضعيتلريله تلافئ ما فات ايده‌مزلر . مكتبلك ترقيسى ومملكته ايده‌جكى خدمت معلملرك ومعلمه‌لرك مقتدر ، درايتلى اولملرينه وابسته اولوب حالبوكه بو مزيتك همان هيچ بريسنى بزم رسمى معلملرمزده مع التأسف مشاهده ايتمك سعادتنه نائل اوله‌مدق . مركزك معارف رسميه‌سى بودرجه بوزوق اولدقدن صوكره كوى مكتبندن ازوجه بحث ايتمك عبثدر . وضعيت تربيويه باشدن باشه محتاج اصلاحدر . فكرمجه كچن سنه معارف اوغورنده محاسبهٔ خصوصيه قاصه‌سندن صرف ايديلن (٢٣٠٠٥) غروشك بر ربعى بيله لايقيله استثمارايديله‌مدى . عين تخصيصاتله وفقط جدى ومتواصل برسعى ايله دها مفيد ونافع نتائج الده ايتمك قابلدر .

[٤] — **محصولات زراعيه** — مرجعيون قضاسنك بللى باشلى محصولى اولوب بتون محصولات زراعيه حقنده الده ايديلان رسمى راپور بروجه زير درج اولنور :

جنس محصول	سنه‌ده زرع اولنان محصول (دونم)	النان محصول (كيله)
بغداى	٣٠،٠٠٠	١٢٠،٠٠٠
آرپه	٥٠٠٠٠	٤٠٠٠٠٠
بياض دارى	١٠٠٠٠	٣٠٠٠٠
مصر «	٣٠٠٠	١٥٠٠٠
بقله	٥٠٠	٢٥٠٠
مرجمك	٧٠٠٠	٢١٠٠٠
نخود	٢٥٠٠٠	١٧٥٠٠٠
بورجاق	٢٠٠٠	٦٠٠٠
توتون	٥٠٠	٢٠٠٠٠
زيتون اغاجى	٢٠٠٠٠ عدد	١٠٠٠٠٠ قيه زيتون
باغ	٥٢٦٥	١٠٠٠٠٠٠ كيلو

٤ — جديده‌نك احوال اجتماعيه‌سى

اوچيوز اوتوز بر سنه‌سى نفوس قيدلرينه باقيله‌جق اولورسه جديده نفوسنك ٣٧٥٢ شخصدن عبارت اولديغى كورولور . بونلردن (٢١٩٥) ى روم و ٨٩٠ قتوليك ؛ (٣٧٠) ى پروتستان و (٢٩٧) ى ايسه اسلامدر . حالبوكه بو نفوسك بلكه ياريسى مهاجرت حسبيله

آمريقاده ومصرده بولونديغى نظر دقته النيرسه جديده‌نك نه‌قدر اهالى اعتباريله آز بريكونه مالك اولديغى تظاهر ايدر . جديده‌ده بونفوس بوشلغى پك جالب دقت بر حالده‌در . جديده، همان برسكون وتنهائئ مطلق حالنده‌در .

قصبه‌نك اسلاملرى سنى‌در . اكثرى بسيط بر تجارتله مشغول اولدقلرى كبى حيات نقطهٔ نظرندن عموميتى اعتباريله پك مرفه‌دكلدر . پك قناعتكارانه وفقيرانه‌ياشايورلر ، ده‌نيله‌بيلير . بونلر يكرمى بش خانه قدر كوچوجك بركتله حالنده‌در . حتى بونلردن زراعتى اولانلر يوق كبى‌در .

بوسببدن دولايى جديده‌يه خرستيان بر قصبه نظريله باقا بيليرز . بناءً عليه كرك روم اورتودوقس و كرك روم قاتوليك جماعتلرينك بويوك بر نفوذه مالك اولديغى پك قولاى تخمين ايده‌بيليرز .

فى الحقيقه جديده‌ده بر «مترانخانه» واردركه بورانك «متران»ى مترهپوليدى حاصبيا، راشيا، صيدا، صور منطقه‌لرينه‌ده باقار . فقط الك زياده جديده ايله حاصبياده اقامت ايدر . بو متران پاره طوپلامق اوزره آمريقاى جنوبى‌يه، برەزيلايه‌ده كيتمش ايمش . يدى كشيدن وبر كاتبدن عبارت اولان مترانخانه مجلسى اورتودقس طائفه‌سنك ايشلرينه باقيور . ويردكلرى اعلاملرى‌ده اكثرى كنديلرى تنفيذ ايديورلرمش . كليسايه تابع بر ايتام صندوغى‌ده واردر . بو قصبه‌نك محتاج معاونت اولانلرينه يا ردم ايديور . بومحتاج معاونت اولانلرده آنجق ١٠ — ١٥ كشيدن عبارت قالير . كليسانك‌ده اوقافى دخى موجوددر و آز چوق پاره‌ليدر . جديده‌ده اوچ ، درت راهب واردر . بونلرك ازدواج، عماد ، وفات ، خطبه ، سلام ، مرض زمانلرده معين تخصيصات آلديغى كبى مترانك‌ده واردات مخصوصه‌سى واردر . يالكز مترانك سنوى تقريباً بيك ايرايى بوليورمش . جديده‌روم طائفه‌سنك بر ذكور واناث مكتبى واردر . معلمين ومعلماتك اجرتى روسيه‌دن كلير . بو پاره‌يى (روس فلسطين جمعيتى) تأديه ايديورمش . بوراده‌كى طلبه وطالباتك عددى درت يوز قدردر . بالطبع طائفه‌نك‌ده بر كليساسى وبرده قصبه‌نك شرقنده كائن بر مزارلغى واردر .

روم طائفه‌سنك كنجلرنده اوقومق يازمق بيلمه‌ين بر تك شخصه تصادف اولونه‌مازمش . والحاصل بو طائفه هر خصوصاته مرجع اولمق اوزره بالطبع مترانخانه‌يى طانيمقده‌در . وينه بالطبع ايكى بيك نفوسك‌ده بوتون مقدراتى مترانخانه‌نك افكار وآماله معلق اوليور .

جديده‌ده برده قتوليك مترانخانه‌سى وار در . مركزى جديده اولوب دائرهٔ نفوذى حاصبيا، راشيا، قنيطره، مرجعيون قراسيدر . بومترانخانه‌نك أراضيسى، دكرمنلرى، املاكى ده واردركه واردات سنويه‌سى ايكى بيك ليرا قدردر . نفس جديده‌ده بر كليسا وداخلنده يالكز اوچ

راهب (خوری) واردر . بونلر موظف اولدقلری ایچون وارداتلری اورتودوقسلره نسبةً آزدر . بو طائفهٔ مسیحیه‌نك مکتبلری وسائر تشکیلاتی‌ده موجوددر وبو جوارده روم اورتودوقسلرله موازی کیتمکده‌درلر.

بو ایکی طائفه مقایسه ایدیله‌جك اولورسه قاتولیکلرك دها منور اولدقلری کورولور . السنهٔ اجنبیه بونلر آره‌سنده دها متعممدر .

پروتستانلرك دخی جدیده‌ده کلیسالری وبرده پاپاسلری موجوددر .

جدیده‌ده بو تشکیلات دینیه‌یه مالك اولان بوتون طوائف مسیحیه‌نك حالت اجتماعیه اعتباریله طبقه‌لرینه کلنجه بونلری اوچه آییره بیلیرز .

برنجی طبقه، اوچ بیك لیرادن آلتی بیك لیرایه قدر ثروته مالك اولانلریدرکه عددی بش آلتی‌یی کچمز . بری تاجر بری اووقات، قالانلری‌ده زراعدر . بونلرك یشایشلری قصبه اهالیسنه کوره یوکسکدر. هوادار وتمیزاولری واردر . اولرینك اشیاسی‌ده تمیزدر. اکثرینك طرز تفریشی ایسه اوزون ویوکسك مندرلر ، اوزرنده سجاده‌لر ، اورطه‌سنده ماصالر ، آیینه‌لر ، دولابلر ، پرده ودیوارده سجاده‌لر الخ. بو طبقه میانندن بولونانلرده حقیقةً ذوق واردر ویشامسنی بیلر .

ایکنجی طبقه‌یه کلنجه ثروتلری عینی درجه‌ده بولونمقله برابر ذوقلرینك وحالت فکریه‌لرینك هر نصلسه عدم انکشافندن دولایی کرك اوجه وکرك معیشتجه دیکر طبقه‌نك دونننده‌در . بونلرك عددی اوته‌کیلر قدردر. جدیده‌نك تجار طبقه‌سنی بومیانه ادخال ایده‌بیلیرز . اوجه صیقینتیلری قصبه حالت اجتماعیه‌سنده محسوس بر حالده ایمش .

اوچنجی طبقه ایسه مکاریلر واصنافدر . بونلردن بر قسمی دکان صاحبیدر . بر قسمی ایسه آنجق جوار عربانلریله آلیش ویریش ایتمکله امرار اوقات ایتدکلری ایچون دکانلری بارکیرلرینك صیرتی اوزرنده‌در . بو طبقه‌نك قادینلرندن یوزده او توزی ، ارککلردن ایسه همان یوزده طقسانی اوقومق یازمق بیلیر .

جدیده‌ده عائله حیاتی دیکر محلاته نسبتله بسیط بر رفاقیت ارائه ایدر . او داخلنده بربرینه ایی معامله ایتمك بوراده عموم‌یا کناره شامل بر حالدر . قادینلر یالکز او ایشلریله اوغراشیرلر . ارککلر ایسه تجارتیله اوغراشیر ، دکاننده بولونور ویاخود عربانك یاننه دوره چیقمش اولور . سرمایه‌دار طبقه‌سی ایسه اونده اوطورور . زراع کویلولر واسطه‌سیله زراعتنی یاپدیرر . اراضیلری جدیده‌نك خارجنده‌در .

بوراده پازارکونی بوتون دکانلر قاپانیر . آره‌ده زیارتلر تعاطی اولونور . کزمه‌لر ترتیب ایدرلر . نته‌کیم قصبه‌نك شمال طرفنده بر چاریك ساعت مسافه‌ده بولونان (دبین) قریه‌سنده‌کی باغچه‌لکاره کیدرلر. اوراسی یشیل بریردر ، ایچنده صولر آقار؛ ویاخود

قصبه‌نك جنوب شرقیسنده بر چاریك ساعت مسافه‌ده کائن « نبع الحمام » « عین القصیر » یشیللکلرینه کیدرلر . یاخود زماننده اطرافنده‌کی باغلقلر بر تنزه محلی اولور ؛ اوزوم وانجیر ییرلر.

جدیده‌نك اسلاملری ایسه جمعه کونی تنزهلرینی یاپارلر . اوکون دکانلرینی آچمازلر . جدیده‌ده ایچکی‌یه ابتلا یوق کبیدر . فی الواقع همان کافهٔ اهالی ایچکی استعمال ایدرسه‌ده بوراده مشروبات فکرلرنجه معقولی تجاوز ایتمه‌مشدر .

قصبه‌ده طرز تلبس دخی بر شیوهٔ مسیحیه اکتساب ایتمشدر. بورانك خرستیانلری حیفاده ویاخود بشقه یرلرده اولدیغی کبی سوقاغه اورتولو اوله‌رق چیقمازلر . بونلرك البسه‌لری دها زیاده کویلوجه‌در. وبراتکلك اوزرینه برنیمتن بر کوملك وصوکره آچیق وکوزه باطیجی رنکلر . باشده بریمنی ویا رنکلی بر اورتو... ایشته جدیده‌نك اکثر قزلری وقادینلری بو طرزده‌در .

ارککلرینه کلنجه بونلرده قیصه واکثریا سیاه‌میال بر رنکده انتاری کیرلر . انتاریلرك اوکلری بالطبع آچیق وهر ایکی طرفی اون بش سانتیمترو قدر کسیکدر . آیاقلرنده اکثریا سیاه برچوراب وبر پاپوش کورونور ویاخود قوندوره . بعضاً انتارینك آلتنده بر شالوار کوزکور وبعضاً شالوار انتاریسز کیلیر . کرك انتارینك وکرك شالوارك اوزرنده بر جاکت اکتسا ایدرلرکه بلده‌کی سیاهه یقین قوشاق وباشنده‌کی ینه سیاهه یقین اکری فس ایله بویوك ومائل پوسکول مطلقا بولونور . وبونلر عادتا رهبانیته حاضرلانمش بر هیکل حالنده قصبه‌نك هر یرنده کورونور . ثروتی بولونان طبقه‌لرك ایسه طرز اکتساسی بر آز غربلشمش صاییلیر .

جدیده قصبه‌سنده متنفذان طبقه‌لری یوق کبیدر واقعا آزچوق فساددن استفاده ایدرك تأمین ثروت ویا موقع ایدنلری وارسه‌ده دیکر قضا مرکزلرینه نسبةً هیچ حکمنده‌در . بوراده نفوذك اولماسی کیم نه دیرسه دیسون بوراده اسلاملرك ساکن اولماسندن وخرستیانلرك ایسه آز چوق طوائف مسیحیه رؤساسنك قونترولی آلتنده بولنمه‌لرندن وبوندن ماعدا سویریله‌جك فضله بر زنکینللك دخی بولونمامسندن نشأت ایتدیکی قبول اولونابیلیر .

جدیده حالت اجتماعیه‌سنی بوراده خراب ایدن شی مهاجرت مسئله‌سیدر . جدیده نفوسنده مقید اولان ایکی اوچ بیك مسیحیدن بو کون آنجق بیکی متجاوز انسان واردر ، قالانلری هپ آمریقاده‌در . آمریقایه کیدن خرستیانلرك اکثری بر دها دونمیور. مع مافیه عائله‌سنی آمریقایه آلدیرنجه‌یه قدر بورالره دائما پاره کوندروب معاونتده بولونیور. جدیده‌نك اکثر خانه‌لری آمریقادن کلن پاره‌لرله یاپیلمش صاییلیر . بر قسم مهاجرلر واردرکه پاره قازانه‌رق دونه‌ر بوراده اویاپدیرر . والنده‌کی پاره‌سنی ییمکه باشلار . پاره

بيتنجه تكرار آمريقايه كيدەر . وبردها آرتيق بورالره دونمز .

جديدەدە قوجەسز قالان ، عائله رئيسلرى بولونميان برچوق اولر وقادينلر وچوجوقلر واردر ؛ غريبدركه صوردە كورولن مناسبات غير مشروعه مرض اجتماعيسى بورادە لايذكر دەنيلەجك قدر بر هيچدر .

احتمال كه بورادە عنصرك وحدتندن وديكر عناصرك بولونمامسندن نشأت ايديور . ديكر طرفدن جديدەليلر ، بوداغ مخلوقلرى بر آزدها حياته قارشى دور بيندرلر . چاليشمغى سەورلر جديدە قيزلرينك اكثر زمانلرى ال ايشلريله ؛ دانتلا ، اورمكله فيستو ايشلەمكله ، چوراب ، قوشاق ياپمغله مشغول اولدقلرى كورولور . يوك كوملكلر ياپارلر وهپ چاليشيرلر . ودائما قونترول وتشويق آلتندە بولنمەلرى دە اونلرك موجوديتنى محافظه ايديور . باخصوص جديدە محيطى داغلق وبر آز منزوى اولمسى دە جديدەليلرى صورليلره وحتى صيداليلره بكزەتميور . بر دە بورادەكى قناعتكارلق دخى علاوه ايديليرسه ونسوى آنجق ايكى بيك غروشله كچينن كوچوك كويلو عائلەلرى بولونديغى دوشونولورسه درميان ايديلن ملاحظەلرك صحتى تبين ايدر .

٥ — لسان وادبيات

جديدەنك حالت اجتماعيەسندن بحث ايدركن بورادە ساكن خرستيانلرك آز چوق السنهٔ اجنبيه وكرندكلرندن بحث ايتمش ايدك . بو لسانلر ميانندە آمريقادن كلنلر استثنا ايديلەجك اولورسه قالانلرك فرانسزجه بيلدكلرى طبيعيدر . فقط بونلرك عددى دە پك چوق دكلدر . قصبەدە تركجه بيلن بر ليلر ايسه ايكى ، اوچ كشيدر . قالانلرى عربجه سويلر ويازارلر . معمافيه عربجەنك لسان فصيحنى دە بورادە آرامق بيهودەدر . بورادەكى بر ليلر خلق عربجەسى قونوشورلر . شيوەلرينه كلنجه بورادە ايكى نوع شيوه موجوددر . برى لبنان شيوەسيدركه اهالينك ثلثنى تشكيل ايدر . ديكر ثلثانى ايسه اكثرى حوراندن مهاجرت ايدەرك بورالره كلدكلرى ايچون بونلركدە لهجەلرى عربانه شبيهدر . جديدەدە اوزون اوزادى‌يه بر ادبيات ولسان ادبى‌دە آرامامليدر . معمافيه بو جواردە مستعمل عمومى شرقيلر وياموالار واردركه بونلر (عتابه) و (ميجانه) ناملريله معروفدر .

(عتابه) لر سرزنش شعرلرى معناسنه ايريك پارچەلردر . موضوعلرى دە عاشقانه اولور . عتابەلرك اكثريسى محاورە طرزندە دركه عاشق ومعشوقه بيننده تعاطى اولونور بر قاچنى ذكر ايدە بيليرز .

— عتابه —

يا بو زالف سواد المرجاناى

وخد البنت حب المرجاناى
يوم فراق ولفى المرجاناى
وصبحت خيال من تحت الثيابا

مالاً ترجمەسى

« اى صاچلرى سياه اولان مرجان ، بيلمليسك كه قيزك يناغى‌دە مرجان كبيدر . معشوقمك فراقى بكا پك آجى كلدى . وشيمدى البسه داخلندە بر خياله بكزەدم . »

— عتابه‌يه مقابله —

حلى لى الشايله على الكتف غرفاى
وحبى من الجهل ياولف غرفاى
قصدت عيونهم وبشيل غرفاى
عمنو ما من ماء الحيابا..

مآلاً ترجمەسى

« اوموزلرندە دستيلر طاشيانى سودم . اى سەوكيلم ! بيلسەك بنى عشق نه قدر زبون ايتدى . اللرندە دستيلر اولديغى حالدە بن دە او كوز (منبع) لرى قصد ايتدم . مكر كه او صو بر آب حيات ايمش . »

— عتابه —

يارأس دوب نوبه ودوب سوساى
وحسه بضامرى نقرات سوساى
انا لكيت ياخلق ادارى الله وسوساى
وما لقيتش رفيق على الهم جابا

ترجمەسى

« اى باشم ! سن دائما نوبتلر وسودالر كچيريورسك . وسنك ضربانكك سسى ايچمى بر قورت كبى ييوب بيتريور . بن آرتيق هركسى نازلاندير مقدن بيقدم . حتى سودادن دە بيقدم . بن نه زواللى‌يم كه دردمه براورتاق بيله بولامادم . »

ميجانەلره كلنجه بونلردە حسى پارچالردركه « ميج يابو الميج » الخ ديەرك معين بر نقراته ترفيقاً سويلنديكى ايچون بو اسمى آلمشدر . بونلردن دە بر قاچنى ايراد ايدە بيليرز :

— ميجانه —

يا ظريف الطول حبك مطرحو
غمزات عينك فى قلبى يجرحو
بتمون على خيك بسيفك تدبحو
بس العوازل ما تخشش بيننا

مآلاً ترجمه‌سی

« ای کوزه‌ل بویلو ! سنك سه وکیك یرنده‌در (لایقدر). کوزکك غمزه‌لری قلبی پاره‌لیور . سنك قارداشکه سوزك کچه‌ر . وقلیجکله اونی یارالارسك . یالکز یابانجیلر آره‌مزه کیرمسون . »

— میجانه —

شوف ظریف الطول واقف علی الشفا
والمحبه آخرتها للحفاء
وللی یوعد وعد حلو للوفاء
حلی وعدك والمقدر ربنا

مآلاً ترجمه‌سی

« داغ کنارنده دوران ظریف بویلویه باق . اونك سه وکیسی صوکره جفا ویرر بیلیرم . مع مافیه وعد ویرن، وعدینی ایفا ایتملیدر . سن‌ده وعدیکی ایفا ایت . الله تقدیرینی یاپار . »

— میجانه —

یا ظریف الطول عینی یا ظریف
لاضمك ضم الحبق بحواض ریف
وان کان یاعمری لاعندی تضیف
جوه قلبی لاعمرلك مسکنا ..

« ای بویی ظریف اولان ظریف ! ای بنم کوزم . سنی پنجره‌لر کنارنده آچان ریحانلر کبی در اغوش ایده‌یم . ای بنم حیاتم . اکر سن اومه مسافر اولمق ایسته‌مزسه‌ك قلبمده سکا بر مسکن یاپایم » .

جدیده‌ده بوکا مشابه اولمق اوزره سه‌وینج زمانلرنده ترنم ایدیلن بر چوق (عتابه)‌لری و(میجانه)‌لری واردر . بونلرك موضوعلری کوریلیورکه ظریف بویلو ، داغ ، کوزه‌للك ، صودستیلری الخ .. کبی شیلر اولدیغی ایچون حیاته آز چوق تماس ایدییور . بوراده بر حالت روحیه‌یی افاده ایتملری نقطهٔ نظرندن درکه بو شرقیلر مظهر قبول وتحسین اولیورلر .

— ٢٥ —

جدیده — صفد یولی

١ — جدیده‌ده خلاصه

جدیده‌ده قالدیغمز مدتجه همان درت بر طرفی پنجره‌لی ویا قپولی معتزل بر اوطه‌ده اقامت ایدییوردق . جدیده‌لیلرك مهمان‌نوازلغی اولمایه‌یدی بز بوراده پك صیقینتی چکه‌جکدك . مع مافیه بو واسطه ایله تخفیف مزاحم ایتدیکمزه قائل اولیوردق . صباحلین بزی آرتیق جنوب طرفنه دوغری وکتورمك اوزره، طاشلرله دولوپك دیك بر یولدن کچه‌رك بزی آلمغه کلن اوزون یول آرابه‌سی بزم ایچون پك قیمتدار بر خلاصکاره بکزه‌یوردی .

آرابه‌یه آتلادقدنصکره آرتیق جنوبه دوغرو تکرار شوسه‌یی قطع ایتمکه باشلادق . شمدی صولمزده تا اوزاقلره « حوله » یه‌قدر اوزانان دوز اووه‌نك مبدألری کورونیوردی . جدیده‌نك صوك ویاخود ایلك بنالرینی کلیسالری ، مکتبلرینی ترك ایدییوردق . نهایت هر ایکی طرفی وقتیله زرع ایدیلن تارلالرك آره‌سندن کچدك . بر مدت صوکره شوسه‌یی ترك ایده‌رك یولده تصادف ایتدیکمز بر کویك داخلنه دوغرو اوزانان قیالق ،دار وطاشلی بر کذرکاهی تعقیبه باشلامشیدق . بز ظن ایدییوردقکه بو طاشلق پك دوام ایتمیه‌جکدی . زیرا آرابه قارنجه آدیمیله ایلریلرکن ایکی آلمزله آرابه‌یه طوتونمغه مجبور اولمشیدق . یولك فنالغندن پك صارصیلیوردق. آرابه‌نك یووارلانمسی دخی احتمال داخلنده بولوندیغی ایچون حتی بر مدت یایا یورومکه مضطر قالمشیدق.

فقط کویدن کچدیکمز حالده حالاً یول عینی بوزوقلقده دوام ایدییوردی . بوراسی بی شبهه بر شوسه دکلدی ، بورایه انسان الی دکدیکنی کوستره‌جك هیچ بر أثر یوقدی . بو یول بویله‌جه بر ساعتی متجاوز بر زمان دوام ایتدی . نهایت اینیشلر باشلامشیدی .شیمدی کذرکاهمزده بویوجك قیالر ویاخود قیا انقاضی بولونیوردی . بز چار ناچار آرابه‌دن اینمکه مضطر قالمشیدق . آرابه شیمدی بوم بوش، اوزون وفنا یوللردن کچه‌رك کاه اوکمزه چیقیور وکاه اوزاقلرده قیالرك آرقه‌سندن آنجق سسنی ایشیدییوردق .نهایت اینیش بیتمشیدی .شیمدی آرتیق مرجعیون اووه‌سنده بولونیوردق. بر مدت دوز ویموشاق بر طوپراق اوزرندن کچدکدن صکره بردن بره قارشیمزه پك یکی بر کوی چیقدی بوراسی « مطله »در دیدیلر . صوردق .

— یهودی قولونیلرندن بری ..

جوابنی ویرمشلردی . بوراسی بوتون مرجعیون اووه‌سنه ناظر بر کوی ایدی . بوراده بر آزدیك وفقط کنیش وجنوبه دوغرو امتداد ایده‌ن اوزون بر یول ایله هر

ایکی طرفنده یکنسق اولر وآرقه‌سنده کوچوجك بغچه‌لر واك کریده تکرار بررصیره اولر بولونیوردی .

١٨٩٦ تاریخنده تأسیس ایدیلن بو مستعمره بارون روچیلد طرفندن یارم میلیون فرانق صرفیله و(ایشترتمت) طرفندن یاپیلان پلان دائره‌سنده وجوده کلمشیدی . بوراده ایکی یوز یتمش قولون اقامت ایدییوردی . فقط او تاریخدن بری کیمسه بارونه بورجنی اوده‌مش دکلدی . روچیلدك پاره‌لری کمال عافیتله یینمکله برابر بو بیوك یهودی جیب مالیسنك صرفیاتی پك ثمره‌سز قالمشیدی . مطله‌ده ساکن اولان یهودیلرك اویوشو قلق وتنبللکی پك جالب دقت بر حالده ایدی . باخصوص اولرك داخلی سراپا کیرلی وسینکلی ایدی . قصبه‌نك انتظام خارجیسنه نسبتله اولرك ایچی غریبدرکه پك متعفن بر حالده ایدی . مطله‌لیلردن اوقومق یازمق بیلمه‌ین بر کیمسه بولونمادیغی ایچون بوقدر لاقیدی جداً شاشیله‌جق بر حالده ایدی . حالبوکه ایقا جمعیتی بورایه‌ده اهمیت ویریور . وحتی مطله ایچون طبیب واجزاخانه‌یه وارنجه‌یه قدر مطله‌یی برشیدن محروم ایتمیوردی . حتی بوراده موجود مکتبك اوچ معلمندن هربرینه (١٠٠ -- ١٥٠) فرانق ویرییوردی . بویله اولمغله برابر غالیلهٔ شمالی‌یه تاج اولان بو کوچوك قولونی ایله جنوبی غالیله ویاخود یافا مستعمره‌لری آره‌سنده پك محسوس فرقلر کورونیوردی .

مطله‌ده بر ایکی ساعت قالدقدنصکره اوزون یولی تعقیب ایده‌رك آرابه‌مزینه جنوبه‌دوغرو یول آلیوردی . قصبه‌دن آیریلیر آیرلماز اسکی یول بوزوقلقی تکرار کوزوکدی . شیمدی ینه اووه‌نك داخلندن کیدییوردق . یول کذرکاهمزده کوچوجك منبعلر آقیور . وبعضاً یولمزده اوفاق قانالر حالنده رفاقت ایدییورلردی . برساعت قدر بویله‌جه طی مسافه ایتدکدنصکره اوزاقدن بعض سیاه چادرلر سزمکه باشلامشدق .

— خالصه‌یه‌واریورز . اوزاقدن کورون چادرلر (غوارنه) عشیرتنك اولریدر . دیدیلر . شیمدی یولمزده سیاهه میال قویولاجورده مشابه اوزون وکنیش البسه‌لر کیین عشیرت قادینلرینه راست کلیور ونظرلر مزله اونلری استفهامکارانه تدقیق ایدییوردق . بر آزصوکره کوچوك بر بحیره حالنده اطرافی سازلقله محاط یشیل برصو بیریکنتیسنك کنارینه کلدك .. خدایی‌نابت برچمن برمقدار یان طرفلرینی صارییوردی . شمدی چادرلر زیاده‌لشمشیدی . نهایت چادرلرك آره‌سندن برقاتلی فقط طولانی وواسع بر بنا کوزوکدی . بنانك اوکنده بر چوق قیصراقلر دورییوردی .. غوارنه عشیرتنك رئیسی بوراده اقامت ایدییوردی .



بر بدوی قادین قیافتی

٢ ــ غوارنه عشيرتى آره‌سنده

[١] ــ خالصه كويى ــ حوله ناحيه‌سى ١٢ كويدن متشكل وبتون اهاليسى خيمه نشين بولونان غوارنه عشيرتى اولوب بوندن ١٥٠ سنه اول رئيسلرى عيسى البراهيم ايله برابر نابلس لواسنده‌كى ام الفحم كوينډن مهاجرتله حوله حوضه‌سنى اسكان ايتمشلردى. مواصلتلرى اثناسنده بو حوالى سراپا سازلق وبطاقلق حالنده ايدى . قرق بو قدر سنه‌دنبرو غوارنه عشيرتى افرادى ابتدائى بر اصولله قوروتمه عمليا‌تنه قيوله‌رق وقابل زرع تقريباً «١٥» بيك دونم اراضى اكتساب ايليه‌رك ايشلتمكه باشلامشلردى. عشيرت رئيس ذكاى حاديله مشتهر حسين الحاج يوسف البراهيم بوندن ايكى بچق سنه اول تشكل ايدن حوله شركتنه قارشى غايت سرت بر اسان قوللانيور وديپورکه: «بيهم وسرسقلر هيچ بر وقت بو قدر جسيم وفنى عمليات زراعيه وجوده كتيره‌مزلر . بو آدملرك شركت تشكيليله امتياز استحصالنده تعقيب ايتدكلرى يكانه غايه حوله حوضه‌سنى اولديغى كبى سيونيستلره كليتلى بر مبلغ مقابلنده دور ايتمكدر . بز وطنك حياتيله وكنديمزك منافع ماديه‌مزله طوغريدن طوغرى‌يه علاقه‌دار اولان اشبو افكاره قارشو طورمق مجبوريتنده‌يز .»

عشيرت افرادى آره‌سنده تحصيل ابتدائى كلمه‌سى بيله ايشيدلمه‌مشدر . سنه‌لردنبرو معارف حصه‌سى نامنه اعانه ويرمكده اولان بو زواللیلره بر ايكى مكتب ابتدائينك كشاد ايدلمسى پك ضروريدر . زيارت ايتديكمز عشيرت رئيسنك اقامت ايلديكى خالصه كوينك آرقه‌سنده‌كى طاغك تپه‌سنده صور قضاسى مضافاتندن (حونين) قلعه‌سى يعنى شمال شرقى اوزاقلرنده وشريعه‌نك اساس منابعندن بانياس چاينك ظهور ايتديكى جبلك آرقه‌سنده بانياس قلعه‌سى دخى مشاهده اولنمقده‌در .

حوله حوضه‌سنده مرجعيون قضاسنه تابع
غوارنه عشيرتنك ساكن اولديغى ١٢ كويك محصولات سنويه‌سى

جنس محصول	كيلو ايله وزنى
بغداى	١٠٠٠٠,٠٠٠
آربه	٤٠٠٠,٠٠٠
پرنج	١٠٠٠,٠٠٠
بياض دارى	٥٠٠٠,٠٠٠
مصر داريسى	١٠٠٠٠,٠٠٠
سيسام	٢,٠٠٠
يكون	٣٠٠٠٢,٠٠٠



بوندنبشقه حوله حوضه‌سنده تخميناً ٢٠ بيك غروشلق قارپوز، قاوون وسبزه زرع اولنمقده اولديغی كبی تخميناً «٥٠٠٠» عدد قاواق آغاجی دخی بولونيور.

[٢]— **غوارنه عشيرتنك احوال اجتماعيه‌سی** — آرابه‌مز رئيسك اوی اوكنده دوردی. بز اينركن بوتون عشيرت خلقی بزی استقبال ايديوردی. صوكره عشيرت رئيسی كوروندی. بزی هر طرفی سجاده‌لرله دوشه‌لی بر اوطه‌يه كوتورديلر. فقط كيرركن بر قاچ اوطه‌دن دها مرور ايتمشيدك. بولونديغمز اوطه‌نك اوچ درت قپوسی واردی كه بر شيله قپانيوردی. پنجره‌لری جامسز ودمیرسز ايدی. بز اوطوردقدن صوكره باشلرنده بياض كفيه‌لرله قالين سياه عقاللر بولونان، اورطه‌سی وياناری آچيق عربكاری انتاريلرله بر آز اوزونجه جا كتلر (ساكو)لر كيين چيپلاق آياقلی عشيرت رئيسلری باغداش قوره‌رق بر صف ياپديلر. اوطورانلرك كافه‌سی اختيار اولانلردن ايدی. جمله‌سی صاقاللی وبعضاً اوزون صاچلی ايدی.

اوطه‌نك ديشاری‌يه ناظر بر قاپوسندن خارجی، نظر مزله تفتيش ايديوردق. بزم كلشمز اونلر ايچون بر وقعه حكمنده ايدی. آرتيق قادينلر قوشيور، ارككلر قوشيور و آتشلر ياقيوردی. بر آز صوكره، (طيق، طيق، طيق) صداسی آهنكلر ياپارق اورطه‌لغی احاطه‌يه باشلادی. شيمدی ديشاری‌ده هر شيدن اول مسافر ايچون قهوه احضار ايديليوردی. عشيرتلر آره‌سنده ايلك ايش قهوه اكرامی اولديغی ايچون بو مراسم لازمه ايله ايفا ايديليير وعشيرت افرادی بالخاصه قهوه احضارندن ذوق ياب اولديغی ايچون قابل اولديغی قدر بو مراسمی اوزاتمغه چاليشير. هر شيدن اول بوتون بنايی واطرافده‌كی چادرلری اولا سياه بر دومان استيلا ايدر. ودها صوكره آتش چيترداماغه باشلار. (محماص) نامنی ويردكاری باقيردن آغير وبويوك اوزون قوللی بر قاشيغه بكزه‌ين طاوايی آتشه قورلر، قهوه دانه‌لرينی شيمدی اوزون وانجه، ده‌ميردن بر قاشيقله قاوور دورورلر. ونهايت (مهباج) نامنی ويردكاری قالين اخشابدن معمول بر تخته هاوانده قاووروولمش قهوه‌يی دوكرلر. و آز چوق بر ديره‌ك پارچه‌سنه مشابه (يدالمهباج) ايله و آهنكدار طيق طيق. طيطيق.. صداسنی اظهار ايده‌رك قهوه‌يی دوكه‌رلر. بو اونلر ايچون هر زمانه مخصوص بر عادتدی. قهوه‌نك دوكولمسی‌ده اوزون بر مدت دوام ايتدكدن صوكره شيمدی باقر كوكوملر آتش كنارينه صيره‌لانمشيدی. دوكولن قهوه‌يی هر برنده قايناتوب ديكرينه سوزه‌رك بو شالتيور و تكرار قايناتيورلر. صوكره بر شيلر دها علاوه ايده‌رك قايناتديلر. وصوكره كوكومی برالده، بربری اوزرينه صيره‌لانمش محله قهوه‌سی قيلقلی فنجانلری ده ديكر بر الده طوته‌رق كلديلر.

وبزه قاقوله‌لی، بهارلی، آجی بر داملە قهوه صونديلر. بو ساقيلك تكرر ايتمشيدی. شيمدی

ديشاری‌ده بيمكلر پيشيريليور وغلبه‌لق زياده لشيوردی.

اوكله‌دن بر ساعت كچمشيدی كه اوطه‌نك اورطه‌سنه بر يتساق سرديلر. اوزرينی بر چارشفله اورتديلر. وبوتون صحنلری ديزديلر. بوتون حضار ياتاغك اطرافنده حلقه اولمشيدی. شيمدی اوكمزده يكرمی‌يی متجاوز صحن وطباق واردی. هپمز ألمزله ييدك. تكرار قهوه‌لر صونولدی. رئيس‌ده بر طرفدن بزه عشيرت حقنده معلومات ويريوردی.

اون ايكی قريه‌دن عبارت اولان غوارنه عشيرتی اپجه بيوكدی. بوتون عشيرت بو رئيسه تابعدی. رئيسك نفوذ وحيثيتی بی شبهه هر درلو تصورك فوقنده ايدی. عشيرتك بر امامی وهر قريه‌ده بر مختاری‌ده بولونيورمش. امام بعضا نماز قيلديريور ومختار ايسه دائما تكاليفی صيانت ايليورمش. عشيرت آره‌سنده تعدد زوجات بوتون شدتيله حكمفرما ايمش. در در زوجه‌سی اولانلر عشيرتك اوچ ربعنی تشكيل ايديورمش.

بز بوكا مشابه ايضاحاتدن پك ممنون اولميوردق. عشيرتك آره‌سنده دولاشمق واونلرك ياشايشنی رأی العين كورمك ايستيوردق.

شيمدی عشيرتك چادرلری آره‌سنده كزييوردق. بو چادر «خيمه»لر ايكی صورتله ياپيلمشيدی. بر قسمنه «عريشه» نامی ويرييورلردی. «قشق» و «بابير» تعبير ايتدكاری سازلردن معمول ايدی. يالكز اوك طرفی آچيق طولانی بر شكلده بولونيوردی. بو خيمه‌لرك سازلری هپ حوله كولينك جوارندن كتيريليوردی. خيمه‌لر داخلنده ينه سازدن بر حصير، بر قاچ دستی «جره» وصوكره يورغانمسی ويا يتاغمسی بزلر وسائره بولونيوردی.

مع مافيه بعض خيمه‌لر بويله دكلدی. اونلر قيش موسمنه مخصوص ايدی. بونلره «بيت شعر» دييورلردی. بو نوع خيمه‌لركی يوكندن اعمال ايديليوردی. مع مافيه بچملری «عريشه»لره مشابه ايدی. فقط رنكلری سياه ومقسی ايدی.

(غور)ده، منحط اراضيده اقامت ايتدكاری ايچون كنديلرينه (غوارنه) دينيلن بو حوله منطقه‌سی عشيرتلری آره‌سنده صنوف وطبقه‌لر دخی موجوددی. بوراده مرتبه اصالت بالطبع ارثی ايدی. وبو موقعی، خيمه‌لرك بو يوكلكی وياخود كوچوكلكی ايله اظهار ايديورلردی. نته كيم خيمه‌لرك بعضيلری درت حجره‌لی، بعضيلری اوچ ونهايت ايكی و بر حجره‌لی ايدی. بو حجره‌لر بر نوع امتياز صاييلديغی ايچون عائله‌سی نه‌قدر تكثر ايدرسه ايتسون بر حجره‌لی خيمه‌لره مالك اوله بيله‌جك افراد عشيرت آنجق ديكر آيری بر خيمه دها انشا ايتمكله بو احتياجنی تأمين ايده بيليرمش.

بو متعدد حجره‌لر بيننده دولاشيركن اوته‌ده بريده قيورانان چوجوقلره، مزمن مالاريادن



(حوله) كولى وجوارى

يوزلرى مورارمش قادينلره، سراپا بر سيكيردن عبارت قالمش افراده تصادف ايديوردق. اساساً بورالرى، حوله كولنك بو حواليسى سراپا صو بيريكنتيلريله مالامال اولديغى ايچون بو جوارده اسكان ايتمك حقيقةً پك بويوك بر تهلكه‌يه قاتلانمق ديمك ايدى. وبونلر متوكل ولاقيدبوكا كويا تحمل ايديورلردى.

بونلرك ايچنده اوقومق يازمق بيلن احاد درجه‌سنده اولديغى ايچون بالطبع دنيا ايله علاقه‌لرى يوق كبى ايدى. مع مافيه بو عشيرت تماميله حال بداوتده دكلدى. نيم حضرى ايدى. بويله اولديغى ايچون البسه‌لرى باخصوص قادينلرك طرز اكتساسى بر آز كويليلره بكزه‌يوردى. غوارنه عشيرتنك قادينلرى سياه بر رنكه بويانمش آمه ليقاندن معمول وكنيش بر انتارى بچمنده «غطه»لر كيرلر. بونك اوزرينه بر فراجه قبيلندن اولمق اوزره (فه‌راماليه) نامنى ويردكارى ينه عينى رنك وقماشدن بر خرقه اكتسا ايدرلر. «غطه»لرك اوزرنده بللرينه «شويحيه» ناميله رنكلى قوشاقلر صارارلر. باشلرنده ايسه «صماده» ديدكارى سياه بر باش اورتو ايله «عصابه» تسميه اولونان سياه قماشدن فقط بورمه‌لى اولمايارق آرقه‌دن اهمالكارانه باغلانان بر نوع عقال قوللانيرلر.

بونلرك يوزلرنده، دوداقلرينك كنارنده، باشلرنده، آياقلرنده، قوللرنده «دقه» ديدكارى وشملر بولونور.

بز چادرلر آره‌سنده دولاشيركن قادينلرك لاقيدانه كزيندكلرى وكاه ايكى قولنه اوزون بر ايپ كچيريلن صود ولودستيلرى آرقه‌لرنده طاشيدقلرى كوروليوردى. قادينلر خيمه‌لريله «عين الذهب» نامنده‌كى صو منبعنك آره‌سنده‌كى اوزونجه مسافه‌يى هر كون كيم بيلير قاچ دفعه بويله‌جه قطع ايدرلردى.

بو يكنسق منظره بزى آز بر زمان ظرفنده اشباع ايتمشيدى. هنوز قرون ابتدائيه حياتنى امرار ايدن بو بدويلره قارشى ايچمزده درين بر صيزى اولديغى حالده بونلردن تباعد احتياجنى حس ايديوردق. زيرا بوتون خيمه‌لردن قطره قطره سفالت، زوالليلق واضمحلال دوكوليوردى.

٣ — خالصه‌دن جاعونيه

خالصه‌دن، دهادوغروسى بو عظيم خيمه‌كاهدن آيريليركن بزى تشييع ايدن (غوارنه) رؤساسى هپ بزم آلمزى صيقيور. وفكرلرنجه اكرامده قصور ايتدكلرى ايچون نياز صفح ايديورلردى. آرابه‌مز شيمدى اسكى صارصينتلرينه دوام ايده‌رك اوته‌ده بريده بيريكن عظيم باطاقلقلر آره‌سندن كچيوردى. بز متماديا «حوله» اراضيسنده قطع مسافات ايديوردق. بورانك صوينى اوزون اوزاديه ايچمش وپك واضح

تماسلرده بولنمش اولديغمز ايچون مالاريا كوزمزك اوكنده پك قورقونج بر شكلده تجسم ايديوردى . متماديا كنين قاشه‌لرى آليوردق . اورطه‌لق چاير چاير يانيوردى . بز شيمدى تحت البحر بر انحطاطده سياحت ايتديكمز ايچون ايكى ، اوچ ساعت دوام ايده‌ن بو (غور) بزى پك بيتاب براقمشيدى . واقعا كذركاهمز پك شايان تماشا ايدى . تا اوزاقلرده يوكسك داغلرك ، جبل الشيخك ذروه‌لرى ، صوكره آشاغيده بو يوجك بر حوضه بكزه‌ين بر كول ، نامتناهى عشيرت خيمه‌لرى ، هردم يكى بر شكل آليوردى . كاه بر منبعك كنارندن كچيور ، پر اشتها ايچيلن صولره برنكاه تحسرله باقيور وبز قابل اولديغى قدر آز صوايچمكه چاليشيوردق . كاه بورانك حياتيله خيالاً قارشى قارشى‌يه كليور وبر مدت كندى كنديمزه دوشونيوردق . وبو يرلردن بر قاچ مرتبه اولسون ذهناً يوكسلمكه چاليشيوردق .

يول آقشامه دوغرو اوقدر فنالشمشيدى كه آرابه الك صوك بر غيرتله آنجق بر قاچ آديم آته بيله‌جك بر حاله كلمشيدى . بر يهودى مستعمره‌سندن (زبيد) دن كچدكدنصكره يول بر مقدار دوزه‌لير كبى اولدى . فقط تكرار يوقوشلرى طيرمانمغه باشلادق . شيمدى جاعونه مستعمرهٔ يهوديه‌سى اوزاقدن يوكسك بر داغك اتكنده كورونيوردى . قنيطره‌يه متوجه اولان بر شوسه‌دن كچدكدنصكره شيمدى جاعونه‌يه تقرب ايتمشيدك . كونش آرتيق غروب ايديوردى .

جاعونه ايلك نظرده پك لطيف كورونمشيدى . باخصوص قصبه‌نك مدخلنده اينجه بر مدت دوام ايده‌ن بادملك آره‌سندن بويله بر زمانده كچمك پك دلربا ايدى . بادملك امتدادنجه يول تماميله منتظم و كنيش بر شوسه حالنى آلمشيدى . فقط قصبه‌يه كيرمك ايچون تكرار بر داغه طيرمانمق ، يوقوشلر چيقمق ايجاب ايديوردى . حالبوكه يولده سقطلانان آرابه‌مز يوقوشى چيقاميوردى . اورطه‌لق قرارمشيدى كه بز جاعونه‌نك مدخلنده‌كى اوزون وديك شوسه‌يى ياياقطع ايديوردق . بو اقشام يورغونلغى‌ده بوتون بر كونلك صارصينتى‌يى پك تحمل شكن بر حاله القا ايديوردى . كذركاهمزده بر صيفيه‌يه مشابه اوفق بر يووايه تصادف ايتدك ، بو راسى اوتل ايدى . اوتله داخل اولديغمز زمان پك يبانجى سيمالر قارشيسنده بولونميوردق . ملبس كويى بوتون يهوديلريله تكرار ديرلمشيدى . شيمدى (شابوت) كيجه‌سنك سكونت ديندارانه‌سى ايچنده او بردرلو قاينامشا مديغمز رائحهٔ يهوديه ايله مشبوع يتاقلرده بيتاب اوزانيوردق .

٤— جاعونه

[١]— يهودى جاعونه— صفدقصبه‌سنه ناظر اولان كنعان داغنك سطح مائل شماليسنده



مبنی ویوکسك غالیله استعمار یهودی منطقه‌سنی اداره‌یه مأمور شعبه‌یی محتویدر . بوندن قرق سنه اول صفد یهودیلرندن (فریدمان) و (فانشتاین) نام ایکی یهودی طرفندن کویك بواندیغی اراضینك بر قسمی صاتون آلنه‌رق یواش یواش مستعمرلر اسکان ایدلمکه باشلاندی . فقط امور زراعیه‌ده صرف ایدلمسی لازمکلن مبالغك ندرتی یوزندن مشکلات ظهور ایتمکله اراضیٔ مذکوره رومانیادن کلن مهاجرلره بدل مقابلنده دور ایدلدی . برلین معاهده‌سنه قدر عثمانلیلره تابع ومختاریت اداره‌یه مالك اولان رومانیا حکومتی استقلال تامنی اکتساب ایتدکدن صوکره یهودیلره ظلم وتعدیلره بولنمغه باشلا‌دیغندن بونلرك بر قسمی مهاجرته قرار ویره‌رك قانادا واکثریتله فلسطین یولنی طوتمشلردی. جاعونه اسکی یرنده اراضی صاتون آلان بو مهاجرلر دخی فقر وسفالته دوچار اوله‌رق محتاج معاونت بر حاله کلدکلرندن نهایت بارون روچیلده مراجعتله کندیلرینه بر آرانس ویرلمسنی رجا ایتدیلر . بارون اسعاف مطلوبلری ضمننده (شایت) اسمنده بر مأموری جاعونه‌یه اعزام ایتدی . وبو آندن اعتباراً کوی مزروعاتیله، ابنیه‌سیله مؤسساتیله برابر بارون حسابنه ایشلدلمکه باشلاندی . جاعونه کویی حیفا ویهودیه منطقه‌لرنده‌کی زمارین ، ریشون وملبس کبی بیوك مستعمره‌لرك انتظام ومکملیتنده‌دکلدر . عبرانیجه‌سی (روشپینا) کلمه‌سندن دخی اکلاشیله‌جغی اوزره جاعونه‌نك تأسیس ایدلدیکی موقع سراپا صخور ایله مستور اولمسندن وسکانی غیرت ، تشبث وفعالیت خصوصلرنده سائر منطقه‌لرده‌کی مستعمره‌لردن بك دون بر درجه‌ده بولنمه‌لرندن ناشی اشبو کوی بر درلو اوروپا مستعمره‌لرینك دوز سوقاقلرینه دلفریب اغاجلی وتمیز اولرینه مالك اوله‌میور .

یوکسك غالیله‌ده بللی باشلی درت قولونی موجود اولوب بونلرله برابر سائر اوفاق کوی وچفتلکلرك اسملری ومساحه‌لری بر وجه آتی بیان اولنور :

یوکسك غالیله منطقه‌سنده‌کی چفتلك وکویلر جدولی

یکون	آغاجلق	منازع فیه	غیر قابل زرع	قابل زرع	اسامی
دونم	»	»	»	دونم	
٢١٨٨٥	٠	٠	١٨٦٠٤	٣٢٨١	کنعان طاغی
١٠٩٣٨	٢١٩٦	٠	٤١٩٢	٤٥٥٠	جاعونه
٦١٣	٠	٠	٣٥	٥٧٨	مجاوز
٣٨٤	٠	٠	٣٩	٣٤٥	ماهنایم
٥٣٥	٠	١٢	٩٣	٤٤٢	سمره
٣٠١٦	٠	٠	٥٨٤	٢٤٣٢	قبا (اسکی)
١٢٧٨	٠	٠	٣٩٥	٨٨٣	قبا (مفروز)
١١٤٩	١١	٠	١٣٩	٩٩٩	نجمة الصبح
٢١٨٩	٠	٠	٣٤١	١٨٤٨	وقاز
٥٤٣٧	١٢٣	٠	٢٦٠٥	٢٧٠٩	مشمار
١٢٤٥	٠	٠	٦٣٠	٦١١	تیتبه (مفروز)
١١٣٦٦	٨٠	٠	٨٧٠	١٠٤٩٦	حیاره
٨٣٢	٠	٠	٦٤	٧٦٨	ملاحه
١٦٧٣٣	١٥٠	٠	٧٥٤٤	٩٠٣٧	مطله
٧٦٦٠٠	٢٥٦٠	١٢	٣٦،١٣٥	٣٨,٩٧٣	یکون

اشبو کویلرك بر قسمی ایله طبریا منطقه‌سنده‌کی بتون یهودی مستعمره‌لری وقتیله بارون روچیلدك پاره‌سیله صاتون آلنمش اولمغله مومی الیهك آدملری طرفندن بر مدت طوغریدن طوغری‌یه اداره ایدیلیوردی . فقط بوندن ١٥ سنه اقدم بارون فنا حالده خسته‌دوشه‌رك اولومدن قورقمغه باشلامش اولمسی اوزرینه ($\mathcal{A.J.K}$) جمعیت استعماریه‌سنه مراجعت ایلیه‌رك فلسطینده‌کی مستعمره‌لرك اداره‌سی ایچون بر اتفاق عقد ایلدی . جمعیت مذکوره بارونك سرمایه‌سیله صاتون آلنان اشبو مستعمره‌لرك اداره‌سی ایچون آیروجه بر قومیسیون تشکیل ایلدی . بارونك بو صره‌لرده جمعیت استعماریهٔ مذکوره‌یه دور وفراغ ایتدیکی قولونیلر شونلردر :

جوده منطقه‌سنده وزمارین جوارنده « شویه » ، « ام جمال » و « ئه کرن » وطبریا منطقه‌سنده مجدل ، دغانه وسائر یهودی قولونیلری ویوکسك غالیله‌ده مطله کویلریدر .

یقین وقته قدر اشبو کویلره هجرت ایدن هر بر یهودی عائله‌سنه ٣٠٠ دونملك بر اراضی بلا بدل تفویض اولنور ایدی . فقط اخیراً ($\mathcal{A.J.K.}$) جمعیت موسویه‌سی هر بر مستعمردن دونم باشنه یاریم — بر فرانق قدر بر پاره استیفاسنی شرط قوشمش اولوب فقط بوکا مقابل مستعمر ٣٠ — ٥٠ سنه صوکره طوغریدن طوغری اراضی‌یه وضع ید ایتمش اولیور .

قولونیلرك حین تأسسنده مستعمرلره خانه ، مواشیٔ وآلات وادوات زراعیه ویریلیور ایدی . فقط شمدیکی حالده هر مستعمرك یاننده حیوانات وادوات زراعیه بولنمسی شرط ایدلمکده‌در . قولونیلرك نفوسی حقنده الده ایدیلان احصائیات :

١٩١٦ -نه‌سنده

		سربست يهودى	قولون
جاعونه كويى	٥٨٢	٣٦٥ +	٢١٧
زبيد	١٩٦		اكثريسى قولوندر
جسر بنات يعقوب	١١٥		اكثريسى قولوندر
مطله	٢٤٧		اكثريسى قولوندر
يكون	١١٣٥		

صفد منطقه‌سنى دائمى بر ولوله‌يه بوغان، حكومت رجالنى ايشندن چيقلماز اراضى آليم صاتيمى مسائلنده ازعاج ايدن سيونيستلرك بوراده يالكز ١١٣٥ نفوسلرى موجوددر. على العاده بر اسلام كوينده‌كى نفوسه معادل كبى بر شى. فقط بوكا مقابل موسيو اريزونك تعبيرى وجهله «عصرلردن برى مناظر طبيعيه تماشاسندن محروم قالمش اولان بوداغلمش ملتك سويملى؟ اولادى ايچون يالكز يوكسك غاليله منطقه‌سنده (٧٦٦٠٠) دونملك اراضى صاتون آلنمشدر.

مستعمره‌لرك تولدات ووفياتى بروجه زير بيان اولنور:

تولدات

	١٩١٢ — ١٩١٣	١٩١١ — ١٩١٢	١٩١٠ — ١٩١١
جاعونه	١٢	١٤	١٨
مطله	٦	٩	٩
جسر بنات يعقوب	٣	٢	٥
زبيد	٤	١	٨
يكون	٢٥	٢٦	٤٠

وفيات

	١٩١٢ — ١٩١٣	١٩١١ — ١٩١٢	١٩١٠ — ١٩١١
جاعونه	١١	٢	١٥
مطله	٣	٢	٢
جسر بنات يعقوب	١	٥	١٥
زبيد	٢	٩	٤
يكون	١٧	١٨	٣٦

ديمك اوليوركه يوكسك غاليله منطقه‌سنده يهودى مستعمرلرى ١٩١٢ — ١٣ سنه‌

سنده سكز و ١٩١١ — ١٢ سنه‌سنده ينه سكز و ١٩١٠ — ١١ سنه‌سنده يالكز آلتى كشى قزانمشدر.

ميليونلر صرف ايتمك، دنيانك اك بيوك غزته ومجموعه‌لرينى الده ايده‌رك اميد يهودينك تسعيدى حقنده مقاله‌لر يازمق، قونغره‌لر عقد ايتمك صورتيله چاليشان سيونيستلرك يوكسك غاليله‌ده الده ايتدكلرى بو حقير عددلرى قاله آليركن (C. J. K) جمعيت استعماريه‌سنك جاعونه‌ده‌كى وكيل عموميسى بولنان موسيو قالواريسكينك درميان ايتديكى شو فكرلرى تخطر ايتمه‌مك ممكن دكلدر:

موسيو قالواريسكى ديوركه: «هركسك اغزنده دولاشان يهودى حكومتنك تشكيلى نظريه‌سى مخيله‌مزدن بلكه‌ده اوزاق دكلدر. فقط مع التأسف بونى قوه‌دن فعله چيقارمق مشكلدر. چونكه نفوسمز اشبو حكومتى تشكيله غير مساعددر. شمديكى حالده بزم فلسطينده قولونى تشكيل ايتمكده‌كى يكانه غايه‌مز زراعى بر يهودى ملتنى تشكيل ايتمك؛ ارض موعودده اسانه، عنعنات دينيه ومليه‌سنه مالك دين موسوى سالكلرينى برآره‌يه طوپلامقدر. بزم اك مقدس آمالمز يالكز موسويلرك دينى كتابلرينه منحصر قالمش اولان عبرانيجه‌يى بو مساعد فلسطين محيطنده تميه وتهذيب ايتمك اولوب شمديكى حالده اشبو منطقه‌نك حاكمنه هيچ باقلماز، سيونيستلر ايچون بوكونكى كونده ياپيلاجق اك مقدس سعى يهوديلرك ماديانى احيا ايده‌رك ملتنى، ادبيات وعنعناتنى تجديد ايتمكدر.»

[٢] — **اسلام جاعونه** — بوقولونينك جهت جنوبيه‌سنده قرق خانه قدر برده (اسلام جاعونه كويى) موجوددر. بوكوى يهودى قولونيسى ايله مقايسه ايديليرسه او زمان برنجيسنده‌كى درجهٔ تمدن وانتظام دها فضله اكلاشيلير.

اساساً اسلام جاعونه طرفنه تقرب ايدر ايتمز بوتون قبالغنى تحمل ايده‌رك ديه‌جكم كه انسانى بر آخور قوقوسى قارشيلار. يرده سوپروتى، عفونت.. يهوديلرك اسلاملر ايچون ياپديرديغى ايكى قاپالى چشمه‌نك اوكى كوناكون شيلرله دولو.. بوراده بو اسلام كوينده آرتيق نه يول واردر، نه تميز بر باغچه، نه يشيل بر آغاج، نه اوقاليپتوس، نه بر شى. بوراده اسلاملر چامور اوبالرده، عفونتلى، كيرلى، پنجره‌سز وقويتو بر قولوبه‌ده خسته، بيتكين بر حالده قيورانيور. اوته‌ده تميز برأو، هوادار بر باغچه، وصوكره صحتى يرنده، صحتك قدرينى بيلن بر انسان، اوته‌ده سكز صنفلى منتظم بر مكتب ابتدائى داخلنده (١٩٥) اركك (٩٤) قيز چوجوق اك صوك فنى تدرس ايدييور. اسلام جاعونه‌ده ايسه مظلم وغيرصحى بريرده برتك خواجه آنجق بيلديكنى بر قاچ سنه‌ده اوكره‌تمكه چاليشيور.

يهودى جاعونه‌ده طرز زراعت شكل فنى‌ده اولديغى حالده، اسلاملر حالا اينكلرك آرقه‌سنده

قوشيور . كنديلرينه ديدم كه :

— بو يهوديلرى كورميور ميسكز؟ نصل چاليشيورلر، مسعود ياشيورلر، .سزده نيچون اونلر كبى چاليشوب بختيار اولمق ايسته ميورسكز ؟

اوزمان اسلام جاعونه‌لى جواب ويردى :

— بزم جنتمز وار .

بو سوزه قارشى بالطبع لسانمله برشئ سويلمك ايسته‌مدم . فقط كوزلرم بوتون بر هيجانله جواب ويرمشدى . يالكز كوزلرمدن آقان ياشك بيلمم كه اونلر فرقنده‌مى ايديلر.

٥ — جاعونه‌ده صفده

ايكى كيجه‌دنبرى جاعونه‌ده بولونيوردق . آرتيق صفده حركت ايتمك زمانى كلمشيدى . بزى صفده كوتورمك اوزره كله‌جك آرابه‌يى بكليوردق . هنوز اوكله يمكنى يمشدك كه اوتل صاحبى كولومسه‌ين سيماسيله بزى اوداسنه دعوت ايتدى:

«سزى بر آز اكلنديره‌يم . برپارچه رسملر، لوحه‌لر ، قارت پوستاللر كوستره‌يم» ديدى . بز اولا ديوارلرى سير ايديوردق . يهودى متماديا رسملره اشارت ايدييور وبزه ايضاحات ويرييوردى :

— ايشته بو (هر تسل)ك رسمى، اسكى سيونيست رئيسى .. بوده (ماقس نورداو) ك رسمى، سيونيستلرك يكى رئيسى . بوغروپ سيونيست جمعيتنك‌در . يانده يوكسكده‌كى رسم مشهور يهودى شاعرى (بياليق) ك رسمى‌در . اورته‌ده كيلر، برى يهودى هيكلترا شلر- ندن برى . ديكرى ده مشهور معمارلرندن‌در . شو طرفده‌كى صيره رسملر، يهودى مستعمره‌لرينك رسمى‌در . روشپينا ، (جاعونه) ، ميشمارايارده‌ن (Garde de jurdain) جسر بنات يعقوب ، يسود، (زبيد) . الخ

بز ديوارلرده‌كى رسملرى اكمال ايتمشدك . شيمدى قارت پوستال مجموعه‌سنى تماشا ايدييوردق . برچوق شيلر كوزمزك اوكندن كچيوردى . بوتون معابد موسويه ، بلاد موسويه ، موسوى سيمالرى، موسوى ايده آللرى ، والك باشده ترشه وبياض رنكده واورطه سنده خاتم سليمان اشارتى بولونان يهودى علامت مليه‌سى : بايراق .

او اثناده آرابه‌مز كلمشيدى بز آرابه‌يه آتلاركن بى شبهه وقتمزى غائب ايتمديكمزه قائلدك .

شيمدى آرابه ، متماديا كنعان داغنده انحنالر ياپيور . ومتصل طيرمانيوردى . موقعمز يوكسلدجه منظره كوزه للشيوردى . شيمدى اوزاقلرده جبل الشيخ ، بوتون مرج الحوله بر كولكه كبى . حوله كولى وصوكره طبريا نواحيسى اوزاقدن كوموش برحوض

حالنده طبريا كولى دها صوكره اوزاقلره قدر امتداد ايده‌ن نامحدود كوچوك، بويوك داغلر كوزوكيوردى . بر ايكى ساعت قدر قيرمزى طوپراقلر اوزرنده ديك يوقوشلرده قطع مسافه ايتدكدن صوكره آرتق كنعان داغنك جهت جنوبيه‌سنه كلمشيدك . ياواش ياواش اينيوردق . بر آز صوكره صفد قصبه‌سى كوزوكدى . وبر مدت صوكره منتظم برشوسه ايله صفدك ايلك بناسى پيشكاهندن كچيور وينه تپه‌لر آره‌سنده دونه دولاشه صفده داخل اوليوردق .

—٢٦—

صفد

١ — صفدك وضعيتى ومنظره‌سى

أسمر وبويوك قايالقلردن عبارت اولان كنعان داغنك جنوب غربى اتكنه ملاصق اوفاق برتپه واردركه سطح بحردن ارتفاعى (٨٣٨) مترو اولديغى ايچون همان درت طرفه نظارت كامله‌سى واردر . صفد قصبه‌سى ايسه بر طرفدن جبل كنعانك ذيل غربيسندن باشلايه‌رق خفيف وادى‌يه دوغرو برميل ياپدقدن صكره تكرار يوكسلير . وصفد تپه‌سنك اطرافنده داغيله‌رق كنيش بر محيط دائره حالنده بويوكسكلكك اقسام علويه‌سنى احاطه ايدر . شرق طرفندن بو تپه‌نك ملاصق اولديغى جبل كنعان دخى بولونماسه يدى الك اوزاق افقلره قدر امتداد ايده‌ن اووه‌لرك، تپه‌لرك وكوللرك وبوتون عوارض طبيعيه‌نك اورطه‌سنده صفد قصبه‌سى برآشيان معلايه بكزردى . بويله اولمقله برابر انحاى ثلاثه‌سى آچيق اولان صفدك، شمال جهتندن مرجعيون وصور قضالرى اراضيسنه وجنوبدن طبريا كولنه ، غوربيسانه ، غربدن ايسه صيره ايله (جوق) ، (زبود) (جرموق) داغلرينه ناظر بر منبر شعر ومحاسن اولديغنده شبهه ايتمه‌ملى‌در . كنعان داغى اتكلرندن صفد تپه‌سى، بوتون باغلريله ، وآغاجلريله بوتون يشيللكلريله ويكى بنالرينك الك ظريف رنكلريله ملون وصدفلى برقبه‌يه پك مشابهدر . باخصوص واديدن باشلايارق طبقه طبقه يوكسلن كنعان قسم صفديسى الك زنكين والك ذى حيات بر آنفى تياتر (Amphitheatre)ى پك اكديرر . وبو ايكى قسم هردم آووج آووج رنكلرو كوزه‌للكلر اتحاف ايده‌رك بربرلرينه توديع اسرار ايدرلر . صباحلين كونش طلوع ايدركن صدف قبه‌نك اوزرى كونا كون نقشلرله بزه‌نير . بوتون اولرك داملرندن قايارق محيطى صاران دومانلى بر ضيا طوفانى آلتنده قصبه ذى مآل بر سيماى حريرى‌يه دونر . هله



صفد

آقشاملری غروبك صاریشین، آلتون ایشیقلری کنعان اتکلرنده داغیلیرکن بوتون اولرك جاملرنده نورانور طلسملر ویا اسرار آلود افسونلر بلیرر . وبی شبهه هر ایکی صفد هرزمان ایچون شاهانه وکوزه‌لدر. باخصوص کیجه‌لین کندیسنی احاطه ایده‌ن اومکوکب قبهٔ لاجوردی نه قدر وسیع وعلوی اولور. یاز کیجه‌لرنده مهتاب بودالرینی صمدانی بر نور ایله‌ییقارکن نه‌قدر شعشعه دار ولطیف کورونورسه قیشین دخی اکتسا ایتدیکی سترهٔ بیضا ایله اوقدرسه ویملی ودلربا، جاذب وسحار بر حالده نمایان اولور .

خلاصةً دیه بیلرزکه صفد هردم بدیع بر کرسیٔ استغراقدر .اونك مستثنا بریلپازه‌یه بکزه‌ین نسیم ربیعیسی نه قدر ممتاز ایسه داغلرده اوغولدایان شدید روزکارلرنده دخی بر عظمت واحتشام واردر . صیف وشتاسی نه‌قدر کزیده ایسه ربیع وخزانی دخی اومرتبه نوار ودلربادر .

٢ — صفدك خطوط داخلیه‌سی .

[١] — **صفدك بنالری وسوقاقلری** — کرك کنعان داغی اتکنده‌وکرك اصل صفد تپه‌سنده بولونان قسملر داخل حساب اولدیغی تقدیرده‌درت بیکه قریب خانه‌یه مالك اولان وهر حالده اون ایکی بیکی متجاوز بر نفوس باریندیران صفدك، عکا لواسنك اك بیوك بر قصبه‌سی اولدیغنده شبهه ایتمه‌ملیدر .

صفدی ، وضعیت طبیعیه‌سی اساساً ایکی بیوك قسمه آیریمشدر . مع ما فیه عمران ووسعت نقطهٔ نظرندن کنعان اتکلری ایکنجی درجه‌ده قالیر . صفدك جبل کنعانده اوچ بیوك محلاسی واردر . جاعونه‌دن کلیرکن صفدك ایلك کوزوکن اولری (حارة الاکراد) ی تشکیل ایدر . وقتیله بوراسی کردلر طرفندن اسکان ایدلمش اولدیغی ایچون بواسم ویرلمشدر . ویالکز بوراده ایکیوز خانه بولونیور . بوقسمك اورطه طرفلرینه (حارة الدیابیه) واك صوك قسملرینه (حارة الجوره) نامنی ویررلر . حارة الجوره‌نك بر قسم اولری وادی‌یه‌دوشه‌ر . بو محله‌لرك بویوکلکی ایسه ایلك محله قدردر . بورالرده‌کی اولر قات‌قات بولنیور وجمله‌سنك جبهه‌لری صفد تپه‌سنه متوجه اولیور . صفد تپه‌سنك اك یوکسك برنقطه‌سنده صیلیبیون زماننـدن قالمه بر قلعه‌نك خرابه‌لری بولوندیغی ایچون بورالرده (اراضی القلعه) اسمنی ویررلر . بوقسمك اطرافنده دائراً مادار زیتونلقلر وآغاجلقلر واردر . دها صوکره (اراضی القلعه) نك جنوبنده وحارة الجوره‌یه مقابل اولمق اوزره (حارة البرج) بولونیور . وقتیله بوراده بر برج بولوندیغی ایچون کندینه بو اسم قونولمش ایمش . یوز خانه‌یی متجاوز اولان بو محله ایله برابر دیکر اوچ

محله‌یه بردن (صو اوین) دیرلر. صفدك حکومت قوناغی حدودده بولونیور . عینی زمانده قلعه قسمیله صواوین آره‌سنده بر کوپرو دخی موجوددر. دها صوکره ینه جنوب طرفنده (حارة جامع الاحمر) غربنده (حارة الوطـا) و (حارة السوق) کلیر. صفدك دکانلری صوك محله‌ده‌در . عددی ایکیوزی تجاوز ایتمز . صفدك قلعه‌یه یقین قسم غربیسنه (حارة القلعه) اسمنی ویرلرکه صفدك اك شرفلی محله‌سی بوراسی ایمش . بونلردن ماعدا (حارة الیهود) یهودی محله‌سی کلیر که بوده ایکی قسمدر . بری آشکنازلرك محله‌سی که شرق طرفده. دیکری ایسه سه‌فاردلرك محله‌سی که ، بوده غرب شمالیده کائندر . والحاصل بوتون اولر، مقطعی بر قطع ناقص اولان تپه‌نك اطرافنده بولونیور ، جمله‌سنك وجهه انشائیه‌لری‌ده بالطبع مختلف اولیور . بو اعتبارله وصیره ایله طبریه نواحیسی ، جرموق داغلری ، صور اراضیسی ونهایت کنعان ساحه‌سی صفدك عمومی منظره‌سنی تشکیل ایلمکده‌در .

بو محله‌لرك ایچنده اك معموری حارة القلعه‌در که بوراده طرز جدیدده انشا ایدلمش یوز خانه واردر . برده صفدك اوته سنده بریسنده اسکی ایکن اصلاح وطرز جدیده تقریب ایدیلان اوچ درت یوز کره میدلی خانه دها استثنا ایدیله‌جك اولورسه قالان اولرك هپ بیاض طاشدن معمول واولرینك اوستی صوالی اوله‌رق قدیم بر طرزده انشا ایدلدکاری کورولور . بو اولرك قسم اعظمی بر برینه اوقدر ملاصقدرکه صفدك بوتون مساعدهٔ موقعیه‌سنه رغماً بی ضیا وبی هوادر .

باخصوص یهودیلرك ساکن اولدقلری اولر بر رایزبه حالنده‌در . هر اوك دامی اوزرنده‌سوقاقدن کچه‌رك یورومك قابل اولابیلیور . حتی بعض اولر واردرکه طاوانلردن سوقاغه آچیلان پنجره‌اردن آنجق ، ضیا آله بیلیورلر . بناءً علیه سوقاق کنـارلرنده کورولن نا محدود ، قاره فرجه‌لر موجوددرکه بونلر یهودی اولرینك پنجره‌سنی تشکیل ایدرلر .

دیکر طرفدن حارة الجوره‌ده برر اوطه‌لی اولر داخلنده صفدك برقسم اهـالیسی اسکان ایتمکده‌در . بوراسی شبهه‌سز بر اودن زیاده هرشیئه بکزه‌ر .

اولرینك داخلنده‌ده قصبه‌ده بش اون او استثنا ایدیله‌جك اولورسه نه مفروشات نه انتظام نه‌ده تمیزلك برشی آراماملیدر . بو اعتبارله صفد قصبه‌سی پك کریلرده قالمشدر .

صفدك دکانلری ایسه غایت أليم بر منظره ارائه ایدر. جمله‌سی راطب وکیرلی طوپراق حالنده‌در . همان همان عمومنك قاپاقلری یاندن آچیلیر واخشابدر . جمله‌سی معروف شرق قالایجی دکانلرینی اکدیررلر .

صفدك اولری اکثریا بر رقاتایدر . ایکی قاتلی اولانلری مستثنا قبیلندندر . یکی یاپیلان بنالر باخصوص اجنبیلر طرفندن انشا ایدیلان فرانسز وانکلیز خسته‌خانه‌لری ایله برقاچ مکتب بناسی جداً ظریفدر . بعض یکی اولرده نظر دقته آلنیرسه صفدك بوتون کوزه‌



لدکی آنجق بوندن عبارت قالیر .

دیکر طرفدن صفد آز چوق اسکی بر قصبه اولدیغندن ماضیدن قالمه‌تك توك بنالری بولونیور . نته‌کیم صفد حکومت قوناغی دها صوکره (جامع الیونس)، (جامع الاحمر) (جامع السویقه)، (جامع الجوقداری)، (جامع غارسیدنا یعقوب)، (جامع خفاجه)، (زاویة الصدر) نامليرنی طاشیان جوامع ومساجد بنالریله یهودیلرك اون اون بش حاوراسنی وبونلردن ماعدا بر ایکی حمامی دها حساب ایدرسه‌ك صفدك بنالری حقنده بر فکر اجمالی الده ایدلمش اولور.

قصبه‌نك سوقاقلرینه کلنجه صفدده بللی باشلی بر جاده اولمق اوزره قلعه‌نك بر قاچ دقیقه آلت طرفنده‌وبوتون تپه‌یی مدوراً قطع ایده‌ن یکانه شوسه‌سنی، (طریق الغزاوی)‌ی ذکر ایده‌بیلیرز . برده (طریق المیدان) نامنده‌کی شوسه واردر . بوده کنعان داغندن کچه‌رك جاعونه‌یه قدر کیدر . باشلیجه یوللری بونلردر .

ایکنجی درجه‌ده (جامع الاحمره) موصل (طریق جامع الاحمر) واردرکه بویول تعقیب ایدیلیرسه طبریایه قدر کیدیلیر . وادینك داخلنده‌کی (طریق عین الحمره) ایسه قصبه‌نك بر آز اوزاغنده کائن (جب یوسف)‌ه ایصال ایدر .

قصبه‌نك دیکر یوللری ایسه اکثریا طریق الغزاوی‌یه موازی‌در. بونلردن ماعداسی ایسه بعضاً بوکا عمود بعضاً منحنی یوللردرکه غایتله فنادر . صفدك بوتون بو کوچوك یوللرینك اکثری طاشله دوشه‌لی بولنمقله برابر صعب المروردر . بو یوللرك بویوك جاده‌لردن مدخللری غایتله تهلکه‌لیدر. یول اوزرنده بر قاچ کوچوك ودار باصاماق کورور سکزکه کوچوجك اولرك طاش مردبونلرینه بکزه یورلر . بونلر یولدر . ویاخود یوللرك مدخللریدر. بو باصاماقلردن اینرکن اولردن صیزان پیس صولره وآقینتی‌لره تحمل ایتمك واکثریا بورونکزی قاپاته‌رق کچمك مجبوریتنده بولونورسکز. بو اعتبارله صفدك اکثر یوللرندن کچمك ایجه بر مهارته متوقفدر .

[٢] — **صو وتنزه محللری** — صفدك صویی قصبه‌نك شرقنده وبر چاریك ساعت اوزاغنده کائن (عین الرومانه) (وعین اللبویه) نامنده‌کی ایکی کوزدن کلیر. هر ایکی منبعك صویی قپالی بر محلده برلشدکدن صوکره تیمور بورولر ایچنده قلعه‌نك جنوب شرقیسنده بولونان ایکنجی خزینه‌یه کلیر. اورادن بوتون مملکته تقسیم ایدیلیر . بوللرده یکرمی قدر طلومبه واردرکه اهالی بورادن صودولدور . بعض مبانی عمومیه ورسمیه‌ده معابدده‌تك توك شعبه‌لری بولونمقده‌در . مع مافیه موصلقلرده اوکله‌دن صوکره صو بولونماز . وبو صو، آنجق ایچمك ایچون قوللانیلیر . بوندن ماعدا هر اوده اکثریا بر صهریج واردرکه یاغمور صولریله

دولدیریلیر وبو صهریجلرك صویی او ایشلرنده قوللانیلیر .

برده مملکت خارجنده (عین العافیه)، (عین الحاصل)، (عین الزرقاء) نامنده‌کی کوزلر واردرکه جوارنده بولونانلر کاه بو صودن ایچرلر . وبعضاً بوستانلری بونلرله صولارلر .

قصبه‌ده یکرمی اوتوز قدر قویو دخی موجود ایسه‌ده صولری طاتلی دکلدر .

***

صفدلیلر هر آقشام قصبه‌نك شمالنده کائن فرانسز وانکلیز خسته‌خانه‌لری جوارنده‌کی (غزاوی) محلنه کیدرلر . بو راسی آز چوق وسیع بر کذرکاه، بر میدان قیلنلندر. هرنه قدر نه یشیللك، ونه‌ده بر منبع یوقسه‌ده بورانك منظره‌سی حقیقةً پك کوزه‌لدر .

جنوب جهتنده وحکومت قوناغنك الت طرفنده (رجوم) دینیله یرده چیقارلر. بورادن بوتون طبریا ساحه‌لری تماشا ایدیلیر. اساساً بورادن دوز کیدلمك شرطیله طبریا کولنه‌ده آنجق ایکی بچق ساعت مسافه‌ده ظرفنده واریلیور .

ینه تنزه مقصدیله صفدلیلر قلعه‌یه چیقارلر . بوراسی هوادار بر خرابه حالنده‌در .وقتیله قلعه‌نك اطرافنده خندقلر وبرجلر دخی وار ایمش . فقط (١٢٥٠) تاریخنده‌کی زلزله ایله بوتون قلعه‌نك اقسامی خراب اولمش ایدی . حتی شمدی‌یه قدر آثار ماضیه‌یه تصادف اولونیور . جنوب وشرق طرفلری بالاخره زیتونلق اتخاذ ایدلمشدر . بوراده اینجیر واوزوم باغلری‌ده بولونیور .

صفدلیلر بوبغچه‌لره وباغلره کیدوب بعضاً تنزهده بولونورلر. باخصوص ایلك بهارده جوارده بولونان (عین الوحوش)، (عین الزیتون)، (بیریا) محللرینه کیدرلر ویاخود کنعان داغنه چیقارلر.

٣ — صفدك احوال عمومیه‌سی

[١] — **صفد قضاسی** — صفد قضاسی عکا سنجاغنك منتهای شمال شرقیسنده کائن وشمالاً مرجعیون جنوباً طبریه شرقاً قنیطره، غرباً عکا وصور قضالریله محدوددر. اراضیسی معلومات عمومیه قسمنده بر تفصیل بیان ایدلدیکی وجهله عارضه‌لی وطاغلرله بونلرك آره‌سنده‌کی وادیلردن عبارت اولدیغی حالده اکثر طرفلری اشجار ایله مستور ومنبت ومحصولداردر.

قضا داخلنده بحیرة الحیط اسمنده بر کول موجود اولوب درونده بر قاچ نوع بالق صید اولنور .وادی القرن ،شریعه، وادی المطاحن نهرلری دخی قضا داخلنده جریان وااراضی‌یی اسقاواروایلر .

طاپو دائره‌سنده‌کی قیوده کوره قضاده اوچ درلو اراضی موجود اولوب تفصیلی شو وجهله‌در: اراضیٔ امیریه ۲۳۰۰۰ و اراضیٔ موقوفه ۳۲۵۰ و اراضیٔ موات ۲۳۷۵۰ که جمعاً (۵۰۰۰۰) دونمدن عبارتدر. بونلردن اراضیٔ امیریه ایله اراضیٔ موقوفه قابل فلاحت وزراعت اولوب اراضیٔ موات ایسه زراعتدن، سکاندن خالی بر حالده بولنمقده‌در.

اهالی ذکور واناث (۲۲۷۴۷) یسی اسلام و ۲۰۳۷ قتولیك و ۶۰۷۹ ی یهودی و ۱۰۱۹ ی مارونی و ۳۳۰ ی روم و ۲۲ یسی پروتستان واوچی لاتین اولمق اوزره (۳۲۲۳۷) نفوسدن عبارتدر. دیکر بر تخمین رسمی‌یه کوره قضانك مساحه‌سی ۷۵۰ کیلومترو مربعه قریبدر. کورو شدیکمز منور کنجلرك تخمیننه کوره (رسماً تحقیقی قابل اوله‌مدی) صفد قضاسی سکانك تقریباً یوزده اونی آمریقای شمالی وجنوبی‌یه هجرت ایده‌رك اورالرده معیشتلرینی تأمین ایلمکده‌در.

[۲] — **صفد قصبه‌سی** — قضا مرکزی صفد قصبه‌سیدر. عکانك ۴۵ کیلومترو شرقنده ومرکز ولایتك ۱۳۵ کیلومترو جنوب شرقیسنده وشفا عمر وناحیه مرکزینك ۳۵ کیلومترو شمال شرقیسنده واقع وشریعه‌نك ۱۵ کیلومتر غربنده کائندر. سطح بحردن ۸۳۸ مترو مرتفع بر جبل اوزنده مبنی واطرافی باغ وباغچه‌لر وزیتونلقلرله محاط اولمقله هواسی لطیف وجیددر. غالیله‌نك اك یوکسك موقعی صفد قصبه‌سی اولوب تپه اوزرنده خراب قلعه‌دن کورونن منظره غایت لطیفدر: جهت غربیه‌ده (۱۱۱۴) متره ارتفاعنده‌کی زبود وبتون فلسطین قطعه‌سنك اك یوکسك طاغی اولان جبل جرموق (۱۱۹۹ م.) بولنمقده واوزاقلرده وادی الطواحین مشاهده اولنمقده‌در. جنوب طرفلرنده طابور وجنوب غربیده کارمل طاغلری نظر دقتی جلب ایتدیکی کبی جهت شرقیهٔ جنوبیه‌ده طبریه کولیله برابر جهت شرقیه‌سنده‌کی سلاسل جبال وشرقده جولان وحوران داغلری مشهوددر.

قصبه اهالیسی ذکور واناث ۷۰۷۷ یسی اسلام و ۵۲۵۶ یسی یهودی و ۳۸۲ یسی قتولیك و ۱۵ ی روم و ۲۲ پروتستان و ۳ ی لاتین اولمق اوزره (۱۲۷۵۵) اولوب سنوی تولدات ووفیاتی بر وجه زیر بیان اولنور:

تولدات

	۱۳۲۵ سنه‌سی	۱۳۲۷ سنه‌سی	۳۲۹ سنه‌سی	۱۳۳۱ سنه‌سی	یکون
اسلام	۹۹	۱۰۰	۸۵	۳۰۸	۵۹۲
یهودی	۱۴۷	۱۸	۴۸	۳۳	۲۴۶
خریستیان	۲	۰	۷	۶	۱۵
یکون عمومی					۸۵۳

وفيات

اسلام	٤٩	٤١	٦٤	١٣٠	٢٨٤
يهودی	٣٦	٨	٤٢	١٢	٩٨
خريستيان	٠	٢	٩	٠	١١
يكون عمومی					٣٩٣

[٣]— **تاريخچه** — صفد ويا تعبير قديمله صافهت قصبه‌سی تورات شريفده مذكور ومشهور اولان محللردن ويهوديلرجه مقدس اولان درت شهردن بری اولوب غار يعقوب ناميله مشهور بر بيت الحزن واردركه موسويلر بوكا پك بيوك قدسيت اسناد ايدرلر .

قصبه ميلادك ١٨١٩ و١٨٣٧ تاريخلرنده شدتلی بر زلزله‌يه معروض قالوب ايكنجيسنده اهاليسندن (٥٠٠٠) كشی تلف واثاری حالا موجود اولان قلعه‌سی خراب اولمشدر . قصبه‌يك اسكی اولوب خيلی زمان اهل صليبك ضبطنده قالمش اولا صلاح الدين ايوبی و ١٢٦٦ تاريخ ميلاديسنده مصرده اجرای حكومت ايدن مماليك بحريه‌نك دردنجيسی اولان بيبرس (ملك الضاهر) طرفندن استخلاص اولنمشدر . شريعه نهرينك حوله ايله طبريا آره‌سنده‌كی (جسر بنات يعقوب) ناميله مشهور اولان كوپری‌يی ، حضرت يعقوب عليه السلامك نهرين بيننده‌كی رجعتنه دائر تورات شريفده مندرج اولان فقره‌يی اساس اتخاذ ايدوب بعضلری نبی مشاراليهك مذكور كوپريدن مرور ايلمش اولديغنی ادعا ايدرلرسه‌ده كرك بو كوپرينك كركسه او جوارده‌كی جسيم خانك اون دردنجی عصر ميلادی آثارندن اولديغنی بعض مؤرخلر دلائل مقنعه ايله اثبات ايليورلر . ١٣٢٦ سنهٔ هجريه سنه مخصوص اوله‌رق قلمه آلنان بيروت سالنامه‌سنك ٣٥٤ نجی صحيفه‌سنده‌كی فقرهٔ آتيه‌يی درج ايتمك مناسبدر :

نابلسه بش وجنين قضاسی مركزينه ايكی بچق ساعت مسافه‌ده بولنان عرابه قريه‌سی قربنده (دوقان) نام قديمله تورات شريفده مذكور واليوم (حفيره) ناميله معارف اولان موقعده بر قيو موجوددر . (بئر يوسف عليه السلام) دينيلير . نابلس قصبه‌سی جوارنده دخی بويله بر قيو موجوددر . صفدده دخی (جب يوسف عليه السلام) ناميله بر قيو موجود اولوب مقدما اوزرينه قبه ياپدرلمش وبو قائممقاملقدن كوندريلن رسمی سالنامه‌نك صفد قضاسنه عائد قسمنه علاوه ايدلمشدر . آنجق حضرت يعقوب عليه السلامك ارض كنعاندن بولنان نابلسده ومملكتك منتهای شرقيسنده بر حزن خانه‌لری موجود واولاد كرامندن اكثريسنك نابلس جوارنده مدفون اولمسنه وحضرت يوسف عليه السلامك مصردن كوندردكلری كوملكلرينك نبی مشار اليهه محل وصولی اولان

ارتاح قریه‌سی نابلس مضافاتندن طول کرم قصبه‌سی جوارنده وقیونك موقعی دخی حزن‌خانه جهتنده وقصبه‌یه یکرمی اوتوز دقیقه مسافه‌ده واو وقتده موجود اولان وشمدی شام جاده‌سی دینلان طریق عام کنارنده بولنمسنه نظراً نبی مشار الیهك محل اقامتی نابلس ومذکور قیونك (بئر یوسف علیه السلام) اولمسی احتماله قریب ووقعه‌نك صورت جریانی دخی بونی مؤید کورونیور .

***

صفددن اوچ ساعت مسافه‌ده کائن (مایرون) کویی احتوا ایتدیکی بر چوق یهودی عالملرینك مزارلریله یهودیلر نظرنده پك عالی موقع احراز ایتمشدر . تلموده دخی ذکری کچن اشبو میرون قریه‌سی یهودیلرجه اك زیاده تقدیس ایدیلن مواقعدن معدود اولوب بوراده ایری طاشلردن انشا اولنمش جنوب دیوارندن بشقه بر شی قالمیان سیناغوغ خرابه‌سی موجوددر . اشبو دیوارك بر قپوسی وبرده اوچ متره طولنده یکپاره طاشدن یاپلمش تملی موجوددر . معبدك یاننده علمای موسویه‌دن (رابه‌ن یوحنان صاندلار) ومزارلغك ایچنده تورات شریفك تفسیرینی قلمه آلان (شمعون بن یوحای)ك مزارلری موجوددر. بر آز اشاغیده (رابه‌ن هیلله‌ل) ایله ٣٦ شاکردك مزارلری قبالر ایچنده اویلمش یدی قبه‌لی بر اوطه‌ده بولنمقده‌در . بوتون بو اولمش عالملرله برابر یاتان یوزلرجه اولولر، برنجی عصر میلادی رجالندندر . یهودیلر هر سنه ٣٠ نیسان افرنجیده میرون مزارلغنده طوپلا‌نه‌رق بر طرفدن آه وفغان ایدرلر . دیکر طرفدن مخصوص یاقیلان مواد دهنیه شعاعاتی آلتنده شمعوننك قلمه آلدیغی تفسیری تلاوت ایدرلر .

[٤] — امور بلدیه — صفد قصبه‌سنك بلدیه وارداتی وسطی اوله‌رق بیك لیرایی تجاوز ایتمکده اولدیغی حالده شیمدی‌یه قدر بو دائره طرفندن حتی یوز لیرالق بر شی یاپلمامشدر . بودجه قانونی موجبنجه بلدیه مأمورلرینه ویریله‌جك معاشات وارداتك خمسنی تجاوز ایتمامسی ایجاب ایدرکن سائر قصبه‌لرله برابر صفد بلدیه مامورلرینه وارداتك همان همان نصفی معاش نامی آلتنده توزیع اولنمقده‌در . الیوم قائمقامك دلالتیله بلدیه‌جه بر کوپری انشا ایدلمکده‌در. ایلروده وارداتك مساعده‌سی نسبتنده قصبه‌ده بر ملت باغچه‌سی ویانی باشنده بر اوتل وبر غازینونك انشاسی همان‌همان مقرر بولنمشدر . ٨٣٨ متره ارتفاعنده بولنمقده اولان صفد قصبه‌سنك اعماره اولان قابلیتی پك زیاده‌در . تپه‌سنی اسکی وخراب بر قلعه اشغال ایتمکده اولان تلك اطراف اربعه‌سنه انشا ایدلمش وفقط همان همان بتون قصبه سفیل ، حفظ الصحه قواعدینه تماميله مغایر قلبه‌لردن تشکل ایتمشدر . صفدك بویله کریده قالمسنه سبب یوق دکلدر . نفوسنك بر قسم مهمنی اشغال ایدن یهودیلر ١٦ نجی

عصر میلادیده پولونیای روسیدن هجرتله صرف بو مقدس شهرده اولمك غایه‌سیله بو شهری اسکان ایتمشلردی واوقت موسویلره مخصوص بیوك بر مکتب انشا ایده‌رك بوندن برچوق علمای موسویه نشأت ایتمشدی . حضرت مسیحك بورایه نزول ایده‌جکنه اعتقاد ایتملری اوزرینه قصبه‌یی طولدیران بو تنبل یهودیلر وطن اصلیلرینی صرف دینی واخروی برغایه ایله ترك ایتدکلری ایچون پك‌ده حیاتك اذواقیله علاقه‌دار کبی کورونمیورلر . بر قسم جزئیسی تجار ومتباقیسی اوروپادن کلن اعانه‌لرله کچنن سیناغوغ مداوملرندن مرکبدر .

[٥] — **امور معارف** — مرکز قضا ایله برابر بتون ملحقاتده (١٠) رسمی و(۲۲) غیر رسمی مکتب موجوددر . نفس صفد قصبه‌سنده بری انا مکتبی اولمق اوزره ذکور ایچون اوچ واناث ایچون بر ابتدائی مکتبی بولنمقده‌در . برنجی ذکور ابتدائیسنك موجودی یوزاللی وایکنجینك ۷۰ طلبه‌در . انا مکتبنه ٦٠ چوجق دوام ایتمکده‌در . یقینده ایکی‌یه تفریق ایدیله‌جك اولان اناث ابتدائیسنده (١٥٠) طالبه مقیددر . بوندن بشقه رسمی اوله‌رق سعسع ، ترشیحه ، حسینیه ، فرعم ، جش ، دیشوم نام کویلرده بر ابتدائیه مکتبی تأسیس اولنمش ایسه‌ده معلملر صدره شفا ویره‌جك اقتدارده دکلدر . اساساً بتون صفد اسلاملری معارفه قارشو پك بیکانه داورانیورلر . ملل غیر مسلمه مع التأسف سائر یرلرده اولدیغی کبی دها زیاده مترقی واویانیقدر .

بالاده عرض ایدیلن غیر رسمی (۲۲) مکتب ابتدائیدن ۱۳ ی دول محاربه‌یه منسوبیتلری ویاخود رخصتسز اولملری حسبیله مسدوداولوب متباقیسی الیانس و .... جمعیتلریله اوستریالیلر وآلمانلر طرفندن اداره ایدلمکده‌در . اشبو مکتبلره الیوم ٤٨٠ ذکور و٤٠۲ اناث دوام ایتمکده‌در . مداومینك اکثریت عظیمه‌سی موسوی ملتنه منسوبدر .

[٦] — **احوال زراعیه** — قضانك بالعموم اراضیسی بالاده عرض ایدلدیکی وجهله عارضه‌لی وطاغلرله بونلرك آره‌سنده‌کی وادیلردن عبارت اولدیغی حالده اکثر طرفلری اشجار ایله مستور ومنبتدر . محصولات سنویهٔ وسطیه‌سی بر وجه زیر بیان اولنور :

جنس محصول	سنه‌ده زرع اولنان (دونم)	آلنان محصول (کیله حسابیله)
بغدای	٥٠،٠٠٠	۲٠٠،٠٠٠
آرپه	٦٠،٠٠٠	٤٨٠،٠٠٠
بیاض داری	٥،٠٠٠	١٥،٠٠٠



جب يوسف عليه السلام



بقله	٥٠٠	٣،٥٠٠
مرجك	٧،٠٠٠	١٧،٠٠٠
نخود	١٢،٥٠٠	٢٠٠،٠٠٠
بورجاق	٦،٠٠٠	١٢،٠٠٠
يكون	١٤١،٠٠٠	٩١٧،٥٠٠

اشبو محصولات زراعيه‌دن باشقه صفد قضاسنده (١٥٠٠٠) عدد زيتون آغاجيله (٢٢١٨) دونملك باغ موجود اولوب اولكيسی ٧٥،٠٠٠ قيه زيتون ياغی وايكنجيسی ٥٠٠٠٠ كيلو شراب و ١٨٠٠٠ كيلو راقی حاصل ايتمكده‌در . بتون صفد قضاسنده (٨٢٠٠) كچی وقيون موجوددر .

٤ — صفدك احوال اجتماعيه‌سی

[١] — **حيات اجتماعيه** — صفدده صوك ايستاتستيقلره نظراً اون ايكی بيك نفوس ياشيور . بونك نصفی مسلمدر . نصف ديگرينك يوزده سكسان بشی يعنی تقريباً بش بيكی يهودی ومتباقيسی ايسه قتوليك ، مارونی ، ولاتين‌در .

صفد خرستيانلرينك نصفی آمريقايه مهاجرت ايده‌رك اوراده توطن ايتديكی ايچون شمديكی حالده پك آز مسيحی واردر . مع مافيه موجود اولانلری‌ده بوتون صفدليلره نسبتله منوردر . منتظم مكتبلرده تحصيل ايتمش وحياتك قدرينی اوكرنمشدر . قسم اعظمی متوسط بر ثروته مالك وتجارتله مشغولدر .

صفدك اسلاملرينه كلنجه اكثريسی تجارتله واصنافلق ايله كچنيرلر . مع مافيه پك دون بر سويهٔ عرفانلری واردر . ايچلرنده يكرمی بش قدر جامع ائمه وخطباسی ايله حكومت مأموريتنده بولونمش اون اون بش مأمور ويكيدن مكتبدن نشأت ايتمش ويا مكتبده هنوز تحصيلده بولونان يكرمی بش قدر كنجدن بشقه متباقی قالان قسم اعظم اهالی جهالت كثيفه ايچنده‌در . ايچلرنده اوقويوب يازانلر پك محدود بولونديغی كبی توركجه‌يه واقف اولانلری مفقوددر .

قصبه‌ده نقده قارشی بويوك بر مجلوبيت بولونديغی ايچون ايكيشر اوچر بيك ليرالق نقدی بولونان يكرمی اوتوز كشی قدر واردر . بونلرك بو نسبتده‌ده اراضيسی واملاكی دها موجوددر . فقط بالطبع صفدليلرده اكثريت عظيمه فقر وضرورت ايچنده‌در . هله (حارة الجوره) ده اوطورانلر پك شايان ترحم بر حالده‌درلر .

صفدليلردن بش آلتی كشی واردركه اوينه دقت ايدر . تفريش ايدر ويشامسنی بيلير . ديگرلری ايسه آز چوق بر بدوی حياتی كچيريرلر . صفد بر طرفدن يوكسك بر تپه‌اوزرنده

بولوندیغی واوكا موصل اولان طریقلر دخی صعب المرور اولمغله برابر دیكر طرفدن وسائط نقلیه‌جه پك فقیر بولوندیغی ایچون بالطبع خارجله اولان مناسباتی محدود اولمق یوزندن سویهٔ اجتماعیه‌جه پك دون بر حالده قالمشدر . صفدلیلرده دین خصوصنده پك عظیم بر تمسك موجوددر . صفدك جامعلری اكثریا لباب دولودر . اكثر اولرك دیوارلرینی آیات كریمه واحادیث شریفه دولدورر .

بویله اولمغله برابر سیل حزوشان موسویه قارشی بر بلدهٔ اسلامیه حالنده قالامامشدر . صفدده اسلاملرك عائله حیاتی پك كریلرده بولونیور . بالخاصه اسلام قادینلرینك تحصیل اعتباریله هیچ بر قیمت عائله‌ویه‌لری یوق ایمش . هله یوللرده اسلام قادینلری پك محترز كورونورلر . باشلرینه كچیردكلری صاری وسیاه چیزكیلی ویا سراپا سیاه چارشفلرك اوجنی بر اللریله طوتار وبر تك كوزلرینی قاپاپاراق یورورلر . یولده بر ارككه تصادف ایدر ایتمز اكثریا یوزینی دیواره دوغرو چویرر ودورور . اركك كچمه‌سنی بكلرلر . اوندن صوكره یوللرینه دوام ایدرلر .

صفدده زنكین طبقه‌نك اكثری تجار اولمق حیثیتله پك محسوس نفوذ واستبداد ارائه ایتدكاری كورولمز . مع مافیه بوراده نفوذ بعض غریب شكللره استحاله ایتمشدر . نته‌كیم نفوذ بعض مأموریتلر واعضالقلره بولنه‌رق قولایجه تزیید ثروت ایتمك ویاخود كندیلرینی آكلار ومقتدر كوستره‌رك حكومته ویا بلدیه‌یه عائد بعض دینلرینی بلا تحصیل براقمق كبی شكلارده كوزه كورلمش . هر حالده دیكر یرلرده‌كی نفوذه نسبتله صفده حیزلی بر نظرله باقیله بیلیر .

قصبه‌نك زنكین طبقه‌سندن ماعداسی مكاره‌جی ، اودونجی ، عمله حالنده چالیشیرلر . ودائما فقیر بولونورلر . بونلر پك قناعتكار وحتی اینجه مسالمتكار بر طرزده یشارلر .

صفد قصبه‌سنده تجارتك قسم اعظمی ایسه یهودیلرك النده‌در . فقط صفد یهودیلرینی اقسامه آییرمق وسرمایه دادلری وایش كوج صاحبلرینی راهبلردن تفریق ایتمك لازمدر . ایش كوج صاحبلرندن اكثریسی فعال وغیوردرلر . قازانمانك یولنی هر یرده اولدیغی كبی بوراده بویوك موفقیتله بیلمشلردر .

مع مافیه یهودیلرك طائفهٔ رهبانیه‌سی پك فجیع بر حالده‌در . صفد قصبه‌سنك طبریه ، قدس ، حبرون كبی یهودیلر عندنده بر موقع قدسیسی واردر . مسیحك‌ده بالنهایه صفدده ظهور ایده‌جكنه قائل اولورلر . بونك ایچوندركه مواقع مختلفه‌دن یهودیلر بالخاصه مهاجرت ایده‌رك بوراده اولمكه كلیرلر . بناءً علیه یشامق ایچون دكل اولمك ایچون كلن بیكارجه قادین ، اركك اختیار یهودی صفدك اك كیرلی بر طبقه‌سنی تشكیل ایدرلر . اوزون صاچ وصقاللریله قطعیاً ییقانمیان سیمالرینك كیرلیلكی البسه‌لرینك كیرلیلكی ، یاغلی یاقالرینك ، قوللرینك منظره‌سی ، باشلرنده‌كی سالدیده قوجه‌مان سیاه



شابقه‌لرك حالی واوشابقه‌لر آلتنده آرقه‌دن کوزوکن کیرلی ، یاغلی تاقیه‌لرك منظره‌سی پك ألیمدر . بونلر اللرنده بر تورات ویا بر تلمود سوقاق باشلرنده ویا اولرینك قاپولرنده، یاصاماقلرنده هر یرنده اوطورور ، اوقورلر ؛ اللرینی ییقامازلر. اولرینی نه تمیزلرلر. ونه‌ده تمیزلتیرلر . سوپروتی‌یه‌ عفونته اهمیت ویرمزلر . بونلرك اولرندن ، محله‌لرندن نچیلدیکی زمان دویولان قوقویه تحمل انسانیتك فوقنده بر قوته احتیاج کوسترر. یمك‌یین اوزرلرینه سیلرلر .اوستلری هردرلو حشراتك مرکز طبیعیسیدر .وبی شبهه‌بوتون بو دوشوکلکك معناسی زهددر، تقوادر.بو اعتبارله‌صفد یهودیلرك نظرنده خرستیانلرك (خالکیدیکیا)ده‌کی (آینه‌روز)مناستری کبی‌در .مستقبلك نورانیت‌یهودیه‌سنی‌اداره ایله موظف«آشیقا»جیلیر بوراسنی وبوتون دوشوکلکی کوردکلری حالده تماشات ایدییورلر .زیرا بونلرده بر کثافت‌در، وبوده حین حاجتده یهودی ایستاتستیقلرینه ضم ایدیله بیله‌جك بر عدددر . مع ما فیه بونلره آووج آووج لیرالر داغیتیورلر. هله پاره‌نك داغیلدیغی کونلر صفدك شمال وشمال غربی جهتی پك شایان تماشا منظره ارائه ایدر . اوزون زلفلی ، طاقیه‌لی ، بویوك‌شابقه‌لی کوچوجك یهودی چوجوقلری اختیار قادینلر ، هله یهودی راهبلری اورطه‌لغی دولدورورکن صفدك بو ساحه‌سی بی شبهه اك صریح بر مستعمرهٔ عبرانیه‌یه دونر .

[۲]—**اعتبادات اجتماعیه** — صفدده بالخاصه مسلم اهالی بیننده‌تك توك بعض خصوصیاته تصادف اولونور. نته‌کیم ازدواج مسائلنده صفدده جالب دقت فرقلر کورولور . بوراده اولنه‌جك ارککك باباسی اوندن آیرلمسی معتاد دکلدر .

یهودیلرك سه‌فاردلر قسمنده ایسه‌طرفینك ، بر سنه زوجك ، بر سنه‌ده‌زوجه‌نك ابوینی أونده اسکان ایتمسی اکثریا شرط قوشولور . برده اولنه‌جك ایکی یهودی‌ده مساوی درجه‌ده مهر تعیین ایدر . وبونلری بر لشدیره‌رك زوج کندیسنه سرمایه اتخاذ ایدرمش وبو صورتله حیاتنی تنظیم ایدرمش.

اسلاملر صفدده پك کنج یاشده اولندکلری وعینی زمانده هر نه‌یه مالك ایسه اونی مهر اولمق اوزره زوجه‌سی طرفنه ویردکلری ایچون حیاتده‌کی فقر وضرورتلری بو صورتله‌ده تزاید ایدر .

صفدده مهر مؤجله اوقدر اهمیت ویرمزلر . حتی اك بیوك عائله‌ده بیله مهر مؤجل بشیوز غروشی تجاوز ایتمدیکی حالده مهر معجل بش بیك غروشه قدر چیقار .

صفدده‌ده ارکك تزوج ایده‌جکی قیزی بالطبع کوره‌مز . بنا علیه عائله‌سی قیزی بکندکدن صوکره ارکك قیزه اون ، اون ایکی قات البیسه آله‌رق کوندریر . بوکا صفدده (بدلة الطلبه) نامنی ویررلر . بونی متعاقب خطبه ایله نکاح کیجه‌لین اجرا ایدیلیر .

صفدده بونك مراسمی پك بسیط کچەر . ار ککلر دعوت ایدیلیر . قادینلر اصلا بولونماز. شکرلمه داغیتیلەرق نکاح کیجەلین عقد ایدیلیر . واوزمان مهر معینی دخی ویریرلر. بر مدت کچر. بالطبع ایام معینەده بعض هدیەلر دخی ارسال ایدلدکدن صوکره (زفه) دینیلن مراسم ترتیب اولونور. یعنی الك اوکده چالغیلر چالدیغی حالده ار ککلر کووه‌کی‌یی آلوب دیکر بر أوه کوتورورلر . واوراده (صمده) یاپارلر . یعنی ارککی سوسلرلر . واقشامه یقین بر زمانه قدر کزدیریرلر . صوکره کلینك بولوندیغی اوه اقشام نمازندن صوکره کوتورورلر . ایرتەسی کونی (صباحیه) نامیله هدیەلر ویریر . صفدده (بدلة) مراسمی ایچون لا اقل اوتوز قرق، وصمده ایچون (٤٠) (٥٠) لیرا مصرف ایدرلرمش .

صفدده تعدد زوجات آزدر . ومملکتده اولیلر ایچنده ربع درجەده‌در . صفدده بر دەوفات زمانلرنده خصوصی حاللره تصادف اولونور. صفدده ثلثان اهالی شافعی اولدیغی ایچون اولولرینی آچیق بر تابوت ایچنده کوتورورلر. ویالکز بر چارشفله اولویی اورترلر. تابوتك قاپاغی بولونماز. و بر قسمی میتی تابوتله برابر دفن ایدرلر. مزارلرك اوزرنده شاهده مقامنده صندوق بیچمنده طاش طبقه بولونور. قادینلرك بوراده‌ده اسملرینی مزاره یازمق معتاد دکلدر . دفندن اوچ کونه قدر هر کون صباحلین کونشدن اول بوتون آشنالرینك مصحفلرینی آلەرق مزار باشنه کلملری واوراده قرآن اوقوملری صفدك جملهٔ اعتیاداتندندر .

صفدده صنایع نفیسەنك اثرینه تصادف ایدلمز . هله چالغینك قادینلرك یانه کیرمسی قطعیاً جائز دکلدر . بو اعتبارله قصبه بر عمای مطلق ایچنده‌در.

خاتمه قبیلندن اولمق اوزره یهودی قادینلرینك بر عادتندن بحث ایده‌جکم. صیجاغه کیره‌ن قادینلر (غرف) تعبیر ایدیلن یاپراقلرله شدتلی دوکوشدکدن صکره وجودلرینه صودوکوب چیقارلرمش. بو طرز نظافت صفد یهودیلری ایچون فکرمجه الك موافق بر رمز (سنبول) در .

— ۲۷ —

صفد — طبریا یولی

صفددن بر آن اول آیرلمق ایستیوردم . زیرا بوراده فضله بر مدت قالدقجه صفدك یك نظرده بوتون روحلری جذب ایده‌ن کوزەللکنی اونوتمق ایستیەجکدم . نظرمده صفد بی شبهه دوقونلمغه تحمل ایتمیان رنکین بر کلەبك حالنی آلمشیدی . اوتەسنی بریسنی صوروب آراشدیرمق ایشمه کلمه‌یوردی . باخصوص بو کون دییورلردی‌که :

« بیلسه‌کز تیفوسدن قوله‌رادن نه انسانلر ئولدی . اساساً خسته‌لق بورادن اکسیك

اولماز . هله مالاریا صفدك اك طبیعی بر خسته‌لغیدر . نصل خسته‌لق اولماسون . بوتون پیس صولر وسائره قصبه‌نك شمال‌غربیسنده بر محله دوكولیور . «كرم‌غنوم‌طه» و «كرم‌القاضی» بر یاطاقلق حالنده‌در . قصبه‌نك بوتون چورچوپی اورایه آتیلیور .»

دها دوام ایده‌جكلردی . بن بلا اختیار سوزی‌ده كیشدیرمك ایستیوردم .

— صفد ایشلنسه ، غالیله‌نك بی نظیر بر تاج مرصعی اولوردی .

دیدم .. خیال حقیقتی بر مقدار اورتمشیدی .

بر مدت صوكره بزی طبریایه ایصال ایده‌جك آرابه‌نك سسنی‌دونجه قورقولی رؤیادن اویانمش قدرسه ویندم . پنجره‌دن باقدم شیمدی صفد كونشك شعله‌دار ضیالری آلتنده پیریل ، پیریل پارلیوردی اچیمدن :

— كوزه‌ل صفدسنی نه قدر خیرپالامق ایستیورلر ؟

دییوردم . بر آز صوكره آرابه‌یه آتلادق . و بر قاچ دقیقه‌یی متعاقب آرتیق كنعان داغنه طیرمانمغه باشلادق . شیمدی كوزمزك او كنده صفدذی حیات بر قرص عمرانی آكدیریوردی ، یارم ساعت صوكره یوقوشلر بیتدی . بز متمادیاً یهودیلرك آووجلرله لیرالر ویره‌رك سراپا صاتون آلدقلری بو مقدس قیا كتله‌لری آره‌سندن كچیوردق . بر آز صوكره اینیشلر باشلامشیدی . آرتیق طبریا كولنه موصل اولان یول ومنحط اولان بوتون اراضی كورونیوردی . آرابه‌مز بر قوش سرعتیله قیرمزی طوپراق دوشه‌لی شوسه‌دن آشاغی‌یه دوغرو قاییوردی . پك آز بر زمان ظرفنده تكرار جاعونه‌یه عودت ایتمشیدك .

جاعونه‌نك اوزون بولواردن كچدكدنصكره اولا شرقه وصوكره جنوبه دوغرو قطع مسافاته باشلادق . رهكذارمزده نه بر كوی نه بشقه بر اثر حیات واردی .

هر طرف عمومی بر بوشلق ایچنده‌ایدی . هر ایكی یانمزده غیرمزروع و بوش ، نامحدود بر ارض‌دن ، باشمزك اوزرنده وولقانلر یاغدیران بر كونشدن بشقه بر شی یوقدی .

بز متمادیاً اینیوردق . بر ایكی ساعت صوكره درجهٔ حرارت او قدر ترفع ایتدی‌كه آرتیق پك شدید وحما آلود بر ده كیزده چالقانیور كبی ایدك . بوتون رهكذارمزده بر یشیل فدانه ، بر كولكه‌یه تصادف محالدی . یالكز آرقه‌مزده نا متناهی داغلر واوكمزده كیتدكجه‌یو یوین ، توضح ایده‌ن یشیل بر كول .

وكویا طبریه كولی اوزاقدن بر سراب حالنده بزه تسلی وعد ایدییوردی . نهایت طبریا كولنه پك یاقلاشمشیدق . تكرار اوزون بر اینیش قطع ایتدكدنصكره طبریا كولنك سمت شمالیسنده كائن ایتالیان قولونیسندن كچدك . شیمدی المجدل (*Magdala*) • دوغرو یول آلیوردق . صول طرفده واوزاقدن « كفر ناحوم » ودها صوكره «بیت صیدا» قصبه‌لری اینجه بر خیال حالنده سچیلیور كبی ایدی .



یهودی قیافتی



نهایت ینه اوزون تارلالردن وصو منبعلرندن مرور ایتدکدنصکره حضرت مریمك مسقط رأسی اولان قصبهٔ تاریخیه یه کلدك . شمدی بو راسی پك فقیر، اسمر وسیاه بر کوی حالنده ایدی .

بو راسنی قطع ایتدکدنصکره آرتیق طبریانك ساحل غربیسندن کیدیوردق . طبریا کولنك قیزغین آتشلری آلتنده قایناپان صولری بوتون محیطی‌ده قایناتیوردی .

بر ایکی منحنی دها یاپدقدن وبر پارچه کوچوك بر یوقوشدن کچدکدنصکره اوزاقدن سیاه بر بلده کوزوکمشیدی . بوراسی طبریا ایدی .

طبریا بزه پك اسرار انکیز کورونمشیدی . بوتون اولرك سیاه طاشلری آره‌سنده‌کی بیاض چیزکیلریله پك غریب بر منظره عرض ایدیوردی . پك آز بر مدت ظرفنده قصبه‌نك ینه سیاه طاشله دوشه‌لی کوچوك میداننده توقف ایلدك . اوتلك مواجهه‌سنده بولونیوردق . اوتله داخل اولورکن بوراسنی‌ده ینه عینی صورتده بولمشیدق . هر حالده طبریا بزه شیمدی پك سیاه کورونمشیدی . وبن بو بلدهٔ سیاهك هوای تاریخی نوش ایدرکن نظرلرمز، غالیله‌نك بو مرکز ماضیسنه بر طیف سرزنش اطاره ایدیوردی .

— ٢٨ —

طبریا

١ — طبریانك وضعیتی ومنظره‌سی

طبریا کولنك ساحل غربیسی ایله (جبل اللوزات)ك جانب شرقیسی آره‌سنده شمالدن جنوبه دوغرو اوزانان طبریانك سیاه بازالت طاشلرندن یاپیلمش قاره بنالریله، سطح بحردن ایکی یوز سکز مترو قدر منحط بولونان سیاه محیطیله پك صیقینتیلی وبر آزده بوغوق بر قصبه اولدیغنده شبهه ایتمه‌ملیدر . مع ما فیه قصبه‌نك اشغال ایتدیکی محل ایله اصل داغ اتکی آره‌سنده وغرب جهتنده (ارض العریض) تسمیه اولونان اوزون تارلالر بولونماسه‌یدی وشرق طرفی ایسه بوتون کول امتدادنجه قارشی یاقایه قدر بر آز کشاده اولماسه‌یدی طبریا بی شبهه تحت الارض کنیش بر مغاره‌یه بکزه‌تیله بیلیردی . حالبوکه هر ایکی طرفده بولونان ماوی کول ایله یشیل تارلالرك اعاده ایتدکلری بدیع منظره لرله طبریا قصبه‌سنك بر مقدار کوزللشدیکنه قائل اولمق اقتضا ایدر .

قصبه‌نك شمال طرفنده (عین ابو عیشه) تسمیه اولونان صو منبعنك آرقه‌سنده (ارض المقاطع و(وادی العمیس) نامنده‌کی تارلالر ونهایت (المجدل) قریه‌سی جنوب طرفنده ایسه (ارض الحداب) دها صوکره قاپلیجه‌لر واك صوکره (شیخ شهاب) (وام الملاحه)



طبریا قصبه‌سنك منظرهٔ عمومیه‌سی



اراضیسی بولونیور. غربده‌کی جبل اللوزات دخی صیره‌ایله (جبل القعقیه)(وجبل المناره)ناملرینی آله‌رق متمادیاً جنوبه دوغرو بر خفیف داغ سلسله‌سی تشکیل ایدرکن طبریا ونواحیسی کول امتدادنجه طبیعی بر سور حالنده احاطه ایدلمش اولیور .

قصبه‌نك کول کنارندن ارض العریضه قدر عرضی « ٤٠٠ » وشمالدن جنوبه قدر اولان طولی « ٦٠٠ -- ٧٠٠ » مترو اولدیغنه باقیلیرسه طبریا آز چوق بر مستطیله بکزه‌ر .

مع مافیه بو مستطیلك شمالدن باشلایه‌رق جنوبه دوغرو اوزانان ایکی ضلعی برلشه‌رك خفیف بر خط منحنی تشکیل ایتدیکی‌ده نظر دقته آلنیرسه طبریایی فرانسزجه بویوك بر (D) حرفنه تشبیه ایتمك دها مناسب اولور .

٢ — طبریانك خطوط داخلیه‌سی

[١] — **قصبه‌نك بنالری وسوقاقلری** — طبریا قصبه‌سی وقتیله شمالدن باشلایه‌رق غربه ونهایت جنوبه دوغرو امتداد ایده‌ن بر سور ایله محاط ایدی. بو سورك طولی بر کیلومترو‌یه یقین ایدی . سورك امتدادنجه ساحلده اوچ، شمال طرفده بر وغرب طرفده دخی « ١١٢٤ » تاریخندن قالمه « سرایة الصفدیه » نامنده‌کی اسکی بر حکومت قوناغی جوارنده درت وغربده وجنوبده بش که جمعاً اون ایکی قلعه‌سی « برج »ی دخی واردی .

اوته‌دن بری سور خارجی منطقه‌سنده بنالر انشاسی ممنوع بولوندیغی ایچون طبریا قصبه‌سی سور داخلنده صیقیشوب قالمشدی. مع مافیه بیك اوچیوزیکرمی درت تاریخندن صوکره مذکور اراضی‌ده بنالر یاپیلمغه باشلاندیغی حالده آنجق اونبش خانه انشا ایدلمشدرکه حال حاضره قدر طبریانك همان عموم بنالری سور داخلنده بولونیور دیمکدر .

طبریانك اولری حتی قالدیرملری دخی هپ سیاه بازالت طاشندن یاپیلمقده‌در . قصبه‌نك بر ساعت اوزاغنده « مقاطع » یعنی طاش اوجاقلری واردرکه طبریانك بوتون طاشلری بورالردن تدارك ایدلمکده‌در .

طبریاده بنالرك یاریسندن فضله‌سی بر قاتلی اولمغله برابر قالانلری ایکی ویاخود اوچ قاتلیدر . فقط بالعموم اولر بربرینه صیقیشمشدر . بعضاً مستثنا اولر آره‌سنی بسیط بر دیوار ویا بر چیت آییرر .

بنالرك طرز انشاسی دخی بر برینك عینی دینیله بیلیر. جمله‌سی مربع ویا مستطیل الشکل بر ر منشور ه، متوازی المستطیلاته مشابهدر. ایچلرنده کره‌میدلی اولمق اوزره یاپیلانلری پك آزدر. جمله‌سنك داملری یا صیوالی ویاخود طوپراقلی‌در وبر سیلندر ایله هردم تسویه ایدلمکده‌در.

اولرك دیوارلری هپ طاشدندر . وطاشلرك آره‌سی شطرنجواری بیاض کیره‌جلی صیوالرله منتظماً تخطیط ایدلدیکی ایچون اوزاقدن منظره‌سی پك غریب کوزه کورونور .بوتون

اولر دیوار و پنجره‌دن عبارت اولدیغی ایچون اولرك یکنسقلغی پك جالب دقت اولور . پنجره‌لرك اوستی اخشاب قاپاقلرله اورتولمشدر . اکثرنده نه جام ونه‌ده تیمور چوبوقلری دخی بولونماز . دیکر طرفدن قصبه‌نك قطعیاً پلانی اولمدیغی ایچون بوتون اولر بر برینه قاریشمشدر . طبریانك اولرنده‌کی قاریشیقلق وانتظامسزلق هیچ بر یرده بولونماز . باخصوص آنجق برر ویا ایکیشر اوطه‌دن عبارت اولر یاننده بعضاً ایکی قاتلی اولانلری دخی بولونورکه بو عدم انتظام بوس بتون منظره‌یی چیرکینلاشدیریر .

طبریا ساحه‌سی پك طار اولدیغی حالده بونك داخلنده بیکی متجاوز خانه‌نك ناصل صیقیشدیغنه بی شبهه تعجب اولونور .

طبریالیلر قصبه‌یی ایکی بویوك محله‌یه آییررلر . شمالده بولونان قسمه (حارة الشمالیه) جنوبده کنه ایسه (حارة القبلیه) نامنی ویررلر . بو ایکی محله‌نك آره‌سنده قصبه‌یی عرضانی قطع ایدن یکانه بر مستقیم طریق موجوددر . قصبه‌نك دیکر یوللرینی احاطه قابل دکلدر . او قدر بر برینه کرفت اولدیغی کبی اکثریا چیقماز سوقاقلرله‌ده مالامالدر . بناءً علیه طبریانك بالخاصه قسم جنوبیسنده‌کی سوقاقلرنده بر یبانجی پك چابوق غائب اولور .

طبریانك کوچوجك دکانلری ، قارمه قاریشیق چارشوسی هپ بوراده‌در . طبریاده یوزی متجاوز دکان بولوندیغی حالده بونلری ده‌یك نظرده احاطه قابل اولاماز .

قصبه داخلنده‌کی اسکی حکومت قوناغنك ایکی ثلثی حال حاضرده خراب بر حالده‌در . ثلث متباقیسی ١٢٩٦ تاریخنده بر مقدار تعمیر ایدیله‌رك حکومت بناسی اتخاذ ایدلمشدر . حال حاضرده ایسه حکومت اجنبیلردن آلنان بر مؤسسه‌یه نقل ایدلدیکی ایچون بوراسی ژاندرمه نفراتنه وبعض محبوسینه تخصیص ایدلمشدر .

طبریاده اسکیدن قالمه ایکی جامع واردر . بری حارة الشمالیه‌ده (جامع الفوقانی) درکه ١١٥٦ تاریخنده عرب الزیادنه طرفندن انشا ایدلمشدر . دیکری ایسه (جامع الجسر) درکه جنوب محله‌سنده و کول کناروندە‌در ١٢٨٠ تاریخنده یکیدن ترمیم اولنمشدر . ایکیسی‌ده اچیقدر .

بونلردن ما عدا طبریاده ایکی اسلام مکتبی، مختلف طوائف مسیحیه‌یه مخصوص اوچ درت مکتب، آلتی یدی موسوی مکتب بناسی دخی واردر . بوندن بشقه اوچ کلیسا واون قدر سیناغوغ موجوددر .

[٢]— **طبریانك صولی وقاپلیجه‌لری** — طبریا کولنك صویی طاتلی بولوندیغی ایچون کولك صوینی بوتون طبریالیلر بویوك بر لذتله ایچرلر . عین زمانده هردرلو ایشلرنده دخی بو صویی استعمال ایدرلر . بونك ایچوندرکه کول کنارینه دائما اللرنده صودستیلری،



قادینلرك وچوجوقلرك، صوكره‌ده سقالرك قوشدقلری كورولور . هر نه قدر طبریانك بوتون آقینتیلری بورایه دوكولمز ایسه‌ده كثیرلی صولرك وسائره‌نك بورایه جریان ایتدیكنده شبهه یوقدر .

بناءً علیه اوزاق مسافه‌لردن شریعه وادیلرندن باشلایه‌رق هر درلو كیرلیلكلره معروض قالان اردن نهری اولا حوله كولنی ودها صوكره بوتون غوری قطع ایده‌رك اساساً كیرلنمش بولوندیغی ایچون طبریالیلرك نصل ایكرنمیه‌رك بویوك بر لذتله بو صویی ایچدكارینه شاشیلیر . كول ایچنده یقانان انواع مخلوقات وایچنده یشایان هر درلو عضویات دخی دوشونولورسه دیزانته‌ری وسائر امراض مستولیه وسائره‌یه نه‌دن طبریالیلرك دائما معروض قالدقلری اكلاشیلیر .

مع ما فیه طبریاده ایچله‌جك صو بوسبتون مفقود دكلدر . نته‌كیم شمال طرفنده بولونان (عین ابو عیشه) صویی حقیقةً پك نفیسدر . محلی طبیبنك افاده‌سنه نظراً بو صوده وجوده نافع بعض كوكرت ، سولفات وسائر مركبات دخی بولوندیغنه باقیلیرسه آیریجه برمزیتی بولوندیغی آكلاشیلیر . بونلردن ما عدا قصبه‌ده برتك صهریج واردركه اوده (جامع الفوقانی)ده بولونیورمش . طبریاده قیشین آز یغمور یاغدیغی ایچون قصبه‌ده صو احتیاجی پك كندینی كوستریور .

*
* *

طبریا قاپلیجه‌لرینه كلنجه بونلرده طبریانك جنوب طرفنده وقصبه‌دن یكرمی دقیقه اوزاغنده بولونیور. یومی اورایه آرابه‌لر ایشلر . واستحمام ایتمك ایسته‌ینلری ویاخود تنزه آرزوسنده بولونانلری كوتوروب كتیرر. مع ما فیه اكثر اهالی صباحلری یایا اوله‌رق ده كیدوب كله بیلیورلر . هله ایلك بهارده بویول پك نظرربا بر حال آلدیغی ایچون اكثریا صرف تنزه ایچون ده بورالره چیقارلر وحتی بورالردن داغلره‌ده طیرمانیرلارمش .

طبریا قاپلیجه‌لری اوچ قبه آلتنده جمع ایدلمشدر . بونك برنجیسی ۱۱۵۶ تاریخنده جامع الفوقانی‌یی انشا ایدن حاج یوسف الزیادنی طرفندن ایكنجیسی ایسه ۱۲۱۴ تاریخنده جزار پاشا واوچنجی ایسه ۱۲۵۱ تاریخنده مصرلی ابراهیم پاشا طرفندن انشا ایدلمشدر .

فقط او كونلردن بری بو قبه‌لر وبو حماملر پك آز تعدیلاته مظهر اولدیغی ایچون حال حاضرده داخلنده استحمام ایچون ایجه مزاحمه قاتلانمق مجبوریتی اولیور . داخلی پك كیرلی در ، مظلم در. حالبوكه بو حماملری مدنی بر طرزه افراغ ایتمك پك قولایلقله اولابیلیر . باخصوص تركیبات كیمیویه‌سی اعتباریله‌ده فوائد عدیده‌سی بولوندیغی دوشونیله جك اولورسه بو حماملره جزئی بر درجه‌ده عطف ایدیله‌جك اهمیتك نه لزوملی اولدیغی تقدیر ایدیلیر .

۳ — طبریانك احوال عمومیه‌سی

[۱] — **طبریا قضاسی** — شمالاً صفد ، شرقاً سوریه ولایتی ملحقاتندن عجلون ، جنوباً سلط ، غرباً جنین وناصره قضالریله محاطدر .

مساحهٔ سطحیه‌سی ظن اولندیغنه كوره ۳۲۰،۰۰۰ دونمدن عبارت اولوب بونك ۲۰۳،۰۰۰ دونمی اسلاملره و ۱۱٤،۰۰۰ دونمی یهودیلره و ۳۰۰۰ دونمی خریستیانلره عائددر . اراضیٔ مذكوره‌نك یوزده آلتمشی قابل زرع ویوزده قرقی قوراق اراضیدن عبارتدر . غیر قابل زرع اراضیدن (٥,٥۰۰) دونمی اورمانلقدر .

قضا اهالیسی ذكور و اناث ۹٥٥۸ ی اسلام ٤۲۲ یسی خریستیان و ٤۲۱۰ ی موسوی اولمق اوزره (۱٤۷۸۸) نفوسدن عبارتدر . قضا داخلنده (۲۷) قریه ونفوسی (٥٦۳) راده‌سنده عشائر موجود اولوب بو بدویلرك اك مشهوری جبل الطور جوارنده‌كی عرب صبیح در .

عموم قضانك سنوی تولدات ووفیاتی بر وجه زیر عرض اولنور :

تولدات

	۱۳۲٥ سنه‌سنده	۱۳۲۷ سنه‌سنده	۱۳۲۹ سنه‌سنده	۲۳۳۱سنه‌سنده	یكون
اسلام	٤٤	٤۱	۸۰	۱۱٥	۳۸۰
خریستیان	٤	٤	۱۲	۱	۲۱
موسوی	۸۳	٤۰	۲۳	۳۲	۱۷۸
یكون عمومی	۱۳۱	٥۸	۱۱٥	۱٤۸	٤۸۹

وفیات

	۱۳۲٥ سنه‌سنده	۱۳۲۷ سنه‌سنده	۱۳۲۹سنه‌سنده	۱۳۳۱سنه‌سنده	یكون
اسلام	٦۲	۲٦	۷۸	٦۸	۲۳٤
خریستیان	۳	۱	۹	۱	۱٤
یهودی	۳۷	۲۱	۱٦	۸	۸۲
یكون عمومی	۷۲	٤۸	۱۰۳	۷۷	۳۳۰

اشبو ایكی جدولك مطالعه‌سندن آكلاشیله‌جغی وجهله نفوسده‌كی تزاید مقداری حس ایدیله‌میه‌جك درجه‌ده آزدر . نیم مدنی اوله‌رق یاشایان اهالیٔ محلیه‌نك نفوسنده اوفاق بر تزاید محسوس ایسه‌ده خیمه نشین بر صورتده امرار حیات ایتمكده اولان عربانك

جهالتنه فقر وضرورتك انضماميله پك سفلی اوله‌رق امرار حیات ایتمكده‌درلر. بو قبیل عربانك قسم اعظمی نهب وغارته آلیشیق اولملرندن دولایی اثنای غارتده واقع اولان مقاومتده یكدیكرینی تلف ایتمكده و بو یوزدن نفوسك عددی تناقص ایلمكده‌در. بو قبیل عربانك اسكانلری لابددر.

[٢]— **احوال طبیعیه** — قضا داخلنده متسلسل بر نامله معروف طاغلر یوقدر. اقلیم نقطهٔ نظرندن قضا شفا وغور جهتلرینه كوره دكیشیر. شفا جهتی معتدل ومواسم اربعه حكمنی اجرا ایدر. غور جهتی ایسه سطح بحردن ٢٣٠ متره منحط بولندیغی جهتله یاز موسمنده شدتله حرارت اجرای حكم ایدر.

شفا جهتنده درجهٔ حرارتك اعظمی حدی ٣٨ (حزیران وتموز آیلرنده) وحد اصغری ٤،٢ (كانون ثانیده). غور جهتلرنده حد اعظمی (٤٤،٤) — حزیران وتموزده — وحد اصغری ٧،٢ درجه‌در (كانون ثانیده).

حرارت وسطیه — شفاده ایلك بهارده ١٩،٢ یازین ٢٧،٣ وصوك بهارده ٢٦،٣٥ وقیشین ١٣،٤ درجه‌در،

غور جهتنده ایسه ایلك بهارده ٢٢،٢؛ یاز صوكنده (٣٠،٣)؛ صوك بهارده ٢٩،٣٦ وموسم شتاده ١٦،٤ درجه‌در.

داخل قضاده طبریا كولی ایله شریعه وعدسیه نهرلری ووادی السلامه ووادی السمك چایلری موجوددر. اشبو نهرلر طبریا كولنه انصباب ایتمكده‌در. بونلردن عدسیه نهری حورانده اوفاق بر كولدن نبعان ایده‌رك عجلونده (الحمه) نام معدن صوینه قاریشدقدنصكره شریعه نهرینه انصباب ایدر. بو ایكی نهر دائمی اولوب یازین قورومازلر.

روزكارلر. — طبریا قضاسنده ایلك بهار موسمنده غربی وشمالی ویاز موسمنده شدتله غربی وصوك بهارده شدتله شرقی وقیشین دخی سرت بر صورتده شرقی ایله غرب وجنوب روزكارلری اسمكده‌در. نفس طبریاده صوك بهارده وقیشین پك شدتلی بر صورتده هبوب ایدن شرق روزكاری كولده فورتنه احداث ایتمكده اولدیغندن ناشی بر چوق قایقلرك باتمسنه سببیت ویرییور.

١٣٢٥ سنه‌سنده حجاز تیموریولنه و ١٣٢٨ سنه‌سنده اهالیدن ابراهیم سماكه عائد استمبوطلرك وعساكر بحریه‌دن بر نفرك غرقنه بو روزكارلر سببیت ویردیكی كبی ١٣٢٩ سنه‌سی شباطنك اون بشنجی جمعه ایرتسی كونی طیار فتحی وصادق بكلر معاونت ملیه طیاره‌سیله كولك جهت شرقیه‌سنده واقع (سمره) قریه‌سنه كلدكلرنده اوكون هبوبی تصادف ایدن پك شدتلی شرق روزكاری جریاننه معروض قاله‌رق باش‌اشاغی بر وضعیتده

دوشدیلر. طیاره پارچه پارچه اولدیغی كبی محترم فداكارلرده شهید اولدی.

یاغمورلر. — قضای مذكورده الك زیاده یاغمورلر تشرین ثانی ابتدالرنده باشلایه‌رق نیسانك اورته‌سنده نهایت بولور. مذكور قضایه تابع بر قریهٔ موسویه‌ده طوتیلان بر ایستاتستیقه كوره ١٣٢٩ سنه‌سنده (٣٨٣) میلیمتره و ١٣٣٠ سنه‌سنده (٤٣٧) میلیمتره و ١٣٣١ سنه‌سنده (٣٦٩) میلیمتره یاغمور یاغدیغی كورولمشدر. قضای مذكورده قارك شمدی‌یه قدر نزول ایتدیكنی هیچ كیمسه تخطر ایتامكده‌در.

[٣]— **طبریا قصبه‌سی وتاریخچه‌سی** — ٣٢،٤٧ عرض شمالی ایله ٣٣،١٢ طول شرقیده واقع اولان قضا مركزی كولك ساحل شرقیسنده وسطح بحردن ٢٠٨ متره منحط بر محلده مبنیدر. نفوس موجوده‌سی ذكور واناث ٥٧٣٣ اولوب بونك ١٨٤٤ ی اسلام و ٣٤٣ ی خریستیان و ٣٠٢٨ ی یهودیدر. قصباده ١٠ حاوره‌یه مالك اولان یهودیلرك بر قسم مهمی لهستان مهاجرلرندن اولوب واسطهٔ تعیشلری تجارت واوروپادن كلن صدقه‌لردر.

*

* *

حضرت عیسانك بر حیات اولدیغی وغالیله منطقه‌سنك زنكینلك حالنده بولوندیغی اثناده یهودیلر حاكم مشهوری بیوك هرود روما ایمپراطوری (تیبر) ك شرفنه اوله‌رق (تیبریاس) قصبه‌سنی انشا وپایتختنی بورایه نقل ایتدی. انشاآت اثناسنده برچوق اسكی مزارلر ظاهره چیقاریلوب یهودیلرجه بونلره دوقونمق دیناً ممنوع اولدیغندن بیوك هرود قصبه‌نك انشاسنده استخدام ایتمك اوزره خارجدن بر چوق سرسریلری طوپلایه‌رق زورله تیبریاس شهرینه سوق ایتدی. انشا آتده تعقیب ایدیلن پلان رومالیلر كبی عینی اولوب قصبه‌نك ایپودرومی وحیوان هیكللریله مزین سرایی بیله اونودلمدی. پك متعصب ومحافظه‌كار اولان یهودیلر بر درلو طبریاس شهرینه ایصینه‌مدیلر. حضرت عیسی بیله بو شهری زیارت ایتامشدی. قدس شریفك تخریبندن صوكره طبریاس موسوی ملتنك محل اجتماعی اوله‌رق (یامنیا) نك تلمود مكتبی بوراده تأسس ایتدی. موسوی عالم مشهوری (یهودا هانازی) عنعنات اوزرینه مؤسس اولان قانون یهودی‌ٔ مشهورینی ٢٠٠ سنهٔ میلادیه‌سنده بو قصبه‌ده قلمه آلدیغی كبی عصر رابع میلادینك نصف اولنده مشهور قدس تلمودی بوراده تحریر اولنمشدر. بوندن بشقه تورات شریفك تفسیری بو بلده‌ده یازلدیغندن موسویلرجه بو بلده بیوك بر قدسیت اكتساب ایتمشدر.

١٣ سال هجریسنده (٦٣٧ سنهٔ میلادیه‌سنده) صحابهٔ كرامدن شرحبیل بن حسنه یدیله طبریا قصبه‌سی صلحاً فتح اولنه‌رق بعده خلافت حضرت فاروقیده اهالیسی نقض عهد

ايتمكله ابو عبيدة الجراح حضرتلرى طرفندن عمر وبن العاصى اعزام بيوريله‌رق يكيدن فتح اولنمش ودور اسلامده دخى خيلى معمور اولوب مشاهير علمادن (طبرانى) لقبيله ملقب بر چوق ذواتك مسقط رأسى اولمشدر .

اهل صليب زماننده بر آز مدت ايچون بونلردن بر كوچك حكومت مركزى اولوب ١١٨٧ سنهٔ مشهورهٔ ميلاديه‌سنده صلاح الدين ايوبى حضرتلرى طرفندن (حطين) مظفريتى عقيبنده استخلاص اولنمش و ٥٣ سنه صوكره يكيدن انلرك يدينه دوشمش ايسه‌ده يالكز يدى سنه قالوب ١٢٤٧ ده قطعياً ادارهٔ اسلاميه‌يه كچمشدر .

طبريا قصبهٔ قديمه‌سى شمديكى مركز قضانك بر آز جنوبنده ايدى . جهت جنوبيه‌سى آچيق وفقط قره جهتندن اطراف ثلاثه‌سى قله‌لى قالين بر ديوارله محاطدر . اون سكزنجى عصر ميلادى اواسطنده قصبه مشهور ضاهر بن عمرو طرفندن مجدداً تحكيم ايدلمشدى . بوندن يتمش بوقدر سنه اول وقوعبولان شدتلى بر حركت ارضدن قصبه قسماً خراب اولمش ايسه‌ده اخيراً حيفا تيمور يولنه قربيتى حسبيله آز معموريت يوزى كورمكه باشلامشدر .

قصبه كنارنده سيده سكينه دخى الله عنها حضرتلريله صحابه اكرامدن معاذ بن جبل رضى الله عنه وخضريه قريه‌سنده حضرت شعيب عليه السلامك مقامات عليه‌لرى واردر . بونلردن سيده سكينه حضرت امام حسين رضى الله عنه افندمزك رياب بنت امرأ القيسدن متولده كريمه‌سى اولوب اصل اسمى آمنه وياخود امينه ويا اميمه ايدى . حسن وظرافتده امثالسز اولديغى كبى ديانت وتقواده مشهور وعقل وذكاوتده وعلم وادبده دخى فريدهٔ عصر ايدى . حتى فرزدق وابن اذينه كبى مشاهير شعرانك اشعارينى انتقاد ايده‌رك كنديلرينى الزام ايدر ايدى ١١٧ سنه‌سنده مدينهٔ منوره‌ده وفات ايلديكى تواريخده مسطور ايسه‌ده مصر قاهره‌ده تربه‌سى زيارتكاه انامدر .

[٤] -- **طبريا بلديه‌سى** — قصبه اوته‌دنبرو سوقاقلرينك پيسلكيله سكنه‌سنك بر قسم مهمنى تشكيل ايدن مهاجر موسويلرك نظافته اولان عدم اعتنالريله مشهوردر . شمديكى حالده جهت عسكريه‌جه سوقاقلرك بر درجه‌يه‌قدر تميز طوتلمسى تأمين ايدلمشدر . بلديه‌وارداتى سكز سنه دنبرو (٨٠ — ١٣٠) بيك آره‌سنده اولوب اشبو وارداتك الكمهم قلمى قاپليجه لردن (٤٣٠٠٠ غروش) ودلاليه رسومندن « ١٤٠٠٠ غروش » تشكل ايتمكده‌در . ١٣٣١ سنه‌سنده (١٣١٣٥٥)غروش واردات تأمين ايدلمش اولوب بونك ٢٣٤٠١ ى معاشاته ؛ ٢٧٧٧٤١ ى قصبه داخلنده توسيع وتفريش اولنه‌جق يوللرك مصارفاتنه قارشولق طوتلمش ايدى . اخيراً مملكتى باشدن باشه قطع ايدن بر يولك توسيعى وبومناسبتله بر قاچ نباتك استملاكى تقرر ايده‌رك اولبابده‌كى خريطه‌بيله تسطير ايدلمشدر . بوندن بشقه

قصبه‌ده‌كى آلمان اوتلنك آرقه‌سنده وقتيله خرمناره تخصيص اولنديغندن دولايى مملكتى توزدرياسنه بوغان خالى عرصه‌نك مكمل بر بلديه‌باغچه‌سى حالنه افراغى تذكر ايديله‌رك ايشه مباشرت بيله ايدلمش وديوارلردن برى اكمال اولنمشدر .

برده اوته‌دن بر وطبريا قصبه‌سى خلقنك استعمال ايتديكى كول صويى لذيذ اولمغله برابر ملوث اولديغى ايچون او يوزدن كليتلى تلفات وقوعه كلمكده ايدى . بوجهت نظر دقته آلنه‌رق اورايه قريب وشرائط صحيه‌يى جامع اولان « ابو عايشه » ناميله معروف اولان صونك قصبه‌يه اساله‌سنه كچن مايسده تشبث ايدلمشدى . بو صو اخيراً قصبه‌يه نقل واهالينك بو صورتله صحتنه خادم بر احتياج تطميز تأمين اولنمشدر . ذات سامئ ولايتپناهينك جملهٔ آثار خيريهٔ عمرانپرورانه‌لرندن اولان بوموفقيتك حيز حصوله كلمسى امرنده لوا متصرفى ايله قضا قائممقامنك همت مخصوصه‌لرى انضمام ايتديكى خبر النمشدر .

قضا داخلنده مؤسسات عموميه نامنه قصبه جوارنده‌كى قاپليجه‌لرله غاز ايله متحرك وايكى باركير قوتنده بر كوچوك دميرخانه واردر . بتون قضاده سكز دقيق فابريقه‌سى وآلتى عدد صوچيقارمق ايچون موتور موجود اولوب قسم اعظمى يهوديلرككدر . مجدل مستعمرهٔ موسويه‌سنده بر طوغله فابريقه‌سى انشا اولنمشدر .

[٥] — **امور معارف** — ١٣٣١ سنهٔ ماليه‌سنده قضا مكاتب ابتدائيه‌سنه (٥٤٤٠١) غروش صرف ايدلمش بو مبلغ ايله اليوم مركزده بر ذكور نمونه‌سى وبر اناث ابتدائيه‌سيله ملحقاتده يدى عدد ابتدائى اداره ايدلمكده‌در . طبرياده‌كى نمونه مكتبنه احتياط صنفى دخى داخل اولديغى حالده اليوم ١٠٠ قدر طلبه دوام ايتمكده واشبو طلبه بش معلم طرفندن اداره اولنمقده‌در . نفوس مسلمه ١٨٤٤ اولمسنه نظراً بو رقم طبرياليلرك مكاتبه چوق چوق هوس ايتمدكلرينى اثبات ايدييور . سويهٔ تحصيل حقنده — مكتبلرك تعطيل سنويسى مناسبتيله — اجراى تدقيقات ايتمك قابل اوله‌مامش وفقط تماس ايتديكمز بر معلم طبريه‌لى اولميان چوجقلرك اكثريا بر يليلردن دها زياده قابليت كوستردكلرينى ايضاح ايتمشدر . درت معلمه ايله اداره ايديلن اناث ابتدائيه‌سنك موجودى اللى اولوب مكتبك اساسنى انكليزجه ، عربجه وفرانسزجه‌يه واقف بر خرستيان معلمه‌سى تشكيل ايدييورمش . معلمهٔ اولى عكا رشديه‌سندن مأذون اولمغله برابر بر جمع عملياتنى ياپه‌ميه‌جق قدر جاهل ايمش ، معلمهٔ ثالثه ضررسز وفقط تركجه‌يه واقف دكلدر .

قصبه نفوسنك ايكى ثلثنى تشكيل ايدن يهوديلرك اللايانس ايزرائيليت جمعيتنه منسوب بر رشديه‌لرى (موجودى ١٠٠ طلبه) وبر ابتدائيه‌لرى (٦٠ طلبه) وبر كتابلرى (٢٠ طلبه) واردر . خصوصى مكتبلرى اولميان خرستيانلردن اوچ چوجق نمونه مكتبنه دوام ايتمكده‌در .

كویلردن سمخ ، لوبیه ، عولم ، نمرین ، كفركما ، عبیدیه ، حطین‌ده برر ابتدائیه موجوددر . بونلردن یالكز لوبیه‌ده كنده دار المعلمیندن مأذون بر معلم موجود اولوب متباقیسی مكتب یوزینی كورمامشدر . ایجه اهمال ایدیلن بو قضانك معارفی جدی ومتین بر اصلاحه شدتله محتاجدر .

[٦] — **احوال زراعیه** — طبریا اراضیسنی تشكیل ایدن طوپراقلر مختلف جنس وطبیعتده اولوب برقسمی اتربهٔ اصلیه‌دن وبر قسمی دخی اتربهٔ منتقله‌دن معدود واقلیمه نظراً قوهٔ انباتیه‌لری وسط درجه‌دن افزون اولدیغندن هرنوع محصولات زراعیه ممنونیتی جالب بر درجه‌ده یتیشیر . عمومیت اعتباریله هرسنه اراضینك نصفی فصولیه ، بقله ، نخود ، مرجمك ونصف دیكری بغدای وآرپه اوله‌رق زرع ایدلمكده‌در . بناءً علیه فصیلهٔ بقلیه‌یه عائد نباتات اساساً اراضی ایچون مواد غدائیه مقامنه قائم اوله‌جغی نظر دقته آلنه‌رق محصولات صیفیه ایله مزروع اراضی‌یه ایرتسی سنه بغدای وآرپه زرع وبعضلری ایسه بر سنه دیكلندیرمك اوزره حالیله ترك ایدلمكده درلر . یرلی اهالینك آنجق بیكده بری وبعضیلری یالكز سبزه بغچه‌لرنده كوبره استعمال ایتمكده‌در . آلمانلر وموسویلر ایسه كندی اراضیلرنده مالك اولدقلری كوبره‌دن پاره ایله سائر كویلردن قوهٔ انباتیه‌یی تزیید ایدن مواد عضویه‌یی مبایعه‌واستعمال ایتمكده‌درلر . بوندن بشقه یالكز اجنبیلر زراعت وحراثتده هر درلو آلات زراعیه استعمال ایتمكده اولوب یرلیلر ایسه حالا اصول عتیقه اوزرینه اجرای فلاحت ایتمكده‌درلر .

قضا داخلنده یتیشن بالجمله محصولات ایستاتستیقی بر وجه زیر عرض اولنور .

طبریا قضاسنك محصولات سنویهٔ وسطیه‌سی

محصولك جنسی	سنه‌ده زرع اولنان (دونم)	آلنان محصول (كیله حسابیله)
بغدای	٣٠٫٠٠٠	١٥٠٫٠٠٠
آرپه	٥٠٫٠٠٠	٤٠٠٫٠٠٠
بیاض‌داری	١٠٠٠٠	٣٠٠٠٠
سیسام	١٥٠٠٠	٣٠٠٠٠
بقله	١٠٠٠٠	٧٠٠٠٠
مرجمك	١٠٠٠٠	٢٠٠٠٠
نخود	٣٠٠٠	٢٠٠٠٠
بورجاق	١٥٠٠	٦٥٠٠
یكون عمومی	١٢٩٥٠٠	٧٢٦٥٠٠

اشبو محصولاتدن باشقه طبریا قضاسنك لوبیه وحطین قریه‌لرنده پك اسكی وموسوی كویلرنده یكیدن زیتون اغاجلری یتشدیرلمشدر . بونلرك مجموع عددی ١٥٠٠٠ آغاج وحمل سنه‌سنده آلنان زیتون محصولی ٧٥٫٠٠٠ قیه‌در . قایصی ، الما ، آرمود پورتقال ماندارین وسائر اشجار مثمره اولدقجه یتشدیرلمكده ایسه‌ده پك مبذول دكلدر . موسویلره عائد سارونه قریه‌سنده (٢٫٤٠٠) دونم بادم ویما قریه‌سنده (٩٤٨) دونم متنوع اشجار مثمره غرس ایدلمشدر .

طبریا قضاسی داخلنده كچن سنه‌یه نسبةً سنهٔ حالیه‌ده یوزده ٢٥ — ٣٠ نسبتنده نقصان زرعیات اجرا ایدلمشدر . اولجه قضا داخلنده یتشدیریلن محصولات زراعیه‌دن یوزده قرق ایله اللی مقداری اخراج ایدلمكده ومتباقیسی محلنده صرف واستهلاك ایدلمكده ایدی . بورجاق بقله ، نخود ، زیتون یاغی وسیسام یاغی محصولات سائره‌دن فضله ادخال ایدلمكده‌در .

(اورمانلر) — طبریا قضاسی داخلنده ایكی اورمان واردر . بریسی سكنه‌سی موسوی وخرستیاندن مركب شجره قریه‌سنده ودیكری اهالیسی اسلام اولان (صبح) قریه‌سنده واقعدر . شجره اورماننك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٫٥٠٠ وصبح اورماننك مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٠٠٠ دونمدن عبارتدر .

مذكور اورمانلر اون بش یكرمی سنه اول یتیشدیرلدیكی ایچون اولدن بری بورالرده یتیشن اودونلر قضانك احتیاجات عمومیه‌سنك دفعنه غیر كافی اولمسندن ناشی محروقاته اولان احتیاجاتی ناصره ، عجلون وقنیطره قضالرندن تأمین اولنیوردی . احوال حاضره دولاییسیله حجاز تیموریولی ایچون مذكور ایكی اورمانده كلیشی كوزل قطعیات اجرا ایدلمكده اولدیغندن بر ایكی آیه قدر اورمانلر تماماً محو اوله‌جقلری ملحوظدر . حطین ، سارونه ، طیاره وعدسیه قریه‌لری برر طاغ اتكنده واقع اولمه‌لرندن ناشی اورالرده قولا یلقله اورمان یتشدیرلمسی قابلدر .

(اغنام ومواشی) — طبریه قضاسی داخلنده‌كی اغنام ومواشی عددی بر وجه زیر درج اولنور :

قیون	كچی	اینك	اوكوز	ماندا	دوه	آت وقیصراق
١٣٤٩٥	٧٠٢٩	١٠٩٦	٢١٥٦	٤	١٦٦	٣٦١

مركب	استر
١٠١٧	٣٣١

[٧] — **طبریا قاپلیجه‌لری** — قاپلیجه‌لر قصبه‌نك یاریم ساعت بعد جنوبیسنده كائن ومركزه كوزل بر شوسه ایله مربوطدر . حمامه كیدیلیركن صاغ وصولده اسكی شهردن قالمه

آثار قديمه مشاهده اولنمقده‌در . برى اسكى وديكرى يكى اولمق اوزه معدنى ايكى حمام موجوددر . مذكور حماملر اون اون بش مترو تربيعنده برر جسيم حوضدن عبارتدر . فقط حمام التصاقنده ينه استحمامه مخصوص وايكيشر اوطه‌لى خصوصى بانيولر واردركه بو اوفاق حوضلره هم‌ده صيجاق صواقمقده‌در . التزام صورتيله اداره ايدلمكده اولان اشبو حماملر يوزندن بلديه‌يه سنوى ٦٠—٤٥ بيك غروش قدر بر واردات تأمين ايدلمكده‌در .

اشبو قاپليجه‌لرده اصول جديده اوزره ابنيه انشا وباغچه ، غازينو اوتل وسائره انشا ايدلمك اوزره بيروتلى سامح افندى الفاخورى ، امين عبد النور ورفقاسندن مركب بر شركته بوندن برقاچ سنه اول امتياز ويرلمش ايدى .

مدتى ٣٥ سنه اولان اشبو امتيازدن طولايى ١٠ بيك ليرا سرمايه ايله ايشه كيريشه‌جك اولان شركت طبريا بلديه‌سنه سنوى يالكز بيك ليرا ويرمكه تعهد ايتمشدى . امتياز شرائطى بلديه ايچون مضرتليدر . مقام ولايتجه اشبو امتياز شرائطنك لايقيله تدقيقى وبلديه حقوقنك محافظه‌سى پك مناسبدر .

٤ — طبريانك احوال اجتماعيه‌سى

آلتى بيكه قريب اولان طبريا اهاليسنك يوزده سكسان بشى موسوى‌در . اسلاملرله خرستيانلرك مجموعى ايسه بيكى پك آز تجاوز ايدر . طوائف مسيحيه‌نك طبرياده پك آز موقعلرى بولونديغى ايچون بوطبقه‌نك طبرياده صيتى بيله موجود دكلدر .

اهالئ مسلمه‌يه كلنجه بونلرى ايكى قسم آييرمق قابلدر . برنجى قسمك حيات ومعيشتى املاك وارداتى نسبتنده متوسط بر حالده‌در . طبريه اسلاملرندن اك زنكين اولاننك سنوى وارداتى ايكى يوز ليرايى بولماديغى كبى عددى دخى درت ، بشى كچمز . بعض قايقجى رئيسلرى واردركه بونلرده بر كونا رأس الماله مالك اولمدقلرى حالده هر ناصلسه بو درجه تحصيل معاش ايتدكلرى كورولور . غريبدركه طبرياده نفوذ بو برقاچ كيشينك النده ايمش . اسلاملردن ايكنجى قسمك حياتى ايسه پك فقيرانه كچر . بونلرك اكثريسى ايكى اوچ بيك غروشلق بر سرمايه صاحبيدرلر . بعض اوفق تفك آليش ويريشلرده بولونارق طبرياده تأمين معيشت ايدرلر . بر قسمى دخى طبريايه ملاصق تارلالرده چاليشه‌رق بعض اوفق زراعتلرده بولونورلر . مع مافيه اكثرى قايقجى ، بالقجى ، حمال ، سبزه‌جى بولوندقلرى ايچون ياشايشلرنده پك دارلق چكرلر . قصبه‌نك بوتون ثروتى وتجارتى موسويلرك النده‌در .

والحاصل طبرياده‌كى اسلام اهالى بر حال ابتدائيده يشامقده‌درلر . اركلكلرينك كييه‌

كلرى اثواب پك بسيطدر . بر عرب شالوارى وصوكره اوزرنده طاربر جاكت ؛ آياقلرى اكثريا چورابسزدر ؛ باشلرنده‌ده بر فس بولونور . قادينلرى ايسه اساساً بر قاچ سنه‌دن برى بسيط بر صورتده تستره باشلادقلرى ايچون حال بداوتك هر درلو قيدسزلكلرى اونلر ايچون مباح كورلمكده‌در .

اعتيادات اجتماعيه‌لرى اعتباريله آيريجه بر خصوصيت كوسترلرمزلر . ايچلرنده اوقويوب يازانلرى پك آزدر . بو اعتبارله طبريه مسلمانلرينى دخى بر كولكه حالنده تلقى ايتمك ايجاب ايدييور .

طبرياده موجود موسويلره كلنجه عددى بش بيكى بولور . بوندن دولايى دركه طبريايه بر يهودى يتاغى ديمك مناسب اولور .

قصبه‌ده اوته‌دن برى ساكن عرب يهوديلرينه ضميمهٔ بلاد مقدسهٔ اربعه‌دن بولنمق حسبيله بورايه ينه ئولمك اوزره كلن اوروپا مهاجرين موسويه‌سى بوقصبه‌يى بر مستعمرهٔ عبرانيه‌يه دوندريمشدر . مع مافيه طبرياده ساكن يهوديلر اوقدر مختلف الجنس دركه بورايه بر معرض عبرانى ديمك دها موافق اولور . زيرا قصبه‌ده آلتى نوع يهودى واردر . آتيده‌كى جدولده بونى كوسترر :

	عددى
١ — آشكنازلر	٢٠٠٠٠
٢ — سلانيكدن ، بولغارستاندن وردوسدن كلنلر	
٣ — عرب يهوديلر	
٤ — بصره وكردستان مهاجرلرى	٣٠٠٠٠
٥ — عجمستاندن كلنلر	
٦ — آفريقاى شماليدن كلنلر	
يكون	٥٠٠٠٠

طبريا يرليلرى ، ايكنجى قسم يهوديلره (استانبوليه) ودردنجى قسمده كيلره (اكراد) والتنجى قسمده كيلره ايسه (مغاربه) نامنى ويررلر . عجملرك عددى يوزى تجاوز ايتمز .

بو اقسامدن اشكنازلردن ماعداسى هپ عربجه بيلير . وعربجه قونوشورلر بونلرك ايچنده يرلى يهوديلرك ياشايش هپسندن دها ايى‌در . (اكراد) ايسه كنديلرينه مخصوص بر نوع كردجه‌و (اعجام) ايسه بر نوع فارسى تكلم ايدرلر ؛ عينى زمانده عربجه‌ده قونوشورلر . مع مافيه بوتو بو طوائف موسويه لسان عبرانينك سايهٔ موحدى آلتنده طوپلانيرلر

یهودیلرك اكثری تجارتله ، آلیش ویریشله مشغولدر . فقط بوخصوصده تجارتك دخی شیوهٔ عبرانیه‌سنی اونوتمامق اقتضا ایدر . مثلا یهودیلردن برچوغی تك بردكانده یاشا وایش‌ده كورر . نته‌كیم بر طرفدن زوج ، آلیش ویریش ایدر . بریانده زوجه غاز ویا سائره صاتار . چوجوقلرینه ده‌برقاچ كبریت قوطوسی ویا پورتقال ویره‌رك یولده كزدیرر وصاتدیررلر . اولری‌ده تك بر اوطه‌دن عبارت بولونور . بوتون عائله برسعی متمادی ایله چالیشیردورور واقتصادك اك صوك درجه‌سنی معیشتلرنده وطرز تلبسلرنده بالطبع تطبیق ایدرلر .

یهودیلرذن بالخاصه (سه‌فارد) طبقه‌سنك البسه‌لری‌ده پك بسیطدر : عادی بر انتاری ، باشده سیاه بر منديل ویا بر فس . كیرلی واسكی برینی . ایشته یهودینك هركون كیدیكی اكثریا بوندن عبارت قالیر . مع ما فیه (شابوت) كونی كافة تر تمیز كوزو كودلر . انتاریلرك آلتنده بیاض دونلر كوزوكور . آیاقلرنده سیاه برچوراب بولونور وطبریاساحللرنده دولاشیر ، دورورلر . بعضا ده قصبه خارجنده وقاپلیجه‌لر یولنده كائن (روب مابیر) موقعنه كیدرلر .بوموقع اونلر ایچون مقدس‌در .روب مابیری (عید الفطیر) دن صوكره زیارتلری پك شایان تماشادر . اوزرنده كوموش معمولاتی بولونان اشیایی بورالرده یاقارلر ؛ بو موقعك خسته‌لر ایچون بر قیمت شفائیه‌سی وسائر بعض خصوصاتده ، برقیمت امدادیه‌سی‌ده وارمش .

آشكینازلر ایسه عمومیتله اشكینازجه قونوشورلر . بونلرك اكثری رهبانیت ایچون كلدكلرندن حیات ومعیشتلرنده صفدك رهبانیت یهودیه‌سنه تصادف اولونور . بونلرك اكثریسی فقیردر ؛ دیلنجیلكله همان یاشارلر . اوروپادن كندیلرینه كلن صدقه‌لر ویاخود معلوم صندوقلردن كلن اعانه‌لر هرحالده سنوی یوز فرانقی تجاوز ایتمدیكی ایچون بوراده آشكینازلر آره‌سنده پك بویوك‌بر ضرورت حكمفرمادر . بونلرك بوتون ایشی كوجی — فكرلرنجه — تعبددن عبارت قالیر . مع ما فیه تجارتله اشتغال ایدن اشكنازلرده یوق دكلدر .

طبریاده یاشایان بومختلف طوائف یهودیه‌نك هرحالده پك‌یوكسك برثروته مالك اولدقلرینی ظن ایتمه‌ملیدر . ایچلرنده آنجق سكز ، طقوز كشینك اسلاملردن بر آز فرقلیجه بر ثروتلری واردر .یهودیلرك ربعی ایسه كیمسه‌یه محتاج اولمادن یاشارلر . یوزده یكرمیسی ایسه فقیردر . حیاتلری صیقینتیلی كچر . یوزده اونی خاخام ویا سائر بر وظیفهٔ دینیه‌ده مستخدم اولدقلری ایچون بونلرك معیشتلری موسوی صندوغندن تامین اولونور . قالان یوزده قرق قدری ایسه همان تسائل ایله یاشا مقده‌در. بو اعتبارله طبریا یهودیلرنده پك درین بر فقر وسفالت اجتماعیه واردر .

دیكر طرفدن طبریا یهودیلرینك احوال وطبایعنده‌ده پك واضح فرقلر كورلمكده‌در . نته‌كیم ، آشكنازلر دائما عرب یهودیلره نسبتله دها قورنازدر.فقط عرب یهودیلر دها احتیاطلی اولورلر . آشكنازلرده جسارت نه قدر فضله ایسه دیكرلرنده فقیره یاردیم او نسبتده زیاده‌در .روم ایلیدن كلن یهودی طبقه‌سنده ایسه دها فضله چالیشقانلق آثارینه تصادف‌اولونور . واشكینازلردن فضله یرلی یهودیلرله اختلاط ایتمك ایسترلر . حال‌بوكه اشكینازلردن عربجه‌یه آشنا بولونانلری بیله دیكرلرینه نسبتله محترزدر. واشكنازلره كلن اعانه‌لر كندیلرینی آز چوق برمركز اطرافنده طوپلامش ، اتحاد ایتدیرمشدر . حال بوكه یرلی یهودیلربر آز متفرقدرلر. بویله اولمغله برابر عرب یهودیلرده پك محسوس بر ملایمت ومسالمت واردر . حال بوكه اشكنازلر وبالخاصه اكراد پك حاشاری ومعاملاتنده خشین‌در . انسانی آلداتمایی ، آلیش ویریشده قارشیسنده‌كنی ییقمه‌یی پك آرزو ایدر .

آشكینازلرله «سه‌فارد » لر آره‌سنده دیانت نقطهٔ نظرندن‌پك چوق فرقلر بولونمادیغی حالده ینه عبادتخانه‌لرنده آیری اولمایی ایسته‌كلری ایچون طبریاده هرقسمك كندیسنه مخصوص كلیسالری وتشكیلاتی موجوددر . فقط بو ، بردرلو قایناشامایان طبقات یهودیه‌نك بوحالی‌بی شبهه برچوق وحدت آتیه غایه‌لرینی طاشیانلری دوشوندیرمكده‌در .

— ۲۹ —

طبریا — ناصره یولی

طبریاده قالدیغمز مدتجه غریبدركه قصبه‌یه پك ایصینمشدق . بوراسی دیكر یرلردن فضله انسانه مونس كلیوردی . باخصوص طبریانك یكانه اوتلی (غروسمان) اوزون بر مدتدن‌بری راحته تشنه اولانلر ایچون بر دوای كافی‌یه مالكدی . بو كون آرابه‌یه بینه‌رك قصبه‌نك غربنده‌كی شوسه‌یی تعقیبه باشلاركن طبریایی‌هر وقتدن‌فضله شایان ترحم‌بولمشدق. هله بر مدت صوكره طبریانك آرقه‌سنده‌كی طاغلر اوزرنده یوكسه‌لیركن غالیله كولی (بحر الجلیل) هرزماندن زیاده لطیف كورونمشیدی . آز بر زمان ظرفنده قصبه‌نك‌ده منظره‌سی نظرمزدن غائب اولمش ایدی . شیمدی اكثریا یوقوشلره طیرمانیور ومتمادیاً طاغلرك اوزرندن یورویوردق . بعضاً وادیده تك توك بر قاچ مستعمره كوزوكیور وینه كیزله‌نیوردی .بزه اوزون بر مدت رفاقت ایدن یكانه آشنا محل صاغ طرفزده واوزاقلرده‌كی كنعان‌طاغی‌وصفد نواحیسی دها صوكره (زبود) طاغی ایدی. نهایت بر محله‌كلدك‌كه بورادن شوسه‌یی تركه مجبور قالمشدق .

زيرا بر ، ايكى يهودى كوينه اوغرايه‌جق وبو كيجه (جبل الطور)ك قربنده قاله‌جقدق. استقامتمزى شرقدن جنوبه دوغرو چويركن ياواش ياواش اوزاقلردن نصف دائره شكلنده جبل الطور (Mont Tabor) كوزوكيوردى . « لوبيه »دن چيقدكدن برمدت صوكره يهوديلرك « شجره » قولونيسنه كلدك . او اثناده كونش غروب ايديبور وسماده يكى بر هلال دوغيوردى . تكرار يولمزه دوام ايتمشدك . فقط پك آز بر زمان ظرفنده بر آز ايشيق ويرن آى ده افول ايتمش واورطه‌لق بوس بوتون قارارمشيدى .

هر ناصلسه يولمزى غائب ايتدك . شيمدى آرابه مجهول ساحه‌لرده ايلروليوردى . بر ايكى ساعت قدر اوته‌يه برى‌يه قوشدقدن صوكره نهايت مسلح بر بدوى‌يه تصادف ايتدك . او ، بزه « مسحه » يولنى بر آز آكلاتير كبى اولدى. فقط بو يولى غائب ايتمك مسأله‌سى بزم ايچون پك فائده بخش اولمشدى . زيرا بو طرفلرده خيمه نشين اولان « صبيح » عشيرتنك آره‌سنه دوشمشدك . بو قبيله‌نك او زمانه قدر مسالمت ومخالصتلرينه دائره برشى ايشيتمه‌مش اولديغمز ايچون ايجه توحش ايديبوردق .

باخصوص بو قارانلغك اوته‌سنده بريسنده خيمه‌لر اوكنده بالخاصه آتشلر ياقيليوردى. بز بو قارانلق وآتش كومه‌لرى ايچنده هر حالده فنا اولديغنه حكم ايتديكمز كيرينتيلى ، چيقينتيلى بر يولدن كچه‌رك نهايت «جبل الطورك جانب شرقيسنده كائن « مسحه » قولونيسنه كلدك .

*
* *

او آقشام بوراده قالدقدن صوكره ايرته‌سى صباح ايركندن طور طاغنه چيقمق اوزره (دبوريه) كوينه كيتدك . بو راسى قديم (Dabaritta) قصبه‌سى ايدى . بو قصبه بوتون مرج بنى عامره حاكم ايدى . اوراده آرابه‌دن اينه‌رك آتلره بيندك وحضرت عيسانك استحالهٔ نورانيه‌يه مظهر اولديغى جبل الطور اوزرنده ياواش ياواش يوكسلمكه باشلادق. بر ساعت ظرفنده جبلك ذروه‌سنه قدر وارمشدق . بوراده مختلف طوائف مسيحيه‌نك مناسترلرى ومعبدلرى واردى . فى الحقيقه طورك منظره‌سى پك علوى ايدى . نته‌كيم شرق طرفدن طبريا كولنك سمت شماليسى ودها اوزاقلرده حوران داغلرينك بر سرابه مشابه اولان ذروه‌لرى وكولك جنوب جهتلرنده ايسه (يرموك) و (جبل العجلون وسائره كوزوكيوردى . جنوب غربى طرفلرنده ايسه واسع بر اووه ، غربده ايسه ياقينده ناصره داغلرى واوزاقده كرمل داغى ، شمال طرفده زبود وجرموق داغلرى واونلرك قربنده صفد شهرى ، دها صوكره جبل الشيخ Le Grand Hermon وياقين طرفلرده «لوبيه» « كفركما » وسائر كويلر كوزوكيوردى .

***

جبل الطورك تاريخچه‌سى — وقتيله ايساشار وزابولون نام ايكى قبيلهٔ موسويه‌نك حدودينى تشكيل ايدن اشبو داغك تپه‌سنده (بيوك انطيوش)قبل الميلاد ٢١٨ سنه‌سنده اتا بيرون اسمنده بر شهر مشاهده ايتمش اولوب داغك تپه‌سى سراپا خانه‌لرله مستورايدى. التنجى عصر ميلادينك نهايتندن برى بو تپه‌ده (سن پيه‌ر) ك ركزينى تكليف ايتديكى اوچ چاديرك خاطره‌سنى احيا ايتمك اوزره اوچ كليساموجوددر . صليبيون بوراده دردنجى بر كليسا ايله بر مناستر انشا ايلديلر . صلاح الدين ايوبينك برادرى ملك العادل طرفندن ١٢١٢ سنهٔ ميلاديه‌سنده انشا ايديلن قلعه‌سنى خريستيانلر اوزون مدت محاصره ايتديلر ايسه‌ده ضبطه موفق اوله‌مه‌مشلردى . ذاتاً بش سنه صوكره قلعهٔ مذكوره نفس اسلاملر طرفندن هدم ايدلمشدى . اتكندن تپه‌سنه قدر آتله آنجق بر بچق ساعتده چيقيله بيلن طابور طاغنده‌كى خرابه‌لر مختلف دورلره عائد وتپه‌يى دائر مادار احاطه ايدن ديوارك روماليلر طرفندن انشا ايدلديكى ملحوظدر . وقتيله تپه‌نك اورته‌سنى اشغال ايدن قلعه‌دن بو كون يالكز بيوك بيوك طاشلر قالمشدر . عنعنات نصرانيه حضرت عيسانك موسى عليه السلامه بو تپه اوزرنده تمثل وتجلى ايتديكنه قائل اولمغله بتون خريستيانلرله برابر باخصوص بوراده كليسالرى بولنان لاتينلر وروملر عندنده بو جبل پك زياده مقدسدر .

***

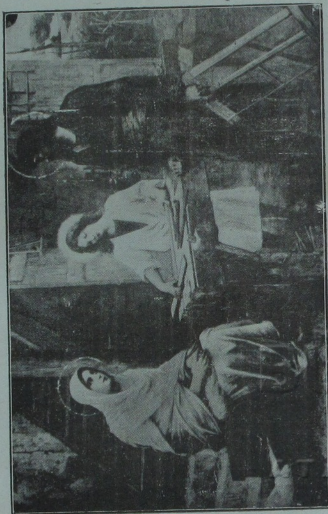
طورده بر مدت قالدقدن صوكره تكرار آتلرله وكلديكمز يولدن (دبوريه)يه دوندك. دبوريه‌دن آرابه‌يه بينه‌رك اوزون بر اووه‌يى تعقيب ايتدكدن صوكره آرتيق ناصره داغلرينك اتكلرينه ياناشمشيدق . شيمدى متصل داغلر اوزرنده طيرمانيور ، قيوريليور ويوقوشلر چيقيوردق . نهايت اوزاقدن ناصره‌نك متبسم ، بياض منظره‌سنك بر قسمى كوزوكمشدى. بر مدت صوكره بوتون قصبه بياضلغيله ونورانيتيله متعدد تپه‌لر آره‌سنده عرض وجود ايدركن بوراده‌كى نا محدود معابدك قبه‌لرى يك لحظه‌ده نظرلره حيرتبخش اوليوردى .

—٣٠—

ناصره

١ — ناصره‌نك وضعيتى ومنظره‌سى

ناصره‌نك شمالدن اعتباراً جهات اربعه‌سنده صيره ايله « بنى ساعين » ، « رمنه » ، « قفزه » « رجمه »ناملرينى طاشيان درت خفيف تپه واردركه ، بونلر سطح بحردن اوچيوز اللى مترو ارتفاعنده درلر وشمال غربيده واقع «جبل الشيخ»ك اتكنده كوچوك بر وادى حالنده بر تلاقيگاه



ناصره‌ده قيافت محليه (عائلهٔ مقدسه)



تشكيل ايدرلر. ناصره قصبه‌سى ايسه بو تپه‌لرك اتكلرندن سوزوله‌رك بر دائره حالنده مركزده طوپلانير، بوتون اولر بوراده بربريكير وصيقيلشير ونهايت اوزاقلردن كورونمك ايسته‌ميورمش كبى براحترازله ينه تپه‌لرك آره‌لرينه صاقلانير . بونك ايچوندركه ناصره‌يى يانئه پك ياقينلاشدقدن صوكره‌ده تماميله احاطه ايتمك قابل اولاماز . وبناءً عليه بو تپه‌لردن برينه چيقاراق بو بياض وشعشعه‌دار طاشلريله كولومسه‌ين قصبه‌نك هيئت مجموعه‌سنى آنجق اورالردن تماشا ايتمكه احتياج واردر . بويله يوكسك بر محلدن قصبه بوتون بياض أو طبقه‌لريله واكثريا قيرمزى كيره‌ميدلى داملريله ، هر طرفه داغيلان زيتون آغاجلريله وبوتون يشيللكيله پك نظر ربا كورونور . باخصوص قصبه‌نك ايچريسندن اطرافك منظرهٔ سفيدى كولومسر ، دورور .

ناصره‌نك بوتون بنالرى بيك بشيوزى تجاوز ايتمديكى وبو اعتبارله قصبه‌ده كوچوك بر ساحه اشغال ايتمسى لازم كلديكى حالده أولرك آره‌لرنده اكثريا برر باغچه بولونماسى حسبيله ناصره بويوك بر بلده وضعيت وقورانه‌سنى اكتساب ايتمكده‌در .

درت بر طرفده يوكسه‌لن بويوك بنالرى ، معبدلرى ، قبه‌لرى وچاك قله‌لرى ايله ناصره يكنظرده :

— بن حضرت مسيحى اوزون سنه‌لر آغوشنده ياشاتان بر بلده‌يم .

ديمك ايسته‌ين بر حال واردر .

فى الحقيقه دائما سماسنده چينلايان چاك سسلرى‌ده بو معنايى افاده ايدر . بوراده طاق وستونلرندن اك كوچوك بر دستيسنه قدر هرشى ايكى بيك سنه‌لك بر حيات نصرانيتى خاطرلاتير . بياض يوزلى قادينلرينك برر مريم فيزيو نوموسى طاشيدقلرنده شبهه ايتمه‌ملى در . وبوراده هر نظرده عيسى ابن مريمك بر طيف خاطراتى پيريلدار . اك اوفاق بر طاش بيله :

— بن ناصره‌لى يم ، نصرانى يم .

دير . وناصره قصبه‌سى بوياد ماضى‌يى بويله ، سينه‌سنده سس‌سز صاقلاركن بوتون كوزلردن ، بوتون انسانلردن ، بوتون محيطاتدن كيزلنمك ايستر. ناصره اك يوكسك داغلردن بيله سچيله‌مز بر حالده‌در . اوقدر ناصره‌ده تواضع ومحويت واردر وحتى (أرنست ره‌نان)ك فكرنجه حضرت عيسانك محل ولادتى [*] اولمق اعتباريله‌ده بوتون قصبه‌لر يانئده ناصره ، اساسلى بر رمز عيسويت اولمق دعواسنده‌در .

(*) (Ernest Renan)ك (Vie de jesus) نام اثرينك ايكنجى صحيفه‌سنه مراجعت.

٢ — ناصره‌نك خطوط داخلیه‌سی

[١] — **قصبه‌نك بنالری وسوقاقلری** — قصبه‌نك شرق وغربنده‌كی تپه‌لر اتكنده موجود محله‌لر بو جهتلرك اسملریله معروفدر. برنجیسنه (حارة الشرقیه) ، ایكنجیسنه (حارة الغربیه) دیرلر. شرق محله‌سنك قسم اعظمی باغچه‌لقلر ایچنده واولری‌ده بر برندن اولدقجه اوزاقدر واكثریسنك جبهه‌لری غربه متوجهدر . بو محله‌یه (حارة المیدان) نامنی ویررلر . بوراده اقامت ایدنلر ملل مختلفه منسوبینی‌در . شمال وشمال غربی طرفلرنده (حارة الروم) واردركه ناصره‌ده اولرینك طرز انشاسی وهواسی اعتباریله اك مقبول محله‌یی تشكیل ایدر بو اولرك اوكنده كوچوك باغچه‌لر بولوندیغی كبی اولرك حدودینی (صبار) فرنك اینجیری اغاجلری بعضاً یوللر ، وبعضاً‌ده قیصه ، ظریف دیوارلر آییرر . باغچه‌لرك داخلنده الما ، اریك ، بادم كبی میوه آغاجلری‌ده بولونور . بو محله‌نك ساكنلری روم اورتودوقسلردر . جنوب وجنوب غربی سمتی ایسه (حارة اللاتین) نامیله معروفدر . لاتینلرك ساكن اولدیغی بو محله‌نك اولری بربرینه ملاصقدر. بو درت محله‌نك اورته‌سنده وتام وادی داخلنده (حارة الجامع) ویا (حارة الاسلام) بولونیوركه بو محله ساكنلری مختلطدر . اولری متفرق ایسه‌ده اكثریسنك آره‌سنده بش آلتی مترو اوتقاعنده دیوارلر واردر. بو محله‌لر ایچنده‌اك دوشوكی (حارة الشرقیه) در. بورانك اكثر اولری بردكوی اوباسنی اكدیرر . بعضاً غایت ابتدائی اولره تصادف اولونوركه داخلنده بر حولی اطرافنده طاش وكیرج ییغینته مشابه اوطه‌لر صف حالنده دیزلمشدر . مع ما فیه بو محله‌دن ما عداسی اكثریا یكی طرزده كیره‌مدلی هوادار اولره مالكدر. اولرك طیشی یونتولمش مالطه طاشلرندن یاپیلدیغی ایچون ناصره‌یه (بیاض مملكت) دیمك پك مناسب اولور . بالخصوص پنجره‌لرك ظریف رنكلرله ملون پانجورلری بوتون مسافه‌لرده تزهر ایدر ، دورور .

ناصره‌ده بر قسم اولر واردركه ایكی قاتلی اوله‌رق بنا ایدلمشدر واونلرك دها ظریف بر ذوق معماری‌یه مالك اولدقلرنده‌ده شبهه ایدلمه‌ملیدر . هله مؤسسات اجنبیه‌نك ومعابدك طرز انشاسی عمومیتله كزیده‌در ، ده‌نیله بیلیر . ناصره‌یی تزیین ایدن بو مؤسسه‌لرمیاننده بر قسمنی ذكر ایده‌بیلیرز :

١ — (*Les Frères de Saint-Jean de Dieu*) یه عائد كفر كنا یولنده اركككره مخصوص بر خسته‌خانه ایله ایكی اجزاخانه .



٢ — (*Les Péres Franciscaines*)ه مخصوص بر مناستر ایله ذکور مکتبی وفقرایه مخصوص بر اجزاخانه .

٣ — (*Les Dames de Nazareth*)ك بر دارالایتام و بر اناث مکتبی و بر اجزاخانه‌لری .

٤ — (*Les Soeures de Saint Joseph*)ك بر اناث مکتبی ، قادینلره مخصوص بر خسته‌خانه و بر اجزاخانه‌لری .

٥ — (*Les Soeurs de Laint- Vincent de Paul*)ك بر اجزاخانه و بر خسته‌خانه‌لری .

٦ — (*Les Freres des écoles chretiennes*)ك بر ذکور مکتبی .

٧ — (*Les Religieux Salésiens*)ك قصبه خارجنده بر ذکور دار الایتامی .

٨ — (*Les Religieuses Clarisses*)ك حیفا یولی اوزرنده بر مناسترلری .

٩ — مارونیلرك بر کلیساسی .

١٠ — روم ملکیتلرك بر کلیساسی .

١١ — روم اورتودوقسلرك بر بویوك کلیسالری ایله ذکور واناث مکتبلری .

١٢ — بر پروتستان کلیسا واجزاخانه‌سی .

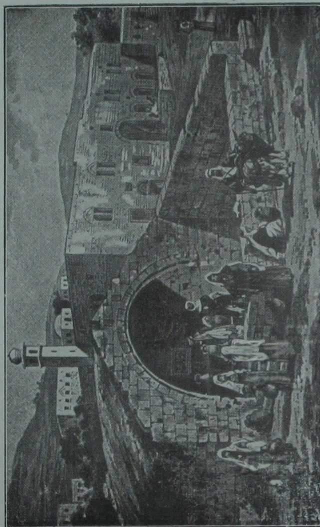
١٣ — (*La Churche de Mission Anglais*)ك کلیسالری واناث دار الایتام ومختلط مکتبلری .

١٤ — روس جمعیت فلسطینیه‌سنك (*La Société Russe de Palestine*) خسته‌خانه ، اجزاخانه ، قدس زیارتجیلریته مخصوص بر اقامتگاه ، ذکور واناث مکاتب ابتدائیه دار المعلمین الخ . اقسامی حاوی بویوك مؤسسه‌لری موجوددر .

بوندن ما عدا حضرت مریمك حضرت عیسا ایله مژده‌لندیکی محلده انشا ایدیلن (البشاره) کلیساسی (*Eglise de l'Annonciation*) بولوندیغی کبی دها بر چوق مواقع تاریخیهٔ مسیحیه واردر. بو میانده یوسف نجارك دار المساعیسی، مزاری، حضرت مریمك منبعی (عین مریم) ، حضرت عیسانك وعظ ایتدیکی سیناغوغ الخ . کبی محللری ذکر ایده بیلیرز . بوتون بو مؤسسات ایچنده اسلاملرك یالکز بر جامعی واردر. رسمی حکومت قوناغی بناسیله بر مکتب ابتدائی بناسنی‌ده علاوه ایدرسه‌ك ناصره‌ده بولونان بوتون بویوك بنالر حقنده بر فکر الده ایتمش اولورز .

صعودیه قریه‌سنده ایسه حضرت مریمك اوی و (کفرکنا)ده حضرت عیسانك روایات نصرانیه‌یه نظراً صویی شرابه تحویل ایتدیکی محل دخی موجوددر .

ناصره‌نك یوللرینه کلنجه، قصبه‌نك جهت جنوبیه‌سنده کائن (خان الباشا) نام محلدن شماله دوغرو کیده‌ن فقط بر آز انحرافلر یاپارق اسملرینی صره‌ایله تبدیل ایده‌ن « طریق



ناصره‌ده (عین مریم)

الجامع »، « طریق دار قعوار »، « طریق البروسیانیه » نامنده‌کی شوسه کرك کنیشلك وکرك موقع اعتباریله ناصره‌ده برنجیلکی احراز ایده‌ر . بو یول یوز مترو قدر بو صورتله دوام ایتدکدنصکره ایکی دار فرعه آیریلیر . بو فرعلردن بریسی شرق استقامتنی تعقیب ایله « عین الناصره » یه ودیکری غرب جهتنده دوام ایده‌رك « بیاره » یه قدر کیده‌ر . شرقده‌کنه « طریق العین » وغربده‌کنه ایسه « زاروب » نامل‌ری ویریلر . برده جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه دوغرو امتداد ایده‌رك قصبه‌نك جهت غربیه‌سنی سراپا قطع ایده‌ن دیکر معوج بر شوسه یولی دخی موجوددر . بونلردن ما عدا قصبه داخلنده قالدیرملی وکیریتیلی چیقینتیلی بر چوق یوللر واردرکه بونلرك اورطه‌لری اولوق شکلنده آچلمشدر . کنارلری یوکسکجه قالدیرملی‌در . وقتیله قصبه‌نك بوتون افرازاتی قیشین بو اولوقلره بکزه‌ین جاده‌لردن کچرمش .

ناصره‌نك چارشوسی قصبه‌نك وسطنده بولونور . دار وچیقینتیلی اولان بو چارشونك غایت فنا بر حالده بولوندیغنی سویلمك زائددر ظن ایده‌رم .

[۲] — **قصبه‌نك صولی ونزه محللری** — ناصره‌لیلر قصبه‌نك منتهای شرقیسنده بولونان (عین الناصره) نام محلدن صو دولدیره‌رق ایچرلر . بوراده هر دستی ایچون بر مقدار پاره ویرمك‌ده لازم کلیورمش . بو صو قصبه‌نك ایچمه‌سی ایچون کفایت ایتمکده ایسه‌ده ناصره‌یی احاطه ایده‌ن بغچه‌لره یارده‌ی اولان اطرافده متعدد کوزلر دخی واردر . بالخصوص اکثر اولرده یاغمور صولرینی طوپلایه‌رق صهرنجلرده حفظ ایتدکلری ایچون ناصره‌ده صو جهتندن صیقینتی چکیلمه‌مکده ایمش .

***

تنزه محللرینه کلنجه : بونلرده متعدددر . نته‌کیم قصبه‌نك جنوب طرفلرنده ویکرمی دقیقه مسافه‌ده (بیر المیر) نامنده بر محل واردرکه اینجیر ، آلما ، پورتقال ، آغاجلریله مستوردر . زراعتله اشتغال ایدنلر اکثریا آتلرینه بینه‌رك بورایه کلیرلرمش .

برده قصبه‌نك شمال جهتلرنده وینه یکرمی دقیقه اوزاغنده « کرم الصاحب » موقعی واردرکه بوده « بیر المیر » کبی آغاجلق اولدیغی ایچون بعضاً اهالی بورایه ده‌کلیرلرمش .

ناصره‌نك یکرمی دقیقه غربنده کائن « مقبی » نام محل‌ده آغاجلق ایمش . بو اوچ موقعده آقار صو بولوندیغی ایچون بالخاصه میوه موسملرنده ویاز زمانلرنده بورالری پك کوزه‌ل اولور ایمش .

اساساً ناصره‌نك بولوندیغی کوچوك تپه‌جكلرك آرقه‌سنده وشمال غربیسنده « جبل السیخ » بولونیورکه بورادن منظره پك ذوق آمیزدر . شرق طرفندن جبل الطابور « طور »‌ك

یشیل ذروه‌لری جنوبده کوچوك « هرمون » داغی جنینه قدر « ئه‌سدره‌لون »اووه‌سنك بر قسم عظیمی ، شمالده «الطیوف»اووه‌سی وبری طرفده « صفوریه » خرابه‌لری‌وینه شمالده داغ اوزرنده صفد واك اوذاقده جبل الشیخ،شمال شرقیده‌ایسه کنیش بر افق ایله‌جولان تپه‌لری کوزوکور .

جبل السیخك سطح بحردن ارتفاعی « ٤٨٨ » متروااولدیغنه وناصره‌دن اچه‌یو کسك بر موقعده بولوندیغنه کوره‌ده بوراسی ناصره ایچون اك مستثنا بر تنزه محلی اولدیغنده شبهه ایتمه‌ملیدر .

۳ — احوال عمومیه

[۱]— **ناصره قضاسی** — ناصره قضاسی عکا لواسنك اورته‌سنی اشغال ایتمکده اولوب شمالاً عکا مرکز قضا سیله شرقاً طبریا جنوباً جنین وغرباً حیفا قضالریله‌محاطدر . مساحهٔ سطحیه‌سنه کلنجه، بوکا دائر بر قید رسمی‌یه مع التأسف ! دسترس اولنه مامشدر، یالکز اشخاص نامنه، سنده ربط اولنان اراضی قیود موجبنجه بیك یدیوز فدان‌که جمعاً یکون ۱۹۱۶۳۸ دونمدن عبارتدر. قضا اراضیسی جهت قانونیه نقطهٔ نظرندن ایکی‌یه آیریلور . برنجیسی صرف میری ایکنجیسی مشجر اراضیٔ مملوکه‌در . میری قسمنك مساحه‌سی ۱۷۳۶۵ ومشجر اراضینك ۲۱۲۷۳ دونمدن عبارتدر . سنده ربط اولنمیان بعض اراضی ایله عمومه متروك اورمان وحال‌عطالتده قالمش اولان اراضی بالطبع بو قیودك خارجنده قالیور . بونلرك مساحه‌سنی اللهدن باشقه کیمسه بیلمز .

قضا اهالیسی ذکور واناث ۱۲۳۱۳ ی اسلام ٤۱۹٥ ی روم اورتودقس ۱۷۷٤ ی روم قتولیك ۱۸۰۳ ی لاتین و۹٦٦ ی پروتستان ٤۰۳ ی مارونی‌اولمق اوزره «۲۰۷۹۳» نفوسدن عبارتدر .

عموم قضانك تولدات ووفیات سنویه‌سی بر وجه زیر عرض اولنور:

تولدات

یکون	۱۳۳۱ سنه‌سنده	۱۳۲۹ سنه‌سنده	۱۳۲۷ سنه‌سنده	۱۳۲۵ سنه‌سنده	
۸۳۲	۳٦۱	۲۰۷	۲۱۰	٥٤	اسلام
۲۳۲	٥٤	٥۱	۸۹	۳۸	روم
۱۷٥	٤۱	٤٤	٤۹	٤۱	قتولیك
۱۱۱	۲۰	۳۸	۲٥	۲۸	لاتین
٥٤	۲۳	۱۷	؟	۱٤	پروتستان
۲۱	۱۱	٤	۱	٥	مارونی
۱٤۲٥	٥۱۰	۳٦۱	۳۷٤	۱۸۰	یکون عمومی

وفیات

٥۷۱	۱۷۷	۱۲٥	۱۹۰	۷۹	اسلام
۲۰٤	٦٥	٦۰	٥۳	۲٦	روم
۱۰٤	۲۸	۲۸	۲۹	۱۹	قتولیك
۱۰۱	۲٤	۳۹	۲۱	۱۷	لاتین
۲۳	۳	۱٦	؟	٤	پروتستان
۱۰	۳	۲	۱	٤	مارونی
۱۰۱۳	۳۰۰	۲۷۰	۲۹٤	۱٤۹	یکون عمومی

اشبو ایکی جدولدن آکلاشیلیورکه ناصره قضاسی نفوسجه جزئی بر صورتده تزاید ایتمکده‌در . قضادن دیار اجنبیه‌یه شمدی‌یه‌قدر ٤٦۰۰ کشی هجرت ایتمشدر .

[۲]— **احوال طبیعیه** — قضا هیئت عمومیه‌سی اعتباریله اووه‌لق اولوب ارتفاعی آز اولان تپه‌لرنده اورمان موجود دکلدر . تفصیلاتنی ذمین عرض ایتدیکم جبل الطوردن باشقه شایان قید بر عارضهٔ طبیعیه موجود دکلدر . تپه‌لر کیل وکلس صخورندن ترکب ایتمکده‌در .

نهر وکوللر .— کول یوقدر . فقط بوکا مقابل جالوت ووادی الشرار نامنده‌کی ایکی چای موجود اولوب بونلردن جالوت نهری (نورس) نام قریه‌ده کائن بر مغاره‌دن نبعان ایده‌رك بیسان استاسیوننك شرقنده‌کی وادی القنطره ایله برابر شریعه نهرینه‌قاریشمقده‌در. طولی ۱٥ کیلو مترو وعرضی ۳—٤ متره‌در .

وادی الشراره قضا ملحقاتندن (رینه) قریه‌سی داخلنده‌کی ام الغنم اراضیسندن نبعان ایدر . وطبریا قضاسنده وادی المدی ووادی البیره ایله بر لشدکدن‌صوکره شریعه‌یه قاریشیر. طولی درت کیلو متر وعرضی ۱—۳ متره‌در .

قضانك اقلیمی معتدل‌اولوب درجهٔ حرارت‌نهایت صفره‌ویازین ٤۰—٤۲ درجه‌یه‌وارمقده‌در. وسطی درجه موسم صیفده ۳٥ وموسم شتاده ٤—٥ اولوب ایلك وصوك بهارلرده ۱۸—۲۰ درجه آره‌سنده‌در . درجه‌نك حد اعظمیسی آغستوس وحد اصغریسی کانون ثانی آیلرنده حکم سورر .

روزکارلر ؛ اك زیاده شمال ، شرق وغرب روزکارلری اسر ، لودوس نادراً بو قضاده حس اولنور . عموم قضانك هواسی معتدل ایسه‌ده صورت دائمه‌ده رطوبتلیدر . فقط بو رطوبت شیمدی‌یه قدر اشباع درجه‌سنی بولمامشدر . یاغمورلر تشرین‌ثانیده وعمومیت اوزره کانونلرده باشلایوب بلا انقطاع نزول ایدر ، بعضاً اون ایکی ساعت بلا فاصله یاغمور یاغدیغی کورلمشدر . مارت ونیسانده ایسه متقطع بر صورتده نزول ایدر . قیش موسمی نیسانك اونبشندن صوکره ختام بولور . قار پك نادر بر صورتده نهایت نزول ایدر .

[٣] — **ناصره قصبه‌سی** — قضا مرکزی ناصره قصبه‌سیدر . اشبو قصبه جبرائیل امینك حضرت مریمه مژده‌یی کتیردیکی وحضرت عیسانك عمرینك بر قسم مهمنی کچیردیکی موقع اولمق حسبیله خریستیانلرجه پك زیاده مقدسدر . قصبه ٤٨٨ متره ارتفاعده بولنان جبل السیخك سطح مائل جنوبیسی اوزرنده مبنی اولوب ایلك بهارده یم بیاض اولوریله یم یشیل باغ وباغچه‌لریله غایت دلفریب بر منظره عرض ایتمکده‌در . جهت شرقیه وغربیه‌دن پك سریع آدیملرله اتساع پیدا ایتمکده اولان ناصره اهالیسی ذکور و اناث ٢٤٤٠ ی اسلام ٢٨٣٦ یسی روم اورتودوقس ١٢٦٧ یسی روم قتولیك ١٣٦٤ ی لاتین ٢٧٤ ی پروتستان و ٤٠٣ ی مارونی اولمق اوزره ٨٥٧٤ نفوسدن عبارتدر . قصبه‌نك تولدات ووفیات سنویه‌سی بر وجه زیر عرض اولنور :

تولدات

یکون	١٣٣١	١٣٢٩	١٣٢٧	١٣٢٥ سنه‌سنده	
٢٠١	٦٥	٥١	٧٠	١٥	اسلام
١٥٥	٢٤	٣٨	٦٩	٢٤	روم
٠٨١	١١	١٣	٢٤	٣٣	قتولیك
٠٥٨	١٣	١٠	١٢	٢٣	لاتین
٠٥٣	٢٠	١٢	٠٨	١٣	پروتستان
٠١٩	١١	٠٤	٠١	٠٣	مارونی
٥٦٧	١٤٤	١٢٨	١٨٤	١١١	یکون عمومی

وفیات

١٥٦	٣٥	٤٣	٥٠	٢٨	اسلام
١٢٦	٣٨	٤٢	٢٧	١٩	روم
٠٧٠	٢١	٢٥	١٦	٠٨	قتولیك
٠٦٧	٠٩	٢٤	١٩	١٥	لاتین
٠٢٥	٠٣	١٦	٠٢	٠٤	پروتستان
٠٠٩	٠٢	٠٢	٠٠	٠٤	مارونی
٤٥٣	١٠٩	١٥٢	١١٤	٧٨	یکون عمومی

اشبو ایکی جدولك مطالعه‌سندن دخی آکلاشیلیورکه قصبه‌نك نفوسی سنه‌دن سنه‌یه تزاید ایتمکده‌در . دول اجنبیه تبعه‌سندن ٢٠٠ راهب وراهبه وآلمان تبعه‌سندن تجارتله مشتغل ایکی عائله واردر . ١٤٨٠ خانه‌یی محتویدر . میرینك یالکز بر باب حکومت دائره‌سیله بر عسکری ده‌پوسی وبر رشدیه مکتب بناسی واردر . عکا ایالتی والیسی علی پاشا طرفندن انشا اولنمش کوزل بر جامع‌شریف موجوددر . قصبه‌نك حمامی ، قلعه‌سی ، بلدیه باغچه‌سی ، مسیره‌سی ، ساعت قله‌سی ، خانی ، تیاتروسی یوقدر .

ناصره‌ده بللی باشلی‌اولمق اوزره (مژده کلیساسی Eglise de l'Annontiation) ایله یوسف النجارك اعمالاتخانه‌سی وبرده بالاطه کلیساسی واردر . لاتین مناستیرینك ایچ طرفنی اشغال ایتمکده اولان مژده کلیساسی شکل حاضریله ١٧٣٠ سنهٔ میلادیه‌سنده تجدید اولنمشدر . عنعنات نصرانیه کوره حضرت جبرائیل مریم العذرایه ، کبه قالدیغنی بوراده تبشیر ایتمشدی . حضرت مریمك مسکن قدیمی بوراده ایدی ،

مناسترك شمال غربیسنده « ١٨٥٨ » تاریخنده بر کلیسا انشا ایدیلدی . بوراده صلیبیوندن قالمه بر کلیسا آثاری کشف اولنمشدی . ٥٩٠ سنهٔ میلادیه‌سندنبرو حضرت عیسانك درس آلدیغی حاوره‌نك موقعندن بحث ایدیلیوردی . عصر کچدکجه موقع دخی تبدل ایدیبور . شمدیکی حالده متحد روملرك النده بولنمقده اولان و ١٨ نجی عصر آثارندن بولنان کلیسایی ادعا ایدیبورلر .

١٨٦١ تاریخنده لاتینلر طرفندن حضرت عیسی ماصه‌سنك احتوا ایتدیکی کلیسا دخی شایان ذکردر . عنعنات نصرانیه‌یه کوره حضرت عیسی تکرار دیرلدکدنصکره اشبو کلیسانك ایچنده بولنان و ٣٫٦٠ متره طول و ٣ متره عرضنده یکپاره تباشیرك سرت جنسندن اولان ماصه اوزرینه حواریونله برابر طعام ایتمشدی .

ناصره‌نك شمال غربیسنده کائن جبل السیخدن اطرافی سیره قیولان بر متفرج کندینی کوزه‌ل بر پانوراما قارشوسنده کورور . شرقده طابور طاغنك یشیللك ایچنده قالان تپه‌سی ؛ جنوبده نبی داهی طاغی وزرین ، نائن ، اندور کویلریله جنین قصبه‌سنه قدر پك کنیش اولان مرج بنی عامر ؛ جنوب غربیده دکزه قدر ایلرولین کرمل طاغی ؛ شمالده کوزه‌ل بطوف اووه‌سی وبونك منتهاسنده صفوریه خرابه‌لری ؛ صفد قصبه‌سیله شیخ طاغی ؛ وشمال شرقیده جولان طاغلری مشاهده اولنمقده‌در .

حضرت مریم، یوسف النجار وحضرت عیسانك همان هر كون زیارت ایتدكلری مریم چشمه‌سی قصبه‌نك یكانه پیكاری اولدیغندن اقشاملری ناصره‌نك كوزه‌ل تپه‌ده‌كی قادین وقیزلری باشلرنده طاشیدقلری كوزه‌ل دستیلریله چشمه وجوارینی دلفریب وجانلی بر تابلویه چویرمكده‌در. بلدیه وارداتی ۱۳۲۵ سنه‌سنده (٤٥٤١٨) غروشدن عبارت ایكن سنه بسنه ترقی ایده‌رك ۱۳۲۹ سنه‌سنده (۷۲۳۲۰) و ۱۳۳۱ سنه‌سنده ۸۸۲٥٠ غروشه صعود ایتمشدر. اشبو وارداتك قسم مهمی ذبحیه، تنظیفات، تنویرات وحیوانات رسومندن عبارتدر. فقط مع التأسف ناصره بلدیه‌سی بو وارداتی منطق ونظام دائره‌سنده صرف ایتمامكده‌در. چونكه یالكز معاشاته ۱۳۳۱ بودجه‌سنده (۳۰) بیك غروشه یقین بر پاره بلدیه رئیسیله طبیب كاتب، تحصیلدار، اوطه‌جی وسائره مأمور معاشاتنه، عجزه واحتفالات مصارفنه تخصیص ایدلمش ویالكز (۲۸) بیكی تنویرات، تنظیفات وسائر امور بلدیه مصارفاتنه قارشولق طوتلمشدر. بلدیه بودجه‌سنك سالم، منطقی، صحی بر حاله افراغیله قصبه‌نك تدریجی بر صورتده اصلاح وتنظیمی الزمدر.

[٤] — **امور معارف** — اجنبیلر ناصره‌ده یوز بیكلرجه لیرا صرف ایده‌رك بر چوق مؤسسات تدریسیه وخیریه انشا ایتمشلر ایسه‌ده حال حربی طولاییسیله بو كونكی كونده هپسی مسدوددر. حكومتمزك نفس ناصره‌ده ذكور واناثه مخصوص ایكی ابتدائیسی وصفوریه، رینه، كفر كنا ومجدل كویلرنده بر ویا ایكی صنفلی ابتدائی مكتبلری واردر. بونلردن نمونه ذكور ابتدائیسی پك اچینه‌جق بر حالده‌در. معلم اولی بوندن یكرمی قدر سنه اول شام اعدادیسندن نشأت واز بر زمان ایچون مالیه تحصیلدارلغنده بولندقدنصكره معارف مسلكنه دخول ایتمش بر زواللیدر. زواللی دیورم چونكه مكتبی زیارت ایتدیكمز اثناده ضرورتی معاشنك عدم كفایتنی او قدر اچیقلی بر صورتده آكلاتدی كه تعریف ایده‌له‌مز. یاننده طوران معلم ثانی بیروتدن یكی كلمش، سیماسندن اوده چوجق اوقوتمق، تهذیب ایتمك صنعتیله پك علاقه‌دار كورونمیور. بویونی سفالتدن بوكولمش هوسی فقر وضرورتدن قاچمش بو ایكی ذاتك زیر اداره‌سنده‌كی طلبه‌یی كوردك. كاشكه كورمسه‌یدك!

مكتب دها بر قاچ كون اول كشاد ایدلمش قارشیمزه دیزیلن ۱٥ — ۲۰ افندینك سفیل، پیس، متكره اثوابلی حاللرینی اینجه زمان اونوته میه‌جغم. مكتب بناسی دولدیران توزلرله مداومینك حال پر ملاللری آره‌سنده صانكه صمیمی وحار بر قرابت موجود. هر یرده منحوس غراب سفالت وآجلق باغرییور. یالكز بوراده دویلانشی دها مزعج دها مخرش ودها قورقنج!

اوچ صنف اوزرینه مرتب اولان اناث ابتدائیه‌سنك معلمهٔ اولاسی هیچ بر شیئدن

چاقماز. علوم وفنونك الفباسنی بیله اوكره‌نه‌مه‌مش. دیكر ایكی خریستیان معلمه‌نك تحصیللری موسقوف مكتبنده‌در. ایكیسی طبیعی عربجه‌یه وموسقوفجه‌یه واقف فقط تربیهٔ ملیهٔ عثمانیه ایله اولان علاقه‌لری هیچ مشابه سنده‌درظن ایدرم.

زواللی كویلیلرك تعلیمنه كوندریلن خواجه‌لرك هیچ بریسی اغلب احتماله كوره تحصیل ابتدائی‌یی بیله كورمكه وقتی اولمامشدر.

[٥] — **امور صناعیه** — قضا داخلنده اسكیدن منسوجات محلیه موجود ایسه‌ده الیوم مع التأسف منقرض اولمشدر. اشبو صنعتك یكیدن احیاسنه غیرت اولنمقده ایمش (كیمك طرفندن ؟) حال حاضرده چاقی بچاق، ال اوراقلری اصول قدیمه اوزره وبوندنبشقه زیتون آغاجندن اماكن مقدسه رسملریله مزین قوطولر یاپلمقده‌در. غایت ظریف واوروپاده رواج بولان اینجه دانتلا واویا كبی ال ایشلری دخی اعمال اولنمقده‌در. منسوجات محلیه‌نك منقرض اولمسی حمص وشامده یاپیلان معمولاته رقابت ایدیله مامسندن وسرمایه‌نك فقدانندن ناشیدر.

صنایعك ترقی واحیاسی ایچون حكومت محلیه‌جه شویولده بر فكر درمیان اولنمقده‌در: صنایعك احیا وترقیسی ایچون حكومتجه واقعا نظامات مخصوصه وضع وارباب صنایع رسومدن عفو اولنمق صورتیله تشویقاتده بولنلمقده ایسه‌ده ثروت بر قاچ زنكینك النده منحصر قالوب بونلر فاحش فائضله پاره‌لرینی تنمیه ایتمكده بولندقلری جهتله صنایعه رغبت كوسترمامكده‌درلر. اهالینك بر قسم مهمی سرمایه صاحبی اولمدیغندن فاحش فائضله پاره استقراض وصنعته سلوك ایتملری كاردن زیاده ضررلرینی موجب اوله جغندن صنایعك توسیع وترقیسی ایچون اهون فائضله پاره اقراض ایده‌جك بانقه‌لرك تأسیسی الزمدر.

[٦] — **امور ومحصولات زراعیه** — اقلیمی بالنسبه معتدل اولان ناصره قضاسنك طوپراغی عمومیت اعتباریله كیللی وخفیف طبقه‌لردن مركبدر. قسم اعظمی اسكی اصول اوزرینه ویالكز آلمان وموسوی كویلریله بعض اصحاب مراق اصول جدیده اوزره اجرای فلاحت ایتمكده‌درلر، ناصره اراضیسی طبریاده اولدیغی كبی مناوبه اصولنه تابع طوتیلیور. اداره‌سی ایسه حصهٔ عشریه داخل اولدیغی حالده حاصلاتك اوچده بری صاحب مال طرفندن استیفا اولنمق صورتیله كرایه ویرلمكده‌در. دیكر بر اصولنه كوره محصولاتدن عموم مصارف (یعنی چفت سورمك، اوراق، تخم وسائره مصرفی) تنزیل اولندقدنصكره قالان مقداردن چفتچی یالكز بر ربع آلور.

بر ده بر سنه ظرفنده چفت سورمك، حصاد، خرمان وسائر بالعموم زراعت خدمتلرنده استخدام اولنمق اوزره عمله‌لر طوتیلور وبونلره محصول درانبار ایدلدكدنصكره مال صاحبی

طرفندن مقطوعاً اون كیله بغدای ویرلدیكی دخی واردر .

ناصره قضاسی داخلنده بالعموم حبوبات زرع ایدلدكدنبشقه برده جزئی مقدارده پاموق دخی یتشدیریلور . حال حاضرده (جالوت) و (تل الفر) مزرعه‌لرنده پاموق زرعنه باشلانمش ایسه‌ده كویلینك بو كبی محصولاته اهمیت ویرمه‌مسندن وبرده صولرك مستقلاً اصحاب املاكك اولمادیغندن پاموغك وقت وزمانیله اسقاسی پك زور اولیور . بو وضعیتله اشبو یكی زرعیاتك رواج بولمسی مشكوكدر .

قضانك محصولات وسطیه‌سی بروجه زیردر :

آلنان محصول (كیله حسابیله)	زرع اولنان (دونم)	جنس محصول
٤٠٠،٠٠٠	٥٠٠،٠٠٠	بغدای
٥٦،٠٠٠	٨٠٠٠	آرپه
١٥،٠٠٠	٥٠٠٠	بیاض داری
٢٠،٠٠٠	١٥،٠٠٠	سیسام
٢٤،٠٠٠	٣٠٠٠	بقله
١٨٠٠	٦٠٠	مرجمك
٤٢،٠٠٠	٧٠٠٠	نخود
٤٨٠٠	١٢٠٠	بورجاق
٥٦٣،٦٠٠	٨٩،٨٠٠	یكون

اشبو محصولاتدن باشقه ناصره قضاسنده بولنان ٣٠٠،٠٠٠ زیتون آغاجندن بر بچق میلیون قیه زیتون حاصل اولمقده‌اولوب زیتون یاغی استحصال ایتمك اوزره (٢٥) معصره موجوددر .

(مواشیٔ زراعیه) — بتون قضاده بروجه زیر مواشی موجوددر :

بارگیر	آت	قصراق	استر	اوكوز	دوه	مركب
١٢٥	١٣	٤٧٦	٨٤	٣١٢٤	٢٢٥	٣٥٤

١٣٣٢ سنهٔ مالیه‌سنده قضانك محصولات عمومیه‌ی . — تخمینی اكمال ایدلمش محصولاتك بدلی (٦٨٥،٣٧٥) واكمال ایدلمامش محصولاتك تخمیناً بدلی ٢٣٣،٠٠٠ كه جمعاً ٩١٨،٣٧٥ غروشدر .

(١٣٣١) سنه‌سنده مملكتی استیلا ایدن چكركه یوزندن خزینهٔ مالیه یالكز ناصره قضاسنده (٢٥٠٦٤٢) غروش ضرر ایتمشدر .

***

ناصره قضاسنده‌كی زیارتكاه محللر . — اسلاملرك قصبه‌ده سعد شهاب الدین وشیخ عاملی ومشهدقریه‌سنده نبی یونسناملریله معروف مقام بولندیغی كبی خریستیانلرك قصبه‌ده البشاره كلیساسی ویوسف النجارك خانه‌سیله حضرت عیسانك وعظ ایتدیكی اسكی سیناغوغ اولوب ملكیت روم كلیساسی وموسویلرك حضرت عیسایی آتمق ایستدكلری تپه وكفر كنا قریه‌سنده ینه حضرت عیسانك بر دوكون اثناسنده صویی شرابه تحویل بیوردقلری محل ایله صفوریه قریه‌سنده حضرت مریمك خانه‌سی وحضرت عیسانك موسی علیه السلام اوكنده تمثل وتجلی ایتدیكی جبل الطور مقدس زیارتكاهلر میاننه داخلدر .

٤ — ناصره‌نك احوال اجتماعیه‌سی

ناصره‌ده یاشایانلرك بر قسمی اسلام ، وقسم دیگری ایسه طوائف مختلفه‌دن اولمق اوزره مسیحیدر . بوراده موسویلردن آنجق اوچ درت عائله واردر .

ناصره‌ده بولونان اسلام اهالی اكثریا حوراندن بورایه مهاجرت ایتمشلردر . برقسمی بیاطره عربلری بقایاسندندر . ناصره وملحقاتنده اسلاملغك تاریخی عمر بن الخطابك زمان خلافتنه تصادف ایدییور . او قدر قدیمدر .

بر قاچ بیكدن عبارت اولان بوتون بو نفوس اسلامیه كتله‌سندن اوچ ، درت عائله استثنا ایدیله‌جك اولورسه متباقی قالانلرك دوغرودن دوغرویه چالیشان زراع طبقه‌سندن عبارت اولدیغنی كورورز . زراعتله اشتغال ایده‌نلردن ماعداسی ایسه دوه‌جیلك ، چوبانلق ، مكاره‌جیلك كبی ایشلرله مشغول اولورلر .

ناصره‌ده بولوندیغنی سویله‌دیكمز اوچ درت عائله افرادندن هر برینك مالك اولدقلری اراضی وسائره‌نك قیمتی یكرمی اوتوز بیك لیرادن یتمش بیك لیرایه قدردر . بونلر كرك ناصره‌ده وكرك ملحقاتده بویوجك قوناقلری بولوندیغی كبی امرلرینه دائما آماده بولونان یوزه یقین آتلی اتباعی‌ده موجوددر . هر حالده بو ناصره آریستوقراتلری قدیم دره بكلری خاطرلاتیر . بونلرده‌كی قدرت وسطوت مواجهه‌سنده كویلولر صفر درجه‌ده بر اهمیته مالك دكلدر . تارلالرینی اكوب بچن (فلاحین) ك مقداری‌ده پك مهم بر یكون تشكیل ایده‌ر . ایپكلی انتاریلرینی ، صیرمه‌لی مشلحلرینی ، وعقاللاری وكفیه‌لرینی كییر . اكر طاقمی كوموشلی بولونان قیمتدار قیصراقلره بینرك مهم سلاحلرله مجهز بولونور . واللرنده قیرباجی بر كویدن دیكرینه قوشار ، دولاشیر . آرتیق اوكویده بوتون فلاحلر

زانوزدهٔ تعظیم اولورلر . واوراده هر نه که یاپارلرسه غیر مسئول صایبلیرلر . بودره بکلرینی آکدیران انسانلرك وارداتی مقدار ثروتلرینه قیاس ایدلسه ذهنه حیرت ویره جك درجه ده فضله اولدیغی کورولور . بونلر ایشلرینی بیتردکدن صوکره جاکت ، پانطالون اکتسا ایده رك اکثر بویوك مأمورلرله تماسه باشلارلر .

دیوانلرنده کوشه ده اوطوره رق غرورینی طاقیندیغی زمان بو عائله ارکانندن هر بری بوتون ناصره یی تیتره تمك اقتدارنده بولوندیغی مخاطبنه اعتراف ایتدیرمك مزیتنه ده مالکدر . بی شبهه بونلرده نه علم نه ده بعض مزیات آراماملیدر . بونلرده غایهٔ خیال بر آز دها کنیش بر ارض و بر آز دها واسع بر کیسه در .

بو معروف عائله لردن ماعداسی ایسه اکثریا زمانی تارلالرده کچیرمك مجبوریتنده در . بناءً علیه او بر اوبابه مشابه اولرنده ، همان همان سنه نك اکثر زمانلرنده ، یا اختیار بر قادین یا ارکك بولونور . بونلر اوی بکلرلر . قالانلر چولوق ، چوجوق ، قادین ، ارکك هپ ناصره جوارنده کی تارلالره کیده رچالیشیرلر . ارککلر مجتمعاً خرمن باشلرنده یاتارلر . قادینلر ایسه (تل عدس) نامنده کی خرابه ده بولوشورلر . واوراده امرار لیال ایدرلر . بیمه لری ، ایچمه لری غایت بسیط و تماميله کوبلودر . اساساً کویلولکلری البسه لرندن ، اولرندن ، کوزلرندن اکلاشیلیر . بونلرك اکتسا ایتدکاری لباس اوکی آچیق بر انتاری ایله بر عبادن ونهایت سرپوش اولمق اوزره بر (کفیه) دن و آیاقلرنده بر یمنی دن عبارتدر . قادینلری ده او درجه ده بسیط کینیر . اوچ طرفی آچیق انتاریلر اوزرنده بویوك قوشاقلر ، باشده بر اورتو . ایشته بوتون قادینلرك کییدیکی هپ بودر . بونلر بو حالده دولاشیر ، دورورلر . اولری ایسه بر طرفدن حیوانلرینی باغلامق ایچون ودیکر طرفدن کندیلرینك یشامسی ایچون بسیط بر ملجأ اولدیغی نظر دقته آلنیرسه بو اولرده ده بالطبع بر شی آراماملیدر .

حتی ناصره ده بونلرك وضعیتنده و کوزلرنده بیله بر مأل یوقدر ، دەنیله بیلیر . چونکه آنجق یوزده بشی اوقویوب یازمه یی بیلدیکی ایچون بوراده کی جهالت پك أليم بر شکلده کورونیور .

اعتیادات نقطهٔ نظرندن ده تماميله حال ابتدائیده اولدقلری کورولور . (مجوز) تعبیر ایتدکلری چفته دودوکی و (شباب) نامنده کی قاوالی چالارلر . هر درلو عادتلرنده بیروتك جنوب طرفلرنده کی کویلولره پك بکزرلر . اسلاملرك ناصره ده بر جامعلری واردر . کندیلرینی آز چوق خرستیان بر محیطده یشادقلری ایچون بالخاصه دینلرینه پك متمسك کورورسکز .

شونی ده سویلیه لم که ، حالت عمومیه لری اعتباریله هر یرده اولدیغی کبی هر جهتدن بورا اسلاملری ده مجاور بولندقلری طائفه لره نسبتله دوشوکدر .

ناصره ده یشایان خرستیان اهالی یه کلنجه ، بونلرك ناصره ده زمان ظهور وتوطنلری بشقه بشقه تاریخلره تصادف ایتمکده در .

نته کیم منور خرستیانلرك ادعاسنه کوره ، بو طائفه لردن لاتینلرك ناصره ده ایلك بولندقلری سنه لر دردنجی عصر میلادیده در . حتی بالآخره ظهور اسلامیتدن صوکره خلیفه هارون الرشید زماننده دخی لاتینلر بوراده سربستجه اجرای آیین ایدرلردی . صلیبیون زمانلرنده ده لاتینلر بولونیوردی . ١٣٥١ تاریخنده ایسه فرنسیسکان لاتین راهبلری بورالرده کلدیلر . وآیینلرینی ده لاتینجه اجرایه باشلادیلر .

الیوم ناصره ده بولونانلر ایسه اوچیوز سنه اول لبناندن وناصره نك ملحقاتندن کله رك لاتین مذهبنی قبول ایدەن بر قاچ عائله نك اولادندن عبارتدر . بوتون قضاده ایکی بیکه قریب لاتین موجوددر .

لاتین راهبلرینك بوراده پروپاغاندالری پك چوق اولدیغی ایچون عددلری کیتدکجه زیاده لشمکده در .

روملره کلنجه بونلر اسکیدن بری قدس حوالیسنده بولونیورلر . لوازم دینیه لرینی ده لاتینلرله برلکده اجرا ایدییورلردی . نهایت (١٠٥٤) سنهٔ میلادیه سنده لاتینلردن آیریلدیلر . (١١٠٩) تاریخنده ینه صلیبیون زماننده (عین سیده مریم) دینیلن منبع اوزرنده روم اورتودقسلر جبرائیل علیه السلام نامنه بر کلیسا دخی انشا ایتمشلردر . بونلرك ینه بوتون قضاده کی عددلری اوچ بیکی متجاوزدر .

قاتولیکلر ایسه اساساً روم اورتودوقس مذهبندن ایکن (١٧٤١) تاریخنده قاتولیك آیینی قبول ایتدکاری کبی (١٧٧٠) تاریخنده بر جماعت ده تشکیل ایتدیلر . عددلری ایکی بیکه قریبدر .

مارونیلر دخی لبنان . صور ، صیدا مارونیلرندندر . بونلردن ناصره ده اقامت ایدنلری آیینلرینی لاتین کلیساسنده یاپارلردی . ینه (١٧٧٠) تاریخنده کلیسالرینی انشا ایتدیلر . وآیری بر جماعت حالنی آلدیلر . عددلری بشیوز قدردر .

ناصره پروتستانلری ایسه اساسا لاتین ویا روم اورتودقس ایکن (١٨٥١) تاریخنده آنغلیقان پروتستانلغنی قبول ایده رك نهایت (١٨٧١) تاریخنده ده جماعت تشکیل وکندیلرینه مخصوص بر کلیساده بنا ایتمشلردر . پروتستانلر اوچیوزی متجاوزدر .

ناصره ده موجود بوتون بو طائفه لر ایچون کشاد ایدیلن واولجه بنالری تعداد ایدیلن اجنبی مکتبلرك اوزون سنه لر ظرفنده کی مساعیسی نتیجه سی اوله رق خرستیانلرده یوزده اللی التمش درجه سنده اوقویوب یازانلر زیاده لشمشدر . مع مافیه بونسبتده ده تعصب مسیحی دخی ناصره ده فضله لشمش ومعکوساً متناسب اولمق اوزره بعض اوصاف طبیعیه ومحلیه

ایسه دوچار خلل اولمشدر . وحقیقی علمده بوراده اصلا تأسس ایده‌مه‌مشدر .

ناصره‌ده بولونان وپاموق تجارتیله ویا بعض صنایعله اشتغال ایده‌ن بر قسم قلیلدن ماعداسی زراعتله اوغراشیرلر . بونلرك‌ده طرز اکتساسی اسلاملره یقین وعین زمانده بسیطدر . مع مافیه قدیمدن بری بعض خرستیان ارککلر بویوجك وسیاه برشالوارایله برجاکت وباشده (مغربی) تعبیراولونان برقس ایله‌اوزرنده‌اوږرولو سیاه ، صاریق وبویوجك قالین بر پوسکول طاشیرلر .

خرستیان قادینلر ایسه ناصره‌ده اکثریا چارشف اورتونورلر . ورنکلی پچه‌لر دخی طاقارلر . مع مافیه یکی یتیشنلرده بو قدیم عادتلر ترك ایدلمکده‌در . ناصره‌ده خرستیان قزلرك کافه‌سی دانته‌لا ایشلریله مشغول اولورلر . فی الحقیقه ناصره‌ده دانته‌لا ایشلری پك ظریف موفقیتلره مظهر اولمشدر . باخصوص بعض جویز وتخته مصنوعاتی ارککلر بیننده پك دلربا بر شکل آلمشدر .

ناصره‌ده خرستیانلرده‌کی تعصب مسیحی هیچ بر بلده‌ده موجود دکلدر ، ده‌نیله بیلیر . وبوندن دولایی‌درکه ناصره‌نك هرطرفندن کثیف بر هوای مسیحیت مص ایدیلیر . بوراده بوتون خرستیانلرك أل برلکیله بوراده بر موجودیت نصرانیه حصوله کتیرمکه غیرت ایتدکلرنده شبهه ایتمه‌ملیدر .

بویله‌اولمغله برابر خرستیانلر بردرلواسلام ثروتنه‌یتیشه‌مه‌یورلر . واونلرده کوچوجك‌دره بکاری‌توره‌مك نصیبی بولونامیور .

٥ — ناصره‌ده حالت صحیه

ناصره‌ده حال طبیعیده اولمق اوزره اك زیاده حکم سوره‌ن امراض مالاریا ، التهاب امعا ، ذات‌الرئه وروماتیزمه وکوز خسته‌لقلرندن تراخوم خسته‌لغیدر . نته‌کیم کچن اوچیوز اوتوز برسنه‌سی ظرفنده مالاریادن اوچ ، التهاب امعادن (٣٢) ذات الرئه‌دن (١٢) کشی وفات ایتمشدر . بونلردن باشقه دیکر امراض عادیه دخی تك توك وقوع بولمقده ایسه‌ده پك آزدر .

بو امراض ساریه‌دن بوسنه لکه‌لی حما ، حمای راجعه ، دیزانته‌ری ، قوله‌را کبی خسته‌لقلر ظهور ایتمشدر . حتی صوك آیلردن مایسده (٤٠) حزیرانده (٥٨) تموزده (١١) که جمعاً ١٠٩ کشی قوله‌رادن وفات ایتمشدر . (١٣٣٢ سنه‌سی)

حال طبیعیده کورولن مالاریا خسته‌لغی قضانك بعض محللرنده بولونان بطاقلقلردن تحصل ایتمکده‌در . بو بطاقلقلردن بری مرج بنی عامرده‌و (١٠٠) مترو عرضنده و (٥٠) مترو طولنده بولونان (مویلح) دیکری جبخانه اراضیسنده (٨٠) مترو طولنده و (٥٠) مترو

عرضنده بولونان (طربنه) اوچنجیسی ایسه محلوله اراضیسی جوارنده طولی (٢٠٠) وعرضی (٥٠) مترو اولان «سحونه» نامیله‌معروفدر .

ناصره‌ده بولونان التهاب امعا خسته‌لغی‌ایسه اهالینك معیشت وتغدیلرنده ، بالخاصه اطفالك تغدیسنده کوستریلن مبالاتسزلقلردن نشأت ایدییور . ذات الرئه خسته‌لغی دخی بالخاصه ناصره‌ده قیشین حکمفرما اولان صوغوقدن محافظه اولونمامسندن منبعث اولیورمش .

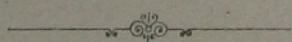
قضانك هواسی هرنه‌قدر عمومیت اعتباریله معتدل ایسه‌ده کرك موسم صیفده وکرك شتاده صورت دائمه‌ده رطوبتلی بولوندیغی جهتله روماتیزم خسته‌لغی فضله‌در . دیکر طرفدن هواده اطرادسزلق موجود اولدیغندن هرزمان تحولات هوائیه‌یه تصادف ایدیلیر . هوا ساکن ایکن یارم ساعت صوکره جریانلر باپه‌رق شدتلی روزکارلر حصول بولور . واورطه‌لق توزله دولار . بونك ایچون درکه ناصره قضاسی اهالیسنك چوغی تراخوم دینیلین « ذات‌الحبیبات ملتحمه » خسته‌لغنه مصابدرلر .

بوندن‌ماعدا ناصره‌ده‌نظر دقتی جالب بعض خصوصات دها واردر . نته‌کیم ناصره‌نك‌اواری خارجاً منتظم کورونیورسه‌ده داخلاً قواعد صحیه‌یه قطعیاً موافق دکلدر . اهالی‌ده نظافته‌پك رعایتکار دکلدر . حتی ناصره‌ده‌بر تك حمامك بیله بولونمامسی استغراب ایدیلیر حاللردندر .

بوراده اهالینك بالطبع دیکر یرلرده اولدیغی کبی خسته‌لقلرینی قوجه قاری علاجلریله تداوی ایده‌رك دوقتورلره مراجعت ایتمه‌مسی خسته‌لغك اك بیوك بر عامل سرایتی اولیور . حالبوکه قصبه‌ده بوقدر خسته‌خانه واجزاخانه‌لر بولوندیغی حالده حالا اهالی آلیشدیریله‌مامشدر .

ناصره‌ده‌صوك زمانلرده کلنجه‌یه‌قدر بوتون چماشیر وبولاشیق صولری کاه بغچه‌لره آقار وکاه اولوق حالنده‌کی سوقاقلرك اورطه‌سندن کچردی . هله مواد غائطه وسائره حالا شمدی‌یه‌قدر اولرك بغچه‌لرنده واوستی آچیق برحالده بولونیور .

موقع طبیعینك بوتون بوملاحظه‌لرندن ناصره‌نك نصل برحالت صحیه‌ده بولوندیغی آزچوق آکلاشیلیر . اساساً بوتون قصبه‌لرمزك بوخصوصده‌کی یاره‌لری‌ده بربرینه اوقدر شبیه درکه تکرارایدلمك آرزو ایدلمیه‌جك برحاله کلمشدر . مع مافیه بو یاره‌لره ویریله‌جك علاجلرك بی‌شبهه عمومی وشامل اولمسی وحیز فعله ایصالی آرزو ایدیله‌جك غایه‌لر ایچنده بو خصوصه‌ده بر موقع مهم ویرلمسی ضروریدر .







سطح بحردن الچاق اراضی

(جالوت) وادیسی

— ٣١ —

ناصره – غور بیسان یولی

١ — ناصره‌دن بیسانه

ناصره‌نك جنوبنده بولونان (الیـادر) موقعندن قصبه‌یی ترك ایده‌لی پك آز بر زمان کچمشیدی که بوتون بیاض اولرك، کره میدلی داملرك وحتی بویوجك ومدبدب معبدلرك قبه‌لری بغتةً سیلنمشیدی. شیمدی آرابه‌مز هر ایکی طرفنده صرپ قایالر بولونان منتظم بر شوسه دن متمادیاً اینیور وترك ایتدیکمز یرلرده بر آز صوکره اسمر ودیك داغلرك یوکسلدیکنی تماشا ایدییوردق . یارم ساعت ظرفنده هپ بویله معوج وبعضاً مقوس اینیشلردن مرور ایدرکن آرابه‌مزك آکسزین وادی‌یه قایارق یووارلانماسندن قورقیوردق .نهایت نامحدود وسعتله اوزاقلره دوغرو اوزانان یوموشاق طوپراقلی اووه‌یه قاووشورکن برطرفدن صار صیلتی‌دن قورتولدیغمزدن دولایی ممنونیت حس ایدییور ودیکر طرفدن بوتون سینه‌سنی تماشا کرانه کشاده طوتان (مرج بنی عامر)ك توکل قدسیسی مواجهه‌سنده درین بر وضع خشوع آلیوردق. آرتق نظرلری حبس وتوقیف ایده‌جك هیچ بر مانعه یوقدی. حتی پك اوزاقلرده سرابی اکدیران وقویو اسمر ویا لاجوردرنکده کورونن تپه‌لر دخی سمانك بی‌حدود لون رمادیسنه قاریشیور واونلرده قولای قولای‌ستر شخصیت ایدییور واریورلردی .

اووه‌ده متمادیاً جنوبه‌دوغرو قوشیوردق. هدف حرکتمز ایکی ظریف کوی (عفوله) و(فوله) ایدی. برساعت مرورنده بورایه‌ده وارمشدق ؛ آرتیق شمندوفریولی کوزو کمشدی. شیمدی ماضیده کچدیکمز بویولاری ومسافاتی خاطرلیوردق . جنوبه دوغرو بواووه‌ده ایلرولسه یدك شبهه‌سز (جنین)ك متوکل خرمالرینه ویاخود وجههٔ عزیمتمزی غرب شمالی‌یه دوغرو تحویل ایده یدك نهایت حیفانك مائی‌ده کیزینه قاووشه جقدق . فقط بز شیمدی شرق جنوبی استقامتنه دوغرو یول آلمغه باشلامشدق . ترن یولنی تعقیباً وبویوك بر سهولتله قوشارکن بعضاً صاغ طرفدن برر چفتلکی اکدیران اوفاجق کویلرك یکی بنالرینه‌تصادف ایدییور وبعضاً اووه‌نك ایصلاق یرلرنده قطع مسافات ایله‌یوردك . نهایت اوزاقدن برچوق اغاج کومه‌لری وباغچه‌لر کوزوکدی .

شیمدی نامحسوس برمیلله بو (ساحهٔ سبزین) ه دوغرو بر آن اول آتیلمق ایستیو- ردق. ناصره‌دن مفارقتمزدن هنوز درت‌ساعت کچمه‌مشدی‌که (بیسان) ك شمندوفر غاری

جوارنده بولونيوردق . استاسيون يشيل « خروع » آغاجلريله مزروع تارلالرك اورطه‌سنده بولونيوردى . قصبه ايسه استاسيوندن براز اوزاقده و كوچوك برتپه اوزرنده كولومسيور واطرافنده يشيل آغاجلرله دراغوش اولنيوردى . «نهر الجلود» ك اوزرنده قورولمش قديم بر كوپرودن كچركن يان طرفده شيمدى «قديم بيسان» ك خرابه‌لرى واردى . قويتو باغچه‌لرك آره‌سندن كچه‌ن قاريشيق يوللردن واوفاجق بر دره‌يى اكَديران صو بر يكنتيلرى اوزرندن مرور ايتدكدن صوكره نهايت ياريم ساعت ظرفنده كنديمزى هر ايكى طرفنده يوكسك اغاجلر بولونان كنيش وفقط قويتو بر يول اوزرنده بولمشدق . هر ايكى طرفده‌كى كوچوك دكانلر اوكنده كويلولر بويوك بر حركتله كيدوب كليور و آليش ويريش ايديوردلردى . آرتيق « بيسان » ك مركزى نقطه‌سنده بولونيوردق .

٢ — بيسانه

[١] — **بيسانه چفتلكى** — بيسان ناحيه‌سنك طولى ١٥ وعرضى بش ساعتدن ومساحه‌سى تقريباً ٢٠٠٠ كيلومترو عبارت اولوب جهت غربيه‌سنده جنين قضاسنه تابع فقوعه ، جلبون ، دير ابو ضعيف ، بيت قاد ونفس ناحيه‌يه تابع اشرفيه ، سامريه ، فرونه كويلرى وجهت جنوبيه‌سنده طوباس كوينه ملحق قاعون ، عين البيضه ، الدير ، الردغه مزرعه‌لرى موجوددر . جهت شرقيه‌ده شريعه نهرى شمالدن جنوبه آقمقده‌در . ناحيه‌نك شمالنده طبريايه تابع وادى الشرار وجنينه تابع كوميه ، شرطه ، الطيبه كويلرى واردر . ناحيه اراضيسى اقليم اعتباريله ايكى‌يه منقسم اولوب طاغ صرتلرنده‌كى اراضى معتدل وشريعه نهرى امتدادنجه ممتد اولان اراضى سطح بحردن تقريباً ٢٥٠ مترو منحط بولنديغى جهتله ايام صيفده حار وشتاده معتدل درجه‌ده بولنور .

روزكارلر — اراضىٔ مذكوره‌يه ايام صيفده غرب ، شرق ، شمال روزكارلرى هبوب ايدر . يازين هبوب ايدن غرب روزكارى اك معتدل ونافعدر . عين موسمده اسن شرق روزكارلرى ايسه مزروعاتى ياقار محو ايدر . شمال روزكارى ايسه سرين بر حالده ونادر بر صورتده هبوب ايدر . قيش موسمنده هر جهتدن روزكارلر هبوب ايدوب بونلردن غرب وجنوب روزكارلرى ياغمورى جلب ايدر ومزروعاته نافعدر . شرقى ايسه بالعكس بارد بر صورتده اسديكى جهتله حبوباتك نشو ونماسنه مانع اولور . شمال روزكارى عين حالده بولنور ، ياغمورلر ؛ قيش موسمنده وتشرين ثانينك اونبشندن اعتبارآ آزوله باشلار ومارت غايه‌سنه قدر دوام ايدر . بر سنه ظرفنده نه مقدار ياغمور ياغمقده اولديغى كيمسه طرفندن تدقيق ايدلمديكى جهتله بو بابده معلومات اعطاسى ممكن اولامامشدر .

اصول اداره — بيسان ناحيه‌سنك اراضيسى عموميتله اراضىٔ منوره‌دن اولديغندن

دائرهٔ عائده‌سی طرفندن تعیین ایدیلن مدیر واسطه‌سیله چفتجیلره تقسیم ایدلمشدر. مزارعلر تخم وسائر آلات وادوات زراعیه کندیلرینه عائد اولمق شرطیله اداره‌یه یالکز محصول سنوینك یوزده اونی نقداً ویرمکله مکلفدرلر.

بیسان اراضیسنی تشکیل ایدن طوپراقلر اوچ قسمه منقسمدر. برنجیسی وولقانیك سیاه ایکنجیسی قرمزی واوچنجیسی کلسیدر. مذکور طوپراغك قوهٔ انباتیه‌سنه کلنجه علی الاعلی درجه‌ده اولوب هرنوع اشجار وحبوبات وخصوصیله پاموق وپاتاتس وسائره‌نك نماسنه غایت مساعددر. اراضی مذکوره‌نك اداره‌سیچون تعیین اولنان مأمورلر فنون زراعیه‌یه عدم وقوفلرندن دولایی بر چوق سنه‌لردنبرو مناوبه صورتیله زراعت اجرا ایدلمیه‌رك مزارعلر ایستدکلری کبی اجرای فلاحت ایتمکده‌در.

ناحیه بدوی عربلردن باشقه ۲۲ کوی احتوا ایتمکده‌در. هر بر کویده وسطی اوله‌رق ۱۵۰ قدر خانه موجوددر.

[۲] — **بیسان قصبه‌سی** — ناحیه‌نك مرکزی بیسان قریه‌سیدر. حیفا ـ درعا دمیریولنك ۵۹ نجی کیلومتروسنده واقع وسطح بحردن ۱۳۱ متره منحطدر. قصبه‌ده ۶۰۰ خانه موجود اولوب بونك ۲۰ـ۲۵ ی خرستیان ۱۵ ی موسوی ومتباقیسی اسلامدر. بیسان قریه‌سی جالود وادیسنك ۱۰۰ متره ایله میل ایله غوره داخل اولدیغی محلده مبنیدر.

تاریخ عبرانیده بیسانك اسم قدیمی اولان (بیت شه آن *Bethchéan*) شمدیکی قریه‌دن دها واسع ایدی. ساؤل (طالوت) زماننده اهالیسنك هپسی کنعانیلره منسوب ومانسه عشیره‌تنك زیر اداره‌سنده ایدی. سلیمان علیه السلام زماننده قریهٔ مذکوره کوچك بر تقسیم اداری‌نك مرکزی اولمش ایسه‌ده ینه عبرانیاشمدی.

بیسان خرابه‌لرینك آثاری حالا مرئیدر. بسیط بر صورتده حفریات اجرا ایدلسه هیئت اصلیه‌سیله قریهٔ قدیمه‌نك میدانه چیقاریلمسی پك زیاده مأمولدر. شمدیکی بیسانك جهت غربیه‌سنده سراپا یشیل اوتلرله مستور ایپودروم وشمال شرقیده وقتیله کلیسا ایکن ۱۴۰۴ سنهٔ میلادیه‌سنده جامعه قلب ایدیلن معبدك دیوارلری موجوددر. جامعك شمال غربیسنده‌کی مزارستاندن کچلدکدن صکره وادینك اورته‌سنده‌کی بیوك آنفیته آتره واریلیر. شریعه وادیسنك جهت غربیه‌سنده‌کی آثار قدیمه‌نك اك ای محافظه ایدیلانی بو آمفیته آتردر ۵۵ متره قطرنده و ۱۲ صره باصه ماقدن مرکبدر. بوندن بشقه نهرك کنارنده ووادینك اوزرنده‌کی جسر المقطوعه قدر منتهی بر ستون صره‌سی موجود اولدیغی کبی کوپرینك یانی باشنده اسکی بر یولك بقایاسی مشهوددر. صول طرفده اسکی بر استحکام بقایاسنی احتوا ایدن تل المصطبه وصاغده برچوق ستونلرله برابر حمام منبعی وقیالرده اویولمش

مزارلر موجوددر. بر آز جنوبده (مغارة الجر یاغی) نامیله مسمی قیاده اویولمش بیوك بر قبر واردر.

تیاترو یرینك شمالنده وتل الحصنك اوزرنده وقتیله بتون تپه‌یی احاطه ایدن قالین بر سورك بقایاسی مرئیدر. اشبو تپه‌نك غرب طرفنده طوران بر مشاهد زرین کوینه قدر اولان بتون اراضی‌یی کورور. جنوبه وشرقه توجه ایدن نظر غورده غائب اولور. آفاق شرقیه‌ده قلعة الربود دخی مشاهده اولنه‌بیلور. اوست طرفده‌کی جسر الخاندن وادی‌یه نظر عطف ایدن بر سیاح کندینی برچوق ییقیلمش ستونلر، دیوارلر، خرابه‌لر قارشیسنده بولور.

۳ — بیسانده غوره دوغرو

بیسانده بولوندیغمز مدتجه بیسان جامعنه ملاصق اولان بویوك اوتلده قالمشیدق. فقط اوتلك اوزون صوفه‌سی واوطه‌لری دوشه‌لی بولونمادیغی وکیم بیلیر نه قدر بر زماندنبری اصلا تمیزلك یوزی کورمدیکی ایچون بوراسی تحمل ایدیله‌جك برحالده دکلدی. بیسانه حبوبات مبایعه‌سی ایچون کلن برقاچ تاجرله هر نصلسه بورادن کچن بر قاچ مأمور اکثریا بوراده اقامته مضطر آلیور. وتمیزلکدن اصلا نصیبی اولمیان بیسان کویلولریویاخود عربان ایچون بو اوتل بر موعد ملاقات اولیوردی. صباحلین بزم ایچون حاضرلانان اعلا عرب قیصراقلرینه بینه‌رك بیساندن آیرلدیغمز زمان کنیش بر نفس آلمشیدق. برمدت صوکره جوارمزده آرتیق برمانعه‌یه تصادف ایدیله‌مز اولمشدی. شیمدی اوزاقلره دوغرو ضعیف بر میل یاپارق اوزانان (غوربیسان) اراضیسنده قطع مسافات ایدییوردق. فقط کچدیکمز یرلر اوقدر صولو وباطاقلق ایدی که پك واضح تهلکه‌لره معروض قالدیغمزی آکلایوردق.

جوارمزی احاطه ایدن اووه‌سازلردن وخدایی نابت اوتلردن یشیل بررنکه بویانمشیدی. باخصوص عربانك (انجیل)، (سمار)، (نبوت)ناملریله یاد ایتدکلری بونباتلرك بوراده کندیسنه مخصوص بر رائحهٔ ذی ابهامی دویولیوردی. ایکی ساعتی متجاوز برزمان کچمشیدی که آرتیق اوزاقدن تك توك قاراتیلر فرق ایدلمکه باشلاندی. شیمدی بز بیسانك شرق جهتلرنده ووادی الشریعه‌ده بولونیوردق. بو کوچوك اولر، عشایرك (بیوت الشعر) نامیله توسیم ایتدکلری چادرلری ایدی.

بوراده هوانك بوغوجی بر حال آلمشیدی. نهایت اوزون برچادرك اوکنده ایندك بوراسی عشیرت رئیسنك، شیخك اوی ایدی. شیمدی اوته‌ده بریده برقاچ سیاه چادر کوزوکیوردی. پارلاق برافق، وباطاقلق ویشیل بر زمین...

ایشته غوربیسان بوندن عبارتدی.

—٣٢—

غوربیسان عشایری

١ — بیسانه عشایرینك احوال عمومیه‌سی

بیسان اراضیسنك بللی باشلی عشائری شمالدن جنوبه دوغری جسر المجامعدن اعتباراً بشاتوه ، بواتیه ، غزاویه وصقور عشیرتلریدر . بوعشائری تشکیل ایدن بدویلر قسم عمومینك سوریه عربلری فصلنده بر نبذه بحث ایدلدیکی وجه‌ایله چادر آلتنده وفقط ثابت اراضی‌یی زرع وحراثت ایتمکله وقت کچیرمکده‌درلر . نفوسك کثرتی اعتباریله الك مهمی صقور عشیرتیدر . جسارت نقطهٔ نظرندن صقور وغزاویه عشیرتلری برارده ینه ٤٠٠ وبشاتوه عشیرتی ٢٠٠ چادردن عبارتدر . بیسان اراضیسنك خارجنده وفقط طبریاقضاسنه ملحق غورك بر قسمنده اقامت ایدن صخور الغور قبیله‌سی ١٠٠ چادیردن بر آز نقصاندر. برچادیرك نفوسی ٥ — ٢٥ آره‌سنده تخالف ایتدیکنه کوره غزاویه‌قبیله‌سنك افرادی ایکی بیك راده‌سنده وآتلیلری ٤٠ — ٥٠ آره‌سنده‌در. صقور عشیرتنك نفوس ٢٥٠٠ـ٣٠٠٠ وآتلیلری ٣٥ — ٤٠ آره‌سنده‌در .

صقورعشیرتی .— بیسانك (حمرة الصقر) نام موقعنده چادر قوران اشبو عشیرتك رئیسلری وقبیله نجددن کلن «فضول» عائله‌سنه وادعا ایتدکلرینه کوره عباسیه خاندانته منسوبدر. بنی صخردن صاییلان «سردیه» عشیرتی دخی عین نسبه انتساب ایدر وموضوع بحثمز اولان صقورلوله اقربادر . رئیسك شجره‌سی حقنده بر وجه آتی معلومات اخذ اولونه بیلمشدر .

«یوسف (شمدیکی عشیرت رئیسی) بن‌عرسان بن مطلق بن سعید بن سعد بن‌جعدان بن رسلان بن جبر بن سلیمان بن حسن بن رباح بن صقر ملاك».

صوك جددن صوکره آرتق سلسلهٔ نسب عشیرتجه معلوم دکلدر . بدویلر آره‌سنده متعمم اولان روایاته کوره «ملاك» عشیرتی حورانده‌کی نقره نام منطقه‌ده اجرای حکم ایله ایتدیلر . واوصره‌لرده یعنی اجداددن «جبر» زماننده اقربالرندن سردیه قبیله‌سیله محاربه ایتمشلردی . تخمیناً بوندن ٣٠٠ سنه اول وقوعه کلن اشبو محاربه‌ده جبر عشیرتی دها قوتلی کورونمکله سردیه قبیله‌سی حکومتدن بالاستعانه دشمنلرینی تاغزه شهرینه قدر سوره بیلدی . قصبهٔ مذکوره‌ده جبر دشمنلری طرفندن یاقالانه‌رق حکومت رجالی طرفندن اعدام ایدلدی ایسه‌ده صقورلره ریاست ایدن خلفی جعدان نام بهادر جدینك انتقامنی پارلاق برصورتده آلمغه موفق اولمش ایمش.

حالا عشیرت شاعرلری طرفندن انغام مخصوصه ورباب نام آلت موسیقیه ایله سویلنان قصهٔ مذکوره ایچون ترتیب اولنان بر چوق قصیده‌لر ومرثیه‌لر واردر .

اشبو غزواتده صقور عشیرتی دشمنلرینی تانجد منطقه‌سنه قدر سورمکه موفق اولمش ایسه‌ده بورالرده اقامتی تنسیب ایتمیه‌رك تکرار کریسی کری‌یه رجعت ایتدی . وغربه دوغری ایلرولیه، ایلرولیه نهایت بیسان اراضیسنده قرار قیلدی.

عشیرت رئیسی امیر یوسفدن آلدیغمز معلوماته نظراً بتون قبیله افرادی هرسنه‌تقریباً ١٠٠ فدانلق اراضی زرع ایتمکده‌در . فدان باشنه ١٠ کیل بغدای و ٦ کیل آرپه أکدکلری حالده ایی موسملرده اشبو اکیلان حبوباتدن ١٠٠ کیل آلدقلری نادر دکلدر بوسنه عشیرت رئیسی امیر یوسف یالکز اوچ فدانلق اراضی اکدیکی حالده بتون بیسان منطقه‌سنه تعیین ایدیلان ظالم مخمنلر مذکور یوسفك محصولاتنی ٣٠٠ کیل تخمین وتقدیر ایده‌رك بونك ثلثنك الخمسنی اشارت ایلدیلر . بزه بو تفصیلاتی ویرن امیر مذکور ایمان غلیظه ایله یمین ایدیورکه بوسنه اراضیسندن آلدیغی محصولاتك مجموعی حکومتك خمس دیبه کندیلرندن آلمق ایستدیکی مقداره بیله تقابل ایده‌میور . عشیرت رئیسنك برادری مطلق دخی عین آجی شکایتلرده بولنمقده‌در .

اشبو عشیرتك حکومت قارشوسنده‌کی وضعیت حاضره‌سی صوك درجه نظردقتی جالبدر. سفر برلك اعلانی مناسبتیله عشیرت مذکوره حکومته بیکلرجه مجیدیه واپچه مقدارده یاغ ویره‌رك ثروتلری نسبتنده اعاناتده بولنملرینه مقابل حکومت محلبه‌دن ایی معامله کورمه‌مکده‌درلر . بر چوق مستبد وظالم مأمورلر بونلره متمادیا اذیت ایتمکده‌در .

أز جمله کندیلرینه مسافر اولدیغمز کون رشیدافندی اسمنده بر یوزباشی بر مفرزه ایله عشیرت مذکوره‌یه منسوب بر قاچ زواللی بدوی‌یه هجوم ایده‌رك ضرب وشتم ایلدی. غیور ومحترم والئ عالیشانمزك علوی فکرلرینی قوه‌دن فعله چیقاره‌جق زمین حاضرلمغه کلمش ایکن بز شو الیم وظالم وضعیت قارشوسنده عشیرت رئیسنه قارشو پك محجوب بر وضعیتده قالمش ایدك .

صقور عشیرتی شمدیکی حالده بنی صخر وروله عشیرتلریله دوستدر. حتی صوك قبیله هر سنه مواشیسنك بر قسمنی بر ای رعی صیقورلرك بولندقلری اووه‌یه ارسال ایتمکده‌در . احوال عمومیه‌سنی تدقیقه مأمور اولدیغمز عشیرتك یالکز (حویطات) قبیله‌سیله آره‌سی ایی دکلدر . حتی بوندن ٣٠ سنه اول هر ایکی طرف یکدیکرینك اموال ومواشیسنه تعرض ایتمش وبو یوزدن بر چوق قانلر اقیدلمش ایدی . شمدیکی حالده کرك حکومتك سطوتی وکرکسه احوال حاضره‌نك الجاآتیله اشبو عدوانك مجادله ویاغزواته منقلب اولدیغی کورلمامکده‌در .

صقور عشیرتنه منسوب افراد حالا وطن اصلیلری اولان نجـد منطقه‌سنه یومروق صیقیورلر .

خانك الله یانجد الخنوب (١)
مثل البنت ما اخذت رجال
اول عیب عبتی فی شبیب (٢)
وثانی‌عیب عبتی بهـلال (٣)
وثالث عیب عبتی بعبیده (٤)
یاللی درعهم حمل البغـال
ورابع عیب عبتی بالدویش(٥)
وخامس عیب عبتی بالفضول (٦)
اهل الصمت عقال الرجال

غزاویه عشیرتی . — سلطان سلیم حضرتلرینك سوریه ومصر فتوحاتندن چوق اول عشیرت مذکوره غزه شهرندن یمن طرفلرینه هجرت ایتمش ایدی . عشیرتك شمدیکی رئیسی امیر بشیرك ادعاسنه کوره قبیله سلطان سلیم زماننده حوران طرفلرنده‌یرلشمش وحتی سلطان مشار الیه طرفندن عشیرت مذکوره‌نك او وقتکی رئیس بولنان امیر حمـده ایکی کوله اهدا اولنمش ایدی . مذکور کوله‌نك ذریتی حالا باقیدر . عشیرتك شجره‌سی بر وجه زیردر :

« امیر بشیر بن ظاهر بن عبد الله بن یعقوب بن محمد بن یعقوب بن نعیم بن حمد » حمددن اوته‌سی آرتق شمدیکی قبیله افرادنجه معلوم دکلدر .

غزاویه عشیرتی الیوم غوربیسانك (سیبه) تعبیر ابتدکلری موقعنده ساکن‌درلر . اشبو اراضی سراپا بطاقلق حالنده بولندیغی ایچون زرع ایدیله‌مه‌مکده‌در . عشیرت افرادی (قناة التبعیه) تسمیه ایتدکلری سکز — طقوز فدانلك وسیبه جوارنده درت — بش فدانلك اراضی‌یی زرع ایتمکده وبدوی فدان باشنه ٦ کیل بغدای‌ودرت کیل آرپه اکمکده‌در .

اراضی مدوره‌دن (جرم) کوینده — که‌غزاویه عشیرتنك بر قسمنك مرکزیدر . بو سنه ٢٤,٥ فدانلك اراضی زرع ایدلمشدر . بوراده هر فدانه ١٦ کیل بغدای و٩ کیل آرپه اکیلیور . موسم ایی اولدیغی صره‌لرده اشبو ٢٥ کیل بعضاً ١٠٠وحتی ١٢٠ ویردیکی واردر . حالبوکه بو سنه بردن برده شدت حرارتك باصمسی اوزرینه بتون بو فدانلر

---

(١) خنوب خائنه (٢) شبیب التبعی (٣) بنی هلال (٤) بنی رشیددن عبیده فارس عشیرتی (٥) بن الرشید جوارنده‌کی دویش عشیرتی (٦) مسافری بولندیغمز صقور عشیرتنك اسمی .

آنجق ٤٠ کیللك محصول ویردی . غدارمخنلر جرم عشیرتنك رئیسی بولنان امیر بشیرك بو سنه‌کی محصولنی ١٦٢٥ کیل قید ایتدیلر . حالبوکه امیر اراضیسندن بوسنه آنجق ١٠٠٠ کیل آله بیلمش ٦٢٥ کیل اچیقده قالیور . اساساً مخنلر غزاویه اراضیسنی درت قسمه تقسیم ایتمشلردی . برنجی صنفده بهر فدانك محصول سنویسنی ٧٥ کیل ایکنجیسنده ٩٠ اوچنجیسنده ١٠٠ ودردنجیسنده ١١٣ کیل قید ایتمشلردی . حالبوکه بو سنه‌کی موسمك فنالغندن طولایی قوۀ انباتیه ووسعتجه تمیز ایدن اعلا درجه‌ده‌کی فداندن آنجق(٥٠) کیل آلنه بیلمشدر .

عشیرت رئیسی ، اتلوسیله مزارعیله ، قادینیله برابر مخنلرك بوظلمنه قارشو بیزار قالمشلر . قارشومزده اخذ موقع ایدن امیر بشیر مخنلرك ظلم واعتسافنی ، امور زراعیه‌ده‌کی عدم قابلیتلرینی ، ارتکابلرینی اویله یانه یاقیله وحرارتلی بر صورتده تفسیر ایتدی‌که متأثراولمامق ممکن دکل . حاد اولان ذکاسی ، امور عمومیه‌یه اولان وقوف تامی نجیب سیماسنی تزیین ایدن سیاه کوزلرندن بللی اولان اختیار امیر بشیر نهایت دردینی بتون چپلا قلغیله‌دوکمکه قیولدی . امیر دییور که :

خاقان سابق سلطان عبد الحمید اراضیمزی ضبط ایتدیکی وقت بز کندیمز دنیانك الك مسعود مخلوقی ایدك . عشیرت افرادینك عمومندن سنه‌ده بتون تکالیف نامنه یالکز ٣٠ بیك غروش تأدیه ایدردك . عشیرتمك هر بر فردی طرفندن مسموع اولماسی ممکن اوله‌میان سوزلرمی اووقتکی حکومت مأمورلری دائما نظردقته الیردی . هر یرده احترام کورووردم . اوچ درت بیك کشی‌یه ریاست ایدن شو حقیر امیر شمدیکی حالده مظلوم ومقهوردر . الك عادی بر مامورك تحقیرینه اوغرایور . دنیاده سب وشتم نه‌در بیلمدیکم حالده بر اوفاق ژاندرمه نفری بو کون بنی رذیل‌ورسوای ایدییور . متصرف بك‌یالانجی اولدیغمی ، قائمقام ویاخود ناحیه مدیری حیله‌کار اولدیغمی یوزیمه اورییور . مذلت ، تحقیر ، جفا وظلم آلتنده اینلین بز زواللیلره اسکاندن ، خانه ، مکتب ، کوی انشاسندن ، والی بك افندینك عاطفت ، شفقت ومحبتندن بحث ایتمك بیلمم مناسبمیدر ؟ بز حکومته‌دائما اطاعت ایتمشز . اباعن جد شو حقیر چادرلر آلتنده اوککزده‌کی بو اراضی منبته‌نك زرع وحراثتیله اشتغال ایدییورز . حکومتدن یکانه طلبمز عدالت وانصافدر . کندیسندن خانه ، مکتب ، کوی کبی مصرفلی مطالباتده بولنمق خاطرمزه بیله کلمز . »

وعده‌سی اوزون بر بدل مقابلنده زرع ایدلمکده اولان اراضی مدوره‌نك کندیلرینه تفویضی فکرینه قارشو امیر بشیر شو صورتله جواب ویردی : بو تفویض معامله‌سی آرزو ایدلمیه‌جك بر شی دکلدر . یالکز بو معامله ایله برابر خانه وکوی انشاسنه قالقشه‌رق بزلری چاتی ایله درت دیوار آره‌سنده اسکان ایتدیرمکه تشبث‌ایدیلیرسه او وقت اتفاق ایده‌میز .

اوتەدنبرو نا متناهى فسحته ، دنيايى قاپلايان قبهٔ زرقايه (سمايى قصد ايديور) كوزلرمز اليشيقدر . كوى خانه انشا ايتمك بزدن بو نعم طبيعيەيى غصب ايتمك ديمكدركه بوكا شو قارشو كزده كورديككز هيچ بر بدوى راضى اولەماز .

امير بونكله ديمك ايستيوركه :

« بز اراضى صاحبى دكلز . بيسان اراضيسنه بزى ربط ايدن علاقه اكوب بچديكمز شو منبت اراضينك محصولاتيدر . رجال حكومت بزله عدالت وانصاف دائرەسنده حركت ايندكجه بز زراعت وفلاحتمزه دوام ايدر دوروز . فقط ژاندرمەنك تعديات بى انصافانەسى مأمورلرك حيثيتشكنانه معاملەسى تحملفرسا بر درجەيى بولورسه شو كورديككز اراضىيى ترك ايدەرك دها سربست دها منصف وعادل بر محيطده يرلشير واوراده فلاحت وزراعتمزه دوام ايدرز . »

خلاصه اولەرق شونى عرض ايتمك ايسترم كه : بيسان ناحيەسنك ترقيسنى استلزام ايدەجك عواملدن برى اولان اسكان عربان كيفيتنك قوەدن حيز حصوله چيقاريله بيلمسى ايچون هر شيدن اول مذكوره ناحيەيه تعيين ايديلەجك حكومت مأمورلرينك ارباب ناموس وعفتدن وعربانه قارشو منصفانه وعادلانه ادارهٔ امور ايدەجك ذواتدن انتخاب ايدلمسى شرطدر . ناحيه مديرينك ممكنسه متخصصين زراعيەدن اولمسى پك فائدەليدر . صاف وكذب ورياىى پك سومين بدوىيه قارشو ناحيه رجال ادارەسنك طرز حركتى استقامت وعفت دائرەسنده اولمليدر . بر ده غدار وظالم ژاندرمه نفراتنك تعدياتنى ممكن مرتبه تحديد ايتمك هر حالده الزمدر .

احوال عموميهٔ زراعيه . — بيسان قريەسنده يتشين محصولاتك يوزده اوتوزى محلنده صرف ايديلوب متباقيسى حيفا ، ناصره ، جنين ، طبرياونابلس قضالرينه سوق ايدلمكدەدر . وسائط نقليەدن درعا — حيفا تيمور يولنك بيسان استاسيونى قريهٔ مذكورەيه ١٥ — ٢٠ دقيقه مسافەده بولنمقله مطلوب درجەده استفاده ايديلەمكده ودها طوغريسى نقلياتده زياده صعوبته راست كلنمكدەدر .

زراعته پك زياده الويريشلى اولان بيسان اراضيسنده مياه جاريه مبذول اولوب سكز اون منبع اراضينك همان هر طرفنى اروا ايتمكدەدر . مياه مذكوره كليشى كوزل بر صورتده جريان ايتمكده اولديغندن بونك نتيجەسى اولەرق اليوم اراضئ مذكورەنك تقريباً نصفى صو آلتنده وبطاقلق حالندەدر . أز جمله مشروب نامندەكى منبع بيسان قصبەسنك غرب جهتنده بيوك بر بطاقلق تشكيل ايتمكله وقتيله قناللر كشاديله اراضينك تخليصى جهتنه كيدلمش ايسەده مرور زمانله عمليات مذكوره اهمال اولنديغندن بطاقلق تكرار باش كوسترمشدر .

بيسان اراضيسندن لايقيله استفاده ايتمك زراعت مأمورينك فكرينه كوره آتيدەكى تدابيرك اتخاذ وتطبيقيله ممكن اولەبيلور .

١ — تقريباً ٢٠ بيك نفوسى محتوى اولان بيسان ناحيەسنك باشنه امور زراعيەده متخصص بر مديرك نصب وتعيينى واراضئ مذكورەنك فن دائرەسنده اجراى فلاحت ايتديرلمسى .

٢ — اراضئ مذكورده موجود منبعلردن اسقا اولنەجق اراضىيه قدر قنال حفر ايتديرلمسى وبطاقلق حالنده بولنان يرلرك اطرافنه خندقلر كشاديله اوقاليپتوس آغاجلرينك يتشديرلمسى وشكر قامشى ايله پانجار زرعياتنك تطبيقى .

٣ — نفس بيسان قصبەسنده بر تجربه وارائه زراعت مكتبنك كشادى .

٤ — عربان ناميله موجود اولان اهالينك اسكان ايتديرلمسى .

بونلردن ماعدا نظر اعتباره آلنەجق اولان نقاط مهمەدن برى ده بيسان وحواليسنده جريان ايدن مياهك قوتندن استفاده ايتمكدر .

طبريا كولنك جنوبنده وسماخ قريەسنك غرب جهتنده واقع باب الغم نام نقطەدن اعتباراً شريعه نهرى امتدادنجه آلتيوز مترو مسافەده واقع (انفطاط) دينلان محلك اشاغيسنده شريعه نهرى تقريباً بش مترو انحطاط پيدا ايتديكندن محل مذكورده شكر ، وسائر فابريقەلرله دكرمنلر تأسيسنه الويريشلى اولەجغى كبى بنه صو قوتيله بيوك قطعەده صو طلومبەلرينك استعماليله اسقا اولنەجق اراضىيه صو اخراجى ممكندر .

٢ — بيسان عشايرينك احوال اجتماعيەسى

[١] — **طرز معيشت** — غور بيسان عشائرى ، طبريا كولنك جنوبندن باشلايەرق شريعه واديسى استقامتنده امتداد ايدەن غورده يعنى منحط يرلرده يشايورلر . بونلرك باشليجەلرى شمالده (بشاتوه) جنوبنده (غزاويه) ودها جنوب طرفلرده ايسه (صقور) عشيرتلريدر بو عشائر نفوسنك عدد حقيقيسنى تعيين ايتمك قابل دەكيلدر . مع مافيه آلتى يدى بيكه بالغ اولديغى تخمين ايديليور . بو اوچ عشيرت كرك احوال اجتماعيەجه وكرك اعتيادات واخلاق نقاط نظرندن دخى پك بارز فرقلر كوسترمەمكده اولدقلرى ايچون بو خصوصده ويرەجكمز ايضاحاتك بونلرك كافەسنه شامل اولەجغى طبيعيدر .

بورادەكى عشائر بو عظيم ساحه داخلنده اكثريا (بيوت شعر) چادر كومەلرى تشكيل ايدەرك زمره زمره امرار حيات ايتمكدەدرلر . هر عشيرتك بر رئيس عموميسى بولونديغى كبى آيرلدقلرى عائلەلرك ياخود زمرەلرك ده ديكر بر باشلرى واردر . مثلا (غزاويه)



بدوی قیافتی



عشیرتنك بر رئیسی اولمقله برابر بو عشیرتدن صایلان (زناتوه) زمره سندن‌ده بر رئیس قبیله موجوددر .

بو مختلف عشیرتلرك زراعت وفلاحت ایتدكلری اراضی ایله اقامت ایتدكلری ساحه‌لر، بینلرنده حدودیله وتفرعاتیله مفرز ومعلوم ومعین اولدیغی ایچون آره‌لرنده بو خصوصدن نشأت ایده‌ن اختلافاته تصادف ایدیله‌مز . اساساً غور بیسان عشیرتلری آره‌سنده منافرت وعداوت دخی بولونمامقده وحتی بربرلری آره‌سنده موجود مصاهرت وقرابت دخی بو كبی خصوصاتك اوكنی آلمقده‌در .

بوتون عشیرت منسوبینی اولجه بیان ایدلدیکی وجهله بیوت شعرده اقامت ایتمکده ایسه‌لرده بو چادرلر موقعنك ثابت اولدیغی ظن ایتمه‌ملیدر . عشیرتك ورئیسنك عقلنه أسنجه بو اساساً برر چادردن وپك بسیط وسهولتله قابل نقل اثاث بیتیه‌دن عبارت اولان اشیالرینی مواشیلرینه ارکاب ایده‌رك آز بر مدت ظرفنده بشقه محلده نصب خیام ایتدكلری كورولور . هله یازین (بیسان) طرفلرینه یعنی غربه وقیشین یاغمورلر یاغاركن (وادی الشریعه) جهتلرینه، شرقه دوغرو نقل واشغال مواقع ایتدكلری هرسنه تصادف اولونور حاللردندر .

عشیرت منسوبینك اصالت ومعروفیتنه نظراً اقرانی بیننده‌بر موقع اجتماعیسی واردركه بو موقع كرك اقامتكاهنی وكرك طرز تلبسی بعض قیود تحتنه وضع ایدر . بر، ایکی، اوچ ، نهایت درت حجره‌لی بیوت الشعرده ساكن اولانلرك وایپك ویا چوخه لابس اولانلركده اونسبتده آره‌لرنده بر اعتبارلری وبر موقع اجتماعیلری موجوددر. باخصوص (شق) تعبیر ایتدكلری یبانجی مسافر قبولنه مخصوص عمومی قسمی حاوی چادر آنجق رئیسلرك اقامتكاهلرنده مصادف نظر اولور . وكلن مسافركده مطلقا بو محله كلمه‌سی ضروری اولور. (بیوت الشعر) دخی‌نه قدر حجره‌یه مالك ایسه اونسبتده كنیش ومزین اولور . مع مافیه بونوع چادرلرك زینتی داخلنده‌كی حاجزلرك اورمه‌سنده موجود سوسلردن عبارت قالیر. بوسوسلرده بربرینه كرفت اولمش مثلثلر ویا مربعلردن ویاخود متوازی الاضلاع لردن متشكلدركه سیاهه مائل قویو قهوه رنكنده اولان یوك قماش اوزرنده بیاض ویا اسمر چیزكیلر حالنده كورونور .

(بیوت الشعر) برر آرشون أكده‌اولمق اوزره قویو نلرك یوكندن طوقونولمش اوزون، قویو قهوه رنكی پارچه‌لرك یانه دیكیلمسندن یاپلمشدر . بو پارچه‌لر اكثریا جبل لبنانك (شحیم) نام محلندن كتیریلیر وبعضاً ده كندیلری طوقورلرمش .

بو پارچه‌لر (عامود) تعبیر ایدیلان قالین دیره‌كلر اوزرینه تثبیت ایدیلیر . چادرك

داخلنده طاوانی مستوی بر حالده کورونور . صوکره اوکی و آرقه‌سی ایسه اکثریا کشاده بر حالده قالیر .

قیشین یاغمورلر زیاده لشیرکن بونلرك اطرافنی (حلفه) تعبیر ایتدکلری سازلرله ویاخود (میلان) نامنی ویردکلری قامیشلرله اورترلر . و بو صورتله موسمه قارشو خفیف بر ملجأ یاپمش اولور . حالبوکه آتلری و سائر مواشیسی یاغمور آلتنده قالیر . یالکز اونلرك اوزرینه بر نوع چول اورتمکله اکتفا ایدرلرمش .

چادرلرك آره‌سنده‌کی حاجزلر مسافر صالونی ، مطبخ محلی و سائره‌یی آییرر که بو آنجق رئیسلرك اقامتکاهلرنده موجوددر . بر حجره‌لی چادرلرده ایسه مطبخ ، یاتاق و اوطوره‌جق یر بالطبع عینی محلدر .

بیسان عشیرتلری بیننده هر عشیرت قورولور کن آیری بر چادر یاپیلمق معتاددر . بناءً علیه نه قدر تعدد زوجات اولورسه اولسون هر زوجه نسبةً اونده مستریح و سربستدر . باخصوص هپسنه قارشی تطبیق ایدیلن مساوی معامله ، حیاتلرنده‌کی آجیلغی بالطبع تخفیف ایتمکده‌در .

****

عشیرت خلقی تمامیله بر حال بداوتده یشامقله برابر بونلری تمامیله بدوی تلقی ایتمك دوغرو دکلدر . زیرا دائما قصبه اهالیسی ایله اوزون سنه‌لردن بری تماس ایتمکده بولوندقلری ایچون بدویلکلری نیم حضریلکه تحول ایتمکده‌در . حتی رئیسلرینك اقامتکاهلرنده لوازم حضریه‌نك و مثلا چاتال ، بچاق و امثالی سفره طاقمنك بولوندیغی و حتی قیافتلرنده دخی بر مقدار حضریلك استشمام ایدلدیکی نظر دقته آلنیرسه بو مدعامزه حق ویریلیر . بر روایته کوره رئیسلرینك بیسانده انشا ایدلمش بعض بنالری دخی موجود ایمش .

بیسان عشائرینك حضریلکه اولان بو میللری پك واضح اولمقله برابر بر دورلو بونی اعتراف ایتمك ایسته‌میورلر . حتی کندیلرندن :

— نیچون اولر یاپوب راحت راحت یشامق ایسته‌میورسکز ؟ . هر کون مسکنده کیشدیرمك ایی بر شیمی‌در ؟ . قصبه‌لرده یشاسه‌کز دها امین بر حیات کچیره‌مزمیسکز ؟ .

دیه صورولسه ویره‌جکلری جوابلر پك معین و متحد المآل اولور .

— بز اولرك ایچنده اوطوراماییز . چونکه أوك قاپوسی قاپانجه اوراسی بزه پك مظلم کورونور . أودن قورقارو چکینیرز . باخصوص بو صیجاق محللرده أو ایچنده یاشانیرمی ؟ . باقیکز بوراسی ، چادرلرك آلتی نه قدر کوزلدر . ایسته‌دیکمز زمان بوتون اشیامزی ، چادرلرمزی طوپلار ، بورادن مهاجرت ایده‌رز . بزی بر مدت صوکره تا اوزاقلرده‌کی



داغلرك اتكنده يشايور كورورسكز.. اوخ ، بوراسى نه قدر سرين ونه قدر فرحلى در ؟ .

فى الحقيقه عشيرت خلقنك ويردكلرى بو قيصه جوابلر عمق روحلرندن كليوردى . يالكز بو افاده‌نك آلتنده، كيزلنمش بر چوق فكرلر دها واردى. بالطبع بو عشيرت منسوبينى عادتلرى وجهله سلاحلرينى حكومته تسليم ايده‌مزلردى. بونلر عسكره كيده‌مزلردى الخ.

بو سببلردن دولايى شيمدى‌يه قدر هر نه صورتله اولورسه اولسون حضر يلككه آليشديرلمق ايسته‌نيلمش ايسه‌ده بونلر دائما روى موافقت كوستره‌ميورلر . دائما سالديده وعنعنوى چادرلر آره‌سنده ماضينك كنديلرينه هديه ايتديكى بر شكل وقيافتده وبر طرز معيشتده يشايورلر .

[٢] — **طرز تلبس** — غور بيسان عشيرتنك طرز تلبسلرى‌ده بر برينه مشابه‌در . عشيرت رؤساسيله افرادك البسه‌لرى بيننده بيچيم اعتباريله‌ده فرق يوقدر . اكثريا عشيرت رئيسلرى ماوى ويا قرمزى رنكده چوخه‌دن قيصه قوللو بر جاكت كييرلر . بوجاكتلرك كنارلرى‌ده ديكر رنكدن بر چوخه ايله سوسلو بولونور. بونلره (دراعيه) نامنى ويررلر. دراعيه‌نك آلتنده هر ايكى يانندن بر مقدار كسيك واوك طرفندن آچيق بر انتارى كييرلر. بو انتاريلر پاتسقه‌دن وبعضاًده يرلى بر قماشدن كنيش اوله‌رق ياپيليير . بوكاده (ثوب) نامنى ويررلر . انتارينك قوللرى اوزون بولونور . وجاكتك آلتندن اللره قدر اوزانير . توب ايله دراعيه آره‌سنده (كبر) تعبير ايتدكلرى يلك ايله دها آلتنده (قميص) يعنى منتان « نيمتن » بولونور. بو صورتله قوللرنده اولا منتان صوكره ثوب ، صوكره كبر ، دها صوكره دراعيه فرق ايديليير . بونلرك جمله‌سنك اوزرنده باشقـا بر يره كيده‌جكلرى زمان بالطبع عبالرينى‌ده اكتسا ايدرلر . رئيسلرينك عبالرى پك مدبدب اولور .

افراد عشيرت دخى عينى صورتله كيينيرلر . باشلرينه بياض بر كفيه (حطه) قورلر. كفيه‌نك اوجلرى بويونه دوغرو چاپراز اوزوارى كلير. حطه‌نك اوزرنده سياه كچى يوكندن ياپيلمش وايكى كره بوكولمش قالين بر (عقال) طاقارلر. آياقلرنده ايسه اوزرنده قوجه‌مان مائى بر پوسكول صاللانان صارى ويا قرمزى رنكده قالين وكنيش بر بدوى چيزمه‌سى بولونور . بوچيزمه‌لرك آلتى دميردن نعللى‌در وچواربسز كييرلر .

ماوى ويا قيرمزى جاكتلرينك اوزرنده وبللرنده بر قورشونلق، كمر حالنده بولونور، چاپراز دارى چيفته قاييش بويونلرندن كچر . وينـه بونك اوزرنده بويوندن كچمش بر فشنكلك بولونور . زنكين اولانلر برده سراپا كوموش ايشلمه‌لى بر محفظه ايچنده وينه

قبضه‌سى كوموشدن (شبريه) تعبير اولونان اكرى بر عرب خنجرى طـاقارلر . بوندن ماعدا ينه محفظه‌سى ايچنده رووولور طاشيانلر واردر . بللرنده‌كى قاييشه معلق وينه كوموش ايشلمه‌لى قيليجلرينى‌ده اونوتمه‌ملى‌در. كوموش اكر طاقمليله مزين فقط ديز كينسر جنس عرب قيصراقلرينه بيندكلرى زمان برده اوزون بر مزراق (رمح) طاشيرلر . (مارتين) ى‌ده آيريجه استصحاب ايدرلر . كرك (طراد) يعنى آت ياريشلرى زمانلرنده وكرك (قومانه) يعنى غزوه زمانلرنده رمحلرى كنديلرينك الك صميمى بر رفيقى اولور . مارتين ايسه بالخاصه غزوه‌زمانلرنده ايشه يارار. اولا هجومى مارتين ويامزراقله ياپارلر بالآخره قيلنجى (سيف) ى چكر ، كوكس كوكسه كليرلر .

قادينلرينك طرز تلبسنه كلنجه بوده اولجه ذكرى كچن[*] غوارنه عشيرتنده‌كى قادين البسه‌لرينه مشابه‌در . بونلرده باشليجه قوللانيلان ماوى ويوللو قماشدر . (غطه) ، (فه‌رامالليه) ، (صماده) ، (عصابه) بونلرده‌ده موجوددر.

عشيرت افرادى حال طبيعيده عصالر طاشيرلر. طوپوزلو عصايه (دبسه) طوپوزسزينه (باكور) ، بويوك وقالين صوپالره ايسه (مدروب) نامنى ويررلركه بونلردن برى اللرندن اكسيك اولماز .

اختيارلرى ايسه (سبيل) تعبير ايتدكلرى بر نوع مستوى قاميشسز پيپ وياخود (غليون) نامنى ويردكلرى قاميشلى وينه مستوى بر پيپ قوللاندقلرى ايچون بونلرى‌ده بللرينه صوقه‌رق طاشيرلر .

***

قيزغين كونشلر آلتنده يانان سيمالرنده خفيف بر لون ابتسام واردر . بو معناى تبسم كوزلرنده دهـا زياده بارزدر . كيمك ايله كوروشورلرسه درحال اونكله روحلرى قاينا شير . يوزلرنده وحشتدن بر اثر يوقدر. بويلرى عموم عربلرده اولديغى كبى حد وسطيده‌در . صاچلرى عموميتله سياه وكوزلرى قارادر . ايچلرنده ماوى كوزلو ، بياض وصارى صاچلى بر شخصه تصادف اولوناماز . ديشلرى هم بياضدر، خفيف تبسم ايدرلركن اينجى كبى پارلار . قادينلرينك‌ده سيمالرنده عينى نوازش بدويانه بولونديغى يوزلرندن فرق اولونور .

ارككلر صاچلرينى كسديرمزلر. يان طرفلردن صاچلرينى اوره‌رلر . صاچلرى كفيه‌لرينك آلتنده صاقلى بولونور . عينى زمانده صاقاللرينه‌ده دوقونمازلر . يالكز صاقاللرينك آلت طرفنى دوزه‌ليرلر . بيغلرينى‌ده اولديغى كبى براقير ومستوى طارارلر. ارككلر صول اللرينى بر قاچ يرندن تفنك قوتلى طوتسون ديه‌رك آتشله دخى ياقارلر .

قادينلرينك ، ارككلرينك‌ده اللرنده كوموش حلقه‌لر ويوزوكلر بولونور . اللرينى

(*) ٣٥٤ نجى صحيفه‌يه مراجعت .

سلسله شکلنده مثلثی وشملرله تزیین ایدرلر. قادینلرك دخی کرك یوزلرنده وکرك قوللرنده وشملروواردر. اللرنی (اساور) ایله بیله زکلرله‌ده (صفات) ایله یعنی کوچوك محمودیه‌لرله وجهادیه سلسله‌لریله تزیین‌ایدرلر.

[٣]— **اعتیادات اجتماعیه** — عشیرت خلقی عمومیتله مسافرلره (ضیوف)نامنی ویررلر. قبیله‌یه ممتاز ضیوف کلدیکی زمان اونلری دها اوزاقدن فرق ایدر ودرحال رؤسایه خبر ارسال ایدرلر. بر طرفدن عشیرت رؤساسنك کندیلرینه اباء واجدادندن ارثاً انتقال ایدن زنجی کوله‌لری ودیکر طرفدن حاضر بولونان قبیله افرادی قوشوشور، مسافرك قیصراغنی طوتارلر.

کندیلرینه ضیوف کلن‌عائله‌یه(معازیب) نامنی ویریلیر. معازیب، ضیوفی چادرك (شق) دیه یاد ایتدکاری بویوك بر قسمنده قبول ایدرلر. درحال اورته‌یه حصیرلرسه ریلیر، اوزرینه اوزونلامه بر قاچ یاتاق ییغارلر، دها صوکره سجاده‌لر دیزرلر. مسافر بورایه اوطوردقدن‌صوکره یموشاق یصدیقلر کتیرر ویانلرینه قودلر. کوچوکلر، مسافرك النی اوپر؛ بویوکلرایسه‌مسافرك یاننه‌کلیر، انحنا ایده‌رك الیله‌مسافرك‌النه دوقونور، صوکره‌النی کوکسنه کوتوره‌رك‌رسم‌خوش‌آمدی‌یی بوصورتله ایفا ایدرلر. شق صاحبی قبیله رئیسی‌دخی اولسه (عامود) ی‌یعنی چادرك آنادیره‌کنی طوته‌رق دورور. دائما امره آماده بولونور. نه قدر اصرار ایدلسه ینه اوطورمق ایسته‌مز. هر ایشی کندی الیله کورمك ایسته‌ر. بوتون معازیب مسافرلرك اطرافنده فیریل، فیریل دونه‌ر. دورور، در حال صودولدورور، باقردن یاییق‌کاسه‌لر ایچنده کتیرر، ویررلر. بر طرفدن آتش یاقمغه(غوارنه عشیرتنده اولدیغی کبی) قهوه‌لر یکیدن قاورولمغه ومقام ایله تخته هاوانده دوکولوب بویوك جزوه‌لرده احضار ایدلمکه باشلانیر.

دیکر طرفدن قویون کسیلیر. یمکلراحضار ایدیلیر. نهایت‌اورته‌یه بویوجك چارشفلرسه‌یه‌ریلیر ویمکلر صیره‌لانیر. معازیب‌دائما آیاقده قالیر ونهایت ینه بر قاچ دور قهوه‌لر تکرر ایدر. (شنینه) نامنی ویردکاری آیرانی‌ده کتیرر دفعه‌لرجه ویررلر. مسافرلرینك الك کوچوك بر اشارتنی فرمان طرزنده تلقی ایدر وهمان ایفاسنه قوشارلر. معازیب ضیوفك بوتون اسباب‌استراحتندن‌وحیاتندن مسؤلدر. مسافرلرینی کوندرجه اولرنده‌طوتمق ایسترلر. ونهایت ضیوف آیریلیرکن اهمیتنه کوره کوله‌لرندن‌ویا عشیرتلری افرادندن بر قاچ آتلی‌ایله حدودك خارجنه‌قدر تشییع ایدیلیرلر.

عشیرت رؤساسی وکبارلری بر برلرینی زیارت ایدرکن بالخاصه فضله اکرام‌لرده بولونورلر. وهر عشیرت دیکرندن اوستون اولمق آرزوسنی طاشیر.

عشیرت رؤساسنده مسافر بولوندیغی زمان، قبیله‌سی افرادندن قسم کباری ضیافتده طبیعتیله مدعو بولونور. ارککلر مجلسنده ایسه قادینلرك موقعی یوقدر.

عشیرت افرادی اکثریا کیجه‌لین وکوندوزلین زمانلرنی رئیسلرینك یاننده کچیررلر. او زمان عشیرت رئیسی (نقرة القهوه) تعبیر اولونان محلده یعنی قهوه اوجاغنك یاننده اوطورور، افراد، اطرافنده‌حلقه اولورلر، وینه دفعه‌لرجه عرب قهوه‌سنی تناول ایدرلر.

***

عشیرت خلقی قادین، ارکك بر برینی‌طانیدیغی‌ایچون بوراده ازدواج علی‌العمیااولمیور. عشیرتك‌اختیارلری برارکك‌ایچون کفوی‌اوله‌رق‌قبول‌ایتدکاری برقیزی پدرندن ویاولیسندن ایسترلر و (سیاق) تعبیر ایتدکاری مهر ایچون کوروشورلر. بوراده مهر بش اینکدن نهایت رئیسلرده یکرمی اینکه قدر فضله لشه بیلیر. مهر خصوصنده اتفاق حاصل اولدقدن صکره‌بیساندن‌بر (خطیب) کتیررلر. مجلس عقدده‌بر طرفدن‌اوله‌نه‌جك ارکك‌دیکر طرفدن قیزك پدری‌ویا ولیسی وایکی شاهدکه آنجق درت شخص وبر خطیب بولونور؛بومجلسده بشقه‌سنك‌بولونمسنی‌ایسته‌مزلر. خطیب نکاحی‌عقدایدر. بونك اوزرینه‌ارکك مهری‌ویرر. قیز، ایسترسه مهردن بر قسمنی وایسترسه کافه‌سنی پدرینه براقیر. آرزو ایدرسه زوجنك اوینه کوتوره‌بیلیر. نکاحدن صوکره سلاح آتمق معتاددر. بالاخره ارکك طرفندن قیزه بر یوزوك (خاتم) ویاخود بر کوپه (تراجه) کوندرمك دخی معتاددر. بر ایکی آی صوکره دوکون حاضرلغی باشلار. برقاچ کیجه (صحجه) و (دبکه) تعبیر ایتدکلری اکلنجه‌لر یعنی ال چیرپارق‌مشترك رقصلر یاپارلر. نهایت‌جوار عشیرت افرادی‌ده دعوت اولونور. حتی دوکون ایچون‌بیك قدرمدعو بولونور. قادینلر وارککلر قیزی کتیرمکه کیدرلر. قادینلر، ایکیشر ایکیشر سجاده‌لرله وسائره‌لرله سوسله‌نن دوه‌لره، ارککلر ایسه قیصراقلره بینرلر. بر قسمی‌ده یایا کیده‌ر. وقیزی پك سوسلو بر دوه‌یه‌بیندیررلر. آرقه‌سنده ارککك اقرباسندن بری‌راکب‌اولور. سلاحلر آتیلیر. کیجه‌لین کتیریلیورسه اوکده‌مشعله‌لر یاقیلیر ویکی عائله‌یه مخصوص بنا ایدیلن بیت الشعره کتیررلر. قیزك یوزی بیاض بر برقعله اورتولو بولونور. ارککی اورایه کتیررلر. اوزمان‌شکرلی قهوه داغیتیرلر. ایرتسی کون سه وینج تکرر ایدر. قویونلر کسیلیر. ربابه‌لر، مجوزلر، شبابه‌لر ترنم ایدر. بوتون‌دعوتلیلر (معزومین) اوراده کونلرجه قالیرلر. اساساً دعوتلیلر کلیرکن برابرلرنده یاغ، پرنج، شکر کبی شیلری هدیه اوله‌رق کتیررلر. اوراده کولر اوینار وخوش بر وقت کچیررلر.

دوکون صباحی زوج وزوجه‌نك اقرباسی طرفدن قیزه(نقوط) نامیله مجیدیه‌لر هدیه ایتمك دخی معتاد اولدیغی کبی، ارکك طرفدن یوزکورومکی قبیلندن (صفات) ویرمك

دخی زنکینلر عندنده معتبر اصوللردندر .

غوربیسان عشیرتلری اکثریا درت قادین ایله ازدواج ایدرلر . بونلرده طلاق یوقسه‌ده (هجر) واردر. قادینی ترك ایدرلر، فقط اوزمان هردورلو اسباب معیشتنی تأمین ایدرلرمش.

***

غوربیسان عشیرتلرندن هر بری کندی افرادینك چوجوقلرینی مشترك بر زمان ومعین بر مکانده سنت ایتمه‌لرینی اعتیاد ایتمشلردر . نته کیم غزاویه عشیرتی شریعه جوارنده ختان رئیسی (حمزه) نك اونده وصقور عشیرتی دخی کندی رئیسلری (عرسان) ك خانه‌سنده ختانلرینی یاپارلر. ختان چرکسلر طرفندن اجرا ایدیلیرمش .

بوراده سنت دوکوننك مراسم مخصوصه‌سی واردر . ختان اوله‌جق محلده (مصنع) یاخود (منصوص) نامیله بر تمثال قورارلر . بو ، تخته‌دن چاپر ازواری بردیره‌که البسه کیدرمکدن عبارتدر . بونك او کنده کونلرجه آت یاریشلری یاپارلر . اوراده بر جم غفیر طوپلانیر . ختان یاپدیرانلر هپ قربان کسرلر وعمومی ضیافتلر ترتیب ایدرلر. نهایت چوجوقلره (حرثیه) دینیلن قرمزی البسه‌لر کیدیررلر . باشلرنده (منديل احمر) قیرمزی بر سرپوش بولونور. وچیچکلرله سوسلرلر. ختان عقیبنده قرآندن بر جزؤ اوقورلر . وبوتون دعوتلیلره طاتلیلر داغیلیر. فقط سنت دوکونلری آنجق بر قاچ سنه‌ده بر یاپیلیر . حتی غزاویه عشیرتنده اون سنه‌دن بری وصقر عشیرتنده ایسه بش سنه‌دن بری سنت دوکونی یاپیلمامش ایمش .

***

غوربیسان عشیرتلری ، درین بر توکل ایچنده یاشادقلری ایچون بر خسته‌لق تأثیریله وقوعه کلن وفیاته او قدر اهمیت ویرمزلر . فقط بری طرفندن اولدوریلن بر فرد ایچون پك مکدر اولورلر. حتی تعبیرلرنجه کندیلکندن وفات ایده‌ نه‌اولان تأثرلری مقتولاً وفات ایدنلره نسبتله یکرمی درت دفعه آز ایمش . بویله بر وفات طبیعی وقوعنده اوموزینی سیلکه‌رك وجناب حق بویله ایسته‌دی دیرلر. وفات وقوعنده (خطیب) یعنی بر شیخ کلیر . تکفین ایتدکدن ونمازینی قیلدقدن صوکره ایکی طرفی اخشابدن اورطه‌سی ایپلرله اورولو بر سدیه‌نك اوزرینه قور وبر دوه‌نك اوزرینه ویا بر آتك صیرتنه بیندیره‌رك غزاویه‌دن ایسه (شجرة باله) صقوردن ایسه (الخضر) نام محللره دفن ایدرلر . هر عشیرتك کندینه مخصوص بر مقبره‌سی واردر. اکثر مزارلر بی‌اثر وبی‌نشان قالیر . یالکز اوزمان بالخاصه عشیرتك قادینلری مرثیه‌لر تنظیم ایدر واونك روحنه اتحاف ایدرلر.

***

عشیرت افرادی آره‌سنده حقوقدن متولد بر اختلاف ظهورنده (انا داخل علیك) نم سنده حقم واردر ، دیر. بونك اوزرینه رئیسلر بو اختلافی حل وتسویه ایدر . اکثریا یالکز برینك حق وارسه رئیسك حکمنه تبعیت ایتمك لازمدر . هر ایکیسنك حقی بر برینه کچمش ایسه آره‌لرینی صلحا بولورلر. بوندن دولایی درکه عشیرت افرادی آره‌سنده‌کی اختلافاتك یوزده بری بیله حکومته عرض اولونماز .

جرائمه کلنجه ، قاتللر یدی سنه مدتله عشیرتدن نفی واجلا اولونورلر . اکر مقتولك عائله‌سیله مصالحه عقد اولونابیلیرسه او زمان دیتی ویرر . فقط عشیرت افرادی عندنده مقتولك عائله‌سنك مطلقا اخذ ثار ایده‌رك قاتلی اولدیرمسی معتاددر . قتلك وقوعندن یدی سنه کچمشسه آرتیق اخذ ثار جائز اولماز .

عشیرت بیننده وقوعه کلن (زنا) فعللری دخی عینیله (قتل) کبی جزا کورر.

عشیرت افرادی بیننده دیت (٣٣) بیك غروش اوله‌رق معروف ایسه‌ده بعضاً (١٥) ویاخود (٢٠) بیك غروشه قدر تنزیل ایدلدیکی واردر .

سرقته کلنجه ، جزاسی مال مسروقك درت قاتی ایله تضمیننندن عبارتدر . سارق قاچارسه قورتولور . اقرباسنه مال مسروق تضمین ایتدیرلمز .

ضرب وجرح کبی وقوعات صلحاً تسویه اولونور . مجروحك بر عضوی معطل اولورسه جارحك نصف دیت ویرمسی ایجاب ایدر .

[٤] — **حیات عمومیهٔ اجتماعیه** — غوربیسانده یاشایان عشائرك حیاتی برچوق کویلولردن وحتی قصبه‌لیلردن دها مسعود کچمکده‌در . کندیلری اساساً قناعتکار اولدقلری کبی حال بداوتده بولونمالری حسبیله احتیاجلری ده اونسبتده محدود بولوندیغی ایچون پك آز بر سعی ایله کچینه بیلیورلر. آلتی ، یدی بیك قدر تخمین اولونان بو عشیرت افرادینك کافه‌سی زراعتله تعیش ایتمکده‌در . عشیرتك بوتون ارککلری — مستثنا بر قاچ ممتاز شخصدن ماعدا — کندیلرینه مخصوص تارلالرینی فلاحت وزراعت ایدرلر . تارلالری چادرلرینك یاقیننده بولونمقده‌در. قربان بایرامندن صوکره بوتون عشیرتك ارککلری طوپلانیر ، حیوانلرینی آلیر وتارلالرینی سورمکه دها صوکرا اکمکه باشلارلر. ومحصوللرینی آلنجه‌یه قدر متمادیاً چالیشیرلر ، قادینلر ایسه اینکلرك ، قویونلرك سودینی صاغار . پنیر ، تره‌یاغی ، یوغورت وبالخاصه (شنینه) یاپار ، اوك ایشلرینی کورورلر . وعائله‌نك یمکنی وهردرلو احتیاجاتنی احضار ایدرلر . اقشاملری وصباحلری شریعه نهرینه کیدوب طولوم (قربه) لرینی دولدورور ، کتیریرلر . بوش وقتلرنده (شقه) تعبیر اولونان چادرلرینك یوکلی قماشلرینی دوقورلر . ویاخود صاج اوزرنده اکمك پیشیریرلر . اللرنده عجوز ویا شباب اولدیغی

حالده قویونلرینك ویا اینكلرینك ویادوه‌لرینك پیشنده چادرلره دونرلر. اینكلرینك صیجاق دومانی اطرافنده بوتون عائله طوپلانیر.

کیجه‌لین اودون یاقار، اورطه‌لغی آیدینلاتیرلر. کوندوزلین بعضاً خدایی نابت اوتلری ویا چالی چیرپی‌یی طوپلامقده چوجوقلرك پاینه دوشر. بسیط بر تقسیم اعمال ایله یاشایان بو عائله‌لرك مسعودیت بدویه‌لری پك جالب تقدیر بر حالده‌در. اینكلرنده‌كی، البسه‌لرندكی بساطت نه خوشدر. بربرلرینه قارشی حرمتكار و محبتكار یاشامق مجبوریتنده‌درلر. اوله‌جه سویلدیكم وجهله تعدد زوجات بیله بو سربست انسانلر ایچون الیم نتیجه‌لر ویرمیور. چوجوق یتشدیرمك هوسی باشدن باشه بوتون عشیرتی استیلا ایتمشدر. هر ارکك اکثریا بر قاچ دفعه اولنمشدر. (بنی صقر) عشیرتنك رئیسی شیخ عرسان حیاتنده (٣٣) دفعه اولنمش ایمش. وفاتنده باشقا باشقا والده‌لردن آلتی یدی‌شرا ارکك چوجوق ترك ایتمش.

عشیرت افرادی اساساً مطیع ومسالمتكاردرلر. مع مافیه مواشی ویا مزروعاتنه وقوع بولان بر تعرض درحال هجومه سببیت ویرر. بوتون عشیرت خلقی سلاحلانیر. (قوم) ویا (قومانه) باشلار. اوزمان انتقام آلمادقجه راحت ایده‌مزلر. بو عشیرتلرك اك بویوك دشمنلری حوران طرفلرنده ایمش. حوران عشایرندن بحث ایدیلركن غوربیسان عشائری حدتدن اللرینی صیقار وانتقامجو كوزلری آچیلیر، دیشلرینی غیجیرداتیرلر.

٣ — بیسانه عشایرنده حالت روحیه وادبیات

شریعه وادیسنك ایلیق ودوز اراضیسنده یاشایان عشیرتلرك احوال عمومیه واجتماعیه‌لرینی بر تفصیل ایضاح ایتمشیدم. بو ایضاحاتی تلخیص ایده‌رك عشیرت افرادینك حالت روحیه وصنعتكارانه‌لری حقنده بر مطالعه‌درمیان ایتمك قابلدر.

هر درلو تشكیلات مدنیه‌دن آزاده اولان بو صحرا خلقنده وصف اساسی ده‌نیله بیلیركه حالت حاضره‌لرینی ادامه ایتمكدر. بوتون معناسیله محافظه‌كارلق بو بدویلرك افق روحنده بولونان یكانه ... موجوددر. اونلری حركت ایتدیره‌ن، یشاتان بربرینه تقریب ویا تبعید ایده‌ن عوامل ایچنده اك مهمی اولمق اوزره (كوره‌نك) ی بولورز. عشیرته منسوب هر فرد كوچوكلكندن بری باباسنك عائله‌سنك، ودیكر عشیرت خلقنك سه‌و كیلرینه، عداوتلرینه، آرزولرینه امللرینه غایه‌لرینه او درجه‌ده آلیشیوركه بو سالدیده علاقه‌لرندن اوزاقلاشدیرمق عادتا محال اولیور.

اساساً طار بر ساحه داخلنده، معین انسانلردن مركب بسیط بر هیئت اجتماعیه داخلنده بویوین افرادك دها زیاده بربرلرینه یاقین اولدقلرینی قبول ایتمك ضروریدر.

بناءً علیه باباسی نه صورتله یشامش ایسه اوده اویله یاشامق آرزو ایده‌جكدر. وینه عینی سببدن دولایی درکه عشیرت افرادی چادرلرینه، قهوه‌لرینه، آیرانلرینه نه قدر مربوط ایسه رئیسنه، قیصراغنه، سلاحنه، وزراعتنه‌ده اویله‌جه منجذب وعاشقدر.

وبونلرك كافه‌سنی مادام كه سهولتله بولابیلیور. واوده دیكری كبی آز، چوق یاشایه‌بیلیور. او حالده حیاتلرینی اوته‌دن بری كورمه‌دكلری قیودایله تقیید ایتمك نه ایچوندر؟

اولرده صیقیشوب قالمق، طانیمادقلری وبالخاصه دیللرینی بیلمدكلری انسانلره رعایت ویا حرمت ایتمك، مكتبلرده اوطوروب اوزون سنه‌لر كتابده‌نیان عذابه دوچار اولمق نه ایچوندر، بونلره نه لزوم واردر؟ كندیلری نه بر ضابط، نه بر آمر، نه باشقا بر شی اولمق ایسته‌مه‌یور. زیرا اوچادرینك یكانه حكمرانیدر. بوتون اووه‌لر وتارلالر امرینه آماده‌در. هر یرده اوطوره بیله‌جك ویاشایا بیله‌جكدر. بالخصوص اوقومه‌نك، یازمه‌نك نه لزومی واردر؟ اوقومق حكومته ومأمورلره یارار. كندیسی نه حكومت صاحبی ونه‌ده مأمور اولاجقدر. هم كندیسی یشامیورمی، زراعتنی یاپمایورمی، قیصراغنه بینوب، آرزو ایتدیكی یره كیده‌میورمی؟. كندی حقوقنه چادرینه كیم تعرض ایده‌بیلیر، بو جهتدن ده امین اولمیورمی؟. او حالده نه ایچون اوقوسون. ویاخود یازی‌یی بیلسون، ایشنه یارامایه‌جق اولدقدن صوكره بوتون بوشیلری نه یاپسین؟

دیكر طرفدن دینی‌ده بیلمه‌یورمی؟ كندیسنه دیمیورلرمی كه، بوتون بو اووه‌لری بو داغلری یاراتان، حبوباتی یتشدیره‌ن، یاغمورلری انعام ایده‌ن الله‌در. او بونلری‌ده بیلیور، دینی‌ده بیلیور. وكندیسی ده‌یكی یتیشنلره اوكره‌ته بیلیور. او حالده نه ایچون اوقوسون؟ نماز قیله‌جق، آیتلری اوكرنمك لازم ایمش. اونی ده پك اعلا اوكرنه بیلیور. باشقه بری قارشیسنده بر دفعه سویلسون، درحال ازبرله‌یه بیلیور. والحاصل لزومسز یره صیقنتی‌یه دوچار اولماغه لزوم یوقدر.

او حالده اونك اوسا كن وپر عزلت یاشایشی، هر درلو حیاتك فوقنده‌در.

اما اساساً یاشاییشندن باشقا یاشایش اولابیلیرمی؟. دنیاده‌كی احتیاجات كندی احتیاجلرندن عبارت دكلمی؟. حبوبات ومواشی یمك ایچون.. بیسانك قماشلرینی لباس ایچون.. باشقا نه‌لازمدر. او بوتون افراد عائله‌سیله برابر صیجاق بر، لكنك اطرافده البسه‌سنك یكلرینی قاتلایه‌رق قولایجه آووجلری ایله یه‌میورمی؟ دهانه قالیور. سیاه ویا ماوی رنكده بویالی بر پاتیسقه ویا آمه‌لیقان پارچه‌سی البسه‌یه‌ده كفایت ایدییور. آرتیق هر شی تام ومكمل دكلمی؟. نیچون بو یاشایشی ترك ایتسون؟ بیسان واحه‌سنك آرقه‌سنده نه‌لر وار، نه‌لر اولیور؟ كندیسنك نه‌سنه لازم. صیجاقلر ویا صوئوقلر اولورمش. بونلری نه‌دن دوشونسون؟ هم هر شیئی جناب حق یاپمایورمی؟.

خستەلقدە ، اولومدە هرشیدەاللەدن دکلمی ؟ اوحالدە آرتیق نەیی اوکرنمکە لزومە کورەجك؟اوهرشیٔدە بیلیوراللهیدە بیلیور. بوخصوصدەکی عطش تحریسنیدە تسکین ایدەیورمی؟ نە قالیـور ؟.

هم یاشایە بیلیور ، هم ایش کورەبیلیور . وآکلایور . وصوکرە ایستدیکی زمان باباسی کبی اودە عائلەلر تشکیل ایدەبیلیور . اونك چوجوقلری اولیور . اونلردە بویویورلر . اوحالدە کندیسی ممنون ومستریح چادرندە اوزانە بیلەجك یاخود سەویملی قویونلری آرقەسندە پیریل ، پیریل صولرك کنارندە کزە بیلەجك ویشـیل چمنلرك آغوشندە کومولە بیـلەجکدر.

اوزون اوزادییە بر زمانی وارکە او ایستەسە شرقیلر سویلەیەبیلەجك ویاخود (ربابە) سنی آلابیلەجك واونك تلندن اوچان أسرار آلود نغمەلری دیکلیە بیلەجکدر. بوتون بو الحان ونغمات آلتندە اونك او محافظەکار، اوپرسکون وپراعتزال روحی اك امین واك مستریح بر حالدە وبداعتلەدە هم آغوش یاشایەجق ، یاشایەجقدر .

***

ایشتەشیمدییەقدر حالت روحیەسنی خطوەخطوە تعقیب ایتدیکز عشیرت افرادینك نصل بر شخصیت صنعتکارانەیە مالك اولاجقلرینی کوچوك برملاحظە ایلە تعیین ایتمك پك قولای اولاجقدر. اساساً افرادك صمیمیتنی اخلال ایدەجك تأثیرات خارجیەدە بولونمادیغی ایچون بوتون اثرلرندە روح بسیط سادەلرینك ایزلرینە تصادف اولونەجغی طبیعیدر . مع مافیە اوزون سنەلردن بری عینی طرز حیاتی امرار ایدەن بوتون بو عشیرتلرك نا محدود اثرلری اولمق لازم کلیرسەدە تدوین ایدلمەمش بولوندیغی ایچون بوتون حرث ادبیلری محفوظات موجودەلرینە منحصر قالمشدر .

عشیرتك حافظەسندە موجود پارچەلر ایسە اکثریا اك ییکی اولانلردن وحتی قائللریدە معلوم بولونانلردن عبارتدر . بر اقربانك ازدواجی ، یاخود وفاتی ویابر عشیرت رئیسنك بر ایلکی،اونلر ایچون بی شبهە بر مدار سنوحاتدر . هلە دوەلری ، قیصراقلری ،غزودلری ویا رارلقلری طلوع شعر ایچون برر واسطە دکلمی ؟ . عشیرت افرادندن بعضیلری بر تللی بر کمانە مشابە سازلرینی (ربابە) لرینی او زمان آلیرلر ور طرفدن دوشونور ، آغزلریلەدە سویلرلر . دیکر طرفدن ربابەسنك نغمەلرینی اوکا ترفیق ایدرلر . بورادە بو اعتبارلە بوتون شعرلر(لیریك) در، ربابیدر. وشعر ایلە موسیقی پك صمیمی برصورتدە بورادە اتحاد ایدیور.عشیرتك شاعرلری ربابە ایلە بوتون حسیاتنی،بعضاً غرامنی ترنم ایدرکن درحال دیکر افراد ازبرلەیور.وذوق بدیعیلرینی بوصورتلە تشفیە ایدیورلر . حتی بوتون شعرلرقائللرینك دخی اسملری کمال حرمتلە حفظ ایدیلیور. آیری آیری عشیرتلر طرفندن سویلەنن پارچەلر

دیکر عشیرتلرە انتقـال ایدرکن ینە بو اسمك حق صریحی دوچار اهمال اولمایور وبو صورتلە قدر شناسلقلرینی اثبات ایدیورلر .

ربابی شعرلر ویانشیدەلر نامی تحتندە طوپلایابیلدیکمز بوتون بو پارچەلری موضوعلری اعتباریلە تفریق ایدەرك مطـالعە ایدەبیلیرز . بو شعرلر میتندە مدحە عائد اولانلرینە (قصیدە) و (قصید) دییورلر آتیدەکی پارچەلر بونوعدندر :

(قصیدە)

یا ولد دنی لی الذلول
بالیمنی وامنع اهجارە
کتتە الی درب الغور
تسری باللیل والنهارە
تجی بیت ابو محمد
الشق ینهض ارکانە
انتم یا شیوخ الوقت
هل لی کلکم صقارە
بعد الزناتی ابو محمد
یارخم طبلوا کارە ...

(ضرغام الطویسات) غزاویە عشیرتندن

— مألاً ترجمەسی —

« ای چوجق . بکادوەیی یاقینلاشدیر . وکمنی صاغ ال ایلە طوت کە قاچماسون . غور یولنە ایندیر، کیجە کوندوزیورووسون . ابو محمدك اوینە کلسون. اورادە شقك مسافرلری چوقدر . ای زمانك شیخلری سزهپکز، وقتك قوتلی ادملریسکز . ابو محمد زناتیسـدن صوکرە قالانلرك نە حکمی وار .»

(قصیدە) .

اشرفتنا رجماً معتلی نابیا الرأس
فطن مرقباً رأس طایل
یارب یا عائد علی جملة الناس
وتعود صوب دیار المحائل
(مشاری) یللی للملابیس عفاس
یللی نطیحك من السرج مائل ...

(متعبە السروی ابن فراز الصقری)

— مألاً ترجمه‌سی —

« یوکسك بر داغك یاننه کلدیکم زمان هپ اونی ، برادرمی خاطرلادم . ای هرکسه یاردیم ایدن‌الله! بزم فالقلرله دولو اولان‌مملکتمزك معینی اول . سن برادریمه (مشاری) یه یاردیم‌ایت‌که او ، دشمننی هلاك ایتسین ودائما دشمن ، اونك النده چیکنه‌نسون . »

(قدومیه)

سیر یا قلم وا کتب مثائل هوانا
وانعاج یاعود القلم بالتساطیر
سلامنا یا طارش باللسان
السلطان ولی عندهم والمسایر
هلا هلا بالطارش هلی الفا
هلا هلا بو عدد مارفرف الطیر
هلا هلا بو عدد التسعه والتمانیه
من بعد ذا یارا کب ام الحصانا ...

(عبدالله الغزاوی)

— مألاً ترجمه‌سی —

« أی قلم!سن بوتون دوشوندکلریمزی یاز . کلن انسانلره سلامزی تبلیغ ایت . کلنلره قوشلرك رفرفهٔ جناحی قدر سلاملر اولسون . »

بو قصیده‌لردن باشقا عشیرتلرك غزللری‌ده واردر . آتیده‌کی پارچالر برر غزلدر :

(غزل) ربابه ایله

فاض غرامی یوم شفته بنامی
والدمع حامی والشظی فی عظامی
من کتر ما بی یربع وعذابی
وضح شهابی بالمفارق هامی
من بعد ذاشدیت عشره سراجیب
درعاتهم لازر فلا کاللوالیب
من الذی یقطع الدو تهدیب ...

(شبلی الاطرش) جبل الدروزدن

— مألاً ترجمه‌سی —

« رؤیامده کوردیکم زمان غرامم فیضان ایتدی . آتشین کوز یاشلریله آغلادم . حرارت ، کمیکلرمده آله وله‌نیوردی . او قدر عذاب ومشقت چکدم‌که صاچلرم دها فضله

آغاردی . آرتیق یرمده دوره‌میوردم . بوندن‌صوکره‌ده دوه‌نك اوزرنده نامحدود مسافه‌لر قطع ایتدم . »

(غزل) ربابه ایله

لی صاحبه دونه ثمانیه شده
للرجل ما هو للبکار المرابیع
منساه لو الهجن تنسی الاشداء
واهل المهار یبطلون المفازع ...

(علی الشحلول الصقری)

— مألاً ترجمه‌سی —

« بنم بر محبوبه‌م وارکه بندن نهایت سکسان خطوه اوزاقده‌در . انسان ایسته‌سه ایاغیله یاننه قدر کیده بیلیر . هجینلر ، اوزرلرنده‌کی سواریلری اونوتسه‌لر بیله بن اونی اونوتمام وحتی سواریلر قورقویی اونوتسه‌لر بیله بن اونو تمام »

عشایرده بونلردن ماعدا بعض یول وحرب شرقیلری‌ده موجوددر :

(حداویه) حرب شرقیسی

یاطیر السخنه لاتحوم
دربك علی ملکاننا
دبحنا عارف وانعبید
نوفا علی سدادنا .. الخ

(طراد ابن زین الصقری)

— مألاً ترجمه‌سی —

« ای قوش یانمزه کلمه . زیرا یولك هجوم ایده‌جه‌کمز یره تصادف ایدییور . بز ، دشمنك شیخی « عارف » ی وکوله‌لرینی حقوقمزه نائل اولمق ایچون کسدك . »

(هجانیه) یول شرقیسی

قوموا اعرضونی علی البابور
حیث عاجل یودینی
من صفرتو اجفل المظهور
طیر قلوب‌الوغادینی
دباح « ترکی » مع المظهور
قطاع رأسو یباری‌نی
انا دخیله لابو منصور

بلحاف جوخ یغطونی...

(ترکیه بنت ابن مهید) رولا عربانندن

— مألاً ترجمه‌سی —

« قالقیکز ، بنی تره‌نه کوتوریکز . چونکه او سریع المروردر . اونك اوتوشندن بوتون سوروقورقدی . کوچوجك چوجوقلرك‌ده قلبنی بیلدیردی . بنم برادرم (ترکی)بی اولدیره‌ن بوتره‌نده‌در . فقط ألم ده کمیورکه انتقامی آلایم. بن ابو منصوره دخیله‌یم . بنی قیرمزی بر اورتوله اورتسونلر . »

عشیرتلرك مرثیه‌لری‌ده واردر . فقط مرثیه‌لر اکثریا قادینلر طرفندن سویلنمکده‌در . مرثیه‌لرك قرائتنی متعاقب جمله‌سی (وی ، وی ، وی) دیه‌رك باغیرر واغلارلر .

(مرثیه)

صقر عشیرتی شیخی عرسان ایچون

یاذهب حوران یا اصفر یا مشمع

ماشفت عرسان فی الکون یوما تلمع

یاذهب حوران یا اصفر یا حدید

ما شفت عرسان بالکون شدید ...

(فریحه، عبدة الشیخ عرسان)

— مألاً ترجمه‌سی —

« ای حورانك صاری آلتونی! ای عرسان آرتیق‌سن پارلامایورسك . »

برده‌د وکون زمانلرنده ال چیرپاراق تکرار ایدیلن عمومی شرقیلر واردر :

یامن لو حمره عندلی

تشرب من حقیق الانکری

یا من لو حمره مرهاش

یاویل الجمع اذا هاش

یودع للجمع طشاش ...

(فلحه طویسات الغزاویه)

— مألاً ترجمه‌سی —

« ای بنده قیرمزی آتی بولونان ! باق او تمیز برقابده صو ایچیور . اونك اوکنده کیمسه مقاومت ایده‌مز. »

بو نوع شرقیلرك بر آغزدن ایرادندن صوکره دوکون اثناسنده بوتون قادینلر اللرینی آغزلرینه قورو (لو ، لو ، لو) دیه نشئه‌لرندن فریاد ایدرلر وبونلره‌ده (زلاغیت) دیر

لرمش، برده (دبکه)تعبیر اولونان مشترك رقصلرده تکرار ایدیلن شرقیلر واردرکه بونلردن فلاح الهیشان الغزاوینك (یاهویدلك یاهویدلی) وابو بکر الغزاوینك (علنه علی النه) مصراعاریله باشلایان شرقیلرینی قید ایده‌بیلیرز . بونلر جوار کویلرده وقصبه‌لرده دخی معروفدر .

بوتون بو اثرلرك مطالعه‌سندن آکلاشیلیورکه عشیرتلره مخصوص اومحافظه‌کار روحك ایزلری بوتون پارچالرده موجوددر . مع مافیه لسان اعتباریله مکمل اولمادقلری وفصیح بر عربجه ایله ادا ایدلمدکلری ایچون بالطبع مزیت وقیمتلری وزمان ومکان اعتباریله‌ده تأثیرلری پك محدود قالیور .

بیروت : ١٥ کانون اول ٣٣٢

ختام



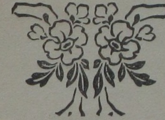
خاتمه :

١ — شايان توصيه أثرلر

٢ — خطا وصواب جدولى

٣ — فهرست







سوريه وفلسطين حقنده شايان توصيه آثار

— توركجه اثرلر —

١ — قاموس الاعلام ، شمس الدين سامى بك
٢ — تاريخ سياسى ، كامل پاشا
٣ — مرآت حقيقت ، مدحت پاشا [استانبول : ١٣٢٥]
٤ — دولت عثمانيه عصر حاضر تاريخى ، على رشاد بك
٥ — خاطرات ، سعيد پاشا

— عربجه اثرلر —

١ — تاريخ دمشق ، ابن عساكر [برقسمى مطبوعدر]
٢ — ذيل تاريخ دمشق ، ابن القلانسى
٣ — الروضة الغناء فى دمشق الفيحاء ، نعمان القساطلى
٤ — زبدة الحلب فى تاريخ حلب ، ابن العديم
٥ — الدر المنتخب فى تاريخ مملكة حلب ، ابن شحنه
٦ — تاريخ حلب ، [بيشوف الالمانى]
٧ — تاريخ اورشليم اى القدس الشريف ، خليل سركيس
٨ — تاريخ يوسيفوس اليهودى
٩ — تاريخ بيروت والامراء التنوخيين ، صالح بن يحيى
١٠ — تاريخ ابن سباط
١١ — تاريخ صيدا ، احمد عارف الزين
١٢ — تاريخ زحله ، عيسى اسكندر معلوف
١٣ — تاريخ سوريا ، جرجى بن الطرابلسى
١٤ — تاريخ سوريا ، مطران يوسف الدبس [سكز جلد]
١٥ — العقود الدريه فى تاريخ المملكه السوريه ، الياس مطر
١٦ — تاريخ لبنان ، اب بطرس وتينوس
١٧ — اخبار الاعيان فى جبل لبنان ، طنوس شدياق
١٨ — كتاب ذخائر لبنان ، ابراهيم بك الاسود
١٩ — تسريح الابصار فى ما يحتوى لبنان من الآثار ، اب لامنس

٢٠ — تاريخ بعلبك ، موسى ميخائيل الوف
٢١ — تاريخ الآداب العربية فى القرن التاسع عشر ، اب لويس شيخو
٢٢ — طبقات الامم والسلائل البشرية ، جرجى زيدان
٢٣ — العيشة الهنية فى الحيوة النسكية ، (القس افرام الديرانى)
٢٤ — مجلة المقتطف (قاهره)
٢٥ — مجلة الهلال (قاهره)
٢٦ — مجلة المقتبس (دمشق الشام)
٢٧ — مجلة العرفان (صيدا)
٢٨ — دائرة المعارف بطرس البستانى
٢٩ — تاريخ التمدن الاسلامى ، جرجى زيدان

— فرانسزجه اثرلر —

1 — V. Cuinet, Syrie, Liban et Palestine.
2 — V. Guérin, La terre S:te, Judée, Samarie et Galilée. (7 vol.)
3 — Vigouroux, Dictionnaire de la Bible.
4 — Maspèro, Histoire ancienne des peuples d'Orient. (3 vol.)
5 — Lenormand et Babelon, Histoire ancienne de l'Orient (6 vol).
6 — Perrot et Chippiez, Histoire de l'Art dans l'antiquité, (vol III et IV « Egypte, Phénicie, Judée »
7 — Vernet et Dambonnu' Les Puissances étrangèrs dans le levant, en Syrie et en Palestine.
8 — Lortet, La Syrie d'Aujaurd'hui.
9 — Heyd, Histoire du Commerce du Levant.
10 — Elisée Reclus. L'Asie anterieure.
11 — (Pères Dominicains.) Revue Biblique.
12 — G. Rey, Les colonies Franque en Syrie.
13 — G. Rey, Etude sur les Monuments de l'Architecture militaire des Croisés.
14 — Vogüe (Nelchior de), Les Eglises de Terre Ste.
15 — Vogüé (Nelchior de), L'architecture de la Syrie centrale.
16 — Marcel et yaneski, La Syrie.

17 — G. Le bon, La civilisation arabe.
18 — H. Guys, Beyrouth et le Liban.
19 — H. Guys, Etat politique et commerciale de la Syrie.
20 — Mgr. Mislin, Voyage en terre Sainte (3 vol.).
21 — Le Juurnal Asiatique.
22 — Clement Huart, Littérature Arabe.
23 — Nouveau Larousse illustré. (8 vol.)
24 — Baedeker,(Palestine et Syrie)
25 — Ernest Renan, Vie de Jesus.
26 — Pirre Loti, La Galilée.
27 — Lamartine, Voyage en Orient.
28 — Chataubriand, Itinéraire de Paris à Jérusalem.
29 — Sckopoff, Les Réformes et la protection des chrétiens en turquie (Paris, 1904)
30 — Aristarchi Bey, Législation ottomane (Constantinople 1873—76)
31 — Engelhardt, La Turquie et le tenzimat (Paris 1883)
32 — D'Armagnac, Nezib et Beyrouth (Paris 1844)
33 — Edouard Blondel, Deux ans en Syrie et Palestine (Paris 1840)
34 — Caldavène et Barrault, Histoire de la guerre de Mohamed-Ali contre la Porte ottomane(Paris1839).
35 — Perrier, La Syrie sous le gouvernement de Mohamed-A lie (Paris)
36 — Saladin et Migeon, Manuel d'Aart Musulman.
37 — Le conte, Les Arts et Mètiers de la Turquie et de l'Orient.

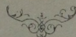
— انکلیزجه اثرلر —

1 — The Survey of Western Palestine (9 vol.)
2 — Robinson, Biblical researches in Palestine, mont Sinaï and Arabia Petrea.
3 — Guyle Strange, Palestine under the Moslems.
4 — Thomson, The Land and the book.
5 — Quarterly Statement, Palestine Exploration Fund.

6 — Burton and Druke, Unexplored Syria.
7 — The modern Syria by an oriental Student. مستشرقلردن برینك اثریدر
8 — Churchill. Mont Libanon (3 vol.)

— آلمانجه اثرلر —

1 — Ritter, Erd kunde (XIII - XV)
2 — Zeitch, Morgenlandes gesellschaft.
3 — Zeitch, Palästina Vereins.
4 — Zeitsch, Kunde des Morgenlandes.
5 — Diener, Der Libanon.
6 — Prütz, Die Phenizier.
7 — Prütz, Kulturgeschichte der Kreüzzü ge.
8 — Müller, Der Islam un Morgen-und Abendland.
9 — A. V. Kremer, Kulturgschichte der Orients unterden Khalifen.



خطا وصواب جدولی

صحیفه	سطر	خطا	صواب
٩	٢٨	متوالی ، درزی .	متوالی ، بابی ، درزی
١١	١٧	محمد علی	علی محمد
١١	١٩	»	»
١٢	٥	شیخ عباس	عباس افندی
١٣	١٧	«	«
١٣	٢٤	متناقص	متناقض
١٤	١	نظرنده	نظرندن
١٥	١٣	انسانیتك	انسانیتنك
٣٢	٢٧	استعمار یهودی بویوك	استعمار یهودی تاریخنده بویوك
٥٢	٤	٤	[٤]
٥٩	٢	انسانلر	انسانلره
٦٤	١٨	١،٣٣٨،٠٠٠	(٢،٤٣٠،٧٠٠)
٨٨	١٥	متناقص	متناقض
٩٠	٢٦	١	[١]
١٠٣	١٩	قوشونه‌جق	قونونه‌جق
١٠٤	٢٨	سسلر	سسلری
١٢٠	٧	شعیب	یوشع
١٢٥	١٧	قلور قالسیوم	كلسلی پوتاس
١٢٥	٢١	قالسیوم	پوتاس مركباتی
١٣٨	٥	والحاصل	والحاصل مقصدلرینی
١٣٨	٢١	كیترلر	كتیرلر
١٤٤	١٠	مانیاتیزمه‌یه	مانیاتیزمه‌یه
١٤٩	٢٤	ایستیورس	ایستیورسك
١٥١	٦	بیین	بینن
١٥٦	١٨	بالآخره حضرت موسا	وقتیله حضرت موسی
١٥٧	٤	قشره‌ده	قشرده

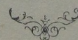
صحیفه	سطر	خطا	صواب
١٥٧	٥	یغورت یمك	یغورت
١٦٤	٨	(صاحبی)	صاحبی
١٦٤	١٧	اراالرضیسنده	اراضیسنده
١٧٨	١٢	قرار	فرار
١٨٢	١٧	مدیره‌ی	مدیره‌سی
١٨٢	٢٤	مصارفنك	معارفنك
١٨٤	٤	فوقنده‌كی	فوقنده‌كی
١٨٤	٧	cbiarmante	charmante
١٨٤	٢٧	Beitouinz	Beitouzin
٢١٣	٢١	٢ —	٤ —
٢١٣	٢٣	) آشكنازیم Askenazeim	(آشكناریم Askenazim)
٢١٤	٢١	یمنیلر	یمنیلر
٢١٥	٢١	تتبعاتله	تتبعاتده
٢٢٥	٢٤	Esdraelon	Esdrelon
٢٤٩	٣	هارده‌ی	هارده‌ك Hardegg
٢٤٩	٦	لونیتفلد	لویدفد Loydoed
٣٠٩	٨	ایله‌یور	ایله‌میور
٣٤٤	٢	ضربه	ضرر
٣٤٨	٣	صورده كورولن	(سهواً یازلمشدر)
٣٧٧	١	حضرت مریمك	مریم المجدلیه‌نك
٤٠٢	٢٧	دویولان شی	دویولان سس



فهرست

— مندرجات —







— پلانلر ، خریطه‌لر ، رسملر ، —






M. CEVDET
No.
KİTAPLARI